

อัตลักษณ์การสร้างสรรคัวรรณกรรมเรื่องสั้นแนววัฒนธรรมสัมพันธ์
ชุด “พัฒนา...พลัดไป” ของทัศนาวดี

สุทัศน์ วงศ์กระบอกถาวร

วิทยานิพนธ์เสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย

ธันวาคม 2558

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

อัตลักษณ์การสร้างสรรคัวรรณกรรมเรื่องสั้นแนววัฒนธรรมสัมพันธ์
ชุด “พัดมา...พัดไป” ของทัศนาวดี

สุทัศน์ วงศ์กระปากถาวร

วิทยานิพนธ์เสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย

ธันวาคม 2558

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

อัตลักษณ์การสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นแนววัฒนธรรมสัมพันธ์ชุด “พัตมา...พลัดไป” ของทัศนาวดี

ของ สุทัศน์ วงศ์กระบากถาวร

ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย
ของมหาวิทยาลัยพะเยา

.....ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัลยา กุลสุวรรณ)

.....กรรมการกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.บุญยงค์ เกศเทศ) (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุวรรณ เบญจาทิกุล)

.....กรรมการกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรสวรรค์ สุวรรณชาติ) (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวรรณ ศรียามัย)

.....กรรมการ

(ดร.คำสิงห์ ศรีนอก)

อนุมัติ

.....
(รองศาสตราจารย์พูนพงษ์ งามเกษม)

คณบดีคณะศิลปศาสตร์

ธันวาคม 2558

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เดินทางมาถึงความสำเร็จอย่างสมบูรณ์และงดงาม ด้วยความกรุณาเอาใจใส่ให้คำปรึกษาอย่างดียิ่ง จากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวรรณ ศรียาภัย ประธานกรรมการวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัลยา กุลสุวรรณ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่เมตตาชี้แนะประเด็นสำคัญที่ควรแก้ไขปรับปรุง กราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.บุญยงค์ เกศเทศ ที่กรุณาแนะนำแนวทางการวิเคราะห์จนเกิดความชัดเจนในการวิจัย ทั้งยังเป็นแรงบันดาลใจให้เกิดใจบันดาลแรงมุ่งมั่นในการศึกษา อบรมสั่งสอนผู้วิจัยตั้งแต่ระดับปริญญาตรี ปริญญาโทและปริญญาเอก ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรสวรรค์ สุวรรณธาดา ที่เมตตาให้คำชี้แนะอันเป็นประโยชน์ยิ่ง กราบขอบพระคุณ ดร.คำสิงห์ ศรีนอก (ลาว คำหอม) ศิลปินแห่งชาติ หนึ่งในเสาหลักแห่งวรรณกรรมไทย ที่คอยให้คำชี้แนะ ให้กำลังใจอย่างเอาใจใส่และเปี่ยมด้วยความเมตตาตลอดมา และขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จาวรวัฒน เบญจาทิกุล กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ปิยคุรุผู้เปี่ยมด้วยความเมตตา ที่ได้กรุณาสละเวลามารับเป็นกรรมการสอบ และให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบรรพคณาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ทางภาษา วรรณกรรม โดยเฉพาะอาจารย์วิศิษฎ์ หิรัญโยโกวิท คุณครูคนแรกที่ทำให้หลงใหลในตัวอักษร รักการเรียนรู้ด้านภาษาไทย ส่งผลถึงการเปลี่ยนเส้นทางชีวิตของผู้วิจัยมาจนบัดนี้

ขอน้อมกราบบูชาพระคุณ คุณพ่อประเสริฐ วงศ์กระบากถาวร และคุณแม่ทองจันทร์ วงศ์กระบากถาวร ผู้เปรียบดั่งเทวดาและนางฟ้า ที่ให้กำเนิด โอบอุ้มดูแล อบรมสั่งสอน และส่งเสริมให้ได้รับการศึกษา มีการทำงานที่มั่นคง มีเกียรติ ทั้งยังเปี่ยมด้วยคำให้อภัย และเป็นกำลังใจแก่ลูกเสมอมา

ขอขอบใจ ดร.สว่าง ไชยสงค์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประวิทย์ สิมมาทัน และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศรพนธ์ เนื้อไม้หอม ผู้เป็นปียมิตรที่คอยให้กำลังใจ ให้คำแนะนำช่วยเหลืออย่างอบอุ่น และขอบใจอาจารย์ ดร.อุดม ศรีนนท์ อภิชชาติศิษย์ ผู้ดูแลครูในทุกเรื่อง และที่สำคัญยิ่ง การก้าวเดินสู่ความสำเร็จในครั้งนี้ เกิดขึ้นได้ด้วยการให้เวลาและโอกาส ทั้งยังสนับสนุนทุนในการศึกษาต่อจากมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ต้นสังกัด ความปลาบปลื้มประทับใจทั้งหมดนี้จะสถิตงดงามในความทรงจำของผู้วิจัยตลอดไป

สุทัศน์ วงศ์กระบากถาวร

ชื่อเรื่อง: อัตลักษณ์การสร้างสรรคัวรรณกรรมเรื่องสั้นแนววัฒนธรรมสัมพันธ์ชุด “พัดมา...พัดไป” ของทัศนาวดี

ผู้วิจัย: สุทัศน์ วงศ์กระบอกถาวร วิทยานิพนธ์ ศศ.ด., (สาขาวิชาภาษาไทย), มหาวิทยาลัยพะเยา, 2558

ประธานที่ปรึกษา: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวรรณ ศรีวิทยาย, **กรรมการที่ปรึกษา:** รองศาสตราจารย์ ดร.บุญยงค์ เกศเทศ,

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรสวรรค์ สุวรรณธาดา

คำสำคัญ: อัตลักษณ์การสร้างสรรคั, เรื่องสั้น, ทัศนาวดี

บทคัดย่อ

การสร้างสรรคัเป็นผลผลิตของมนุษย์ที่แสดงให้เห็นศักยภาพทางสติปัญญาในการคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมา เรื่องสั้นเป็นวรรณกรรมสร้างสรรคัประเภทหนึ่งที่มีพัฒนาการและได้รับความนิยมนานมาตั้งแต่ผู้สร้างและผู้เสพ ตลอดเวลาดังกล่าวได้เกิดกระแสการวิพากษ์วิจารณ์วรรณกรรมควบคู่ไปด้วย บางครั้งมีการตอบโต้เพราะเห็นแย้งกันอย่างกว้างขวาง ซึ่งส่วนใหญ่นักเขียนไม่ค่อยมีโอกาสในการนำเสนอเบื้องหลังการสร้างสรรคังานของตนเองมากนัก การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาอัตลักษณ์การสร้างสรรคัวรรณกรรมเรื่องสั้นของทัศนาวดีในช่วงสองทศวรรษ และเพื่อกำหนดอัตลักษณ์แล้วนำไปใช้สร้างสรรคัวรรณกรรมเรื่องสั้นแนววัฒนธรรมสัมพันธ์ชุด “พัดมา...พัดไป” ของทัศนาวดี ข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์เป็นตัวอย่างของเรื่องสั้น จำนวน 63 เรื่อง จากรวมเรื่องสั้นจำนวน 7 ชุด ของทัศนาวดี ข้อมูลที่สร้างสรรคัใหม่เป็นตัวอย่างเรื่องสั้นแนววัฒนธรรมสัมพันธ์จำนวน 9 เรื่อง

ผลการวิจัย พบว่า อัตลักษณ์ด้านการสร้างสรรคัวรรณกรรมเรื่องสั้นมีทั้งหมด 9 ด้าน จำแนกได้ 2 ลักษณะ คือ 1) ตัวอย่าง มี 7 ด้าน ได้แก่ ชื่อเรื่อง แก่นเรื่อง โครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก บรรยากาศ กลวิธีการนำเสนอ กลวิธีการดำเนินเรื่อง 2) บริบท มี 2 ด้าน ได้แก่ แรงบันดาลใจ การส่งผลกระทบต่อเรื่องสั้นกลุ่มตัวอย่างที่นำมาศึกษาต่างมีอัตลักษณ์ในตัวเอง การสร้างสรรคัแต่ละเรื่อง อัตลักษณ์ทั้ง 9 ด้าน อาจมีส่วนเหมือนหรือแตกต่างกันก็ได้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับรูปแบบและเนื้อหาที่ผู้ประพันธ์กำหนด การสร้างสรรคัวรรณกรรมเรื่องสั้นแนววัฒนธรรมสัมพันธ์ทั้ง 9 เรื่อง ใช้กลวิธีในการสร้างสรรคัที่หลากหลาย แตกต่างกันไปตามกรอบอัตลักษณ์ที่วางไว้ เนื้อหาแสดงถึงปรากฏการณ์วัฒนธรรมสัมพันธ์ 5 ลักษณะ ได้แก่ วิถีเก่าเดียวดาย อันตรายจากสิ่งใหม่ เชื้อไฟเริ่มปรากฏ บริบทเปลี่ยนตามกาล และผสมผสานที่ลงตัว

โดยสรุปอัตลักษณ์ที่ใช้ในการศึกษาเรื่องสั้น ทำให้มองเห็นกระบวนการวิธีสร้างสรรคั เรื่องสั้น อัตลักษณ์แต่ละด้านสามารถศึกษาจำแนกประเภทย่อยได้หลากหลาย และมีความเกี่ยวข้องกัน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับการเลือกนำมาใช้ของผู้เขียนเพื่อให้รูปแบบและเนื้อหาเหมาะสมกลมกลืน มีความลุ่มลึก เปี่ยมคุณค่าทางวรรณศิลป์

Title: IDENTITY IN CREATING LITERATURE ON INTERACTIONAL AND CULTURAL SHORT STORIES IN THE WORK OF "PADMA...PLADPAI" BY THASANAWADEE

Author: Mr. Suthas Vongkrabakthaworn, Thesis: Doctor of Philosophy Phd (Thai), University of Phayao, 2015

Advisor: Assistant Professor Dr.Warawat Sriyaphaya, **Co–advisor:** Associate Professor Dr.Boonyong Keththet, Assistant Professor Dr.Pornsawan Suwannathada

Key words: Identity Creation, Short Story, Thassanawadee

Abstract

Creativity is an outcome of human being that indicates intellectual potential for a new discovery. Short story is a creative literature that has long been developed and receives popularity in terms of creator and consumer. At all times, there has been a flow of literature criticism. There are sometimes wide counter arguments because of conflicts. However, it is a fact that most writers hardly have a chance to present backgrounds of their creative works. Therefore, the purposes of the research were to study the identity of short story creation of Thassanawadee in the past two decades and to characterize the identity concerned and to create creative cultural short stories "Plad Ma...Plad Pai" written by the writer. The data used for the analysis were the scripts of 63 short stories which were derived from the seven series of the short stories written by the writer and the new creative data which were the scripts of 9 cultural short stories.

The results of the study indicated that There are 9 perspectives of the identity creativity of short stories which were classified into two characteristics; 1) the scripts consisted of 7 perspectives which included title, theme, outline, character, setting and climate, technique and story strategy 2) the context consisted of 2 perspectives; motivation ,needs on reflection. The sample of the stories which were studied had its own creation of identity. For the creativity of each story, the 9 perspectives may have been similar or different. They depend on the forms and contents which the writer set up. The creation of 9 cultural short stories employed the different techniques according to the framework set up. The contents indicated the phenomena of cultural relationship in 5 characteristics; 1) lonely and old tradition 2) dangers from new things 3) emerging signs of fire 4) changing contexts and 5) absolute integration.

In conclusion, the identity used to study the short stories highlights the process of short story creation. Each identity can study and classify the types of the stories in different ways and it is related to each other. However, it depends on the application of the writer in order to suit the forms and contents which are deep and full of literature value.

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	10
ขอบเขตของการวิจัย	11
นิยามศัพท์เฉพาะ	14
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	15
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	17
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพรวมของการสร้างสรรค์วรรณกรรม เรื่องสั้นไทย	18
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีการประพันธ์เรื่องสั้น	32
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวรรณกรรมเรื่องสั้น เชิงวิเคราะห์วิจารณ์.....	51
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมลัทธิ.....	58
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประวัติและผลงานของทัศนาวดี	70
3 วิธีดำเนินการวิจัย	75
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	75
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	77
การเก็บรวบรวมข้อมูล	88
การวิเคราะห์ข้อมูล	89

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4	อัตลักษณ์การสร้างสรรคัวรรณกรรมเรื่องสั้นของทัศนาวดีในรอบสองทศวรรษ 90
	อัตลักษณ์ด้านแรงบันดาลใจ..... 90
	อัตลักษณ์ด้านการตั้งชื่อเรื่อง..... 104
	อัตลักษณ์ด้านการสร้างแก่นเรื่อง..... 114
	อัตลักษณ์ด้านการสร้างโครงเรื่อง..... 127
	อัตลักษณ์ด้านการสร้างตัวละคร..... 134
	อัตลักษณ์ด้านการสร้างฉาก บรรยากาศ..... 144
	อัตลักษณ์ด้านการสร้างกลวิธีการนำเสนอ..... 151
	อัตลักษณ์ด้านการดำเนินเรื่อง..... 158
	อัตลักษณ์ด้านการส่งผลกระทบ..... 167
5	อัตลักษณ์การสร้างสรรคัวรรณกรรมเรื่องสั้นแนววัฒนธรรมสัมพันธ์
	ชุด "พัตมา...พลัดไป" ของทัศนาวดี..... 179
	อัตลักษณ์ด้านแรงบันดาลใจ..... 179
	อัตลักษณ์ด้านการตั้งชื่อเรื่อง..... 182
	อัตลักษณ์ด้านการสร้างแก่นเรื่อง..... 183
	อัตลักษณ์ด้านการสร้างโครงเรื่อง..... 185
	อัตลักษณ์ด้านการสร้างตัวละคร..... 187
	อัตลักษณ์ด้านการสร้างฉาก บรรยากาศ..... 188
	อัตลักษณ์ด้านกลวิธีการนำเสนอ..... 190
	อัตลักษณ์ด้านการดำเนินเรื่อง..... 192
	อัตลักษณ์ด้านการส่งผลกระทบ..... 193

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
6 การสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นแนววัฒนธรรมสัมพันธ์ ชุด "พัฒนา...พลัดไป"	
ของทัศนาวดี	199
จะเอ้	199
พื้นที่ส่วนบุคคล..ห้ามเข้า !	208
ล่องไหลไปตามกรรม	220
พัฒนา...พลัดไป	232
อำนาจศาล	232
จำเลย	250
ตอนกลางของเรื่อง	260
กายฝรั่ง	270
เขาไปกันหมดแล้ว	281
7 อัตลักษณ์การสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นของทัศนาวดีในรอบสองทศวรรษ	294
สรุปผลการวิจัย	294
อภิปรายผลการวิจัย	300
ข้อเสนอแนะ	303
บรรณานุกรม	305
ภาคผนวก	314
ภาคผนวก ก ตารางเก็บข้อมูลอัตลักษณ์การสร้างสรรค์วรรณกรรม เรื่องสั้นของทัศนาวดีในรอบสองทศวรรษ	315
ภาคผนวก ข ตารางการบันทึกข้อมูลการกำหนดอัตลักษณ์การสร้างสรรค์ วรรณกรรม เรื่องสั้นแนววัฒนธรรมสัมพันธ์ชุด “พัฒนา...พลัดไป” ของทัศนาวดี.....	342

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ประวัติผู้วิจัย	347

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 แบบบันทึกข้อมูลอัตลักษณ์ด้านแรงบันดาลใจ	78
2 แบบบันทึกข้อมูลอัตลักษณ์ด้านการตั้งชื่อเรื่อง	79
3 แบบบันทึกข้อมูลอัตลักษณ์ด้านการสร้างแก่นเรื่อง	79
4 แบบบันทึกข้อมูลอัตลักษณ์ด้านการสร้างโครงเรื่อง	80
5 แบบบันทึกข้อมูลอัตลักษณ์ด้านการสร้างตัวละคร	81
6 แบบบันทึกข้อมูลอัตลักษณ์ด้านการสร้างฉาก บรรยากาศ	81
7 แบบบันทึกข้อมูลอัตลักษณ์ด้านกลวิธีการนำเสนอ	82
8 แบบบันทึกข้อมูลอัตลักษณ์ด้านกลวิธีการดำเนินเรื่อง	82
9 แบบบันทึกข้อมูลอัตลักษณ์ด้านการส่งผลกระทบ	83
10 ตัวอย่างแสดงการบันทึกข้อมูลอัตลักษณ์ด้านแรงบันดาลใจ	89
11 พัฒนาการอัตลักษณ์ด้านการสร้างแรงบันดาลใจในเรื่องสั้นของทัศนาวดี	103
12 พัฒนาการอัตลักษณ์ด้านการสร้างชื่อเรื่องในเรื่องสั้นของทัศนาวดี	114
13 พัฒนาการอัตลักษณ์ด้านการสร้างแก่นเรื่องในเรื่องสั้นของทัศนาวดี	127
14 พัฒนาการอัตลักษณ์ด้านการสร้างโครงเรื่องในเรื่องสั้นของทัศนาวดี	134
15 พัฒนาการอัตลักษณ์ด้านการสร้างตัวละครในเรื่องสั้นของทัศนาวดี	143
16 พัฒนาการอัตลักษณ์ด้านการสร้างฉาก บรรยากาศ ในเรื่องสั้นของทัศนาวดี	151
17 พัฒนาการอัตลักษณ์ด้านการสร้างกลวิธีการนำเสนอในเรื่องสั้นของทัศนาวดี	157
18 พัฒนาการอัตลักษณ์ด้านการสร้างกลวิธีการดำเนินเรื่องในเรื่องสั้นของทัศนาวดี	167
19 พัฒนาการอัตลักษณ์ด้านการสร้างการส่งผลกระทบในเรื่องสั้นของทัศนาวดี	176
20 สรุปอัตลักษณ์การสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นของทัศนาวดีในรอบสอง ทศวรรษ	178
21 สรุปการกำหนดอัตลักษณ์การสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นแนววัฒนธรรม สัมพันธ์ชุด “พัดมา...พัดไป” ของทัศนาวดี	198
22 กรอบข้อมูลอัตลักษณ์การสร้างสรรค์เรื่องสั้น จะเอ่	200
23 กรอบข้อมูลอัตลักษณ์การสร้างสรรค์เรื่องสั้น พื้นที่ส่วนบุคคล...ห้ามเข้า !	209
24 กรอบข้อมูลอัตลักษณ์การสร้างสรรค์เรื่องสั้น ล่องไหลไปตามกรรม	221

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
25 กรอบข้อมูลอัตลักษณ์การสร้างสรรค์เรื่องสั้น พัดมา...พลัดไป	233
26 กรอบข้อมูลอัตลักษณ์การสร้างสรรค์เรื่องสั้น อำนาจศาล.....	240
27 กรอบข้อมูลอัตลักษณ์การสร้างสรรค์เรื่องสั้น จำเลย	251
28 กรอบข้อมูลอัตลักษณ์การสร้างสรรค์เรื่องสั้น ตอนกลางของเรื่อง	261
29 กรอบข้อมูลอัตลักษณ์การสร้างสรรค์เรื่องสั้น คายฝรั่ง	271
30 กรอบข้อมูลอัตลักษณ์การสร้างสรรค์เรื่องสั้น เขาไปกันหมดแล้ว	281
31 ข้อมูลอัตลักษณ์ด้านแรงบันดาลใจ.....	315
32 ข้อมูลอัตลักษณ์ด้านการตั้งชื่อเรื่อง.....	318
33 ข้อมูลอัตลักษณ์ด้านการสร้างแก่นเรื่อง	321
34 ข้อมูลอัตลักษณ์ด้านการสร้างโครงเรื่อง.....	324
35 ข้อมูลอัตลักษณ์ด้านการสร้างตัวละคร	327
36 ข้อมูลอัตลักษณ์ด้านการสร้างฉาก บรรยากาศ	330
37 ข้อมูลอัตลักษณ์ด้านกลวิธีเล่าเรื่อง	333
38 ข้อมูลอัตลักษณ์ด้านกลวิธีดำเนินเรื่อง	336
39 ข้อมูลอัตลักษณ์ด้านการส่งผลกระทบ	339
40 การกำหนดอัตลักษณ์ด้านแรงบันดาลใจ	342
41 การกำหนดอัตลักษณ์ด้านการตั้งชื่อเรื่อง	342
42 การกำหนดอัตลักษณ์ด้านการสร้างแก่นเรื่อง.....	343
43 การกำหนดอัตลักษณ์ด้านการสร้างโครงเรื่อง	343
44 การกำหนดอัตลักษณ์ด้านการสร้างตัวละคร.....	344
45 การกำหนดอัตลักษณ์ด้านการสร้างฉาก บรรยากาศ.....	344
46 การกำหนดอัตลักษณ์ด้านกลวิธีการนำเสนอ.....	345
47 การกำหนดอัตลักษณ์ด้านกลวิธีดำเนินเรื่อง.....	345
48 การกำหนดอัตลักษณ์ด้านการส่งผลกระทบ.....	346

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1 กรอบแนวคิดการวิจัยอัตลักษณ์การสร้างสรรคัวรรณกรรม เรื่องสั้นแนววัฒนธรรมสัมพันธ์ชุด “พัดมา...พัดไป” ของทัศนาวดี	16
2 สรุปกระบวนการสร้างสรรคัวรรณกรรมเรื่องสั้นของทัศนาวดี	87
3 สรุปอัตลักษณ์ด้านการสร้างแรงบันดาลใจในเรื่องสั้นของทัศนาวดีในรอบ สองทศวรรษ	103
4 สรุปอัตลักษณ์ด้านการตั้งชื่อในเรื่องสั้นของทัศนาวดีในรอบสองทศวรรษ	113
5 สรุปอัตลักษณ์ด้านการสร้างแก่นเรื่องในเรื่องสั้นของทัศนาวดีในรอบ สองทศวรรษ	126
6 สรุปอัตลักษณ์ด้านการสร้างโครงเรื่องในเรื่องสั้นของทัศนาวดีในรอบ สองทศวรรษ	133
7 สรุปอัตลักษณ์ด้านการสร้างตัวละครในเรื่องสั้นของทัศนาวดีในรอบ สองทศวรรษ	143
8 สรุปอัตลักษณ์ด้านการสร้างฉาก บรรยากาศ ในเรื่องสั้นของทัศนาวดีในรอบ สองทศวรรษ	150
9 สรุปอัตลักษณ์ด้านกลวิธีการนำเสนอในเรื่องสั้นของทัศนาวดีในรอบ สองทศวรรษ	157
10 สรุปอัตลักษณ์ด้านกลวิธีการดำเนินเรื่องในเรื่องสั้นของทัศนาวดีในรอบ สองทศวรรษ	166
11 สรุปอัตลักษณ์ด้านการส่งผลกระทบในเรื่องสั้นของทัศนาวดีในรอบสองทศวรรษ	176

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วรรณกรรมเป็นชุมทรัพย์ทางปัญญาที่สำคัญยิ่งของมนุษย์ โดยใช้ภาษาในรูปของระบบสัญลักษณ์ต่าง ๆ เป็นเครื่องมือสื่อสารเพื่อถ่ายทอดความรู้ ความคิดและอารมณ์ ความรู้สึกตลอดจนเรื่องราวความเป็นไปของปรากฏการณ์ทางสังคมออกมา ทุกชาติทุกภาษาล้วนมีวรรณกรรมเป็นของตนเอง เมื่อสังคมมนุษย์มีการติดต่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน จึงส่งผลให้เกิดทั้งการเปลี่ยนแปลงและการสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ขึ้นเรื่อยมา ในโลกวรรณกรรมก็เช่นเดียวกัน บนเส้นทางสายธารแห่งกาลเวลาที่ยาวนานนั้น แต่ละชนชาติได้สร้างสรรค์วรรณกรรมขึ้นมากมาย ยิ่งในปัจจุบันซึ่งเป็นยุคโลกาภิวัตน์ ข้อมูลข่าวสารทุกอย่างสามารถรับส่งกันได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ทำให้นักเขียนมีโลกทัศน์กว้างไกลขึ้น ส่งผลให้โลกของวรรณกรรมมีความหลากหลายตามไปด้วย

ประวัติวรรณกรรมลายลักษณ์ของไทย เริ่มปรากฏขึ้นตั้งแต่มีการประดิษฐ์อักษรไทยในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ทั้งในรูปแบบของร้อยแก้วและร้อยกรอง มีพัฒนาการเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน จากประวัติวรรณกรรมของไทยจะเห็นว่า รูปแบบการเล่าเรื่องดั้งเดิมนั้นจะเล่าด้วยคำประพันธ์ประเภทร้อยกรอง อันได้แก่ โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน และร่าย เนื้อหาส่วนใหญ่เป็นเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่ได้รับอิทธิพลจากศาสนาและชาดก หรือไม่กี่เป็นในลักษณะบันทึกการเดินทางทำนองนิราศ อันเกิดจากกวีราชสำนักหรือเจ้านายฝ่ายปกครอง อย่างไรก็ตามวงการวรรณกรรมไทยยังอยู่ในแวดวงจำกัดทั้งในแง่ผู้สร้างและผู้เสพ ต่อมาในยุคต้นกรุงรัตนโกสินทร์ การเข้ามาของลัทธิล่าอาณานิคมของชาติตะวันตก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ขึ้นทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านวรรณกรรมที่ได้รับอิทธิพลทั้งรูปแบบและเนื้อหาจากวรรณกรรมตะวันตกเช่น บทละคร (Drama), สารคดี (Non-Fiction), ความเรียง (Essay), บทความ (Article), อนุทิน (Diary), จดหมายเหตุ (Archive), บทละคร (Drama), นวนิยาย (Novel) และเรื่องสั้น (Short Story)

วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้น เป็นงานเขียนอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งจัดอยู่ในประเภท “บันเทิงคดี” ที่ได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมตะวันตก และพัฒนามาจากการเล่านิทานของไทย โดยในแง่ของการสร้างสรรค์ สุตารัตน์ เสรีวัฒน์ (2522, หน้า 212) กล่าวถึงกำเนิดของเรื่องสั้นสรุปได้ว่า เริ่มมาจากการขับร้อง (Ballad) และบอกเล่าเรื่องราวสู่กันฟังในงานหรือพิธีกรรมต่าง ๆ

และมูลเหตุจากการเล่าเรื่องสู่กันฟังในงานองนี้ ได้พัฒนาการปรับเปลี่ยนมาเป็นนิทาน ตำนาน นิยายปรัมปรา จนถึงเรื่องเล่ายาวประเภทมหากาพย์ (Epic) โดยเฉพาะจากเรื่องเล่าประเภท นิทานและตำนานต่าง ๆ นี้เอง ที่เป็นที่มาของเรื่องสั้น ในส่วนพัฒนาการของเรื่องสั้นนั้น พิมาน แจ่มจรัส (2556, หน้า 282) ได้ตั้งข้อสังเกตไว้น่าสนใจรวมความว่า ประวัติ วรรณกรรมโลกในช่วงครึ่งหลังของคริสต์ศตวรรษที่ 19 มีข้อเท็จจริงที่สำคัญและโดดเด่นอย่างหนึ่ง คือ ความรุดหน้าของเรื่องสั้นร้อยแก้วซึ่งเริ่มมีมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 18 นั่นคือ **อาหรับราตรี** ส่วนเรื่องสั้นประเภทร้อยกรองมีมาตั้งแต่สมัยชอเซอร์ เมื่อถึงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 เรื่องสั้นประเภทร้อยแก้วเป็นที่ยอมรับมากกว่า หลังจากนั้นนักเขียนเรื่องสั้นชื่อดังในอเมริกา ฝรั่งเศส และรัสเซีย ต่างเลือกแบบแผนสร้างสรรค์ของตนและประสบความสำเร็จอย่างงดงาม

สำหรับในวงวรรณกรรมไทยนั้น แม้จะยังมีข้อถกเถียงไม่เป็นที่ยุติเกี่ยวกับเรื่องสั้น เรื่องแรกของไทย บ้างก็ว่า เรื่อง **นายจิตรกับนายใจสนิทกัน** (พ.ศ. 2417) เรื่อง **สนุกนิมิก** (พ.ศ. 2428) หรือเรื่อง **พระเปียให้ทานธรรม** (พ.ศ. 2430) ก็ตาม นั่นก็ขึ้นอยู่กับเหตุผลและ ความคิดเห็นของแต่ละคน แต่ที่ชัดเจน คือ เรื่องสั้นไทยในยุคบุกเบิกนั้นได้รับแนวคิดด้าน รูปแบบและเนื้อหาจากเรื่องสั้นตะวันตก นักเขียนมักเป็นนักเรียนนอก ทั้งนี้ พัฒนาการของ หนังสือพิมพ์ก็มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดการสร้างสรรควรรณกรรมประเภทเรื่องสั้น มากขึ้น นักเขียนเรื่องสั้นไทยที่โด่งดังในระยะแรก ๆ ถือเป็นแบบฉบับของนักเขียนยุคปัจจุบัน เช่น ยายขอบ, อิงอร, ไม้ เมืองเดิม, อ. อรรถจินดา, เสนีย์ เสาวพงศ์, มาลัย ชูพินิจ, ดอกไม้สด, ศรีบูรพา, มนัส จรรย์รงค์, เทพ มหาเปารยะ, อ.อุดากร, ร.จันทพิมพะ, อิศรา อมันตกุล, ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช, ศุกร บุนนาค, อาจันต์ ปัญจพรรค์, ลาว คำหอม, และนิมิตร ภูมิถาวร เป็นต้น

ในยุคปัจจุบัน เรื่องสั้นนับเป็นวรรณกรรมสำคัญประเภทหนึ่ง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเรื่อง มีขนาดสั้น กระชับ นำเสนอประเด็นปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่งอย่างชัดเจน ทั้งยังสะท้อนความคิด ของผู้คนในสังคมได้อย่างมีสาระ นักอ่านและหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการนำเสนอปัญหาทาง สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองทั้ง ช่องทางการตีพิมพ์เผยแพร่ และการจัดประกวดรางวัล ด้านวรรณกรรมก็เป็นปัจจัยทำให้เกิดบรรยากาศการสร้างสรรคเรื่องสั้นที่เคลื่อนไหวอยู่ ตลอดเวลา ส่งผลให้นักเขียนเรื่องสั้นเกิดขึ้นมากมาย ตัวอย่างนักเขียนสำคัญในรุ่นต่อมา เช่น อัศศิริ ธรรมโชติ, วาณิช จรุงกิจอนันต์, มาลา คำจันทร์, ศรีดาวเรือง, จำลอง พังชลจิตร, อัญชัน, ไพฑูรย์ ธีญา, ศิลา โคมฉาย, กนกพงศ์ สงสมพันธุ์, วินทร์ เลียววาริณ, ประชาคม ลุนาชัย, ศิริวรรณ แก้วกาญจน์, พิสิฐ ภูศรี, ปราบดา หุ่ย และแดนอรัญ แสงทอง เป็นต้น

ในแง่ของการอ่านศึกษาวรรณกรรมเรื่องสั้นนั้น อาจแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้อ่าน เพื่อเสพวรรณกรรม และกลุ่มผู้อ่านเพื่อศึกษาวิจัย ในกลุ่มผู้อ่านเพื่อเสพวรรณกรรมนั้น

ระยะแรกยังอยู่ในแวดวงจำกัด เฉพาะกลุ่มผู้ที่มีความรู้และอยู่ร่วมในสังคมเดียวกัน ทำนอง “ผลัดกันอ่านวานกันชม” ทั้งนี้ เนื่องจากสื่อสิ่งพิมพ์ยังไม่แพร่หลายนัก ต่อมาเมื่อเทคโนโลยีด้านการพิมพ์เจริญก้าวหน้าประกอบกับคนได้รับการศึกษามากขึ้น เรื่องสั้นซึ่งพัฒนาการควบคู่ไปกับการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์จึงกระจายไปยังกลุ่มผู้อ่านอย่างรวดเร็วและได้รับความนิยมจวบจนปัจจุบัน นั่นอาจเป็นเพราะลักษณะของเรื่องสั้นเอื้อที่อ่านยดต่อเวลาในการอ่าน ง่ายต่อการทำความเข้าใจ สั้น กระชับ และโดดเด่นในประเด็นที่หยิบยกมาเขียน ในนิตยสารและวารสารส่วนใหญ่ หรือแม้แต่หนังสือพิมพ์รายวันบางฉบับก็มีพื้นที่ให้เรื่องสั้นเผยแพร่สู่ผู้อ่าน หนังสืออ่านนอกเวลาหรือหนังสือส่งเสริมการอ่านก็มีเรื่องสั้นปรากฏอยู่ ตลอดจนเวทีการประกวดเรื่องสั้นของสถาบัน หน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ก็ช่วยส่งเสริมให้บรรยากาศการอ่านเรื่องสั้นเป็นไปอย่างมีสีสัน

พิจารณาในแง่การสื่อสารที่สมบูรณ์ หมายถึง สารที่ส่งไปยังผู้รับสารนั้นต้องมีปฏิกริยาสะท้อนกลับ หรือแสดงผลอย่างใดอย่างหนึ่งจากการรับสาร หากสังเกตจากยุคแรกๆ ของเรื่องสั้นมาจนถึงปัจจุบัน จะเห็นปรากฏการณ์ตอบรับจากผู้อ่านใน 3 ลักษณะ คือ ผู้อ่านเกิดข้อถกเถียงเนื่องจากยังไม่เข้าใจศิลปะการประพันธ์เช่นในกรณีเรื่อง **สนุคนีนิก** ผู้อ่านบางกลุ่มไม่พอใจในเนื้อหาที่ผู้เขียนนำเสนอเช่นในกรณี เรื่อง **สัญญาตญาณมืด** และผู้อ่านเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเช่นกรณี เรื่อง **เด็กที่ครูไม่ต้องการ**

การใช้อำนาจวรรณกรรมอันเกิดจากการอ่านมาเปลี่ยนแปลงสังคมนั้น อาจยังไม่มีพลังหรือความชัดเจนนัก หากมีก็อาจจะประกอบซ่อนอยู่ในปัจจัยอื่น ๆ ที่นำไปสู่เหตุการณ์หรือความเปลี่ยนแปลง ตัวอย่างเช่น เรื่อง **เขียดขาดำ** ของลาว คำหอม ที่แสดงให้เห็นถึงชีวิตที่ยากจนแร้นแค้นทุกข์ยากของชาวนา การกดขี่ข่มเหงของข้าราชการ หรือ เรื่อง **ถนนสายที่นำไปสู่ความตาย** ของวิทยากร เชียงกูล แสดงให้เห็นถึงความเห็นแก่ตัวของคนในสังคม อาจมีส่วนผลักดันให้เกิดการเรียกร้องความเป็นธรรมและการลุกขึ้นต่อต้านอำนาจเผด็จการ เป็นต้น

สำหรับกลุ่มผู้อ่านเพื่อศึกษาวิจัย มักเป็นนักวิชาการ นักศึกษา นักเขียน นักวิจารณ์ บรรณาธิการ ผลงานที่ผลิตอาจปรากฏอยู่ในรูปของบทความวิเคราะห์วิพากษ์วิจารณ์ สารนิพนธ์ และวิทยานิพนธ์ เป็นต้น งานเขียนประเภทชุดบทความวิเคราะห์วิพากษ์วิจารณ์ในหนังสือทั่วไป เช่น ประสิทธิ์ รุ่งเรืองรัตนกุล (2522) เขียนวิจารณ์เรื่องสั้นสวรรค์ของลาว คำหอม รวมเรื่องสั้น ชุดวันเวลาที่ผ่านไปเลย มีสุชาติ สวัสดิ์ศรี เป็นบรรณาธิการ และรวมเรื่องสั้น บุรุษผู้เอาหัวชนกำแพง ของ ไมตรี ลิมปิชาติในหนังสือ **สายธารวรรณกรรม**, นเรนทร์ จันทระประสูตร (2533) วิพากษ์เรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ปี 2533 อัญมณีแห่งชีวิต ของ อัญชัญ ในหนังสือ **วิพากษ์เรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ปี 2533 อัญมณีแห่งชีวิต** กะเทาะเปลือกตัวอักษรของอัญชัน,

ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช (2536) **วิจารณ์ถนนสายที่นำไปสู่ความตาย** จากหนังสือ **ฉันทจึงมาหาความหมาย** ของวิทยากร เชียงกุล เรื่องสั้นขอลาน ของ อัญชัน รวมเรื่องสั้นไฟไหม้ลามทุ่ง ไฟไม่ลามทุ่ง ที่สุชาติ สวัสดิ์ศรี เป็นบรรณาธิการ และ เรื่องสั้นรากเหง้า ของ สุธพิพงษ์ ธรรมวุฒิ เรื่องสั้นสงครามในหลุมฝังศพ ของ ชัชวรินทร์ ไชยวัฒน์ ในหนังสือ **คนกับหนังสือ**, วาณิช จรุงกิจอนันต์ (2537) **วิพากษ์รวมเรื่องสั้นรางวัลสร้างสรรคัวรรณกรรมยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน 2 เล่ม** คือ ก่อกองทราย ของ ไพฑูรย์ ธีญา และ อัญมณีแห่งชีวิต ของ อัญชันในหนังสือ**ชอยซีไรต์**, บรรจง บรรเจิดศิลป์ (2538) ได้วิจารณ์รวมเรื่องสั้นฟ้าบ่กั้น ของ ลาว คำหอม ในหนังสือ **วรรณวิจารณ์**, ธีญา สังข์พินธานนท์ (2538) ได้วิเคราะห์เรื่องสั้นสมัยรัชกาลที่ 7 ในหนังสือ**ปรากฏการณ์แห่งวรรณกรรม**, สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย (2547) วิจารณ์หนังสือรวมเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ 8 เล่ม ได้แก่ ขุนทองเจ้าจะกลับเมื่อฟ้าสาง (อัศศิริ ธรรมโชติ) ชอยเดียวกัน (วาณิช จรุงกิจอนันต์), ก่อกองทราย (ไพฑูรย์ ธีญา), อัญมณีแห่งชีวิต (อัญชัน), ครอบคร้วกลางถนน (ศิลา โคมฉาย), แผ่นดินอื่น (กนกพงศ์ สงสมพันธุ์), สิ่งมีชีวิตที่เรียกว่าคน (วินทร์ เลียววาริณ) และ ความน่าจะเป็น (ปราปดา หุ่ย) ในหนังสือ **25 ซีไรต์ รวมบทวิจารณ์คัดสรร** และสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย (2555) ได้ศึกษาเรื่องสั้นดีเด่น จำนวน 40 เรื่อง ในหนังสือ **วิเคราะห์ภาพรวมของเรื่องสั้น 40 เรื่องในหนังสือ 40 เรื่องสั้น 40 บทกวี 40 ปีสมาคมนักเขียนฯ** เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีงานเขียนประเภทการศึกษาวิจัยในรูปแบบวิทยานิพนธ์ เช่น สุภารัตน์ เสรีวัฒน์ (2522) **วิวัฒนาการของเรื่องสั้นในเมืองไทย ตั้งแต่แรกจนถึง พ.ศ. 2475**, เครือฟ้า แก้วคุ้ม (2533) **วิเคราะห์เรื่องสั้นของ อัศศิริ ธรรมโชติ**, พรพิมล สาลิการินทร์ (2535) **วิเคราะห์แนวคิดและคุณค่าเชิงวรรณศิลป์ของเรื่องสั้นรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน**, วราภรณ์ วงษ์แสงจันทร์ (2540) **แนวคิดเรื่องสั้นตีภาพในเรื่องสั้นของนักเขียนกลุ่มกบฏสันติภาพ**, จันทนา วงษ์วิโรจน์ (2541) **วิเคราะห์เรื่องสั้นรางวัลดีเด่นของคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติในช่วง พ.ศ. 2533-พ.ศ.2539**, โชคชัย บัณฑิต ดิละศักดิ์ (2542) **การวิเคราะห์สังคมไทยจากเรื่องสั้นในนิตยสาร “ช่อกระเจต” ช่วง พ.ศ. 2535-2539**, บุญเรียง เขียดแก้ว (2545) **วิเคราะห์กลวิธีการเล่าเรื่องในเรื่องสั้นของ อัญชัน**, นิโบล นาคพลังกุล (2546) **ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ในเรื่องสั้นไทยระหว่าง พ.ศ. 2532-2543**, สุวรรณนา เกรียงไกรเพชร (2547) **มองข้ามบ้านนักเขียน: เรื่องสั้นไทยในทัศนะนักวิจารณ์**, เกศินี จุฑาวิจิตร (2548) **ผลกระทบวิกฤตเศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์กับโลกทัศน์นักเขียนไทย: ภาพสะท้อนสังคมและการเมืองจากวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้น ระหว่างปี พ.ศ. 2540-2544**, สรณัฐ ไตลังคะ

(2550) **เรื่องสั้นไทยแนวคตินิยมสมัยใหม่ พ.ศ. 2507-2516**, ชลดา สุทธิวรการต์ (2552) **ศึกษาคความขัดแย้งของตัวละครในเรื่องสั้นรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด พ.ศ. 2550**, และ ธนิกาญจน์ จินาพันธ์ (2552) **โลกาภิวัตน์วัฒนธรรม: สื่อกับท้องถิ่นนิยมในวรรณกรรมไทยร่วมสมัย** เป็นต้น

จากตัวอย่างที่กล่าวมานั้นแสดงให้เห็นว่า ในแง่ของการศึกษาวิจัยวรรณกรรมเรื่องสั้นนับว่า ได้รับความนิยมน้อย่างกว้างขวางในกระบวนการศึกษาวิจัยนั้น ปรากฏความเข้าใจไม่ตรงกันระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน นับตั้งแต่เรื่องสั้นเริ่มปรากฏขึ้นในแวดวงวรรณกรรมไทย กรณีเรื่องสั้นที่ได้ชื่อว่าเป็นเรื่องแรกของไทย คือ **สนุกนิณี** ผู้เขียนใช้ฉากวัดบวรนิเวศธรรมมหาวิหาร ดำเนินเรื่องให้พระสงฆ์ 4 รูปสนทนากันนั้น สร้างความไม่พอใจพระทัยให้สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ เจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศฯ เป็นอย่างยิ่ง จนมีลายพระหัตถ์ไปกล่าวโทษกรมหลวงพิชิตปรีชากรต่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หรือเหตุการณ์ที่ผู้อำนวยการโรงพยาบาลภูมิพลกล่าวโทษ ปกรณ์ ปิ่นเฉลียว ผู้เขียนเรื่องสั้นเงาอุบาทว์ เขียนในทำนองว่า แพทย์ที่โรงพยาบาลภูมิพลรักษาคนป่วยไม่ได้ เป็นต้น ทั้งสองกรณีนี้ ล้วนเกิดจากความไม่เข้าใจเกี่ยวกับกลวิธีการประพันธ์เรื่องสั้น

สำหรับกรณีเรื่องสั้นของทัศนาวดีก็มีผู้ตีความ “สาร” (Message) ไม่ตรงกับเจตนา อย่างเช่น ธนิกาญจน์ จินาพันธ์ (2552) ที่ได้นำเรื่องสั้น 3 เรื่อง จากรวมเรื่องสั้นชุด**หมู่บ้านแอโรบิก**มาเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา คือ **สมภารระดับ 8, หมู่บ้านแอโรบิก และผู้รับร่าง** ซึ่งผลการศึกษาวิเคราะห์สารจากเรื่องสั้น**สมภารระดับ 8 และผู้รับร่าง** นั้น วิเคราะห์ได้ตรงตามเจตนาของผู้เขียน แต่สำหรับ**หมู่บ้านแอโรบิก** นั้น ค่อนข้างผิดเพี้ยนไปจากความตั้งใจของผู้เขียนอยู่บ้าง ดังความว่า...

“...เรื่องสั้น ‘หมู่บ้านแอโรบิก’ ของทัศนาวดี เป็นอีกงานเขียนหนึ่งที่ฉายให้เห็นภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับท้องถิ่นในยุคโลกาภิวัตน์ ผู้เขียนไม่ได้ปฏิเสธหรือต่อต้านความเปลี่ยนแปลงที่กระแสโลกนำเข้ามาสู่ท้องถิ่น หากแต่แสดงให้เห็นถึงสีสันของท้องถิ่นในด้านมุมใหม่ ด้วยการสละภาพของความเก่าแก่โบราณ หรือวัฒนธรรมท้องถิ่นครั้งอดีตที่รอวันหายไปพร้อมคนแก่รุ่นสุดท้ายในหมู่บ้าน ...ปรากฏการณ์เด่นแอโรบิกในหมู่บ้าน แม้จะเป็นปรากฏการณ์ใหม่ที่มาพร้อมกับนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการให้ประชาชนมีสุขภาพแข็งแรง แม้จะสร้างความลำบากทุกทุกเล แต่ก็เป็นสิ่งใหม่ที่ได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากคนในชุมชน เพราะมันได้นำชีวิตชีวาเข้าสู่คนแก่ในหมู่บ้านด้วยเช่นกัน..” (ธนิกาญจน์ จินาพันธ์, 2552 หน้า 246)

ในความเป็นจริง เจตนาของผู้เขียนที่นำเสนอเรื่องราวการเดินแอโรบิกของคนแก่ในหมู่บ้านนั้น ต้องการฉายภาพแบบ “ขึ้นขึ้น” ซ่อนน้ำเสียงแบบ “เสียดเย้ย” นโยบาย

ของภาครัฐมากกว่า บทความเรื่อง **สาบอดีของสามเรื่องสั้นในสาบอีสาน** ของเสนาะ เจริญพร (2556, หน้า 121-127) ได้วิพากษ์เรื่องสั้น 3 เรื่อง ในหนังสือรวมสั้น **สาบอีสาน** ของนักเขียนอีสานคือ **ดาราชี้เท้า**ของไพโรรินทร์ ขาวงาม, **ไปซื้อน้ำปลาและหาผ้าฝรั่งที่แมคโคร**ของวีระ สุตสังข์ และ **มาตามเขี้ยว: นางฟ้าของแพรงค์** ของทัศนาวดี ผู้เขียนบทความได้สรุปในตอนท้ายว่า

“เราอาจเข้าใจได้ว่าเรื่องสั้นทั้งสามพยายามจะเข้าข้างผู้หญิงไทยที่จำเป็นต้องหันไปหาสามีฝรั่ง เพราะต่างนำเสนอภาพสามีชาวไทยที่ยากจน ไม่ทำงาน ชี้เหล้า ดิดพนัน และชอบบดตีเมีย แต่หากพิจารณาภาพรวมของตัวบททั้งสามเรื่อง ซึ่งจัดวางให้ชายฝรั่งเป็นศัตรูพร้อมกับนำเสนอหญิงอีสานในลักษณะยากจน ตัวดำ และไร้การศึกษา ขณะที่ชาวบ้านอีสานทั่วไปก็ฐานะขัดสน เห็นแก่เงิน อดร่ำอดรวย และตกเป็นเหยื่อของระบบทุนนิยม ทั้งหมดนี้ล้วนอยู่ภายใต้กรอบคิดกระแสหลักของ ‘ชนชั้นกลางเพศชายชาวกรุง’ ที่มองว่าคนอีสานหรือชาติพันธุ์ลาว เป็นพวก ‘โง่ จน เจ็บ’ แม้ว่าเรื่องสั้นทั้งสามจะถูกเขียนขึ้นโดยคนอีสาน (เพศชาย) ก็ตาม..” (เสนาะ เจริญพร, 2556 หน้า 127)

ผู้วิจัยในฐานะผู้ประพันธ์เรื่อง **มาตามเขี้ยว: นางฟ้าของแพรงค์** รู้สึกถึงการเพ่งมองไปในด้านเดียว หรือโหมใส่เรื่องราวที่ค่อนข้างไปในทาง “ตำหนิติติง” โดยพิจารณาจากเนื้อหาทั้งหมดที่วิพากษ์นั้น แท้จริงแล้วในฐานะคนเขียนเรื่องสั้นนั้น เจตนาเพียงแต่ต้องการอธิบายภาพหรือปรากฏการณ์อย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคมอีสาน ทุกคนก็สามารถรับรู้และสัมผัสได้ถึงเรื่องราวดังกล่าวอยู่แล้ว ทั้งจากประสบการณ์ทางตรงและทางอ้อมการที่ผู้เขียนบทความนำเสนอในทำนองว่า นักเขียนอีสานทั้งสามคนนั้นกำลังถูกผู้หญิงอีสานผ่านการเขียนเรื่องสั้นของตนนั้น จึงดูเป็นทัศนะที่ค่อนข้างคับแคบและไม่ยุติธรรมนัก ทั้งยังผิดวิสัย ขาดน้ำหนักเหตุผลโดยสิ้นเชิง

สถานการณ์การสร้างสรรค์เรื่องสั้นในปัจจุบันนั้น นักเขียนรุ่นเก่าที่ทำงานมาอย่างต่อเนื่องก่อนหน้านี้ และนักเขียนรุ่นใหม่ในปัจจุบันได้พยายามสร้างสรรค์รูปแบบและเนื้อหาอยู่เสมอ เช่น เรื่องสั้น **บทสนทนาทางโทรศัพท์ในคำคืนแห่งความว้าเหว** ในหนังสือรวมบทกวีเรื่องสั้นและบทละครชื่อ **ฉันจึงมาหาความหมาย** ของวิทยากร เชียงกุล (2525) ที่ใช้การพูดคุยทางโทรศัพท์ของตัวละครดำเนินเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบ โดยไม่มีบทพรรณนาอื่นใดแทรกปนอยู่ด้วย เนื้อหากล่าวถึงปัจเจกทัศนะกรณีที่มีความเจริญด้านวัตถุเริ่มเข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิต นำเสนอผ่านตัวละครหนุ่มสาวที่สนทนากันในเรื่องซึ่งเปรียบเสมือนตัวแทนของนักศึกษาปัญญาชน หรือรวมเรื่องสั้น **สิ่งมีชีวิตที่เรียกว่าคน** ของวินทร์ เลียววาริณ (2542) ที่มีความโดดเด่นในการสร้างสรรค์ทั้งรูปแบบและเนื้อหา จนได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์

ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์) ทั้งในแง่ของเรื่องสั้นแนวทดลอง เรื่องสั้นวิทยาศาสตร์ ตัวอย่างเช่น เรื่อง **?ซู้?** ซึ่งเป็นเรื่องสั้นที่แสดงความเป็นเรื่องสั้นแนวทดลองอย่างเด่นชัดโดยใช้การดำเนินเรื่องภายใน 7 วัน คล้ายบันทึก คือ เริ่มจาก วันเสาร์: ความเงยเบงหา ? และจบลงด้วยวันเสาร์อีกครั้งหนึ่ง เป็นวันเสาร์: เรื่องส่วนตัว การดำเนินเรื่องภายในรอบสัปดาห์และวนกลับมาวันเสาร์เช่นเดิมนี่ มีความสัมพันธ์กับแนวคิดที่ผู้แต่งต้องการจะสื่อสารถึงผู้อ่านว่า เรื่องการละเมิดกฎเกณฑ์ศีลธรรมที่สังคมวางเอาไว้มันมีมานานแล้วและเป็นเรื่องธรรมดาสามัญของสิ่งมีชีวิตที่เรียกว่า คน ที่มีแรงพลังผลักดันทางเพศหรือสิ่งเร้าจากภายใน (พลังทางเพศ) เป็นแรงกระตุ้นของพฤติกรรมนั่นเอง และความแปลกใหม่อีกประการหนึ่งของ การสร้างสรรค์เรื่องสั้นเรื่องนี้ คือ การไม่ใช้รูปประโยคแต่ใช้คำนามและคำสรรพนามหรือนามวลีโดยมีเครื่องหมาย / คั่นตลอดทั้งเรื่อง ผู้อ่านต้องให้ความหมายของคำแต่ละคำแล้วใช้ความหมายกักตุน (Stock Meaning) ที่ได้จากคำแต่ละคำผูกเรื่องราวขึ้นเอง เช่น ?หล่อน / ชุดราตรี / ลีดา / ?? หรือ..?ร้านดอกไม้ / การสั่งซื้อทางโทรศัพท์ / กุหลาบแดงหนึ่งร้อยดอก / ?? เป็นต้น

นักเขียนได้พยายามใช้พลังความคิด สติปัญญา สร้างสรรค์ผลงานใหม่ ๆ ออกมาให้มีความน่าสนใจทั้งในด้านรูปแบบและเนื้อหา เป็นข้อมูลให้นักวิจารณ์และนักศึกษาวิจัยได้นำมาศึกษากันอยู่เสมอ แต่สิ่งที่ปรากฏซ้ำให้เห็นเป็นประจำก็คือการที่ไม่อาจสื่อถึงกันได้อย่างหมดจดระหว่างผู้ที่ศึกษากับนักเขียน การจะให้นักเขียนกับนักอ่านสื่อสารกันได้ครบถ้วนทุกแง่มุมนั้นเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ยากมาก เพราะนักเขียนกับผู้อ่านนั้นมิได้เป็นคนเดียวกัน

ผู้วิจัยในฐานะนักเขียนเรื่องสั้นนามปากกา “ทัศนาวดี” ได้สร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นมาอย่างยาวนานต่อเนื่องร่วมสองทศวรรษ ควบคู่ไปกับการสร้างสรรค์งานวิชาการด้านวรรณกรรมไปด้วย อีกทั้งยังทำหน้าที่สอนนักศึกษาวิชาเอกภาษาไทยระดับปริญญาตรี ในรายวิชาการเขียนเชิงสร้างสรรค์ การเขียนบันเทิงคดี วรรณกรรมวิจารณ์ และวรรณกรรมปัจจุบัน มาเป็นระยะเวลานับสิบปี จึงมีความสนใจที่จะสร้างสรรค์เรื่องสั้นแนวใหม่ในฐานะที่เป็นนักเขียน ให้สังคมวรรณกรรมได้ผลงานเรื่องสั้นแนวใหม่ทั้งรูปแบบและเนื้อหา ขณะเดียวกัน ในฐานะนักวิชาการ ผู้วิจัยก็คิดว่าตนเองมีความเหมาะสมที่จะเชื่อมโลกของนักอ่าน นักศึกษานักวิจัยกับโลกของนักเขียน ให้สื่อถึงกันได้อย่างหมดจด เพื่อประโยชน์ในแวดวงการศึกษา และการศึกษาวรรณกรรมไทย

ในยุคโลกาภิวัตน์ เราจะพบเห็นความเปลี่ยนแปลงของปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คน กระทั่งมีพลังอำนาจพอที่จะปรับเปลี่ยนทัศนคติ ความเชื่อเดิม ๆ ไปสู่ชุดความคิดใหม่ นั่นคือผลที่เกิดจากวัฒนธรรมไหลเลื่อนถ่ายทอดถึงกันและกันอย่างรวดเร็ว ผสมกลมกลืนกันจนกลายเป็น “วัฒนธรรมสัมพันธ์” ปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมเชื่อมโยง

สัมพันธ์กันเช่นนี้มีมาตั้งแต่สมัยโบราณที่สังคมมนุษย์รู้จักติดต่อกันแต่มีความชัดเจนมากขึ้นเมื่อมีเครื่องมือเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัย และการคมนาคมติดต่อที่สะดวกสบาย ทำให้โลกทั้งโลกไร้พรมแดนในทุกด้าน องค์ความรู้ใหม่ ค่านิยมใหม่ ที่ชัดเจนก็คือ แนวคิดแบบบริโภคนิยมได้ไหลทะลักเข้ามาปะทะกับวิถีวัฒนธรรมเดิมของแต่ละท้องถิ่นจนตั้งรับไม่ทัน ดังนั้น วัฒนธรรมสัมพันธ์จึงเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของผู้คน และเป็นเครื่องแสดงความเข้มแข็ง ความอ่อนแอของวัฒนธรรมต่างเผ่าพันธุ์อันหลากหลาย ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ วัฒนธรรมสัมพันธ์จึงมีความสำคัญยิ่งในฐานะเป็นตัวกำหนดบทบาทหรือ “วิถีใหม่” ของผู้คน และอาจกลายเป็นวัฒนธรรมใหม่ที่ไม่อาจปฏิเสธ เช่น ชาวการไปกางเต็นท์นอนรอการมาของเลดี้ กาก้า ของคนไทยรุ่นใหม่อาจสร้างความตื่นตะลึงให้กับคนรุ่นเก่าอย่างยิ่ง แม้แต่การคลังโคลัดารากาฬอย่างบ้าคลั่งก็อาจสร้างความแปลกใจ กระทั่งรู้สึกสลดหดหู่ได้ในขณะเดียวกัน หรือการดัดแปลงบทละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ดั้งเดิมของไทย มานำเสนอใหม่ทางโทรทัศน์ในเรื่อง **ยอพระกลิ่น** ที่มีเมืองของพระเจ้ากรุงจีนมีการแต่งกายและใช้ชื่อแบบคนจีน นั่นก็เป็นการเพิ่มเติมฉากและตัวละครเข้ามาเพื่อให้คนร่วมสมัยสนใจมากยิ่งขึ้น โดยไม่คำนึงถึงคุณค่าและความสำคัญของเนื้อหาดั้งเดิมที่ควรให้คนรุ่นใหม่รับรู้อย่างถูกต้อง นี่คือการขับเคลื่อนของทุนทางวัฒนธรรมที่รุกคืบเข้ามา สะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงในทางความคิด การเปลี่ยนแปลงในทางสังคมที่มาพร้อมกับความเจริญรูปแบบใหม่ มาพร้อมกับการสื่อสารสมัยใหม่ในยุคสื่อไร้สายอย่างเช่น ไอโฟน (I-phone) ไอแพด (I-pad) เป็นการนำเสนอศิลปะและเทคโนโลยีอย่างอลังการ และด้วยความฉับไวทั้งหมดนี้ เป็นสิ่งยืนยันว่าความเปลี่ยนแปลงใหม่นั้น มีทั้งส่วนดีและไม่ดี ขึ้นอยู่กับว่าจะเลือกรับอย่างไรปรับเปลี่ยนเช่นไร ให้เหมาะสมและเข้ากันได้กับวิถีรากเหง้าดั้งเดิม

ผู้วิจัยในฐานะนักเขียนที่สะสมประสบการณ์การสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นมากว่า ยี่สิบปี มีความสนใจและเฝ้ามองปรากฏการณ์ทางด้านสังคมเช่นนี้มาตลอด และได้ถ่ายทอดออกมาในงานเขียนเรื่องสั้นอยู่เสมอ ทั้งในแง่ประเด็นปัญหาหลักและส่วนสนับสนุน ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยเฉพาะความเปลี่ยนแปลงที่ทำให้เกิดลักษณะสังคมใหม่ จึงเกิดแรงบันดาลใจที่จะใช้ปรากฏการณ์วัฒนธรรมสัมพันธ์ สร้างสรรค์เป็นแนวเรื่องสั้นเนื้อหาใหม่เพื่อสะท้อนภาพสังคม ขณะเดียวกันก็จะคิดค้นรูปแบบหรือกลวิธีการนำเสนอที่หลากหลาย โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกลมกลืนกับเนื้อหา และสร้างความเข้าใจ เข้าถึงคนอ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างเช่น ผลงานที่ผ่านมาในเรื่องสั้น **ไม้ป่าในเมืองเถื่อน** ที่เล่าโดยผ่านความคิดคำนึง คำพูด น้ำเสียงและสายตาของ “ต้นไม้” ซึ่งถูกขุดมาจากป่า ขนย้ายเข้ามาในเมืองหลวง แสดงให้เห็นถึงภาพสังคมเมืองที่แปลกต่างจากถิ่นที่จากมา โศกเศร้าโหยหาถิ่นเก่า หรือเรื่องสั้น **ก่อกองไฟ**

ที่ตั้งประเด็นในการนำเสนอเป็นสื่อตอน ขยายความจากบทกลอนหนึ่งบท คือ โฟโหม่มลอมข้าว ในหนานวนั้น, ไฟรักใช้กระสันในต้นหา, ไฟการเขียนร่างเลื่อนเหมือนบิดตา, และมอดไหม้ ไฟศรัทธาอาชีพครู โดยทุกตอนของเรื่องสั้นจะสอดแทรกประเด็นที่แสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของสังคมอันมีผลต่อความคิดความเชื่อของผู้คนในวงการต่าง ๆ

ในฐานะนักวิชาการ ผู้วิจัยสอนนักศึกษาในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมปัจจุบัน มาเป็นระยะเวลายาวนาน และเขียนตำราเกี่ยวกับบันเทิงคดีประเภทเรื่องสั้น ได้สังเกตเห็นถึงปัญหาเกี่ยวกับเรื่องสั้น ทั้งในประเด็นการสร้างสรรคดีเรื่องสั้น และการศึกษาเรื่องสั้น จึงเป็นแรงบันดาลใจสำคัญประการหนึ่งที่จะนำเสนอความเป็นมา หรือเบื้องหลังการทำงานสร้างสรรค์เรื่องสั้นให้ผู้อ่านและสังคมได้รับทราบเพื่อเป็นกรณีศึกษา เช่น ในเรื่องสั้น **กำแพง** ที่มาของเรื่องนี้เกิดจากการสนทนากันกับเพื่อนที่เรียนจบมาด้วยกัน ซึ่งยังไม่มีการทำงาน บางคนก็มุ่งมั่นที่จะเข้ารับราชการครู แต่บางคนบอกว่าคงไปทำงานในเมืองหลวง ทำงานเอกชน เงินดีกว่ามาเป็นครูตามวิชาชีพที่เรียนมา จนเกิดการทู่เถียงกัน จึงทำให้เกิดแรงบันดาลใจเพื่อนำเสนอแนวคิดที่แตกต่างกันนี้ โดยสร้างตัวละครหนุ่มสาวคู่หนึ่งที่กำลังรักกัน แต่ความคิดและทัศนคติในการดำเนินชีวิตต่างกันขึ้นมา ชายหนุ่มได้เดินทางมาหาหญิงสาวเพื่อตกลงกันเกี่ยวกับความรักและอนาคต เรื่องเปิดฉากที่สะพานลอยหน้าสถานีขนส่งหมอชิต แสดงให้เห็นถึงความซุกมุ่นวุ่นวาย รีบเร่งของผู้คน ฉากที่สองเป็นบ้านจัดสรรของหญิงสาว ชายหนุ่มเลือกที่จะเป็นครูบ้านนอก ส่วนหญิงสาวเลือกใช้ชีวิตในเมืองหลวง ต่างฝ่ายต่างก็มีเหตุผลและพยายามโน้มน้าวชักจูงให้อีกฝ่ายเห็นดีเห็นงามและตกลงใช้ชีวิตร่วมกันในรูปแบบตามความต้องการของตน เหตุผลของแต่ละฝ่ายนี้เองที่เปรียบเสมือน “กำแพง” กันความรักของทั้งคู่ และไม่อาจร่วมทางกันได้อีกต่อไป สุดท้ายเป็นฉากที่สะพานลอยอีกครั้ง นั้นหมายถึงสิ่งแสดงถึงผลการตัดสินใจของตัวละคร เรื่องสั้นเรื่องนี้แสดงให้เห็นความขัดแย้งที่ชัดเจนอย่างยิ่งและต่างก็มีเหตุผลที่ล้วนมีน้ำหนักกำลังกัน ทำให้ผู้อ่านเห็นใจตัวละครทั้งสองฝ่าย

จากการศึกษาประวัติและพัฒนาการของเรื่องสั้นไทย โดยเฉพาะผลงานที่ปรากฏในรูปลักษณะ “รวมเรื่องสั้น” ที่เกิดขึ้นมากมายตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมา หลายเล่มที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ในแนวเรื่องนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านรูปแบบหรือเนื้อหา เช่น เรื่องสั้นแนวลูกทุ่งของ ยายขอบ และไม้เมืองเดิม เรื่องสั้นแนวสังคมการเมืองของศรีบูรพา และลาว คำหอม เรื่องสั้นแนวทดลองของสุชาติ สวัสดิ์ศรี, วิทยากร เชียงกุล และวินทร์ เลียววาริณ เรื่องสั้นแนวสัญลักษณ์ของ ชาติ กอบจิตติ และนิคม รายยวา เรื่องสั้นแนววิทยาศาสตร์ของณัฐ ศาสตร์ส่องวิทย์ และมหารณพ โคมเฉลา ตลอดจนเรื่องสั้นแนวสยองขวัญของ เหม เวชกร และสรจักร เป็นต้น

ยังไม่มีรวมเรื่องสั้นเล่มใดที่นำเสนอเนื้อหาในแนว “วัฒนธรรมสัมพันธ์” อันเป็นปรากฏการณ์ร่วมสมัยกับคนอ่าน ผู้วิจัยจึงมีความมุ่งมั่นที่จะสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นแนวใหม่นี้ขึ้นมา

ในด้านการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และวิจัยเรื่องสั้นนั้น เอกสารและงานวิจัยเท่าที่พบแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ ด้านการศึกษาพัฒนาการของเรื่องสั้น เน้นศึกษาเป็นช่วงเวลา อาทิ สุदारตัน เสรีวัฒน์ (2522) ศึกษา เรื่อง **วิวัฒนาการเรื่องสั้นในเมืองไทยตั้งแต่แรก จนถึง พ.ศ. 2475**, สรณัฐ ไตลังคะ (2550) ศึกษา เรื่อง **เรื่องสั้นไทยแนวคตินิยมสมัยใหม่ พ.ศ. 2507-2516** ด้านการศึกษาผลงานของนักเขียนรายบุคคล เช่น วาสนา ศรีออนนิล (2539) ศึกษาเรื่อง**วิเคราะห์แนวคิดในเรื่องสั้นของศรีดาวเรือง**, สุภา ศาตวรรณ (2525) ศึกษา เรื่อง **วิเคราะห์เรื่องสั้นของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช** และด้านการเขียนเรื่องสั้น ส่วนใหญ่เป็นสาขาการสอนภาษาไทย อาทิ สมเกียรติ รัชชเมณี (2528) ศึกษา เรื่อง **การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนเรื่องสั้นเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยการใช้เพลงไทยร่วมสมัยและภาพการ์ตูนประกอบการสอนวิชาภาษาไทย ท 042 โรงเรียนพุทธไธสง จังหวัดบุรีรัมย์**, ปฏิพันธ์ อุทยานกุล (2545) ศึกษา เรื่อง **การใช้กิจกรรมส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์เพื่อสอนเขียนเรื่องสั้นสำหรับนักศึกษาวิชาเอกภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่**, เอกนรินทร์ สีพันธ์ (2554) ศึกษาเรื่อง**การใช้ภาพประกอบกิจกรรมในการสอนเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในการเขียนเรื่องสั้นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5** เป็นต้น จะเห็นได้ว่า ยังไม่ปรากฏงานวิจัยเรื่องสั้นที่เกี่ยวกับการอธิบายหรือเปิดเผยเบื้องหน้าเบื้องหลังการทำงานของนักเขียน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยเชิงสร้างสรรค์ผลงาน โดยจะเปิดเผยกลวิธีการสร้างสรรค์เรื่องสั้นที่ผ่านมาของผู้วิจัยในฐานะนักเขียนนาม “ทัศนาวดี” รวมทั้งเรื่องสั้นที่จะสร้างสรรค์ขึ้นมาประกอบงานวิจัย เป็นวรรณกรรมเรื่องสั้นแนวใหม่ คือ แนววัฒนธรรมสัมพันธ์ใหม่ทั้งรูปแบบและเนื้อหา ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้อ่านได้รับประโยชน์ทั้งในแง่ความรู้เกี่ยวกับวิธีการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้น และการศึกษาวรรณกรรมเรื่องสั้นจากตัวบทที่สร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์วิจารณ์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์การสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นของทัศนาวดีในช่วงสองทศวรรษ
2. เพื่อกำหนดอัตลักษณ์การสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นแนววัฒนธรรมสัมพันธ์ชุด “พัดมา..พัดไป” ของทัศนาวดี

3. เพื่อสร้างสรรค์และเปิดเผยการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นแนววัฒนธรรม สัมพันธ์ชุด “พัฒนา...พลัดไป”

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ 3 ด้าน ประกอบด้วยด้านข้อมูล ด้าน การสร้างสรรค์ และด้านกรอบแนวคิด มีรายละเอียด ดังนี้

1. ด้านข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำเสนอการนำเสนออัตลักษณ์ ในงานเขียนสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นของทัศนาวดีครั้งนี้ คัดเลือกจากรวมเรื่องสั้นทั้ง 7 ชุด ของทัศนาวดี รวม 75 เรื่อง ซึ่งเขียนขึ้นในช่วง พ.ศ. 2535-2555 โดยใช้ตารางกำหนด ขนาดของโครงซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 หน้า 608) ในการเลือกกลุ่ม ตัวอย่าง จำนวน 63 เรื่อง ด้วยวิธีสุ่มแบบง่าย โดยอาศัยการจับสลาก นอกจากนี้ยังมีข้อมูลที่จะ ใช้วิเคราะห์เพื่อกำหนดอัตลักษณ์การสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นชุด “พัฒนา...พลัดไป” ซึ่งประกอบด้วยเรื่องสั้นจำนวน 9 เรื่อง ดังนั้น ข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์ในการวิจัยครั้งนี้ จึงมี 2 ชุด ดังนี้

1.1 ข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์อัตลักษณ์การสร้างสรรค์เรื่องสั้นในช่วงสองทศวรรษ มี 7 ชุด ดังนี้

1.1.1 รวมเรื่องสั้นในโลกแคบ (2545) จำนวน 9 เรื่อง ได้แก่ พี่ชายคนที่สี่, เรื่องเล่าจากชายซีมา, ไทกินปี, เรื่องเล็ก ๆ ของเด็ก ๆ, ผู้พิทักษ์, พุทโธ่เอ๋ย, ในโลกแคบ, อ้อมอกอันอุกฉ่อง และมือปืน

1.1.2 รวมเรื่องสั้นความลับที่ซาปา (2546) จำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ ความลับที่ซาปา, เยียบบง, หยาดเหงื่อของแม่ และ แจกันที่ว่างเปล่า

1.1.3 รวมเรื่องสั้นโลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม (2547) จำนวน 11 เรื่อง ได้แก่ กำแพง, ตะแบกบานแล้วร่วง, ที่นี่...มีแม่ให้เช่า, เทียนดับ ณ ห้วยเถลึง, ผู้ช่วยครู, เรื่องเล่าบนหน้ากระดาษ, พ่อตายตั้งแต่ยังไม่สิ้นลม, โลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม, โศกนาฏกรรมบนลานเลี้ยง, ปล่อยเกาะ และริมฝั่งไปโตแม็ค

1.1.4 รวมเรื่องสั้นนางฟ้าในดวงจันทร์ (2550) จำนวน 9 เรื่อง ได้แก่ สมรภูมิจีวีต, นางฟ้าในดวงจันทร์, นุดสะหวัน, เมืองโมยราบ, ป่าเอย-องเอย, ความหวังของซัป, บรรณาการ, สายใย และสุดทางที่บางกอก

1.1.5 รวมเรื่องสั้น**หมู่บ้านแอโรบิก** (2551) จำนวน 8 เรื่อง ได้แก่ เคว้ง, มาตามเขี้ยว: นางฟ้าของแฟรงค์, เหตุการณ์ปกติ, กิ๊กของลุงย่น, หมู่บ้านแอโรบิก, สมภารระดับ 8, ในกรอบเขตไทย, และผู้รับรางวัล

1.1.6 รวมเรื่องสั้น**หวังว่าประชาชนคงเข้าใจ** (2554) จำนวน 11 เรื่อง ได้แก่ จึงเรียนมาเพื่อทราบ, ช้างหอนาฬิกา, จากดอนลำดวนถึงสวนอัมพร, นางละคร, นอนสาหล่า, เลื่อม, ทศนิยมไม่รู้จบ, เสากลัก, เจ้า(หน้า)ที่, บ่ม และหวังว่าประชาชนคงเข้าใจ

1.1.7 รวมเรื่องสั้น**ฟาติมะห์: หญิงสาวผู้มองเห็นลม** (2557) จำนวน 9 เรื่อง ได้แก่ มือเย็นของคนยาก, ไฟต์บังคับ, ผู้รอคอย, ความลับของหลวงเพื่อน, ถนนชีวิต, ฟาติมะห์: หญิงสาวผู้มองเห็นลม, เรื่องของหมา, เขตชุมชน...ลดความเลว และสภาเหล่าขาว

1.2 ข้อมูลที่ใช้กำหนดอัตลักษณ์การสร้างสรรค์วรรณกรรมชุด “พัดมา...พลัดไป” ประกอบด้วยเรื่องสั้นจำนวน 9 เรื่อง ได้แก่

- 1.2.1 จ๊ะเอ๋
- 1.2.2 พื้นที่ส่วนบุคคล...ห้ามเข้า !
- 1.2.3 ล่องไหลไปตามกรรม
- 1.2.4 พัดมา...พลัดไป
- 1.2.5 อำนาจศาล
- 1.2.6 จำเลย
- 1.2.7 ตอนกลางของเรื่อง
- 1.2.8 คายฝรั่ง
- 1.2.9 เขาไปกันหมดแล้ว

2. ด้านการสร้างสรรค์ ผู้วิจัยได้สร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นแนววัฒนธรรมสัมพันธ์ ชุด “พัดมา...พลัดไป” ตามอัตลักษณ์ที่กำหนดขึ้น ประกอบด้วย เรื่องสั้นจำนวน 9 เรื่อง ได้แก่

- 2.1 จ๊ะเอ๋
- 2.2 พื้นที่ส่วนบุคคล...ห้ามเข้า !
- 2.3 ล่องไหลไปตามกรรม
- 2.4 พัดมา...พลัดไป
- 2.5 อำนาจศาล
- 2.6 จำเลย
- 2.7 ตอนกลางของเรื่อง
- 2.8 คายฝรั่ง

2.9 เขาไปกันหมดแล้ว

3. ด้านกรอบแนวคิด ผู้วิจัยได้ประยุกต์การอธิบายถึงอัตลักษณ์การสร้างสรรคัวรรณกรรมเรื่องสั้น โดยอาศัยกรอบแนวคิดตามขั้นตอนของการสร้างสรรคัเพื่อใช้ศึกษาอัตลักษณ์การสร้างสรรคัวรรณกรรมเรื่องสั้นของทัศนาวดีในช่วงสองทศวรรษ และใช้กำหนดอัตลักษณ์ในการสร้างสรรคัวรรณกรรมเรื่องสั้นแนววัฒนธรรมสัมพันธ์ชุด “พัฒนา...พลัดไป” ผู้วิจัยกำหนดไว้ 9 ด้าน ได้แก่ การสร้างแรงบันดาลใจ, การตั้งชื่อเรื่อง, การสร้างแก่นเรื่อง, การสร้างโครงเรื่อง, การสร้างตัวละคร, การสร้างฉาก บรรยากาศ, การสร้างกลวิธีการนำเสนอ, กลวิธีการดำเนินเรื่อง และความต้องการผลกระทบ ดังนี้

3.1 การสร้างแรงบันดาลใจ คือ การได้รับพลังหรือสิ่งเร้าจากปัจจัยอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการสร้างสรรคั แบ่งแรงบันดาลใจออกได้ 5 ประเภท คือ 1) จากประสบการณ์ตรง 2) จากข่าว เหตุการณ์ 3) จากการสนทนาแลกเปลี่ยน 4) จากการอ่านหนังสือ และ 5) จากการสังเกตบริบทชีวิต

3.2 การตั้งชื่อเรื่อง คือ การคิดถ้อยคำให้สะดุดตาน่าสนใจเพื่อใช้เป็นชื่อของเรื่อง ซึ่งถือเป็นแกนกลางของการสื่อสารเรื่องราว นั้น ๆ จัดแบ่งประเภทการตั้งชื่อเรื่องสั้นออกเป็น 5 ประเภท คือ 1) ตั้งชื่อจากตัวละครสำคัญ 2) ตั้งชื่อจากแก่นเรื่อง 3) ตั้งชื่อจากเหตุการณ์สำคัญ 4) ตั้งชื่อจากพฤติกรรมของตัวละคร และ 5) ตั้งชื่อจากคำคม บทเพลง

3.3 การสร้างแก่นเรื่อง คือ การสร้างแนวคิดสำคัญของเรื่องนั้น แบ่งแก่นเรื่องออกเป็น 4 ประเภท ตามลำดับจำนวนเรื่องที่ปรากฏจากมากไปหาน้อย คือ 1) แก่นเรื่องแสดงภาพและเหตุการณ์ 2) แก่นเรื่องแสดงพฤติกรรม 3) แก่นเรื่องแสดงทัศนะ และ 4) แก่นเรื่องแสดงอารมณ์

3.4 การสร้างโครงเรื่อง คือ การสร้างชุดเหตุการณ์ของเรื่องทีประกอบด้วยประเด็นปัญหาเป็นส่วนสำคัญ แบ่งการสร้างโครงเรื่องออกเป็น 5 ประเภทโดยยึดความขัดแย้งเป็นหลัก คือ 1) ความขัดแย้งกับวัฒนธรรม 2) ความขัดแย้งกับคนอื่น 3) ความขัดแย้งทางการเมือง 4) ความขัดแย้งกับตัวเอง และ 5) ความขัดแย้งกับธรรมชาติ

3.5 การสร้างตัวละคร คือ การกำหนดบทบาทพฤติกรรมของผู้แสดงเหตุการณ์ในเรื่อง แบ่งการสร้างตัวละครออกเป็น 4 ประเภท โดยยึดพฤติกรรมของตัวละครเอกเป็นหลัก คือ 1) ตัวละครที่มีพฤติกรรมดี 2) ตัวละครที่มีพฤติกรรมร้าย 3) ตัวละครที่เปลี่ยนพฤติกรรมจากดีเป็นร้าย และ 4) ตัวละครที่เปลี่ยนพฤติกรรมจากร้ายเป็นดี

3.6 การสร้างฉาก บรรยากาศ คือ การกำหนดเวลา สถานที่ และสภาพแวดล้อมของเรื่อง แบ่งการสร้างฉาก บรรยากาศออกเป็น 5 ประเภท คือ 1) ฉากที่เป็นสภาพวิถีชีวิต

2) ฉากที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ 3) ฉากที่เป็นธรรมชาติ 4) ฉากที่เป็นสภาพแวดล้อมเชิงนามธรรม และ 5) ฉากที่เป็นช่วงเวลา

3.7 การสร้างกลวิธีการนำเสนอ คือ การกำหนดวิธีการเล่าเรื่อง แบ่งการสร้างกลวิธีการนำเสนอออกเป็น 5 ประเภท คือ 1) เล่าผ่านสายตาพระเจ้า 2) เล่าผ่านสายตาตัวละครเอก 3) เล่าผ่านสายตาตัวละครรอง 4) เล่าผ่านสายตาบุคคลที่ 3 และ 5) เล่าผ่านสายตาผู้อยู่ในเหตุการณ์

3.8 กลวิธีการดำเนินเรื่อง คือ การลำดับช่วงเวลาในการเล่าเรื่อง แบ่งประเภทของการดำเนินเรื่องได้ 4 ประเภท คือ 1) ดำเนินเรื่องตามลำดับเวลา 2) ดำเนินเรื่องแบบปัจจุบัน-อดีต-ปัจจุบัน 3) ดำเนินเรื่องย้อนหลัง และ 4) ดำเนินเรื่องแบบสลับฉาก

3.9 การส่งผลกระทบ คือ การกำหนดความคาดหวังจากเรื่องสั้นแบ่งการส่งผลกระทบออกเป็น 7 ประเภท ได้แก่ 1) ผลกระทบต่อปัจเจกบุคคล 2) ผลกระทบต่อบุคคลโดยรวม 3) ผลกระทบต่อสังคมวัฒนธรรม 4) ผลกระทบต่อการศึกษา 5) ผลกระทบต่อการเมือง 6) ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ และ 7) ผลกระทบด้านอื่น ๆ

นิยามศัพท์เฉพาะ

ทัศนาวดี หมายถึง นักเขียนเรื่องสั้นผู้สร้างสรรค์วรรณกรรมรวมเรื่องสั้นชุดในโลกแคบ, ความลับที่ซาปา, โลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม, นางฟ้าในดวงจันทร์, หมูบ้านแอฟริกา, หวังว่าประชาชนคงเข้าใจ, พาดิมาห์: หญิงสาวผู้มองเห็นลม และพัดมา...พัดไป

วัฒนธรรมสัมพันธ์ หมายถึง ปราบฏุกการณ์ผสมผสานกันทางวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมปัจจุบัน

อัตลักษณ์การสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้น หมายถึง ลักษณะเฉพาะในการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นที่เกี่ยวกับการสร้างแรงบันดาลใจ, การตั้งชื่อเรื่อง, การสร้างแก่นเรื่อง, การสร้างโครงเรื่อง, การสร้างตัวละคร, การสร้างฉากและบรรยากาศ, การสร้างกลวิธีการนำเสนอ, กลวิธีการดำเนินเรื่อง และการส่งผลกระทบ

วรรณกรรมเรื่องสั้นแนววัฒนธรรมสัมพันธ์ หมายถึง วรรณกรรมเรื่องสั้นที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ผสมผสานกันระหว่างวัฒนธรรมรากเหง้าและวัฒนธรรมใหม่ ที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของตัวละครในเรื่อง

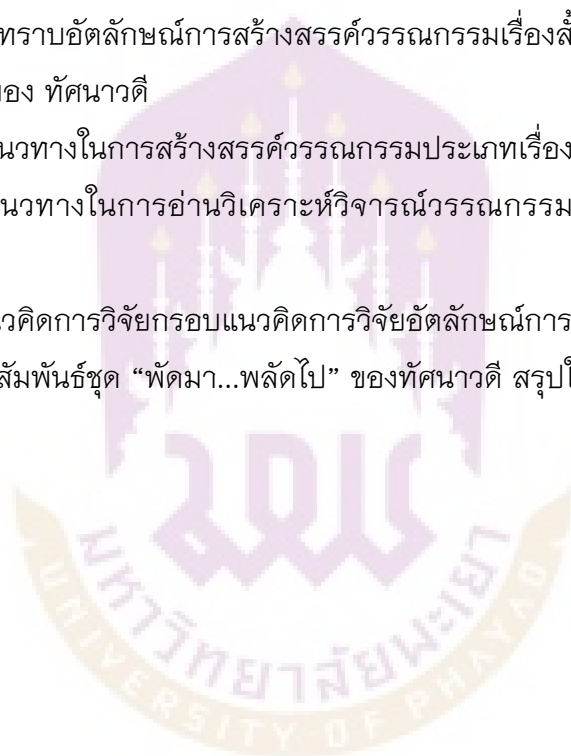
วรรณกรรมเรื่องสั้นชุด “พัดมา...พัดไป” หมายถึง วรรณกรรม เรื่องสั้นที่แสดงให้เห็นการขับเคลื่อนทางวัฒนธรรม ส่งผลต่อวิถีชีวิตของผู้คนในปัจจุบัน ประกอบด้วย เรื่องสั้นจำนวน

9 เรื่อง ได้แก่ จ๊ะเอ๋, พื้นที่ส่วนบุคคล...ห้ามเข้า !, ล่องไหลไปตามกรรม, พัดมา...พลัดไป, อำนาจศาล, จำเลย, ตอนกลางของเรื่อง, ค่ายฝรั่งและเขาไปกันหมดแล้ว

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบอัตลักษณ์การสร้างสรรคัวรรณกรรมเรื่องสั้นของทัศนาวดีในช่วงสองทศวรรษ
2. ทำให้ได้เห็นแบบวิธีการสร้างสรรคัวรรณกรรมเรื่องสั้นแนววัฒนธรรมสัมพันธ์ชุด “พัดมา...พลัดไป”
3. ทำให้ทราบอัตลักษณ์การสร้างสรรคัวรรณกรรมเรื่องสั้นแนววัฒนธรรมสัมพันธ์ชุด “พัดมา...พลัดไป”ของ ทัศนาวดี
4. เป็นแนวทางในการสร้างสรรคัวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้น
5. เป็นแนวทางในการอ่านวิเคราะห์วิจารณ์วรรณกรรมบันเทิงคดีประเภทเรื่องสั้นและนวนิยาย

กรอบแนวคิดการวิจัยกรอบแนวคิดการวิจัยอัตลักษณ์การสร้างสรรคัวรรณกรรมเรื่องสั้นแนววัฒนธรรมสัมพันธ์ชุด “พัดมา...พลัดไป” ของทัศนาวดี สรุปให้เห็นภาพชัดเจน ดังภาพ 1

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง อุดมการณ์การสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นแนววัฒนธรรมสัมพันธ์ ชุด “พัดมา...พลัดไป” ของ ทศนาวดี ผู้วิจัยได้แบ่งประเภทของเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ออกเป็น 5 ประเภท และนำเสนอข้อมูล ตามลำดับ ดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพรวมของการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นไทย

1.1 ภาพรวมของการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นไทย

1.1.1 ยุคตะวันทองแสง (พ.ศ. 2417–2455)

1.1.2 ยุคเปลี่ยนแปลงลักษณะใหม่ (พ.ศ. 2456–2475)

1.1.3 ยุคประชาธิปไตยพัฒนา (พ.ศ. 2476–2500)

1.1.4 ยุคแสวงหาหารบ (พ.ศ. 2501–2520)

1.1.5 ยุคบรรณพิภพหลากหลายสีสั้น (พ.ศ. 2521–2540)

1.1.6 ยุคสัมพันธ์วัฒนธรรม (พ.ศ. 2541–ปัจจุบัน)

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นไทย

1.2.1 กลุ่มงานวิจัยที่ศึกษาเรื่องสั้นโดยภาพรวม

1.2.2 งานวิจัยที่ศึกษาเรื่องสั้นเฉพาะบุคคล

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีการประพันธ์เรื่องสั้น

2.1 มโนทัศน์เกี่ยวกับเรื่องสั้น

2.1.1 ความหมายของเรื่องสั้น

2.1.2 ประเภทของเรื่องสั้น

2.1.3 ลักษณะของเรื่องสั้น

2.2 หลักการประพันธ์เรื่องสั้น

2.2.1 องค์ประกอบของเรื่องสั้น

2.2.2 ศิลปะการประพันธ์เรื่องสั้น

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักการประพันธ์เรื่องสั้น

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวรรณกรรมเรื่องสั้นเชิงวิเคราะห์ วิจารณ์

- 3.1 แนวทางวิเคราะห์วิจารณ์เรื่องสั้น
 - 3.1.1 พิจารณาเฉพาะตัวบท
 - 3.1.2 พิจารณาความสัมพันธ์ของตัวบทและบริบท
- 3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์วิจารณ์เรื่องสั้น
 - 3.2.1 กลุ่มงานวิจัยศึกษาผลงานของนักเขียนรายบุคคล
 - 3.2.2 กลุ่มงานวิจัยศึกษารวมผลงานของนักเขียน
4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีวิวัฒนาการสัมพันธ์
 - 4.1 มโนทัศน์แนวคิดทฤษฎีวิวัฒนาการสัมพันธ์
 - 4.1.1 ความหมายของวิวัฒนาการสัมพันธ์
 - 4.1.2 ลักษณะของวิวัฒนาการสัมพันธ์
 - 4.1.3 แนวคิดวิวัฒนาการสัมพันธ์
 - 4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิวัฒนาการสัมพันธ์
 - 4.2.1 กลุ่มศึกษาวิวัฒนาการสัมพันธ์จากสภาพสังคมทั่วไป
 - 4.2.2 กลุ่มศึกษาวิวัฒนาการสัมพันธ์จากเรื่องสั้นหรือบันเทิงคดีอื่น
5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประวัติและผลงานของทัศนาวดี
 - 5.1 ประวัติและผลงานทัศนาวดี
 - 5.1.1 ประวัติของทัศนาวดี
 - 5.1.2 ผลงานของทัศนาวดี
 - 5.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทัศนาวดี
 - 5.2.1 เอกสารที่กล่าวถึงทัศนาวดีโดยทั่วไป
 - 5.2.2 เอกสารที่กล่าวถึงทัศนาวดีในเชิงวิชาการ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพรวมของการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นไทย

ต้นธารการสร้างสรรค้วรรณกรรมเรื่องสั้นไทยถือกำเนิดขึ้นในช่วงสมัยรัชกาลที่ 5 โดยได้รับแบบอย่างจากวรรณกรรมเรื่องสั้นตะวันตกและมีวิวัฒนาการเรื่อยมาผู้วิจัยจะศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการและการสร้างสรรค์เรื่องสั้นใน 2 ประเด็น คือ ภาพรวมการสร้างสรรค้วรรณกรรมเรื่องสั้นไทย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นไทย ตามลำดับ ดังนี้

1. ภาพรวมของการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นไทย

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการของการสร้างสรรค์เรื่องสั้นไทย ในงานวิจัยของสุตารัตน์ เสรีวัฒน์ (2522) เรื่อง วิวัฒนาการของเรื่องสั้นในเมืองไทยตั้งแต่แรก จนถึง พ.ศ. 2475, ปรีญา หิรัญประดิษฐ์ (2538, หน้า 703-707) เรื่อง **ความเป็นมาของเรื่องสั้นไทย** และสุทัศน์ วงศ์กระบากถาวร (2550, หน้า 21-48) เรื่อง **วิวัฒนาการของเรื่องสั้นไทย** สรุปได้ว่า เรื่องสั้นไทยมีพัฒนาการที่น่าสนใจตั้งแต่แรกเริ่ม เพราะเป็นงานเขียนแนวใหม่ สร้างความตื่นตาตื่นใจให้กับวงการวรรณกรรมอย่างยิ่ง ส่งผลให้เกิดความนิยมทั้งผู้เขียนและผู้อ่านเรื่อยมา โดยสามารถแบ่งช่วงของพัฒนาการเรื่องสั้นไทยออกเป็น 6 ยุค คือ ยุคตะวันออกแสง, ยุคเปลี่ยนแปลงลักษณะใหม่, ยุคประชาธิปไตยพัฒนา, ยุคแสวงหาทำراب, ยุคบรรณพิภพหลากหลายสีสัน และยุคสัมพันธ์วัฒนธรรมโดยมีสภาพทั่วไป รูปแบบและเนื้อหาของแต่ละยุค ดังนี้

1.1 ยุคตะวันออกแสง (พ.ศ. 2417-2455)

ต้นเค้าเรื่องสั้นไทยได้ก่อตัวขึ้นในปี พ.ศ. 2417-2418 เป็นเรื่องแต่งร้อยแก้วหรือบันเทิงคดีขนาดสั้นที่มีลักษณะคล้ายนิทาน ตีพิมพ์เผยแพร่ในหนังสือพิมพ์ “ครูโณวาท” ซึ่งเป็นหนังสือของกลุ่ม “สยามหนุ่ม” บรรณาธิการ คือ พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าเกษมสันต์ โสภาคย์ และหัวเรี่ยวหัวแรงสำคัญ คือ เจ้าพระยาภาสกรวงศ์ เนื้อหาที่พิมพ์เผยแพร่คือข่าวสาร ตำรา สุภาษิต กาพย์กลอน และเรื่องนิยายเก่าใหม่ หรือนิทานที่เรียกว่า “เฟเบิล” (Fable) ได้รับอิทธิพลจากนิทานสอนใจของอังกฤษ จากนั้นเรื่องแต่งร้อยแก้วขนาดสั้นใน “วชิรญาณพิเศษ” และ “วชิรญาณ” ช่วงพ.ศ. 2428-2442 ก็ทำให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับแนวการเขียนแบบใหม่ โดยกรมหมื่นพิชิตปรีชากร ได้เขียน เรื่อง “สนุกินีนี้ก” ลงในหนังสือ **วชิรญาณพิเศษ** ซึ่งดำเนินเรื่องโดยใช้บทสนทนาเป็นหลัก เช่นเดียวกับเรื่อง “นายจิตร นายใจสนทนากัน” และใช้ฉากจริงคือวัดบวรนิเวศ ถือว่าเป็นเรื่องเล่าที่มีเนื้อหาร่วมสมัยและมีความสมจริงเป็นเรื่องแรก นักวิชาการทางวรรณกรรมถือว่า “สนุกินีนี้ก” เป็นเรื่องสั้นเรื่องแรกของไทย หลังจากนั้นเป็นต้นมา การเขียนเรื่องสั้นก็ได้รับความสนใจมากขึ้น

รูปแบบของเรื่องสั้นในช่วงแรกยังติดยึดอยู่กับการเขียนแบบนิทานอย่างเดิม คือ ไม่แยกบทสนทนาออกจากการพรรณนา นิยมเปิดเรื่องด้วยสำนวนหรือบทร้อยกรอง ต่อมาได้นำรูปแบบอย่างตะวันตกมาใช้มากขึ้น มีการตั้งนามปากกา แยกบทสนทนาออกต่างหาก ใช้ภาษาพูดและศัพท์ภาษาตะวันตกแทรก

เนื้อหาเรื่องสั้นในช่วงนี้มักนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัวหรือใกล้ตัวผู้เขียน เน้นความเพลิดเพลิน การล้อเลียนเสียดสีเจ้านายหลายระดับซึ่งก็ทำได้แบบเนียน

รวมทั้งเนื้อหา ในด้านการสะท้อนภาพสังคมของเรื่องแต่งในช่วงนี้ยังคงเน้นที่สังคมระดับสูง เพราะผู้เขียนส่วนใหญ่เป็นเจ้าของและขุนนาง แต่ก็มีหลายเรื่องที่สะท้อนภาพสังคมชั้นกลาง และชั้นต่ำ ในขณะที่เดียวกันก็มีบางเรื่องที่แสดงทรรศนะต่อการเปลี่ยนแปลงในแง่มีปฏิริยาต่ออิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตก

1.2 ยุคเปลี่ยนแปลงลักษณะใหม่ (พ.ศ. 2456-2475)

บรรยากาศสังคมไทยในช่วงนี้เอื้ออำนวยให้การเขียนเรื่องสั้นที่ถือเป็นงานเขียนแนวใหม่ได้พัฒนาไปอย่างต่อเนื่อง วารสาร สื่อสิ่งพิมพ์ที่เกิดขึ้นใหม่ อย่างเช่น ลัทธิวิทยา ถลกลวิทยา ทวีปัญญา และเริงรมย์ เป็นเวทีแจ้งเกิดของนักเขียนดังหลายคนในยุคนี้ ไม่ว่าจะเป็น ส่ง เทพาลิต, มาลัย ชูพินิจ, พ.เนตรรังสี, ร.อ.พล้อย พรปรีชา, สด กรุมะโรหิต, กุหลาบ สายประดิษฐ์ เป็นต้น ทำให้เรื่องสั้นในช่วงนี้มีจำนวนมากและหลากหลาย

รูปแบบการดำเนินเรื่องและกลวิธีในการเขียนในช่วงนี้มีลักษณะต่างไปจากช่วงก่อนกล่าวคือ การเริ่มเรื่องแทบไม่มีอารัมภบท แต่จะเริ่มต้นด้วยบทสนทนาที่มีเครื่องหมายอัฒภาคกำกับ กับเริ่มเรื่องด้วยข้อความพรรณนา แต่เป็นการพรรณนาตัวเรื่องทันที ไม่ใช่ข้อความพรรณนาที่อารัมภบทดังแต่ก่อน

เนื้อหาที่พบมากที่สุดซึ่งนักเขียนในช่วงนี้นิยมนำมาเสนอ คือ เรื่องส่วนตัวประเภทรักโศก ชีวิตในครอบครัวที่มีปัญหา ให้แง่คิดเกี่ยวกับความรักและการครองเรือนที่แสดงปัญหาทางสังคม แม้ว่าจะมีเรื่องจำนวนน้อยที่มุ่งเสนอแก่นเรื่องในลักษณะนี้ แต่สิ่งที่สะท้อนผ่านแนวคิดดังกล่าวกลับชัดเจนและแสดงให้เห็นสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมืองในขณะนั้นได้ ดังเช่น เรื่อง **วิธีดูสภาพอย่างใหม่** ของ “ศรีอิสรา” เป็นเรื่อง que แสดงให้เห็นความเดือดร้อนของประชากรนโยบายดูสภาพหรือ “ดูขี้ข้าราชการ” ของรัฐบาลในเวลานั้น เพื่อพยุงฐานะการเงินของประเทศที่ผันผวนเพราะได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก เรื่องสั้นเรื่องนี้สะท้อนให้เห็นว่า นโยบายดูสภาพไม่เพียงแต่มีผลกระทบต่อข้าราชการเท่านั้น แต่ในภาคเอกชนก็มีผลเช่นเดียวกัน ผู้เขียนเสนอเรื่องสั้นนี้ในลีลาเสียดเย้ย ชวนหัว แต่ก็พูดถึงปัญหาได้อย่างชัดเจน

1.3 ยุคประชาธิปไตยพัฒนา (พ.ศ. 2476-2500)

สภาพทั่วไปหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง มีหนังสือพิมพ์และนิตยสารเกิดขึ้นมากมาย ฉบับที่ตีพิมพ์เรื่องสั้นเป็นประจำ เช่น ไทยใหม่วันจันทร์ประมวลสารผู้นำเดลิเมลส์วันจันทร์หนังสือพิมพ์รายวันบางฉบับก็ตีพิมพ์เรื่องสั้นด้วย โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ **สุภาพบุรุษ** ลักษณะเด่นของนักเขียนเรื่องสั้นในช่วงนี้ คือ นักเขียนที่เป็นนักหนังสือพิมพ์หรือเกี่ยวข้องกับวงการหนังสือ ส่วนใหญ่มีการศึกษาและมีความรู้ภาษาต่างประเทศ หลายคนเป็นนักแปลด้วย

เช่น ศรีบูรพา, ยศ วัชรเสถียร, สันต์ ท. โกมลบุตร จึงมีโอกาสได้ศึกษาถวักวิชาการเขียนเรื่องสั้นจากหนังสือวิชาการ และจากผลงานเรื่องสั้นของนักเขียนเรื่องสั้นที่มีชื่อเสียงของโลก นักเขียนเรื่องสั้นตะวันตกที่มีอิทธิพลต่อนักเขียนเรื่องสั้นไทย คือ **โอ. เฮนรี** (O. Henry), **กีย์ เดอ โมปัสซังต์** (Guy de Maupassant) และ**เอมิล โซลา** (Emile Zola) ในช่วงสงครามมหาเอเชียบูรพา **จอมพล ป. พิบูลสงคราม** นายกรัฐมนตรีในขณะนั้นมีนโยบายปรับปรุงตัวอักษรไทยและหลักเกณฑ์การเขียนหนังสือไทย โดยสั่งให้งดใช้สระพยัญชนะที่มีเสียงซ้ำกัน งดใช้ตัวอักษรที่มาจากภาษาบาลีสันสกฤตให้ใช้คำไทยแท้ กำหนดการใช้คำสรรพนามใหม่ หลักเกณฑ์การใช้ภาษาแบบใหม่นี้ก่อความปั่นป่วนแก่นักประพันธ์อย่างยิ่ง ทำให้เป็นช่วงเวลาที่ถูกเรียกว่า “ยุคอักษรวิบัติ” นอกจากนี้ ยังมีการตรวจสอบบทประพันธ์อย่างเข้มงวดไม่ให้เสนอเรื่องราวที่ผิดศีลธรรม อย่างเช่น พฤติกรรมการมีชู้ทั้งทางกายและทางใจเป็นสิ่งที่ห้ามเขียนโดยเด็ดขาด ดังนั้นนักเขียนใหญ่ที่มีชื่อเสียงในขณะนั้นหลายคนเช่น ยາขอบ และมาลัย ชูพินิจ จึงเลิกเขียนหนังสือไปชั่วคราว นอกจากนโยบายทางการเมืองจะมีผลกระทบต่อวรรณกรรมแล้ว ภาวะเศรษฐกิจระหว่างสงครามทำให้หนังสือพิมพ์หลายเล่มถูกปิดไป เพราะขาดแคลนกระดาษจะพิมพ์ นักเขียนบางคน เช่น สด กุระมะโรหิต และมนัส จรรยงค์ ไปทำฟาร์มกลีกรม เป็นต้น วรรณกรรมสมัยใหม่ทั้งเรื่องสั้นและเรื่องยาวจึงซบเซาไปบ้าง

รูปแบบมีรูปแบบเหมือนเรื่องสั้นตะวันตก มีการใช้เครื่องหมายวรรคตอน โดยเฉพาะการใช้เครื่องหมายอัฒภาค และแยกบทสนทนาออกจากบทบรรยาย นิยมจบแบบหักมุมอันเป็นสูตรสำเร็จตามอิทธิพลของนักเขียนเรื่องสั้นตะวันตกผู้มีชื่อเสียงคือ **โอ. เฮนรี** และ**กีย์ เดอ โมปัสซังต์** การเขียนเรื่องสั้นในช่วงนี้นิยมเขียนเรื่องขนาดยาวอาจเป็นเพราะนักเขียนส่วนใหญ่เขียนนวนิยายมาก่อน

เนื้อหาเรื่องสั้นช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับความรักและครอบครัว การสะท้อนสภาพสังคมและการเมืองยังมีน้อย แต่เริ่มเปิดประตูสังคมและการเมืองเศรษฐกิจและการศึกษามากขึ้น เรื่องสั้นเด่น ๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเมือง เช่น คำขานรับของศรีบูรพา ประชาทัศน์ของสันต์ เทวรักษ์ เป็นต้น หลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เนื้อหาได้มุ่งสะท้อนความจริงในชีวิตและสภาพสังคมไทยมากขึ้น

1.4 ยุคแสวงหาทำراب (พ.ศ. 2501-2520)

สภาพทั่วไปผลจากการปฏิวัติของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ใน พ.ศ. 2500 และ พ.ศ. 2501 ส่งผลกระทบต่อวงวรรณกรรมไทยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะต่อนักเขียนหัวก้าวหน้าที่มีทั้งถูกจับกุม คุมขัง เนรเทศตัวเองไปต่างประเทศ หันเหไปประกอบอาชีพอื่น หรือเปลี่ยน

แนวการเขียนเพื่อความอยู่รอด ในช่วงนี้เองที่มีแนวเขียนเรื่องสั้นเชิงประสบการณ์เกิดขึ้น เช่น ชุดเหมืองแร่ของอาจินต์ ปัญจพรรค ชุดตำรวจของปกรณ์ ปิ่นเฉลียว

เรื่องสั้นในช่วงนี้ส่วนใหญ่มีโครงสร้างคล้ายกัน เน้นที่โครงเรื่องและการจบแบบหักมุม เนื้อหายังวนเวียนอยู่ในเรื่องความรักของหนุ่มสาว ในช่วง พ.ศ. 2507 เป็นต้นมา นักเขียนหนุ่มสาวในมหาวิทยาลัยทดลองใช้เทคนิคใหม่ ๆ ในการเขียนเรื่องสั้น เช่น ใช้สัญลักษณ์ ให้ความสำคัญกับการใช้ภาษาและการสร้างบรรยากาศ

ในช่วง พ.ศ. 2501-2516 มีสำนักพิมพ์ต่าง ๆ พิมพ์หนังสือปกอ่อนหรือหนังสือฉบับกระเป๋า (Pocket book) รวมทั้งเรื่องสั้นออกเผยแพร่จำนวนมาก ต่อมา อาจินต์ ปัญจพรรค ริเริ่มนโยบายเขียนเอง พิมพ์เอง โดยทำสำนักพิมพ์**ไอเลียงท่าแก้ว** ทำให้เกิดการตื่นตัวในวงการเรื่องสั้น เกิดการรวมตัวของนักเขียนเรื่องสั้นกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มพระจันทร์เสี้ยว กลุ่มหนุ่มหน้าสาวสวย เป็นต้น กลุ่มนักเขียนเหล่านี้สร้างความก้าวหน้าแก่พัฒนาการของเรื่องสั้นไทย ทั้งด้านรูปแบบและเนื้อหา ทั้งมีกลวิธีการเขียนแบบใหม่ ๆ เช่น การบรรยายแบบใช้กระแสสำนึก การใช้สัญลักษณ์ การเขียนแบบกึ่งเหนือจริง การบรรยายความรู้สึกแล้วจบลงด้วย ๆ ไม่มีการหักมุมในตอนจบ แสดงถึงการไม่เห็นด้วยกับโครงสร้างแบบสูตรสำเร็จของเรื่องสั้นแบบเก่า

ในด้านรูปแบบมีลักษณะที่หลากหลาย ทั้งการเขียนที่ยึดโครงเรื่องแบบเดิมและยังได้มีการสร้างสรรค์คิดค้นขึ้นมาใหม่ หรือได้รับอิทธิพลจากการเขียนแบบใหม่จากตะวันตก เช่น ให้ความสำคัญกับพฤติกรรมของตัวละครจบเรื่องแบบคลุมเครือ ไม่กำหนดเวลาหรือสถานการณ์ที่แน่ชัด โครงเรื่องไม่ยึดถือเอกภาพในลักษณะเดิมที่มีตอนขึ้นต้น ตอนกลาง และตอนจบ เป็นโครงเรื่องแบบใหม่ที่ยึดถือสถานการณ์ของตัวละครเป็นจุดการดำเนินเรื่อง ไม่เรียกร้องความสนใจในการขึ้นต้น และไม่ยึดหลักหักมุมในตอนจบ ขนาดความยาวของเรื่องไม่แน่นอน และการดำเนินเรื่องจะมีกลวิธี “ย้อนกลับไปสู่อดีต” และ “การเดินทางสู่อนาคต” เพิ่มเข้ามาพร้อม ๆ กับกลวิธี “ย้อนกลับไปกลับมา” (Flashback)

เนื้อหามุ่งสะท้อนสภาพชีวิตในแง่เกี่ยวกับความคิด ความเชื่อ วัฒนธรรม และค่านิยม โดยสะท้อนให้เห็นความแตกต่างและการต่อสู้ ระหว่างเก่ากับใหม่ บางเรื่องสะท้อนวัฒนธรรมและความเจริญ ทำให้วิถีชีวิตของผู้คนเปลี่ยนไปในทางที่ไม่น่าชื่นชม บางเรื่องสะท้อนสภาพชีวิตของชาวนาชาวไร่ ชีวิตและการต่อสู้ของกรรมกร ผู้ใช้แรงงานที่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายทุน และเรื่องสั้นในช่วงหลังเป็นเรื่องเกี่ยวกับการต่อสู้ของนักศึกษาและประชาชน มุ่งสะท้อนแนวความคิด การพัฒนาหรือยกระดับความคิด การต่อสู้กับปัญหาและอุปสรรคในการต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมในสังคม

1.5 ยุคบรรณพิภพหลากหลายสีสัน (พ.ศ. 2521-2540)

สภาพทั่วไปเหตุการณ์เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ส่งผลกระทบต่อวงวรรณกรรมไทยอย่างน้อยสองประการ ประการแรกเป็นเหตุให้การผลิตหนังสือปกอ่อนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเมือง สังคม ไม่ว่าจะเป็นนวนิยาย เรื่องสั้น บทกวีและเรื่องแปลต้องชะงักงัน และอีกประการหนึ่ง ทำให้นักเขียน นักวิจารณ์ และนักวิชาการส่วนหนึ่งมุ่งเข้าป่า เป็นเหตุให้ปริมาณของวรรณกรรมประเภทต่าง ๆ ลดน้อยลง แต่เมื่อผ่านเหตุการณ์นั้นมาแล้ว แวดวงวรรณกรรมก็เริ่มมีชีวิตชีวากว่าเดิม โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2521 วงการเรื่องสั้นมีโอกาสต้อนรับรวมเรื่องสั้นชุด **เรื่องสั้นช่อการะเกด** มีสุชาติ สวัสดิ์ศรี เป็นบรรณาธิการและปีนี้ยังได้เกิดกลุ่มวรรณกรรมพินิจที่พิจารณาตัดสินเรื่องสั้นดีเด่นประจำปี นับว่า มีบทบาทในการช่วยส่งเสริมเรื่องสั้น และปีต่อมายังเริ่มมีการประกวดรางวัลวรรณกรรมยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (Southeast Asian Writers Award) อีกด้วย ความเปลี่ยนแปลงในด้านสังคมและการเมืองในเวลาต่อมาก็เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้วงการเรื่องสั้นไทยมีความคึกคักเป็นอย่างยิ่ง

รูปแบบของเรื่องสั้นนั้น มีการนำเสนอในรูปแบบทั้งการนำเสนอเนื้อหาด้วยวิธีผ่านความคิด และความรู้สึกของตัวละครสำคัญ โดยใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 และเสนอรอบด้านโดยผ่านตัวละครหลายตัว หรือตัดตอนขึ้นเรื่องใหม่หรือประเด็นใหม่ด้วยการใช้หมายเลขกำกับ นำเสนอในรูปแบบของสัญลักษณ์หรือรูปสัญลักษณ์ที่ไม่ชัดเจนสมจริง เนื่องจากความจำเป็นที่ไม่สามารถเขียนถึงความคิดบางอย่างได้อย่างสมจริงแจ่มแจ้ง นอกจากนี้กลวิธีการเล่าสลับฉากไปมา หรือการเล่าย้อนหลังก็ได้รับความนิยมตลอดทั้งรูปแบบจำลองจากจินตนาการก็มักถูกนำเสนอในเรื่องที่เหลือเชื่อหรือเขียนเพื่อประชดประชันสังคมแต่บางเรื่องก็เขียนเพื่อหลอกลวงหรือมอมเมาหรือทำให้วาดฝันตาม

เนื้อหาเรื่องสั้นในยุคนี้ นอกจากจะนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการเรียกร้องความเป็นธรรม ความเท่าเทียมกันในสังคมเหมือนวรรณกรรมแนวเพื่อชีวิตที่ผ่านมาแล้วยังนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับความยากจน การเอาใจเอาเปรียบ เศรษฐกิจที่ฝืดเคือง ปัญหาของคนในสังคมเมือง การเมืองที่เลวร้าย และการรุกคืบเข้ามาของวัฒนธรรมและทุนต่างชาติ นับได้ว่านักเขียนเรื่องสั้นยุคนี้ได้ให้ความสนใจกับสังคม การเมือง และวัฒนธรรมอย่างจริงจัง

1.6 ยุคสัมพันธ์วัฒนธรรม (พ.ศ. 2541-ปัจจุบัน)

สภาพทั่วไปตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 เป็นต้นมาเป็นช่วงที่เรื่องสั้นไทยมีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดนักเขียนส่วนหนึ่งในช่วงนี้มีความพยายามที่จะคิดค้นแนวทางการเขียนเรื่องสั้นให้มีความแตกต่างไปจากเดิมในรูปแบบของเรื่องสั้นแนวทดลอง ตัวอย่างนักเขียนที่โดดเด่นน่าสนใจได้แก่วินทร์ เลียววาริณ, ปรายดา หยุ่น และศิริวรรณ แก้วกาญจน์ เป็นต้น

นิตยสาร วารสารต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นก็มีพื้นที่ให้นักเขียนเรื่องสั้นได้นำเสนอผลงานตัวเอง ที่สำคัญคือ การเกิดขึ้นของเวทีประกวดวรรณกรรม อย่างเช่น รางวัลวรรณกรรมงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ, รางวัลนายอินทร์อะวอร์ด, รางวัลเซเว่นบุ๊คอวอร์ด, รางวัลวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า และรางวัลเรื่องสั้นวิทยาศาสตร์ เป็นต้น ต่างมีส่วนช่วยให้วงการเรื่องสั้นไทยมีชีวิตชีวาและได้รับความนิยมทั้งผู้เขียนและผู้อ่าน

ด้านรูปแบบนั้นแม้ว่า การเล่าเรื่องแนวขนบยังคงได้รับความนิยมอยู่ก็ตาม แต่การคิดค้นวิธีการเล่าเรื่องแบบใหม่ของนักเขียนยุคนี้ก็มีความน่าสนใจไม่น้อยและทำให้ประสบความสำเร็จอย่างงดงาม รูปแบบงานเขียนเชิงทดลองนี้ แสดงให้เห็นถึงความคิดสร้างสรรค์ของนักเขียนอย่างชัดเจน เช่น การผสมรูปแบบและขนบวรรณกรรมให้มีวิธีการนำเสนอแตกต่างจากเดิม การใช้วรรคตอนเพื่อแสดงสัญลักษณ์บางอย่างโดยบางหนึ่งที่อธิบายได้ด้วยบริบท หรือการใช้ทัศนศิลป์ประกอบ เช่น รูปภาพ บ้ายจรจร เป็นต้น รูปแบบของการเขียนเรื่องสั้นในปัจจุบันจึงถือว่า มีความแปลกใหม่ และย้ำถึงพัฒนาการของเรื่องสั้นได้เป็นอย่างดี

เนื้อหาของเรื่องสั้น ความเจริญทางเทคโนโลยีในยุคโลกาภิวัตน์เข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตของผู้คนอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงหรือปฏิเสธได้ นักเขียนเรื่องสั้นได้นำเสนอผลกระทบความเจริญทางวัตถุ วัฒนธรรมต่างชาติที่เข้ามามีบทบาทอย่างรวดเร็ว ทำให้คนไม่สามารถปรับตัวหรือรับมือได้ทัน สภาพเศรษฐกิจที่ฝืดเคือง การโกงกิน ความเห็นแก่ตัวของผู้คน การสูญเสียอัตลักษณ์วัฒนธรรมรากเหง้า ปัญหามลภาวะ และปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง ล้วนเป็นเรื่องที่นักเขียนสนใจหยิบยกมาเขียนทั้งสิ้น

โดยพัฒนาการที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ทำให้ทราบถึงสายธารวรรณกรรมเรื่องสั้นของไทยที่มีมาอย่างต่อเนื่อง บางครั้งอาจสะดุดหยุดนิ่ง แต่เมื่อบรรยากาศทางการเมือง สังคม เข้าสู่ภาวะปกติ วงการวรรณกรรมก็ก้าวไปอย่างเข้มข้น สังเกตได้ว่า ช่วงของเวลาที่ระบุไว้ นั้นมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับสภาพทั่วไป รูปแบบ และเนื้อหา แสดงให้เห็นถึงปัจจัยที่ส่งผลถึงกันและกัน

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นไทย

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นไทย พบว่ามีงานวิจัยของนักศึกษาทั้งในระดับปริญญาโท และปริญญาเอกหลายเรื่อง มีเนื้อหาและวัตถุประสงค์การวิจัยที่หลากหลาย ผู้วิจัยได้แบ่งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นไทย จำแนกได้ 2 กลุ่ม คือ งานวิจัยที่ศึกษาเรื่องสั้นไทยโดยภาพรวม และกลุ่มงานวิจัยที่ศึกษาเรื่องสั้นเฉพาะบุคคล ดังนี้

2.1 กลุ่มงานวิจัยที่ศึกษาเรื่องสั้นโดยภาพรวม

งานวิจัยกลุ่มนี้ เป็นการศึกษาในภาพรวม อาจเป็นพัฒนาการ ภาพสะท้อนทางสังคม เนื้อหา รูปแบบ หรือกลวิธีการของการเขียนเรื่องสั้นในช่วงเวลาดังกล่าว ผลงานวิจัยสำคัญ ได้แก่ สุदारัตน์ เสรีวัฒน์ (2522), สุปราณี มณฑานุช (2533), อัญญาพล ส่งแสง (2545), เกศินี จุฑาวิจิตร (2548), นันทนัย ประสานนาม (2548) และ สรณัฐ ไตลังคะ (2550) สรุปได้ดังนี้

สุदारัตน์ เสรีวัฒน์ (2522) ได้ศึกษา **วิวัฒนาการของเรื่องสั้นในเมืองไทย ตั้งแต่แรกจนถึง พ.ศ. 2475** พบว่า เรื่องสั้นมีความเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ แ่ง ทั้งด้านแก่นเรื่อง โครงเรื่อง ตัวละคร และบรรยากาศ อันเป็นองค์ประกอบของเรื่องสั้น นอกจากนี้ รูปแบบและกลวิธีการแต่ง ซึ่งเป็นลักษณะที่แฝงอยู่ในองค์ประกอบเหล่านั้น ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงและมีวิวัฒนาการตามลำดับ โดยภาพรวมแล้ววิวัฒนาการของเรื่องสั้นไทยเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น เมื่อนักประพันธ์มีประสบการณ์กว้างขวางขึ้นและมีความชำนาญมากยิ่งขึ้น การสร้างแก่นเรื่องมุ่งแสดงเรื่องราว หรือปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและสังคมมากขึ้น โครงเรื่องซับซ้อน ตัวละครสมจริงและมีชีวิตจิตใจ บรรยากาศและฉากในเรื่องสั้นช่วงหลัง ๆ ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกใกล้ชิดเหตุการณ์และเรื่องราวนั้น ๆ มากขึ้น ซึ่งช่วยให้เรื่องดูสมจริง องค์ประกอบที่มีวิวัฒนาการมากที่สุด คือ ตัวละคร ทั้งการกำหนดตัวละคร การสร้างลักษณะนิสัย และวิธีนำเสนอที่มีลักษณะอันสมจริงมากขึ้น

เรื่องสั้นในระยะต่อมา พบว่า การใช้สัญลักษณ์เป็นพัฒนาการที่น่าสนใจอย่างหนึ่ง สุปราณี มณฑานุช (2533) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง **เรื่องสั้นไทยแนวสัญลักษณ์ของไทย พ.ศ. 2500-2530** ผลการศึกษา พบว่า เรื่องสั้นแนวสัญลักษณ์ของไทย พ.ศ. 2500-2530 มีกลวิธีการเขียนโดยการใช้สัญลักษณ์เพื่อสื่อสารและแนวคิดอยู่ในองค์ประกอบของเรื่อง มีการใช้สัญลักษณ์แทนความหมายใดเหมาะสมและสื่อสัญลักษณ์ที่สัมพันธ์กันอย่างเป้น ระบบทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจสาระที่แท้จริงของเรื่องได้ การสร้างโครงเรื่องเป็นแบบสร้างเหตุการณ์ในเรื่องเป็นสัญลักษณ์และสร้างโครงเรื่องแบบคลี่คลายความคิด มีการเปิดเรื่อง 3 วิธี คือ แบบบรรยาย แบบพรรณนา และแบบบทสนทนา ซึ่งเกี่ยวข้องกับสัญลักษณ์โดยตรงพบปัญหาในเรื่อง มีการสร้างความขัดแย้ง 4 วิธีคือ ระหว่างตัวละครกับธรรมชาติระหว่างตัวละครกับจิตใจของตัวละครเอง ระหว่างตัวละครกับสังคม และระหว่างตัวละครกับตัวละครด้วยกันเอง กลวิธีการลำดับเรื่องมี 3 วิธีคือ ลำดับเรื่องตามเวลาปฏิทิน ลำดับเรื่องโดยใช้กระแสความคิดที่หลากหลายของตัวละคร และลำดับเรื่องโดยใช้สวนประกอบแต่ละสวนที่แยกออกจากกันมาเรียงให้สัมพันธ์กัน มีกลวิธีการใช้ความฝันและปรากฏการณ์หลอนของตัวละคร มีการปิด

เรื่องโดยการทิ้งให้คิด ผู้อ่านสามารถเข้าใจความหมายของสัญลักษณ์ใดกระจางตอนปดเรื่อง การเล่าเรื่องใหญ่ประพันธ์ในฐานะเป็นผู้รู้จริงเห็นจริงเป็นผู้เล่าเรื่องมากที่สุด เพราะสามารถสื่อสัญลักษณ์ใดกาย สนวนแนวคิดที่พบ ไตแก แนวคิดเกี่ยวกับการเมือง แนวคิดเกี่ยวกับสังคม และแนวคิดเกี่ยวกับชีวิต ซึ่งนำเสนอคอนข้างซับซ้อนเพื่อแนะให้คิดใคร่ครวญและกว้างไกล

ในช่วงต่อมา นักเขียนยังได้ใช้สัญลักษณ์และกลวิธีทางวรรณศิลป์อื่น ๆ เพื่อสะท้อนภาพของสังคม ดังงานวิจัยของอัญชลี พล ส่องแสง (2545) ที่ได้ศึกษา **ภาพสะท้อนสังคมในเรื่องสั้นไทยระหว่างพุทธศักราช 2538-2542** จากการศึกษา พบว่า เรื่องสั้นในช่วงนี้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาสังคมใหญ่ ๆ คือ ปัญหาครอบครัว เด็กคนชรา และโสเภณี อาชีพการงานของคนในสังคม วิถีชีวิตในเมืองหลวง ความยากจนความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม วงราชการ การทำธุรกิจและปัญหาเศรษฐกิจ ในด้านกลวิธีทางวรรณศิลป์การใช้สัญลักษณ์ สะท้อนค่านิยมและความเชื่อที่สร้างผลกระทบต่อครอบครัวรวมทั้งความเชื่อท้องถิ่นที่ถูกคุกคามและวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมที่ขาดอิสรภาพการเสนอเรื่องด้วยฉากสะท้อนสภาพแวดล้อมของเด็กโดยแสดงให้เห็นถึงความหวาดกลัวและความรุนแรงในสังคมที่คุกคามเด็กสะท้อนภาพแวดล้อมของชุมชน โดยแสดงให้เห็นถึงความรู้สึกของคนในท้องถิ่นต่อความเจริญ การตกเป็นทาสของวัตถุและความเจริญ กอบโกยทรัพย์สินจากท้องถิ่น การเสียดสีสะท้อนระบบราชการที่ล่าช้า และค่านิยมรับราชการอีกทั้งสะท้อนวิถีชีวิตในเมืองที่ยากลำบาก ไร้แรง นิยมวัตถุและภาวะตกราน นอกจากนี้ นี่ยังสะท้อนวิถีชีวิตในชนบท โดยเสียดสีความเจริญที่เข้ามาสู่ชนบทอีกทั้งสะท้อนภาพความยากจน โดยเสียดสีการประเมินคุณค่าของคนร้ายววยที่มีต่อคนจนและเสียดสีการทำลายสิ่งแวดล้อมการใช้กระแสสำนึกเพื่อสะท้อนให้เห็นสภาวะบีบคั้นจิตใจของคนในสังคม การจบเรื่อง พบว่า เรื่องสั้นจบด้วยความพ่ายแพ้ของตัวละครมากที่สุด โดยสะท้อนให้เห็นถึงความพ่ายแพ้ของมนุษย์ต่อสามัญสำนึก และคุณธรรมมนุษย์ต่อสถานการณ์มนุษย์ต่อมนุษย์ มนุษย์ต่อชะตากรรมและมนุษย์ต่อสภาพแวดล้อมทางสังคม ส่วนการจบด้วยความสุข พบว่า ตัวละครมักเป็นเด็กแสดงให้เห็นถึงทัศนคติของผู้เขียนที่มีความหวังต่อเด็ก

อย่างไรก็ตาม ปัญหาทางเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คน อย่างรุนแรง นับเป็นวัตถุดิบชั้นดีที่นักเขียนได้หยิบฉวยมานำเสนอในเรื่องสั้น ดังที่ เกศินี จุฑาวิจิตร (2548) ได้ทำการศึกษา **ผลกระทบวิกฤติเศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์กับโลกทัศน์นักเขียนไทย: ภาพสะท้อนสังคมและการเมืองจากวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นระหว่างปี พ.ศ. 2540-2544** งานวิจัยนี้นำเสนอภาพชีวิตที่สะท้อนจากเรื่องสั้นที่ชัดเจนที่สุด ได้แก่ ภาพของชนชั้นกลางกับความสูญเสียความมั่นคงและความมั่นใจในชีวิต ภายหลังจากวิกฤติเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540

ปัจเจกบุคคลต้องปรับเปลี่ยนตัวตนของตนเองเสียใหม่ ให้เข้ากับสถานการณ์และความจำเป็นของชีวิตอันเป็นผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับครอบครัว เพื่อนร่วมงานและสังคมรอบข้างเปลี่ยนแปลงไปในทางลบภาพชนบทและวิถีชีวิตในชนบทได้ถูกสะท้อนจากเรื่องสั้นจำนวนหนึ่งว่าเป็นภาพของความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ และความภาคภูมิใจของชาวชนบทในคุณค่าและภูมิปัญญาดั้งเดิมของท้องถิ่นในอดีต ทั้ง ๆ ที่เรื่องสั้นในช่วงก่อนวิกฤติเศรษฐกิจสะท้อนภาพของชนบทที่มีแต่ความแห้งแล้ง ความยากจน การไม่มีงานทำ ฯลฯ คนหนุ่มสาวในชนบทต้องอพยพไปขายแรงงานต่างถิ่น ส่วนคนที่ไม่ย้ายถิ่นก็ต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ เช่น มลพิษที่มาพร้อมกับความเจริญ ที่มาพร้อมกับสังคมบริโภคนิยมและการคลังคลังวัตถุ เป็นต้น

เมื่อเปรียบเทียบภาพของเมืองและวิถีชีวิตในเมืองที่สะท้อนจากเรื่องสั้นที่ใช้ในการวิจัย ในเรื่องสั้นก่อนวิกฤติเศรษฐกิจ พบว่า “เมือง” คือ นครบนดิน ที่กักขังผู้คนไว้ด้วยระบบและกลไกต่าง ๆ มากมายจนไม่มีอิสรภาพในการดำเนินชีวิต แต่เรื่องสั้นในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจกลับสะท้อนความเลวร้ายของเมืองเพียงเล็กน้อย แต่ที่ชัดเจนที่สุด คือ หลังวิกฤติเศรษฐกิจภาพของเมืองซบเซา และที่สำคัญคือ คนที่มีบ้านอยู่ในชนบทจำใจต้องกลับบ้านเพราะในเมืองไม่มีงานให้ทำ เมืองที่เคยมีอำนาจครอบงำวิถีชีวิตผู้คน ไม่ใช่สิ่งสำคัญอีกต่อไป เพราะอำนาจที่ยิ่งใหญ่กว่า คือ อำนาจจากประเทศมหาอำนาจและโลกาภิวัตน์ที่ครอบงำทุกภาคส่วน ในขณะที่งานวิจัย พบว่า โลกทัศน์ของนักเขียนเรื่องสั้นในช่วงที่ต้องเผชิญกับวิกฤติเศรษฐกิจนั้น ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบน้อยมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่านักเขียนส่วนใหญ่ประเมินอิทธิพลและผลกระทบของโลกาภิวัตน์ต่ำเกินไป

ขณะเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมใหม่จากปัจจัยดังกล่าว นักเขียนเรื่องสั้นหลายคน ได้แสดงออกด้วยน้ำเสียงในลักษณะเสียดสี ประชดประชัน และถ่ายทอดความรู้สึกต่าง ๆ ออกมา ดังที่ นันทนัย ประสานนาม (2548) ได้ศึกษา **เรื่องสั้นแนวเสียดสีของไทยระหว่าง พ.ศ. 2535-2545** พบว่า แนวคิดที่สำคัญ ได้แก่การวิจารณ์ความบกพร่องของคนกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม โดยเฉพาะนักการเมืองการวิจารณ์สังคมเมืองในฐานะสังคมทุนนิยมสมัยใหม่และการวิจารณ์สังคมไทยในประเด็นอื่น ๆ โดยเฉพาะปัญหาทางจริยธรรม กลวิธีเสียดสีปรากฏผ่านการสร้างองค์ประกอบกลวิธีการประพันธ์ และกลวิธีทางภาษาลักษณะเด่นที่พบ คือ เรื่องสั้นแนวเสียดสีส่วนใหญ่ใช้โครงเรื่องธรรมดาเพื่อสื่อแนวคิดวิจารณ์และใช้เนื้อเรื่องเพื่อสร้างความขบขันส่วนโครงเรื่องขบขันเน้นเล่นกับความคาดหวังของผู้อ่านตัวละครเป็นองค์ประกอบหลักที่นักเขียนใช้โจมตีเป้าหมายของการเสียดสี โดยเฉพาะตัวละครมนุษย์และตัวละครที่ไม่ใช่มนุษย์ที่มีลักษณะไม่สอดคล้องกับมาตรฐานปกติทั้งด้านรูปลักษณ์และพฤติกรรม

ทั้งนี้ ปรากฏที่พบยังมีบทบาทในการสร้างความซับซ้อนด้วยกลวิธีการประพันธ์ที่สำคัญ คือ กลวิธีการเลือกใช้ผู้เล่าเรื่องผู้เล่าเรื่อง ส่วนใหญ่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของนักเขียนในการวิจารณ์ โดยเป้าหมายของการเสียดสีกลวิธีการตั้งชื่อเรื่องทั้งหมดทำหน้าที่ในการสร้างเอกภาพของเรื่อง ไร้ความสนใจของผู้อ่าน ตลอดจนลวงความคิดของผู้อ่านเพื่อจะนำไปสู่การพลิกความคาดหมาย นอกจากนี้ ยังมีการนำเสนอเรื่องสั้นในรูปแบบพิเศษเพื่อสร้างความซับซ้อนและเป็นการทดลองรูปแบบใหม่ ๆ ของเรื่องสั้น ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของเรื่องสั้นแนวเสียดสีในช่วงเวลานี้กลวิธีทางภาษาที่พบเน้นสร้างความซับซ้อนจากความไม่เข้าใจกันกลวิธีที่โดดเด่น คือ การใช้ถ้อยคำแฝงนัยเพื่อประชดประชันเป้าของการเสียดสีให้เกิดความเจ็บปวดและการสร้างคำโดยอาศัยแนวเทียบที่แสดงให้เห็นความสามารถของนักเขียนในการพลิกแพลงภาษาเพื่อใช้ในการเสียดสี ผลของการวิจัยชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ที่เด่นชัดระหว่างแนวคิดกับกลวิธีในเรื่องสั้นแนวเสียดสีของไทยนักเขียนสามารถเลือกใช้กลวิธีเสียดสีที่หลากหลายในการวิจารณ์สังคมไทยได้อย่างแหลมคม

ความเปลี่ยนแปลงที่กล่าวมา แสดงให้เห็นพัฒนาการของเรื่องสั้นไทยได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะในช่วงที่สังคมนครเมืองอยู่ภายใต้อำนาจของรัฐบาลเผด็จการ แต่นักคิดนักเขียน กลับมุ่งมั่นในการพัฒนากลวิธีการนำเสนอแนวคิดของตนเองอย่างไม่หยุดยั้ง สรรฐ ไตลังคะ (2550) ได้ศึกษา **เรื่องสั้นไทยแนวคิดนิยมสมัยใหม่ พ.ศ. 2507-2516** ที่มีความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านรูปแบบและเนื้อหา จำนวน 101 เรื่อง พบว่า งานเขียนส่วนใหญ่สนใจเสนอรูปแบบที่มีความสลับซับซ้อน มีท่วงทำนองที่ทันสมัย เน้นการสำรวจตัวตนภายในโดยใช้เทคนิคที่หลากหลายต่างจากการเขียนเรื่องสั้นที่เคยเขียนกันมาก่อนหน้านี้ที่เน้นความเป็นเอกภาพและความเป็นเหตุเป็นผลของโครงเรื่อง ส่วนด้านเนื้อหานั้นให้ความสนใจกับสังคมนครเมือง แสดงการต่อต้านการปกครองแบบเผด็จการ แก่นของเรื่องส่วนมากจึงนำเสนอเกี่ยวกับความแปลกแยก หม่นหมอง และสิ้นหวังต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมสมัยใหม่ ปมความขัดแย้งในเรื่องสั้นจึงเป็นการตั้งประเด็นปัญหาเกี่ยวกับอัตลักษณ์และความหมายของชีวิต ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทั้งรูปแบบและเนื้อหาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่านักเขียนไทยยุคนี้ได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมคตินิยมสมัยใหม่ของตะวันตก แต่ก็มีลักษณะเฉพาะ กล่าวคือ ในช่วงระยะแรก (พ.ศ. 2507-2512) เน้นอัตวิสัยเพื่อหลีกเลี่ยงจากสังคมที่ปิดกั้นความคิด ระยะที่สอง (พ.ศ. 2513-2516) เป็นงานแนวทดลองโดยเสนอการแตกออกเป็นส่วน ๆ ทั้งระดับโครงเรื่องและมุมมอง

2.2 งานวิจัยที่ศึกษาเรื่องสั้นเฉพาะบุคคล

งานวิจัยลักษณะนี้ มุ่งศึกษาผลงานเรื่องสั้นของนักเขียนคนใดคนหนึ่ง โดยเฉพาะ อาจศึกษาในแง่ของพัฒนาการด้านความคิดลักษณะเปรียบเทียบช่วงเวลาของการเขียนผลงาน หรือวิเคราะห์ภาพรวมของเรื่องสั้นตามองค์ประกอบ หรือแยกศึกษาลักษณะเนื้อหา รูปแบบหรือกลวิธีอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่สำคัญคืองานวิจัยของประทีป เหมือนนิล (2523), ประกิจ จันตะเคียน (2524), สุภา ศาตวรรษ (2525), ดลฤทัย ขาวดีเดช (2540), วรรณพร ปนแก้ว (2547), สุจินต์ หลงขาว (2550) และอินทราภรณ์ สุนทรวัฒน์ (2551) ดึงนำเสนอต่อไปนี้

ประทีป เหมือนนิล (2523) ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง **วิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องสั้นของมนัส จรรย์งค** ผลการวิจัย พบว่า ในด้านกลวิธีการแต่งนิยายเรื่องสั้นชนิดสร้างตัวละครมากที่สุด เปิดเรื่องโดยการบรรยายฉากตัวละครหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นปมปัญหาหรือแนวคิดสำคัญเพื่อนำเขาสู่เรื่องอย่างรวดเร็ว ใช้ข้อขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมเป็นจุดเร้าใจในการดำเนินเรื่อง มีวิธีการเล่าเรื่องแบบผู้ประพันธ์เป็นผู้รู้แจ้งเห็นจริง และปิดเรื่องแบบโคกนาฏกรรม มีการสร้างตัวละครได้อย่างสมจริง ใช้สำนวนภาษาต่าง ๆ สั้นกะทัดรัด แต่สามารถบรรยายได้เห็นภาพพจน์ ฉากและบรรยากาศโดยสวนใหญ่เป็นเรื่องราวในชนบท จึงสะท้อนให้เห็นสภาพสังคมและวัฒนธรรมในชนบทได้อย่างกว้างขวาง ขณะเดียวกันก็แสดงให้เห็นโลกทัศน์ของ มนัส จรรย์งค ในเรื่องกฎแห่งกรรมและเสนอทัศนะเกี่ยวกับปัญหาสังคมในแง่มุมต่าง ๆ ไว้มากมาย นอกจากนี้ชีวิตประวัติและบุคลิกภาพของ มนัส จรรย์งค ยังมีอิทธิพลในเรื่องสั้นของเขาอย่างเด่นชัด

ขณะที่นักเขียนรุ่นต่อมาได้นำเสนอเรื่องสั้นอันเกิดจากการใช้ชีวิตได้อย่างโดดเด่น เช่น งานวิจัยของ ประกิจ จันตะเคียน (2524) ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง **วิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องสั้นของอาจินต ปญจพรรค** ผลการวิจัยพบว่า วรรณกรรมเรื่องสั้นของอาจินต ปญจพรรค มีกลวิธีการนำเสนอเป็นการเล่าเรื่องจากประสบการณ์ของตน โครงเรื่องมีการเปิดเรื่องโดยการบรรยายฉากและตัวละครที่เป็นแนวคิดเพื่อนำเขาสู่เรื่อง ใช้ข้อขัดแย้งหรือปมปัญหาระหว่างมนุษย์กับมนุษย์เป็นจุดสำคัญในการดำเนินเรื่อง การเล่าเรื่องให้ผู้ประพันธ์ในฐานะเป็นผู้รู้แจ้งเห็นจริงเป็นผู้เล่าเรื่องเอง ตัวละครมีลักษณะสมจริง และปิดเรื่องแบบพลิกความคาดหมาย เนื้อเรื่องมีการสอดแทรกอารมณ์ขัน รวมทั้งแสดงให้เห็นโลกทัศน์เกี่ยวกับชีวิตและสังคมแสดงค่านิยมต่าง ๆ ของกลุ่มบุคคล ในเรื่องให้แง่คิดเกี่ยวกับวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมตามมนุษย์ธรรม สะท้อนสภาพสังคมความเป็นอยู่และวัฒนธรรมโดยเน้นให้เห็นความเป็นอยู่ในชนบทปักษ์ใต้

เรื่องสั้นของนักเขียนหลายคน ให้ความสำคัญกับแนวคิดหรือแก่นเรื่อง เช่นงานวิจัยของ สุภา ศาตวรธณ (2525) ที่ศึกษาวิจัย เรื่อง **วิเคราะห์เรื่องสั้นของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช** ผลการวิจัย พบว่า ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นิยมแต่งเรื่องสั้นประเภทเน้นแนวคิดโดยเฉพาะแนวคิดทางการเมืองที่เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย มีกลวิธีการแต่งโดยเปิดเรื่องแบบเน้นบรรยาย มีการสร้างความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับตัวละครด้วยตนเอง ในการดำเนินเรื่อง ผู้แต่งเปลื้องเรื่องในฐานะเป็นผู้รู้จริง เห็นจริง ลำดับเรื่อง ตามปฏิทิน และปดเรื่องแบบแสดงความจริงในชีวิต แกนเรื่องชี้ให้เห็นถึงความเป็นจริงในสังคมมนุษย์ โดยเฉพาะสังคมการเมือง มีการนำเสนอแก่นเรื่องผ่านตัวละคร ฉากมีความกลมกลืนกับเนื้อเรื่อง บางฉากมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของตัวละคร บทสนทนามีความสมจริง กระชับสอดคล้องอารมณ์ขันมีความคมคาย ท่วงทำนองการแต่งที่โดดเด่นคือ การใช้ถ้อยคำโวหารเปรียบเทียบ มีการสร้างอารมณ์ขันเพื่อบรรเทาความรุนแรง การใช้สัญลักษณ์ และการใช้ทางเสียงเสียดสีแกม ล้อเลียน

ความโดดเด่นของเรื่องสั้นที่ใช้ภาษาในการสื่อสารได้อย่างชัดเจน มีเสน่ห์และเกิดภาพได้อย่างงดงาม ดลฤทัย ขาวดีเดช (2540) ศึกษา **ภาษาจินตภาพในเรื่องสั้นของ อัครศิริ ธรรมโชติ** การวิจัยสรุปว่า การสร้างภาษาจินตภาพในเรื่องสั้นของ อัครศิริ ธรรมโชติ นั้นเป็นลักษณะเด่น อันทำให้งานเขียนมีความชัดเจนงดงาม ภาษาในเรื่องสั้นของอัครศิริ ธรรมโชติ มีลักษณะต่าง ๆ ซึ่งทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพชัดเจนลึกซึ้งและทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์สะเทือนใจ อันได้แก่ การเล่นเสียงสัมผัสคล้องจองและจังหวะการใช้คำซ้อน การใช้คำบอกแสงสี การใช้คำทำเนียบกวี การใช้คำที่มีความหมายตรงกันข้าม การซ้ำคำการใช้ประโยคซ้ำความ การใช้ประโยคคำถาม การใช้ประโยคยาวการสร้างความสะดวกทางโครงสร้างประโยค

การใช้ภาพพจน์และสัญลักษณ์ลักษณะการใช้ภาษาทั้งหมดนี้มุ่งสร้างจินตภาพที่สอดคล้องกับสาระสำคัญของเรื่อง มีสัมพันธ์ภาพและเป็นเอกภาพเพื่อเชื่อมโยงไปสู่การตีความและเข้าใจสาระสำคัญของเรื่องอย่างลึกซึ้งชัดเจน ได้แก่ จินตภาพของความโหดร้าย ความน่าสะพรึงกลัว ความทุกข์ ความเศร้า ความเหงา ความท้อแท้ และความสิ้นหวัง จินตภาพเหล่านี้ปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดในชื่อเรื่องและฉาก โดย อัครศิริ ธรรมโชติ เลือกใช้สภาพธรรมชาติที่โหดร้ายรุนแรง เช่น “พายุ” “มรสุม” และ “ไฟ” เป็นสื่อแสดงความโหดร้ายที่มนุษย์ได้รับใช้ภาพพจน์แบบบุคลาธิษฐานคือ ให้ธรรมชาติและสถานที่ทำกิจวิบากการและมีความรู้สึกเศร้า เช่น “ต้นหญ้าเืองหงอย”, “ลมครางเศร้า ๆ”, “คลื่นลมหวนไห้”, “ทะเลร่ำหา”, “ซอหยงาอ้างว้าง” และใช้ภาพพจน์แบบอติพจน์คือ “ทะเลน้ำตา” เพื่อสื่อความรู้สึกเศร้าที่มีปริมาณมากมายมหาศาล รวมทั้งใช้ “บทเพลงเศร้า”, “ฝน” เป็นสัญลักษณ์ของความเหงา เศร้า ใช้ “รถไฟ” และ “เครื่องจักร” เป็นสัญลักษณ์ของสังคมสมัยใหม่ที่เต็มไปด้วยความโหดร้าย

และใช้ “หมาบ้า” เป็นสัญลักษณ์ของมนุษย์ที่ไร้จริยธรรมในการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง
จินตภาพต่าง ๆ เหล่านี้ ส่งผลให้สารสำคัญที่ อัศศิริ ธรรมโชติ สื่อมายังผู้อ่านโดดเด่นและเข้มข้น
ด้วยพลังความคิด โดยสื่อผ่านความงามแห่งวรรณศิลป์

สำหรับนักเขียนบางคน ก็มีความสามารถอันโดดเด่นในการใช้เทคนิคกลวิธีที่
แยบยล ชุกช่อนสารเอาไว้ในตัวหนังสือ ชวนให้ผู้อ่านขบคิด ตีความ วรรณพร ปนแก้ว (2547)
ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาวิเคราะห์การสื่อความหมายในเรื่องสั้นของวินทร เลียววาริณ
ผลการ ศึกษา พบว่า การวางโครงเรื่องมี 3 ลักษณะ ได้แก่ โครงเรื่องแบบเน้นเหตุการณ์
โครงเรื่องแบบเน้นแนวคิด และความรูสึกของตัวละคร และโครงเรื่องเน้นการเชื่อมโยงจินตนาการ
การจบเรื่องมี 5 ลักษณะได้แก่ การจบแบบหักมุม การจบแบบยอนตน การจบแบบทิ้งท้าย
ให้คิดการจบด้วยความสุข และจบด้วยความเศร้า การเลือกผู้เล่าเรื่องมี 5 ประเภท ได้แก่
ผู้เล่าเรื่องแบบเป็นตัวละครหลัก ผู้เล่าเรื่องแบบเป็นตัวละครรอง ผู้เล่าเรื่องแบบผู้รู้ ผู้เล่าเรื่องแบบผู้รู้
จำกัด และผู้เล่าเรื่องแบบไม่แสดงทัศนะ กลวิธีการนำเสนอเรื่องมี 16 แบบ เช่น บทบรรยาย
หรือพรรณนาสลับบทสนทนา บทสนทนาบทพูดเดี่ยวกระแสดำเนินก สัญลักษณ์ วรรณรูป
วิธีแตกความคิด การใช้ถ้อยคำเพื่อสร้างจินตนาการ และการใช้รูปประกอบเรื่อง ฯลฯ ด้าน
ความหมาย พบความหมายเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์ และความหมายเกี่ยวกับสังคมมนุษย์

นอกจากนี้วินทร เลียววาริณ ยังใช้กลวิธีการนำเสนอทางวรรณกรรมเพื่อ
สื่อความหมาย 3 กลวิธี ได้แก่ การสร้างตัวละคร การเลือกกลวิธีการเล่าเรื่อง และการ
นำเสนอเรื่องรวมทั้งใช้กลวิธีทางศิลปะเพื่อสื่อความหมายด้วย ได้แก่ รูปภาพสีและกราฟิก สนวนรูป
ลักษณะ ในการเขียนเรื่องสั้นของ วินทร เลียววาริณ มี 4 ลักษณะ ดังนี้ การประสานศิลป์ การใช้
จินตนาการลง การวางที่วางให้เต็มจินตนาการ และการจบเรื่องแบบหักมุม

ในบางครั้งการศึกษาเชิงพัฒนาการของนักเขียน ทำให้เราเห็นความเปลี่ยนแปลง
อะไรบางอย่างทั้งในแง่คิด ภาพสะท้อนทางสังคมตามช่วงเวลา สุจินต์ หลงขาว (2550) ได้ศึกษา
เรื่องสั้นของนิคม รายยวา ในยุคแรก พ.ศ. 2510-2516 และระยะปี พ.ศ. 2525-2527
กับปี 2542 ในด้านพัฒนาการทางด้านความคิด กลวิธีการประพันธ์ คุณค่าทางปัญญาและ
คุณค่าทางวรรณศิลป์ พบว่า นิคม รายยวา มุ่งเสนอปัญหาของคนเป็นหลัก โดยระบุถึงมูลเหตุ
แห่งปัญหาสองประการ คือ ปัจจัยทางสังคม และความอ่อนแอภายในจิตใจ โดยให้ข้อคิดว่าแม้
ในสิ่งแวดล้อมเป็นข้อจำกัด แต่หากบุคคลแก้ไขความอ่อนแอภายในซึ่งเป็นต้นตอปัญหาที่แท้จริง
ความขัดแย้งภายในของคน คนกับสังคม และคนกับธรรมชาติก็จะคลี่คลายไปได้ ด้วยการ
พัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ สร้างความเข้าใจในชีวิต ส่วนงานเขียนช่วงหลังนั้น นิคมจะเน้นไปที่
การเฝ้ามองความทุกข์ของผู้คน และนำมาตีแผ่ให้เห็นความซับซ้อนและหนักหน่วงของปัญหา

กลวิธีการประพันธ์ที่ปรากฏในเรื่องสั้นทั้งหมดนั้นมีความโดดเด่นในการใช้สัญลักษณ์ และการใช้มุมมองอย่างยิ่ง แผงปรัชญาชีวิตไว้ในการวิพากษ์จุดอ่อนของมนุษย์ ชอนความหมายไว้ให้ผู้อ่านได้ขบคิดตามด้วยกลวิธีทางวรรณศิลป์อันโดดเด่น

อีกประการหนึ่งซึ่งนับเป็นองค์ประกอบสำคัญ อันมีผลกระทบต่อ การดำเนินเรื่องอย่างยิ่ง คือ ฉากในเรื่องสั้น โดย อินทรภรณ์ สุนทรวัฒน์ (2551) ได้ศึกษา **ฉากที่ใช้ในเรื่องสั้นของ กนกพงศ์ สงสมพันธุ์** จำนวน 61 เรื่อง พบว่า ฉากที่นำมาใช้ มากที่สุด คือ ฉากที่เป็นช่วงเวลา และยุคสมัย รองลงมา ก็คือ ฉากที่เป็นธรรมชาติ ฉากการ ดำเนินชีวิตของตัวละคร ฉากสิ่งแวดล้อมเชิงนามธรรม และฉากที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ตามลำดับ โดยกลวิธีการสร้างฉากมีอยู่ 5 วิธี คือ ฉากที่เกิดจินตนาการ ฉากที่ให้สีสัน ชีวิตชีวา อารมณ์ ความรู้สึก ฉากที่เป็นสัญลักษณ์ ฉากที่ใช้โวหารเปรียบเทียบ และฉากที่ใช้บุคคลิขฐาน ซึ่งเรื่องสั้น ส่วนใหญ่ที่นำมาศึกษานี้จะให้รายละเอียดของฉากที่สะท้อนความจริงในสังคมภาคใต้โดยเจตนา แสดงให้เห็นเอกลักษณ์ท้องถิ่นภาคใต้อย่างสมจริงและเป็นส่วนสำคัญของโครงเรื่อง ตลอดจน องค์ประกอบอื่น ๆ

งานวิจัยที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ได้จัดแบ่งกลุ่มและนำเสนอตามลำดับเวลาของการ ทำวิจัย ทำให้เห็นภาพรวมของการศึกษาเรื่องสั้นในหลายลักษณะ คือ การศึกษาวิจัยในแง่ของ พัฒนาการ การวิเคราะห์เนื้อหาการวิเคราะห์รูปแบบ ทั้งด้านองค์ประกอบ วิธีการเล่าเรื่อง และกลวิธีการใช้ภาษา ทั้งนี้ และยังม้งานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องสั้นส่วนหนึ่งที่ไม่ได้กล่าวไว้ในที่นี้ เนื่องจากว่า เป็นงานวิจัยที่วิเคราะห์วรรณกรรมร่วมสมัย โดยรวมเอานวนิยายและบทกวีเข้าด้วย อีกอย่างคือ งานวิจัยบางเรื่องเน้นกล่าวให้เห็นถึงภาพสะท้อนด้านวัฒนธรรมสัมพันธ์ซึ่ง เป็นเนื้อหาที่ผู้วิจัยใช้เป็นหลักในการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นเพื่อประกอบงานวิจัยครั้งนี้ และจะกล่าวไว้ในส่วนที่เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมสัมพันธ์เป็นลำดับไป

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีการประพันธ์เรื่องสั้น

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประพันธ์เรื่องสั้นในประเทศไทยปรากฏขึ้นตั้งแต่ เริ่มมีความพยายามจะแต่งร้อยแก้วเลียนแบบวรรณกรรมอย่างตะวันตก อย่างน้อยก็อยู่ในลักษณะ ของการเขียนคำอธิบายหรือทำความเข้าใจการประพันธ์แนวใหม่นี้ ต่อมานักคิด นักเขียนและ นักวิชาการด้านวรรณกรรม จึงได้นำเสนอแนวคิดและทฤษฎีการประพันธ์เรื่องสั้น ขึ้นอย่าง จริงจัง ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า รวบรวมและสรุปได้ 3 ประเด็น คือ 1) มโนทัศน์เกี่ยวกับเรื่องสั้น 2) หลักการประพันธ์เรื่องสั้นและ 3) งานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักการประพันธ์เรื่องสั้น ดังนี้

1. มโนทัศน์เกี่ยวกับเรื่องสั้น

การทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องสั้นเป็นเรื่องสำคัญที่จะทำให้เห็นภาพรวมของเรื่องสั้น เพื่อที่จะนำไปสู่การศึกษาวិเคราะห์ รวมถึงจนถึงการสร้างสรรคัวรรณกรรมเรื่องสั้นต่อไป เริ่มจากศึกษา ความหมายของเรื่องสั้น ประเภทของเรื่องสั้น และลักษณะของเรื่องสั้น ดังนี้

1.1 ความหมายของเรื่องสั้น

เกี่ยวกับความหมายของเรื่องสั้นนั้น นักวิชาการหลายท่านก็ตั้งข้อสังเกตว่าเป็นการยากที่จะนิยามความหมายได้อย่างแน่นอนอนตายตัว เพราะความยืดหยุ่นในด้านความยาว รูปแบบ กระทั่งเนื้อหา อย่างไรก็ตาม แม้เรื่องสั้นอาจมีลักษณะยืดหยุ่นไม่ตายตัว แล้วแต่จะจับเอาลักษณะใดมานิยาม แต่ก็ยังมีผู้ให้ความหมายไว้ที่น่าสนใจ ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2546, หน้า 975) ได้ให้ความหมายของเรื่องสั้นว่า บันเทิงคดีร้อยแก้วรูปแบบหนึ่งมีลักษณะคล้ายนวนิยายแต่สั้นกว่าโดยมีเหตุการณ์ในเรื่องและตัวละครน้อยมักจบแบบพลิกความคาดหมายหรือจบแบบทิ้งให้คิดเป็นต้น

Carl, (1961, pp. 274-275) ให้ความหมายของเรื่องสั้น สรุปได้ว่า เรื่องสั้นเป็นบันเทิงคดีร้อยแก้วที่มีโครงเรื่องง่าย ๆ ไม่ซับซ้อนมีตัวละครประมาณ 1-3 ตัว ร่วมอยู่ในเหตุการณ์ที่มีปัญหา ข้อขัดแย้งหรืออุปสรรค และพัฒนาไปสู่การคลี่คลายของเรื่องดังกล่าวในช่วงเวลานั้น

เจือ สตะเวทิน (2510, หน้า 14) ให้นิยามของเรื่องสั้นว่า เรื่องสั้นคือวรรณคดีประเภทร้อยแก้วที่อาศัยศิลปะและเทคนิคในการเขียนต่างกับวรรณคดีร้อยแก้วประเภทอื่น ๆ เรื่องสั้นจึงมีลักษณะพิเศษ เรื่องสั้นมีลักษณะเฉพาะไม่เหมือนกับเรื่องอื่นใด เรื่องสั้นเป็นตัวของตัวเองโดยแท้

จินดา ดวงจินดา (2526, หน้า 5-6) กล่าวว่า เรื่องสั้น คือ เรื่องที่ผู้เขียนแต่งขึ้น มีความยาวพอประมาณ แต่แน่นอนว่าต้องสั้นกว่านวนิยาย ลักษณะเด่นของเรื่องสั้นอยู่ที่แก่นหรือแกนกลาง ซึ่งมีอยู่แกนเดียว หรือถ้าจะเป็นความประทับใจก็เป็นความประทับใจที่จะมาคลี่คลายขยายเป็นเรื่อง ลักษณะเด่นอีกประการหนึ่งคือขอบเขตของเรื่องและตัวละครมีจำกัด

ไพโรจน์ บุญประกอบ (2539, หน้า 37-38) กล่าวว่า เรื่องสั้นคือบันเทิงคดีขนาดสั้น แม้จะไม่กำหนดแน่นอนอนตายตัวว่า ความยาวต้องเป็นเท่าใด แต่มีลักษณะเด่นเป็นแกนกลางอยู่ว่า ต้องเสนอแก่นเรื่องเพียงประการเดียว โดยแสดงออกมาในวิฤตการณ์เดียว

ของช่วงชีวิตตัวละคร มีตัวละครน้อย ใช้ฉากและเวลาจำกัด ลักษณะเด่นเหล่านี้ต้องนำไปสู่ความสมบูรณ์ในตัวเองของเรื่องสั้น ทำให้เรื่องสั้นมีลักษณะเสร็จสิ้นกระแสดความในตัว

จากความหมายของเรื่องสั้นที่มีผู้ให้คำนิยามไว้อย่างต่าง ๆ ข้างต้น สรุปได้ว่า เรื่องสั้นคือ งานเขียนบันเทิงคดีร้อยแก้วขนาดสั้นมีโครงเรื่องไม่ซับซ้อน ดำเนินเรื่องอย่างรวดเร็วใช้ตัวละครน้อย มีแก่นเรื่องเพียงอย่างเดียว ใช้ฉากและเวลาจำกัด แสดงความขัดแย้งอย่างใดอย่างหนึ่งอย่างชัดเจน จนเกิดวิกฤติการณ์ที่ต่อเนื่องเพื่อไปสู่จุดสุดยอดของเรื่องและคลี่คลายเป็นผลอย่างใดอย่างหนึ่ง

1.2 ประเภทของเรื่องสั้น

วรรณกรรมเรื่องสั้น แยกออกได้หลายประเภท และมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับเกณฑ์และลักษณะมุมมองของแต่ละคน ดังนี้

เปลื้อง ณ นคร (2535, หน้า 130-131) ได้แบ่งเรื่องสั้นออกเป็น 4 ชนิด คือ 1) ชนิดผูกเรื่อง (Plot story) เป็นชนิดที่มีเค้าเรื่องซับซ้อนน่าฉงนใจและจบลงในลักษณะที่ผู้อ่านคาดหมายไม่ถึงหรือไม่นึกว่าจะเป็นอย่างนั้น 2) ชนิดที่เพ่งจะแสดงลักษณะของตัวละคร (Character story) เป็นชนิดที่ผู้เขียนถือตัวละครเป็นใหญ่ และต้องการที่จะเสนอลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดของคนเป็นสำคัญ 3) ชนิดที่ถือฉากเป็นสวนสำคัญ (Atmosphere story) โดยที่ผู้เขียนบรรยายสถานที่แห่งหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะทำให้เกิดความรู้สึกนึกคิดไปต่าง ๆ พุทธิการณ์และตัวละครเกี่ยวพันอยู่กับฉาก และ 4) ชนิดที่แสดงแนวความคิดเห็น (Theme story) โดยที่ผู้เขียนมีอุดมคติหรือต้องการ ชี้ให้เห็นความจริงอย่างหนึ่งของชีวิต

สุชาติ สวัสดิ์ศรี (2518, หน้า 38-40) ได้แบ่งกลุ่มของเรื่องสั้นตามลักษณะกลวิธีการเขียน ไว้ 5 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มอัตถนิยม (Realism) ลักษณะการเขียนจะใช้การบรรยายจากตัวละคร ตลอดจนการสร้างปัญหาและข้อขัดแย้งต่าง ๆ เป็นไปในเชิง “สมจริง” ทั้งหมดการดำเนินเรื่องมักจะเรียบง่ายและเข้าใจได้ทันที “โดยถือรูปแบบการมองภายนอกเป็นหลัก” (Objectivity) และ “ความจริงที่เห็น คือ ความจริงที่แสดง” (Naturalism) 2) กลุ่มสัญลักษณ์ (Symbolism) ลักษณะการเขียนจะใช้สัญลักษณ์อย่างใดอย่างหนึ่งปรากฏในการบรรยายจากตัวละคร ตลอดจนรวมทั้งการสร้างปัญหาและข้อขัดแย้งต่าง ๆ การดำเนินเรื่อง มักใช้กลวิธี “ย้อนกลับไปกลับมา” แสดงความซับซ้อนของจิตใจสำนึกโดยใช้แบบ “การมองภายในเป็นหลัก” (Subjectivity) 3) กลุ่มเหนือจริง (Surrealism) ลักษณะการเขียนจะใช้สิ่งที่ดูเหมือนเป็นจริงมาเปรียบเทียบกับเรื่องราวที่เป็นไปไม่ได้และเป็นไปไม่ได้ บางครั้งจะใช้สัญลักษณ์ บางครั้งใช้การเล่นเรื่องที่เป็นโลกแห่งภาพฝัน บางครั้งใช้ลักษณะใกล้เคียงกับกลวิธีการเขียนนวนิยายวิทยาศาสตร์ บางครั้งใช้วิธีวาดภาพย้อนกลับไปกลับมาแบบเทคนิคของภาพยนตร์รุ่นใหม่ 4) กลุ่ม

กะเทาะสังคม (Satirical) ลักษณะการเขียนเป็นไปในเชิงสมจริงหากแต่เสียดสี สะท้อนภาพสังคมทำนองคล้ายกับเป็นนิทานเปรียบเทียบ และ 5) กลุ่มแปลกแยก (Alienation) ลักษณะการเขียนมีจุดอยู่ตรงที่สังเกตเห็นวาทกรรมมนุษย์ในสังคมปัจจุบันได้ถูกตัดขาดออกจากความเชื่อและกฎเกณฑ์แบบเก่า การดำเนินเรื่องค่อนข้างเป็น “รำพึงของจิตใต้สำนึก” (Monologue subconscious) เสียเป็นส่วนใหญ่ บางทีก็ใช้การเปรียบเทียบกับสัญลักษณ์และการเสียดสีเยาะเย้ยมาอธิบายถึงการกระทำของตัวละครลักษณะที่คล้ายกับไรเหตุผลสิ้นหวังและถูกสังคมเมินหนาเช่นนี้ปรากฏออกมาให้เห็นในแง่ของชีวิตที่ไร้สาระ

สิทธา พิณจิววาท (2539, หน้า 662) ได้แบ่งกลุ่มของเรื่องสั้นออกเป็น 10 ประเภทตามแนวคิดของนักเขียนตะวันตกดังนี้ 1) คลาสสิก (Classicism) คือเรื่องที่เขียนตามแนวความคิดแบบเดิมโดยอาศัยเค้าโครงเรื่อง จากเรื่องประวัติศาสตร์ หรือวรรณคดีของชาติต่าง ๆ เช่น กรีก โรมัน จีน อินเดีย เรื่องคลาสสิกของไทยนั้น นิยมใช้เค้าโครงเรื่องนิยายไทย ซึ่งเป็นเรื่องสมมติ มักใช้กนิหการในการแก้ปัญหา 2) โรแมนติก (Romanticism) คือ เรื่องที่มุ่งให้ความสำคัญของอารมณ์ ความรู้สึก และญาณสังหรณ์ มากกว่าคุณค่าทางปัญญา เนื้อหามักเกี่ยวกับรัก โลภโกรธหลง และความอิจจาริชยาของมนุษย์ 3) สัจนิยม (Realism) คือเรื่องที่เลียนแบบเหตุการณ์จริง ๆ ในสังคมแล้วสอดแทรกจินตนาการของผู้เขียนลงไป โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อตีแผ่แง่มุมต่าง ๆ ของชีวิตมนุษย์อย่างตรงไปตรงมา และกล่าวถึงความเปิ่นไปใในสังคมด้วย 4) ธรรมชาตินิยม (Naturalism) คือเรื่องที่มุ่งแสดงความสำคัญของธรรมชาติว่ามีความจำเป็นต่อชีวิตมนุษย์ เรื่องประเภทนี้จึงเสนอแนวคิดที่สมจริงเช่นเดียวกับเรื่องประเภทสัจนิยม 5) เหนือธรรมชาติ (Surrealism) คือเรื่องที่แสดงความคิดฝันของผู้แต่งในลักษณะฝันเพื่องโลกใฝน หรือเกี่ยวกับภูตผีปิศาจเวทมนต์คาถา สิ่งลึกลับมหัศจรรย์ 6) สัจนิยมใหม่ (Neo-realism) คือเรื่องที่สะท้อนสภาพชีวิตในสังคมที่แท้จริง มีรายละเอียดสอดคล้องกับเป้าหมายของการดำรงชีวิต พรอมทั้งสอดแทรกแนวคิดในการพัฒนาสังคมอย่างมีอุดมการณ์ แนวคิดนี้พัฒนามาจากแนวคิดสัจนิยม 7) อิมเพรสชันนิสม (Impressionism) คือ เรื่องที่เขียนจากความประทับใจ มิได้มุ่งแสดงเนื้อเรื่องหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ในเรื่องแต่พรรณนาสภาพของอารมณ์ความรู้สึกอย่างละเอียด ผู้อ่านจะสัมผัสเรื่องราวได้โดยอารมณ์เช่นกัน 8) เอกเพรสชันนิสม (Expressionism) คือเรื่องที่มุ่งบรรยายสิ่งต่าง ๆ ทั้งรูปธรรมนามธรรมโดยใช้ถ้อยคำสำนวนแปลก ๆ ใหม่ ๆ หรือใช้โวหารที่คมคายเปรียบเทียบ เรื่องประเภทนี้คล้ายกับอิมเพรสชันนิสม คือไม่เน้นที่เนื้อเรื่อง 9) สัญลักษณ์นิยม (Symbolism) คือ เรื่องที่มีกลวิธีการเขียนในลักษณะเปรียบเทียบสิ่งที่เป็นรูปธรรมแทนนามธรรม ไม่กล่าวถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งในลักษณะตรงไปตรงมา 10) ธรรมนิยม

(Moralism) คือ เรื่องที่มุ่งสอนหลักธรรมและหลักปรัชญาเนื้อเรื่องจะเน้นคุณค่าของคนดีมีความเสียสละกล้าหาญเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่รักษาเกียรติยศชื่อเสียง

ทองสุก เกตุโรจน์ (2529, หน้า 1-12) ได้จำแนกเรื่องสั้นตามเนื้อเรื่องและกลวิธีการแต่งออกเป็น 18 ประเภท คือ 1) เรื่องสั้นประเภทตัวเอกเป็นผู้ร้ายที่ทำความดีหรือประเภทของผู้ร้ายผู้ดี เรื่องสั้นประเภทนี้ตัวละครมักจะเป็นโจรหรือผู้ร้าย หรือเป็นบุคคลประเภทเคนสังคมแต่จะมีธาตุคืออยู่ในตัว และในที่สุดได้ทำประโยชน์แก่สังคม 2) เรื่องสั้นประเภทจิตวิทยา ตัวละครเอกในเรื่องสั้นประเภทนี้จะเป็นคนประเภทที่ได้รับความกดดันจากบุคคลรอบข้าง สภาวะแวดล้อมหรือพฤติกรรมผิดไปจากมาตรฐานของสังคม 3) เรื่องสั้นประเภทแนวสังคม เรื่องสั้นประเภทนี้สะท้อนปัญหาของผู้คนอันเนื่องมาจากระบบ ความเป็นไป และข้อขัดแย้งในสังคม สภาพของสังคมจะมีปัญหาและมีความสำคัญประจักษ์จะเป็นตัวละครเอกตัวหนึ่งทีเดียว และบางครั้งนอกจากจะสะท้อนภาพแล้วผู้เขียนยังชี้แนะทางออก แนวทางแก้ไข ปัญหาตามทัศนะของตนไว้ด้วย 4) เรื่องสั้นประเภทผจญภัย เป็นเรื่องสั้นที่มีเนื้อหาประกอบเหตุการณ์ที่มีอันตราย มีการต่อสู้ ตัวเอกของเรื่องมักเป็นคนกล้าหาญ ชอบใช้ชีวิตที่โลดโผน เสี่ยงอันตรายอยู่เสมอ เรื่องสั้นประเภทนี้จึงสนุกสนาน ตื่นเต้น ชวนให้ติดตามอยู่เสมอ 5) เรื่องสั้นประเภทแสดงข้อคิด เป็นเรื่องสั้นที่ผู้เขียนมุ่งแสดงอุดมคติอันสูงส่ง อาจเป็นอุดมคติเกี่ยวกับชีวิต สังคมหรือทั้งสองอย่างผสมผสานกันไปก็ได้ เรื่องสั้นประเภทนี้องค์ประกอบอื่น ๆ จะไม่สำคัญเท่ากับแนวความคิดที่ผู้เขียนต้องการแสดงให้เห็น 6) เรื่องสั้นประเภทอาชญากรรมและการสืบสวน เป็นเรื่องสั้นที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสืบสวนคดีต่าง ๆ ที่ต้องการพิสูจน์และหาหลักฐานต่าง ๆ ประกอบ การใช้การสังเกตและไหวพริบ เรื่องสั้นประเภทนี้สร้างความตื่นเต้นแก่ผู้อ่านด้วยการต่อสู้ การเสี่ยงชีวิตและความลึกลับ 7) เรื่องสั้นประเภทจารกรรมเรื่องสั้นประเภทนี้มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับจารกรรม ตัวละครเป็นจารชนหรือเกี่ยวข้องกับการจารกรรมจารชน เป็นต้น 8) เรื่องสั้นประเภทสงคราม เรื่องสั้นประเภทนี้เนื้อเรื่องเป็นการสู้รบทั้งในสนามรบและสืบราชการลับเพื่อผลในการสงคราม 9) เรื่องสั้นประเภทอิงประวัติศาสตร์ เป็นเรื่องสั้นที่ได้เค้าโครงเรื่องมาจากประวัติศาสตร์หรือพงศาวดาร มักเป็นเรื่องที่น่าตื่นเต้น ตัวเอกฝ่ายมีฝีมือในการสู้รบ กล้าหาญ รักเกียรติยิ่งกว่าชีวิต ตัวเอกฝ่ายหญิงต้องเป็นสตรีสาวสวย ตระกูลสูง และเรื่องจะจบลงอย่างมีความสุข 10) เรื่องสั้นประเภทลึกลับสยองขวัญและเหนือธรรมชาติ เป็นเรื่องสั้นที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับความลึกลับ สยองขวัญ เป็นต้น 11) เรื่องสั้นประเภทวิทยาศาสตร์ เป็นเรื่องสั้นที่นำความรู้ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์รวมทั้งจินตนาการที่มีพื้นฐานจากความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาผูกเป็นเนื้อเรื่อง โดยพยายามสร้างสรรค์ให้ผู้อ่านเกิดความคิดต่อเนื่องในทางวิทยาศาสตร์ สร้างรายละเอียดและให้ข้อมูลต่าง ๆ

อย่างสมจริง เหตุการณ์ในเรื่องอาจเกิดขึ้นได้ หรือน่าจะเป็นไปได้ เช่น เรื่องราวการเดินทางไปในอวกาศ ระหว่างดวงดาว การเดินทางไปกับเวลาสู่ออนาคตหรืออดีต การเปลี่ยนแปลงทางชีววิทยา และทางจิตวิทยาของมนุษย์ พลังทางกายหรือทางจิต ที่ได้รับผลกระทบจากการประยุกต์ทางวิทยาศาสตร์ ทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นต้น 12) เรื่องสั้นประเภทท้องถิ่นหรือลูกทุ่ง เป็นเรื่องสั้นที่ใช้ฉากชนบท ตัวละครเอกเป็นชาวชนบท ข้อขัดแย้งในเรื่องอาจเป็นได้ทั้งข้อขัดแย้งระหว่างกันเอง ขัดแย้งกับคนกรุง การต่อสู้กับความอดอยากแห้งแล้ง ภัยธรรมชาติ เป็นต้น 13) เรื่องสั้นประเภทตะวันตก เป็นเรื่องสั้นที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับการต่อสู้ เนื่องจากความขัดแย้งอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นเรื่องตื่นเต้น เร้าใจ ชักมีดชักปืนคือเรื่องประเภทบู๊นั่นเอง 14) เรื่องสั้นประเภทรักโคก เป็นเรื่องสั้นที่มีเนื้อเรื่องเป็นแบบรักสุข หรือเต็มไปด้วยความหวัง แต่กลับมีเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดความผิดหวัง ความผิดพลาด หรือเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดความเศร้าในตอนจบ เช่น การตาย การแตกแยก หรือการเสียสละ เป็นต้น เรื่องสั้นประเภทนี้บางคนใช้ว่าเรื่องสั้นประเภทความรัก ซึ่งแบ่งเป็น รักเบาสมอง รักสุขและรักโคก 15) เรื่องสั้นประเภทขบขัน เป็นเรื่องสั้นที่มุ่งให้ความสนุกสนานด้วยอารมณ์ขัน อาจจะไม่มุ่งเนื้อหาสาระมากนัก 16) เรื่องสั้นประเภทล้อเลียน เป็นเรื่องสั้นที่มีเนื้อเรื่องในทำนองยั่วล้อ ล้อเลียน หรือเสียดสี ประชดประชัน ความเลวร้ายหรือความยุ่งยากในสังคม 17) เรื่องสั้นประเภทการเมือง เป็นเรื่องสั้นที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับลัทธิทางการเมือง ความขัดแย้งทางการเมือง สังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งอาจเป็นความขัดแย้งทางแนวความคิดหรือความขัดแย้งที่เป็นรูปธรรมก็ได้ ผู้เขียนอาจจะสะท้อนภาพเพียงอย่างเดียว หรือเสนอแนะการแก้ไขก็ได้ และ 18) เรื่องสั้นประเภทเพื่อฝันมหัศจรรย์หรือแฟนตาซี เรื่องสั้นประเภทนี้จะมีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับความลึกลับมหัศจรรย์เกินความเป็นจริง มักเป็นเรื่องของ ผี วิญญาณ การข้ามภพข้ามชาติ เป็นต้น

รัฐทัย สัจจพันธุ์ (2553, หน้า 239-240) กล่าวถึงลักษณะรูปแบบของเรื่องสั้นในปัจจุบันนี้ พบว่า มีรูปแบบการแตกต่างกัน 3 ประเภท คือ 1) เรื่องสั้นชนิดที่มีโครงเรื่อง (plot) เรื่องสั้นประเภทนี้มีโครงเรื่องแบบฉบับ (traditional plot) คือ โครงเรื่องที่ประกอบด้วยเหตุการณ์ดำเนินไปเป็นขั้นตอนคือเริ่มความขัดแย้ง-จุดไคลแมกซ์-จบเรื่องด้วยการหักมุม โครงเรื่องเช่นนี้ได้แบบอย่างมาจากเรื่องสั้นของ โอ.เฮนรี่ และกีย์ เดอ โมปัสซัง 2) เรื่องสั้นที่เน้นการบรรยายความรู้สึก เรื่องสั้นแบบนี้ให้ความสำคัญของโครงเรื่องเป็นรองอารมณ์นึกคิดของตัวละคร ผู้แต่งมักต้องการบรรยายอารมณ์ที่หวนไหวคลอนแคลนของตัวละครหรือเป็นอารมณ์ที่พรังพรูราวทำนบหลาย เมื่อผู้แต่งบรรยายอารมณ์ความรู้สึกของตนจนเพียงพอแก่ความต้องการแล้ว ก็จบลงเฉย ๆ ในการอ่านเรื่องสั้นประเภทนี้ ผู้อ่านต้องปรับอารมณ์ร่วมไปกับตัวละครหรือผู้แต่งจึงจะเพลิดเพลินในเนื้อเรื่อง และ 3) เรื่องสั้นที่มุ่งเสนอข้อคิดมากกว่า

ความรื่นรมย์ เรื่องสั้นแบบนี้อาจเรียกว่า เป็นเรื่องสั้นเพื่อชีวิต เรื่องสั้นประเภทก้าวหน้า ข้อคิดนั้นมักเป็นเรื่องเกี่ยวกับสังคมทั้งการสะท้อนภาพสังคมดีแผลสังคมและสร้างสรรค์สังคม เรื่องสั้นเสนอข้อคิดมักจะใช้แนวปรัชญาความคิดต่าง ๆ จากตะวันตกด้วย เช่น แนวคิดแบบสังคมนิยม แบบธรรมชาตินิยม แบบสัญลักษณ์นิยม เป็นต้น

จากข้อมูลดังกล่าวมา ผู้วิจัยได้ประมวลสรุปเพื่อใช้ในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหา ตลอดจนเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ แบ่งเรื่องสั้นได้ 5 กลุ่ม ดังนี้ 1) กลุ่มสังคมนิยม เรื่องสั้นประเภทนี้นำเสนอเนื้อหาอย่างสมจริง โดยเฉพาะปรากฏการณ์ของสังคมร่วมสมัยแสดงให้เห็นข้อขัดแย้งหรือปัญหาทั้งในแง่สังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม 2) กลุ่มสัญลักษณ์นิยม เรื่องสั้นประเภทนี้มีการใช้สัญลักษณ์เพื่อชูก่อนเนื้อหาที่ต้องการสื่อสารที่แท้จริงเอาไว้ อาจเพราะต้องการหลบเลี่ยงอะไรบางอย่างที่ไม่สามารถบอกกล่าวออกมาตรง ๆ ได้ หรือจงใจสร้างสรรค์ขึ้นด้วยกลวิธีทางวรรณศิลป์ ให้ผู้อ่านขบคิด ตีความ 3) กลุ่มธรรมชาตินิยม เรื่องสั้นประเภทนี้มักเน้นไปที่วิถีวัฒนธรรม การดำเนินชีวิตของผู้คนอิทธิพลของธรรมชาติที่มีผลต่อการดำเนินเรื่อง หรือสร้างความขัดแย้งในเรื่อง 4) กลุ่มมนุษยนิยม เรื่องสั้นประเภทนี้เน้นที่บทบาทของตัวละครที่เป็นมนุษย์ปกติ มีรัก โลภ โกรธ หลง เป็นธรรมดา และเป็นปมของการสร้างความขัดแย้งอันเป็นหัวใจของโครงเรื่อง 5) กลุ่มปัจเจกนิยม เรื่องสั้นประเภทนี้เน้นการเล่าเรื่องแบบกระแสน่าสนใจ ความคิดคำนึงในโลกส่วนตัวของตัวละคร ความเพ้อฝันถึงชีวิตที่ดีกว่า โลกอนาคตที่ดีกว่า หรือการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับตัวละครที่ดำเนินชีวิตแตกต่างไปจากคนร่วมสังคมเดียวกัน เป็นต้น กลุ่มนี้ยังหมายความรวมถึงบรรดานักเขียนแนวทดลองที่สร้างสรรค์รูปแบบหรือกลวิธีการเล่าเรื่องใหม่ ๆ ด้วย

1.3 ลักษณะเฉพาะของเรื่องสั้น

วรรณกรรมบันเทิงคดีประเภทเรื่องสั้น แม้ว่าจะมีลักษณะคล้ายคลึงกับการเล่าเรื่องแบบนิทานหรือนวนิยาย โดยเฉพาะในด้านองค์ประกอบ อย่างไรก็ตาม เรื่องสั้นก็มีลักษณะเฉพาะตัวต่างหาก เปลื้อง ณ นคร (2507, หน้า 71) แสดงข้อสรุปลักษณะเรื่องสั้นตามความเห็นของ เจ. เบอร์ก เอ เซ เวิน (J. Berg Esenwein) ไว้ 7 ประการ คือ เรื่องสั้นต้องมีพฤติการณ์สำคัญอันเป็นต้นเรื่องแต่เพียงอย่างเดียว มีตัวละครที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในท้องเรื่องเพียงตัวเดียว มีจินตนาการหรือมโนภาพให้ผู้อ่านเห็นคล้ายคลึงตามไปด้วย มีโครงเรื่องหรือผูกเค้าเรื่องให้ผู้อ่านฉงนและสนใจ มีการเขียนอย่างกระชับรัดกุม มีการจัดรูปลำดับพฤติการณ์ให้มีชั้นเชิงชวนอ่าน และสุดท้ายเรื่องสั้นต้องทำให้อ่านเกิดอารมณ์ความรู้สึกอย่างใดอย่างหนึ่ง เจือ สตะเวทิน (2516, หน้า 238-239) กล่าวถึงเรื่องสั้นว่าจะต้องประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 5 ประการ คือ

1. โครงเรื่อง (Plot) หมายถึง การผูกเค้าโครงของเรื่องเป็นการร่างเรื่องอย่างคร่าว ๆ ว่า จะให้เหตุการณ์เกิดขึ้นอย่างไร ดำเนินไปอย่างไร และจบลงอย่างไรจึงจะสามารถแสดงจุดมุ่งหมายของเรื่องได้เด่นชัดที่สุด และจะต้องคำนึงถึงความน่าติดตามด้วย

2. เรื่องสั้นจะต้องมีจุดมุ่งหมายของเรื่องเพียงประเด็นเดียว เรื่องสั้นเรื่องหนึ่งควรแสดงโลกทัศน์หรือความคิดในแง่ใดแง่หนึ่งของชีวิตเพียงประการเดียว ขอให้รำลึกว่า เรื่องสั้นมีข้อจำกัดด้านความยาว ผู้เขียนจะต้องพยายามแสดงจุดมุ่งหมายที่ต้องการจะสื่อสารของตนให้ชัดเจนด้วยข้อความไม่กี่หน้า จึงจำเป็นอยู่เองที่จะมีประเด็นอื่น ๆ นอกจากจุดมุ่งหมายสำคัญของเรื่องไม่ได้ผิดกับการเขียนนวนิยาย ซึ่งผู้เขียนสามารถแสดงประเด็นปัญหาและความเห็นได้มากกว่า

3. เรื่องสั้นต้องใช้ฉากและเวลาในการดำเนินเรื่องน้อย เรื่องสั้นส่วนใหญ่มักมีฉากสำคัญเพียงฉากเดียว เปิดเรื่องดำเนินเรื่องและปิดเรื่องที่ฉากเท่านั้น ส่วนเวลาในการดำเนินเรื่องน้อย มิได้หมายความว่าระยะเวลาของเหตุการณ์ในเรื่องจะยาวนานเกินเท่านั้นเท่านั้นไม่ได้ ระยะเวลาของเหตุการณ์ในเรื่องสั้นอาจจะต่อเนื่องหลายชั่วชีวิตคนก็ได้ แต่ผู้เขียนเรื่องสั้นจะต้องแสดงออกให้สั้นกระชับโดยใช้ศิลปะของการเขียน

4. เรื่องสั้นต้องมีตัวละครน้อย เนื่องจากลักษณะของเรื่องสั้นจะต้องมีเหตุการณ์สำคัญอย่างเดียวจุดหมายเดียวและผลงานของเรื่องเพียงอย่างเดียวจึงจำเป็นต้องมีตัวละครเอกน้อยด้วย เพื่อดำเนินเรื่องไปสู่จุดหมายสำคัญของเรื่องได้รวดเร็วและเป็นเอกภาพ

5. เรื่องสั้นต้องมีขนาดสั้น มีหลักพอสรุปได้ว่าคำทุกคำที่เขียนลงไปจะต้องมีผลต่อการมุ่งไปสู่จุดหมายของเรื่อง ไม่บรรยายหรือพรรณายืดยาวโดยใช้เหตุ แต่จะกำหนดแน่นอนว่าความยาวควรจะเป็นเท่าไรก็ทำได้ยาก ปกติเรื่องสั้นที่ดีพิมพ์ตามนิตยสารจะมีความยาวประมาณ 4-6 หน้า พิมพ์ยาว แต่ที่สั้นหรือยาวกว่านี้ก็มิบัง

วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2531, หน้า 61) กล่าวถึงลักษณะของเรื่องสั้นโดยเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างจากนวนิยาย สรุปได้ว่า ไม่ควรให้ความสำคัญกับความสั้นยาวจนละเลยเรื่ององค์ประกอบเฉพาะและจุดมุ่งหมายของงานเขียนนั้น ๆ โดยอาจพูดได้ว่า เรื่องสั้นมุ่งเอกภาพและความเข้มข้น ส่วนนวนิยายมุ่งความหลากหลายและความซับซ้อนหลายชั้นหลายเชิง ดังนั้น เรื่องสั้นจึงมักจะใช้เป็นเครื่องแสดงความรู้สึกนึกคิดเรื่องราวทัศนคติประการใดประการหนึ่ง เนื่องจากเหตุนี้ตัวละครในเรื่องสั้นจึงต้องมีจำนวนจำกัดด้วย เพราะถ้าตัวละครมากก็จะเกิดเหตุการณ์และทัศนคติซับซ้อนทำให้จุดสำคัญของเรื่องพร่าไป ความแตกต่างระหว่างเรื่องสั้นและนวนิยาย มิใช่อยู่ที่ความสั้นยาวหากอยู่ที่โครงสร้างและความมุ่งหมายซึ่งไม่เหมือนกัน

สายทิพย์ นุกูลกิจ (2534, หน้า 176-177) กล่าวถึงลักษณะเรื่องสั้นไว้ 8 ประการ ดังนี้ 1) ความยาว เรื่องสั้นมักมีความยาวพอประมาณโดยทั่วไปนิยมกำหนดความยาวของเรื่องสั้นจากเวลาที่อ่านคือในระยะเวลา 5-50 นาที หรือ จากจำนวนคำประมาณ 2,000-12,000 คำ 2) โครงเรื่อง (Plot) เรื่องสั้นควรมีโครงเรื่องเดียว และเป็นโครงเรื่องง่าย ๆ ไม่ซับซ้อนเพราะมีข้อขัดแย้ง (Conflict) อุปสรรค (Obstacles) และการต่อสู้ (Struggle) 3) แก่นเรื่องหรือแนวคิด (Theme) เรื่องสั้นมุ่งเสนอแนวคิดหรือแก่นของเรื่องแต่เพียงประเด็นเดียว 4) ตัวละคร (Character) เรื่องสั้นมีตัวละครน้อยโดยเฉพาะตัวละครที่มีบทบาทสำคัญ หรือเป็นตัวละครเอก มักมีเพียง 2-3 ตัว เท่านั้น 5) บทสนทนา (Dialogue) เรื่องสั้นควรมีบทสนทนาที่ใช้ภาษาได้สมจริง สอดคล้องกับตัวละครและสภาพแวดล้อม 6) ฉาก (Setting) และบรรยากาศ (Atmosphere) ฉากและบรรยากาศควรมีความสัมพันธ์กัน และควรสอดคล้องกับเนื้อเรื่องและที่สำคัญที่สุดคือ ต้องสมจริง 7) ตอนจบของเรื่อง (Ending) เรื่องสั้นอาจจะมีจุดจบแบบธรรมดา (Satisfying ending) คือ จุดจบเรื่องเป็นไปตามความคาดหมายของผู้อ่าน หรือมีจุดจบเรื่องแบบพลิกความคาดหมาย (Twist ending) คือจุดจบของเรื่องมิได้เป็นไปตามที่ผู้อ่านคาดหมายไว้ตลอดเวลาที่อ่านเรื่องสั้นนั้นตั้งแต่ต้นมาก็ได้ 8) ความแน่น เรื่องสั้นควรมีความแน่นพอดี หมายถึงต้องมีกลวิธีการทำบทสนทนาการพรรณนาฉาก บรรยากาศและตัวละครให้กระชับรัดกุมและมีประโยชน์ต่อการดำเนินเรื่องมากที่สุด

กระแส มาลาภรณ์ (2530, หน้า 38) กล่าวถึงลักษณะที่สำคัญของ เรื่องสั้นสรุปได้ดังนี้ความยาวของเรื่อง ประมาณ 1,000-10,000 คำอ่านรวดเดียวจบ ใช้เวลาประมาณ 5-50 นาที ตัวละครเอกมีหนึ่ง และมีตัวละครประกอบไม่เกินห้า ประหัตคำ มีเหตุการณ์เดียว สถานที่และระยะเวลาในท้องเรื่องน้อยโครงเรื่องนั้นจะต้องมีจุดจบเดียวผลเดียวและให้อารมณ์เดียว โครงเรื่องจะต้องมีความขัดแย้งกันอยู่ แล้วจึงไปถึงจุดสุดยอดและประการสุดท้ายอาจจบลงอย่างธรรมดา จบแบบหักมุม หรือจะเป็นจบแบบทิ้งไว้ให้คิดก็ได้

บุญยงค์ เกศเทศ (2535, หน้า 320-321) กล่าวถึงลักษณะของเรื่องสั้นไว้ 6 ประการ สรุปดังนี้ 1) โครงเรื่อง มีโครงเรื่องเพียงโครงเรื่องเดียว 2) แก่นเรื่องมีแก่นเรื่องเพียงอย่างเดียว 3) ตัวละคร มีตัวละครน้อย เรื่องสั้นบางเรื่องอาจมีตัวละครเพียงตัวเดียวก็สามารถดำเนินเรื่องไปได้ มักเป็นเรื่องเกี่ยวกับการต่อสู้กับตนเองหรือเรื่องที่ตัวละครระบายความรู้สึกหรือความในใจให้ผู้อ่านมีส่วนร่วมได้รับรู้ 4) ความยาว มีความยาวไม่มากนัก ทั้งนี้ยืดหยุ่นได้บ้างตามสมควร 5) การปิดเรื่อง เทคนิคเฉพาะในการปิดเรื่องมี 2 ลักษณะ คือ ปิดเรื่องแบบพลิกความคาดหมาย และการปิดเรื่องแบบธรรมดา 6) ฉากมีฉากน้อย อันเป็นผลเกี่ยวข้องกับกำกวดความยาว การบรรยายที่ต้องใช้ถ้อยคำประหัต

สมบัติ จำปาเงิน (2539, หน้า 112-113) ระบุลักษณะเฉพาะของเรื่องสั้นไว้ 5 ประการ ดังนี้ 1) โครงเรื่อง เรื่องสั้น จะต้องมิใช่โครงเรื่องคือกลวิธีแห่งการสวางเรื่อง ให้สนุกสนาน โดยมีข้อขัดแย้งระหว่างตัวละครและจบลงด้วยผลอย่างใดอย่างหนึ่ง 2) จุดมุ่งหมายของเรื่อง มีจุดมุ่งหมายอย่างเดียวและมีผลอย่างเดียว หมายความว่า เรื่องสั้นเรื่องหนึ่งจะต้องมีการแสดงทัศนะหรือแง่คิดแง่ใดแง่หนึ่งเพียงแง่เดียว 3) การดำเนินเรื่องใช้เวลาน้อย หมายถึงว่า เรื่องสั้นไม่ควรดำเนินเรื่องสืบเนื่องนานเกินไปจะทำให้เรื่องยืดยาวออกไปกว่าจะจบเรื่องได้ การใช้เวลานานยอมทำให้การติดตามสืบเนื่องของเหตุการณ์คลายความกระชับลง ยิ่งใช้เวลานานเท่าใดเรื่องยิ่งซัดขึ้นเท่านั้น 4) ตัวละครมีตัวละครน้อยเพราะลักษณะของเรื่องบอกว่ามี ความมุ่งหมายเดียว มีผลอย่างเดียว จึงต้องกล่าวถึงเรื่องเดียวกันนั้นตัวละครต้องมีน้อย คือมีเฉพาะเรื่องที่จะดำเนินต่อไปให้ถึงจุดหมาย และจบได้เร็วที่สุด 5) ความยาวมีขนาดสั้น ต้องเขียนด้วยการประหยัดถ้อยคำตรงไปตรงมาจะพรรณนายืดเยื้อไม่ได้ โดยปกติเรื่องสั้นขนาดพอเหมาะควรอยู่ระหว่าง 4,000-5,000 คำ แต่ก็ไม่แนเสมอไปบางเรื่องอาจใช้คำเพียง 1,500 คำ หรือบางเรื่องอาจยืดยาวไปถึง 7,000-8,000 คำก็ได้

จากแนวคิดของนักวิชาการด้านวรรณกรรม เกี่ยวกับลักษณะของเรื่องสั้นดังกล่าว สามารถสรุปได้ 8 ประการ ดังนี้

1. ความยาวมีขนาดยาวไม่มากนัก ผู้อ่านสามารถอ่านจบในเวลาไม่นานตามปกติ เรื่องสั้นที่พบกันส่วนใหญ่ในปัจจุบัน หรือในการประกวด มักมีความยาวอยู่ที่ 5-10 หน้ากระดาษ (A4)
2. ตัวละครมีตัวละครไม่มากนัก ประกอบด้วยตัวละครเอกไม่เกินสองตัว และตัวละครประกอบไม่เกินห้าตัว ตัวละครเอกเป็นผู้ที่ประสบกับปัญหา อุปสรรคหรือความขัดแย้งด้วยตัวเอง โดยพฤติกรรมของตัวละครเอกนั้นจะโดดเด่นตรงที่มีการต่อสู้เพื่อแก้ไขปัญหาหรือเอาชนะอุปสรรคนั้นเป็นสำคัญ
3. การดำเนินเรื่อง มีการดำเนินเรื่องรวดเร็ว ใช้ถ้อยคำประหยัด กระชับ ชัดเจน ไม่ซ้ำซาก ใช้คำได้อย่างมีพลังและประสิทธิภาพ
4. ฉากและเหตุการณ์ เหตุการณ์ภายในเรื่องเป็นเหตุเป็นผลต่อกันอย่างมีเอกภาพ และมีความน่าเชื่อถือ แม้เรื่องสั้นจะเป็นเรื่องแต่ง ไม่ใช่เรื่องจริง แต่ต้องทำให้ผู้อ่านทราบหรือตระหนักว่าเป็นความจริง
5. แก่นเรื่อง เรื่องสั้นมีแก่นเรื่องเพียงประการเดียว อันแสดงให้เห็นถึงจุดประสงค์ของนักเขียนที่ต้องการให้แง่คิดเกี่ยวกับเรื่องใดกับผู้อ่าน ส่วนใหญ่ก็จะวนเวียนอยู่กับธรรมชาติของจิตใจมนุษย์ คือ รัก โลภ โกรธ หลง

6. โครงเรื่อง โครงเรื่องมีจุดมุ่งหมายเดียว และต้องมีความขัดแย้งเป็นหัวใจสำคัญ ลักษณะของเรื่องสั้นเหมือน การวิ่งข้ามรั้วของนักกรีฑา ความขัดแย้งหรืออุปสรรคเหมือนรั้วที่กั้นจุดหมายปลายทางของเรื่องไว้

7. ตัวละคร ตัวละครจะต้องเผชิญกับปัญหาหรือข้อขัดแย้ง และพยายามแก้ปัญหาที่นั้น ซึ่งอาจมีการแก้ไขปัญหาลหลายครั้งก็ได้ การพยายามครั้งแล้วครั้งเล่าหรือหาวิธีการต่าง ๆ นานา เป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของเรื่องสั้น ทำให้ผู้อ่านจดจ่ออยู่กับการดำเนินเรื่องหรือลุ้นระทึกไปกับตัวละครด้วย

8. การจบเรื่องอาจจบแบบหักมุมหรือจบแบบทิ้งให้คิดก็ได้

2. หลักการประพันธ์เรื่องสั้น

การประพันธ์เรื่องสั้นก็เหมือนกับการสร้างสรรค์โดยทั่วไป กล่าวคือ ผู้สร้างจะต้องมีข้อมูลหรือทราบภาพรวม ๆ ก่อนว่าสิ่งที่ประกอบสร้างนั้นคืออะไร ต้องใช้อะไรเป็นส่วนประกอบบ้าง เริ่มจากตรงไหนก่อน ดำเนินการสร้างอย่างไร จบลงอย่างไร เมื่อได้ชิ้นงานสำเร็จแล้ว ก็ยังต้องมีกระบวนการของการแก้ไข ชัดเกล้า ทบทวนอีกด้วย ซึ่งผู้ประพันธ์จำเป็นต้องมีความรู้ ความเชี่ยวชาญใน 2 ประเด็น คือ องค์ประกอบของเรื่องสั้น และการใช้ภาษาในการประพันธ์เรื่องสั้น ดังนี้

2.1 องค์ประกอบของเรื่องสั้น

องค์ประกอบของการเขียนเรื่องสั้น ไม่ได้แตกต่างไปจากองค์ประกอบหลักของการเขียนงานวรรณกรรมบันเทิงคดีรูปแบบอื่น เพียงแต่ในแง่รายละเอียดของการเขียนอาจจะแตกต่างออกไปบ้าง

นักวิชาการด้านวรรณกรรมได้สรุปองค์ประกอบหลักของเรื่องสั้นไว้มากมาย ซึ่งอาจมีความแตกต่างในจำนวนขององค์ประกอบบ้าง รายละเอียดเกี่ยวกับคำอธิบายบ้าง แต่โดยภาพรวมแล้วก็ไปในทิศทางเดียวกัน อย่างเช่น สุदारัตน์ เสรีวัฒน์ (2522, หน้า 12) แบ่งองค์ประกอบของเรื่องสั้นเป็น 4 องค์ประกอบ ได้แก่ แก่นเรื่อง โครงเรื่อง ตัวละคร และบรรยากาศ ประสิทธิ์ กาศย์กลอน (2518, หน้า 258-259) กล่าวว่า เรื่องสั้นมี 7 องค์ประกอบ คือ โครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก บทสนทนา การเปิดเรื่อง การดำเนินเรื่อง และการปิดเรื่อง ประทีป เหมือนนิล (2523, หน้า 39) แบ่งองค์ประกอบของเรื่องสั้นออกเป็น 4 อย่าง ได้แก่ โครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก และบทสนทนา เจือ สตะเวทิน (2516, หน้า 48) แบ่งองค์ประกอบของเรื่องสั้นออกเป็น 7 อย่าง ได้แก่ โครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก บทสนทนา การเปิดเรื่อง การดำเนินเรื่อง และการปิดเรื่อง

โดยสรุปแล้ว องค์ประกอบของเรื่องสั้นก็จะอยู่ในหลักเกณฑ์ตามที่ได้กล่าวไป ซึ่งล้วนมีแนวคิดและทัศนะที่คล้ายกัน ส่วนที่แตกต่างก็เป็นเพียงการแบ่งรายละเอียดที่ปรากฏอยู่ในหัวข้อใดหัวข้อหนึ่ง ในที่นี้จัดแบ่งองค์ประกอบของเรื่องสั้นออกเป็น 6 อย่าง คือ แก่นเรื่อง โครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก อารมณ์และบรรยากาศ และบทสนทนา ทั้งนี้ก็โดยเห็นว่า การเปิดเรื่อง การดำเนินเรื่อง และการปิดเรื่อง สามารถจัดรวมเข้าไปอยู่ในโครงเรื่องได้ ดังสรุปแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

2.1.1 แก่นเรื่อง หมายถึง แนวคิดหรือสาระสำคัญของเรื่อง ไม่ใช่โครงเรื่องหรือเนื้อเรื่อง แก่นเรื่องอาจจะไม่ปรากฏให้เห็นหรือพบจากการอ่านในเนื้อหาของเรื่อง เพราะแก่นเรื่องเป็นสิ่งที่ผู้เขียนตั้งขึ้นมาเป็นแนวคิดรวบยอด เพื่อควบคุมโครงเรื่องและเนื้อเรื่องในขณะเดียวกัน โครงเรื่องและเนื้อเรื่องที่ดีก็จะเป็นตัวสนับสนุนให้ผู้อ่านค้นพบและเข้าใจแก่นเรื่องที่ต้องการนำเสนอได้เช่นกัน ซึ่งสามารถแบ่งประเภทของแก่นเรื่องได้ 4 ประเภท คือ แก่นเรื่องแสดงทัศนะ แก่นเรื่องแสดงอารมณ์ แก่นเรื่องแสดงพฤติกรรม และแก่นเรื่องแสดงภาพ เหตุการณ์

2.1.2 โครงเรื่อง หมายถึง เหตุการณ์ชุดหนึ่งที่จัดเรียงลำดับเอาไว้ มีความเกี่ยวพันต่อเนื่องเป็นเหตุเป็นผลกัน การวางโครงเรื่องมีความสำคัญต่อการเขียนเรื่องสั้นเป็นอย่างมาก โดยมีองค์ประกอบอยู่ 3 ประการ คือ 1) การเปิดเรื่อง มีความสำคัญในการสร้างความสนใจ กระตุ้นให้อยากอ่านเนื้อเรื่องที่จะดำเนินต่อไป 2) การดำเนินเรื่อง เป็นการขยายรายละเอียดของโครงเรื่อง สร้างปมปัญหา อุปสรรค หรือความขัดแย้ง ซึ่งต้องมีวิธีดำเนินเรื่องให้ผู้อ่านเกิดความเพลิดเพลิน สนุกสนาน ตื่นเต้นเร้าใจ หรืออารมณ์ใด ๆ ก็ตามทีผู้เขียนต้องการจะนำเสนอ 3) การปิดเรื่อง สำหรับบันเทิงคดีประเภทเรื่องสั้น การจบหรือการปิดเรื่องจะมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากบันเทิงคดีประเภทอื่น ๆ และมีส่วนสำคัญในการสร้างความสมบูรณ์ให้แก่เรื่องนั้น ๆ เรื่องสั้นบางเรื่องมีการเปิดเรื่องและดำเนินเรื่องมาเป็นอย่างดี แต่ไม่สามารถทำการปิดเรื่องให้จบลงได้ด้วยความสำเร็จ ก็จะกลายเป็นข้อด้อยของเรื่องทั้งหมดไปทันที

2.1.3 ตัวละคร หมายถึง ผู้ประกอบพฤติกรรมตามเหตุการณ์ในเรื่อง หรือผู้ได้รับผลจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่อง เรื่องสั้นมีข้อจำกัดในการมีตัวละครน้อย ฉะนั้นตัวละครทุกตัวในเรื่องสั้นจะต้องมีความสำคัญต่อโครงเรื่องและเนื้อเรื่อง โดยทั่วไปตัวละครในเรื่องสั้นจะจำแนกออกได้เป็น 2 ประเภท คือ 1) ตัวละครแบบคงที่หรือแบบน้อยลักษณะ (Static Character หรือ Flat Character) คือ ตัวละครที่มีบุคลิกลักษณะเป็นอย่างไรก็เป็นอย่างนั้นไปตลอดเรื่อง มีความเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์และพฤติกรรมน้อย หรือไม่เปลี่ยนแปลงเลย

ลักษณะของตัวละครประเภทนี้ อย่างหนึ่งก็ใช้เป็นตัวแทนทางความคิดที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อ เช่น ตัวละครที่เป็นคนดีเป็นสัญลักษณ์ของความดีงาม เป็นต้น 2) ตัวละครแบบซับซ้อนหรือแบบหลายลักษณะ (Round Character) เป็นตัวละครที่มีลักษณะคล้ายบุคคลในชีวิตจริงมากกว่า ตัวละครประเภทแรก ซึ่งอาจมีทั้งความดีและความไม่ดีอยู่ในตัว มีความซับซ้อนทางด้านอารมณ์ การเปลี่ยนแปลงทางความคิดและพฤติกรรม อันเกิดการปมปัญหาหรืออุปสรรคขัดแย้งตามที่ผู้เขียนได้วางโครงเรื่องเอาไว้

2.1.4 ฉาก หมายถึง เวลาและสถานที่ รวมทั้งอุปกรณ์หรือสิ่งแวดล้อมที่ตัวละครแสดงบทบาทอยู่ ส่วนประกอบของฉากอาจจำแนกออกได้เป็น 4 ส่วน คือ 1) สถานที่ตั้ง ลักษณะทางภูมิศาสตร์ 2) อาชีพ การทำมาหากิน ลักษณะการดำรงชีวิตประจำวัน 3) ช่วงเวลา ยุคสมัย วันเดือนปี ฤดูกาล 4) สภาพแวดล้อมตัวละคร เช่น ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ การเมือง สังคม เศรษฐกิจ เป็นต้น

2.1.5 อารมณ์และบรรยากาศ หมายถึง สภาพแวดล้อมที่บ่งบอกระดับความรู้สึกและลักษณะของเรื่อง อารมณ์และบรรยากาศมักจะปรากฏขึ้นพร้อมกับฉาก โดยทำหน้าที่สอดประสานควบคู่กันไป ฉากให้ภาพและรายละเอียด อารมณ์และบรรยากาศให้ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในฉากนั้น

2.1.6 บทสนทนา หมายถึง ถ้อยคำในการสนทนาระหว่างตัวละครในเรื่อง ตั้งแต่ 2 ตัวขึ้นไปหรือมากกว่านั้น บทสนทนามีส่วนสำคัญในการดำเนินเรื่องอยู่หลายประการ อาทิเช่น ทำให้ผู้อ่านได้รู้จักบุคลิก นิสัยใจคอของตัวละคร ผ่านทางคำพูดของตัวละครนั้น ช่วยดำเนินเรื่องแทนการใช้บทบรรยายหรือพรรณนาความ แสดงข้อขัดแย้งระหว่างตัวละคร ให้ภูมิหลังและอธิบายรายละเอียดต่าง ๆ เฉลยปัญหา เป็นต้น

2.2 ศิลปะการประพันธ์เรื่องสั้น

งานวรรณกรรมทุกประเภทล้วนมีภาษาเป็นสะพานนำสาระหรือความรู้สึก ความคิดของผู้ประพันธ์เพื่อสื่อสารไปยังผู้อ่านให้รับรู้เรื่องราว นั้น ๆ อย่างมีประสิทธิภาพและตรงตามเจตนาหรือความต้องการของผู้ประพันธ์เอง ซึ่งผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงทัศนะเกี่ยวกับศิลปะการใช้ภาษาในการประพันธ์เรื่องสั้นจากทัศนะของบุคคลในแวดวงวรรณกรรม 3 กลุ่ม คือ นักวิชาการ นักเขียน และบรรณาธิการ ดังนี้

2.2.1 ทัศนะของนักวิชาการ มุมมองของนักวิชาการเกี่ยวกับการใช้ภาษาในการประพันธ์เรื่องสั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดของนักวิชาการ ดังนี้

จินดา ดวงจินดา (2526, หน้า 71) นำเสนอขั้นตอนในการเขียนเรื่องสั้น เอาไว้ โดยอธิบายด้วยวิธีการใช้อักษรย่อมารวมกันเป็นคำศัพท์ที่มีความหมาย เพื่อให้จดจำง่าย

ในชื่อ POWER หรือ “อำนาจ” สรุปลงได้ ดังนี้ P (Planning) คือ การวางแผน เค้าโครงเรื่อง O (Organizing) คือ จัดแนวความคิด รูปเรื่อง W (Write) คือ เขียน E (Evaluate) คือ ประเมินผล เอามาอ่านทบทวน แก้ไข ตัดตอน หรือเพิ่มเติมและ R (Rewrite) คือ เขียนใหม่ จนเห็นว่ากระชับ เข้าท่า

สุทัศน์ วงศ์กระบาศกร (2550, หน้า 130-131) กล่าวถึงขั้นตอนการเตรียมตัวเขียนเรื่องสั้น สรุปลงได้ 8 ขั้นตอน ดังนี้ 1) **ใช้ภาษาดี** ผู้เขียนจะต้องมีทักษะในการใช้ภาษามีคลังคำในสมองมากพอ 2) **มีประสบการณ์** ผู้เขียนต้องเป็นนักสังสมประสบการณ์ เป็นนักหาข้อมูล 3) **เชี่ยวชาญจดจำ** ผู้เขียนต้องเป็นคนช่างสังเกต และจดจำรายละเอียดต่าง ๆ 4) **คิดนำแปลกใหม่** ผู้เขียนต้องฝึกฝนตัวเองให้เป็นนักคิด นักตั้งประเด็น 5) **ใส่ใจจินตนาการ** ผู้เขียนต้องสร้างภาพจำลองเหตุการณ์สมมติขึ้นในใจตน 6) **ศึกษางานเขียน** ผู้เขียนต้องอ่านผลงานนักเขียนเรื่องสั้นที่มีชื่อเสียงให้มาก 7) **เริ่มเขียนจากตน** ผู้เขียนต้องเริ่มฝึกเขียนจากเรื่องที่ตัวเองรู้ดีที่สุด ถนัดที่สุด และ 8) **ฝึกฝนสม่ำเสมอ** ผู้เขียนต้องมีความมุ่งมั่น ฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ

ศิวกานท์ ปทุมสูติ (2540, หน้า 79-80) ได้วิเคราะห์การใช้ภาษาของ ลาว คำหอม ในเรื่องสั้นเขียดขาควัวว่า การดำเนินเรื่องโดยวิธีที่ผู้เขียนเป็นผู้เล่าเรื่องด้วยสำนวนภาษาเรียบง่าย กระชับคำกระชับความ สามารถส่งอารมณ์และอารมณ์สมายังผู้อ่านได้อย่างฉับไวและได้แรงกระทบ เช่น “เขาจะกะโผลกกะเผลกไปตามเสียงเรียก” คำว่า “กะโผลกกะเผลก” ได้ความของลักษณะการเดินเช่นนั้นชัดเจน โดยไม่จำเป็นต้องมีคำว่า “เดิน” เข้าร่วมประกอบในประโยค หรือในความคิดตอนหนึ่งว่า “...ฝากลูกน้อยกับน้ำมนต์ และเพื่อนบ้าน แล้วพลุ่งลงเรือนไปถึงอำเภอลือเมื่อพระเจ้าจะเพล...” ความตอนนี้อยู่แต่ละคำแต่ละวลีล้วนกระชับชัดได้ภาพ และได้ความที่ดำเนินไปอย่างละเอียดลออ คำว่า “ฝากลูกน้อยไว้กับน้ำมนต์ และเพื่อนบ้าน” สามารถเชื่อมประหวัดความคิดของผู้อ่านที่อ่านเรื่องมาตั้งแต่ตอนต้นได้โดยไม่เียนเย้อ ส่วนคำว่า “พลุ่ง” ให้ภาพของการลงเรือนอย่างรีบร้อนได้เหมาะสมกับภาวะอารมณ์ของตัวละครขณะนั้นเป็นอย่างดี และสำหรับคำว่า “ถึงอำเภอลือเมื่อพระเจ้าจะเพล” นั้น นอกจากจะได้ความที่บอกสถานที่ บอกเวลา และบอกยุคสมัย (ภาษาชาวบ้านเรียกขานเวลาตามโมงยามที่พระเจ้าให้สัญญาณกลอง “เพล”) แล้ว ยังเป็นความงามของการเรียบเรียงจังหวะเสียงภาษาที่ไพเราะรสสัมผัสอักษร “อำเภอลือ/พระเจ้าจะเพล” อีกด้วย

ชเนต เวศร์ภาดา (ม.ป.ป., หน้า 47-56) ได้ยกตัวอย่างเปรียบเทียบการใช้ภาษาในรวมเรื่องสั้นของไพฑูรย์ ธีัญญา (ก่อกองทราย) ที่ได้รับรางวัลซีไรต์เมื่อ ปี พ.ศ. 2530 กับผลงานของสองนักเขียนที่เขารอบสุดท้ายในปีเดียวกันคือ มาลา คำจันทร์ (ลมเหนือและ

ป่าหนาว) และวัฒน์ วรรณยางกุล (ลูกพ่อคนหนึ่ง ถากไม้เหมือนหมาเลีย) ซึ่งได้แสดงความเห็นไว้ที่น่าสนใจ สรุปว่า ภาษาของไพฑูรย์ ธีัญญา เป็นภาษาเรียบ ๆ ตรงไปตรงมา ไม่มีลูกเล่น ฟริ้งฟราย ฉากพรรณนาสวยงาม มีลีลาดีแต่ไม่ถึงขั้นชวนตื่นตาตื่นใจ การพรรณนาฉากเป็นเพียงการเสริมบรรยากาศแห่งท้องเรื่อง ไม่มีนัยลึกซึ้งซ่อนแฝง ชวนให้ตีความเพื่อเชื่อมโยงสู่แก่นเรื่อง สำหรับภาษาของ มาลา คำจันทร์ นั้นเป็นภาษาเรียบ ๆ ตรงไปตรงมา แต่แฝงอสังการเชิงกวี คือ มีลักษณะลำนำแห่งเสียงสัมผัส วางจังหวะประโยคสั้นยาวสลับพอเหมาะพองาม ใช้คำที่อุดมด้วยจินตภาพแสงสี แสงเสียง และรสสัมผัสอย่างแท้จริง ส่วนภาษาของวัฒน์ วรรณยางกุล นั้น เป็นภาษาเรียบ ๆ แต่ไม่ตรงไปตรงมา ฉากไม่อสังการเท่างานของมาลา แต่กลับมีนัยแฝงเร้นที่ชวนให้ผู้อ่านตีความเพื่อเชื่อมโยงสู่แก่นเรื่อง

2.2.2 ทักษะของนักเขียน นักเขียนคือผู้ปฏิบัติกร ถือเป็นผู้สร้างสรรค์ผลงาน ผู้วิจัยได้รวบรวมทักษะ มุมมองของนักเขียนที่น่าสนใจ ดังนี้

สัจภูมิ ละออ (2554, หน้า 66-67) ได้กล่าวถึงคำให้สัมภาษณ์ของ ประชาคม ลูนาชัยเกี่ยวกับลักษณะเรื่องสั้นว่า เรื่องสั้นมันมีความสั้น กระชับเหมาะสำหรับใช้ความคิด ประเด็นหนึ่งประเด็นใดที่เราจะสื่อความหมายที่ไม่ต้องมีตัวละครมาก เรื่องสั้นจะรับใช้ความคิด รับใช้สิ่งที่เราจะพูดรับใช้ประเด็นอะไรที่เราอยากแสดงออกมาทันท่วงที่ เหมือนอาวุธสั้นที่ใช้ในระยะประชิดตัว รวดเร็ว

คำสิงห์ ศรีนอก หรือ ลาว คำหอม (7 ธันวาคม 2557, สัมภาษณ์) ศิลปินแห่งชาติสาขาวรรณศิลป์ ปี 2535 บุคคลที่ขึ้นชื่อว่า เป็นเสาหลักของวงวรรณกรรมไทย ในปัจจุบันอีกท่านหนึ่ง ได้ให้แง่คิดเกี่ยวกับการนำเสนอเรื่องสั้นว่า เรื่องสั้นที่ดีนั้นต้องไม่ทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่าเป็นความบังเอิญที่เกิดเห็นการณประกอบเรื่องเช่นนั้น นี่คือนสิ่งที่ผู้เขียนควรหลีกเลี่ยง หรือถ้าจะมีก็ต้องมีแบบสมจริง มีเหตุผลและคำอธิบายแก่ผู้อ่านได้ โดยเฉพาะด้านวิถีวัฒนธรรมของเรื่องราว ฉาก เหตุการณ์ และตัวละคร ซึ่งเรียกว่า เรื่องราวที่เกิดขึ้นจะต้องสามารถอธิบายเชิงวัฒนธรรมได้ โดยมีหลังพิงทางวัฒนธรรมที่ถูกต้อง ชัดเจน ที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ นักเขียนต้องคำนึงถึงพลังของถ้อยคำ ที่ต้องทำงานรับใช้เรื่องราวที่สื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสมกลมกลืน ผู้อ่านเกิดความสะเทือนใจและประทับใจ

ศิลา โคมฉาย (18 ธันวาคม 2557, สัมภาษณ์) นักเขียนเรื่องสั้น เจ้าของรางวัลสร้างสรรค์วรรณกรรมยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์) ปี 2536 จากรวมเรื่องสั้น “ครอบครัวกลางถนน” ให้สัมภาษณ์กับผู้วิจัยว่า เรื่องสั้นเป็นงานวรรณกรรม สำหรับผม เข้าใจยึดถือเอาคำอธิบายของลาว คำหอม ที่ว่า วรรณกรรม คือศิลปะการเล่าเรื่องมนุษย์กับชะตากรรม เรื่องสั้นที่ดีจำเป็นต้องรู้จัก เข้าใจ นำเสนอมนุษย์ทั้งเชิงปัจเจกและสังคม

อย่างชัดเจนในทุกมิติ เข้าใจถึงชะตากรรมอย่างลึกซึ้ง ทั้งในแง่ผลจากการกระทำส่วนตัว หรือ ถูกกระทำจากสังคม เล่าอย่างมีศิลปะ หมายถึง เล่าโดยการแสดงให้เห็นความคิด ความรู้สึก พฤติกรรม บางคราวอาจไม่จำเป็นต้องเข้าใจในเรื่อง แต่สามารถรับเอาการทะเลาะถกเถียง ของความรู้สึกจากเรื่อง จากตัวละครก็ได้ ผมจะลงมือเขียนเรื่องสั้น เมื่อตอบตัวเองได้ว่า จะเขียนทำไม หมายถึงชัดเจนในสารที่จะนำเสนอแล้ว กลวิธีก็จะขึ้นอยู่กับว่าจะทำให้สาร ปรากฏขึ้นอย่างไร โดยที่ผู้อ่านประจักษ์ได้ด้วยความรู้สึก เรื่องสั้นมีความจำกัดด้วยขนาด ความสั้น สิ่งที่ปรากฏในเรื่อง ไม่ว่าจะโครงเรื่อง หรือว่าฉากต้องมีผลต่อเรื่อง อาจจะช่วยอธิบาย โดยตรง หรือเป็นสัญลักษณ์ที่ตีความได้ลึกซึ้งขึ้นเรื่องสั้น เล่าเรื่องมนุษย์กับชะตากรรม มนุษย์ อยู่ในสังคม เป็นผลผลิตของสังคม แม้แต่ในเชิงปัจเจกก็สะท้อนถึงผลจากสังคมวัฒนธรรม อย่างเมื่อชุมชน สังคมในแบบเดิมล่มสลาย ผู้คนต้องอพยพไปหากินต่างถิ่น ไปอยู่ร่วมกับ คนอื่น ๆ ก็ย่อมเกิดวัฒนธรรมประสมประสาน ร้อยพ่อพันแม่ สร้างคนและความคิดที่จะเอา ตัวรอด เพื่ออยู่รอด เกิดความแปลกแยก เหวง เพี้ยน เรื่องสั้นบอกเล่าถึงเรื่องราวเหล่านี้

พิสิฐ ภูศรี (17 ธันวาคม 2557, สัมภาษณ์) นักเขียนรางวัลเรื่องสั้น ดีเด่นของสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องสั้นว่า เรื่องสั้นที่ดีต้องมีประเด็นนำเสนอที่แปลกใหม่แหลุ่มคม มีกลวิธีในการประกอบสร้าง เพื่อนำไปสู่ประเด็นดังกล่าวอย่างแม่นยำ โดยใช้ศิลปะทั้งในแง่การประพันธ์และการสื่อสาร ให้ชวนอ่าน ชวนติดตาม ซึ่งศิลปะการประพันธ์จะต้องอยู่ในลำดับความสำคัญสูง เมื่อถ้ามถึง ขั้นตอนการสร้างสรรค์เรื่องสั้น พิสิฐ ตอบว่า ต้องคิดประเด็นที่จะนำเสนอให้ได้เสียก่อน จากนั้น ก็คิดพล็อตเรื่องมารองรับประเด็นนั้น แล้วจึงเลือกใช้กลวิธี รูปแบบการประพันธ์ให้เหมาะสม จากนั้นเป็นขั้นของการลงมือเขียน โดยใส่ความคิด ความรู้สึก ความต้องการลงไปทุกอย่างแบบ รวดเดียวจบ และเมื่อเขียนจบแล้วนำมาอ่านอีกครั้งเพื่อขัดเกลา ลบ ตัดทอน เพิ่มเติมให้ได้ ความสมบูรณ์ มีเอกภาพและความกระชับของเนื้อหาตามคุณสมบัติของเรื่องสั้น ส่วนประเด็น คำถามที่ว่า เรื่องสั้นสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมอย่างไรนั้น พิสิฐ แสดงความคิดเห็นว่า มีอยู่สองลักษณะ คือ โดยอ้อมและโดยตรง ด้านโดยอ้อม นักเขียนมักเขียน ถึงความเป็นไปของสังคม เหตุการณ์ในยุคสมัยที่ตนเองได้สัมผัสซึ่งถือเป็นเรื่องปกติ แม้ไม่ได้ จงใจจะสะท้อนวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของผู้คนโดยตรง แต่เรื่องสั้นนั้น ๆ ก็ย่อมได้บันทึกลักษณะ สังคมในยุคนั้น ๆ อยู่ในตัวเอง โดยผู้เขียนอาจจะไม่รู้ แต่ผู้อ่านในยุคสมัยเดียวกันหรือในยุคต่อมา ก็จะได้รับรู้ได้จากการอ่านเรื่องสั้นนั้น ๆ ส่วนการสะท้อนโดยตรงนั้น เกิดจากความตั้งใจจะ เขียนเรื่องสั้นนั้น ๆ ขึ้นมา เพื่อบันทึกความเป็นไปของสังคม เหตุการณ์ ในยุคสมัยที่ตนได้สัมผัส ซึ่งผู้อ่านทั้งในยุคสมัยเดียวกันหรือยุคต่อมา ก็จะได้รับรู้จากการอ่านเรื่องสั้นนั้น ๆ แต่โดยลักษณะ

ของงานประพันธ์เรื่องสั้นแล้ว ในการสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของผู้คน นักเขียนแต่ละคนย่อมมีแนวทาง รูปแบบ และกลวิธีการเขียนเรื่องสั้นที่แตกต่างกัน บางคนอาจจะเขียนออกมาตรง ๆ บางคนอาจใช้ความเปรียบ บางคนอาจใช้สัญลักษณ์บางอย่างแทนค่า ซึ่งการรับรู้และความเข้าใจของผู้อ่านต่อเรื่องสั้นนั้น ๆ ก็ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในการอ่านของแต่ละคน รวมทั้งความแม่นยำในการสื่อสารด้วย

2.2.3 ทักษะของบรรณาธิการ บรรณาธิการเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพิจารณาเรื่องสั้นลงตีพิมพ์เผยแพร่ ทั้งในลักษณะของเรื่องสั้นตามวารสาร นิตยสาร หรือการรวมเล่มของนักเขียน ในมุมมองของการสร้างสรรค์เรื่องสั้นที่มีคุณภาพของบรรณาธิการ จตุพล บุญพรัตน์ (17 ธันวาคม 2557, สัมภาษณ์) บรรณาธิการเล่มรวมเรื่องสั้นแพรวสำนักพิมพ์และกรรมการตัดสินรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด ให้สัมภาษณ์ประเด็นเรื่องสั้นที่ดีและกลวิธีการสร้างสรรค์เรื่องสั้นว่า คุณลักษณะเรื่องสั้นที่ดีมีค่า น่าจะ ประกอบไปด้วย เนื้อหาอันเป็นแก่นสาร กับรูปแบบอันเป็นน้ำเสียง ท่วงที สไตส์เฉพาะ กลวิธีการเขียนการเล่าเรื่องของนักเขียนที่จะร้อยเรียงเอาองค์ประกอบของความเป็นเรื่องสั้น ซึ่งมีความยืดหยุ่น มีการสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่ ไม่จำกัดอยู่เพียงฉาก ตัวละคร เหตุการณ์-เรื่องราว ปมความขัดแย้ง ภาษาอันสอดคล้องกลมกลืน และขนาดความสั้นยาวของเรื่อง แต่น่าจะหมายถึงเรื่องสั้นเรื่องใดก็ตาม ที่เมื่อนักเขียนเขียนแล้ว คนอ่านอ่านแล้วเขาอ่านอย่างมีความสุข สั้นไหลและเพลิดเพลินขณะอ่าน ต่อมาคืออ่านได้อย่างที่คิดว่าเข้าใจและเข้าถึง รู้ถึงเป้าหมายแก่นสารที่นักเขียนต้องการสื่อ เปรียบเหมือนคนอ่านกำลังกินอาหารดี ๆ มีอรรถรส แล้วพบว่า อาหารมีอรรถรสให้รสชาติอร่อย ถูกปากถูกลิ้น ขณะเดียวกัน อาหารที่กินลงไป อาจมีทั้งที่ย่อยยากและย่อยง่าย แต่เมื่อย่อยแล้ว มันคือสารอาหารที่ยังประโยชน์ไม่ทางใดก็ทางหนึ่งแก่ร่างกาย เป็นสารอาหารที่ไปหล่อเลี้ยงสมองให้คิดต่อ...เรื่องสั้นที่ดีมีค่าก็น่าจะทำนองเดียวกัน คือ เรื่องสั้นไม่สั้นแต่ยาว ในความหมายที่ไม่ใช่ขนาด เรื่องสั้นของนักเขียนรุ่นใหม่โดยภาพรวมเท่าที่ได้อ่านมา จะเห็นถึงความยุ่งยาก ความซับซ้อนทั้งเนื้อหาและรูปแบบ และส่วนใหญ่มักมีขนาดความยาวที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นความยาวยืดยาวช่วย แต่กระนั้นก็เห็นถึงความตั้งใจ ความเพียรพยายามที่จะฉีก แหวกแนวออกไปจากรอบของเรื่องสั้นที่เคยสร้างกันมา เพียงแต่เรื่องสั้นเหล่านั้นเมื่อเขียนแล้ว ตีพิมพ์แล้ว ก็ไม่สู้จะประสบความสำเร็จมากพอที่จะเรียกว่าเป็นเรื่องสั้นที่ดีได้ มิต้องพูดถึง หรือนำไปเปรียบเทียบกับเรื่องสั้นชั้นดีเก่า ๆ ดังนั้น นักเขียนรุ่นใหม่ ๆ จึงยังต้องค้นหา คิดเขียนกันต่อไป จนกว่านักอ่านจะให้การยอมรับว่าถึงที่สุดแล้ว เขาือนักเขียนเรื่องสั้นที่ดีที่สุดแห่งยุคสมัย

จากที่กล่าวมา จะเห็นว่า การใช้ภาษาในเรื่องสั้นของนักเขียนมีลักษณะเฉพาะตัวมากบ้างน้อยบ้างตามความเชี่ยวชาญของแต่ละคน ระยะเวลาแรก ๆ อาจได้รับอิทธิพลจากนักเขียนรุ่นก่อนที่ตนเองชื่นชอบและติดตามอ่านผลงานมาตลอด แต่เมื่อขยันเขียนมาก ๆ และเกิดทักษะ มีพัฒนาการขึ้น ก็จะค้นพบลีลาภาษาที่เป็นตัวของตัวเองในเวลาต่อมา การใช้ภาษาในเรื่องสั้นนั้น มีลักษณะเหมือนภาษาที่ใช้ในบันเทิงคดีทั่ว ๆ ไป คือ มุ่งให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ความรู้สึกประทับใจ ทำให้ตัวหนังสือที่วางอยู่บนหน้ากระดาษมีชีวิตขึ้นมา หากแต่ว่าด้วยลักษณะและองค์ประกอบของเรื่องสั้นดังกล่าวมาก่อนหน้านี้ จึงเป็นตัวกำหนดลีลาการใช้ภาษา โดยเฉพาะ จากประสบการณ์การอ่านการเขียนเรื่องสั้นของผู้วิจัยเอง สรุปลักษณะสำคัญของภาษาในเรื่องสั้นได้ 4 ประการ คือ ความง่าย ความงาม ความชัดเจน และความเป็นเหตุผล

ง่าย ความง่ายของภาษา ให้ประโยชน์ในแง่ของการสื่อสารโดยทั่วไป ผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจคำและความหมายนั้นได้อย่างรวดเร็ว ในเรื่องสั้นภาษาที่ง่าย ไม่ได้หมายความว่า เป็นภาษาพื้น ๆ เสมอไป ต้องดูที่ลักษณะของเรื่องและเนื้อหาประกอบด้วย แต่ก็ยังยึดหลักของความเข้าใจตรงกันระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่านอยู่ดี

งาม เรื่องสั้นเป็นบันเทิงคดีไม่ใช่รายงานข่าว ดังนั้น การทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวด้วยภาษาที่ง่ายอย่างเดียวนั้นจึงยังไม่เพียงพอ ต้องมีความงามอันหมายถึงศิลปะของการใช้คำที่ลงตัว กระทับกับความรู้สึกและสันละเอียดอ่อนอารมณ์ของผู้อ่านได้เป็นอย่างดี

ชัดเจน การสร้างความชัดเจนในเรื่องสั้น หมายถึงการใช้ภาษาที่สื่อความให้เห็นฉากบรรยากาศ พฤติกรรมของตัวละครได้อย่างแจ่มชัด คำที่เลือกสรรมาใช้สามารถอธิบายภาพที่ปรากฏได้อย่างรอบด้าน ไม่ว่าจะป็นรูป รส กลิ่น เสียง ให้ผู้อ่านมีความรู้สึกว่าได้เข้าไปอยู่ในเหตุการณ์นั้นด้วย หรือมีความใกล้ชิดมากที่สุด

เป็นเหตุผล ภาษาที่ปรากฏในเรื่องสั้น นอกจากจะมีความง่าย งามและชัดเจนตามที่กล่าวมาแล้ว ยังต้องสามารถต่อกับเรื่องราวที่มีมาก่อนหน้าอีกทั้งเป็นตัวผลักดันให้เกิดเหตุการณ์หรือเรื่องราวต่อไปอย่างแนบเนียน มีพลังและความน่าเชื่อถือ

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักการประพันธ์เรื่องสั้น

จากการสำรวจและศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับการประพันธ์เรื่องสั้น พบว่ามีจำนวนไม่มากนักเพราะส่วนใหญ่มุ่งไปที่การวิเคราะห์ วิจัย และศึกษาตัวบทของเรื่องสั้นในเชิงพัฒนาการเสียมากกว่า อย่างไรก็ตาม มีงานวิจัยที่เกี่ยวกับการเขียนเรื่องสั้นอยู่บ้าง สมเกียรติ รักษมณี (2528) ปฏิพันธ์ อุทยานุกุล (2545) และ เอกนรินทร์สีพันธ์ (2554) ดังนี้

สมเกียรติ รักษมณี (2528) ทำการวิจัย เรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนเรื่องสั้นเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยการใช้

เพลงไทยร่วมสมัยและภาพการ์ตูนประกอบการสอนวิชาภาษาไทย ท 042 โรงเรียนพุดไสว จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยปรากฏว่า กลุ่มทดลองที่ 1 ซึ่งเรียนโดยใช้เพลงไทยร่วมสมัยประกอบการสอน กับ กลุ่มทดลองที่ 2 ซึ่งเรียนโดยใช้ภาพการ์ตูนประกอบการสอน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนเรื่องสั้นเชิงสร้างสรรค์ที่ไม่แตกต่างกันซึ่งแสดงให้เห็นว่า การเขียนเรื่องสั้นน่าจะเกี่ยวข้องกับปัจจัยอื่น ๆ มากกว่า

การกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ถือเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดประเด็นที่น่าสนใจ มีมุมมองที่แปลกใหม่ สามารถนำมาใช้พัฒนาการเขียนเรื่องสั้นได้ ปฏิพันธ์ อุทยานุกุล (2545) ทำการวิจัย เรื่อง **การใช้กิจกรรมส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์เพื่อสอนเขียนเรื่องสั้นสำหรับนักศึกษาวิชาเอกภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่** โดยใช้แผนการสอนจำนวน 7 แผน แต่ละแผนจะสอดแทรกกิจกรรมส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในกิจกรรมการเรียนการสอน แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการเขียนเรื่องสั้น โดยการทดสอบก่อนใช้แผนการเรียนและหลังใช้แผนการเรียน ซึ่งผลการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง พบว่า นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการเขียนเรื่องสั้นดีขึ้นแสดงให้เห็นว่ากระบวนการเขียนเชิงสร้างสรรค์ต้องเริ่มมาจากการฝึกฝนด้านความคิด การวางแผนสร้างภาพรวมของเรื่องราวขึ้นก่อน

กิจกรรมที่น่าสนใจประการหนึ่งของการพัฒนาการเขียนเรื่องสั้น คือ การขยายเรื่องราวหรือคิดประเด็นจากรูปภาพ โดยการสนทนาแลกเปลี่ยน สร้างและลำดับเรื่องให้เห็นภาพรวม เอกนรินทร์ สีพันธ์ (2554) ได้ทำการวิจัย เรื่อง **การใช้ภาพประกอบกิจกรรมในการสอนเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในการเขียนเรื่องสั้นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5** โดยใช้แผนการเรียนจำนวน 8 แผน แต่ละแผนใช้ภาพประกอบเป็นสื่อในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ใช้แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการเขียนเรื่องสั้น โดยการทดสอบก่อนใช้แผนการเรียนและหลังใช้แผนการเรียน ซึ่งผลการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการเขียนเรื่องสั้นดีขึ้น ซึ่งการใช้ภาพเป็นสื่อในการเล่าเรื่องหรือสร้างเรื่องราวขึ้นนี้ นับว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดความคิดเชิงสร้างสรรค์ เกิดจินตนาการ ลำดับเรื่องราวได้อย่างเป็นระบบ

งานวิจัยทั้ง 3 เล่มนี้ แสดงให้เห็นว่า ในการประพันธ์เรื่องสั้นนั้น ต้องเริ่มจากการฝึกฝนเกี่ยวกับวิธีคิด การหาประเด็นในการเล่าเรื่อง การวางแผนลำดับเรื่องราวให้เห็นภาพรวมทั้งหมดก่อนที่จะใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอด ซึ่งให้เห็นว่าการประพันธ์เรื่องสั้นนั้นเป็นสิ่งที่ฝึกฝน แนะนำ และเรียนรู้กันได้

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวรรณกรรมเรื่องสั้นเชิงวิเคราะห์วิจารณ์

เนื่องจากการเขียนเรื่องสั้นของไทยนั้นได้รับอิทธิพลมาจากตะวันตก นักวิชาการวรรณกรรมที่สนใจเกี่ยวกับการศึกษาวรรณกรรมเรื่องสั้นเชิงวิเคราะห์วิจารณ์ของไทยส่วนใหญ่จึงต้องอาศัยแนวคิด ทฤษฎีการวิเคราะห์วิจารณ์จากตะวันตกด้วย ทั้งนี้ ปรากฏการณ์ที่ทำให้เห็นบรรยากาศของการวิเคราะห์วิจารณ์นั้นเริ่มมาตั้งแต่กำเนิดเรื่องสั้นในยุคแรก ๆ เรื่อยมาจนปัจจุบัน ซึ่งผู้วิจัยได้จัดแบ่งกลุ่มเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแนวทางการวิเคราะห์วิจารณ์เรื่องสั้น และกลุ่มงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์วิจารณ์เรื่องสั้น ดังนี้

1. แนวทางการวิเคราะห์วิจารณ์เรื่องสั้น

แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์วิจารณ์เรื่องสั้น นักวิชาการด้านวรรณกรรมคนสำคัญ คือ ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2539, หน้า 146-148) ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่าสนใจ สรุป คือ การวิเคราะห์วิจารณ์วรรณคดีและวรรณกรรมนั้น ใช้หลักการเดียวกับการวิเคราะห์ หมายถึง แยกแยะให้ละเอียดที่สุด การวิเคราะห์ต้องวิเคราะห์ตามรูปแบบ ดูกลวิธีการสร้างองค์ประกอบในงานเขียนนั้น ส่วนการวิจารณ์ หมายถึง การพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบแล้วนำเสนอออกมาว่า ดีตรงไหนไม่ดีตรงไหน ซึ่งก่อนจะวิจารณ์นั้นเราต้องวิพากษ์เสียก่อน ส่วน วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2531, หน้า 149) กล่าวว่า การวิจารณ์ คือ การแสดงให้เห็นว่าหนังสือนั้นมีลักษณะอย่างไร ทั้งในส่วนเนื้อเรื่อง ความคิดเห็น และทำนองแต่งเมื่อได้อธิบายลักษณะของหนังสือให้ผู้อ่านเข้าใจแล้ว จึงวินิจฉัยลงไปว่าหนังสือนั้นดีหรือไม่ดีอย่างไร ควรจัดเข้าไว้ในชั้นไหน

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าแนวทางการวิเคราะห์วิจารณ์เรื่องสั้นจากเอกสารตำรา ด้านแนวคิด ทฤษฎีทางวรรณกรรมจาก ม.ล.ต้อย ชุมสาย (2516), สายทิพย์ นุกุลกิจ (2523), กุหลาบ มัลลิกะมาส (2535), เป็ลียง ณ นคร (2535), ไพฑูรย์ สินลาร์ตันและคณะ (2538), และธัญญา สังขพันธานนท์ (2539) ประมวลสรุปแบ่งการวิเคราะห์วิจารณ์เรื่องสั้นได้ 2 ประเภท คือ 1) พิเคราะห์เฉพาะตัวบท และ 2) พิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวบทและบริบททางสังคม ดังนี้

1.1 พิเคราะห์เฉพาะตัวบท

การวิเคราะห์วิจารณ์ประเภทนี้จะพิจารณาเฉพาะองค์ประกอบภายในของวรรณกรรม แบ่งแนวการวิเคราะห์วิจารณ์ออกเป็น 3 ลักษณะ คือ 1) การวิจารณ์แนวสุนทรียศาสตร์ (Aesthetic Criticism) มุ่งให้ความสำคัญกับตัวบท วิเคราะห์ความหมายของคำ จังหวะลีลาในคำประพันธ์ 2) การวิจารณ์แนวรูปแบบนิยมของรัสเซีย (Russian Formalism Criticism) มุ่งเน้นศึกษาตัวบทเกี่ยวกับการนำเสนอ การแสดงออกโดยผ่านกระบวนการ

วิเคราะห์ภาษาให้เห็นความแตกต่างระหว่างการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารธรรมดา กับภาษาในรูปแบบการประพันธ์ 3) การวิจารณ์ตามแนวโครงสร้างนิยมของฝรั่งเศส (French Structuralism Criticism) มุ่งศึกษาองค์ประกอบต่าง ๆ ของตัวบท ตั้งแต่ระดับเสียง ถ้อยคำ ความหมาย และความสัมพันธ์ในส่วนโครงสร้างของคำประพันธ์

ในส่วนของการนำแนวคิด ทฤษฎีมาใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวทางการพิเคราะห์วิจารณ์ตัวบทเรื่องสั้น สรุปได้ ดังนี้

แนวทางในการวิเคราะห์วิจารณ์เรื่องสั้นหลักในการวิจารณ์เรื่องสั้นนั้น Esenwein, (1919 อ้างอิงใน เปลื้อง ณ นคร. 2535, หน้า 129-130) ได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับคุณลักษณะเรื่องสั้นที่ดี ซึ่งสามารถยึดเป็นแนวทางในการวิจารณ์เรื่องสั้น สรุปได้ คือ 1) ต้องมีพฤติการณ์สำคัญอันเป็นต้นเรื่องแต่เพียงอย่างเดียว กล่าวคือ ในการเปิดเรื่องของเรื่องสั้นจะให้เหตุการณ์หลายอย่างไม่ได้ ต้องมีพฤติการณ์สำคัญที่จะทำให้เรื่องดำเนินต่อไปเพียงอย่างเดียวเท่านั้น 2) ต้องมีตัวละครที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในเรื่องเพียงตัวเดียวเท่านั้น ตัวละครอื่น ๆ จะมีก็โดยความจำเป็น และมีความเกี่ยวข้องกับตัวละครสำคัญจริง ๆ เรื่องสั้นไม่ควรมีตัวละครเกิน 5 ตัว 3) ต้องมีจินตนาการหรือมโนคติ โดยนักเขียนจะต้องมีความสามารถในการสร้างภาพขึ้นให้ปรากฏอย่างชัดเจนในเรื่อง 4) ต้องมีพล็อตหรือการผูกเค้าเรื่องประกอบด้วยปมข้อขัดแย้งหรือข้อความที่ชวนให้ผู้อ่านสนใจใคร่รู้แล้วดำเนินเรื่องบีบคั้นอารมณ์ผู้อ่านไปจนถึงยอดของเรื่อง (Climax) 5) ต้องมีความแน่นเรื่องสั้นมีเนื้อที่น้อย สิ่งที่เขียนต้องมีประโยชน์ต่อเรื่อง ถ้อยคำต้องทำงานอย่างแข็งขัน ต้องเขียนอย่างรัดกุมเท่าที่จำเป็นต้องพยายามเขียนให้ใช้คำน้อยแต่ได้ความมาก 6) ต้องมีการจัดรูปหมาย ความว่า ต้องวางรูปเรื่องโดยถือตัวละครเป็นใหญ่ ให้พฤติการณ์เกิดมาจากตัวละคร จะต้องลำดับเรื่องให้มีชั้นเชิง ชวนอ่าน 7) เรื่องสั้นเรื่องหนึ่ง จะต้องให้ความรู้ลึกอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ เมื่อผู้อ่านอ่านจบแล้ว ควรจะได้รับรสหรือเกิดอารมณ์คล้อยตามเนื้อเรื่องที่น่าเสนอเอาไว้

ไพฑูรย์ สีนลาร์ตน์ และคณะ (2538, หน้า 227-228) กล่าวว่า ในการวิจารณ์เรื่องสั้นควรพิจารณาว่า เข้ากับลักษณะองค์ประกอบของเรื่องสั้นที่ดีหรือไม่ อย่างไร สรุปได้ 8 ข้อดังนี้ 1) **เค้าเรื่อง (Plot)** เรื่องสั้นควรมีโครงเรื่องไม่ซับซ้อน มีจุดมุ่งหมายเดียว 2) **ตัวละคร (Characters)** ควรมีประมาณ 3-5 ตัว และควรมีจำนวนน้อยที่สุด 3) **บทเจรจา (Dialogue)** ต้องสั้น กระชับ 4) **ฉาก (Setting)** ควรสอดคล้องกับเหตุการณ์ในเรื่อง 5) **จุดไคลแมกซ์ (Climax)** เรื่องสั้นควรมีจุดประทับใจหรือการสร้างปมเพียงจุดเดียว 6) **เรื่องสั้นที่ดีไม่ควรยาวมาก** ใช้เวลาอ่านราว 15 นาที ถึง หนึ่งชั่วโมง ไม่เกินนั้น 7) **แนวคิดและวิธีแต่ง** แนวคิดของผู้เขียน

เป็นไปทำนองใด เรื่องสั้นส่วนมากมักจะมีวิธีสร้างความขัดแย้ง เพื่อให้เกิดความยุ่งยากแล้ว คลายปมยุ่งยากในตอนจบ 8) **พิจารณาการจบของเรื่องสั้น** ว่าจะจบแบบใด เช่น แบบทิ้งท้ายให้คิด แบบเศร้า แบบหวานชื่น หรือจบตามความเป็นจริงของชีวิต

ธัญญา สังขพันธานนท์ (2539, หน้า 158-160) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับ การวิเคราะห์ วิเคราะห์เรื่องสั้นว่า นวนิยายหรือเรื่องสั้นประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน คือ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร ฉาก มุมมอง และลีลาการใช้ภาษา โดยได้แนะนำวิธีการวิเคราะห์วิเคราะห์แต่ละองค์ประกอบ ดังนี้ 1) **โครงเรื่อง** เป็นองค์ประกอบที่สำคัญและเป็นพื้นฐานของเรื่องเล่า เน้นการลำดับเหตุการณ์และสถานการณ์ในเรื่องและการเผชิญหน้าของตัวละครกับเหตุการณ์ต่าง ๆ หัวใจสำคัญที่สุดของโครงเรื่องคือการสร้างข้อขัดแย้งหรืออุปสรรคให้กับตัวละครเอก ขั้นตอนที่สำคัญของการวิเคราะห์โครงเรื่องคือการวิเคราะห์ปัญหาและข้อขัดแย้ง โครงเรื่องที่ดีต้องมีความสมเหตุสมผล ความน่าสนใจใคร่ติดตาม และความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ ในเรื่อง 2) **แก่นเรื่อง** คือ ความคิดอันเป็นศูนย์กลางของเรื่อง ซึ่งมักจะเป็นข้อคิดหรือไมก็แสดงให้เห็นสัจธรรมบางประการเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ การวิเคราะห์ประเมินค่าแก่นเรื่อง ทำได้โดยการพิจารณาวิธีการนำเสนอแก่นเรื่อง ความสมจริงและคุณค่าที่ผู้อ่านควรจะได้รับ 3) **ตัวละคร** คือ ผู้มีบทบาทในเรื่อง อาจเป็นคน สัตว์หรือวัตถุสิ่งของก็ได้ ตัวละครในแบบจำลองชีวิตของมนุษย์ การนำเสนอตัวละครในเรื่อง ทำได้โดยการบรรยายโดยตรงและบอกโดยอ้อม ตัวละครในเรื่องทั่ว ๆ ไปมีสองลักษณะ คือ ตัวละครที่มีลักษณะนิสัยคงที่กับหลากหลายลักษณะนิสัย สาระสำคัญในการวิเคราะห์ตัวละคร คือ การพิจารณาวิถีในการสร้างตัวละคร ลักษณะบทบาทและบุคลิกภาพ รวมไปถึงพิจารณาน้ำเสียงและท่าทีของผู้แต่งที่มีต่อตัวละครนั้น ๆ ตัวละครที่ดีต้องมีลักษณะสมจริง มีการพัฒนาอย่างมีเหตุผล และช่วยทำให้เกิดความเข้าใจมนุษย์ 4) **ฉากและสถานที่** เป็นการเสนอสิ่งที่เป็นรูปธรรม ซึ่งโดยทั่วไปหมายถึงสิ่งแวดล้อมของตัวละครในเรื่อง มีทั้งสิ่งแวดล้อมที่เป็นกายภาพ เช่น สถานที่ ธรรมชาติ เวลา สิ่งประดิษฐ์ ข้าวของเครื่องใช้ รวมไปถึงสภาพแวดล้อมทางด้านจิตใจ ฉากที่ดีต้องมีความสัมพันธ์กับการแสดงพฤติกรรมและความคิดจิตใจของตัวละครเสมอ ในการประเมินค่า การใช้ฉากจึงดูที่ความสมจริง น่าเชื่อถือ ความสัมพันธ์กับตัวละคร การสร้างบรรยากาศในท้องเรื่อง และความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ 5) **มุมมอง** ได้แก่กลวิธีในการเล่าเรื่อง มุมมองมีความสัมพันธ์กับนักเขียน เพราะนักเขียนเป็นคนเลือกและกำหนดมุมมองมาใช้ในการเล่าเรื่อง ซึ่งอาจใช้มุมมองของผู้เล่าเรื่องที่ปรากฏตัวในเรื่องในฐานะตัวละคร และมุมมองของผู้เล่าเรื่องที่ไม่ปรากฏในตัวเรื่อง การใช้มุมมองต้องขึ้นอยู่กับเนื้อหา และจุดมุ่งหมายของการแต่ง ในการวิเคราะห์ประเมินค่าการใช้มุมมอง ควรเริ่มจากการศึกษาว่าเรื่องนั้น ๆ ใช้

มุมมองแบบใด มีเหตุผลอย่างไรในการเลือกใช้ รวมไปถึงความคงที่ในการใช้ และความเหมาะสม 6) **ลีลาการใช้ภาษาและท่าทีของผู้แต่ง** ภาษาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในงานประพันธ์ประเภทนวนิยายและเรื่องสั้น เพราะเป็นเครื่องมือในการสื่อความคิดและเรื่องราว นักเขียนแต่ละคนจะมีลีลาในการใช้ภาษาที่แตกต่างกันและเป็นแบบฉบับของตัวเอง การศึกษาลีลาการใช้ภาษาพิจารณาได้จาก การใช้คำ ความเปรียบ และรูปแบบของประโยค ลีลาการใช้ภาษาแสดงให้เห็นน้ำเสียง หรือท่าทีของผู้แต่ง ในลักษณะต่าง ๆ กัน

จากทัศนะของนักวิชาการที่กล่าวมา การวิเคราะห์หรือวิจารณ์เรื่องสั้น หมายถึง การแยกแยะองค์ประกอบของเรื่องสั้น คือ โครงเรื่องแก่นเรื่อง ตัวละคร บทสนทนา มุมมอง และฉาก มาศึกษาอย่างละเอียดแล้วนำมาพิจารณาคคุณค่า ความเหมาะสมในภาพรวมที่ประกอบเป็นเรื่องสั้นนั้น ๆ ว่า มีความราบรื่น กลมกลืนและลงตัวเพียงใด ซึ่งมีข้อควรพิจารณาเป็นหลักการกว้าง ๆ ดังนี้ **โครงเรื่อง** มีการลำดับเรื่องอย่างไร ความขัดแย้งคืออะไร เปิดเรื่อง ดำเนินเรื่อง และปิดเรื่องอย่างไรมีความสมเหตุสมผลสอดคล้องกันมากน้อยเพียงใด **แก่นเรื่อง** มุ่งนำเสนอแนวคิดสำคัญอะไร ปรากฏในลักษณะใดมีความเหมาะสมกับเนื้อหาเพียงใด และเกิดประโยชน์กับผู้อ่านในแง่ใดบ้าง **ตัวละคร** มีตัวละครกี่ตัว ลักษณะนิสัยของตัวละครเป็นอย่างไร มีผลต่อการดำเนินเรื่องเช่นไรพัฒนาการของตัวละครมีความสมจริงและสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผู้อ่านมากน้อยเพียงไร **บทสนทนา** ใช้บทสนทนาอย่างไร ภาษาของตัวละครเป็นเช่นไร มีความเหมาะสมกับภาวะอารมณ์ความรู้สึกและเข้ากับภูมิหลังของตัวละครหรือไม่ **มุมมอง** เรื่องสั้นเรื่องนี้ใช้มุมมองเดียวหรือหลายมุมมอง มีลักษณะเช่นไรบ้างแบบใด การใช้มุมมองดังกล่าวเหมาะสมกับการเล่าเรื่องมากน้อยเพียงใด **ฉาก** เรื่องสั้นเรื่องนี้ใช้ฉากที่ใด มีกี่ฉาก มีลักษณะอย่างไร และฉากที่ใช้ นั้น ส่งผลต่อการดำเนินเรื่องหรือมีอิทธิพลต่อความผิดปกติกรรมของตัวละครอย่างไรบ้าง

1.2 พิจารณาความสัมพันธ์ของตัวบทและบริบททางสังคม

การวิเคราะห์หรือวิจารณ์ประเภทนี้จะพิจารณาเฉพาะองค์ประกอบภายในของวรรณกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์กับองค์ประกอบภายนอก เพราะเชื่อว่างานวรรณกรรมไม่ได้เกิดขึ้นโดยอิสระ หากแต่เกิดจากปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ เป็นส่วนประกอบที่สำคัญด้วย ผู้วิจัยได้ประมวลความรู้ด้านแนวคิด ทฤษฎีที่พิจารณาและให้ความสำคัญทั้ง “ตัวบทและบริบท” แบ่งแนวการวิเคราะห์หรือวิจารณ์ออกเป็น 5 ลักษณะ คือ 1) การวิจารณ์ตามแนวศีลธรรมและคดีคำสอน (Moral Criticism) มุ่งศึกษาเนื้อหาว่ามีผลกระทบต่อชีวิตมนุษย์ควบคุม กำกับ และให้แนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างไรบ้าง 2) การวิจารณ์ตามแนวประวัติศาสตร์และชีวประวัติ (Historical Biological Criticism) มุ่งให้ความสำคัญกับข้อมูล

ด้านประวัติศาสตร์สังคมในยุคที่งานประพันธ์นั้นเกิดขึ้นมา 3) การวิจารณ์ตามแนวมาร์กซิสต์ (Marxist Criticism) มุ่งเน้นว่าเนื้อหาของวรรณกรรมต้องสัมพันธ์และก่อประโยชน์แก่สังคมให้มากที่สุด 4) การวิจารณ์ตามแนวจิตวิเคราะห์ (Psycho Analysis Criticism) มุ่งเน้นศึกษาภูมิหลัง ชีวประวัติ แรงบันดาลใจของนักประพันธ์ในการนำเสนอวรรณกรรมเรื่องนั้น และ 5) การวิจารณ์ตามแนวตำนาน (Myth Criticism) มุ่งแสดงให้เห็นคุณค่าของงานประพันธ์ที่อยู่นอกเหนือเรื่องไขเวลา สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาและความรู้ด้านต่าง ๆ

การพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของตัวบทของวรรณกรรมกับบริบททางสังคม ถือเป็นารศึกษาด้านเหตุปัจจัยและความเกี่ยวข้องกันว่าการกำเนิดขึ้นของวรรณกรรมมีเงื่อนไขอย่างไรบ้าง ดังนั้น การวิเคราะห์วิจารณ์แนวนี้ นอกจากจะได้ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาแล้ว ยังได้มองเห็นสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ทางสังคมในช่วงเวลานั้นด้วย

แนวทางการวิเคราะห์วิจารณ์เรื่องสั้นทั้ง 2 ประเภทนี้ ทำให้ผู้วิจัยมองเห็นการกำหนด “กรอบอัตลักษณ์” ได้อย่างชัดเจน และนำมาสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์วิจารณ์เรื่องสั้น

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์วิจารณ์เรื่องสั้น พบว่ามีงานวิจัยที่มีเนื้อหาและวัตถุประสงค์การวิจัยที่หลากหลาย ทั้งในประเด็นการวิเคราะห์วิจารณ์โครงสร้าง องค์ประกอบ เนื้อหา และกลวิธีการนำเสนอ ผู้วิจัยได้ยกมาประกอบเพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์วิจารณ์เรื่องสั้น โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มงานวิจัยผลงานรายบุคคล และกลุ่มงานวิจัยรวมผลงานของนักเขียน ดังต่อไปนี้

2.1 กลุ่มงานวิจัยศึกษาผลงานของนักเขียนรายบุคคล

งานวิจัยกลุ่มนี้จะศึกษางานเขียนของนักเขียนคนใดคนหนึ่งตามขอบเขตและจุดประสงค์ที่ตั้งเอาไว้ คือ

ประเสริฐ ไสววรรณ (2533) เรื่อง **วิเคราะห์นวนิยายและเรื่องสั้นที่สะท้อนชีวิตชาวชนบทอีสานของคำพูน บุญทวี** มีจุดมุ่งหมายที่จะวิเคราะห์เรื่องค่านิยม ความเชื่อ ศิลปะการใช้ภาษาตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับนักเขียน ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏว่า คำพูน บุญทวี เป็นนักเขียนบันเทิงคดีที่มุ่งเสนอชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวชนบทอีสานโดยเฉพาะ เขาได้นำประสบการณ์ในชีวิต ทั้งในชนบทอีสาน และท้องถิ่นอื่น ๆ ที่ได้ไปใช้ชีวิตอยู่ มาสร้างสรรค์เป็นวรรณกรรมขึ้นด้วยท่วงทำนองเขียนและใช้ถ้อยคำสำนวนภาษาอย่างมีศิลปะมีผลทำให้เรื่องสั้นและนวนิยายของเขามีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากวรรณกรรมบันเทิงคดีของนักเขียนคนอื่น ๆ ภาพชีวิตของชาวชนบทอีสานที่ปรากฏมีลักษณะเรียบง่าย ผูกพันอยู่กับ

ธรรมชาติอย่างแน่นแฟ้น ยึดถือค่านิยมและความเชื่อตามบรรพบุรุษอย่างมั่นคง และเหนียวแน่น แม้จะมีฐานะยากจนผู้คนเหล่านั้นก็ดำรงชีวิตอย่างมีความสุขตามอัตภาพ

มุมมองเกี่ยวกับภาพชีวิตของคนชนบทอีสานที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่งคือ ปัญหาอันเกิดจากการอพยพเคลื่อนย้ายถิ่นเพื่อทำมาหากิน โดยเฉพาะภาพสะท้อนจาก เมืองหลวงหรือเมืองใหญ่ ๆ ที่มีความเจริญทางวัตถุ วาสนา ไชยรัตน์ (2534) ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง **การวิเคราะห์เรื่องสั้นของสุรัชย์ จันทิมาธร** ซึ่งเป็นนักเขียนอีสานรุ่นหลังคำพูน บุญทวี ผลการศึกษา พบว่า ดานแนวการเขียนนวนิยายมีโครงเรื่องเป็นความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร ใช้ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมเป็นสำคัญ มีวิธีการเล่าเรื่องแบบผู้ประพันธ์ เป็นผู้รู้แจ้งเห็นจริง และผู้ประพันธ์เป็นผู้สังเกตการณ์ โดยมีตัวละครนวนิยายเป็นชนชั้นกลาง และชนชั้นกลางของสังคม ไซนากและบรรยากาศโดยมากเป็นสภาพสังคมเมืองหลวง ดานท่วงทำนองการแต่ง สามารถใช้คำได้เหมาะสมกับตัวละครและเนื้อเรื่อง มีการใช้คำซ้ำ คำภาษาถิ่น คำภาษาต่างประเทศ และสำนวนโวหารสื่อความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ ผ่านตัวละคร และเหตุการณ์ต่าง ๆ ในเรื่องมาอย่างผู้อ่านได้เหมาะสมก่อให้เกิดภาพพจน์และอารมณ์สะท้อนใจ กับผู้อ่านได้เป็นอย่างดี ดานแนวคิดมุ่งเสนอแนวคิดเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ และขอบกพรอง ของสังคมที่ควรจะได้รับ การแก้ไขปรับปรุงทั้งในดานเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง การศึกษาความเชื่อวัฒนธรรมและศาสนา

เรื่องสั้นที่สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาของตัวละคร ถือว่า เป็นภาพแทนที่สะท้อนให้เห็นอุปสรรคในการดำเนินชีวิตของผู้คนที่นักเขียนนิยมนำเสนอ ไม่ว่าจะเป็นนักเขียนบุรุษ หรือสตรี นักเขียนสตรีที่นำเสนอแนวคิดผ่านเรื่องสั้นได้โดดเด่นอีกคนหนึ่งคือศรีดาวเรือง โดย วาสนา ศรีออนนิล (2539) ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง **วิเคราะห์แนวคิดในเรื่องสั้นของศรีดาวเรือง** ผลการศึกษา พบว่า มีแนวคิดกว้างขวางและหลากหลาย สามารถจำแนกได้ 4 ประเด็น ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับสังคม แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มคนในสังคม แนวคิดเกี่ยวกับชีวิต และแนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาติและระบบนิเวศ เรื่องสั้นของศรีดาวเรือง สามารถตีแผ่ชีวิตธรรมชาติและสังคม ได้สมจริง มีมุมมองกว้างไกลแปลกใหม่ น่าสนใจ มีการสอดแทรกค่านิยมอันดีงามของสังคม โดยมุ่งหวังที่จะปลูกฝังและส่งเสริมให้รักษาค่านิยมที่ดี ในขณะที่เดียวกันก็ยังนำเสนอสภาพสังคม ที่บกพรองเพื่อเป็นข้อคิดเตือนใจ นอกจากนี้ เรื่องสั้นของศรีดาวเรืองยังแฝงแง่คิด อันเป็นประโยชน์ ให้ความรู้เรื่องคติชนเกี่ยวกับความเชื่อและประเพณี ให้ความรู้เกี่ยวกับสภาพ การเมือง การปกครองอีกด้วย

กลวิธีการนำเสนอเรื่องสั้น ได้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง และนักเขียนรุ่นต่อ ๆ มา ต่างให้ความสำคัญกับการค้นคิดวิธีการนำเสนอใหม่ ๆ ดังที่ วัชรภา บุญจรรยา (2545) ศึกษาวิจัย

เรื่อง วิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอเรื่องในงานเขียนของวินทร์ เลียววาริณ ผลการศึกษา พบว่า ดานกลวิธีการเล่าเรื่องของวินทร์ เลียววาริณ มีการเล่าเรื่องโดยใช้ตัวละครเป็นศูนย์กลางมากที่สุด รองลงมา คือ การเล่าเรื่องแบบผสมผสาน และการเล่าเรื่องโดยผู้เขียนเป็นศูนย์กลางในฐานะบุรุษที่ 3 ตามลำดับ ซึ่งกลวิธีการเล่าเรื่องมักจบแบบหักมุม โดยยึดศิลปะของการอำพรางความจริงเป็น สนวนใหญ่ ดานกลวิธีการนำเสนอเรื่อง วินทร์ เลียววาริณ มักนำเสนอปัญหาอันเนื่องมาจาก ลัทธิชาตญาณของมนุษย์ นิยมการดำเนินเรื่องยอนอติตมากที่สุด ในดานรูปแบบที่ใช้ในงานเขียน นั้น มีทั้งรูปแบบทางเนื้อหาและรูปแบบทางรูปลักษณะที่แปลกใหม่ การเสนอแนวคิดมีการเสนอ แนวคิดเกี่ยวกับสิ่งภายนอกที่แวดล้อมคน และแนวคิดเกี่ยวกับสิ่งที่เกี่ยวพันหรือใกล้ชิดกับคน ในระดับที่ลึก

2.2 กลุ่มงานวิจัยศึกษารวมผลงานของนักเขียน

งานวิจัยกลุ่มนี้รวบรวมผลงานของนักเขียนหลายคนมาศึกษาตามขอบเขตและ วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ที่น่าสนใจ คือ

สุวรรณา เกรียงไกรเพชร (2547) ได้รวบรวมทัศนะของนักวิจารณ์ 12 คน วิจารณ์เรื่องสั้นคัดสรร 12 เรื่อง ในรวมบทความวิชาการชื่อ **“มองข้ามบ้านนักเขียน: เรื่องสั้น ไทยในทัศนะนักวิจารณ์”** ซึ่งนักวิจารณ์ได้เลือกวิจารณ์ในประเด็นและมุมมองของเรื่องสั้นแต่ ละเรื่องที่มีความโดดเด่นในประเด็นที่แตกต่างกัน โดยรายชื่อเรื่องสั้น ผู้ประพันธ์และนักวิจารณ์ ในโครงการวิจัยนี้คือ เรื่องสั้นท่อนแขนนางรำ (ผู้ประพันธ์ มนัส จรรย์รงค์ ผู้วิจารณ์ พิเชฐ แสงทอง) ทานตะวันดอกหนึ่ง (ผู้ประพันธ์ เสนีย์ เสาวพงศ์ ผู้วิจารณ์ ชมัยพร แสงกระจ่าง) ไพร์ฟ้า (ผู้ประพันธ์ ลาว คำหอม ผู้วิจารณ์ จริญญาพร ปรปักษ์ประลัย) สาบเสื่อ (ผู้ประพันธ์ นิคม ราชยวา ผู้วิจารณ์ อรพินท์ คำสอน) พับครึ่ง (ผู้ประพันธ์ อัศศิริ ธรรมโชติ ผู้วิจารณ์ อรรถภาค เล้าจินตนาครี) เพลงใบไม้ (ผู้ประพันธ์ วาณิช จรุงกิจอนันต์ ผู้วิจารณ์ ศศิธร เหลืองจินดา) โลดแล่น รวดเร็วเหนือรวงคลื่น (ผู้ประพันธ์ วัฒน์ วรรณยางกุล ผู้วิจารณ์ ภิญญา กองทอง) เช็งเม้ง (ผู้ประพันธ์ วินทร์ เลียววาริณ ผู้วิจารณ์ สุภาพ พิมพ์ชน) อสรพิข (ผู้ประพันธ์ แคนอรัญ แสงทอง ผู้วิจารณ์ สายวรุณ น้อยนิมิต) โลกใบเล็กของซัลมาน (ผู้ประพันธ์ กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ ผู้วิจารณ์ นฤมิตร สอดสุข) เรื่องเล่า สายน้ำ ความตาย (ผู้ประพันธ์ เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์ ผู้วิจารณ์ อีราวดี ไตรลึงคะ) และ อำนาจ (ผู้ประพันธ์ เตือนวาด พิมวนา ผู้วิจารณ์ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์) รูปแบบของการวิจารณ์ทั้งหมดเริ่มจาก นำเสนอประวัติผู้ประพันธ์ ตัวบทของเรื่องสั้น และ ทัศนะวิจารณ์ตามที่ได้ตั้งประเด็นเอาไว้

ต่อมาเมื่อพัฒนาการและความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองส่งผลกระทบต่อ โครงสร้างทางสังคมโดยรวม เรื่องสั้นที่สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาทางการเมืองจึงกลายเป็น

กระแสหลักที่นักเขียนนำเสนอ สุทธิณี วงศ์วัฒนากุล (2554) ได้วิจัยในหัวข้อ **วิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมไทยจากเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ. 2550–2553** พบว่า สภาพสังคมไทยที่นำเสนอผ่านเรื่องสั้นแสดงให้เห็นถึงความแตกแยก แบ่งฝักแบ่งฝ่าย จนกระทั่งเกิดความรุนแรงเพราะปัญหาต่าง ๆ ทางการเมือง ส่งผลกระทบต่อสภาพสังคม เศรษฐกิจ ประกอบกับความเปลี่ยนแปลงอื่น ๆ ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น ความยากจน วัฒนธรรมที่เปลี่ยนไป ตลอดจนจนปัญหาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เรื่องสั้นที่นำมาวิจัยยังสะท้อนให้เห็นบทบาทของประชาชนในการต่อสู้ เรียกร้องความเป็นธรรม ต้านอิทธิพลงานของรัฐบาล และต่อต้านนักการเมืองที่ทุจริตโกงกิน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์วิจารณ์เรื่องสั้นที่กล่าวมา แสดงให้เห็นถึงทัศนะที่หลากหลายของผู้อ่านในฐานะนักวิชาการด้านวรรณกรรม ทั้งยังมีความหลากหลายครอบคลุมรูปแบบ เนื้อหา และกลวิธีการประพันธ์เรื่องสั้นในวงกว้าง ซึ่งเป็นประโยชน์ในการศึกษาเรื่องสั้นอย่างยิ่ง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมสัมพันธ์

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมสัมพันธ์ โดยจัดระเบียบการนำเสนอข้อมูลเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับมโนทัศน์วัฒนธรรมสัมพันธ์ ได้แก่ ความหมาย ลักษณะ ทฤษฎี และผลกระทบของวัฒนธรรมสัมพันธ์ และส่วนที่เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมสัมพันธ์ ได้แก่ งานวิจัยวัฒนธรรมสัมพันธ์ที่ศึกษาจากสภาพสังคมโดยทั่วไป และงานวิจัยวัฒนธรรมสัมพันธ์ที่ศึกษาจากวรรณกรรมเรื่องสั้นหรือบันเทิงคดีอื่น ดังรายละเอียดที่เสนอตามลำดับ ต่อไปนี้

1. มโนทัศน์วัฒนธรรมสัมพันธ์

เมื่อเราคิดถึงการผลิตผลงานทางวัฒนธรรม ภาพที่เรามองเห็นคือภาพของวัฒนธรรมท้องถิ่นและวัฒนธรรมต่างถิ่นหลอมรวมปรับเปลี่ยนเพื่อให้ต่างฝ่ายต่างดำรงอยู่ได้ในวิถีชีวิต จะเหลือมากเหลือน้อย หรือผิดรูปผิดร่างไปเพียงใดนั้น ก็แล้วแต่อิทธิพลหรือความเข้มแข็งของวัฒนธรรม ซึ่งมโนทัศน์เกี่ยวกับวัฒนธรรมสัมพันธ์ ประกอบไปด้วยความหมาย ลักษณะ แนวคิด และผลกระทบ ดังนี้

1.1 ความหมายของวัฒนธรรมสัมพันธ์

วัฒนธรรมมีความหมายกว้างขวางมาก มีผู้ให้คำนิยามแยกออกไปตามสาขาต่าง ๆ มากมาย โดยทั่วไป วัฒนธรรมคือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นทั้งหมด เป็นแบบแผนพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ ความรู้ความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติ และวิถีชีวิตรวมไปถึงผลผลิต

ของพฤติกรรมดังกล่าวด้วย สมาชิกในสังคมนั้น ๆ เป็นเจ้าของวัฒนธรรมและมีการถ่ายทอด สืบต่อไปยังคนรุ่นหลังและประการสำคัญวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ (ผจงจิตต์ อธิคมน์นทะ, 2554, หน้า 6)

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมขึ้นอยู่กับทางเลือกปฏิบัติของคนในสังคม ที่มีแนวโน้มจะรับเอาวัฒนธรรม และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเข้ามาในวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ของสังคม ทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมขึ้น งามพิศ สัตย์สงวน (2543, หน้า 47) กล่าวว่า เป็นปรากฏการณ์ทางด้านวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง จะเกิดขึ้นเมื่อคนสองกลุ่มที่มี วัฒนธรรมแตกต่างกันมาติดต่อกัน หากเป็นช่วงเวลาสั้น ๆ อาจไม่มีผลต่อกันมากนัก แต่ถ้า ติดต่อกันเป็นเวลานานก็จะมีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม หรือเกิดผลกระทบ ขึ้นกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายได้

โดยสรุป วัฒนธรรมสัมพันธ์ หมายถึง ปรากฏการณ์ของการผสมผสาน ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม พฤติกรรมที่แสดงออก อันส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของผู้คน ที่มีความแตกต่างจากวิถีเดิม ๆ ทั้งนี้ เนื่องจากว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคม มีการติดต่อ สื่อสาร แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันตลอดเวลา แม้ต่างชาติ ต่างภาษา ต่างวิถีชีวิตก็สามารถดำรงอยู่ร่วมกันได้ ด้วยความเข้าใจกัน แต่บางครั้งอาจเกิดปัญหาจากการปะทะไขว้รวมกันของวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม ในโลกปัจจุบัน ปรากฏการณ์ดังกล่าวเป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ วัฒนธรรม ผสมผสานก็สร้างผลดีได้ หากเราสนใจเรียนรู้ ทำความเข้าใจ และนำมาสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ เพื่อใช้ประโยชน์ ซึ่งจะทำความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมนั้นดำรงอยู่ในวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่ ได้อย่างราบรื่น

1.2 ลักษณะของวัฒนธรรมสัมพันธ์

วัฒนธรรมเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิต และสามารถเปลี่ยนแปลง สุนทรียภาพ เกิดใหม่ หรือผสมผสานปรับเปลี่ยนได้ตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้วว่า วัฒนธรรมสัมพันธ์เป็นการดำรงอยู่ร่วมกันของวัฒนธรรมอันหลากหลาย ทั้งเก่าและใหม่ ส่งผลกระทบต่อทัศนคติในการดำรงชีวิตวิถีคิดของผู้คนในสังคม จากการศึกษา ข้อมูลเกี่ยวกับปรากฏการณ์วัฒนธรรมสัมพันธ์จากงานของ ผจงจิตต์ อธิคมน์นทะ (2554), พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2538), และ ศิริรัตน์ แอดสกุล (2556) สรุปลักษณะของวัฒนธรรม สัมพันธ์ได้ดังนี้

1.2.1 เกิดการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมนำเข้าอย่างอิสระและคงรูปแบบเดิม ๆ ไว้ โดยไม่มีการปรับเปลี่ยนใด ๆ ลักษณะเช่นนี้มีโอกาสสร้างความขัดแย้งได้มากที่สุด เป็น ความสัมพันธ์กันในทางลบเนื่องจากการไม่ยอมรับซึ่งกันและกันนั่นเอง

1.2.2 เกิดปรับเปลี่ยนหรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบเพื่อให้ดำรงอยู่กับวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือวัฒนธรรมรากเหง้าได้ โดยไม่เบียดบังกันแบบต่างคนต่างอยู่ ตามเงื่อนไขปัจจัยที่สร้างขึ้น เช่น ในสังคมหมู่บ้านที่มีทั้งข้าราชการ พ่อค้า เกษตรกร ชาวนาน ช่างต่างชาติ ซึ่งมีโลกส่วนตัวตามวิถีของครอบครัว ลักษณะของวัฒนธรรมสัมพันธ์นี้ อาจโอนอ่อนผ่อนตามบางสิ่งบางอย่างเพื่อให้อยู่ในสังคมด้วยกันได้ แต่ยังมีค้ำคั่นถ่วงในวัฒนธรรมตนเอง เก็บซ่อนความขุ่นเคืองไม่พอใจเอาไว้ และอาจสร้างความไม่เข้าใจกันได้ จนเกิดความขัดแย้งในที่สุด

1.2.3. เกิดการผสมผสานจนกลายเป็นรูปแบบวัฒนธรรมใหม่ ลักษณะเช่นนี้ ดูเหมือนว่าจะทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบ เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน รูปแบบสังคมใหม่เช่นนี้กำลังเกิดขึ้นมากมายในสังคมไทย จากแนวคิดที่ว่า ทำอย่างไรก็ไม่สามารถต้านทานความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมได้นั่นเอง เราจึงเห็นโดราเอมอนก๊วกมือแทนนางก๊วก หรือเห็นผีตาโขนเต้นกั๊กนมสไตส์ เห็นพ่อนเล็บของภาคเหนือในงานรำบูชาพระธาตุนม เป็นต้น

1.3 แนวคิดวัฒนธรรมสัมพันธ์

แนวคิดเรื่องวัฒนธรรมสัมพันธ์ในงานวิจัยนี้ หมายถึง ปรากฎการณ์ทางวัฒนธรรมในกระแสโลกาภิวัตน์ที่ข้ามผ่านพรมแดนทางสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้ามาอย่างรวดเร็ว ในกระแสโลกที่เชื่อมต่อกันด้วยระบบการสื่อสารไร้พรมแดน ทำให้วิถีการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้คนเปลี่ยนแปลงพลิกผันไปจากเดิม ปรากฎการณ์วัฒนธรรมต่างพื้นที่เคลื่อนย้ายไหลเวียนเข้ามาอยู่ในพื้นที่ของกันและกันเกิดขึ้นอย่างไกลาหลไปทั่วโลก โดยพรมแดนประเทศไม่สามารถปิดกั้นได้อีกต่อไป ในทำนองเดียวกันกับพื้นที่ในระดับท้องถิ่นที่เคยมีวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง มีประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาที่เป็นรากฐานแห่งตน ก็ต้องเผชิญกับกระแสการครอบงำของทุนนิยม เทคโนโลยี ข่าวสาร และค่านิยมใหม่ ๆ ที่มากับกระแสโลกาภิวัตน์จากภายนอก แนวคิดที่แสดงให้เห็นปรากฏการณ์วัฒนธรรมสัมพันธ์แบ่งได้ 3 ทฤษฎี คือ แนวคิดด้านวิวัฒนาการแนวคิดด้านความทันสมัย และแนวคิดเกี่ยวกับการขึ้นและลงของสังคม ดังนี้

1.3.1 แนวคิดด้านวิวัฒนาการ (Evolutionary Theory) คำว่าวิวัฒนาการ (Evolution) ความหมายโดยตรง หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงของสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ในช่วงเวลาหนึ่ง (Scupin and Decorse, 2004, p. 51) หรือหมายถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงหรือคลี่คลายไปสู่ฐานะที่ดีขึ้นหรือเจริญขึ้นเป็นการเปลี่ยนแปลงในทางชีววิทยาจากสิ่งที่ยาก ๆ ไปสู่สิ่งที่ยุงยาก ซับซ้อนมากขึ้นการเปลี่ยนแปลงนี้จะต้องเปลี่ยน ในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป และต้องใช้เวลานานและอาจขยายความต่อไปได้ว่าเป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงบางสิ่งบางอย่างให้ดีขึ้น แต่ยังคงมีบางส่วนที่เหมือนเดิม

ชาร์ล ดาร์วิน (Charles Darwin) นักธรรมชาติวิทยาชาวอังกฤษเขาเป็น คนแรกที่ปูพื้นฐานทฤษฎีว่าด้วยวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิตโดยมีผลงานตีพิมพ์ชิ้นสำคัญ ในปี ค.ศ. 1859 คือ The Origin of Species หรือ “ต้นกำเนิดของสิ่งมีชีวิต” จากผลงานชิ้นนี้เองที่ได้สร้างความสนใจแก่บรรดานักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการจากแขนงต่าง ๆ ในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษ ที่ 19 เป็นอย่างมากผลงานชื่อ The Origin of Species นับเป็นผลงานที่ยิ่งใหญ่ของ Darwin ซึ่งใช้ เวลาาร่วม 5 ปีในการเดินทางไปพร้อมกับเรือบีเกิล (H.M.S. Beagle) ที่มุ่งหน้าสู่เกาะแก่งและ ภูมิภาคอเมริกาใต้ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1831 เขาได้ทำการเก็บตัวอย่างและศึกษาสิ่งมีชีวิตตาม ธรรมชาติ จากสถานที่ต่าง ๆ ที่ไปเยือนภายหลังการเดินทางที่ยาวนาน เขากลับมาที่อังกฤษและ ได้ร่วมกับ อัลเฟรด วอลแล็ก (Alfred Wallace) (1823–1913) ศึกษาและค้นพบกลไกพื้นฐานของ วิวัฒนาการ (Basic Mechanism of Evolution) ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของสิ่งมีชีวิต นั่นคือ หลักการเลือกสรรของธรรมชาติ (Natural Selection) และความอยู่รอดของผู้ที่เหมาะสมที่สุด (Survival of the Fittest) (Ember and Enber, 1993, p. 15)

ดาร์วิน (Darwin) และ วอลแล็ก (Wallace) พบว่ากลไกพื้นฐานของ สิ่งมีชีวิต 2 ประการดังกล่าว เชื่อมโยงกับวิวัฒนาการ กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงทางชีวภาพจะ เกิดจากการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของสิ่งมีชีวิตเมื่อสภาพแวดล้อม มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอสิ่งมีชีวิตก็จะปรับตัวตามสภาพแวดล้อมนั้นเพื่อการอยู่รอดของตน ดังนั้น สิ่งมีชีวิตทั้งหลายจะวิวัฒนาการจากการมีอินทรีย์หรือรูปร่างแบบง่าย ๆ (Simple Organic) ไปสู่อินทรีย์ที่มีโครงสร้างที่สลับซับซ้อนขึ้น (Complex Organic) และเพื่อให้อัตราการอยู่รอด มีสูงมากยิ่งขึ้น สิ่งมีชีวิตจะทำการถ่ายทอดอุปนิสัย (Traits) ของตนสู่รุ่นต่อไปผ่านกระบวนการ สืบทอดเผ่าพันธุ์ (Process of Inheritance) (Friedl, 1981, p. 116)

เมื่อพิจารณาถึงจุดกำเนิดของวัฒนธรรม (The Origins of Culture) อาจกล่าว ได้ว่า วัฒนธรรมมีจุดเริ่มพร้อมกับมนุษย์ กล่าวได้ว่า ทฤษฎีของ Darwin ช่วยให้เราสามารถทำ ความเข้าใจว่า ทำไมตัวตนของเราจึงมีหน้าตาเช่นนี้รวมถึงทำให้รู้ว่าทำไมวัฒนธรรมจึงมีความ เจริญงอกงามและเสื่อมถอยได้ดังที่เห็นในปัจจุบัน ทั้งนี้ ก็เพื่อเป็นการรักษาเผ่าพันธุ์ของตนให้ อยู่รอดสืบไปโดยอาศัยกระบวนการในการปรับตัว ผ่านการถ่ายทอดอุปนิสัยและวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่นหรือที่เรียกว่า กระบวนการสืบทอดเผ่าพันธุ์ (Process of Inheritance)

การศึกษาทฤษฎีวิวัฒนาการ ทำให้ทราบการเปลี่ยนแปลง ของคุณสมบัติซึ่งมีอยู่ภายในสิ่งมีชีวิตว่ามีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ในสังคม และเมื่อนำมาใช้กับสังคมและวัฒนธรรมของมนุษย์วิวัฒนาการจึงมีความหมายว่า จะต้องผ่านขั้นตอนต่าง ๆ เช่นขั้นตอนของความขัดแย้ง ขั้นตอนของการสร้างความสมดุล

ขั้นตอนของการรุ่งเรืองและเสื่อมถอย ก่อนที่จะบรรลุถึงสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เหมือนกระบวนการวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิต

1.3.2 แนวคิดด้านความทันสมัย (Modernization Theory) ได้รับอิทธิพลทางความคิดมาจากนักสังคมวิทยายุคแรก สองท่าน คือ เอมีล เดิร์คไคม์ (E. Durkheim) และ แม็ก เวเบอร์ (Max Weber) ซึ่งต่างก็ได้รับอิทธิพลจาก ชาร์ล ดาร์วิน (Charles Darwin) ในเรื่องการวิวัฒนาการของสังคม เดิร์คไคม์ สนใจการเปลี่ยนแปลงสังคมมนุษย์ เขาได้เสนอว่ารูปแบบหลักของสังคมนั้นมี 2 รูปแบบ คือ สังคมแบบดั้งเดิม และสังคมสมัยใหม่ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงสู่สังคมแบบสมัยใหม่นี้ เดิร์คไคม์มองว่า เป็น “ความสัมพันธ์แบบอินทรีย์” (organic solidarity) ซึ่งอยู่ในกรอบแนวคิดวิวัฒนาการของ ชาร์ล ดาร์วิน นั่นเอง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า แนวคิดด้านความทันสมัยนั้น เป็นแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่ให้ความสำคัญกับความทันสมัยในเชิงการผลิต การลงทุนโดยกรรมวิธีที่มีเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสูง เช่น เครื่องจักรกลขนาดใหญ่ โรงงานใหญ่ ๆ จำนวนมาก ๆ อัตราการขยายตัวของดีกหรืออาคารทันสมัยเพิ่มปริมาณในอัตราสูง ประชาชนมีเครื่องมืออำนวยความสะดวกมากมายในชีวิตประจำวันจะมีเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องของมากมาย

รูปแบบการพัฒนาแบบทันสมัยนี้ประชาชนส่วนใหญ่สามารถเห็นผลอย่างชัดเจน ทั้งนี้ เพราะโดยสภาพทางจิตวิทยาสังคมแล้วความหรรษาความสะดวกสบายเป็นแรงจูงใจที่สำคัญ และทำให้เกิดการเคลื่อนไหวใน 3 รูปแบบ คือ 1) การเคลื่อนไหวทางกายภาพ หมายถึง การนำเอาสิ่งใหม่ ๆ หรือของใช้ทันสมัยเข้ามาใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ใช้เครื่องใช้ไฟฟ้า ในการประกอบอาหาร ใช้อำนวยความสะดวกในการทำงาน ใช้โทรศัพท์มือถือถือในการติดต่อสื่อสาร หากวันใดไม่มีเครื่องอำนวยความสะดวกเหล่านี้ ก็จะทำให้เกิดความรู้สึกเบื่อทรอน 2) การเคลื่อนไหวทางจิตเป็นกรเคลื่อนไหวทางคานิยมรสนิยมความรู้สึกนึกคิดที่ก้าวไกลออกไปจากสภาพของความเป็นจริงในขณะนั้น เช่น คนยากจนที่อยากจะใช้ชีวิตแบบหรูหราฟุ่มเฟือย เมื่อมีเงินนิดหน่อยก็ไปนั่งรานอาหารราคาแพงเพื่อสนองความรู้สึกว่าตนเองเป็นคนมั่งมี ทั้งนี้เพราะจิตใจได้เคลื่อนไหวออกไปแล้วการเคลื่อนไหวนี้รวดเร็วมาก โดยเฉพาะในประเทศด้อยพัฒนา 3) การเคลื่อนไหวทางสังคม หมายถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพทางสังคมหรือทางเศรษฐกิจ เช่น บุคคลที่มีการศึกษาสูงขึ้นประสบผลสำเร็จในหน้าที่การงานมากขึ้น มีความรู้ความสามารถมากขึ้น ก็จะได้รับการยอมรับจากสังคมมากขึ้นจึงมีการเคลื่อนไหวทางสภาพทางสังคม หรือเมื่อมีรายได้มากขึ้นฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น ก็เกิดการเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจขึ้น เป็นต้น ความทันสมัยที่สมบูรณ์นั้นก็คือคนในสังคมนั้น ๆ มีการเคลื่อนไหวทั้ง 3 ประการไปพร้อม ๆ กันอย่างสอดคล้องเหมาะสม หากการเคลื่อนไหวตัวใดตัวหนึ่งเคลื่อนไหวไปเร็วมาก ในขณะที่ตัวอื่น ๆ เคลื่อนไหวตามช้า จะทำให้เกิดปัญหาสังคมขึ้นมากมาย เช่น ปัญหาที่เกิดขึ้น

ในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายในปัจจุบัน ที่ทันสมัยแต่ไม่พัฒนา (Breakfast, 2014, สื่อออนไลน์) ในสังคมไทยก็เช่นกัน การแพร่กระจายของความทันสมัยก่อให้เกิดปัญหาของสังคมสมัยใหม่ตามมามากมาย เมื่อแบบแผนพฤติกรรมในสังคมดั้งเดิมเริ่มเสื่อมลง

1.3.3 แนวคิดเกี่ยวกับการขึ้นและลงของสังคม (Rise and Fall Theory) เป็นกระบวนการของความเจริญและความเสื่อม ออสวัลด์ สเปนเกลอร์ (Oswald Spengler) นักปรัชญาชาวเยอรมันได้กล่าวว่า สังคมและวัฒนธรรมมีจุดเริ่มต้นและจากนั้นจะค่อย ๆ เจริญก้าวหน้าขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงที่สุดแล้วค่อย ๆ เสื่อมลง Spengler ได้เปรียบเทียบกับความเจริญของมนุษย์เช่นกัน ที่เริ่มจากเด็กทารกจะเจริญขึ้นเป็นวัยรุ่น จากวัยรุ่นมาเป็นวัยผู้ใหญ่ จากวัยผู้ใหญ่เป็นวัยชรา และในที่สุดก็ตายไป นอกจากนี้เขายังเปรียบเทียบกับเวลาในวันหนึ่ง ๆ ซึ่งเริ่มจากเช้า สาย บ่าย ค่ำ และมีดในที่สุด แล้วก็กลับมาเช้าใหม่อีกครั้งหนึ่ง วัฒนธรรมก็เหมือนกัน เมื่อเจริญถึงขีดสุดก็ต้องเสื่อมหรือดับไป แต่การดับของวัฒนธรรมนั้น Spengler เห็นว่ามันไม่ได้สูญหายไปไหน แต่จะพยายามปรับปรุงให้เกิดเป็นวัฒนธรรมใหม่ขึ้นมาแทน ทฤษฎีนี้อาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าทฤษฎีวิวัฏจักร (Cyclical Theory) ก็ได้ (ศิริรัตน์ แอดสกุล, 2556, หน้า 227)

1.4 ผลกระทบของวัฒนธรรมสัมพันธ์

ปรากฏการณ์วัฒนธรรมสัมพันธ์ ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมหลายมิติในที่นี้สามารถแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ผลกระทบด้านสังคม ผลกระทบด้านวิถีชีวิต และผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ดังนี้

1.4.1 ผลกระทบด้านสังคม การปะทะสังสรรค์ของกระแสวัฒนธรรมเกิดขึ้นได้ในหลายมิติ และขึ้นอยู่กับกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางความคิดของมนุษย์ มีกระบวนการอีกหลายอย่างที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงของความคิดของมนุษย์ ซึ่ง ผจจจิตต อธิคมนันท์ (2554, หน้า 22) กล่าวเอาไว้ว่าสนใจ เกี่ยวกับปรากฏการณ์วัฒนธรรมสัมพันธ์ที่ส่งผลกระทบต่อสังคม สรุปได้ 5 ประการ ดังนี้

1) การขอยืมวัฒนธรรมของสังคมอื่น (Cultural Borrowing) เป็นการยืมหรือรับเอาแนวความคิดค่านิยมเทคโนโลยีและวัตถุต่าง ๆ ของสังคมอื่นเข้ามาใช้ โดยพิจารณาว่าวัฒนธรรมเหล่านั้น มีความเหมาะสมกับสภาพสังคมของเราหรือไม่ เช่น การที่สังคมไทยรับเอาเทคนิคการผลิตสินค้าโดยเครื่องจักรเข้ามา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิธีการผลิตสินค้าในประเทศไทยอย่างมาก

2) การประดิษฐ์ (invention) เป็นการนำเอาความรู้ทางเทคโนโลยีหรือความรู้ทางวิชาการที่มีอยู่แล้ว มาผสมผสานกับความรู้ใหม่ แล้วนำเอาไปประดิษฐ์

เป็นของใหม่ขึ้นมา เช่น การนำเอาเครื่องยนต์ที่ประดิษฐ์ขึ้นมาไปใส่ในเรือ ทำให้เกิดการประดิษฐ์เรือยนต์ขึ้นมา เป็นต้น นอกจากนี้จะมีการประดิษฐ์ทางด้านวัตถุแล้ว ก็ยังมีการประดิษฐ์ทางด้านสังคม เช่น การจัดตั้งรัฐบาลวัฒนธรรมและการเมือง การประดิษฐ์เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไป และมีการผสมผสานปรับปรุงที่ต่อเนื่องกัน เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของสังคมมนุษย์ที่มีความต้องการไม่สิ้นสุด

3) การค้นพบ (discovery) หมายถึง การค้นพบขอเท็จจริงที่ไม่เคยรู้จักมาก่อน หรือเป็นการค้นพบสิ่งที่มีอยู่แล้ว และสามารถนำเอาสิ่งที่ค้นพบนั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่สังคมได้ เช่น การค้นพบแก๊สในอ่าวไทย ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจแก่ประเทศไทยมาก การค้นพบเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมาก เพราะผลของการค้นพบในด้านต่าง ๆ ได้ถูกนำมาใช้ในสังคมจึงทำให้ความเป็นอยู่และความสัมพันธ์ของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

4) การกระจายทางวัฒนธรรม (Cultural diffusion) หมายถึง การที่วัฒนธรรมจากสังคมหนึ่งกระจายไปสู่สังคมอื่นหรือการกระจายกันภายในสังคมนั้นก็ได้ เช่น การที่คนไทยนำเอาจิ้งหรีดมาต้มกิน ซึ่งเป็นการนำเข้าของภาคใต้มาดัดแปลงและนำมาใช้กันทั่วประเทศ การกระจายทางวัฒนธรรมนั้นจะเกิดขึ้นเมื่อมีการปะทะสังสรรค์ระหว่างวัฒนธรรมของแต่ละสังคม ตัวอย่างการกระจายทางวัฒนธรรมตะวันตกที่เข้ามาสู่สังคมไทย เช่น การรับเอาเครื่องแต่งกายชุดสากลของผู้ชายไทย หรือการนุ่งกระโปรงของหญิงไทย เป็นต้น

5) นวัตกรรมหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ (Innovation) หมายถึง พฤติกรรมหรือสิ่งของซึ่งเป็นที่สร้างขึ้นหรือประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่ โดยไม่เคยมีมาก่อนมีรูปแบบหรือปริมาณแตกต่างไปจากเดิม

1.4.2 ผลกระทบด้านวิถีชีวิต ผลกระทบด้านนี้เกิดจากความเจริญทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นปรากฏการณ์ที่สร้างแรงบันดาลใจให้การสร้างสรรค์วรรณกรรมในปัจจุบัน ชีระ นุชเปี่ยม (1998, หน้า 5-6) ตั้งข้อสังเกตไว้ สรุปได้ว่า การติดต่อสื่อสารกันได้ในรูปแบบต่าง ๆ ที่เป็นไปอย่างกว้างขวาง รวดเร็ว และสะดวกสบายนั้น ทำให้ทุกประเทศสามารถถ่ายทอดและถ่ายทอดความคิด วัฒนธรรม วิธีการดำเนินชีวิต จนกลายเป็นสังคมที่ไร้พรมแดน สภาพการณ์ดังกล่าวส่งผลและสัมพันธ์กับความเชื่อที่มีมาแต่ดั้งเดิมของผู้คน อันทำให้การดำเนินชีวิตเปลี่ยนไปโดยสิ้นเชิง และเป็นการยากที่จะกำหนดเอกลักษณ์หรือตัวตนได้อย่างแน่ชัด

1.4.3 ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ผลกระทบด้านนี้ได้เกิดขึ้นแล้วในทุกมุมโลก เป็นสิ่งแปลกใหม่ที่เกิดขึ้นหลังยุคสังคมนิยมและอุตสาหกรรม และเรียกสังคม

ใหม่นี้ว่า “โพสต์โมเดิร์น” (Postmodernity) สุภางค์ จันทวานิช (2557, หน้า 266-271) ได้กล่าวถึงลักษณะของสังคม วัฒนธรรม ของยุคหลังสมัยใหม่หรือ โพสต์โมเดิร์น สรุปได้ว่า โพสต์โมเดิร์นเป็นความคิด ประสบการณ์ และปฏิบัติการที่มีต่อยุคสมัยใหม่หรือยุคที่มีความเจริญทางอุตสาหกรรม พัฒนาเข้าสู่สภาวะที่มีลักษณะเฉพาะทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการเมืองแนวใหม่ กล่าวคือ ในแง่เศรษฐกิจนั้น การผลิตนวัตกรรมทางความรู้และข้อมูลข่าวสารระบบสื่อสารเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการผลิตด้วย ข้อมูลข่าวสารตลอดจนความรู้ที่ถูกผลิตขึ้นจะถูกผลิตซ้ำ โดยแหล่งต่าง ๆ ในตลาด เน้นหนักทางเทคโนโลยีการสื่อสาร ในแง่สังคมวัฒนธรรมนั้น จะพบชนชั้นใหม่ที่มีลักษณะหลากหลาย คนเหล่านี้ส่วนหนึ่งมีหน้าที่ผลิตสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้สังคมบริโภค อาทิ นักข่าว คนทำโฆษณา ศิลปินและนักวิชาการ เป็นต้น ชนชั้นทางสังคมนี้ไม่มีการแบ่งแยกออกได้อย่างชัดเจนหรือไม่อาจใช้กฎเกณฑ์ที่ตายตัวอะไรมากำหนดกรอบได้ วัฒนธรรมเกิดการสั่นไหวปะปนกัน และผู้บริโภคก็สามารถเลือกได้โดยไม่แบ่งกันชนชั้นที่เกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม ชุมชนที่ชัดเจน ส่วนในแง่ทางการเมืองนั้น ยุคโพสต์โมเดิร์นให้ความสนใจเรื่องอำนาจ โดยตั้งข้อสังเกตว่า ไม่มีอำนาจเบ็ดเสร็จในสังคมอีกต่อไป อำนาจไม่มีลักษณะตายตัว และดำรงอยู่ด้วยลักษณะเครือข่าย แผ่ซ่านไปในทุกพื้นที่

หากพิจารณากันอย่างถ่องแท้ในพรมแดนของวัฒนธรรมก็มีความสัมพันธ์กับรากฐานทางเศรษฐกิจ การค้า การตลาดสัมพันธ์กับเทคโนโลยี เครื่องมือการสื่อสารอย่างแบบแผนเศรษฐกิจ วัฒนธรรม การเมืองแล้ว มิอาจแยกออกจากกันได้ สังคมยุคปัจจุบันหรือที่เรียกว่าโพสต์โมเดิร์นนั้น จึงมีความหลากหลายและกระจายบทบาทเข้าสู่กลุ่มกระต๊อบวิถีชีวิตของผู้คนในทุกพื้นที่อย่างรวดเร็ว

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมสัมพันธ์

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมสัมพันธ์ พบว่า มีงานวิจัยของนักศึกษาทั้งในระดับปริญญาโทและปริญญาเอกหลายเรื่อง มีเนื้อหาและวัตถุประสงค์การวิจัยที่หลากหลาย ผู้วิจัยได้แบ่งประเภทของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมสัมพันธ์ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มศึกษาวัฒนธรรมสัมพันธ์จากสภาพสังคมโดยทั่วไป และกลุ่มศึกษาวัฒนธรรมสัมพันธ์จากวรรณกรรมเรื่องสั้นหรือบันเทิงคดีอื่น ดังนี้

2.1 กลุ่มศึกษาวัฒนธรรมสัมพันธ์จากสภาพสังคมโดยทั่วไป

งานวิจัยกลุ่มนี้ เป็นการศึกษาสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากการเคลื่อนที่ของกระแสวัฒนธรรมต่างถิ่น ทำให้เกิดประเด็นที่น่าสนใจจากความเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น ทั้งในแง่ดีและแง่ร้าย ผลงานวิจัยที่สำคัญ ได้แก่ นภสมน นิจรัตน์ (2550), วินัย ผลเจริญ

(2550), สิริยา สัมมาวาจ (2546), อภิศักดิ์ ธีระวิสิทธิ์ (2553) และสุริชัย หวันแก้ว (2547) สรุปรได้ ดังนี้

นภสมน นิจรรันตร์ (2550) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง **โนรา: สัญลักษณ์ พิธีกรรม ตัวตนคนใต้รอบลุ่มทะเลสาบสงขลา ยุคโลกาภิวัตน์** พบว่า ความเชื่อจากตำนานโนราผสมผสานกับความเคารพต่อผีบรรพบุรุษในสายตระกูล กลายเป็นต้นตอแห่งการประกอบพิธีโนราโรงครูของชาวใต้ตั้งแต่อดีตเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งผลกระทบกับความเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ทำให้ลักษณะของโนราในปัจจุบันนั้น แบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงสูง กลุ่มที่มีการผสมผสานระหว่างของเก่ากับของใหม่ และกลุ่มที่ปฏิเสธสิ่งแปลกใหม่ อนุรักษ์ไว้ซึ่งของเก่าตามแบบฉบับดั้งเดิมเท่านั้น

ในประเด็นของการปรับเปลี่ยนเชิงนโยบายนั้น จะต้องคำนึงถึงปัจจัยความเป็นไปได้ และผลกระทบที่จะตามมา ซึ่งสังคมยังไม่ประสบผลสำเร็จ ดังที่ วินัย ผลเจริญ (2550) ได้ทำวิจัยเรื่อง **โลกาภิวัตน์เสรีนิยมใหม่กับความพ่ายแพ้ของประเทศไทย** พบว่า นโยบายเสรีนิยมใหม่นั้นมีพลังมากเพราะถูกผลักดันโดยทุนข้ามชาติที่ได้ใช้ประโยชน์จากกระบวนการโลกาภิวัตน์ที่ขับเคลื่อนด้วยพลังของเทคโนโลยีสารสนเทศ และเชื่อมต่อภาคธุรกิจโดยเฉพาะทุนข้ามชาติ จึงสร้างผลกระทบอย่างรุนแรงทั้งต่อรัฐไทยและสังคมไทย และส่งผลให้ไม่สามารถต้านพลังของโลกาภิวัตน์เสรีนิยมใหม่ได้ ซึ่งปัจจัยหลักอย่างหนึ่งของความพ่ายแพ้ของประเทศไทยนั้น เกิดจากโครงสร้างเชิงสถาบันภายในของรัฐไทยที่อ่อนแอ นักธุรกิจการเมืองได้เข้ามายึดกุมอำนาจรัฐ อำนาจรัฐอยู่ที่ฝ่ายบริหารมากเกินไปจึงขาดการตรวจสอบถ่วงดุล ขาดความโปร่งใส และขาดการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนอื่น ๆ ส่งผลก่อให้เกิดพลังต่อรองที่อ่อนแอของรัฐไทยเมื่อเทียบกับพลังโลกาภิวัตน์เสรีนิยมใหม่

การปรับตัวที่ไร้ประสิทธิภาพของคนไทยโดยภาพรวม ส่งผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมามากมาย สอดคล้องกับการศึกษาของ สิริยา สัมมาวาจ (2546, หน้า 89) ที่กล่าวว่า พฤติกรรมของคนไทยในสังคมบริโภคนิยม โดยเฉพาะในสังคมเมืองซึ่งถือได้ว่าเป็นแหล่งศูนย์กลางของบริโภคนิยม จึงตกอยู่ภายใต้สภาวะความอยากและความปรารถนาที่ไม่สิ้นสุด ต้องดิ้นรนแสวงหารายได้เพื่อเพิ่มความสามารถในการแสวงหาวัตถุปัจจัยต่าง ๆ มาปรนเปรอสนองความต้องการของตนเอง อิทธิพลของการแสวงหาความสุขและความพอใจจากการบริโภคในสังคมไทยทำให้เกิดการแสวงหาอย่างฉาบฉวย ติดในความสะดวกรวดเร็วทันใจ นิยมพึ่งพิงปัจจัยภายนอก ธุรกิจสินค้าและบริการจึงมีการขยายกิจการ เต็มโตอย่างรวดเร็ว เนื่องจากคนในสังคมบริโภคนิยมให้ความสำคัญกับรูปลักษณ์ภายนอกและการปรุงแต่ง รูปร่างหน้าตา บุคลิกภาพจึงมีความสำคัญ ทุกคนอยากมีสุขภาพดี แข็งแรง อยากรวย และไม่อยาก

แก่กันทั้งนั้น นอกจากนั้น การบริโภคในยุคทุนนิยมยังไม่ใช่การใช้ประโยชน์เชิงประโยชน์ใช้สอยของวัตถุ หรือเป็นการบริโภคเพื่อสุขภาพ เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีเท่านั้น ยังเป็นการบริโภคเชิงสัญลักษณ์เพื่อแสดงรสนิยม ความทันสมัย ตลอดจนสถานะทางสังคมด้วย

สิ่งสำคัญประการหนึ่ง ซึ่งควรหันมาให้ความสนใจในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว คือ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว โดย อภิศักดิ์ ชีระวิสิษฐ์ (2553, หน้า 22-23) ได้ทำการวิจัยเพื่อหาทางเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครัวเรือนอีสานในยุคโลกาภิวัตน์ โดยเสนอแนะไว้ 3 แนวทาง กล่าวโดยสรุป คือ สถาบันครอบครัวต้องปรับตัวใช้กลยุทธ์เพื่อสร้างความอยู่รอด โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ ควรใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นสร้างรายได้ในครัวเรือนเพื่อป้องกันการอพยพโยกย้ายไปทำงานในเมือง ซึ่งจะทำให้มีความสัมพันธ์และความอบอุ่นในครอบครัว สถาบันในชุมชน คือ วัดและโรงเรียนต้องให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น สอดประสานกับองค์กรส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานภายนอก เพื่อป้องกันการครอบงำทางวัฒนธรรม ดำเนินชีวิตบนรากฐานวัฒนธรรมดั้งเดิมและทุนทางสังคมที่มีอยู่ และเลือกปรับเปลี่ยนระหว่างวัฒนธรรมอย่างสมดุล

สุริชัย หวันแก้ว (2547, หน้า 42-45) ได้กล่าวถึง กระแสโลกาภิวัตน์กับอัตลักษณ์และการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกที่ส่งผลกระทบต่ออัตลักษณ์หรือตัวตนทางวัฒนธรรม (Cultural Identity) ใน 3 ลักษณะ คือ 1) อัตลักษณ์ของวัฒนธรรมดั้งเดิมเสื่อมลง กลายมาเป็นเพียงสินค้าในตลาดวัฒนธรรมของโลก 2) อัตลักษณ์เฉพาะตัวมีความเข้มแข็งขึ้น แนวคิดนี้เชื่อว่า ความเป็นตัวตน เชื่อมมั่นในศักดิ์ศรีคุณค่าของชาติพันธุ์ตนเอง ทำให้เกิดกระแสอนุรักษ์วัฒนธรรมรากเหง้าขึ้นมา แต่บางครั้งก็เสริมสร้างความรู้สึกรักคนร่วมสายเลือดโดยขาดเหตุผล 3) อัตลักษณ์ที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ เมื่ออัตลักษณ์เก่าอ่อนแอ กระแสโลกาภิวัตน์ทำให้เกิดอัตลักษณ์กลุ่มที่มีความหลากหลายขึ้น จึงจำเป็นต้องสร้างอัตลักษณ์ร่วมขึ้นมาใหม่

2.2 กลุ่มศึกษาวัฒนธรรมสัมพันธ์จากวรรณกรรมเรื่องสั้นหรือบันเทิงคดีอื่น

งานวิจัยกลุ่มนี้ ศึกษาเนื้อหาวัฒนธรรมสัมพันธ์ที่ปรากฏในรูปแบบของเรื่องสั้นหรือบันเทิงคดีอื่น ผลงานวิจัยที่สำคัญ ได้แก่ งานวิจัยของเกศินี จุฑาวิจิตร (2548), ธนิภาญจน์ จินาพันธ์ (2552) และวิมลมาศ ปุชชากุล (2552) สรุปดังนี้

เกศินี จุฑาวิจิตร (2548) ได้ทำการศึกษา **ผลกระทบวิกฤติเศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์กับโลกทัศน์นักเขียนไทย: ภาพสะท้อนสังคมและการเมืองจากวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นระหว่างปี 2540-2544** งานวิจัยนำเสนอภาพชีวิตที่สะท้อนจากเรื่องสั้นที่ชัดเจนที่สุด ได้แก่ ภาพของชนชั้นกลางกับความสูญเสียความมั่นคงและความมั่นใจในชีวิต ภายหลังจากวิกฤติเศรษฐกิจในปี 2540 บัณฑิตบุคคลต้องปรับเปลี่ยนตัวตนของตนเองเสียใหม่

ให้เข้ากับสถานการณ์และความจำเป็นของชีวิต อันเป็นผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับครอบครัว เพื่อนร่วมงานและสังคมรอบข้างเปลี่ยนแปลงไปในทางลบ ภาพชนบทและวิถีชีวิตในชนบท ได้ถูกสะท้อนจากเรื่องสั้นจำนวนหนึ่งว่าเป็นภาพของความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ และความภาคภูมิใจของชาวชนบทในคุณค่าและภูมิปัญญาดั้งเดิมของท้องถิ่นในอดีต ทั้ง ๆ ที่เรื่องสั้นในช่วงก่อนวิกฤติเศรษฐกิจสะท้อนภาพของชนบทที่มีแต่ความแห้งแล้ง ความยากจน การไม่มีงานทำ ฯลฯ คนหนุ่มสาวในชนบทต้องอพยพไปขายแรงงานต่างถิ่น สำหรับคนที่ไม่ย้ายถิ่นที่อยู่ก็ต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ เช่น มลพิษที่มาพร้อมกับความเจริญคุณค่าใหม่ ๆ ที่มาพร้อมกับสังคมบริโภคและการคลั่งไคล้วัตถุ เป็นต้น

เมื่อเปรียบเทียบภาพของเมืองและวิถีชีวิตในเมืองที่สะท้อนจากเรื่องสั้นที่ใช้ในการวิจัย กับเรื่องสั้นในช่วงก่อนวิกฤติเศรษฐกิจ พบว่า “เมือง” ในเรื่องสั้นก่อนวิกฤติเศรษฐกิจ พบว่า “เมือง” คือ นครบนดิน ที่กักขังผู้คนไว้ด้วยระบบและกลไกต่าง ๆ มากมายจนคนไม่มีอิสระภาพในการดำเนินชีวิต แต่เรื่องสั้นในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจกลับสะท้อนความเลวร้ายของเมืองเพียงเล็กน้อย แต่ที่ชัดเจนที่สุดคือหลังวิกฤติเศรษฐกิจ ภาพของเมืองซบเซา และที่สำคัญคือ คนที่มีบ้านอยู่ในชนบทจำใจต้องกลับบ้านเพราะในเมืองไม่มีงานให้ทำ เมืองที่เคยมีอำนาจครอบงำวิถีชีวิตผู้คน ไม่ใช่สิ่งสำคัญอีกต่อไป เพราะอำนาจที่ยิ่งใหญ่กว่าคืออำนาจจากประเทศมหาอำนาจและโลกาภิวัตน์ที่ครอบงำทุกภาคส่วน ในขณะที่งานวิจัยพบว่าโลกทัศน์ของนักเขียนเรื่องสั้นในช่วงที่ต้องเผชิญกับวิกฤติเศรษฐกิจนั้น โลกทัศน์ของนักเขียนส่วนใหญ่ถูกกระทบน้อยมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่านักเขียนส่วนใหญ่ประเมินอิทธิพลและผลกระทบของโลกาภิวัตน์ต่ำเกินไป

ขณะที่มุมมองอีกด้านหนึ่งของนักเขียนเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวเข้ามาของวัฒนธรรมต่างชาติในยุคโลกาภิวัตน์นั้น ธนิกาญจน์ จินาพันธ์ (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่อง **โลกาภิวัตน์วัฒนธรรม: สื่อท้องถิ่นในวรรณกรรมไทยร่วมสมัย** ผลการวิจัยสรุปว่า แนวคิดสำคัญของโลกาภิวัตน์วัฒนธรรมในวรรณกรรมไทยร่วมสมัยมีพัฒนาการที่แสดงให้เห็นถึงมุมมองของนักเขียนต่อปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์วัฒนธรรมว่า มีทั้งที่เห็นว่าโลกาภิวัตน์เป็นปีศาจร้ายที่เข้ามาคุกคามครอบงำ และทำลายอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ภาพท้องถิ่นที่ปรากฏในงานวรรณกรรมจึงเป็นภาพของการต่อต้านและปฏิเสธโลกาภิวัตน์ กับอีกด้านหนึ่งมองว่าโลกาภิวัตน์ทางวัฒนธรรมคือความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการเลือนไหลของอำนาจภาพของท้องถิ่นเริ่มปรากฏให้เห็นถึงการตอบโต้ การประนีประนอมเพื่ออยู่ร่วมกันกับโลกยุคโลกาภิวัตน์ เกิดการปะทะสังสรรค์ ทั้งการเล่นล้อและทำทนายเพื่อลดทอนอำนาจของกระแสวัฒนธรรมโลกาภิวัตน์ลง เพื่อสร้างอำนาจของวัฒนธรรมท้องถิ่นให้เข้มแข็งขึ้น

อำนาจวัฒนธรรมต่างถิ่นที่รุกคืบเข้ามานี้ ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในทุกองคาพยพของสังคม โดยเฉพาะวัฒนธรรมรากเหง้า สะท้อนให้เห็นในงานวิจัยของ วิมลมาศ ปฤษฎากุล (2552) ที่ทำการวิจัย เรื่อง อัตลักษณ์พื้นถิ่นในบันเทิงคติภาคใต้ (พ.ศ. 2522-2546) พบว่า ในท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในนามของการพัฒนาซึ่งทำให้ท้องถิ่นภาคใต้ตอนกลาง คือ จังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง และสงขลา สูญเสียความมั่นใจ เพราะอัตลักษณ์ดั้งเดิมที่เคยทำให้ชุมชนยืนอยู่ได้ด้วยตัวเองเปลี่ยนไปนั้น นักเขียนท้องถิ่นซึ่งถือเป็นปัญญาชนที่มองเห็นความเปลี่ยนแปลงนี้ชัดเจน ได้นำเสนอภาพแห่งความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ในด้านการศึกษา เศรษฐกิจ และสังคมเพื่อให้ผู้คนได้ตระหนักรู้ถึงความเปลี่ยนแปลงที่ได้เข้ามาทำลาย “รากเหง้า” ดั้งเดิมของชุมชนลงไป พร้อมกันนั้นพวกเขาก็ได้ใช้เรื่องสั้นเป็นเครื่องมือในการกอบกู้อัตลักษณ์ของท้องถิ่น โดยการร้อยพื้นความทรงจำเกี่ยวกับอดีตหรือประวัติศาสตร์วัฒนธรรม ภูมิปัญญาชาวบ้านขึ้นมาใหม่ เพื่อกระตุ้นให้เกิดสำนึกใน “ความเป็นชนบทได้” ร่วมกัน

ท่ามกลางข้อวิพากษ์วิจารณ์ว่า “อำนาจวรรณกรรม” กำลังจะเสื่อมสลายไปแล้วในโลกยุคหลังสมัยใหม่ แต่เห็นได้ว่า กลุ่มนักเขียนชาวลุ่มทะเลสาบสงขลายังคงมีความมุ่งมั่นอย่างต่อเนื่องในการสร้างสรรค์วรรณกรรมเพื่อฉายภาพการสลายและเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ท้องถิ่นของพวกเขา พร้อมกันนั้นก็พยายามกอบกู้อัตลักษณ์เหล่านั้นขึ้นมาใหม่ด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยการใช้ความสามารถทางวรรณกรรมมาเป็นเครื่องมือ นั่นก็คือการร้อยพื้นอัตลักษณ์ท้องถิ่นด้านต่าง ๆ ทั้งประวัติศาสตร์ ทรัพยากร วิถีวัฒนธรรม และภูมิปัญญาให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของชาวความสุขแห่งวิถีกษัตริย์แล้ว ยังเป็นการ ขึ้นมาผสมผสานกันบนพื้นที่ที่เรียกว่า “วรรณกรรม” แล้วใช้ศิลปะการเล่าเรื่องนำผู้อ่านไปพบกับเนื้อหา เรื่องราว ทศนคติ ค่านิยม ความใฝ่ฝัน เพื่อชี้ชวนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของท้องถิ่นตนกระแสนำเสนอเรื่องราวในลักษณะนี้ แม้จะหาได้ยากในหมู่นักเขียนรุ่นใหม่ และนักเขียนภาคกลาง แต่ถือเป็นกระแสหลักของการสร้างสรรค์วรรณกรรมภาคใต้จนถึงปัจจุบัน เรื่องสั้นของนักเขียนชาวลุ่มทะเลสาบจึงเป็นอีกสิ่งหนึ่งซึ่งกำลังตั้งคำถามถึงกระแสของความเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่นในสังคมไทยที่กำลังถูกทำให้กลมกลืนกลายเป็นน้ำหนึ่งอันเดียวกันทุกภูมิภาค

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประวัติและผลงานของทัศนาวดี

งานวิจัยนี้ส่วนหนึ่งเป็นการผลิตผลงานสร้างสรรค์ของผู้วิจัย ซึ่งเป็นนักเขียนเรื่องสั้น ในนาม “ทัศนาวดี” จึงใคร่ขอนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยแยกเป็น ประวัติและผลงานของ ทัศนาวดี และเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทัศนาวดี ดังนี้

1. ประวัติและผลงานของทัศนาวดี

ในการศึกษาวรรณกรรม นอกจากการทำความเข้าใจกับตัวบทให้รอบด้านแล้ว ภูมิหลัง หรือข้อมูลของผู้ประพันธ์ก็มีความสำคัญอย่างยิ่ง ทำให้เรามองเห็นอัตลักษณ์ด้านต่าง ๆ ของ งานประพันธ์นั้นได้ ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับทัศนาวดี ด้านประวัติและผลงาน ดังนี้

1.1 ประวัติของทัศนาวดี

ทัศนาวดี เป็นนามปากกา ของนายสุทัศน์ วงศ์กระบอกถาวร เกิดในครอบครัว ชาวนาที่หมู่บ้านกระบอก ตำบลเหล่าดอกไม้ อำเภอเชียงยืน (ปัจจุบัน อำเภอชื่นชม) จังหวัด มหาสารคาม บิดาชื่อ นายประเสริฐ มารดาชื่อนางทองจันทร์ วงศ์กระบอกถาวร

ประวัติการศึกษา จบการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้นจากโรงเรียนสำเร็จ ราษฎร์วิทยา ระดับประถมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนบ้านกระบอกวิทยาคาร ระดับ มัธยมศึกษาตอนต้นจากโรงเรียนชื่นชมพิทยาคาร ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพจาก วิทยาลัยเทคนิคขอนแก่น ระดับการศึกษาระดับบัณฑิต (กศ.บ. สาขาวิชาภาษาไทย) จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม และระดับการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม. สาขาวิชาภาษาไทย) จากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ประวัติการทำงาน ปี พ.ศ.2526 เริ่มรับราชการในตำแหน่งครู 1 ระดับ 1 โรงเรียนบ้านหนองบัวคำ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา พ.ศ.2528 ตำแหน่งครู 2 ระดับ 2 โรงเรียนโนนสะอาดราษฎร์อำนวยการ อำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ พ.ศ. 2532 ตำแหน่ง อาจารย์ 1 ระดับ 3 โรงเรียนบ้านดอนหวาย อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา พ.ศ. 2540 ตำแหน่ง อาจารย์ 2 ระดับ 5 สถาบันราชภัฏพระนคร เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2552 ตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์สาขาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ระดับ 8 ประธานสาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม และกำลังศึกษาต่อระดับปริญญาเอก (ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย) ณ มหาวิทยาลัยพะเยา

1.2 ผลงานของทัศนาวดี

ผลงานทัศนาวดีทัศนาวดีเป็นนามปากกาที่ใช้สำหรับเขียนเรื่องสั้น นวนิยายสารคดี ส่วนบทกวีใช้นามปากกาว่า ลายวลี คำวิไล และใช้ชื่อ สกุลจริงในการเขียนงานวิชาการ ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะในส่วนผลงานที่ใช้นามปากกา ทัศนาวดี และรางวัลที่ได้รับ ดังนี้

ผลงานการประพันธ์ พ.ศ. 2545 รวมเรื่องสั้น “ในโลกแคบ” โดย สำนักพิมพ์น้ำหวาน พ.ศ. 2546 รวมเรื่องสั้น “ความลับที่ซาปา” โดยสำนักพิมพ์น้ำหวาน พ.ศ. 2547 รวมเรื่องสั้น “โลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม” โดยสำนักพิมพ์น้ำหวาน พ.ศ. 2550 รวมเรื่องสั้น “นางฟ้าในดวงจันทร์” โดยสำนักพิมพ์แม่โพสพ พ.ศ. 2551 รวมเรื่องสั้น “หมู่บ้านแอโรบิก” โดยแพรวสำนักพิมพ์ พ.ศ. 2554 รวมเรื่องสั้น “หวังว่าประชาชนคงเข้าใจ” โดยสำนักพิมพ์ปงใบ พ.ศ. 2554 นวนิยาย “ไม่มีเธอ..ไม่มีตะวัน” โดยสำนักพิมพ์ปงใบ พ.ศ. 2555 บันทึกเชิงสารคดี “सानอย...รอยอดีต” โดย สำนักพิมพ์กาะเยี่ย พ.ศ. 2557 รวมเรื่องสั้น “พาดิเมห์: หญิงสาวผู้มองเห็นลม” โดย สำนักพิมพ์ไฉไล

รางวัลที่ได้รับ พ.ศ. 2534 รางวัลครูผู้สอนภาษาไทยดีเด่น สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา พ.ศ. 2547 รางวัลครูผู้สอนภาษาไทยดีเด่นระดับอุดมศึกษา โดย ครูสภา พ.ศ. 2550 รางวัลโล่พระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีชนะเลิศนายอินทร์อะวอร์ด เรื่องสั้นยอดเยี่ยมจากเรื่อง “สมภารระดับ 8” พ.ศ. 2551 รางวัลรองชนะเลิศการประกวดเรื่องสั้น “เซเว่นบู๊คอะวอร์ด” พ.ศ. 2552 รางวัลชมเชย เรื่องสั้นวรรณกรรมการเมือง พานแว่นฟ้าจากเรื่อง เจ้า(หน้า)ที่ พ.ศ. 2554 รางวัลนักกลอนดีเด่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดย สมาคมนักกลอนแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2555 รางวัลชมเชยเรื่องสั้นวรรณกรรมการเมือง พานแว่นฟ้าจากเรื่อง น้ำ(ท่วม)ใจ พ.ศ. 2555 รางวัลเรื่องสั้นดีเด่นวาระครบรอบ 40 ปี สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย จากเรื่อง “หมู่บ้านแอโรบิก”

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทัศนาวดี

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทัศนาวดี ทำให้ทราบข้อมูลและทัศนะจากผลงานของทัศนาวดี ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ เอกสารที่กล่าวถึงโดยทั่วไป และเอกสารที่กล่าวถึงในเชิงวิชาการ ดังนี้

2.1 เอกสารที่กล่าวถึงโดยทั่วไป

เอกสารที่กล่าวถึงโดยทั่วไปเป็นการกล่าวถึงมุมมองเกี่ยวกับการพิจารณาผลงานและบทสัมภาษณ์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้ “...คณะกรรมการพิจารณาตัดสินรางวัลเรื่องสั้นยอดเยี่ยม นายอินทร์อะวอร์ด ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2550 มีมติให้เรื่องสั้น “สมภารระดับ 8” ของทัศนาวดีได้รับรางวัลเรื่องสั้นยอดเยี่ยม โดยให้เหตุผลว่า เรื่องสั้นสมภารระดับ 8 นักเขียนได้วิพากษ์

สถาบันสำคัญของสังคม ซึ่งมีหน้าที่จรรโลงรักษาจริยธรรมของคนในสังคมให้ดำเนินไปในทางที่ถูกที่ควร แต่สถาบันทั้งสามอันได้แก่ การศึกษา ศาสนา และครอบครัว ต่างก็มีจุดบกพร่อง ตกเป็นทาสของกระแสบริโภคนิยมจนหลงลืมคุณค่าที่แท้จริงของตนเอง นักเขียนได้ใช้ชั้นเชิงทางวรรณศิลป์เสียดเย้ยพฤติกรรมของตัวละครที่เป็นตัวแทนของสถาบันต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมและมีพลัง เรื่องสั้นเรื่องนี้จึงแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบของนักเขียนที่มีต่อสังคม...” (ทัศนาวดี, 2550, หน้า 5)

สิริมณี ตีร์คมี (2554, หน้า 9) กล่าวถึง การให้สัมภาษณ์ของทัศนาวดี ในการแสดงความคิดเห็นที่มีคนมองว่างานเขียนของเขาค่อนข้างแรงและเหมือนมองโลกในแง่ร้ายว่า “...ก็สังคมมันเป็นแบบนี้หรือว่าคุณปฏิเสธว่ามันไม่จริง หากทุกคนพากันมองข้ามเพิกเฉยและไม่ให้ความสำคัญต่อปัญหาดังกล่าว โดยถือเสียว่าไม่ใช่หน้าที่ หรือยอมรับว่ามันไม่เสียหาย กระทั่งจำนวนว่าปัญหา มันเกินเยียวยาหรืออะไรก็ตาม นั่นถือว่าเป็นมุมมองของใครของมัน ก็ว่ากันไป ส่วนผมเป็นคนเขียนหนังสือและยืนยันว่า ในส่วนที่เป็นหน้าที่ตัวเองคือนำเสนอปัญหาที่ทำให้สังคมเสื่อมทราม โดยเฉพาะการรุกรานของวัฒนธรรมต่างถิ่น วิถีชีวิตของผู้คนที่เปลี่ยนไปในทางลบ ห่างไกลคุณธรรมจริยธรรม จนแทบไม่เหลือความดีงาม อดคาพยพของสังคมล่มสลาย เรื่องเหล่านี้มันรุนแรงมาก ผมบอกคุณก็ได้ว่า ขณะที่ผมเขียนเรื่องสั้นเหล่านี้ ผมเขียนด้วยความเจ็บปวด ขมขื่น เขียนไปกล้ำกลืนฝืนทนไป คิดแค้นเคืองตลอดเวลาว่าเมื่อไหร่ปัญหาเหล่านี้มันจะหมดไปจากสังคมเสียที คนรุ่นหลังจะได้เขียนแต่สิ่งดี ๆ งาม ๆ แต่เมื่อสังคมมันยังมีปัญหา ผมก็มีหน้าที่สะท้อนออกมาให้คนหันมาสนใจปัญหาดังกล่าว...”

ชัชยพร แสงกระจ่าง (2555, หน้า 17) กล่าวถึง เรื่องสั้นหมู่บ้านแอโรบิกของ ทัศนาวดี ที่ได้รับคัดเลือกให้เป็นหนึ่งในสี่สิบเรื่องสั้นดีเด่น ในวาระครบรอบ 40 ปี ของสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทยว่า “หมู่บ้านแอโรบิก (2550) ของ ทัศนาวดี สะท้อนให้เห็นชีวิตชาวนาที่ถูกกำกับด้วยสังคมตื่นวัตถุนิยม บริโภคนิยม โดยไม่เหลือจิตวิญญาณของมนุษย์สัมพันธ์มนุษยสัมพันธ์ การเดินแอโรบิกเพื่อสุขภาพ (อันน่าทุเรศทุรัง) จึงนำไปสู่ความขัดแย้งได้อย่างไม่น่าเชื่อ

ไวยรินทร์ ชาวงาม (2555, หน้า 253-254) กล่าวถึง การให้สัมภาษณ์ของทัศนาวดี ซึ่งแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการด้านความคิดที่สะท้อนออกมาในงานเขียนว่า “พื้นฐานผมเป็นคนเรียบร้อยอ่อนโยน เพียงแต่งงานเขียนช่วงหลังได้ผลจากการตอบสนองภาวะอารมณ์ตัวเอง ไปเฝ้ามองครุ่นคิดกับการเปลี่ยนแปลง เน้นที่สภาพปัญหาอันเกิดจากความเปลี่ยนแปลง ซึ่งทำให้สังคมเสื่อมถอยเลวร้าย ลงพื้นที่เก็บข้อมูลเหล่านี้กับชาวบ้าน เพื่อนครู พระสงฆ์ ข้าราชการในท้องถิ่น ข้อมูลเหล่านี้แหละเป็นแรงบันดาลใจหลัก ๆ จนเสมือนว่า นี่คือนานาที่คนเขียนหนังสือเล็ก ๆ บางเรื่องนำเสนอออกไปก็สร้างความฮือฮาได้บ้าง หวังว่ามันจะ

ไม่ผ่านเลยไปเปล่า ๆ คงช่วยกระตุกเตือนผู้คนให้หันมาสนใจช่วยกันแก้ปัญหาเหล่านี้..” ขณะเดียวกันก็ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานของทัศนาวดีว่า “...ในโลกแคบ โลกใบเก่า ยิ่งเศร้าเหมือนเดิม นางฟ้าในดวงจันทร์ ไม่มีเธอ..ไม่มีตะวัน คือ บางชื่อหนังสือของเขา หลายเรื่องใช้ฉากต่างแดน สำหรับหมู่บ้านแอโรบิก สร้างกระแสวรรณกรรมสะท้อนสังคมอย่าง หนักหน่วง บางเรื่องในเล่มอย่าง สมภารระดับ 8 ทั้งได้รับรางวัล และวิพากษ์วิจารณ์อย่าง กว้างขวาง ผลงานหลอมผ่านสายตาคนสอนหนังสือและคนเขียนหนังสือ ว่าด้วยความ หลวมเหลวในวงการครูสมัยใหม่ หลายคนว่าเขาเป็นนักเล่าเรื่องที่ดี ผูกแต่งเงื่อนปมทางสังคม ได้ดี ‘หลายเรื่องเหมือนจะโรแมนติก แต่หมัดหนักเหมือนเขาทราย สมเคยชกมวย’ ผมเองก็รู้สึก ประมาณนั้น บางเรื่องเคยอ่านแล้วน้ำตาซึม หลายโครงเรื่องมีทั้งโหด เลว ดี เหมือนเกินจริง แต่มีอยู่จริง...ชนิดที่แวดวงกระทรวงศึกษาธิการต้องอ่าน...”

2.2 เอกสารที่กล่าวถึงในเชิงวิชาการ

เอกสารที่กล่าวถึงในเชิงวิชาการ ปรากฏในรูปแบบของวิทยานิพนธ์บทความ ทางวิชาการ และบทวิจารณ์ ดังนี้ ธนิกาญจน์ จินาพันธ์ (2552) ได้ศึกษา เรื่อง **โลกาภิวัตน์ วัฒนธรรม: สื่อกับท้องถิ่นนิยมในวรรณกรรมไทยร่วมสมัยระหว่าง พ.ศ. 2540-2550** โดยได้นำเรื่องสั้นของ ทัศนาวดี 3 เรื่อง ในรวมเรื่องสั้น “หมู่บ้านแอโรบิก” คือ ผู้รับรางวัล สมภาร ระดับ 8 และหมู่บ้านแอโรบิก มาศึกษาเกี่ยวกับภาพสะท้อนทางโลกาภิวัตน์วัฒนธรรม ที่แสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงอันส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านชนบทอีสานในด้านต่าง ๆ

ชลดา สุทธิวรการต์ (2552) ได้ศึกษา เรื่อง **ความขัดแย้งของตัวละครในเรื่องสั้นรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด พ.ศ. 2550** โดยกล่าวถึงเรื่องสั้น “สมภารระดับ 8” ของ ทัศนาวดีซึ่งได้รับรางวัลเรื่องสั้นยอดเยี่ยมในปีนั้นว่า มีปมความขัดแย้งอันเป็นหัวใจของโครงเรื่อง คือความขัดแย้งทางสังคม อันประกอบด้วย ความขัดแย้งด้านค่านิยมและด้านคุณธรรม จริยธรรม ปัญหาของตัวละครในสองด้านนี้ นับเป็นประเด็นสำคัญที่ผู้ประพันธ์ใช้ในการดำเนิน เรื่อง สะท้อนให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านการดำเนินชีวิตและภาวะจิตใจของตัวละคร

โสภณ สาครสัมฤทธิ์ผล (2554, หน้า185-188) ได้วิจารณ์รวมเรื่องสั้น “หมู่บ้านแอโรบิก” ว่าเนื้อหาของเรื่องสั้นในเล่มนี้ทั้ง 8 เรื่อง มีความดีเด่นเกี่ยวกับการสะท้อน ให้เห็นถึงวัตถุนิยมกับสังคมไทย คุณธรรมจริยธรรมที่เสื่อมถอยลงไปจากจิตใจของผู้คน โดยเฉพาะที่น่าตกใจคือในกลุ่มคนที่มีการศึกษาสูง ฐานะทางสังคมดีมีเกียรติ และอีกประการหนึ่ง คือสะท้อนให้เห็นถึงนโยบายภาครัฐที่บางครั้งก็หลงไปกับกระแสวัฒนธรรมต่างชาติ จนส่งผลกระทบถึงวัฒนธรรมรากเหง้าของตนเอง รัฐเป็นตัวทำลายวิถีชีวิตดั้งเดิมของประชาชน แทนที่จะหาทางปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมเก่าใหม่ โดยดำรงคุณค่าหรืออัตลักษณ์วัฒนธรรมตนเองเอาไว้

ผู้เขียนใช้กลวิธีทางวรรณศิลป์นำเสนอเนื้อหาดังกล่าวในลักษณะยั่วล้อ เหน็บแนม เสียดสี จนทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึก “ขันขื่น” กับปรากฏการณ์ร่วมสมัยดังกล่าว

สกุณ บุญยทัต (2554, หน้า 73-74) ได้วิจารณ์รวมเรื่องสั้น “หวังว่าประชาชน คงเข้าใจ” สรุปได้ว่า ความเป็นชีวิตในเรื่องสั้นของ “ทัศนาวดี” คือ เนื้อแท้อันหดหู่ของสังคมจริง ความแปรเปลี่ยนจากการถูกรุกรานด้วยโลกีย์สุขของโลกสมัยใหม่ทำให้ผู้คนในสังคมชนบท กลายเป็นตัวละคร ซึ่งมันเป็นผลผลิตผลของความไม่ชอบมาพากลการที่ชีวิตของพวกเขา ได้เคลื่อนย้ายตัวเองเข้ามาสู่เมืองใหญ่ หรือพื้นที่ชีวิตของพวกเขาถูกรอบงำด้วยสัญญา อันทรองานคุณภาพของยุคสมัยแห่งการกอบโกย และการสลายโครงสร้างเดิมให้เหลือสภาพ เป็นเพียงสิ่งอันด้อยค่าและล้าหลัง ประเด็นสำคัญตรงส่วนนี้คือความโดดเด่นในการสร้างสรรค์ เราอาจจะหัวเราะทั้งด้วยความขบขันและสมเพทต่อความน่าสังเวชของตัวละครบางตัว แต่ขณะเดียวกัน เราก็อาจจะร้องไห้ให้กับบางสิ่งบางอย่าง ที่เป็นเรื่องคอขาดบาดตาย แต่กลับ เป็นที่ยอมรับในความรู้สึกใหม่ของผู้คน

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมดกล่าวถึงภาพรวมการสร้างสรรค แนวคิดทฤษฎีการประพันธ์และการวิเคราะห์วิจารณ์เรื่องสั้น แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรม สัมพันธ์ ประวัติ ผลงาน และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทัศนาวดี นับว่าเป็นฐานข้อมูล ที่จำเป็นและมีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษา ประมวล สังเคราะห์ และสรุปเป็นองค์ ความรู้ เพื่อเป็นหลักยึดในการทำวิจัยต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัย เรื่อง อัตลักษณ์การสร้างสรรคัวรรณกรรมเรื่องสั้นแนววัฒนธรรมสัมพันธ์ ชุด “พัฒนา...พลัดไป” ของทัศนาวดี ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นปัญหาซึ่งมีความจำเป็นในการทำวิจัย ดังนำเสนอไว้ในบทที่ 1 จากนั้นจึงทำการรวบรวมศึกษาข้อมูลเพื่อประมวลความรู้ จัดแบ่งหมวดหมู่ของเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังปรากฏในบทที่ 2 ทำให้เห็นความชัดเจนในการกำหนดวิธีดำเนินการวิจัย โดยผ่านกระบวนการวิจัย 4 ประเด็นหลัก นำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้นำเสนอการนำเสนออัตลักษณ์ในงานเขียนสร้างสรรคัวรรณกรรมเรื่องสั้นของทัศนาวดีครั้งนี้ ได้คัดเลือกจากรวมเรื่องสั้นทั้ง 7 เล่ม ของทัศนาวดี รวม 75 เรื่อง โดยใช้ตารางสถิติเกี่ยวกับการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgen, 1970, pp. 607-610) ได้จำนวนเรื่องสั้นเพื่อกล่าวถึงอัตลักษณ์ จำนวน 63 เรื่อง ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากรทั้งหมดแบบง่ายด้วยวิธีจับสลาก ที่นิยมใช้กับการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบกับผู้วิจัยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชากรเป็นอย่างดี และได้สร้างสรรคัผลงานวรรณกรรมเรื่องสั้นแนววัฒนธรรมสัมพันธ์ชุด “พัฒนา...พลัดไป” ขึ้นมาใหม่จำนวน 9 เรื่อง ดังรายละเอียดต่อไปนี้คือ

1. ประชากร

ด้านประชากร ผู้วิจัยได้จัดแบ่งกลุ่มประชากรออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1.1 กลุ่มผลงานสร้างสรรค์ที่ผ่านมา หมายถึง รวมเรื่องสั้นทั้ง 7 เล่ม ของทัศนาวดี รวม 75 เรื่อง ได้แก่

- 1.1.1 รวมเรื่องสั้นในโลกแคบ จำนวน 11 เรื่อง
- 1.1.2 รวมเรื่องสั้นความลับที่ซาปา จำนวน 9 เรื่อง

- 1.1.3 รวมเรื่องสั้นโลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม จำนวน 12 เรื่อง
- 1.1.4 รวมเรื่องสั้นนางฟ้าในดวงจันทร์ จำนวน 12 เรื่อง
- 1.1.5 รวมเรื่องสั้นหมู่บ้านแอโรบิก จำนวน 8 เรื่อง
- 1.1.6 รวมเรื่องสั้นหวังว่าประชาชนคงเข้าใจ จำนวน 13 เรื่อง
- 1.1.7 รวมเรื่องสั้นฟาติมะห์: หญิงสาวผู้มองเห็นลม จำนวน 10 เรื่อง

1.2. กลุ่มผลงานสร้างสรรค์ชิ้นใหม่ หมายถึง รวมเรื่องสั้นแนววัฒนธรรมสัมพันธ์ ชุด “พัดมา...พลัดไป” จำนวน 9 เรื่อง

2. กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้จัดแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

2.1 กลุ่มผลงานสร้างสรรค์ที่ผ่านมา พิจารณากลุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยอาศัยวิธีจับสลากจากรวมเรื่องสั้นทั้ง 7 เล่ม จำนวน 75 เรื่อง มา 63 เรื่อง ได้แก่

2.1.1 รวมเรื่องสั้นในโลกแคบ จำนวน 9 เรื่อง ได้แก่ พี่ชายคนที่สี่, เรื่องเล่าจากชายขี้เมา, ไทกินปี, เรื่องเล็ก ๆ ของเด็ก ๆ, ผู้พิทักษ์, พุทโธ่เอ๋ย, ในโลกแคบ, อ้อมอกอันอุกอึ้ง และมีอปีน

2.1.2 รวมเรื่องสั้นความลับที่ซาปา จำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ ความลับที่ซาปา, เยียวยง, หยาดเหงื่อของแม่, และแจกันที่ว่างเปล่า

2.1.3 รวมเรื่องสั้นโลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม จำนวน 11 เรื่อง ได้แก่ กำแพง, ตะแบกบานแล้วร่วง, ที่นี่...มีแม่ให้เช่า, เทียนดับ ณ ห้วยแกลง, ผู้ช่วยครู, เรื่องเล่าบนหน้ากระดาษ, พ่อตายตั้งแต่ยังไม่สิ้นลม, โลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม, โศกนาฏกรรมบนลานเลี้ยง, ปล่อยเกาะ และริมฝั่งโปโตแม็ค

2.1.4 รวมเรื่องสั้นนางฟ้าในดวงจันทร์ จำนวน 9 เรื่อง ได้แก่ สมรภูมิชีวิต, นางฟ้าในดวงจันทร์, นุดสะหวัน, เมืองโมยราบ, บ่าเอย-องเอย, ความหวังของซัป, บรรณาการ, สายใย และสุดท้ายที่บางกอก

2.1.5 รวมเรื่องสั้นหมู่บ้านแอโรบิก จำนวน 8 เรื่อง ได้แก่ เควัง, มาตามเชียว: นางฟ้าของแฟรงค์, เหตุการณ์ปกติ, ก๊ิกของลุงยง, หมู่บ้านแอโรบิก, สมภารระดับ 8, ในกรอบเขตไทย และผู้รับร่าง

2.1.6 รวมเรื่องสั้นหวังว่าประชาชนคงเข้าใจ จำนวน 11 เรื่อง ได้แก่ จึงเรียนมาเพื่อทราบ, ข้างหอนาฬิกา, จากดอนลำดวนถึงสวนอัมพร, นางละคร, นอนสาหล่า, เลื่อม, ทศนิยมไม่รู้จบ, เสอหลัก, เจ้า(หน้า)ที่, บ่อม และหวังว่าประชาชนคงเข้าใจ

2.1.7 รวมเรื่องสั้น**ฟาติมะห์: หญิงสาวผู้มองเห็นลม** จำนวน 9 เรื่อง ได้แก่ มือเย็นของคนยาก, ไฟต์บังคับ, ผู้รอคอย, ความลับของหลวงเพื่อน, ถนนชีวิต, ฟาติมะห์: หญิงสาวผู้มองเห็นลม, เรื่องของหมา, เขตชุมชน...ลดความเร็ว และสภาเหล่าขาว

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว ผู้วิจัยแบ่งย่อยออกเป็น 2 กลุ่ม เพื่อแสดงให้เห็นพัฒนาการด้านการประพันธ์ในช่วงสองทศวรรษ โดยระยะเวลายึดเอาต้นฉบับร่างและการตีพิมพ์ครั้งแรกเป็นเกณฑ์ ดังนี้

1. ช่วงทศวรรษที่ 1 (พ.ศ. 2535–2545) ได้แก่รวมเรื่องสั้น**ในโลกแคบ, ความลับที่ซาปา และโลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม** (จำนวน 26 เรื่อง)

2. ช่วงทศวรรษที่ 2 (พ.ศ. 2546–2556) ได้แก่รวมเรื่องสั้น**นางฟ้าในดวงจันทร์, หมู่บ้านแอโรบิก, หวังว่าประชาชนคงเข้าใจ และฟาติมะห์: หญิงสาวผู้มองเห็นลม** (จำนวน 37 เรื่อง)

2.2 **กลุ่มผลงานสร้างสรรค์ชิ้นใหม่** หมายถึง รวมเรื่องสั้นแนววัฒนธรรมสัมพันธ์ชุด “พัดมา...พลัดไป” จำนวน 9 เรื่อง ได้แก่

- 2.2.1 จ๊ะเอ๋
- 2.2.2 พื้นที่ส่วนบุคคล...ห้ามเข้า !
- 2.2.3 ล่องไหลไปตามกรรม
- 2.2.4 พัดมา...พลัดไป
- 2.2.5 อำนาจศาล
- 2.2.6 จำเลย
- 2.2.7 ตอนกลางของเรื่อง
- 2.2.8 คายฝรั่ง
- 2.2.9 เขาไปกันหมดแล้ว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในประเด็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ เครื่องมือเก็บข้อมูล และเครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. เครื่องมือเก็บข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับโครงสร้าง องค์ประกอบ และวิธีการสร้างสรรค์วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้น แล้วสรุปเป็นองค์ความรู้เพื่อสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและสรุปการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อแสดงอัตลักษณ์การสร้างสรรค์

วรรณกรรมเรื่องสั้น ได้ทั้งหมด 9 ด้าน ได้แก่ ด้านแรงบันดาลใจ, ด้านการตั้งชื่อเรื่อง, ด้านการสร้างแก่นเรื่อง, ด้านการสร้างโครงเรื่อง, ด้านการสร้างตัวละคร, ด้านการสร้างฉากบรรยากาศ, ด้านการสร้างกลวิธีการนำเสนอ, ด้านการดำเนินเรื่อง และด้านความต้องการผลกระทบ ดังแสดงรายละเอียดตามตาราง ต่อไปนี้

1.1 การสร้างเครื่องมือ การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือเก็บข้อมูล โดยการกำหนดอัตลักษณ์และรายละเอียดนั้นใช้วิธีการสังเคราะห์จากการศึกษาเอกสาร ตำราเกี่ยวกับเรื่องสั้น ได้แก่ ม.ล.ต้อย ชุ่มสาย (2516), สายทิพย์ นุกูลกิจ (2523), กุหลาบ มัลลิกะมาส (2535), เปลื้อง ณ นคร (2535), ไพฑูรย์ ลินลารัตน์และคณะ (2538), และธัญญา สังขพันธานนท์ (2539) มาออกแบบเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลในการวิจัย มี 9 ประเภทตามกล่าวมา นำเสนอ ดังนี้

1.1.1 แบบบันทึกข้อมูลอัตลักษณ์ด้านแรงบันดาลใจ ผู้วิจัยได้จัดแบ่งมูลเหตุที่มาของแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นออกเป็น 5 ประการ คือ จากประสบการณ์ตรง, จากข่าว เหตุการณ์, จากการสนทนาแลกเปลี่ยน, จากการอ่านหนังสือ และจากการสังเกตบริบทชีวิต แสดงในรูปแบบบันทึก ดังนี้

ตาราง 1 แบบบันทึกข้อมูลอัตลักษณ์ด้านแรงบันดาลใจ

ลำดับที่	ชื่อเรื่องสั้น	ประสบการณ์ตรง	ข่าว เหตุการณ์	สนทนา แลกเปลี่ยน	อ่าน หนังสือ	สังเกต บริบทชีวิต
1	พี่ชายคนที่สี่					
2	เรื่องเล่าจากชายขี้เมา					
3	ไทกินปี					
4	เรื่องเล็ก ๆ ของเด็ก ๆ					
.					
.					
63	สภาเหล่าขาว					
รวม						

1.1.2 แบบบันทึกข้อมูลอัตลักษณ์ด้านการตั้งชื่อเรื่อง ผู้วิจัยได้จัดแบ่งที่มาของการตั้งชื่อเรื่อง ออกเป็น 5 ประการ คือ จากตัวละครสำคัญ, จากแก่นเรื่อง, จากเหตุการณ์สำคัญ, จากพฤติกรรมตัวละคร และจากคำคม บทเพลง แสดงในรูปแบบบันทึก ดังนี้

ตาราง 2 แบบบันทึกข้อมูลอัตลักษณ์ด้านการตั้งชื่อเรื่อง

ลำดับที่	ชื่อเรื่องสั้น	จาก ตัวละคร สำคัญ	จากแก่น เรื่อง	จาก เหตุการณ์ สำคัญ	จาก พฤติกรรม ตัวละคร	จาก คำคม บทเพลง
1	พี่ชายคนที่สี่					
2	เรื่องเล่าจากชายขี้เมา					
3	ไทกีนปี					
4	เรื่องเล็ก ๆ ของเด็ก ๆ					
.					
.					
63	สภาเหล่าขาว					
รวม						

1.1.3 แบบบันทึกข้อมูลอัตลักษณ์ด้านการสร้างแก่นเรื่อง ผู้วิจัยได้จัดแบ่งที่มาของการสร้างแก่นเรื่องในการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นออกเป็น 4 ประการ คือ แก่นเรื่องมุ่งแสดงทัศนะ, แก่นเรื่องมุ่งแสดงอารมณ์, แก่นเรื่องมุ่งแสดงพฤติกรรม และแก่นเรื่องมุ่งแสดงเหตุการณ์ แสดงในรูปแบบบันทึก ดังนี้

ตาราง 3 แบบบันทึกข้อมูลอัตลักษณ์ด้านการสร้างแก่นเรื่อง

ลำดับที่	ชื่อเรื่องสั้น	มุ่งแสดง ทัศนะ	มุ่งแสดง อารมณ์	มุ่งแสดง พฤติกรรม	มุ่งแสดง เหตุการณ์
1	พี่ชายคนที่สี่				
2	เรื่องเล่าจากชายขี้เมา				
3	ไทกีนปี				
4	เรื่องเล็ก ๆ ของเด็ก ๆ				
.				
.				
63	สภาเหล่าขาว				
รวม					

1.1.4 แบบบันทึกข้อมูลอัตลักษณ์ด้านการสร้างโครงเรื่อง ผู้วิจัยได้จัดแบ่งที่มาของการสร้างโครงเรื่องในการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นออกเป็น 5 ประการ คือ จากความขัดแย้งกับตัวเอง, จากความขัดแย้งกับคนอื่น, จากความขัดแย้งกับธรรมชาติ, จากความขัดแย้งจากวัฒนธรรม และจากความขัดแย้งทางการเมือง แสดงในรูปแบบบันทึก ดังนี้

ตาราง 4 แบบบันทึกข้อมูลอัตลักษณ์ด้านการสร้างโครงเรื่อง

ลำดับที่	ชื่อเรื่องสั้น	ขัดแย้ง กับ ตัวเอง	ขัดแย้ง กับคน อื่น	ขัดแย้งกับ ธรรมชาติ	ขัดแย้งกับ วัฒนธรรม	ขัดแย้ง ทาง การเมือง
1	พี่ชายคนที่สี่					
2	เรื่องเล่าจากชายขี้เมา					
3	ไทกินปี					
4	เรื่องเล็ก ๆ ของเด็ก ๆ					
.					
.					
63	สภาเหล่าขาว					
รวม						

1.1.5 แบบบันทึกข้อมูลอัตลักษณ์ด้านการสร้างตัวละคร ผู้วิจัยได้จัดแบ่งที่มาของการสร้างตัวละครออกเป็น 4 ประเภท คือ ตัวละครที่มีพฤติกรรมร้าย, ตัวละครที่มีพฤติกรรมดี, ตัวละครที่เปลี่ยนพฤติกรรมจากดีเป็นร้าย และตัวละครที่เปลี่ยนพฤติกรรมจากร้ายเป็นดี แสดงในรูปแบบบันทึก ดังนี้

ตาราง 5 แบบบันทึกข้อมูลอัตลักษณ์ด้านการสร้างตัวละคร

ลำดับที่	ชื่อเรื่องสั้น	ตัวร้าย	ตัวดี	ดีเป็นร้าย	ร้ายเป็นดี
1	พี่ชายคนที่สี่				
2	เรื่องเล่าจากชายขี้เมา				
3	ไทกีนปี				
4	เรื่องเล็ก ๆ ของเด็ก ๆ				
.				
.				
63	สภาเหล่าขาว				
รวม					

1.1.6 แบบบันทึกข้อมูลอัตลักษณ์ด้านการสร้างฉาก บรรยากาศ ผู้วิจัยได้จัดแบ่งฉาก บรรยากาศในการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นออกเป็น 5 ประเภท คือ ฉากธรรมชาติ, ฉากประดิษฐ์, ฉากช่วงเวลา, ฉากวิถีชีวิต และฉากนามธรรม แสดงในรูปแบบบันทึกดังนี้

ตาราง 6 แบบบันทึกข้อมูลอัตลักษณ์ด้านการสร้างฉาก บรรยากาศ

ลำดับที่	ชื่อเรื่องสั้น	ฉาก	ฉาก	ฉาก	ฉาก	ฉาก
		ธรรมชาติ	ประดิษฐ์	ช่วงเวลา	วิถีชีวิต	นามธรรม
1	พี่ชายคนที่สี่					
2	เรื่องเล่าจากชายขี้เมา					
3	ไทกีนปี					
4	เรื่องเล็ก ๆ ของเด็ก ๆ					
.					
.					
63	สภาเหล่าขาว					
รวม						

1.1.1 แบบบันทึกข้อมูลอัตลักษณ์ด้านกลวิธีการนำเสนอ ผู้วิจัยได้จัดแบ่งที่มาของกลวิธีการนำเสนอหรือมุมมองในการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นออกเป็น 5 ประเภท

คือ ผ่านสายตาตัวละครเอก, ผ่านสายตาตัวละครรอง, ผ่านสายตาบุคคลที่ 3, ผ่านสายตาผู้อยู่ในเหตุการณ์ และผ่านสายตาพระเจ้า แสดงในรูปแบบบันทึก ดังนี้

ตาราง 7 แบบบันทึกข้อมูลอัตลักษณ์ด้านกลวิธีการนำเสนอ

ลำดับที่	ชื่อเรื่องสั้น	ผ่านสายตาตัวละครเอก	ผ่านสายตาตัวละครรอง	ผ่านสายตาบุคคลที่ 3	ผ่านสายตาผู้อยู่ในเหตุการณ์	ผ่านสายตาพระเจ้า
1	พี่ชายคนที่สี่					
2	เรื่องเล่าจากชายขี้เมา					
3	ไทกินปี					
4	เรื่องเล็ก ๆ ของเด็ก ๆ					
.					
.					
63	สภาเหล่าขาว					
รวม						

1.1.8 แบบบันทึกข้อมูลอัตลักษณ์ด้านการดำเนินเรื่อง ผู้วิจัยได้จัดแบ่งการดำเนินเรื่องในการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นออกเป็น 4 ประการ คือ ตามลำดับเวลา, ย้อนหลัง, แบบสลับจาก และ แบบปัจจุบัน อดีต ปัจจุบัน แสดงในรูปแบบบันทึก ดังนี้

ตาราง 8 แบบบันทึกข้อมูลอัตลักษณ์ด้านการดำเนินเรื่อง

ลำดับที่	ชื่อเรื่องสั้น	ตามลำดับเวลา	ย้อนหลัง	แบบสลับจาก	แบบปัจจุบัน อดีต ปัจจุบัน
1	พี่ชายคนที่สี่				
2	เรื่องเล่าจากชายขี้เมา				
3	ไทกินปี				
4	เรื่องเล็ก ๆ ของเด็ก ๆ				
.				
.				
63	สภาเหล่าขาว				
รวม					

1.1.9 แบบบันทึกข้อมูลอัตลักษณ์ด้านการส่งผลกระทบ ผู้วิจัยได้จัดแบ่งออกเป็น 7 ประการ คือผลกระทบต่อปัจเจกบุคคล, ต่อบุคคลโดยรวม, ต่อสังคม วัฒนธรรม, ต่อการศึกษา, ต่อการเมือง, ต่อเศรษฐกิจ และต่อด้านอื่น ๆ แสดงในรูปแบบบันทึก ดังนี้

ตาราง 9 แบบบันทึกข้อมูลอัตลักษณ์ด้านการส่งผลกระทบ

ลำดับที่	ชื่อเรื่องสั้น	ปัจเจกบุคคล	บุคคลโดยรวม	สังคมวัฒนธรรม	การศึกษา	การเมือง	เศรษฐกิจ	อื่นๆ
1	พี่ชายคนที่สี่							
2	เรื่องเล่าจากชายซีเมา							
3	ไทกินปี							
4	เรื่องเล็กๆของเด็กๆ							
.							
.							
63	สภาเหล่าขาว							
รวม								

1.2 การประเมินคุณภาพเครื่องมือ เครื่องมือเก็บข้อมูลทั้ง 9 ชุด ที่จัดทำไว้นั้น ผู้วิจัยดำเนินการให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านภาษาไทย 3 คน ได้ตรวจสอบเพื่อนำไปใช้วิเคราะห์อัตลักษณ์การสร้างสรรค์วรรณกรรมได้อย่างมีคุณภาพ ผู้ทรงคุณวุฒิและผลการประเมินคุณภาพเครื่องมือ มีดังนี้

ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ประกอบด้วย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา เกียรติจรุงพันธ์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนทร วรหาร สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัลยา กุลสุวรรณ สาขาวิชาภาษาและวรรณกรรมไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ผลการประเมินคุณภาพเครื่องมือ หลังจากผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบเครื่องมือเก็บข้อมูลดังกล่าวแล้ว ปรากฏว่า กรอบอัตลักษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อบันทึกข้อมูลมีความครอบคลุมและชัดเจน มีคุณภาพใช้เก็บข้อมูลวิจัยได้

2. เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ เน้นการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ เพื่อดันคว้าเกี่ยวกับการสร้างอัตลักษณ์ขึ้นในงานสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้น ผู้วิจัยแบ่งเครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ลักษณะได้แก่ ด้านแนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์ และด้านสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ดังนี้

2.1 ด้านกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์ ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่

2.1.1 ด้านการวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์ที่ผ่านมา ใช้กรอบแนวคิดการวิเคราะห์องค์ประกอบตามโครงสร้างเรื่องสั้นจาก ม.ล.ต๋อย ชุมสาย (2516), สายทิพย์ นุกูลกิจ (2523), กุหลาบ มัลลิกะมาส (2535), เปลื้อง ณ นคร (2535), ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2538), ัญญา สังขพันธานนท์ (2539), ประคอง เจริญจิตรกรรม (2551), ยุวพาส์ ชัยศิลป์วัฒนา (2552), และ เอ็ดการ์ วี.โรเบิร์ต (1988) แล้วสรุปเป็นองค์ความรู้เพื่อกำหนดอัตลักษณ์ในการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นที่นำเสนอไว้ในเครื่องมือเก็บข้อมูลมารวบรวมข้อมูล และแจกแจงข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์อัตลักษณ์ ดังปรากฏในตารางเครื่องมือเก็บข้อมูลแจกแจงได้ดังนี้

1) **อัตลักษณ์ด้านแรงบันดาลใจ** แบ่งออกเป็น 5 ลักษณะ คือ จากประสบการณ์ตรง, จากข่าว เหตุการณ์, จากการสนทนาแลกเปลี่ยน, จากการอ่านหนังสือ และจากการสังเกตบริบทชีวิต

2) **อัตลักษณ์ด้านการตั้งชื่อเรื่อง** แบ่งออกเป็น 5 ลักษณะ คือ จากตัวละครสำคัญ, จากแก่นเรื่อง, จากเหตุการณ์สำคัญ, จากพฤติกรรมตัวละคร และจากคำคมบทเพลง

3) **อัตลักษณ์ด้านการสร้างแก่นเรื่อง** แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ แก่นเรื่องแสดงทัศนะ, แก่นเรื่องแสดงอารมณ์, แก่นเรื่องแสดงพฤติกรรม, และแก่นเรื่องแสดงภาพเหตุการณ์

4) **อัตลักษณ์ด้านการสร้างโครงเรื่อง** แบ่งออกเป็น 5 ลักษณะ คือ จากความขัดแย้งกับตัวเอง, จากความขัดแย้งกับคนอื่น, จากความขัดแย้งกับธรรมชาติ, จากความขัดแย้งกับวัฒนธรรมและจากความขัดแย้งทางการเมือง

5) **อัตลักษณ์ด้านการสร้างตัวละคร** แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ ตัวละครที่เป็นตัวร้าย, ตัวละครที่เป็นตัวดี, ตัวละครจากดีเป็นร้าย และตัวละครจากร้ายเป็นดี

6) **อัตลักษณ์ด้านการสร้างฉาก บรรยากาศ** แบ่งออกเป็น 5 ลักษณะ คือ ฉากที่เป็นธรรมชาติ, ฉากที่เป็นสิ่งประดิษฐ์, ฉากที่เป็นช่วงเวลา, สภาพวิถีชีวิต และฉากที่เป็นสภาพแวดล้อมเชิงนามธรรม

7) **อัตลักษณ์ด้านการสร้างกลวิธีการนำเสนอ** แบ่งออกเป็น 5 ลักษณะ คือ เล่าผ่านสายตาตัวละครเอก, เล่าผ่านสายตาตัวละครรอง, เล่าผ่านสายตาบุคคลที่ 3, เล่าผ่านสายตาผู้อยู่ในเหตุการณ์ และเล่าผ่านสายตาพระเจ้า

8) **อัตลักษณ์ด้านการดำเนินเรื่อง** แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ ดำเนินเรื่องตามลำดับเวลา, ดำเนินเรื่องย้อนหลัง, ดำเนินเรื่องแบบสลับฉาก และดำเนินเรื่องแบบปัจจุบัน อดีต ปัจจุบัน

9) **อัตลักษณ์ด้านการส่งผลกระทบต่อ** แบ่งออกเป็น 7 ลักษณะ คือ ผลกระทบต่อปัจเจกบุคคล ผลกระทบต่อบุคคลโดยรวม ผลกระทบต่อสังคมวัฒนธรรม ผลกระทบต่อการศึกษา ผลกระทบต่อการเมือง ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ และผลกระทบด้านอื่น ๆ

ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดดังกล่าว นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเรื่องสั้น จำนวน 63 เรื่อง โดยแสดงให้เห็นรายละเอียดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ด้านต่าง ๆ ดังกล่าวมา และปรากฏตามตารางที่แสดงไว้ในภาคผนวก

2.1.2 ด้านการวิเคราะห์ผลงานการสร้างสรรคเรื่องสั้นชุด “พัดมา...พลัดไป”

ใช้กรอบแนวคิดอัตลักษณ์ในการสร้างสรรควรรณกรรมที่นำเสนอไว้ในข้อ 2.1.1 เป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลมารวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลและแนวทางในการสร้างสรรคเรื่องสั้นที่สมบูรณ์ต่อไป

2.1.3 **ด้านการสร้างสรรค** สร้างสรรควรรณกรรมเรื่องสั้นแนววัฒนธรรมสัมพันธ์ชุด “พัดมา...พลัดไป” สร้างสรรคผลงานภายหลังจากที่กำหนดกรอบและวางโครงเรื่องแล้ว ผู้วิจัยได้สร้างสรรควรรณกรรมเรื่องสั้นขึ้นทั้งหมด 9 เรื่อง ในแนว “วัฒนธรรมสัมพันธ์” โดยเล่าเรื่องผ่าน ฉาก เหตุการณ์ ตัวละคร ในลักษณะต่าง ๆ โดยเน้นเหตุผลที่สมจริง เป็นเรื่องราวที่ผู้อ่านสามารถสัมผัสและเข้าถึงได้ เรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในเรื่อง สอดรับและเป็นเหตุเป็นผล ทำให้เป็นปัจจัยในการดำเนินเรื่องเป็นลำดับ ซึ่งจินดา ดวงจินดา (2526, หน้า 71) ได้บอกวิธีปฏิบัติเป็นขั้นตอนในการเขียนเรื่องสั้นเอาไว้ โดยใช้อักษรย่อที่นำมารวมกันเป็นคำศัพท์ที่มีความหมาย เพื่อให้จดจำง่าย ในชื่อ POWER หรือ “อำนาจ” ดังนี้

P = Planning คือ การวางแผน เค้าโครงเรื่อง

O = Organizing คือ จัดแนวความคิด รูปเรื่อง

W = Write คือ เขียน

E = Evaluate คือ ประเมินผล เอามาอ่านทบทวน แก้ไข ตัดตอน หรือ

เพิ่มเติม

R = Rewrite คือ เขียนใหม่ จนเห็นว่ากระชับเข้าท่า

โดยสรุป ขั้นตอนการเตรียมตัวเขียนเรื่องสั้น สรุปได้ 8 ขั้นตอน ดังนี้

ใช้ภาษาดี ผู้เขียนจะต้องมีทักษะในการใช้ภาษา มีคลังคำในสมองมากพอ

มีประสบการณ์ ผู้เขียนต้องเป็นนักสังสมประสบการณ์ เป็นนักหาข้อมูล

เชี่ยวชาญจดจำ ผู้เขียนต้องเป็นคนช่างสังเกต และจดจำรายละเอียดต่าง ๆ

คิดนำแปลกใหม่ ผู้เขียนต้องฝึกฝนตัวเองให้เป็นนักคิด นักตั้งประเด็น

ใส่ใจจินตนาการ ผู้เขียนต้องสร้างภาพจำลองเหตุการณ์สมมติขึ้นในใจตน

ศึกษางานเขียน ผู้เขียนต้องอ่านผลงานนักเขียนเรื่องสั้นที่มีชื่อเสียงให้มาก

เริ่มเขียนจากตน ผู้เขียนต้องเริ่มฝึกเขียนจากเรื่องที่ตัวเองรู้ดีที่สุดถนัดที่สุด

ฝึกฝนสม่ำเสมอ ผู้เขียนต้องมีความมุ่งมั่น ฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ

จากแนวคิดข้างต้น ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประเด็นเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างสรรค์
สรุปขั้นตอนได้ 10 ลำดับขั้น คือ คิดประเด็น, เห็นภาพรวม, สวมบทบาท, วาดมุมมอง, วรรคทอง
เริ่มต้น, เข้มข้นเนื้อหา, จบลาประทับใจ, ทวนใหม่ให้ชัด, ชัดเกล่าให้เด็ด และสำเร็จต้นฉบับ
อธิบายสั้น ๆ ในภาพแผนภูมิได้ ดังนี้

ภาพ 2 สรุปกระบวนการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นของทัศนาวดี

อย่างไรก็ตาม เรื่องสั้นเรื่องใดเรื่องหนึ่งย่อมเป็นการทำงาน củaนักเขียนผู้ใดผู้หนึ่ง แต่เพียงผู้เดียว การที่นักเขียนจะเขียนเรื่องสั้นจะเขียนออกมาให้ดีและน่าอ่านนั้น ถือเป็นความสำเร็จส่วนตัวของนักเขียนผู้นั้น ทฤษฎี หลักปฏิบัติ หรือเคล็ดลับต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาเป็นเพียงองค์ประกอบเสริมส่วนหนึ่ง สิ่งสำคัญที่สุดอยู่ที่ตัวผู้เขียนเอง ซึ่งในการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นแนววัฒนธรรมลัมพันธ์ ชุด “พัดมา...พัดไป” จำนวน 9 เรื่อง ตามที่ระบุไว้ก่อนหน้านี้

2.2 ด้านสถิติ ในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเพื่อประกอบการนำเสนอข้อมูลนั้น ผู้วิจัยใช้วิธีการแจกแจงความถี่ (Frequency) แล้วหาค่าร้อยละ (Percentage) ใช้สูตรในการคำนวณหาค่าร้อยละ ดังนี้

$$\text{ร้อยละ} = \frac{\text{จำนวนที่ปรากฏ}}{\text{จำนวนเต็ม}} \times 100$$

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลอัตลักษณ์การสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นทั้ง 9 ด้าน นำไปศึกษาวิเคราะห์เรื่องสั้นกลุ่มตัวอย่างผลงานสร้างสรรค์ที่ผ่านมา จำนวน 63 เรื่อง และเรื่องสั้นที่จะสร้างสรรค์ใหม่อีกจำนวน 9 เรื่อง วิธีการเก็บข้อมูลมี ดังนี้

3.1 เรื่องสั้นกลุ่มตัวอย่างผลงานสร้างสรรค์ที่ผ่านมา

ศึกษาเรื่องสั้นกลุ่มตัวอย่างจากผลงานสร้างสรรค์ที่ผ่านมา จำนวน 63 เรื่อง ตามลำดับกระบวนการ ดังนี้

3.1.1 อ่านอย่างละเอียด กล่าวคือ การอ่านทบทวนเรื่องสั้นกลุ่มตัวอย่างที่สร้างสรรค์มาทั้งหมดเพื่อทำความเข้าใจทุกองค์ประกอบ

3.1.2 พิจารณาประเด็นในเรื่องสั้นทุกเรื่องที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง แล้วบันทึกอัตลักษณ์แต่ละด้านลงในแบบบันทึกข้อมูล ดังตัวอย่างในตาราง

ตาราง 10 ตัวอย่างแสดงการบันทึกข้อมูลอัตลักษณ์ด้านแรงบันดาลใจ

ลำดับที่	ชื่อเรื่องสั้น	ประสบ การณ์ตรง	ข่าว เหตุการณ์	สนทนา แลกเปลี่ยน	อ่าน หนังสือ	สังเกต บริบท ชีวิต
1	พี่ชายคนที่สี่	●				
2	เรื่องเล่าจากชายซีเม่า	●				
3	ไทกีนปี	●				
4	เรื่องเล็ก ๆ ของเด็ก ๆ		●			
5	ผู้พิทักษ์				●	
6	พุทธโธเอ๋ย					●
.					
.					
63	สภาเหล่าขาว	●				
รวม						

3.2 เรื่องสั้นสร้างสรรค์ใหม่

ใช้ตารางเครื่องมือเก็บข้อมูลบันทึกอัตลักษณ์เรื่องสั้นกลุ่มตัวอย่างจากผลงานสร้างสรรค์ที่ผ่านมา เป็นฐานข้อมูลในการกำหนดกรอบหรือภาพรวมเพื่อกำกับและกำหนดกรอบการสร้างสรรคัวรรณกรรมเรื่องสั้นชุด “พัดมา...พัดไป” จำนวน 9 เรื่อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลนั้นจะใช้กระบวนการพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analysis) และมีค่าสถิติเป็นร้อยละจากการแจกแจงความถี่ประกอบในการวิเคราะห์

บทที่ 4

อัตลักษณ์การสร้างสรรคัวรรณกรรมเรื่องสั้นของทัศนาวดีในรอบสองทศวรรษ

การวิจัยบทนี้ เป็นผลมาจากการกำหนดวิธีดำเนินการวิจัยในบทที่ 3 เพื่อนำเสนออัตลักษณ์ในงานเขียนสร้างสรรคัวรรณกรรมเรื่องสั้นของทัศนาวดีในช่วงสองทศวรรษ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 โดยได้คัดเลือกจากรวมเรื่องสั้นทั้ง 7 เล่ม ของทัศนาวดี รวม 75 เรื่อง โดยใช้ตารางสถิติของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970, pp. 607-610) ในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้จำนวนเรื่องสั้นเพื่อกล่าวถึงอัตลักษณ์ จำนวน 63 เรื่อง ดังรายละเอียดระบุไว้ในขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยในฐานะผู้สร้างสรรคัผลงานดังกล่าว จะได้วิเคราะห์เพื่อแสดงให้เห็นอัตลักษณ์และพัฒนาการในการสร้างสรรคัเรื่องสั้น โดยได้กำหนดกรอบหัวข้อไว้ 9 ประเด็น นำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. อัตลักษณ์ด้านแรงบันดาลใจ
2. อัตลักษณ์ด้านการตั้งชื่อเรื่อง
3. อัตลักษณ์ด้านการสร้างแก่นเรื่อง
4. อัตลักษณ์ด้านการสร้างโครงเรื่อง
5. อัตลักษณ์ด้านการสร้างตัวละคร
6. อัตลักษณ์ด้านการสร้างฉาก บรรยากาศ
7. อัตลักษณ์ด้านการสร้างกลวิธีการนำเสนอ
8. อัตลักษณ์ด้านการดำเนินเรื่อง
9. อัตลักษณ์ด้านการส่งผลกระทบ

อัตลักษณ์ด้านแรงบันดาลใจ

แรงบันดาลใจ หมายถึง พลังอำนาจที่กระตุ้นความคิดให้ขับเคลื่อนไปสู่การกระทำ อย่างใดอย่างหนึ่งที่พึงประสงค์ แรงบันดาลใจจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการแสดงออกด้านพฤติกรรมการสร้างสรรคัวรรณกรรม ก็เช่นเดียวกับการแสดงออกด้านอื่น ๆ ของมนุษย์ กล่าวคือจะต้องได้รับแรงบันดาลใจหรือสิ่งที่มากระทบต่อความรู้สึก ทำให้เกิดการจัดระบบความคิดเพื่อหาทางถ่ายทอดหรือสื่อสารกับคนอื่นในประเด็นที่ได้รับมานั้น ที่มาของแรงบันดาลใจในการสร้างสรรคัอาจแบ่งได้ 5 ประการ คือ 1) จากประสบการณ์ตรง จากข่าว เหตุการณ์ 2) จากการสนทนาแลกเปลี่ยน 3) จากการอ่านหนังสือ และ 4) จากการสังเกตบริบทชีวิต

การศึกษาอัตลักษณ์ด้านแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นของ ทศนาวดี จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 63 เรื่อง ปรากฏว่า ทศนาวดีได้รับแรงบันดาลใจในการเขียน เรื่องสั้น เรียงจากมากไปหาน้อย คือ จากประสบการณ์ตรงจำนวน 21 เรื่อง จากข่าว เหตุการณ์ จำนวน 14 เรื่อง จากการสนทนาแลกเปลี่ยนจำนวน 13 เรื่อง จากการสังเกตบริบทชีวิต จำนวน 10 เรื่อง และจากการอ่านหนังสือ จำนวน 5 เรื่อง ดังนี้

1. แรงบันดาลใจจากประสบการณ์ตรง

ประสบการณ์ตรง หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นกับผู้ประพันธ์ซึ่งสัมผัสได้โดยตรง อาจส่งผล ต่อชีวิตของผู้ประพันธ์หรือไม่ก็ได้ นับว่าส่งผลกระทบต่อการเกิดแรงบันดาลใจในการ สร้างสรรค์งานเขียนของทศนาวดีมากที่สุดคือ จำนวน 23 เรื่อง โดยประสบการณ์ตรงในที่นี้ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ เกิดและส่งผลกับชีวิตของผู้ประพันธ์โดยตรง และผู้ประพันธ์อยู่ใน เหตุการณ์นั้น นำเสนอตัวอย่าง ดังนี้

1.1 แรงบันดาลใจจากประสบการณ์ที่เกิดขึ้นและส่งผลกับชีวิตของผู้ประพันธ์ โดยตรง เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตและกระทบต่อการดำเนินชีวิต พบจำนวน 12 เรื่อง ได้แก่ พี่ชายคนที่สี่, เรื่องเล่าจากชายขี้เมา, ไทกินปี, ในโลกแคบ, อ้อมอกอันอุกอึ้ง, สัมพันธภาพ, ความลับที่ซาปา, พ่อตายตั้งแต่ยังไม่สิ้นลม, ริมฝั่งโปโตแม็ค, สูดทางที่บางกอก, หวังว่า ประชาชนคงเข้าใจ, ไฟต์บังคับ และสภาเหล่าขาว

ตัวอย่างเรื่องสั้น “อ้อมอกอันอุกอึ้ง” ในรวมเรื่องสั้นชุด **ในโลกแคบ** ผู้เขียน ได้รับแรงบันดาลใจจากส่วนหนึ่งของชีวิตจริงของตัวเองซึ่งเป็นข้าราชการครูประถมศึกษาที่สอบ โอนได้มาเป็นอาจารย์สอนระดับอุดมศึกษาในเมืองหลวง ดังบทคัดตอนจากเรื่องสั้นต่อไปนี้

“...สามปีเศษแล้วที่เขาสลัดคราบครูบ้านนอกมาเป็นอาจารย์ราชภัฏในเมือง หลวง ช่างนี้รำลือกระพือพัดไปทั่วอำเภอเล็ก ๆ ที่เคยเป็นพื้นที่สีชมพู ไม่เคยปรากฏว่าใครได้ดิบ ได้ดีถึงปานนี้ กลับบ้านแต่ละครึ่งมักมีคนพาลูกหลานมาฝากเนื้อฝากตัว คณะครูโรงเรียนเก่า ครั้งประถมมัธยมทาบตามขอให้นำผ้าป่าเพื่อการศึกษามาทอดถวาย...” (ทศนาวดี, 2545, หน้า 138)

ข้อความดังกล่าว แสดงให้เห็นเรื่องราวอันเกิดขึ้นจริงกับผู้เขียนเองที่กำลังตกอยู่ใน ภาวะยึดติดกับสถานภาพหรือหัวโขนใหม่ที่ได้รับ จากแรกเริ่มที่เกิดความสุขสมหวังในการ เปลี่ยนเส้นทางชีวิตรับราชการ กลับกลายเป็นว่าเกิดความกดดันหลายสิ่งหลายอย่าง ญาติ พี่น้องและชาวบ้านต่างมองเขาเป็นคนมีตำแหน่ง มีอำนาจวาสนา รายได้สูงและคาดหวัง จะพึ่งพาหลายอย่าง แต่ชีวิตจริงของเขากลับไม่เป็นเช่นนั้น ดังเช่นถ้อยคำรำพึงของ “เขา” ถึงลูกศิษย์ คนหนึ่งว่า

“...คิดดูสิ...ชีวิตลูกกำพร้าพ่อของคุณต้องรับภาระหนัก กระแตงครอบครัว พี่ ๆ หลาน ๆ สมกับที่ได้รับโอกาสเรียนต่อเพียงคนเดียว รายได้ของคุณมันอาจจะมากกว่าที่บ้านเรา แต่ภาพลักษณ์ที่ปรากฏมันทำให้ครูลำบากใจยิ่ง สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่คนอื่นกำหนด ครูยังกินอยู่แบบนักศึกษา มีมาม่าตุ๋นไว้เป็นหอบ ๆ มีปลากะป๋องและไข่ ไข่เสื่อผ้าเก่า ๆ มอซอ โคนสายตาหยามเหยียดจากครูผู้มีศักดิ์ทั้งหลาย แต่พอกลับบ้าน...มันอันต้องเลี้ยงดูปู่เสื่อผู้คนที่มาชื่นชมบุญวาสนา...” (ทัศนาวดี, 2545, หน้า 142-143)

ภาพที่ปรากฏจากการพรรณนาดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงภาวะอัตถ์อันตันใจที่เกิดจากแรงกดดันภายนอกอันส่งผลกระทบต่อชีวิตผู้เขียนโดยตรงที่สร้างแรงบันดาลใจในการเขียนเรื่องนี้ขึ้นมาเพื่อระบายความรู้สึก

เรื่องสั้น “พ่อตายตั้งแต่ยังไม่สิ้นลม” ในรวมเรื่องสั้นชุดโลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม ที่ผู้เขียนได้รับความสะเทือนใจจากเหตุการณ์ที่พ่อของตัวเองเสียชีวิต โดยเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับอาการป่วยไข้ของพ่อ ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว พฤติกรรมของพี่น้องบางคน ดังตัวอย่าง

“...สองปีที่แล้ว เขาได้รับข่าวร้ายของพ่อ พ่อล้มป่วยหนักด้วยแผลที่ข้อเท้า กำเจ็บขึ้นมา แผลส่งกลิ่นเน่าเหม็น หมอที่โรงพยาบาลให้ความเห็นว่า ต้องตัดขาข้างซ้ายของพ่อทิ้งเพื่อรักษาชีวิตไว้ เพราะหัตถ์ที่ตัดไม่ถึงเขา ลูกทุกคนยินยอมตามนั้น...เขาตัดสินใจสอบเรียนต่อที่มหาวิทยาลัยในตัวจังหวัด เพื่อจะได้มีเวลาดูแลพ่อกิ่งขึ้น...เขานึกดำหนึ่ พี่ ๆ ที่ทอดทิ้งพ่อแม่จนเกินไป โดยต่างอ้างเอาภาระหน้าที่ความรับผิดชอบในฐานะพ่อแม่...” (ทัศนาวดี, 2547, หน้า 89-90)

เรื่องสั้น “สุดทางที่บางกอก” ในรวมเรื่องสั้นนางฟ้าในดวงจันทร์ ผู้เขียนได้แรงบันดาลใจจากการความรักความผูกพันกับลูกศิษย์ชาวเวียดนาม จึงสมมติภาพจำลองและบรรยายถึงเรื่องราวเหล่านั้น ดังตัวอย่าง

“...วันสุดท้ายกับฉากชีวิตในนครฮานอยช่างเปลี่ยวเหงาหนัก ลูกศิษย์ทั้งหมดกลับสู่อ้อมอกของครอบครัวไปหลายวันแล้ว วันหยุดยาวเช่นนี้ไม่มีบ่อยครั้งนัก เขาเองนั้นแหละที่เป็นฝ่ายเก็บงำไม่บอกวันเดินทางกลับให้แน่ชัด ที่ฝันปกปิดไว้ มีเหตุผลง่าย ๆ ก็เพียงแค่มิอยากเห็นบรรยากาศแห่งการอำลาเท่านั้น !...” (ทัศนาวดี, 2550, หน้า 102)

1.2 แรงบันดาลใจจากประสบการณ์ที่ผู้ประพันธ์อยู่ในเหตุการณ์นั้น โดยเข้าไปรู้เห็นเหตุการณ์จริงในฐานะผู้เฝ้ามองเหตุการณ์อันเป็นส่วนสำคัญในการจำลองเรื่อง พบจำนวน 10 เรื่องได้แก่เรื่อง ควายไบไม้และวันสุดท้ายของเลิม, หยาดเหงื่อของแม่, แจกกันที่ว่างเปล่า,

เทียนดับที่ห้วยแกลง, ผู้ช่วยครู, นางฟ้าในดวงจันทร์, เมืองโมยราบ, จากดอนลำดวนถึงสวนอัมพร. เส้าหลัก และเจ้าหน้าที่

ตัวอย่างเรื่องสั้น “ควายใบไม้กับวันสุดท้ายของเลิม” ในรวมเรื่องสั้นชุด **ความลับที่ซาปา** เกิดขึ้นจากประสบการณ์ของผู้เขียนขณะไปปฏิบัติราชการในกรุงเทพมหานคร โดยวันหนึ่งลูกศิษย์ได้พาไปเที่ยวที่สวนสาธารณะชานเมืองและได้พบกับเด็กชายเร่ร่อนคนหนึ่ง เมื่อได้พูดคุยถึงชีวิตอันลำบากของเด็กคนนั้น จึงเกิดแรงบันดาลใจสมมติเรื่องราวต่าง ๆ ขึ้นมา ดังข้อความว่า

“...ผมมองดูเด็กน้อย..ในแวตาคู่นั้น ดูผิวเผินจะพบเพียงความด้านชา แต่ลึกลงไปเต็มไปด้วยความว่าเหว่ เค้างคว้างเหมือนเรือลำน้อยกลางมหาสมุทรที่ไม่มีวันค้นพบฝั่งฝันของชีวิตชีวิตที่มีเสียงของสายลมกล่อมเหให้หลับนอนยามเมื่อยล้า มีฟ้าเป็นหมวก มีพื้นดินเป็นรองเท้า...” (ทัศนาวดี, 2546, หน้า 16)

ในเรื่องสั้น “ผู้ช่วยครู” ในรวมเรื่องสั้น **โลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม** แรงบันดาลใจเกิดจากประสบการณ์ของผู้เขียนขณะรับราชการครูที่โรงเรียนประถมศึกษาแห่งหนึ่ง ได้พบเห็นเหตุการณ์ที่เด็กร้องไห้วิ่งกลับบ้านตามผู้ปกครองที่มาส่ง จนยายคนหนึ่งต้องมานั่งเฝ้าหลานในห้องเรียน จึงสมมติเรื่องราวขึ้นมา ดังตัวอย่างข้อความว่า

“...ครูชั้นปอหนึ่งดูทำไมค่อยพอใจนักที่มีคนมานั่งดูตัวเองนอนอยู่ทุกวี่ทุกวัน เหมือนกับมีศิษยานุศิษย์มาคอยจับผิด แต่ก็ไม่รู้จะแก้ปัญหาอย่างไร เพราะเพียงแค่อย่ปากบอกให้แกกลับบ้านเท่านั้น หลานชายของแกก็เป็นต้องร้องไห้สะอึกสะอื้นขึ้นมาทันที ทั้งที่ยายยังไม่ขยับตัวด้วยซ้ำ ยายจันดาเองก็เกรงใจครูอยู่ไม่น้อย แต่ก็จำทนอยู่ด้วยความรักหลาน...” (ทัศนาวดี, 2547, หน้า 64)

ในเรื่องสั้น “เจ้า(หน้า)ที่” ในรวมเรื่องสั้นชุด **หวังว่าประชาชนคงเข้าใจ** ผู้เขียนเกิดแรงบันดาลใจจากเหตุการณ์ที่เดินทางจากนครราชสีมาเพื่อกลับบ้าน และแวะที่ห้างโลตัสก่อนถึงอำเภอลาด ซึ่ง เป็นห้างที่อยู่บริเวณทุ่งนาและไม่มีรั้วรอบขอบชิด ขณะจอดรถและกำลังเดินเข้าไปก็เกิดเหตุชุลมุน เพราะมีวัววิ่งอยู่บริเวณลานจอดรถ จนเกิดการถกเถียงกันระหว่างยามรักษาความปลอดภัยกับเจ้าของวัว ตัวอย่างข้อความที่แสดงให้เห็นเหตุการณ์ดังกล่าว

“...ภาพที่ปรากฏต่อดวงตาชรา วัวห้าตัวของแกกำลังถูกล่ไล่ดี มันวิ่งวนอยู่กลางลานจอดรถปานหมาบ้า กองขี้วัวสี่ห้ากองเรียงลาดลาดเซ ลมยามเย็นหอบกลิ่นของมันลอยเข้าปะทะกับกลิ่นพิชซ่าในห้าง สุดท้ายผู้คนที่เห็นลูกค้าเหล่านั้นก็ต้อนมันลงทุ่งนาไปได้อย่างทุลักทุเล...” (ทัศนาวดี, 2554, หน้า 176-177)

การเขียนเรื่องซึ่งได้รับแรงบันดาลใจจากประสบการณ์ตรงที่ปรากฏมากที่สุดนั้น ถือว่าเป็นปรากฏการณ์ปกติ นักเขียนบันเทิงคดีส่วนใหญ่ โดยเฉพาะผู้ที่เริ่มเขียนใหม่ ๆ มักใช้ประสบการณ์ที่ได้รับมาโดยตรงนี้มาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตส่วนตัวหรือประสบการณ์การทำงาน

2. แรงบันดาลใจจากข่าว เหตุการณ์

แรงบันดาลใจจากข่าว เหตุการณ์ หมายถึง แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์เรื่องสั้นของผู้เขียนจากการได้รับรู้เรื่องราวข่าวสาร และเหตุการณ์ต่าง ๆ จากการสื่อสารในรูปลักษณะต่าง ๆ ถือเป็นแรงบันดาลใจอย่างหนึ่งที่จุดประกายให้นำประเด็นดังกล่าวมาจัดกระทำหรือขยายเนื้อหาเรื่องราวโดยใช้จินตนาการเข้าไปตกแต่ง ปรากฏ 13 เรื่องแบ่งออกได้ 2 ลักษณะ คือ แรงบันดาลใจจากการได้ยินการบอกเล่าเรื่องราวหรือสนทนากันของคนอื่น และ แรงบันดาลใจจากการดูรับสารจากวิทยุโทรทัศน์ นำเสนอตัวอย่าง ดังนี้

2.1 แรงบันดาลใจจากการได้ยินการบอกเล่าเรื่องราวหรือสนทนากันของคนอื่น หมายถึง แรงบันดาลใจที่ผู้เขียนได้จากการรับรู้เรื่องราวข่าวสารที่คนอื่นเล่าให้ฟัง หรือเผชิญไปได้ยินเรื่องราวที่เขากำลังสนทนากัน ปรากฏในเรื่องสั้นจำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ เรื่องเล็ก ๆ ของเด็ก ๆ, เรื่องเล่าบนหน้ากระดาษ, ในกรอบเขตโทษ และเรื่องของหมา

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “เรื่องเล็ก ๆ ของเด็ก ๆ” จากรวมเรื่องสั้นชุด*ในโลกแคบ* เป็นเรื่องที่คุณเขียนไปเยี่ยมเพื่อนที่โรงเรียนแห่งหนึ่งช่วงเปิดภาคเรียน และได้ยินเด็กทะเลาะกัน เรื่องเลือกประธานนักเรียนที่ไม่บริสุทธิ์ยุติธรรม โดยฝ่ายหนึ่งเป็นลูกคนรวย นิสัยนักเลง ฝ่ายแพ้เป็นลูกคนจน เรียนดีประพฤติดี ผู้เขียนจึงสร้างเรื่องขึ้นมาจากเหตุการณ์ที่ได้ยินนั้น ดังตัวอย่าง

“...การเลือกตั้งคราวนี้เป็นการชิงตำแหน่งกันระหว่าง “เด็กชายทองดี” ลูกนายทองสาหาลา กับ “เด็กชายเพ็ญใจ” ลูกกำนันตำรงแห่งตำบลโคกกลาง...” (ทัศนาวดี, 2545, หน้า 65)

ตัวอย่างเรื่อง “ในกรอบเขตโทษ” จากรวมเรื่องสั้น*หมู่บ้านแอโรบิก* ผู้เขียนได้รับแรงบันดาลใจจากการได้รับฟังเรื่องราวที่คนพูดคุยกันเกี่ยวกับความตายของเด็กสาวคนหนึ่ง ขณะนั่งรอเพื่อนที่สถานีขนส่งจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยเหตุที่เด็กสาวหลงรักเพื่อนของพ่อแต่เขาไม่เล่นด้วย จึงหนีปัญหาด้วยการผูกคอตาย ผู้เขียนใช้ประเด็นนี้เป็นแรงบันดาลใจในการนำเสนอตั้งปรากฏข้อความในโทรศัพท์ตอนหนึ่งของเรื่องว่า

“...สุขสันต์วันเกิดค่ะ พอวิทย์ ทำไมไม่กลับบ้าน ไปฉลองกับสาวที่ไหน รู้ไหม แอมแอบรักพอวิทย์มานานแล้ว ถึงวันนี้ทนไม่ได้อีกต่อไป พอดีแอมขอยืมโทรศัพท์เพื่อนส่งคำตอบที่พอวิทย์คงอยากทราบมาให้ เป็นของขวัญ รักนะ...หวงด้วย...แอม...” (ทัศนาวดี, 2551, หน้า 118)

ตัวอย่างอีกเรื่อง คือ เรื่อง “เรื่องของหมา” จากรวมเรื่องสั้นชุด **ฟาติมะห์: หญิงสาวผู้มองเห็นลม** เป็นเรื่องที่คุณเขียนได้ยืมผิวเผินคู่หนึ่งทะเลาะกันเพราะผิวมันแต่สนใจฟังข่าวการประชุมสภาผู้แทนราษฎรในวิทยุ ไม่ดูแลลูกที่กำลังตบตีกัน จึงสมมติเรื่องราวขึ้นมา ดังตัวอย่าง

“...ทิตมียังคงตะโกนลั่นหมาตัวโปรด โดยไม่ใยดีกับความวุ่นวายบนบ้าน แยกออกทำออกทางไปด้วยความเมามัน เสียงผู้ทรงเกียรติในวิทยุที่กำลังแลกวาทะโศกกันนัวเนีย จนประธานสภาหมดปัญญาควบคุม...นางเดินออกมานอกชาน เมื่อเห็นภาพสามีกำลังยี้น ลั่นหมากัดกันอย่างเอาเป็นเอาตาย ก็เกิดอารมณ์โกรธสุดระงับ วิ่งไปคว้าวิทยุที่กำลังทะเลาะกัน ลั่นบ้าน นางเหวี่ยงมันลงไปยังหมาสองตัว...” (ทัศนาวดี, 2557, หน้า 118)

2.2 แรงบันดาลใจจากการดูรับสารจากวิทยุโทรทัศน์ หมายถึง แรงบันดาลใจที่คุณเขียนได้รับจากการรับฟังข่าวสารจากวิทยุหรือดูข่าวในโทรทัศน์ หรือสื่อในโลกออนไลน์ต่าง ๆ ปรากฏ 9 เรื่อง ได้แก่ มือปืน, โศกนาฏกรรมบนลานแล้ง, สายใย, จึงเรียนมาเพื่อทราบ, นางละคร, นอนสาหล่า, มือเย็นของคนยาก, ความลับของหลวงเพื่อน และฟาติมะห์: หญิงสาวผู้มองเห็นลม

ตัวอย่างเรื่องสั้น “สายใย” ในรวมเรื่องสั้นชุด **นางฟ้าในดวงจันทร์** ผู้เขียนได้รับแรงบันดาลใจขณะเดินทางไปสอนภาษาไทย ณ กรุงฮานอย ประเทศเวียดนาม โดยได้ยืมนักศึกษาชาวเวียดนามพูดคุยกันเกี่ยวกับสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดภาคใต้ของไทย ซึ่งในจำนวนนั้นมีลูกศิษย์เชื้อสาย “ไทดำ” อยู่ด้วย จึงเกิดความคิดที่จะเขียนเรื่องสั้นที่แสดงให้เห็นความรักความผูกพันของคนไทย ดังข้อความที่ว่า

“...ผมเองก็รู้สึกห่วงเมืองไทย เช่นเดียวกับที่ไม่อยากให้เกิดสงครามในอิรักหรือที่ไหน ๆ ในโลก แต่ด้วยเชื้อสายมันก็ย่อมมีพิเศษเป็นธรรมดา...” (ทัศนาวดี, 2550, หน้า 95)

ตัวอย่างอีกเรื่อง คือ เรื่อง “นอนสาหล่า” จากรวมเรื่องสั้นชุด **หวังว่าประชาชนคงเข้าใจ** เป็นเรื่องที่คุณเขียนได้ดูข่าวในโทรทัศน์เกี่ยวกับการพบซากทารกจำนวนมากที่วัดแห่งหนึ่งอันเกิดจากการทำแท้ง ดังบทตัดตอนในเรื่องสั้นที่ว่า

“...นานนับสัปดาห์แล้วที่เสียงเพลงกล่อมเด็กผุดขึ้นมาในความทรงจำ ยากที่จะสลัดปัดทิ้งไปจากห้วงมโนสำนึก จนสวดยไม่มีสมาธิกับการเรียน...ภาพความหลังครั้งอดีตเมื่อหกเจ็ดปีที่ผ่านมา ยังวนเวียนมาหลอกหลอนให้นอนฝันร้าย ซ้ำคืนก่อน ใบหน้าทารกนับพันลอยว่อนเหมือนกองทัพกระดาษาในความฝัน ต่างส่งเสียงร้องโหยหวนชวนขนลุก...” (ทัศนาวดี, 2554, หน้า 85-86)

ตัวอย่างจากเรื่อง “ฟาติมะห์: หญิงสาวผู้มองเห็นลม” ในรวมเรื่องสั้นฟาติมะห์: **หญิงสาวผู้มองเห็นลม** ผู้เขียนเกิดแรงบันดาลใจจากเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังตัวอย่าง

“...หล่อนโตมาท่ามกลางความขัดแย้งทางการเมือง มีการฆ่ากันตายแทบทุกวัน ครอบครัวของหล่อนก็เหมือนชาวบ้านในละแวกนั้น คือ อยู่อย่างหวาดระแวง...พ่อโดนฆ่า ปาดคอขณะออกไปกรีดยางรับจ้าง แน่نونว่าเรื่องนี้จับใครมาลงโทษไม่ได้เช่นเดิม เพื่อนบ้านฝังศพพ่อในกุโบร์อย่างเรียบง่าย...” (ทัศนาวดี, 2557, หน้า 88)

นักเขียนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น อาจส่งผลกระทบต่อผู้เขียนหรือไม่ก็ได้ แต่ก็แหล่งข้อมูลที่สำคัญประการหนึ่ง ซึ่งเป็นแรงบันดาลใจในการนำมาสร้างสรรค์งานประพันธ์ ทั้งยังถือเป็นการบันทึกประวัติศาสตร์สังคมในอีกมิติด้วย

3. แรงบันดาลใจจากการสนทนาแลกเปลี่ยน

แรงบันดาลใจจากการสนทนาแลกเปลี่ยน หมายถึง การพบปะพูดคุยกันระหว่างผู้เขียนกับคนอื่นแล้วเกิดประกายความคิดขึ้นจนเป็นแรงผลักดันให้เขียนเรื่องสั้นนั้น ๆ ปรากฏจำนวน 13 เรื่อง แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ **การสนทนากับคนคนเดียว** จำนวน 5 เรื่อง และ **การสนทนากลุ่ม** จำนวน 8 เรื่อง นำเสนอตัวอย่าง ดังนี้

3.1 การสนทนากับคนคนเดียว หมายถึง การพูดคุยแลกเปลี่ยน ปรับทุกข์ วิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ไม่ว่าจะปัญหาส่วนตัวหรือเรื่องข่าวสารเหตุการณ์ต่าง ๆ ปรากฏ จำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ กำแพง, ปลอยเกาะ, ความหวังของซัป, บรรณการ และ สมภารระดับ 8

ตัวอย่างเรื่องสั้น “กำแพง” ในรวมเรื่องสั้นโลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม ผู้เขียนได้รับแรงบันดาลใจจากการที่เพื่อนสนิทคนหนึ่งมาปรับทุกข์เกี่ยวกับความรักที่มีปัญหา เพราะคนรักไม่ยอมมาขอรับราชการครุตามที่เรียนมา เนื่องจากหล่อนเห็นว่าทำงานเอกชนเงินดีกว่า และอยู่ในเมืองหลวงที่เจริญสะดวกสบาย จึงสมมติเรื่องราวขึ้นมาให้เห็นถึงความขัดแย้ง ดังตัวอย่าง

“...ว่าไปแล้วดูเหมือนไม่มีปัญหาอันใดเลยที่ครูบ้านนอกอย่างผมจะร่วมหอลงโรงกับหญิงสาวปริญญาตรีที่ทำงานในบริษัทใหญ่โต โดยภาพรวมแล้วเรื่องมันควรจะราบรื่น หล่อนเองก็เป็นคนดีมีความรับผิดชอบ ทุกอย่างดูจะเหมาะสมกลมกลืน แต่มีอย่างเดียวที่เป็นปัญหาใหญ่ก็คือ ความคิดและข้อตกลงของเราหลังแต่งงาน...” (ทัศนาวดี, 2547, หน้า 15)

เรื่องสั้น “ความหวังของซัป” ในรวมเรื่องสั้นนางฟ้าในดวงจันทร์ ผู้เขียนได้รับการบอกเล่าเชิงปรับทุกข์จากนักศึกษาสาวที่เป็นเรียนต่อในเวียดนามคนหนึ่ง เขาระบายปัญหาให้ฟังทั้งชีวิตการเรียนและชีวิตส่วนตัว โดยหวังว่าจะได้พบกับน้องชายที่หนีหายเข้ามาในประเทศไทยอีกครั้ง ผู้เขียนเกิดความสะเทือนใจในชะตากรรมของเขา จึงประมวลเรื่องราวมานำเสนอในรูปแบบเรื่องสั้น ดังความในใจของตัวละครว่า...

“...แม่เลี้ยงนั้นแหละที่เป็นสาเหตุให้น้องหนีออกจากบ้านไป โดยกล่าวหาว่ามันขโมยเงิน ทั้ง ๆ ที่ต่อมา ความจริงก็คือแกลงเองนั่นแหละดันลืมนึกที่เก็บซ่อนเสียเอง พอดูค่าไล่ดี น้องผม มันเสียใจมากประกอบกับนิสัยใจร้อนและวัยกำลังศึก มันหายไปในคืนนั้น...” (ทัศนาวดี, 2550, หน้า 77)

ในเรื่องสั้น “สมภารระดับ 8” จากรวมเรื่องสั้นหมู่บ้านแอรอริก ซึ่งได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดเรื่องสั้น “นายอินทร์อะวอร์ด” ประจำปี 2550 ผู้เขียนได้รับแรงบันดาลใจจากการสนทนากับเพื่อนสนิทคนหนึ่งซึ่งเป็นข้าราชการครูสอนระดับมัธยมศึกษา โดยแลกเปลี่ยนกันถึงปัญหาของเด็กวัยรุ่น ปัญหาครูซื้อบริการทางเพศลูกศิษย์ ซึ่งช่วงหนึ่งเขาพูดติดตลกเกี่ยวกับเสียงป่นของเด็กนักเรียนหญิงขณะเดินเข้าห้องหลังกิจกรรมหน้าเสาธง ตอนเช้าว่า “วันนี้ผิวมึงพูดมากจัง” ผู้เขียนได้รับแรงสะเทือนใจอย่างสูงและเก็บเอามาคิดเพื่อสร้างเรื่องสั้นขึ้น ดังข้อความในตอนท้ายเรื่องที่ว่า

“...ผิวมึงพร่ำซ้ำซากแต่เรื่องเดิม ๆ มารยาท หนีเรียน การแต่งกาย แม่ง...น่าเบื่อจริง ๆ” สาวน้อยเจ้าของมือถือป่นออกมา

“ผิวมึงก็เหมือนกันนั่นแหละ เซอะ...คุณธรรม จริยธรรม กุญแจจนขาแข็ง แดดร้อนชิบหาย” อีกฝ่ายไม่ยอมแพ้...” (ทัศนาวดี, 2551, หน้า 106)

3.2 การสนทนากลุ่ม หมายถึง การพูดคุยแลกเปลี่ยนกันมากกว่าสองคนขึ้นไป โดยผู้เขียนจับประเด็นมาเป็นแรงบันดาลใจ ปรากฏในเรื่องสั้นจำนวน 8 เรื่อง ได้แก่ เยี้ยววง, นุดสะหวัน, ป่าเอยองเอย, กีกของลุงยง, เสืออม, บ่ม, เขตชุมชน...ลดความเร็ว และสภาเหล่าขาว

ตัวอย่างเรื่องสั้น “เยี้ยววง” ในรวมเรื่องสั้นความลับที่ซาปา แรงบันดาลใจเรื่องนี้ เกิดจากผู้เขียนได้พูดคุยและสนทนากับนักศึกษาชาวเวียดนามซึ่งเป็นลูกศิษย์เกี่ยวกับที่มาของบทเพลง “หลาเยี้ยววง” โดยกล่าวถึงตำนานใบไม้วิเศษที่ผูกโยงกับความรักของหนุ่มสาวคู่หนึ่งดังตัวอย่าง

“...ผมร้องเพลงเวียดนามเพลงนี้ได้เป็นเพลงแรก เป็นเพลงเก่า ๆ ที่ดัดแปลงมาจากบทกวีเหมือนเพลงส่วนใหญ่สมัยก่อน เนื้อหาบ่งบอกถึงความรักของหนุ่มสาวคู่หนึ่ง นัยว่าฝ่ายชายอายุน้อยกว่าและคงมีฐานะลำบากยากจน หญิงสาวบอกให้ไปตามหาใบเยี้ยววง

มา ถ้าหากมาได้จึงจะตกลงแต่งงานด้วย หนูน้อยคนนั้นออกตามหาหลายปีจนพบ และนำมันกลับมา แต่น่าเสียดาย คนรักของเขาได้แต่งงานไปแล้ว...”(ทัศนาวดี, 2547, หน้า 72)

เรื่องสั้น “เสื่่อม” ในรวมเรื่องสั้น **หวังว่าประชาชนคงเข้าใจ** ผู้เขียนได้แรงบันดาลใจจากการสนทนากับเพื่อนครูด้วยกันเกี่ยวกับการทำผลงานเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ ซึ่งมีความไม่ชอบมาพากลอยู่มาก และเป็นช่องทางให้เกิดความทุจริต แสวงหาผลประโยชน์กัน ดังตัวอย่าง

“...เมื่อโอกาสมาถึงแล้วต้องเอาไว้อีกก่อน หลังได้เงินประจำตำแหน่งค่อยเอาจริง เอาจังกี้แล้วกัน ช่วงนี้หล่อนต้องวิ่งซก ๆ หากู้เงิน ไหนจะค่าใช้จ่ายในครอบครัว ค่าจ้างทำผลงานร่วมสี่หมื่น ...ครูรุ่นพี่ที่ผ่านการประเมินพร้อมกับได้เสวยเงินประจำตำแหน่งแล้ว แนะนำหล่อนว่า ต้องสืบเสาะให้ได้ว่าใครเป็นคนอ่านบ้าง ซึ่งงานนี้พอรู้คนอ่านแล้ว ต้องติดต่อกลวงเรื่องค่าตอบแทนอีกเช่นกันเพื่อผลักดันให้ผ่านฉลุย เงินจำนวนดังกล่าว อย่างน้อยก็ต้องใกล้เคียงกับค่าจ้างทำ...” (ทัศนาวดี, 2554, หน้า 123)

เรื่องสั้น “สภาเหล่าขาว” ในรวมเรื่องสั้น **ฟ้าตีมะห้: หญิงสาวผู้มองเห็นลม** ผู้เขียนได้รับแรงบันดาลใจจากการพบปะสนทนากับเพื่อน ๆ ในวงเหล่าของเช้าวันหนึ่งโดยหยิบประเด็นนั้นประเด็นนี้มาพูดคุยกัน ตั้งแต่เรื่องราวระดับหมู่บ้านไปจนถึงระดับชาติ ต่างคนต่างแสดงภูมิรู้ แต่สุดท้ายก็ต้องวงแตกเมื่อเมียของใครคนหนึ่งในวงสนทนามาอาละวาด สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนในหมู่บ้าน ดังตัวอย่าง

“...แสงตะวันเริ่มแก่เข้มขึ้น แต่ดูเหมือนทุกคนกำลังติดลม สภาเหล่าขาวในวันนี้ไม่มีที่ท่าว่าจะเลิกง่าย ๆ เมียติดแดงมาร้องค่าแล้วสองครั้ง แม่ใหญ่ทองใสก็มาไล่พ่อใหญ่จารย์ภาพไปเลี้ยงวัว แต่ไม่เป็นผล ทุกคนกำลังเฝ้ากับเรื่องราวการบ้านการเมือง...” (ทัศนาวดี, 2557, หน้า 145)

การพูดคุยสนทนาแลกเปลี่ยน จะทำให้นักเขียนได้รับข้อมูล แนวคิด และแง่มุมต่าง ๆ อย่างหลากหลาย สามารถสร้างแรงบันดาลใจจากถ้อยคำ ความคิดเห็นที่แปลกใหม่ จนผลักดันให้สร้างสรรค์งานเขียนขึ้นได้

4. แรงบันดาลใจจากการสังเกตบริบทชีวิต

แรงบันดาลใจจากการสังเกตบริบทชีวิต หมายถึง แรงบันดาลใจที่ได้จากการสังเกตวิถีชีวิตของผู้คนในสังคม ปราชญ์จำนวน 10 เรื่อง แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ บริบทชีวิตในชนบท และบริบทชีวิตในเมือง นำเสนอตัวอย่าง ดังนี้

4.1 แรงบันดาลใจจากการสังเกตบริบทชีวิตในชนบท หมายถึง การจับประเด็นเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชนบทอันกระทบและเป็นปัญหาต่อวิถีการดำเนินชีวิต

ของผู้คน ปรากฏ จำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ พุทโธเอ๋ย, ตะแบกบานแล้วร่วง, เหตุการณ์ปกติ, หมู่บ้าน แอโรบิก, ทศนิยมไม่รู้จบและผู้รอคอย

ตัวอย่างเรื่องสั้น “ตะแบกบานแล้วร่วง” ในรวมเรื่องสั้นโลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม ผู้เขียนสังเกตเห็นปัญหาเกี่ยวกับครอบครัวแตกแยก หย่าร้างที่เกิดขึ้นในชนบท ความยากจนทำให้ดิ้นรนจนต้องโยกย้ายไปทำงานต่างถิ่น โดยสื่อสารผ่านชะตากรรมของตัวละคร ดังตัวอย่าง

“...พะยอม...ตอนที่ผมซั่มมอเตอร์ไซค์หลานชายเข้าอำเภอก็เพื่อขึ้นรถกลับกรุงเทพฯ หล่อนยังคงเฝ้าอยู่บนแคร่ไม้ไผ่ได้ร่มมะขาม ซึ่งคับคั่งไปด้วยเพื่อนชายหญิงรุ่นพี่รุ่นน้อง สาโทตุ่มใหญ่และต้มหัววัวคงพร่องไปมากแล้ว...วัยสามสิบเจ็ดปีของหล่อนไม่น่าจะปล่อยตัวโศกถึงเพียงนี้ มันอาจจะธรรมดาสำหรับหญิงบ้านนอกที่ต้องตราตรึงกับงานในท้องทุ่ง หามรุ่งหามค่ำ แต่...มันก็ไม่น่าจะเป็นกับหล่อน...หญิงสาวที่ผมหลงรักครั้งเรียนชั้นประถม...” (ทัศนาวดี, 2547, หน้า 29)

ตัวอย่างเรื่องสั้น “หมู่บ้านแอโรบิก” ในรวมเรื่องสั้นชุดหมู่บ้านแอโรบิก ผู้เขียนได้รับแรงบันดาลใจจากภาพชีวิตที่เปลี่ยนไปของชุมชนหมู่บ้านที่แตกต่างจากภาพในอดีต โดยสิ้นเชิง ดังตัวอย่าง

“...ข่าวการประกวดเต้นแอโรบิกชิงแชมป์ตำบล ปลุกชีวิตผู้คนให้คึกคักขึ้นมาอีกครั้ง ผู้นำหมู่บ้านต่างหมุนเวียนกันมากำกับควบคุมและให้กำลังใจ มีการลำเลียงเครื่องตีประเภทชูกำลึงและขมมนมเนยมาเป็นน้ำเลี้ยง โดยเฉพาะรุ่นผู้สูงอายุ ซึ่งทุกหมู่บ้านดูเอาจริงเอาจังเป็นพิเศษ เพราะมันเป็นเครื่องชีวิตว่า คนแก่บ้านใด มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงมากกว่ากัน...” (ทัศนาวดี, 2551, หน้า 85)

เรื่องสั้น “ทศนิยมไม่รู้จบ” ในรวมเรื่องสั้นหวังว่าประชาชนคงเข้าใจ ผู้เขียนได้รับแรงบันดาลใจจากการสังเกตปัญหาที่เกิดขึ้นในชนบทและหาทางแก้ไขยังไม่ได้ คือ ความเชื่อความงมงายเรื่องหอย มาเปรียบเทียบกับปัญหาการขยายพันธุ์ของหอยเชอรี่ และผักตบชวา ผนวกกับเรื่องการเมืองไทย ดังความว่า

“...นางยอมรับว่า เป็นคนบ้าหอย แต่นั่นก็ใช่นางคนเดียวเสียเมื่อไหร่แล้ว มันก็บ้ากันทั้งหมู่บ้าน คนชายลือตเตอร์ก็ยังคงเดินออกเกลื่อน แม้แต่หัวไร่ปลายนาในโคกในป่า มันบุกไปตบสนองความต้องการของคนบ้าหอยถึงที่...” (ทัศนาวดี, 2554, หน้า 140)

4.2 แรงบันดาลใจจากการสังเกตบริบทชีวิตในเมือง หมายถึง แรงบันดาลใจอันเกิดจากการจับประเด็นเรื่องราวที่เกิดจากภาพชีวิตในเมืองมานำเสนอ ส่วนใหญ่จะเป็น

เรื่องราวของคนชนบทที่มาใช้ชีวิตในสังคมเมือง ปรากฏจำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ ที่นี่...มีแม่ให้เช่า, สมรภูมิชีวิต, เคว้ง และข้างหอนาฬิกา

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “ที่นี่...มีแม่ให้เช่า” ในรวมเรื่องสั้นโลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม ผู้เขียนได้รับแรงบันดาลใจจากการสังเกตกิริยาอาการของแม่ลูกคู่หนึ่งที่แสดงท่าทางต่อกันไม่เหมือนแม่ลูก เลยคิดประเด็นพร้อมตั้งคำถามต่อตัวเองว่า หรือเดี๋ยวนี้อาจมีอาชีพ “เช่าแม่” กันแล้ว ดังบทตัดตอนจากเรื่องสั้นว่า

“...คืนนี้ก็เหมือนกับทุกคืน เจ๊ียบเกาะแขนหล่อนเดินเข้าไปในร้านอาหาร ส่งยิ้มให้แขกตามโต๊ะที่เดินผ่านแต่พองาม เดินไปทักทายกับผู้จัดการร้านเป็นอันดับแรกก่อนเลี้ยวไปนั่งโต๊ะสำหรับนักร้องที่ถูกจัดไว้ข้างเวที...เจ๊ียบมักวางตัวเจ๊ียบ ๆ ไม่ระริกระรี่เหมือนนักร้องสาวทั่วไป หล่อนในฐานะที่รับบท “แม่มาคุม” ก็ทำตัวเจ๊ียบขริ่มไปด้วย...” (ทัศนาวดี, 2547, หน้า 41)

เรื่องสั้น “เคว้ง” ในรวมเรื่องสั้นหมู่บ้านแอโรบิก ผู้เขียนเกิดแรงบันดาลใจจากการสังเกตบรรยากาศที่เจ๊ียบเหงาของกรุงเทพฯ ในช่วงเทศกาลปีใหม่ และได้เห็นหนุ่มสาวคู่หนึ่งนั่งดื่มเหล้ากันริมถนน จึงสมมติเรื่องราวขึ้นมา ดังตัวอย่าง

“...เทศกาลปีใหม่มากว่าตรอกออกจากถนนของเมืองหลวง ประมาณว่าเหลืออยู่สักสิบเปอร์เซ็นต์ของการปกติเห็นจะได้...ร้านรวงสองฝั่งคูเจ๊ียบเหงา บางร้านปิดตั้งแต่สามวันมาแล้ว...” (ทัศนาวดี, 2551, หน้า 19)

เรื่องสั้น “ข้างหอนาฬิกา” ในรวมเรื่องสั้นหวังว่าประชาชนคงเข้าใจ เป็นอีกเรื่องหนึ่งของผู้เขียนได้รับแรงบันดาลใจและสะท้อนใจจากการสังเกตการใช้ชีวิตของนักศึกษาในสังคมเมืองร่วมสมัย ดังความว่า

“...เดี๋ยวนี้นั่นก็เป็นแบบนี้กันทั้งบ้านทั้งเมือง เรียนกันไปเอากันไปสนุกดีได้ปลดปล่อยอารมณ์ทำให้สมองปลอดโปร่ง เรียนรู้เรื่อง หากคบ ๆ กันไม่เข้าท่า เกิดเป็อกเล็ก มันก็แค่นั้นเอง...” (ทัศนาวดี, 2554, หน้า 39)

สภาพแวดล้อมของชีวิตหรือเรื่องราวบางอย่างที่คนทั่วไปอาจถือเป็นเรื่องปกติแต่นักเขียนอาจไม่ยอมผ่านเลยเรื่องราวเหล่านั้น ความเป็นคนช่างคิดช่างสังเกตต่อความเป็นไปรอบข้าง คือ แรงบันดาลใจประการหนึ่งที่นักเขียนได้รับและทำให้เกิดพลังสร้างสรรค์

5. แรงบันดาลใจจากการอ่านหนังสือ

แรงบันดาลใจจากการอ่านหนังสือ หมายถึง การที่ผู้เขียนได้รับความสะท้อนใจจากการอ่านหนังสือแล้วเกิดแรงบันดาลใจ นำข้อมูลหรือประเด็นดังกล่าวมาสร้างสรรค์เรื่องสั้น ปรากฏจำนวน 5 เรื่อง แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ แรงบันดาลใจจากการอ่านเรื่องสั้น จำนวน

1 เรื่อง ได้แก่ ผู้พิทักษ์ และแรงบันดาลใจจากการอ่านสื่อสิ่งพิมพ์อื่น ๆ จำนวน 4 เรื่อง นำเสนอตัวอย่าง ดังนี้

5.1 แรงบันดาลใจจากการอ่านเรื่องสั้น หมายถึง การอ่านเรื่องสั้นแล้วได้แนวคิดหรือประเด็นเป็นแรงบันดาลใจมาใช้ในการเขียนเรื่องสั้นของตนเอง ปรากฏอยู่เรื่องเดียวคือ “ผู้พิทักษ์” ในรวมเรื่องสั้น**ในโลกแคบ** ที่ได้รับแรงบันดาลใจจากการอ่านเรื่องสั้น “บัวนาค” ของ รมย์ รัตวิวัน และเรื่องสั้น “กระดานไฟ” ของ ลาว คำหอม ซึ่งแสดงทัศนะเกี่ยวกับความเชื่อที่มลาย และใช้ความไม่รู้ของชาวบ้านแสวงหาผลประโยชน์ ดังบทคัดตอนจากเรื่องสั้นตอนจบที่ว่า

“...ส้า...ตุ...เห็นไหมล่ะ เรายอดมาได้เพราะท่านคุ้มครองแท้ ๆ ไม่ลบหลู่ท่าน มีเหล้ายาก็แบ่งให้ท่านด้วย พวกเด็ก ๆ นั้นมันคงอยากลองดี ไปซื้อเยี่ยวลงน้ำ...”

สมควรมองหน้าผม เรายืมได้ตอบกันอย่างซ้ำๆ

ทิตทรงไม่รู้หรือว่า ในตอนที่แกขึ้นไปซื้อของที่ท่าเรือ นั้น เกิดอะไรขึ้นกับพ่อใหญ่ปู่ของแก... (ทัศนาวดี, 2545, หน้า 81)

5.2 แรงบันดาลใจจากการอ่านสื่อสิ่งพิมพ์อื่น ๆ หมายถึง การที่ผู้เขียนได้ประเด็นหรือแรงบันดาลใจจากการอ่านหนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร สารคดี และงานเขียนอื่น ๆ ปรากฏ 4 เรื่องได้แก่ โลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม, มาตามเชียว: นางฟ้าของแฟรงค์, ผู้รับร่าง และถนนชีวิต

เรื่องสั้น “โลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม” ในรวมเรื่องสั้น**โลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม** ผู้เขียนได้รับแรงบันดาลใจจากการอ่านข่าวเกี่ยวกับการเดินทางไปชุมนุมประท้วงทางการเมืองที่มีการเกณฑ์คนไปโดยมีค่าตอบแทน จึงสมมติเรื่องราวขึ้นมาผ่านชะตากรรมของหญิงชราคนหนึ่ง ดังความในเรื่องสั้นว่า

“...เสียงเครื่องขยายปลุกนางให้ตื่นจากภวังค์ ต้นเสียงคงดังมาจากวัดเหมือนหลายวันที่ผ่านมา จับเค้าได้ว่าวันนี้พวกชาวบ้านหลายตำบลจะรวมตัวกันไปเรียกร้องเรื่องปัญหาหนี้สินที่กรุงเทพฯ... คำป่าวร้องมานั้น นับเป็นโชคดีของนางเสียจริง ๆ กินอยู่ฟรีแถมเขายังให้เงินก่อนขึ้นรถคนละสองร้อย และยังจะจ่ายให้อีกเมื่อไปถึงที่นั่น...” (ทัศนาวดี, 2547, หน้า 107)

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “มาตามเชียว: นางฟ้าของแฟรงค์” ในรวมเรื่องสั้น**หมู่บ้านแอโรบิก** ผู้เขียนได้รับแรงบันดาลใจจากการอ่านบทความและสารคดีเกี่ยวกับ “เมื่อยฝรั่ง” จึงเกิดความคิดสร้างสรรค์เรื่องสั้นเกี่ยวกับประเด็นนี้ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของชีวิตคู่ สภาพชีวิตที่เปลี่ยนไป ดังความในเรื่องสั้นว่า

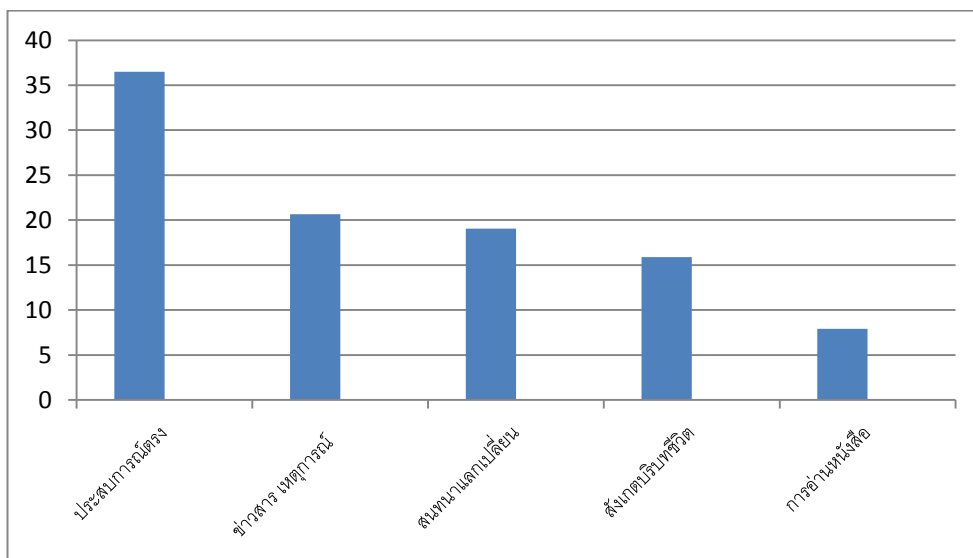
“...ชีวิตอีเซียวกลับตาลปัตร ผาแดงแพรรงค์หอบหิวมันและลูกไปฮันนี่มูนและเยี่ยมบ้านที่เยอรมัน ก่อนทำเรื่องย้ายมาทำงานที่เชียงใหม่ บ้านใหม่ของอีเซียวเป็นคฤหาสน์ริมเชิงเขา แวดล้อมด้วยแมกไม้มานานาพันธุ์ ตกแต่งจัดสวนเหมือนนิมานในฝัน ลูกของมันผละหนึ่จากโรงเรียนข้างวัดมาเข้าโรงเรียนนานาชาติ...” (ทัศนาวดี, 2551, หน้า 38)

อีกตัวอย่าง จากเรื่องสั้น “ถนนชีวิต” ในรวมเรื่องสั้นชุดฟาตีมะห์: หญิงสาวผู้มองเห็นลม ผู้เขียนได้รับแรงบันดาลใจจากการอ่านข่าวในหนังสือพิมพ์ เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับเด็กสาวนักศึกษาที่ช่วยเหลือพ่อแม่หารายได้ด้วยการไปทำงานหลังเลิกเรียน จึงคิดเปรียบเทียบกับคนที่ปฏิเสธรากเหง้า เผ่าพันธุ์ ญาติพี่น้อง ดังความในเรื่องสั้นว่า

“...เขาเปื้อนหน้าไปอีกทาง นึกจะอายต่อภาพที่อยู่ตรงหน้ายิ่งนัก เขาสังเกตมาสัปดาห์แล้ว เด็กสาวมุดเข้า ๆ ออก ๆ เฟิงสังกะสีของคนงาน โดยไม่ยี่หระต่อสายตาเพื่อน ๆ หรือนักศึกษาที่ผ่านไปผ่านมา หล่อนอุ้มหลานออกมาเดินเล่นราวกับอยู่ที่บ้านเกิดตัวเอง...” (ทัศนาวดี, 2557, หน้า 83)

การอ่านหนังสือ นอกจากช่วยเพิ่มพูนประสบการณ์ด้านการใช้ภาษา กลวิธีการเล่าเรื่อง ตลอดจนเกิดองค์ความรู้ด้านศิลปะการประพันธ์แล้ว เนื้อหาของเรื่องราวที่อ่านอาจกลายเป็นแรงบันดาลใจสำคัญที่นักเขียนได้หยิบฉวยประเด็นหรือแง่มุมใดมุมหนึ่งมาขยายหรือสร้างเรื่องราวขึ้นใหม่ในรูปแบบใหม่ได้

สรุป อັตลักษณ์ด้านแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นของทัศนาวดีจากการศึกษากลุ่มตัวอย่าง พบว่า เกิดจากประสบการณ์ตรงจำนวน 23 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 36.51 เกิดจากการรับข่าวสาร เหตุการณ์ จำนวน 13 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 20.64 เกิดจากการสนทนาแลกเปลี่ยน จำนวน 12 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 19.05 เกิดจากการสังเกตบริบทชีวิต จำนวน 10 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 15.88 และแรงบันดาลใจเกิดจากการอ่านหนังสือจำนวน 5 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 7.93 ดังแสดงด้วยภาพแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพ 3 สรุปอัตลักษณ์ด้านการสร้างแรงบันดาลใจในเรื่องสั้นของทัศนาวดีในรอบสองทศวรรษ

พัฒนาการด้านการสร้างแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์เรื่องสั้นของทัศนาวดีในรอบสองทศวรรษ แสดงให้เห็น ดังสรุปในตารางต่อไปนี้

ตาราง 11 พัฒนาการอัตลักษณ์ด้านการสร้างสรรค์แรงบันดาลใจในเรื่องสั้นของทัศนาวดี

ทศวรรษที่ 1 (2535-2545)	ทศวรรษที่ 2 (2546-2556)
แรงบันดาลใจส่วนใหญ่ได้มาจากประสบการณ์ตรงของผู้เขียน ซึ่งเป็นเรื่องปกติ เพราะนักเขียนย่อมเริ่มจากเรื่องของตัวเองหรือเรื่องใกล้ตัว เนื่องจากมีฐานข้อมูลสะสมไว้ในชีวิตแล้วส่วนหนึ่ง และส่วนหนึ่งได้มาจากประสบการณ์แปลกใหม่ เช่น การย้ายถิ่นที่อยู่หรือ ประสบการณ์ในต่างแดน เป็นต้น เนื้อหาส่วนใหญ่จึงเป็นเรื่องความทรงจำวัยเยาว์ เรื่องส่วนตัว และอาชีพรับราชการครู	ผู้เขียนเริ่มได้รับแรงบันดาลใจจากภายนอกมากขึ้น ทั้งการติดตามข่าวสาร เหตุการณ์ การพูดคุยสนทนาแลกเปลี่ยน และการเฝ้ามองความเป็นไปของสังคม เนื้อหาของเรื่องสั้นทั้งที่ในไทยและต่างแดน จึงให้ความสำคัญกับชีวิตคนอื่น สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม จนอาจกล่าวได้ว่า ผู้เขียนได้พัฒนาความคิด โดยการนำเสนอเรื่องราวอันเป็นสากลมากยิ่งขึ้น

อัตลักษณ์ด้านการตั้งชื่อเรื่อง

ชื่อเรื่องถือเป็นส่วนแรกของเรื่อง การตั้งชื่อนั้นอาจอยู่ในลักษณะของคำหรือกลุ่มคำก็ได้ แต่ไม่ควรยืดยาวเกินไปเพราะจะยากต่อการจดจำ การตั้งชื่อเรื่องที่ดีจะเรียกสร้างความสนใจจากผู้อ่านได้มาก และใคร่ติดตามเนื้อหาของเรื่องต่อไป ดังนั้น ชื่อเรื่องจึงเปรียบเสมือน “ป้ายบอกทาง” แต่มีความพิเศษมากกว่านั้น กล่าวคือ ถ้อยคำต้องมีความแหลมคม ชุกช่อนเนื้อหา น่าคิด ให้เป็นดั่งไฟฉายส่องไปยังตัวเรื่อง ซึ่ง เปลื้อง ณ นคร (2535, หน้า 155) กล่าวถึงหลักการตั้งชื่อเรื่องไว้ 3 ข้อ คือ ตั้งโดยใช้ชื่อตัวละครสำคัญ ตั้งโดยขมวดปมของเนื้อเรื่อง และตั้งโดยประสงค์จะแสดงคติหรือความคิดเห็น ส่วนพิมาน แจ่มจรัส (2556, หน้า 294) กล่าวถึงการตั้งชื่อเรื่อง สรุปได้ 7 ลักษณะ คือ ตั้งชื่อตามตัวละครสำคัญ ตั้งชื่อตามฉากของเรื่อง ตั้งตามเหตุการณ์สำคัญ ตั้งตามชื่อสัตว์ที่มีบทบาทสำคัญ ตั้งตามแบบแผนของเรื่อง ตั้งตามสีสันของเรื่อง และตั้งชื่อด้วยการเร้าใจ

สำหรับอัตลักษณ์ด้านการตั้งชื่อเรื่องในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดแบ่งประเภทการตั้งชื่อเรื่องสั้นออกเป็น 5 ประเภท คือ 1) ตั้งชื่อจากตัวละครสำคัญ 2) ตั้งชื่อจากแก่นเรื่อง 3) ตั้งชื่อจากเหตุการณ์สำคัญ 4) ตั้งชื่อจากพฤติกรรมของตัวละคร และ 5) ตั้งชื่อจากคำคมบทเพลง

การศึกษาอัตลักษณ์ด้านการตั้งชื่อเรื่องในการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นของทัศนาวดี จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 63 เรื่อง ปรากฏว่า ทัศนาวดีตั้งชื่อเรื่องสั้นจากทุกประเภทที่กล่าวมา เรียงจากมากไปหาน้อย คือ ตั้งชื่อจากเหตุการณ์สำคัญ จำนวน 23 เรื่อง ตั้งชื่อจากแก่นเรื่อง จำนวน 13 เรื่อง ตั้งชื่อจากพฤติกรรมของตัวละคร จำนวน 10 เรื่อง ตั้งชื่อจากคำคมบทเพลง จำนวน 9 เรื่อง และตั้งชื่อจากตัวละครสำคัญจำนวน 8 เรื่อง ดังนี้

1. ตั้งชื่อจากเหตุการณ์สำคัญ

ตั้งชื่อจากเหตุการณ์สำคัญ หมายถึง การตั้งชื่อเรื่องสั้นโดยยึดเอาเหตุการณ์สำคัญที่มีผลต่อเรื่องมากที่สุด มาประมวลเป็นชื่อเรื่อง ปรากฏมากที่สุด จำนวน 23 เรื่อง แบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ **ตั้งชื่อจากเหตุการณ์สำคัญตอนต้นเรื่อง** จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ เรื่องเล่าบนหน้ากระดาษ, ไฟต์บังคับ และสภาเหล่าขาว **ตั้งชื่อจากเหตุการณ์สำคัญตอนกลางเรื่อง** จำนวน 12 เรื่อง ได้แก่ เรื่องเล่าจากชายซีเมา, เรื่องเล็ก ๆ, ของเด็ก ๆ, ความลับที่ซาปา, พ่อตายตั้งแต่ยังไม่สิ้นลม, ริมฝั่งโบโตแม็ค, สมรภูมิจีวีต, เมืองโมยราบ, ก๊กของลุงย่น, หมู่บ้านแอโรบิก ความลับของหลวงเพื่อน, เรื่องของหมา และเขตซุ่มชน...ลดความเลว **ตั้งชื่อจากเหตุการณ์สำคัญตอนจบเรื่อง** จำนวน 8 เรื่อง ได้แก่ ควายใบไม้กับวันสุดท้ายของเลิม แจกันที่ว่างเปล่า

เขียนดับ ณ ห้วยแกลง โศกนาฏกรรมบนลานแล้ง เหตุการณ์ปกติ ช่างหอนาฬิกา และมือเย็นของคนยาก

1.1 ตั้งชื่อจากเหตุการณ์สำคัญตอนต้นเรื่อง หมายถึง การใช้ข้อความตอนต้นเรื่องหรือตอนเปิดเรื่องมาเป็นข้อพิจารณาในการตั้งชื่อเรื่อง อาจเป็นการเล่าเรื่องโดยทั่วไป หรือแสดงให้เห็นฉากเหตุการณ์สำคัญก็ได้ปรากฏจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ เรื่องเล่าบนหน้ากระดาษ, ไฟต์บังคับ และสภาเหล่าขาว นำเสนอตัวอย่าง ดังนี้

ตัวอย่างเรื่องสั้น “เรื่องเล่าบนหน้ากระดาษ” ในรวมเรื่องสั้นโลกใบเก่ายัง **เศร้าเหมือนเดิม** ผู้เขียนเปิดเรื่องด้วยรูปแบบของ “จดหมาย” ซึ่งบอกเล่าเรื่องราวชีวิตของตัวละครเอกที่เขียนถึงหญิงสาวคนรัก เล่าผ่านสายตาของคนกวาดขยะที่อ่านจดหมายฉบับนั้น ดังบทคัดตอนจากเรื่องสั้นที่ว่า

“..แก้วตาครับ..

คิดอยู่นานเกือบสัปดาห์กว่าจะตัดสินใจเขียนจดหมายฉบับนี้ ความลำบากใจอยู่ที่ว่า เราได้จากกันมานานเหลือเกิน ภายหลังจากที่เราต่างออกจากบ้านเกิด จนบัดนี้พี่ยังไม่รู้เลยว่า บ้านใหม่ของแก้วอยู่ที่แห่งใด...” (ทัศนาวดี, 2547, หน้า 75)

เรื่องสั้น “ไฟต์บังคับ” ในรวมเรื่องสั้น **ฟ้าตีมะหะ: หญิงสาวผู้มองเห็นลม** เป็นตัวอย่างอีกเรื่องหนึ่งที่ตั้งชื่อโดยใช้เหตุการณ์ตอนต้นเรื่องที่ตัวละครตกอยู่ในสถานการณ์โดนบีบบังคับ ดังตัวอย่าง

“...กลุ่มที่ยืนออกันอยู่เบื้องล่างส่งเสียงกันแข็งแซ่พร้อมปรบมือดังซวด ๆ ด้วยความพอใจ เร่งเร้าให้คณะกรรมการรณรงค์การประกบมวยคู่สุดท้าย แต่เสียงตึกตึกใจดังกล่าวกลับเป็นคำกลางแห่งความหายนะ เสมือนญาติพิศจากกำลังร้องเรียกหาดวงวิญญาณของผม...” (ทัศนาวดี, 2557, หน้า 29)

เรื่องสั้น “สภาเหล่าขาว” ในรวมเรื่องสั้น **ฟ้าตีมะหะ: หญิงสาวผู้มองเห็นลม** ผู้เขียนตั้งชื่อจากเหตุการณ์ในวงสนทนาการบ้านการเมืองของชาวบ้านชนบทอีสาน โดยบรรยายไว้ตอนต้นเรื่อง ดังตัวอย่าง

“...ตั้งแต่ได้กอมมีอันเต็ม่าหัวหงอกต่างก็รู้ว่า แคร่ไม้ไผ่ใต้ต้นมะขามของยายดำเป็นที่โล่งเหมาะของผู้นั่งตามการบ้านการเมือง...ที่นี้ไม่ใช่สภากาแพ คนอีสานบ้านนอกเขาไม่มีกาแพกินกัน ถึงมีก็คงไม่กิน ที่นี้เป็นสภาลาบก้อย สภาเหล่าขาว...” (ทัศนาวดี, 2557, หน้า 139)

1.2 ตั้งชื่อจากเหตุการณ์สำคัญตอนกลางเรื่อง หมายถึง การใช้เหตุการณ์ช่วงกลางของเรื่องมาประมวลเป็นชื่อเรื่อง ส่วนมากจะเป็นสถานการณ์ที่ตัวละครกำลังเผชิญ

ปัญหาหรือกำลังหาวิธีการแก้ไขปัญหานั้นปรากฏจำนวน 12 เรื่อง ได้แก่ เรื่องเล่าจากชายซีมา, เรื่องเล็ก ๆ ของเด็ก ๆ, ความลับที่ซาปา, พ่อตายตั้งแต่ยังไม่สิ้นลม, रिमฝั่งโปโตแม็ค, สมรภูมิชีวิต, เมืองโมยราบ, กิ๊กของลุงย่น, หมู่บ้านแอรอริก, ความลับของหลวงเพื่อน, เรื่องของหมา และเขตชุมชน..ลดความเลว นำเสนอตัวอย่าง ดังนี้

ตัวอย่างเรื่องสั้น “เรื่องเล็ก ๆ ของเด็ก ๆ” ในรวมเรื่องสั้นในโลกแคบ ตั้งชื่อเรื่องจากเหตุการณ์เลือกตั้งประธานนักเรียนซึ่งวางไว้ตอนกลางของเรื่อง ดังบทคัดตอนจากคำประพันธ์ที่ว่า

“...อย่างไรก็ตาม ทองดียังคงเป็น ‘เต็งหนึ่ง’ ในสายตาเพื่อน ๆ และน้อง ๆ ด้วยอุปนิสัยที่เรียบร้อย เรียนดีและมีประสบการณ์มาแล้ว โดยเฉพาะพวกผู้หญิงดูจะไม่ค่อยพอใจกับความเป็นคนใจร้อนและมุทะลุตุตันของเผด็จนัก... การเลือกตั้งคราวนี้จึงเป็นการชิงตำแหน่งกันระหว่าง ‘เด็กชายทองดี’ ลูกนายทองสาหาปลา กับ ‘เด็กชายเผด็จ’ ลูกกำนันตำรวจแห่งตำบลโคกกลาง...” (ทัศนาวดี, 2545, หน้า 65)

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “สมรภูมิชีวิต” ในรวมเรื่องสั้นนางฟ้าในดวงจันทร์ ที่กล่าวถึงการมาเยือนร่ายตัวของหญิงสาวริมถนนยามค่ำคืนอันเปรียบเสมือน “เวทชีวิต” ของหล่อน ดังความว่า

“...ริมถนน หมุ่มมกัลล์ม่นกลุ่มแล้วกลุ่มเล่าแหวะเวียนเข้ามา เพื่อนหล่อนหายไปทีละคน ๆ รวมทั้งสองคนที่ร่วมห้องพักซึ่งตามหลังมาก็จากไปแล้ว

หล่อนถอนใจเบา ๆ การปลุกมาเยือนคนเดียวในวันนี้อาจทำให้หล่อนได้ทำงานซ้ำกว่าคนอื่น ๆ หรือหากโชคร้ายก็คงต้องกลับมือเปล่า...” (ทัศนาวดี, 2550, หน้า 13)

เรื่องสั้น “กิ๊กของลุงย่น” ในรวมเรื่องสั้นหมู่บ้านแอรอริก เป็นอีกหนึ่งตัวอย่างที่ใช้ฉากเหตุการณ์สำคัญในตอนกลางเรื่องมาตั้งชื่อเรื่อง ดังข้อความในเรื่องสั้นที่ว่า

“...ย่น ปลัดอายุ บอกว่า สวแก่แม่มา้ยในหมู่บ้านเสร็จแกไปแล้วมากกว่าสิบราย ต่างกรรมต่างวาระ ม่านรุคที่ระจัดกระจายกันอยู่รอบตัวเมือง แกเคยไปใช้บริการมาแล้วทั้งนั้น บ้างอาศัยผิวเพลอ บ้างอยากลอง บ้างเมาแล้วคึก พอโดนแกหยอดคำหวานหน่อยก็เคลิ้มคล้อยตาม...” (ทัศนาวดี, 2551, หน้า 70)

1.3 ตั้งชื่อจากเหตุการณ์สำคัญตอนจบเรื่อง หมายถึง การใช้ฉาก เหตุการณ์ตอนท้ายเรื่องหรือตอนจบเรื่องมาเป็นชื่อเรื่อง ปรากฏจำนวน 8 เรื่อง ได้แก่ ควายใบไม้กับวันสุดท้ายของเลิม แจกันที่ว่างเปล่า เทียนดับ ณ ห้วยแกลง โศกนาฏกรรมบนลานแล้ง สุดทางที่บางกอกเหตุการณ์ปกติ ช่างหอนาฬิกา และมือเย็นของคนยาก

ตัวอย่างเรื่อง “ควายใบไม้กับวันสุดท้ายของเลิม” ในรวมเรื่องสั้น **ความลับที่ซาปา** ผู้เขียนใช้เหตุการณ์ของเรื่องตอนท้ายสรุปเป็นชื่อเรื่อง ดังความว่า

“...ผมมองผ่านกระจกตู้ใส่หนังสือ...ควายใบไม้แห่งกรอบนอนนิ่งอยู่ในนั้น ไม่สามารถชักเชือกปลุกมันให้มีชีวิตขึ้นมาอีกได้ เช่นเดียวกับชีวิตของเด็กน้อยในวันนั้น...วันที่จารุณีล้มลงหมดสติ...วันที่สุเทพได้แต่พุ่มหายน้ำตานองหน้า...” (ทัศนาวดี, 2546, หน้า 21)

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “สุดท้ายที่บางกอก” ในรวมเรื่องสั้น **นางฟ้าในดวงจันทร์** กล่าวถึงฉากสนามบินนอยไบที่ตัวละครกำลังเดินทางออกจากเวียดนามเพื่อกลับสู่มาตุภูมิของตน ดังบทประพันธ์ที่ว่า

เรื่องสั้น “ช่างหอนาฬิกา” ในรวมเรื่องสั้น **หวังว่าประชาชนคงเข้าใจ** กล่าวถึงฉากสำคัญในตอนท้ายเรื่องที่ลูกสาวและหนุ่มคนรักเผลอเผลอจากพับแห่งหนึ่ง ขับรถมาชนแม่ซึ่งนั่งชายผ้าที่ช่างหอนาฬิกา ดังความพรรณนาว่า

“...ร่างของนางเถลไถ่ไปกับพื้น ก่อนกระแทกกับต้นมะขาม นอนแน่นิ่ง เลือดทะลักออกมาจากปาก จมูกเป็นลิ่ม ๆ เพื่อนพ่อค้าแม่ค้ากรูกันเข้ามา สักครู่ใครคนหนึ่งจึงอุ้มร่างนางขึ้น...” (ทัศนาวดี, 2554, หน้า 47)

การใช้เหตุการณ์สำคัญมาตั้งชื่อเรื่องปรากฏมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนให้ความสนใจกับเหตุการณ์สำคัญของเรื่องอย่างมาก และนำมาสรุป ขมวดเหตุการณ์ดังกล่าวมารวมเป็นถ้อยคำสั้น ๆ เพื่อตั้งชื่อเสมือนจุดรวมของภาพเหตุการณ์สำคัญนั้น

2. ตั้งชื่อจากแก่นเรื่อง

ตั้งชื่อจากแก่นเรื่อง หมายถึง การกำหนดชื่อเรื่องจากสาระสำคัญของเรื่องที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอต่อผู้อ่าน โดยปกติการตั้งชื่อเรื่องด้วยการยึดแก่นเรื่องนี้ มักไม่ปรากฏข้อความหรือชื่อนั้นโดยตรงหากแต่เป็นถ้อยคำสรุปที่สามารถคาดเดาหรือคิดขยายความไปถึงรายละเอียดของเรื่องโดยรวมได้ ในกลุ่มตัวอย่างทั้ง 63 เรื่อง ปรากฏอัตลักษณ์การตั้งชื่อเรื่องจากแก่นของเรื่อง จำนวน 13 เรื่อง ได้แก่ ผู้พิทักษ์, อ้อมอกอันอุก้อง, สัมพันธภาพ, หยาดเหงื่อของแม่, กำแพง, โลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม, สายใย, ในกรอบเขตโทษ, จากดอนลำดวนถึงสวนอัมพร, ทศนิยมไม่รู้จบ, เสาลัก, ป่ม และผู้รอยคอย

ตัวอย่างเรื่องสั้น “ผู้พิทักษ์” ในรวมเรื่องสั้น **ในโลกแคบ** เป็นการตั้งชื่อเรื่องจากการสรุปเรื่องราวเหตุการณ์ทั้งหมดที่ผู้เขียนนำเสนอเกี่ยวกับความเชื่อด้านไสยศาสตร์ของฝ่ายหนึ่งที่อีกฝ่ายได้พิสูจน์ถึงความจริง ดังเหตุการณ์ตอนหนึ่งในเรื่องทีกล่าวว่า

“...ทิ้งลงไป พอใหญ่ปุ๊กินเหล่าแล้วต้องสูบบุหรี่ ท่านจะคอยพิทักษ์รักษาเราให้อยู่รอดปลอดภัย” ทิตทรงเผด็จการด้วยเสียงอันดัง...” (ทัศนาวดี, 2545, หน้า 79)

เรื่องสั้น “กำแพง” ในรวมเรื่องสั้นโลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม ผู้เขียนตั้งชื่อโดยสรุปจากความขัดแย้งทางความคิดในการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันของหนุ่มสาวคู่หนึ่งที่เปรียบเสมือน “กำแพง” ขวางกันไม่ให้สมหวัง ดังบทตัดตอนจากเรื่องสั้นที่ว่า

“...ว่าไปแล้ว ดูเหมือนไม่มีปัญหาอันใดเลยที่ครูบ้านนอกอย่างผมจะร่วมห้องโรงกับหญิงสาวปริญญาตรีที่ทำงานในบริษัทใหญ่โต โดยภาพรวมแล้วเรื่องมันควรจะราบรื่น หล่อนเองก็เป็นคนดีมีความรับผิดชอบ ทุกอย่างดูเหมาะสมกลมกลืน แต่มีอย่างเดียวที่เป็นปัญหาใหญ่ก็คือ ความคิดและข้อตกลงเราหลังแต่งงาน...” (ทัศนาวดี, 2547, หน้า 15)

เรื่องสั้น “เสาหลัก” ในรวมเรื่องสั้นหวังว่าประชาชนคงเข้าใจ ผู้เขียนตั้งชื่อเรื่องโดยใช้สัญลักษณ์ที่เป็นหลักยึดอันมีผลต่อการดำเนินชีวิตของชุมชนหมู่บ้าน แสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลง ดังความว่า

“...เมื่อคราวที่หอกระจายข่าวเดินทางเข้ามา แก่และคนรุ่นก่อนก็คัดค้านว่าไม่ควรมาตั้งครอบครัวหลักบ้าน แต่คนส่วนใหญ่โดยการนำของท่านกำนันไม่เห็นด้วย อ้างว่าเป็นของทางการ พ่อใหญ่พิมได้แต่นั่งเงียบ ดวงตาฝ้าฟางนั้นซุกซ่อนความโศกอาดูรไว้ภายใน แล้วนี่... เสารับสัญญาณโทรศัพท์...มันก็อ้างว่าเพื่อความทันสมัย เพื่อรายได้...เพื่อลูกเพื่อหลาน...” (ทัศนาวดี, 2554, หน้า 165)

โดยปกติแก่นเรื่องก็ถือเป็นสาระสำคัญของเรื่องอยู่แล้ว ซึ่งอาจปรากฏในรูปข้อความ บทบรรยาย พรรณนา หรือคำพูดของตัวละครที่นักเขียนได้เลือกหยิบยกมาตั้งเป็นชื่อเรื่องโดยตรง หรือนำมาสรุปเป็นชื่อเรื่องด้วยก็ได้

3. ตั้งชื่อจากพฤติกรรมของตัวละคร

ตั้งชื่อจากพฤติกรรมของตัวละคร หมายถึง การกำหนดชื่อเรื่องโดยยึดเอาบทบาทหรือการแสดงพฤติกรรมของตัวละครเป็นหลัก โดยพฤติกรรมที่ว่านั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อเรื่อง ซึ่งชื่อเรื่องที่ได้มานั้น มักสรุปโดยวิธีใช้คำแทนหรือเปรียบเทียบการกระทำของตัวละคร ดังกล่าว ปรากฏจำนวน 10 เรื่อง ได้แก่ ในโลกแคบ, ที่นี่..มีแม่ให้เช่า, ผู้ช่วยครู, บรรณาการ, เคว้ง, สมภารระดับ 8, ผู้รับร่าง, จึงเรียนมาเพื่อทราบ, เลื่อม และถนนชีวิต

ตัวอย่างเรื่องสั้น “ในโลกแคบ” ในรวมเรื่องสั้นในโลกแคบ แสดงให้เห็นถึงชื่อเรื่องที่บอกถึงความ “แปลกแยก” กับเพื่อนร่วมวิชาชีพ ขัดแย้งกับระบบราชการที่คนส่วนใหญ่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ อำนาจ เงินตราและตำแหน่ง จึงเปรียบเหมือนว่าตัวละครเอง “โดดเดี่ยว” อยู่ในอุดมการณ์และโลกของตนเอง ดังบทตัดตอนจากคำประพันธ์ที่ว่า

“...เวร...โลกของผมคับแคบลงทุกที ดูมันจะเหลือพื้นที่เพียงห้องนอนแคบ ๆ บนบ้านพักครูเท่านั้น

เพื่อนร่วมอาชีพมักจะมองผมเหมือนกับว่า พวกเขาได้เจอเจอตัวประหลาด เวลาพบปะหรือประชุมกลุ่ม พวกเขามักจะหันมามองและซุบซิบ...” (ทัศนาวดี, 2545, หน้า 105-106)

เรื่องสั้น “ผู้ช่วยครู” ในรวมเรื่องสั้นโลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม เป็นเรื่องสั้นอีกเรื่องหนึ่งที่ผู้เขียนใช้พฤติกรรมของตัวละครเอกคือ “ยายจันทา” ที่มาคอยเฝ้าหลานชายในห้องเรียนมาเป็นชื่อเรื่อง ดังข้อความที่ว่า

“...เหตุการณ์ต่าง ๆ ภายในโรงเรียนดำเนินไปด้วยดี ยายจันทาได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนไปแล้ว โดยเฉพาะสำหรับชั้นปอหนึ่ง ช่วงเวลาที่นั่งเฝ้าหลานนั้น แกได้สังเกต ศึกษาเรียนรู้วิธีสอนต่าง ๆ จากครูประจำชั้น และคอยจดจำรายละเอียดของการเรียนการสอน จนแก่ค่อย ๆ เกิดความรู้สึกซึมซับ และคิดว่าแกเองก็สามารถสอนเด็กปอหนึ่งได้เช่นกัน...” (ทัศนาวดี, 2547, หน้า 65-66)

เรื่องสั้น “บรรณาการ” ในรวมเรื่องสั้นนางฟ้าในดวงจันทร์ การตั้งชื่อเรื่องเกิดจากพฤติกรรมของตัวละครที่เป็นอาจารย์ ซึ่งแสดงออกมาในลักษณะเรียกร้องทรัพย์สินของจากลูกศิษย์ ดังบทตัดตอนจากคำประพันธ์ที่ว่า

“...อาจารย์คนทีวี่นี่เป็นเหมือนมหาชีวิตของหล่อนเลขก็ว่าได้ พี่ทองมีเล่าว่า คราวก่อนเมื่อกลับลาว แกขอตามไปด้วย อ้างว่าเพื่อไปดูศิลปะการสร้างวัดซึ่งเป็นเรื่องหลักในงานวิจัยของหล่อน หล่อนต้องออกค่าใช้จ่ายทั้งหมด และตลอดระยะเวลาสองสัปดาห์ที่แกอยู่เวียงจันทน์ พี่ทองมีดูแลแกเสียยิ่งกว่าพ่อ ใส่ใจมากกว่าสามี...เมื่อถึงวันกลับของอาจารย์ พี่ทองมียังสรรหาของฝากสารพัดจนล้นไม้ล้นมือ...” (ทัศนาวดี, 2550, หน้า 82)

พฤติกรรมของตัวละครถือเป็นส่วนสำคัญที่แสดงเนื้อหาเรื่องราวที่เกิดขึ้น ในเรื่องบางครั้งนักเขียนก็จับเอาพฤติกรรมเด่น ๆ ดังกล่าวมาตั้งชื่อเรื่องเพื่อสื่อสารเป็นนัยกับผู้อ่าน เพื่อให้เกิดความสนใจ สงสัยใคร่ติดตาม

4. ตั้งชื่อจากคำคม บทเพลง

ตั้งชื่อจากคำคม บทเพลง หมายถึง การใช้คำหรือข้อความซึ่งเป็นที่รู้จักกันมาตั้งเป็นชื่อเรื่อง อาจอยู่ในลักษณะของ วาทกรรม สำนวน คำคม หรือถ้อยคำในบทเพลง บทประพันธ์ ร้อยกรองต่าง ๆ ก็ได้ การตั้งชื่อแบบนี้ ปรากฏในเรื่องสั้น จำนวน 9 เรื่อง ได้แก่ ไทกินปี, พุทโธ่เอ๋ย, มือปิ่น, เยี้ยวบง, ตะแบกบานแล้วร่วง, ปล่อยเกาะ, บ่าเอ๋ย อยเอ๋ย, นางละคร และหวังว่าประชาชนคงเข้าใจ

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “ไทกินปี” ในรวมเรื่องสั้นในโลกแคบ ผู้เขียนได้ใช้คำว่า “ไทกินปี” (ไทกินปี เป็นคำชู้เด็กชุกชนงอแง “ไท” หมายถึง คนแปลกหน้า คนต่างถิ่น คนที่

นำกลั้ว “ปี” หมายถึง ดี-อวัยวะภายในของคนและสัตว์ (ภาษาถิ่นอีสาน) “ไทกินปี” จึงมีความหมายคล้ายกับชื่อของมันเอง) อันเป็นคำสำนวนท้องถิ่นมาตั้งชื่อเรื่อง เพื่อสะท้อนให้เห็นเรื่องราวที่คนในพื้นที่ถูกรังแกจากคนต่างถิ่นในหลากหลายลักษณะ ไม่ว่าจะเป็นความรักของหนุ่มสาว คนต่างถิ่นที่มาหลอกไปทำงานต่างประเทศ นักการเมืองแปลกหน้า เป็นต้น ดังตัวอย่างบทตัดตอนจากเรื่องสั้นที่ว่า

“...ต่อเมื่อเวลาเนิ่นนานออกไปหลายปี แม่คงปฏิเสธไม่ลงว่าไทกินปีนั้นมีอยู่จริง ครอบครัวของเราประสบชะตากรรมอันเป็นบทเรียนราคาแพงที่ไม่อาจลบเลือนจากความทรงจำได้เลย...

จะอะไรเสียอีกเล่า...ก็ไอ้คนแปลกหน้าที่มาป่าวประกาศหาคนไปทำงานได้วันนั้นไง...” (ทัศนาวดี, 2545, หน้า 48)

เรื่องสั้น “ตะแบกบานแล้วร่วง” ในรวมเรื่องสั้นชุดโลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม ผู้เขียนนำเอาข้อความในบทเพลง “เหมือนข้าวคอกยเคียว” ท่อนหนึ่งมาตั้งเป็นชื่อเรื่อง แสดงให้เห็นเนื้อหาของเรื่องทีกล่าวถึงชะตากรรมของหญิงสาวคนหนึ่ง que เปลี่ยนไปตามสภาพสังขาร วารวัย อีกทั้งเส้นทางชีวิตที่ตกต่ำเพราะการกระทำของตนเอง ดังบทตัดตอนจากเรื่องสั้นที่ว่า

“...ตะแบกบานแล้วร่วง...สีม่วงที่พี่ชื่นชม...หริตหริ่งระงม...ที่ปล่อยน้องให้ตรมคนเดียว...

เพลงเก่าเศร้าซึ่งลอยขึ้นบันไดมา...ภาพเด็กสาวผมเปียซ้อนทับกับหน้าต่างดำปี๋ของหญิงขี้เมาดูราวเสียน...ขณะที่ภาพนักร้องสาวร่างเปล่าเปลือยที่ผมกกดไว้แนบอกเมื่อสองเดือนก่อนแจ่มชัดขึ้นทุกที...” (ทัศนาวดี, 2547, หน้า 35-36)

เรื่องสั้นชื่อ “ป่าเอ๋ย อยเอ๋ย” ในรวมเรื่องสั้นนางฟ้าในดวงจันทร์ ผู้เขียนตั้งชื่อเรื่องตามคำพูดของ “ขอทาน” ชาวเวียตนามเพื่อขอเงิน เป็นการเรียกร้องความสงสาร ซึ่งสอดคล้องกับเนื้อหาของเรื่องทีกล่าวถึงชีวิตของเด็กน้อยขอทานชื่อ “จาง” ดังคำประพันธ์ที่ว่า

“...ป่าเอ๋ย อยเอ๋ย ๆ ๆ ๆ...งานของจางเริ่มขึ้นอีกครั้งไม่มีอะไรยุ่งยาก แคคำพูดดัง ซ้ำ ๆ ซาก ๆ เดินไปเรื่อย มือถือนอนเก่า ๆ ส่ายไปมาเพื่อขอเศษเงิน มันดูง่ายและน่าค้นเคยเสียจนความรู้สึกตายด้าน แต่บางครั้งจางก็เบื่อหน่ายกับการสิ้นเสียงและปั้นสีหน้าทำทางเพื่อดึงดูดความสงสาร...” (ทัศนาวดี, 2550, หน้า 68)

คำคม บทเพลง ถือเป็นถ้อยคำที่มีความไพเราะ ลึกซึ้ง และสามารถนำมาตีความ ขยายความได้อย่างกว้างขวาง ส่วนใหญ่มักเป็นสำนวน คำร้องเล่น คำขู่ คำล้อเลียน คำที่แสดง อັตลักษณ์เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินเรื่อง หากเป็นบทเพลง บทประพันธ์ ก็เปรียบเสมือนวรรณคดีของที่คมคาย และเื้ออำนวยต่อการนำมาสร้างสรรค์จินตนาการ

5. ตั้งชื่อจากตัวละครสำคัญ

ตั้งชื่อจากตัวละครสำคัญ หมายถึง การตั้งชื่อเรื่องสั้นที่ยึดเอา “ตัวละครสำคัญ” หรือตัวละครเอกเป็นหลักในการขมวดเรื่องราว ปรากฏจำนวน 8 เรื่อง แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การใช้ชื่อโดยตรง และการใช้ชื่อโดยนัยนำเสนอตัวอย่าง ดังนี้

5.1 การใช้ชื่อโดยตรง หมายถึง การใช้ชื่อของตัวละครมาตั้งเป็นชื่อเรื่อง อาจปรากฏในรูปชื่อตัวละครอย่างเดี่ยวหรือมีคำอื่นประกอบเพื่อสื่อถึงแนวทางของการนำเสนอเนื้อหาก็ได้ ข้อมูลที่ปรากฏมีจำนวน 4 เรื่อง คือ นุดสะหวัน, ความหวังของซัป, มาตามเชียว: นางฟ้าของแฟรงค์ และฟาติมะห์: หญิงสาวผู้มองเห็นลม

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “นุดสะหวัน” ในรวมเรื่องสั้นนางฟ้าในดวงจันทร์ ชื่อเรื่องมาจากชื่อตัวละครเอก ซึ่งถือเป็นจุดรวมของเรื่อง เพราะเป็นเรื่องปัญหา “รักสามเส้า” หนึ่งหญิงสองชาย อีกทั้งการเขียนตามแบบอักขรวิธีของภาษาลาวก็สามารถเรียกความสนใจได้ ผู้เขียนจึงใช้ชื่อนี้เป็นชื่อเรื่อง ดังข้อความในบทคัดตอนมาประกอบว่า

“...เป็นธรรมดาที่กุหลาบงามอย่างนุดสะหวันจะมีชายหมายปองหลายคน แต่ท่าทีของเธอจะให้ความสนิทสนมกับจันสะหมอนและพอลซารี มากเป็นพิเศษ...” (ทัศนาวดี, 2550, หน้า 35)

เรื่องสั้น “มาตามเชียว: นางฟ้าของแฟรงค์” ในรวมเรื่องสั้นหมู่บ้านแอโรบิก เป็นอีกหนึ่งตัวอย่างที่แสดงให้เห็นการใช้ชื่อตัวละครโดยตรงมาตั้งเป็นชื่อเรื่อง ซึ่งบ่งบอกถึงแนวเรื่องได้เป็นอย่างดี ดังข้อความในเรื่องสั้นที่ได้กล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงในชีวิตของตัวละครเอกว่า

“...บัดนี้อีเชียวไม่ใช่นางประแดะอีกต่อไป แต่มันเป็นนางไอ่คำที่ควรคู่ยิ่งกับผาแดง เทพบุตรผมหอง วิศวกรหนุ่มผู้แสนใจดี...อีเชียว...อีสาขเชียว...นางประแดะ...กลายเป็นอดีตไปแล้ว จากนั้นไปมีแต่ “มาตามเชียว”...นางฟ้าของแฟรงค์...” (ทัศนาวดี, 2551, หน้า 38)

เรื่องสั้น “ฟาติมะห์: หญิงสาวผู้มองเห็นลม” ในรวมเรื่องสั้นฟาติมะห์: หญิงสาวผู้มองเห็นลม ผู้เขียนตั้งชื่อตามชื่อตัวละครและลักษณะพิเศษ ดังบทบรรยายที่ว่า

“...ฟาติมะห์รู้สึกว่ารล่อนได้หลุดเสียงนั้นออกมาจริง ๆ ยังดีที่ไม่มีใครได้ยิน การพูดคุยกับลมของหล่อน...ช่างปะไร..ก็หล่อนมองเห็นมันจริง ๆ นี่นา ลมก็เหมือนคนเรา บางครั้งสงบนิ่งเยือกเย็น บางที่ซึ้งอน บางคราวโกรธเกรี้ยวดุร้าย รูปร่างหน้าตาก็บิดเบี้ยวไปตามห้วงอารมณ์...” (ทัศนาวดี, 2557, หน้า 98)

5.2 การใช้ชื่อโดยนัย หมายถึง การตั้งชื่อเรื่องสั้นโดยยึดความหมายหรือสถานภาพ ของตัวละคร ปรากฏจำนวน 4 เรื่อง คือ พี่ชายคนที่สี่, นางฟ้าในดวงจันทร์, นางละคร และ เจ้า(หน้า)ที่

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “นางฟ้าในดวงจันทร์” ในรวมเรื่องสั้นนางฟ้าในดวงจันทร์ ผู้เขียนตั้งชื่อเรื่องจากความหมายของชื่อตัวละคร คือ “งา” ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสวยงามของหญิงสาว ดังความในเรื่องสั้นว่า

“...งา เป็นชื่อของสาวสวยคนนี้ ผมถามถึงความหมาย เธอเงยหน้าพลาบซึ่มมือ ไปยังจันทร์เต็มดวงที่กำลังลอยอยู่ในโค้งฟ้า ไกด์หนุ่มอธิบายว่า งาเป็นชื่อของนางฟ้าตนหนึ่งที่อาศัยอยู่ในดวงจันทร์...” (ทัศนาวดี, 2550, หน้า 26)

เรื่องสั้นชื่อ “นางละคร” ในรวมเรื่องสั้นหวังว่าประชาชนคงเข้าใจ ผู้เขียนตั้งชื่อเรื่องสั้นจากสถานภาพด้านหน้าที่การงานของตัวละคร และยังแฝงนัยยะเกี่ยวกับการดำเนินเรื่องไว้ด้วย เช่น การแสดง “ละคร” ของดาราสาวเพื่อสร้างภาพให้ตนเองดูดี ดังข้อความในเรื่องสั้นว่า

“...สองมือที่เคยหวดซ้ายปายขวาเมื่อวันก่อน บัดนี้ค่อย ๆ เลื่อนมาประกบติดแน่นในท่าพนม แล้วค้อมหัวกราบลงแทบตัก

ในเหลี่ยมมุมที่บดบังอยู่นั้น...ดาราสาวจุดยิ้มขึ้นอย่างเหี้ยมเกรียม

...เฮอะ..แค่นี้ก็สิ้นเรื่อง..หล่อนคำรามในลำคอ ไอ้พวกสื่อมันจะแค้นสักแค่ไหนกันนักเชียว...” (ทัศนาวดี, 2554, หน้า 80)

เรื่อง “เจ้า(หน้า)ที่” ในรวมเรื่องสั้นหวังว่าประชาชนคงเข้าใจ ชื่อเรื่องแฝงด้วยนัยยะสองความหมายของสองตัวละคร คือ เจ้าหน้าที และเจ้าที่ ซึ่งต่างก็ทำหน้าที่ของตนเอง ดังความว่า

“...เปลวแดดยังแผดจ้ารยับ เวลานั้นเด็กเพ็งเล็กเรียน ขบวนมอเตอร์ไซด์ของเหล่าเยาวชนอนาคตของชาติแผดเสียงแข่งกันเข้ามาเป็นกลุ่ม ๆ ซ้อนสองอัดสาม ชนิดที่หมอบอยู่หน้าคนขับเสียเป็นส่วนใหญ่

“โลตัส สวัสดีครับ”

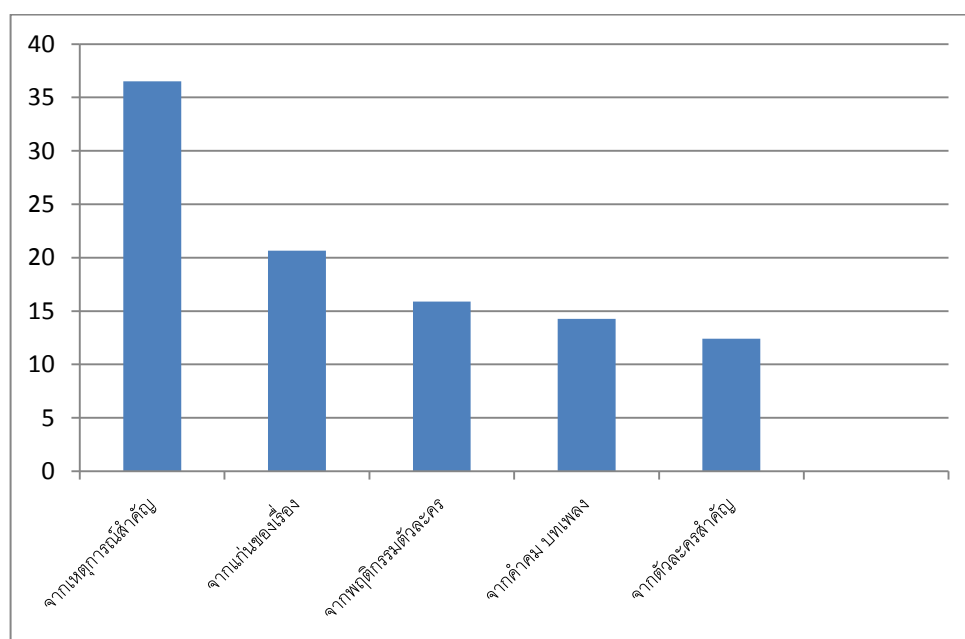
“โลตัส สวัสดีครับ”

ปากทิดเขี่ยยังพริ้วคำเดิม ทักทายเด็ก ๆ เหล่านั้น พร้อมโค้งคารวะพองาม แสดงให้เห็นว่าเป็นพนักงานที่ผ่านการอบรมมาอย่างดี ไม่มีเลือกปฏิบัติ

“หียยยย...บักโง่เอ๊ย เป็นหยั่งมึงบ่อดเทบไฉน้อ !” พ่อใหญ่บัวนึกขำ หลุดเสียงหัวเราะออกมาเบา ๆ

การใช้ชื่อตัวละครสำคัญมาตั้งเป็นชื่อเรื่องนั้น อาจปรากฏในรูปของคำที่ใช้เรียกขานตัวละครนั้นโดยตรง หรือเป็นฉายาอันเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งที่โดดเด่นของตัวละครก็ได้

สรุป อุตลักษณ์ด้านการตั้งชื่อเรื่องในการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นของทัศนาวดี จากการศึกษากลุ่มตัวอย่าง พบว่า ตั้งชื่อจากเหตุการณ์สำคัญ จำนวน 23 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 36.51 ตั้งชื่อจากแก่นของเรื่อง จำนวน 13 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 20.64 ตั้งชื่อจากพฤติกรรมของตัวละคร จำนวน 10 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 15.87 ตั้งชื่อจากคำคม บทเพลง จำนวน 9 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 14.28 และตั้งชื่อจากตัวละครสำคัญจำนวน 8 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 12.70 ดังแสดงด้วยภาพแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพ 4 สรุปอุตลักษณ์ด้านการตั้งชื่อเรื่องสั้นของทัศนาวดีในรอบสองทศวรรษ

พัฒนาการด้านการตั้งชื่อเรื่องในการสร้างสรรค์เรื่องสั้นของทัศนาวดีในรอบสองทศวรรษ แสดงให้เห็น ดังสรุปในตารางต่อไปนี้

ตาราง 12 พัฒนาการอัตลักษณ์ด้านการสร้างสรรค์ชื่อเรื่องในเรื่องสั้นของทัศนาวดี

ทศวรรษที่ 1 (2535-2545)	ทศวรรษที่ 2 (2546-2556)
การตั้งชื่อเรื่องในระยะแรก ผู้เขียนให้ความสำคัญกับเหตุการณ์สำคัญที่เป็นจุดพลิกผันของเรื่องมากกว่าประเด็นอื่น ส่วนใหญ่ชื่อเรื่องจะตั้งไว้ก่อนแต่ก็ยังไม่ยุติ สามารถเปลี่ยนแปลงปรับได้จนกว่าเรื่องจะผ่านกระบวนการขดเกล็ดได้ลงตัว โดยชื่อเรื่องสั้นบางส่วนเป็นภาษาเวียดนามตามประสบการณ์ใช้ชีวิตของผู้เขียนเอง	ผู้เขียนได้ให้ความสนใจปัจจัยอย่างอื่นมากขึ้น อาทิ ตัวละครสำคัญ แก่นเรื่อง หรือพฤติกรรมเด่น ๆ ของตัวละคร จะเห็นได้ว่าผู้เขียนมีประสบการณ์ในการตั้งชื่อเรื่องมากยิ่งขึ้นโดยพยายามมองภาพรวมอย่างละเอียดลออ เพื่อให้ได้ชื่อเรื่องที่ลงตัวที่สุดทั้งในลักษณะของศูนย์รวมเรื่อง นัยยะแฝงและป้ายนำทาง

อัตลักษณ์ด้านการสร้างแก่นเรื่อง

แก่นเรื่องเป็นสาระสำคัญของเรื่องสำหรับผู้ประพันธ์ต้องการสื่อสารกับผู้อ่าน มีลักษณะเป็นความจริงของชีวิตด้านใดด้านหนึ่งที่ทำให้ผู้อ่านเกิดความหยั่งรู้ เข้าใจและได้แง่คิด ซึ่งไพโรจน์ บุญประกอบ (2539, หน้า 45-50) กล่าวว่า แก่นเรื่องมี 4 ประเภท ได้แก่ 1) แก่นเรื่องแสดงทัศนะ 2) แก่นเรื่องแสดงอารมณ์ 3) แก่นเรื่องแสดงพฤติกรรม และ 4) แก่นเรื่องแสดงภาพและเหตุการณ์

การวิเคราะห์และค้นหาแก่นเรื่องนั้น ธัญญา สังขพันธ์านนท์ (2539, หน้า 185) อธิบายไว้สรุปว่า ในเรื่องบางเรื่อง แก่นเรื่องอาจปรากฏอย่างชัดเจน แต่บางเรื่องอาจซ่อนเอาไว้ภายใต้องค์ประกอบและรายละเอียดต่าง ๆ เช่น พิจารณาตัวละครเอกและพฤติกรรมของตัวละครในสถานการณ์ต่าง ๆ คำนึงเสียงของผู้แต่งประกอบ เป็นต้น แต่โดยทั่วไปแล้วแก่นเรื่องส่วนใหญ่ มักไม่ปรากฏเป็นข้อความที่ชัดเจนโดยตรง แต่อาจบอกเป็นนัยยะหรือสามารถเทียบเคียงให้เห็นสาระสำคัญของเรื่องได้ ซึ่งตำแหน่งของข้อความดังกล่าวอาจเป็นตอนต้น ตอนกลางหรือตอนท้ายของเรื่องก็ได้โดยวิธีการนำเสนอแก่นเรื่องนั้น เอ็ดการ์ วี. โรเบิร์ต (Edgar, 1988, pp. 104-106) กล่าวถึงวิธีการนำเสนอแก่นเรื่องของผู้เขียนไว้ 5 วิธี สรุปคือ นำเสนอโดยการบอกเล่าโดยตรงของผู้เขียน, นำเสนอโดยผ่านทัศนะของผู้เล่าเรื่อง, นำเสนอโดยการกระทำของตัวละคร, นำเสนอโดยผ่านภาษาอุปมา และนำเสนอโดยผ่านตัวเรื่องทั้งหมด

อัตลักษณ์ด้านการสร้างแก่นเรื่องในงานวิจัยครั้งนี้ จากการศึกษารื่องสั้นทั้ง 63 เรื่อง ผู้วิจัยได้แบ่งแก่นเรื่องออกเป็น 4 ประเภท ตามลำดับจำนวนเรื่องที่ปรากฏจากมากไปหาน้อย คือ 1) แก่นเรื่องแสดงภาพและเหตุการณ์ 2) แก่นเรื่องแสดงพฤติกรรม 3) แก่นเรื่องแสดงทัศนะ

และ 4) แก่นเรื่องแสดงอารมณ์ โดยอธิบายถึงอัตลักษณ์การสร้างแก่นเรื่องที่มุ่งแสดงให้เห็นธรรมชาติของมนุษย์ด้านใดด้านหนึ่ง ได้แก่ ความรัก ความโลภ ความโกรธ และความหลง พร้อมยกตัวอย่างข้อความประกอบ ตามลำดับดังต่อไปนี้

1. แก่นเรื่องแสดงภาพและเหตุการณ์

แก่นเรื่องแสดงภาพและเหตุการณ์ หมายถึง แก่นเรื่องที่ผู้เขียนมุ่งแสดงภาพบางอย่างหรือเหตุการณ์บางช่วงตอนของชีวิตตัวละคร ปรากฏจำนวน 18 เรื่อง นำเสนอตัวอย่าง ดังนี้

1.1 แก่นเรื่องแสดงภาพและเหตุการณ์ เกี่ยวกับความรัก จำนวน 8 เรื่อง ได้แก่ ความใฝ่ฝันกับวันสุดท้ายของเลียม, เรื่องเล่าบนหน้ากระดาษ, พ่อตายตั้งแต่ยังไม่สิ้นลม, สมรภูมิชีวิต, หมู่บ้านแอโรบิก, นอนสาหล่า, ไฟต์บังคับ และถนนชีวิต

ตัวอย่างเรื่องสั้น “พ่อตายตั้งแต่ยังไม่สิ้นลม” ในรวมเรื่องสั้นโลกใบเก่ายัง **เศร้าเหมือนเดิม** ผู้เขียนได้แสดงภาพเหตุการณ์โดยนำเสนอผ่านทัศนะของผู้เล่าเรื่องเกี่ยวกับความรัก ดังบทคัดตอนจากคำประพันธ์ที่ว่า

“...มันเป็นเหตุการณ์ที่เขาสะเทือนใจยิ่งนัก พ่อยังไม่ตาย ยังคงรับรู้ทุกอย่าง ประสาทหู สมอยังไม่มอดดับ พ่อขยับศีรษะไปมาพยายามเปิดเปลือกตาที่มองไม่เห็นขึ้น แต่ก็อ่อนแรงนัก มันกระดิกกระเดี้ยได้เพียงเล็กน้อย...” (ทัศนาวดี, 2547, หน้า 97)

เรื่องสั้น “สมรภูมิชีวิต” ในรวมเรื่องสั้นนางฟ้าในดวงจันทร์ ผู้เขียนได้แสดงภาพเหตุการณ์โดยนำเสนอผ่านการบอกเล่าโดยตรงของผู้เขียนเพื่อแสดงให้เห็นการต่อสู้ชีวิตของตัวละครเกี่ยวกับความรัก ดังข้อความที่ว่า

“...กาลเวลาผ่านไปเหมือนไฟที่เผาไหม้สังขาร พ่อล้มป่วยและทิ้งร่างลงในต้นฤดูหนาวเมื่อหลายปีก่อน ขณะที่หล่อนกำลังจะจบมัธยม แม่หมดปัญญาหาเงินมาส่งเสียลูกทั้งสองได้ หล่อนจึงเป็นฝ่ายเสียสละให้น้องเรียนต่อ ตัดสินใจเดินทางมาหางานทำในเมืองหลวง... เมื่อทางเลือกติดตัน หล่อนจึงตัดสินใจใช้เรือนร่างแลกกับเงิน...” (ทัศนาวดี, 2550, หน้า 12-13)

เรื่องสั้น “ไฟต์บังคับ” ในรวมเรื่องสั้นฟ้าตีมะหะ: หญิงสาวผู้มองเห็นลม ผู้เขียนแสดงให้เห็นการถูกสถานการณ์บีบบังคับของตัวละครเอก นำเสนอผ่านบทบรรยายที่ว่า

“...เงินที่เก็บรวมกันสองร้อยไว้เดิมพันตะกร้อนั้น บัดนี้ กลายเป็นเงินมัดจำการชกของผม ซึ่งไม่มีทางหลีกเลี่ยงไปไหนได้ ยังไง ๆ คำนี้ผมก็ต้องเปลี่ยนสภาพจากนักกีฬาตะกร้อนไปเป็นนักมวยครั้งแรกในชีวิต...” (ทัศนาวดี, 2557, หน้า 31)

1.2 แก่นเรื่องแสดงภาพและเหตุการณ์เกี่ยวกับความโลภ จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ มือปืน และเมืองโมยราบ

ตัวอย่างเรื่องสั้น “มือปืน” จากรวมเรื่องสั้นในโลกแคบ แสดงให้เห็นถึงความโลภของมนุษย์ ที่แสวงหาเงินทองทรัพย์สินด้วยวิธีการที่ไม่ถูกต้อง ดังบทตัดตอนจากเรื่องสั้นที่ว่า

“...เขาถอนใจยาว เปื้อนหน้าหนีไปจากเพื่อน หากเป็นเมื่อก่อนเขาจะไม่ลังเลเลย เงินครึ่งล้าน ชาตินี้ทั้งชาติคงไม่มีปัญญาหามาได้เป็นกอบเป็นกำในครั้งเดียว เพื่อนทุกคนต่างยอมรับความสามารถของเขา เหมือนกับที่เขาเปี่ยมด้วยความมั่นใจว่าไม่น่าจะมีใครเหนือกว่าในเรื่องสอบบรรจุ...” (ทัศนาวดี, 2545, หน้า 149)

1.3 แก่นเรื่องแสดงภาพและเหตุการณ์ เกี่ยวกับความโกรธ จำนวน 1 เรื่อง ได้แก่
เจ้าหน้าที่

ตัวอย่างเรื่องสั้น “เจ้า(หน้า)ที่” จากรวมเรื่องสั้นหวังว่าประชาชนคงเข้าใจ แสดงให้เห็นความโกรธผ่านเหตุการณ์และพฤติกรรมตัวละคร ดังคำประพันธ์ที่ว่า

“... ‘กูอยากเอาก้อนหินยัดปากมันเดี๋ย!’ อดีตเจ้าของที่โลดส่ำคารามลั่นในอกบัดนี้ แก่รู้ซึ่งถึงความหมายของมันเข้าแล้ว แก่หันหลังกลับ สาวทำวอกออกจากพื้นคอนกรีตเร่งตื่นตื่นวักกลับบ้านแต่หัววัน เพื่อเตรียมหาเงินไว้ให้เจ้าทุกซึ่ในตอนเย็น...” (ทัศนาวดี, 2554, หน้า 179)

1.4 แก่นเรื่องแสดงภาพและเหตุการณ์ เกี่ยวกับความหลง จำนวน 7 เรื่อง ได้แก่
โลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม, โศกนาฏกรรมบนลานแล้ง, นางฟ้าในดวงจันทร์, สุดทางที่บางกอก, เหตุการณ์ปกติ, ช่างหอนาฬิกา และเสาหลัก

ตัวอย่างเรื่องสั้น “โศกนาฏกรรมบนลานแล้ง” ในรวมเรื่องสั้นโลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม แสดงให้เห็นแนวคิดที่หลงทิศหลงทางของการจัดงานบวชที่ต้องหาเงินมาจำนวนมากตามค่านิยมหรือการบังคับของชนบในชุมชน อันเป็นสาเหตุแห่งปัญหาและโศกนาฏกรรมในเรื่อง ดังตัวอย่างในคำประพันธ์ที่ว่า

“...ทิดคำลีปิดเปลือกตาลงด้วยความเหนื่อยอ่อน การจัดงานบวชสมัยนี้ไม่ใช่ของง่ายดาย ๆ เหมือนตอนแกเป็นหนุ่ม เงินร้อยเงินพันนั้นมันจะไปมีความหมายอะไรสิ่งของต่าง ๆ ริกี้แพงลิบลิ่ว ต้องเชิญคนมากินมาทาน ไหนจะเพื่อนลูกชายอีกล่ะ ซีนทำเล่น ๆ เล็ก ๆ มีอับอายชายชู้หน้าคนทั้งบางหรือ...” (ทัศนาวดี, 2547, หน้า 115)

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “เสาหลัก” ในรวมเรื่องสั้นหวังว่าประชาชนคงเข้าใจ ที่พรรณนาเกี่ยวกับสภาพของสังคมหมู่บ้านปัจจุบันซึ่งคนรุ่นใหม่ต่างหลงในวัตถุนิยม ดังคำประพันธ์ว่า

“...พี่เหลาเป็นนักอนุรักษ์ตัวยง วัฒนธรรมประเพณีที่เป็นมรดกตกทอดจากคนรุ่นพ่อรุ่นแม่หรือการทำบุญบ้าน แกพยายามพาลูกหลานสืบสาน แต่สุดท้ายก็ทานกระแส

โลกาภิวัตน์ไม่ไหว **คนรุ่นใหม่ไหลตามวัตถุในยุคแนวคิดบริโภคนิยม...**” (ทัศนาวดี, 2554, หน้า 163)

เรื่องราวและเหตุการณ์ที่ปรากฏในเรื่อง เป็นการแสดงเนื้อหาที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอ บางครั้งอาจทำให้ทราบถึงแนวเรื่อง ซึ่งในงานวิจัย ผู้เขียนได้นำเสนอผ่านแก่นเรื่องโดยวิธีนี้มากที่สุด

2. แก่นเรื่องแสดงพฤติกรรม

แก่นเรื่องแสดงพฤติกรรม หมายถึง แก่นเรื่องที่ผู้แต่งมุ่งเสนอพฤติกรรมบางอย่างหรือบางแง่มุมของตัวละครเป็นสำคัญ ปรากฏจำนวน 16 เรื่อง นำเสนอตัวอย่าง ดังนี้

2.1 แก่นเรื่องแสดงพฤติกรรมเกี่ยวกับความรัก จำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ พี่ชายคนที่สี่, หยาดเหงื่อของแม่, ผู้ช่วยครู และป่าเอย ออเอย

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “หยาดเหงื่อของแม่” ในรวมเรื่องสั้น**ความลับที่ซาปา** แสดงให้เห็นพฤติกรรมของตัวละครที่ทุ่มเททำงานด้วยความยากลำบากเพื่อส่งเสียลูกเรียน แม้จะพอทราบถึงพฤติกรรมในทางไม่ดีของลูกก็ตาม ดังบทคัดตอนจากเรื่องสั้นที่ว่า

“...นางเองก็ยอมรับในข้อนั้น แต่**เพราะความรักจึงไม่เคยกล่าวตักเตือนใครจะว่านางกำลังทำให้ลูกเสียคนก็ตาม** แต่นางพอใจเลี้ยงของนางอย่างนี้ ยามเมื่อเห็นลูกจับหนังสือใส่หน้ายิ่งเพิ่มกำลังใจมากขึ้น ลูกของนางเรียนเก่ง อนาคตจะต้องเป็นเจ้าของคนนายคนนั้นคือความหวังที่แม่ค้าขายผักอย่างนางคิดว่าไม่ไกลเกินเอื้อม...” (ทัศนาวดี, 2547, หน้า 85)

เรื่องสั้น “ผู้ช่วยครู” ในรวมเรื่องสั้น**โลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม** นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับความรักของยายที่มีต่อหลาน จนตัวเองต้องแสดงบทบาทครูอีกคนด้วยความเกรงใจครูที่แท้จริง ดังความตอนหนึ่งในเรื่องสั้นว่า

“...ยายจันทาก็**เกรงใจครูอยู่ไม่น้อย แต่ก็จำทนอยู่ด้วยความรักหลาน** พยายามทำตัวหตลึบและซุกอยู่มุมห้องข้าง ๆ หรือไม่ก็แอบอยู่นอกห้องตรงหน้าประตู ทั้งนี้ต้องไม่ให้คลาดสายตาของหลานด้วย นานเข้าแกก็เลยกลายเป็นส่วนหนึ่งของห้อง และเป็นสิ่งซาซึนสำหรับครู จนทำที่ไม่พอใจนั้นหมดไป...” (ทัศนาวดี, 2547, หน้า 64)

ในเรื่อง “ป่าเอย ออเอย” ในรวมเรื่องสั้น**นางฟ้าในดวงจันทร์** แสดงให้เห็นถึงความรักในเรื่องการเรียนตามวัยของเด็กชอทานชื่อ “จาง” ที่มีความฝันเช่นเดียวกับเด็กคนอื่น ๆ จนต้องแอบดูเด็ก ๆ เหล่านั้นด้วยความรักและปรารถนาอยากเล่าเรียน ดังความว่า

“...จางผละจากช่องประตูโรงเรียนอย่างเหงาหงอยเหมือนทุกครั้ง ทั้งที่รู้ว่าภาพซึ่งเฝ้ามองเป็นนิจนั่นทำให้**เศร้า แต่หนูน้อยก็ไม่เคยเข็ดหลาบกับมัน เพราะขณะที่เฝ้า**

สายตาเข้าไป มันทำให้ชวนหลับตานึกฝัน ทึกทักเอาว่าตัวเองกำลังเรงร่าในเด็กกลุ่มนั้นด้วย จวบจนลืมตานั้นแหละ ความสุขเล็ก ๆ น้อย ๆ จึงลอยห่างออกไป (ทัศนาวดี, 2550, หน้า 67)

2.2 แก่นเรื่องที่แสดงพฤติกรรมเกี่ยวกับความโลภ จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ ที่นี่..มีแม่ให้เช่า, บรรณาการ และเสีอม

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “ที่นี่..มีแม่ให้เช่า” ในรวมเรื่องสั้นโลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม ผู้เขียนนำเสนอแก่นเรื่องผ่านพฤติกรรมของตัวละครโดยการนำเสนอผ่านการกระทำที่สมมติตัวเองว่าเป็นแม่ที่ได้รับรายได้พิเศษ เป็นการแสดงออกเกี่ยวกับความโลภ เห็นแก่ได้ ดังบทตัดตอนจากคำประพันธ์ว่า

“...เจ็บบเป็นนักร้องที่ห้องอาหารแห่งหนึ่งแถวลำสาลี นับว่าเป็นคนที่สนิทกับหล่อนมากที่สุด เพราะแทบทุกคืนหล่อนจะต้องออกไปทำงานด้วย แรก ๆ ก็รู้สึกขัดเขินตะขิดตะขวงใจอยู่ไม่น้อยกับการแสดงละครในบทบาทแม่คนอื่น แต่ต่อมาก็คุ้นเคยไปเอง...” (ทัศนาวดี, 2547, หน้า 40)

เรื่องสั้น “บรรณาการ” ในรวมเรื่องสั้นนางฟ้าในดวงจันทร์ เสนอเรื่องราวของอาจารย์ผู้คุมวิทยานิพนธ์ที่เรียกร้องเอาทรัพย์สินเงินทองข้าวของเครื่องใช้จากนักศึกษา ดังแสดงผ่านคำพูดของตัวละครที่ว่า

“...เวลาที่เหลืออยู่เป็นเงินเป็นทอง ยิ่งเหลือน้อย เงินทองในกระเป๋าที่ยังจับจ่ายมาก ของฝากของกำนัลก็ต้องติดมือไปตลอด ไม่เช่นนั้น แก้มักจะเถียงว่าไม่มีเวลาอ่านให้...” (ทัศนาวดี, 2550, หน้า 83)

เรื่องสั้น “เสีอม” ในรวมเรื่องสั้นหวังว่าประชาชนคงเข้าใจ นำเสนอผ่านพฤติกรรมของครูสาวใหญ่คนหนึ่งที่ใช้วิธีการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการอย่างไม่ถูกต้อง ด้วยความปรารถนาเงินประจำตำแหน่ง ดังความในเรื่องสั้นที่ว่า

“...หล่อนวิ่งหน้าวิ่งหลังเองทุกเรื่อง ตั้งแต่หาเงินมาลงทุน ติดต่อกับรับจ้างทำผลงาน สืบเสาะคนอ่านจนทราบชื่อทั้งสามคน งานนี้เขามีส่วนช่วยหล่อนบ้างก็แค่พาไปยัดเงินให้ครูของเขตพื้นที่ซึ่งอ่านผลงานของหล่อน อีกสองคนเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยซึ่งลูกสาวเรียนอยู่ หล่อนจ่ายเงินให้แล้วคนหนึ่ง ส่วนอีกคน...ก็อย่างที่บอกกับสามี นัดกันวันพรุ่งนี้...” (ทัศนาวดี, 2554, หน้า 127)

2.3 แก่นเรื่องที่แสดงพฤติกรรมเกี่ยวกับความโกรธ ตัวละครแสดงอารมณ์ไม่โหดร้าย จมเกิดเรื่องราวที่ร้ายแรงลูกกลมตามมา ปราบฎจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ นุดสะหวัน และนางละคร

เรื่องสั้น “นุศสะหวัน” ในรวมเรื่องสั้นนางฟ้าในดวงจันทร์แสดงให้เห็นอารมณ์ความโกรธแค้นของตัวละครอย่าง “พอลซารี” อันเกิดจากภาพที่ปรากฏต่อหน้าซึ่งมีส่วนสำคัญต่อการตัดสินใจกระทำความรุนแรง ดังความในเรื่องสั้นที่ว่า

“...บนเตียงสองชั้นของนุศสะหวัน ชั้นล่างชายหนุ่มคนหนึ่งนอนหลับอยู่บนนั้น ตึกตาของเขาถูกถีปไปอยู่ใต้ดิน พอลซารียื่นมือ ปรกกายตาซึ่งแต่ก่อนเคยซึมเซากลบฉาย โชนขึ้นอย่างน่ากลัว เขาเบนสายตาไปที่มีดปกผลไม้บนโต๊ะเล็ก ๆ ข้างเตียง แล้วเดินไปหยิบมันขึ้นมา...(ทัศนาวดี, 2550, หน้า 42)

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “นางละคร” ในรวมเรื่องสั้นหวังว่าประชาชนคงเข้าใจ ผู้เขียนได้แสดงแก่นเรื่องผ่านการบรรยายพฤติกรรมของตัวละครที่เป็นคาราวาภาพที่ปรากฏกับความเป็นจริงนั้นต่างกันโดยสิ้นเชิง แสดงให้เห็นถึงความหลงในการกระทำของตนเองว่าเป็นสิ่งถูกต้อง ดังคำประพันธ์ว่า

“...หล่อนต้องกำกับซั๊กซ้อมบพให้แม่เสียจนมันใจก่อนออกจากบ้านทุกครั้ง... ช่วงพักการถ่ายทำ หล่อนก็มักมาขลุกอยู่กับแม่ สอนให้แม่รู้จักลูกเล่นของโทรศัพท์ เล่นเกมถ่ายรูปกับแม่อย่างมีความสุข...สิ่งเหล่านี้มันได้ใจ ได้ความรู้สึกลึกซึ้งที่ต้องการให้วัยรุ่นเอาเป็นแบบอย่าง ทุกคนต่างมองว่าหล่อนเป็นลูกยอดกตัญญู เป็นนางเอกทั้งในและนอกจอ ประกอบกับต่อมา แม่แสดงเก่งขึ้น แนบเนียนขึ้น หล่อนยิ่งพอใจ แต่...พอลกลับบ้านก็..กลับตาลปัตร...” (ทัศนาวดี, 2554, หน้า 72)

2.4 แก่นเรื่องที่แสดงพฤติกรรมเกี่ยวกับความหลง จำนวน 7 เรื่อง ได้แก่ ตะแบกบานแล้วร่วง, เทียนดับ ณ ห้วยแกลง, ก๊กของลุงย่น, สมภารระดับ 8, จึงเรียนมาเพื่อทราบ, ทศนิยมไม่รู้จบ และความลับของหลวงเพื่อน

ตัวอย่างเรื่อง “เทียนดับ ณ ห้วยแกลง” ในรวมเรื่องสั้นโลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม แสดงให้เห็นถึงความลุ่มหลงเกี่ยวกับความใคร่ สนุกสนานที่เยวเตรกลางคืนของครูหนุ่มคนหนึ่ง จนในที่สุดก็ติดโรคร้าย ดังความในเรื่องสั้นที่ว่า

“...ผมลดการเที่ยวเตร่ลง แต่หยอยกลับหนักขึ้น เขากลับมาตีง ๆ ตื่น ๆ ส่วนผมทุ่มเทกับตำราเพื่อเตรียมสอบ...ผมเคยเตือนเขาบ่อย ๆ ว่า ให้เพลากการใช้ชีวิตเจ้าสำราญลงบ้าง...(ทัศนาวดี, 2547, หน้า 54)

เรื่องสั้น “ก๊กของลุงย่น” ในรวมเรื่องสั้นหมู่บ้านแอโรบิกก็แสดงให้เห็นถึงความเป็นคนเจ้าสำราญของลุงย่นที่แม้จะอายุอยู่ในวัยชราแล้วก็ตาม ความหลงดังกล่าวนำพาให้แกแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ดังบทตัดตอนจากเรื่องสั้นที่ว่า

“...ย่น ปลัดอวย บอกว่า สาวแก่แม่มาอยู่ในหมู่บ้านเสร็จแกไปแล้วมากกว่าสิบราย ต่างกรรมต่างวาระ ม่านรุคที่กระจัดกระจายกันอยู่รอบตัวเมือง แกเคยไปใช้บริการมาแล้วทั้งนั้น บ้างอาศัยผิวเปลอ บ้างอยากลอง บ้างเมาแล้วคึก พอโดนแกหยอดคำหวานหน่อยก็เคลิ้มคล้อยตาม...” (ทัศนาวดี, 2551, หน้า 70)

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “ทศนิยมไม่รู้จบ” ในรวมเรื่องสั้นหวังว่าประชาชนคงเข้าใจ แสดงให้เห็นพฤติกรรมความหลงมกยเกี่ยวกับการเลี้ยงโชคเรื่องหวย ดังบทประพันธ์ที่ว่า

“...นางวางถาดเครื่องคาวหวานลงตรงโคนต้นวาสนา จุครูปเทียนปักกลางข้าง ๆ จากนั้น ก็ตั้งนะโมสามจบต่อด้วยการสวดอ้อนวอนขอพรเทวดาและพระภูมิเจ้าที่ตามคำหลวงพ่อดีมาให้มา ปิดท้ายด้วยการตั้งจิตอธิษฐานขอเลขเด็ด...” (ทัศนาวดี, 2554, หน้า 142)

พฤติกรรมของตัวละคร โดยเฉพาะของตัวละครเอกนั้น นักเขียนมักจับเอาบทบาทดังกล่าวมานำเสนอแก่นเรื่องให้ผู้อ่านจับประเด็นได้ บางครั้งอาจเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ ในแนวเดียวกันก็ได้

3. แก่นเรื่องแสดงทัศนะ

แก่นเรื่องแสดงทัศนะ หมายถึง แก่นเรื่องที่ผู้แต่งมุ่งเสนอความคิดเห็นต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งปรากฏจำนวน 16 เรื่อง นำเสนอตัวอย่าง ดังนี้

3.1 แก่นเรื่องแสดงทัศนะเกี่ยวกับความรัก จำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ สัมพันธภาพ, ความลับที่ซาปา, กำแพง, สายใย, ผู้รอคอย และฟาติมะห์: หญิงสาวผู้มองเห็นลม

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “สัมพันธภาพ” ในรวมเรื่องสั้นความลับที่ซาปา แสดงให้เห็นถึงทัศนะด้านความรักของครูที่มีต่อลูกศิษย์ผ่านคำพูดของตัวละคร ดังคำประพันธ์ที่ว่า

“...ผมเป็นครูครับ จิตวิญญาณของครูไม่เคยปฏิเสธลูกศิษย์ ไม่ว่าเขาจะเป็นคนประเทศไหนก็ตาม...” (ทัศนาวดี, 2547, หน้า 29)

เรื่องสั้น “กำแพง” ในรวมเรื่องสั้นโลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม ผู้เขียนนำเสนอทัศนะเกี่ยวกับความรักผ่านความขัดแย้งของคู่รักที่มีรูปแบบการดำเนินชีวิตต่างกัน ดังความว่า

“...ผมถอนใจเหนื่อยหน่าย เราพูดเรื่องนี้กันจนชินหูแล้ว แต่ไม่เคยได้ข้อสรุป หล่อนยืนกรานทำเดี๋ยว ผมเองก็ยืนยันอยู่อีกซั้ว เรื่องที่จะพบกันครึ่งทางค่อนข้างจะเลืกคิด เรา รักกันมาหลายปีติดต่อกัน แต่ก่อนนั้นกามเทพจัดฉากให้เราที่บ้านเกิด ที่อีสาน คำสัญญารัก ผุดขึ้นและเกาะฝิ่งหยั่งรากลงกลางทุ่งแล้ง แล้วทำไมเล่าหล่อนจึงปฏิเสธมัน ทั้งยังพยายามลากผมไปด้วย...” (ทัศนาวดี, 2547, หน้า 16)

เรื่องสั้น “ผู้รอคอย” ในรวมเรื่องสั้นพาติมะห์: หญิงสาวผู้มองเห็นลมแสดงให้เห็นทัศนะเกี่ยวกับความรักของชายหนุ่มหญิงสาว การมีคู่ครอง การแต่งงานที่นับวันคนรุ่นใหม่จะละเลยประเพณีเก่าแก่ไปเสียสิ้น ไม่ให้ความสำคัญอีกต่อไป นำเสนอผ่านความคิดคำนึงของชายชราผู้เป็นหมอพรหมณ์ ความว่า

“...แม้การแต่งงานอันเป็นประเพณีเก่าแก่ สืบทอดมาแต่ครั้งปู่สังกะสา ย่าสังกะสีก็ตามเถิด เดี่ยวนี้ลูกหลานมันแหกประเพณีหนีฮึดคงไปเสียเกือบสิ้น พอได้เข้าไปหากินหาอยากในกรุงเทพฯ รุ่งไถ่ มันก็เกาะจับกันลงมาเป็นคู่ ๆ เหมือนช้อนล้อม...” (ทัศนาวดี, 2557, หน้า 47)

3.2 แก่นเรื่องแสดงทัศนะเกี่ยวกับความโลภ จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ เรื่องเล่าจากชายชี่เมา และมาตามเชียว: นางฟ้าของแฟรงค์

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “เรื่องเล่าจากชายชี่เมา” ในรวมเรื่องสั้นในโลกแคบ ได้กล่าวแสดงทัศนะเกี่ยวกับการศึกษาผ่านคำบอกเล่าของตัวละครอย่างชายชี่เมาที่นำเสนอออกมาด้วยความโกรธ ไม่พอใจต่อเรื่องราวที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน ดังความว่า

“...มึงไม่รู้อะไร ไ้การศึกษาออกโรงเรียนนะ มันเหมือนกับการณ์รงค์ผู้ไม่รู้หนังสือนั่นแหละ ไม่ค่อยได้ผลทำอะไรหรอก นี่มึงเชื่อมั๊ย ลูกชายกูอยู่กรุงเทพฯ ไม่เคยมาเรียนมาสอบกับเขาสักที เดี่ยวนี้มันพาตุลุมิ ม.สามไปแล้ว...มันไม่สอนจริงหรอก ขออย่างเดียวให้ได้เงินค่าหัวจากผู้สมัครเรียนก็พอ ถึงหน้าหาคนเข้าเรียน มันก็มาอ้อนวอนหวานล้อมเหมือนตอนผู้แทนหาเสียง...” (ทัศนาวดี, 2545, หน้า 38)

เรื่องสั้น “มาตามเชียว: นางฟ้าของแฟรงค์” ในรวมเรื่องสั้นหมู่บ้านแอโรบิก กล่าวแสดงทัศนะเกี่ยวกับความรู้สึกนับถือทรัพย์สินเงินทองอันเป็นแก่นของเรื่องผ่านการบอกเล่าโดยตรงของผู้เขียน เป็นทัศนะเกี่ยวกับความโลภ ดังความว่า

“...มีเงินนับว่าน้อง มีทองนับว่าพี่...เป็นความจริงที่มีอาจปฏิเสธ ก่อนนั้นไม่มีใครมาสนใจอีเชียวและครอบครัวหรอก หากจะบอกว่าแม้แต่หมายังไม่มองก็คิดว่าไม่เกินจริงนัก เงินนี่แหละที่ดึงดูดทุกสิ่งทุกอย่างเข้ามา หลายคนที่หัวแข็ง ประเภทอนุรักษ์นิยม และเคยตั้งข้อรังเกียจเขยฝรั่ง ก็เปลี่ยนเป็นยอมรับและชื่นชม ต่างอยากให้ลูกหลานมีบุญวาสนาอย่างอีเชียวบ้าง...” (ทัศนาวดี, 2551, หน้า 42)

3.3 แก่นเรื่องแสดงทัศนะเกี่ยวกับความโกรธ จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ ผู้รับร่าง, บ่ม และสภาเหล่าขาว

เรื่องสั้น “ผู้รับร่าง” ในรวมเรื่องสั้นหมู่บ้านแอโรบิก แสดงแก่นของเรื่องโดยนำเสนอผ่านคำพูดของตัวละครเกี่ยวกับการแจกจ่ายรัฐธรรมนูญให้ประชาชนศึกษา ก่อนลงประชามติ เป็นทัศนะเกี่ยวกับความโกรธ ไม่พอใจวิธีการของรัฐบาล ดังความว่า

“...แจกมาหาหอกอะไรก็ไม่วู้ รกบ้านเปล่า ๆ สมเดชมบ่นอีก คราวนี้ผม พยักหน้าเห็นด้วย ตอนขับรถกลับบ้าน ระหว่างทางก็คิดเหมือนกันว่า รัฐบาลท่านคิดอะไรของ ท่านอยู่ ท่านประเมินประชาชนของท่านสูงเกินไปหรือเปล่าหนอ การพิมพ์ร่างรัฐธรรมนูญ ออกมาเป็นโกดังนั้น มันไม่มีทางคุ้มค่าคุ้มราคาเลย อย่างว่าแต่คนธรรมดาสามัญอย่างเรา ๆ ท่าน ๆ แม้ข้าราชการเองก็เถอะ จะมีหยิบขึ้นมาอ่านสักก็เปอร์เซ็นต์กันหนอ เพื่อนผมที่ทำงานใน หน่วยงาน องค์การของรัฐซึ่งออกวารสารประจำก็ยังไม่อ่าน แม้แต่คนในหน่วยงานเองก็ยังไม่อ่าน แล้วจะหวังอะไรกับคนบ้านนอกคอกนา โดยเฉพาะความรู้สึกขณะนี้ที่ผู้คนต่างเบื่อหน่ายกับ การบ้านการเมือง...” (ทัศนาวดี, 2551, หน้า 133-134)

เรื่องสั้น “บ่ม” ในรวมเรื่องสั้นหวังว่าประชาชนคงเข้าใจ แสดงให้เห็นภาวะ อารมณ์ของตัวละครอันเกิดจากความขัดแย้งทางทัศนคติความคิดเกี่ยวกับการเมือง จนเกิด การทะเลาะเบาะแว้งกันระหว่างเพื่อนขณะที่พวกผู้นำความขัดแย้งกลับไม่เคียดร้อน ดังความ ในเรื่องสั้นที่ว่า

“...ทั้งคู่ยังฮึดฮัดและสาदन้าลายใส่กันอีกพักใหญ่ โดยมีพวกสีเดียวกับ ร่วมผสมโรงจนเกือบมีการวางมวย แต่ในที่สุดก็สงบลงได้ ทั้งคำอาฆาตมาดร้ายให้แก่กัน รวมทั้งรอยร้าวของเพื่อนร่วมรุ่น นึกแล้วช่างน่าเวทนา ใ้พวกหัวใจทั้งหลายที่เสวยสุขอยู่ใน เมือง มันคงนอนดีพุงไม่วู้ไม่วู้ หรือถ้ามันวู้ ก็คงหัวเราะสะใจกับนาฏกรรมของพวกหางแถว เหล่านี้...” (ทัศนาวดี, 2554, หน้า 206)

จากเรื่องสั้น “สภาเหล่าขาว” ในรวมเรื่องสั้นพาติมะห์: หญิงสาวผู้มองเห็นลม ที่แสดงทัศนะด้วยความโกรธเกี่ยวกับความขัดแย้งของครูในโรงเรียนผ่านบทสนทนาที่ว่า

“...แบบนี้เด็กบ้านเรามันจะได้อะไร ไปโรงเรียนก็เสียเวลาเปล่า” ทิดล้วน อัดบู่หรือลี้ก ๆ ลูกแกอยู่ ป.ห้า แล้ว ไม่เคยมีการบ้านติดมือมาเลย

“กูว่าไม่ต้องให้แม่งไปเรียนหรอก จนกว่าใ้พวกครูมันจะเลิกทะเลาะกัน” ทิดแดงกระแทกเสียงแรงขึ้น...” (ทัศนาวดี, 2557, หน้า 143)

3.4 แก่นเรื่องแสดงทัศนะเกี่ยวกับความหลง จำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ เรื่องเล็ก ๆ ของเด็ก ๆ, ผู้พิทักษ์, พุทโธเอ๋ย, หวังว่าประชาชนคงเข้าใจ และเขตชุมชน...ลดความเลว

ตัวอย่างจากเรื่อง “ผู้พิทักษ์” ในรวมเรื่องสั้นในโลกแคบแสดงให้เห็นถึงทัศนะ เกี่ยวกับความเชื่อความศรัทธาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของ “ทิดทรง” ผ่านคำพูด ดังตัวอย่าง

“...ทิ้งลงไป พ้อใหญ่ปุ่กินเหล้าแล้วต้องสูบบู่หรือ ท่านจะคอยพิทักษ์รักษา เราให้อยู่รอดปลอดภัย” ทิดทรงแผ่กิจการด้วยเสียงอันดัง พอนึกถึงคำว่าปลอดภัยเท่านั้นเอง ผมก็ปล่อยบู่หรือเป็นอิสระทันที ส่วนสมควรเป็นอนหน้าหน้าหนึ่งด้วยความเสียดาย

“...เมื่อถึงรอบพีที่เต็ม ให้รินลงน้ำทุกรอบเลยนะ เวลาจูดบุหรีก็จูดลงน้ำด้วย พ่อใหญ่ แกสบูบหรีจัด ท่าน**ศักดิ์สิทธิ์จริง ๆ และจะคอยคุ้มครองเรา...**” (ทัศนาวดี, 2545, หน้า 79)

เรื่อง “หวังว่าประชาชนคงเข้าใจ” ในรวมเรื่องสั้น**หวังว่าประชาชนคงเข้าใจ** แสดงทัศนะผ่านคำพูดคำทำนายนายของตัวละครอย่าง “พ่อใหญ่แฮด” ที่ซ่อนนัยยะเกี่ยวกับความ ลุ่มหลงความเจริญทางวัตถุของคนรุ่นใหม่ ดังคำประพันธ์ที่ว่า

“...คอยดูเถอะ **สักวันหนึ่งมันจะเข้ามายึดครองบ้านเมืองเรา ถึงวันนั้นคงพากันเข้าใจ และเข้าใจได้เมื่อมันหายไปเสียแล้ว**” พ่อใหญ่ทิ้งท้ายไว้เป็นปริศนาด้วยสีหน้า อมทุกข์ ตรงข้ามกับความรู้สึกของลูกหลานที่เห็นพ้องต้องกันว่าแกใจเฝ้าเต่าตุ่น เป็นคนตกยุค เป็นตัวตลกอะไรทำนองนั้น...” (ทัศนาวดี, 2554, หน้า 220)

จากเรื่องสั้น “เขตชุมชน...ลดความเลว” ในรวมเรื่องสั้น**ฟาติมะห์: หญิงสาวผู้มองเห็นลม** แสดงทัศนะเกี่ยวกับความหลงผ่านคำพูดของตัวละคร ดังคำประพันธ์ที่ว่า

“...ก็แน่ละ...อย่างเช่นชาวบ้านเชื่อว่าคนแจกเงินเป็นคนห่วงใยทุกข์สุขของพวกเขา เขาก็มีสิทธิ์ พอเชื่อตั้งนั้นก็เลือก แต่โดยธรรมชาติมันอาจเป็นเรื่องชั่วคราวหรือยาวนานก็ได้ ทั้งใน ทางการเมือง ชาวบ้านอาจศรัทธาตัวบุคคลหรืออุดมการณ์ของพรรค นั่นก็เป็นธรรมชาติเหมือนกัน และยังส่งผลถึงการทำงานของศรัทธาด้วย ลองศรัทธามาก ๆ มันก็กลายเป็นพลังอันยิ่งใหญ่...” (ทัศนาวดี, 2557, หน้า 129)

ในบางครั้ง นักเขียนก็ซุกซ่อนแก่นเรื่องไว้ในทัศนะหรือน้ำเสียงของนักเขียนเอง โดยอาจสื่อสารไปกับบทพรรณนาหรือบทสนทนาของตัวละครในช่วงใดช่วงหนึ่ง

4. แก่นเรื่องแสดงอารมณ์

แก่นเรื่องแสดงอารมณ์ หมายถึง แก่นเรื่องที่ผู้แต่งมุ่งแสดงภาวะทางอารมณ์ ความรู้สึกของตัวละคร ปรากฏจำนวน 13 เรื่อง โดยไม่ปรากฏแก่นเรื่องแสดงอารมณ์เกี่ยวกับ ความโลภนำเสนอมพร้อมตัวอย่าง ดังนี้

4.1 แก่นเรื่องแสดงอารมณ์เกี่ยวกับความรัก จำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ ไทกินปี, เยียวบง, ปล่อยเกาะ, รีมฝั่งโปโตแม็ค, ความหวังของซัป และสุดทางที่บางกอก

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “ริมฝั่งโปโตแม็ค” ในรวมเรื่องสั้น**โลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม** แสดงให้เห็นอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครเกี่ยวกับความรัก ดังบทตัดตอนจาก คำประพันธ์ที่ว่า

“...นานวันเข้า ความใกล้ชิดยิ่งชักพาความรู้สึกของผมให้ตั้งลึกลงทุกที **เสียวใจหนึ่งก็คอยตราดเตือนให้ยับยั้งโดยยกเอาความหลังอันเจ็บซ้ำจากหญิงสาวหลายคน** น้ำเสียงนั้นคล้ายตำหนิความเป็นคนอ่อนไหว บทเรียนครั้งก่อน ๆ ยอกย้อนเข้ามาใน

สำนึก ชัดแย้งกับความรู้สึกจริงจังของชายวัยสี่สิบที่ยังไม่มีหญิงในดวงใจ...” (ทัศนาวดี, 2548, หน้า 153)

เรื่องสั้น “ปล่อยเกาะ” ในรวมเรื่องสั้นโลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม แสดงให้เห็นถึงอารมณ์เกี่ยวกับความรักที่ไม่สมหวังของตัวละคร ผ่านถ้อยคำบรรยายในตอนหนึ่งของเรื่องสั้นที่ว่า

“...ปล่อย-เกาะ...เขาพิมพ์ออกมาเบา ๆ ฝืนยิ้มด้วยความขมขื่น มองดูโทรศัพท์อีกครั้ง แต่ก่อนมันเคยมีเสียงแหว่วหวานผิวแหว่ออกมาไม่เว้นวัน บางวันนับเวลาได้สองสามชั่วโมง บัดนี้มันไม่ผิตอะไรกับคนใบ้ ไม่ต่างจากกระป๋องเปียร์ข้างเท้า อย่งไรเสีย เขายังพกพามันติดตัวไปตลอดเวลา...” (ทัศนาวดี, 2547, หน้า 129)

จากเรื่องสั้น “สุดทางที่บางกอก” ในรวมเรื่องสั้นนางฟ้าในดวงจันทร์ ที่แสดงให้เห็นความเศร้าโศกจากการพลัดพรากหญิงสาวคนรักของตัวละครเมื่อได้ยินเสียงเพลงที่มีเนื้อหาเช่นเดียวกับชีวิตตนเอง ดังบทตัดตอนในเรื่องสั้นที่ว่า

“...เขาตอบรับว่าเข้าใจเนื้อหาของมันเป็นอย่างดี และพูดต่อไปอีกว่ามันเหมือนชีวิตของเขา หม่อมผู้โชคร้ายเปรียบเทียบกับหญิงคนรักว่าเหมือนตั้งแม่น้ำสายเล็ก ๆ สองสายที่อยู่ใกล้กันแต่กลับไหลสวนทางกัน เคียงคู่กันไปอย่างนั้นโดยไม่มีวันบรรจบเป็นเนื้อเดียว...” (ทัศนาวดี, 2550, หน้า 103)

4.2 แก่นเรื่องแสดงอารมณ์เกี่ยวกับความโกรธ จำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ ในโลกแคบ, อ้อมอกอันอุกอึ้ง, มือเย็นของคนยาก และเรื่องของหมา

ตัวอย่างเรื่องสั้นในโลกแคบจากรวมเรื่องสั้นในโลกแคบแสดงให้เห็นถึงอารมณ์โกรธของตัวละครที่รับราชการครูเกี่ยวกับนโยบายและการจัดการศึกษาที่ไม่ชอบมาพากล เต็มไปด้วยการแสวงหาผลประโยชน์โดยไม่คำนึงถึงการพัฒนาศึกษาอย่างจริงจัง ดังบทตัดตอนจากเรื่องสั้นที่ว่า

“...เวร...พอพูดถึงเรื่องหนังสือเรียนแล้ว ผมสะอิดสะเอียนเกือบกลืนข้าวไม่ลง...การศึกษาภาคบังคับรัฐจัดให้ฟรี...บัดชบไหมละ ครูกลับบังคับให้นักเรียนซื้อหนังสือเอกชน ใ้อ์ที่เรียกว่า ‘หนังสือสมบูรณ์แบบ’ ครูสอนง่ายแถมได้เงินเปอร์เซ็นต์เงินได้รวมกันตั้งหลายหมื่น สะฮา..แล้วสุดท้ายทั้งครูทั้งศิษย์ ทั้งระบบก็จะพากันตายอย่าง...สมบูรณ์แบบ...” (ทัศนาวดี, 2545, หน้า 110)

เรื่อง “มือเย็นของคนยาก” ในรวมเรื่องสั้นฟาติมะห์: หญิงสาวผู้มองเห็นลม แสดงให้เห็นอารมณ์โกรธแค้นของชายวัยกลางคนที่หาเก็บของเก่าตามถังขยะชายยังชีพต่อ

เจ้าของร้านทอง จนถึงขั้นสั่งลูกชายที่จับปลาราคาแพงลิ่วของเจ้าของร้านทองได้นั้น นำไปปิ้งกินด้วยความสะใจ ดังข้อความในเรื่องสั้นตอนต้นเรื่องที่ว่า

“...ปิ้ง !” ทันทีที่มองไปยังอุ้งมือลูก เขากะแทกเสียงหัวน ๆ เฉียบขาด เด็กน้อยสะดุ้งเฮือก รีบหลบตาแล้วก้มลงดูเหยื่อ รู้สึกตระหนกกับประกายตาของพ่อซึ่งแข็งแกร่งกว่าที่ลูกรู้สึกเท่าที่เคยเห็นมา

“คำละแสน บุญนักแล้ว ตายก็ไม่เสียชาติเกิด ทูบหัว ไม้เสียบปาก ปิ้ง ปิ้ง” เขาย้ำคำราม สั่งเสียงหัวเฉียบขาด มองมาที่มือลูกชายด้วยดวงตาที่เบิกโพลงเหมือนมีก้อนไฟลุกโชนอยู่ในนั้น ฟันที่ขบกัดแน่นทำให้กรามนูนไปเหมือนจะทะลักลั่นออกมา” (ทัศนาวดี, 2557, หน้า 11)

ตัวอย่างเรื่องสั้น “เรื่องของหมา” ในรวมเรื่องสั้นพาติมะห์: หญิงสาวผู้มองเห็นลม แสดงแก่นเรื่องโดยผ่านทัศนะผู้เขียนและคำพูดตัวละครที่ชี้ให้เห็นอารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร แสดงถึงอารมณ์โกรธของภรรยา ดังบทประพันธ์ว่า

“...ทิดมียังคงตะโกนลั่นหมาตัวโปรดโดยไม่ใยดีกับความวุ่นวายในบ้าน แยกออกทำออกทางไปด้วยอย่างเมามัน เสียงผู้ทรงเกียรติในวิฑูรย์ที่กำลังแลกวาทะโศกกันนัวเนีย... นางเดินออกมานอกชาน เมื่อเห็นภาพสามีกำลังยึนลั่นหมากัดกันอย่างเอาเป็นเอาตายก็เกิดอารมณ์โกรธสุดระงับ ริ่งไปคว้าวิฑูรย์ที่กำลังทะเลาะกันลั่นบ้าน นางเหวี่ยงมันลงไปยังหมาสองตัว...” (ทัศนาวดี, 2557, หน้า 118)

4.3 แก่นเรื่องแสดงอารมณ์เกี่ยวกับความหลง จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ แจกัณฑ์ว่างเปล่า, ในกรอบเขตโทษ และจากดอนล้าดวงถึงสวนอัมพร

ตัวอย่างเรื่องสั้น “แจกัณฑ์ว่างเปล่า” ในรวมเรื่องสั้นความลับที่ซาปา แสดงให้เห็นถึงความหลงผิดจากอารมณ์ชั่ววูบของหญิงสาวนักศึกษาที่ทอดทิ้งการเรียนหนีไปกับชายคนรักและเกิดโศกนาฏกรรมขึ้นในที่สุด นำเสนอผ่านความรู้สึกจากพ่อของเธอ ดังความว่า

“...ผมมีลูกคนเดียว ผมปักดั่งไขในหิน ตามใจทุกอย่าง แม่เขาก็รักปานแก้วตาดวงใจ ถึงจะลำบากเพียงใดก็ทนเพื่ออนาคตของลูก นี่ก็ไม่มาบ้านเป็นเดือนแล้ว เป็นตายร้ายดีก็ไม่ส่งข่าว สุดแท้แต่เวรแต่กรรมเถอะครู่ ผมไม่มีปัญญาตามหาหรือ มั่นอาจไม่รักดีหนีไปกับผู้ชายแล้วก็ได้...” (ทัศนาวดี, 2546, หน้า 110)

เรื่องสั้น “ในกรอบเขตโทษ” ในรวมเรื่องสั้นหมู่บ้านแอโรบิกแสดงให้เห็นถึงความลุ่มหลงเกี่ยวกับความรักต่างวัยของเด็กสาวที่เธอเกิดหลงรักเพื่อนของพ่อ นำเสนอผ่านการส่งข้อความทางโทรศัพท์ ดังตัวอย่าง

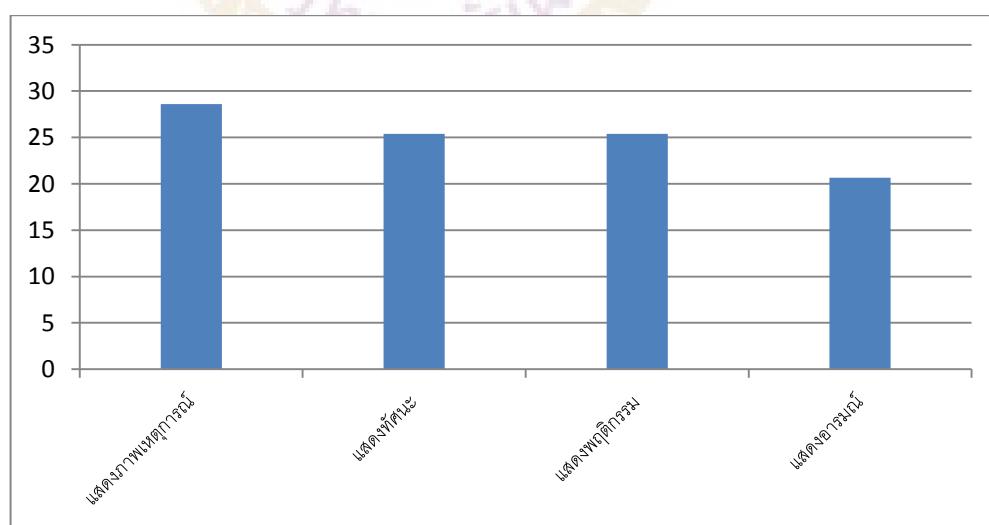
“...สุขสันต์วันเกิดค่ะพ่อวิทย์ ทำไมไม่กลับบ้าน ไปฉลองกับสาวที่ไหน รู้ไหม แอมแอมรักพ่อวิทย์มานานแล้ว ถึงวันนี้ทนไม่ได้อีกต่อไป พอดีแอมขอยืมโทรศัพท์เพื่อนส่ง คำตอบที่พ่อวิทย์คงอยากทราบมาให้ เป็นของขวัญ รักนะ...หวงด้วย...แอม...” (ทัศนาวดี, 2551, หน้า 118)

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “จากดอนล้าตวนถึงสวนอัมพร” ในรวมเรื่องสั้นหวังว่า ประชาชนคงเข้าใจ เสนออารมณ์เกี่ยวกับความหลงผิดของลูกสาวผ่านถ้อยรำพึงของแม่ ดังบทตัดตอนจากคำประพันธ์ที่ว่า

“...คิดมาแล้วน้อยใจนัก.. ลูกเอ๊ย.. อุตส่าห์ส่งให้ร่ำเรียนสูง ๆ ทนอดมือ กินมือเพื่อรอคอยวันที่ลูกพบกับความสำเร็จ หวังใจจะได้ร่วมชื่นชมบ้าง นางไม่นึกเลยว่าการใช้ชีวิตในเมืองหลวง การได้รับการศึกษาดี ๆ จะเปลี่ยนแปลงลูกสาวตัวเองจนเสียผู้ เสียคนเช่นนี้...” (ทัศนาวดี, 2554, หน้า 59)

อารมณ์ความรู้สึก เป็นการบอกถึงความในใจของตัวละครอันเกิดจากความ สะเทือนใจในหลายรูปแบบ และมีส่วนสำคัญในการดำเนินเรื่อง นับเป็นกลวิธีอย่างหนึ่งที่นักเขียนได้ใช้เป็นที่ชุกชอนแก่นเรื่องเอาไว้

สรุป อัตลักษณ์ในด้านการสร้างแก่นเรื่องในการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นของ ทัศนาวดี จากการศึกษากลุ่มตัวอย่าง พบว่า แก่นเรื่องมุ่งแสดงสภาพเหตุการณ์ จำนวน 18 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 28.58 แก่นเรื่องมุ่งแสดงทัศนะ จำนวน 16 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 25.39 แก่นเรื่อง มุ่งแสดงพฤติกรรม จำนวน 16 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 25.39 และแก่นเรื่องมุ่งแสดงอารมณ์ จำนวน 13 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 20.64 ดังแสดงด้วยภาพแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพ 5 สรุปอัตลักษณ์ด้านการสร้างแก่นเรื่องในเรื่องสั้นของทัศนาวดีในรอบสองทศวรรษ

พัฒนาการด้านการสร้างแก่นเรื่องในการสร้างสรรค์เรื่องสั้นของทัศนาวดีในรอบสองทศวรรษ แสดงให้เห็น ดังสรุปในตารางต่อไปนี้

ตาราง 13 พัฒนาการอัตลักษณ์ด้านการสร้างสรรค์แก่นเรื่องในเรื่องสั้นของทัศนาวดี

ทศวรรษที่ 1 (2535-2545)	ทศวรรษที่ 2 (2546-2556)
จากเรื่องสั้นทั้ง 26 เรื่องผู้เขียนได้วางแก่นเรื่องไว้ทั้ง 4 ลักษณะในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน แสดงให้เห็นว่า เรื่องสั้นช่วงแรก ๆ นี้ ประเด็นของแก่นเรื่องหรือศูนย์รวมของเรื่อง ขึ้นอยู่กับลักษณะของเนื้อหาและกลวิธีการนำเสนอ ผู้เขียนได้ให้ความสำคัญกับแก่นเรื่องทุกประเภท	จากเรื่องสั้นทั้ง 37 เรื่องที่เป็นผลงานในช่วงหลัง จะเห็นได้ว่า ผู้เขียนให้ความสำคัญกับการวางแก่นเรื่องไว้ตามลักษณะของเนื้อหาและกลวิธีการนำเสนอ เช่นเดียวกับช่วงแรก ๆ โดยปรากฏแก่นเรื่องที่น่าสนใจผ่านเหตุการณ์สำคัญมากที่สุด ซึ่งการจำลองเหตุการณ์ขึ้นมาเพื่อรองรับเนื้อหาอันเป็นพื้นที่ให้ตัวละครแสดงบทบาทนั่นเอง

อัตลักษณ์ด้านการสร้างโครงเรื่อง

โครงเรื่องเป็นสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญในการเขียน เนื่องจากโครงเรื่องเป็นภาพรวมของเรื่องทีแสดงให้เห็น “ชุดเหตุการณ์” ต่าง ๆ ที่มีความสอดคล้องเกี่ยวพันกัน โครงสร้างของโครงเรื่องแยกส่วนประกอบออกได้เช่นเดียวกับงานเขียนทั่วไปคือแบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนเปิดเรื่อง ตอนดำเนินเรื่อง และตอนจบเรื่อง

หัวใจของโครงเรื่องสำหรับงานเขียนบันเทิงคดีคือ “ความขัดแย้ง” โดยประสิทธิ์ กาศย์กลอน (2518, หน้า 258) ได้ให้ความหมายของโครงเรื่องไว้ว่า คือ เหตุการณ์ชุดหนึ่งรวมกันเข้าก่อให้เกิดผลอย่างหนึ่ง ซึ่งมีเริ่มเรื่องและจบเรื่อง หัวใจของโครงเรื่องคือการต่อสู้ ความขัดแย้งและอุปสรรค

ในการศึกษาวิเคราะห์อัตลักษณ์ด้านการสร้างโครงเรื่องจากกลุ่มตัวอย่างเรื่องสั้น 63 เรื่อง ของทัศนาวดีครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จำแนกโครงเรื่องโดยยึดประเภท “ความขัดแย้ง” เป็นหลักแบ่งออกเป็น 5 ประเภท เรียงตามลำดับจำนวนเรื่องสั้นที่ปรากฏความขัดแย้งจากมากไปหาน้อย คือ 1) ความขัดแย้งกับวัฒนธรรม 2) ความขัดแย้งกับคนอื่น 3) ความขัดแย้งทางการเมือง 4) ความขัดแย้งกับตัวเอง และ 5) ความขัดแย้งกับธรรมชาติ ซึ่งอาจบอกกล่าว

ตรง ๆ แสดงความเปรียบเทียบ หรือแสดงภาพ สัญลักษณ์ให้เห็น ปรากฏได้ทั้งตอนเปิดเรื่อง ตอนดำเนินเรื่อง และตอนจบเรื่อง ดังบทวิเคราะห์ตามลำดับต่อไปนี้

1. ความขัดแย้งกับวัฒนธรรม

ความขัดแย้งกับวัฒนธรรม หมายถึง ความขัดแย้งอันเกิดจากปัญหาของการดำเนินชีวิต อาจเป็นปัญหาเกี่ยวกับเรื่องการปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมใหม่ วัฒนธรรมรากเหง้าที่แตกต่างกันของตัวละครหรือการต่อต้านวัฒนธรรมดั้งเดิมลักษณะ “ขบถ” ต่อระบบ “ขนบนิยม” พบมากที่สุด จำนวน 21 เรื่อง ได้แก่ เรื่องเล่าจากชายขึ้นมา, พุทโธเอ๋ย, เยียวยง, ตะแบกบานแล้วร่วง, ที่นี่..มีแม่ให้เช่า, เรื่องเล่าบนหน้ากระดาษ, ริมฝั่งโบโตแม็ค, เมืองโมยราบ, บรรณาการ, มาตามเขี้ยว: นางฟ้าของแฟรงค์, เหตุการณ์ปกติ, ก๊กของลุงยง, หมู่บ้านแอโรบิก, สมภารระดับ 8, ช่างหอนาฬิกา, จากดอนล้าตวนถึงสวนอัมพร, นางละคร, ทศนิยมไม่รู้จบ, เส้าหลัก, หวังว่าประชาชนคงเข้าใจและผู้รอคอย นำเสนอตัวอย่าง ดังนี้

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “พุทโธเอ๋ย” ในรวมเรื่องสั้น **ในโลกแคบ** ที่แสดงให้เห็นความขัดแย้งของ “เด๋อหมาย” อดีตมัคทายก กับกลุ่มคนที่เห็นดีเห็นงามกับ “พระพุทธรูปไฮเทค” ที่ในเรื่องสั้นบรรยายว่า

“...คูสิ...โยมาวิปริตเพียงนี้...ฟังมันว่าสิ...ตามิไฟกะพริบด้วยระบบตั้งเวลาจากหกโมงเย็นถึงหกโมงเช้า ตรงฐานพระพุทธรูปมีปุ่มมากมายไว้ให้กดฟังเทศน์ฟังธรรม เลือกบทสวดได้ตามใจชอบ แกรมปรับเสียงทุ้มแหลมได้เหมือนสเตอริโอซันเยียม มีปุ่มกดน้ำพระพุทธรูปมนต์อีกต่างหาก ปุ่มเสียงเซียมซี ทำนายฝัน สะเดาะเคราะห์ และอีกสารพัดสารเพ...” (ทัศนาวดี, 2545, หน้า 89)

ข้อความดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่ไม่อาจยอมรับได้ ดังคำพูดของเด๋อหมายว่า

“...มันผิดฮึดคง พวกสูดออยคูก็แล้วกัน ลักวันเถอะ ฟาดินจะลงโทษ...” (ทัศนาวดี, 2545, หน้า 86)

เรื่องสั้น “หมู่บ้านแอโรบิก” ในรวมเรื่องสั้น **หมู่บ้านแอโรบิก** กล่าวถึงความขัดแย้งกันระหว่างวัฒนธรรมเก่าและวัฒนธรรมใหม่ที่เกิดขึ้นในตัวละครเอกอย่าง “ยายแพง” ผู้ผ่านทั้งโลกใบเก่าและโลกใบใหม่ และสุดท้ายก็ต้องคล้อยตาม เห็นดีเห็นงามไปตามกระแสในที่สุด ดังความว่า

“...ยายแพงถอนใจ เกือบสามทุ่มแล้ว หลานชายยังไม่กลับ นางคิดว่าทั้งคู่คงไปจับกลุ่มกับเพื่อนที่ไหนสักแห่ง บางวันกลับเข้าบ้านหึ่งด้วยกลิ่นเหล้ากลิ่นบุหรี บอกลสอณก็ไม่ได้ทั้งคนที่คนน้อง นี่มันคงเป็นวัฒนธรรมใหม่กระมัง รวมทั้งในการที่นางและเพื่อนร่วมวัยต้องมุงมันฝึกซ้อมเต้นแอโรบิก...” (ทัศนาวดี, 2551, หน้า 84)

เรื่องสั้น “ผู้รอคอย” ในรวมเรื่องสั้นฟาติมะห์: หญิงสาวผู้มองเห็นลม กล่าวถึงวิธีคิดของหญิงสาวอันเกิดจากสิ่งแวดล้อมหรือสภาพของวัฒนธรรมใหม่หล่อหลอม ซึ่งแตกต่างจากวัฒนธรรมดั้งเดิม โดยความเห็นแก่ตัว เห็นแก่ความสะดวกสบาย ดังความว่า

“...หล่อนคิดเหมือนกับเพื่อน ๆ ว่า คงไม่เป็นการเสียหายร้ายแรงอะไรหากจะไปกินไปเที่ยวกับผู้ชายที่เราหมายตา ‘ลูน’ มันอาจจะเสี่ยงกับการเสียตัวเสียสาว แต่เมื่อมาคิดช่างน้ำหนักกันกับอนาคตที่สุขสบายแล้วมันก็น่าลอง อีกทั้งสังคมที่นี่ไม่มีใครสนใจใครอยู่แล้ว หากเผชิญเกิดผิดหวังพลังพลาดก็ยังมีชายที่หลงทุ่มเทร็กหล่อนอยู่อีกทั้งคน นี่เท่ากับว่า หล่อนได้พบประเด็นทางออกและปลดวงสิ่งที่คิดวิตกไปได้แล้ว หากโชคชะตามันโหดร้ายต้องกลับมาตายที่บ้านนา เขาก็ยังรอต้อนรับหล่อนอยู่อย่างเต็มเปี่ยม...” (ทัศนาวดี, 2557, หน้า 49)

การดำเนินชีวิตของผู้คน สะท้อนให้เห็นถึงวิถีทางวัฒนธรรมในแง่มุมต่าง ๆ ซึ่งถูกนำเสนอโดยผ่านข้อกำหนดของยุคสมัยนั้น ๆ การปรับตัวเพื่อการดำรงชีวิตให้อยู่รอดในกระแสความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว นับเป็นสิ่งสำคัญที่นักเขียนมักนำมาสร้างโครงเรื่อง เพื่อแสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งดังกล่าว

2. ความขัดแย้งกับคนอื่น

ความขัดแย้งกับคนอื่น หมายถึง โครงเรื่องที่เกิดจากปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับความคิดส่วนตัวที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตตนเองของตัวละครเอกกับตัวละครอื่น อาจเป็นคนเดียวหรือกลุ่มคนก็ได้ ปรากฏจำนวน 17 เรื่อง ได้แก่ พี่ชายคนที่สี่, เรื่องเล็ก ๆ ของเด็ก ๆ, ในโลกแคบ, อ้อมอกอันอุกอึ้ง, หยาดเหงื่อของแม่, แจกันที่ว่างเปล่า, กำแพง, ผู้ช่วยครู, พ่อตายตั้งแต่ยังไม่สิ้นลม, โลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม, โศกนาฏกรรมบนลานแล้ง, นุดสะหวัน, จึงเรียนมาเพื่อทราบ, นอนสาหล่า, เสื่อม, เจ้า(หน้า)ที่ และมือเย็นของคนยาก นำเสนอตัวอย่าง ดังนี้

ตัวอย่างเรื่องสั้น “ในโลกแคบ” ในรวมเรื่องสั้นในโลกแคบ สะท้อนให้เห็นการใช้ความขัดแย้งกับเพื่อนร่วมอาชีพหรือคนที่ทำงานร่วมกับเป็นตัวกำหนดเหตุการณ์ในเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบ ดังบทตัดตอนในคำประพันธ์ว่า

“...เพื่อนร่วมอาชีพมักจะมองผมเหมือนกับว่า พวกเขาได้เจอะเจอตัวประหลาดเวลาพบปะหรือประชุมกลุ่ม พวกเขามักจะหันมามองและซุบซิบ...เหี้ย..เฮี้ย..มันช่างเป็นพฤติกรรมมหาจ้งไรอะไรอย่างนั้น...” (ทัศนาวดี, 2545, หน้า 105-106)

เรื่องสั้น “กำแพง” ในรวมเรื่องสั้นโลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม แสดงให้เห็นความขัดแย้งด้านแนวความคิดของหนุ่มสาวคู่หนึ่งที่หวังว่าจะได้แต่งงานกัน แต่ความขัดแย้งอันเป็นหลักในการดำเนินเรื่องนี้ก็ทำให้ตัวละครต้องแยกทางกันดังข้อความสะท้อนให้เห็นความขัดแย้งที่สื่อสารผ่านความคิดคำนึงของตัวละครเอกฝ่ายชายในตอนต้นเรื่องว่า

“...หล่อนคงรอผมอยู่ เช้านี้เป็นวันเสาร์ วันหยุดงาน ธุระจำเป็นที่บอกไปคงไม่พัน เรื่องระหว่างเรา ในจดหมายบอกอย่างนั้น เคยพูดกันเรื่องนี้หลายต่อหลายครั้ง แต่มันเหมือน ทศนิยมไม่รู้จบ ผมยอมไม่ได้ หล่อนเองก็ไม่ยอมเช่นกัน...” (ทัศนาวดี, 2547, หน้า 14)

เรื่องสั้น “พ่อตายตั้งแต่ยังไม่สิ้นลม” ในรวมเรื่องสั้นโลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม กล่าวถึงความขัดแย้งระหว่างตัวละครเอกกับพี่น้องในครอบครัว เกี่ยวกับการดูแลพ่อที่กำลังป่วยหนัก รวมทั้งการแย่งมรดกทรัพย์สินกัน ขณะที่พ่อยังไม่ตาย ดังบทตัดตอนว่า

“...พวกเขาช่างไม่เข้าใจภาระหน้าที่ของลูกเอาเสียเลย หรือแกล้งไม่สนใจก็แล้วแต่ ...พี่คนเป็นหม้ออาจกระด้างในความรู้สึกเสียแล้วกับอาการป่วยของคนไข้ แต่นี่เป็นผู้บังเกิดเกล้า แท้ ๆ การปรนนิบัติพิศวัตินในยามเจ็บป่วย มันมีค่ามากกว่าการจัดงานศพเป็นไหน ๆ...” (ทัศนาวดี, 2547, หน้า 90)

ความขัดแย้งระหว่างตัวละคร มักพบในเรื่องสั้นโดยทั่วไป เป็นประเภทหนึ่ง ที่นักเขียนนิยมนำมาสร้างโครงเรื่อง อาจอยู่ในลักษณะขัดแย้งเดี่ยวหรือกลุ่มก็ได้ ซึ่งมักเกี่ยวกับ ปัญหาการอยู่ร่วมกันหรือส่งผลกระทบต่อกันในทางใดทางหนึ่ง

3. ความขัดแย้งทางการเมือง

ความขัดแย้งทางการเมือง หมายถึง เรื่องสั้นที่เกิดความขัดแย้งกันจากทัศนะ ทางการเมืองส่งผลให้เกิดเหตุการณ์หรือปัญหาต่าง ๆ ตามมา พบจำนวน 10 เรื่อง ได้แก่ ไทกินปี, สัมพันธภาพ, ความหวังของซัป, สายใย, ผู้รับรางวัล, บ่ม, ฟาติมะห์: หญิงสาวผู้มองเห็นลม, เรื่องของหมา, เขตชุมชน..ลดความเลว และสภาเหล่าขาว นำเสนอตัวอย่าง ดังนี้

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “สัมพันธภาพ” ในรวมเรื่องสั้นความลับที่ซาปา แสดงทัศนะ ให้เห็นความขัดแย้งทางการเมืองอันเกิดจากนโยบายของรัฐบาลในสมัยก่อนที่ก่อให้เกิดเรื่องราว และเหตุการณ์ส่งผลมาจนถึงปัจจุบัน ดังบทตัดตอนในคำประพันธ์ที่นำเสนอผ่านคำพูดของตัวละคร ว่า

“...โดยความรู้สึกทั่ว ๆ ไปของคนเวียดนาม ถือว่า คนไทยเป็นศัตรู ส่วนกัมพูชาและ ลาวนับว่าเป็นพี่น้องกัน แต่เมื่อทุกคนทราบถึงความดีของคุณครูที่ทุ่มเททุกอย่างให้กับพวกเรา คนที่นี่ก็รักคุณครูมากครับ เพราะปกติคนเวียดนามรักความสงบอยู่แล้ว...” (ทัศนาวดี, 2546, หน้า 29)

เรื่องสั้น “สายใย” ในรวมเรื่องสั้นนางฟ้าในดวงจันทร์ เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่น่าสนใจ ความขัดแย้งด้านการเมือง โดยกล่าวถึงเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ของไทย และสื่อสารออกมาผ่านตัวละครเชื้อสายไทดำที่อยู่ต่างประเทศด้วยความหวังใย ดังความว่า

“...มันเป็นเรื่องความขัดแย้งแน่นอนครับ แต่จะลึกซึ้งซับซ้อนแค่ไหนนั้น คุณครูน่าจะรู้ดีกว่าผม เรื่องศาสนาไม่น่าจะรุนแรงขนาดนั้น...” (ทัศนาวดี, 2550, หน้า 95)

เรื่องสั้น “เรื่องของหมา” ในรวมเรื่องสั้น **ฟาติมะห์: หญิงสาวผู้มองเห็นลม** ได้นำเสนอภาพเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง โดยผ่านสถานการณ์การถ่ายทอดการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ดังข้อความที่ว่า

“...ทิดมียังคงตะโกนลั่นหมาตัวโปรดโดยมิใยดีกับความวุ่นวายบนบ้าน แยกออกไปด้วยอย่างเมามัน เสียงผู้ทรงเกียรติในวิหฤกษ์กำลังแลกวาทะไรดกกันนิ้วเนี่ย จนประธานสภาหมดปัญญาควบคุม...” (ทัศนาวดี, 2557, หน้า 118)

การสร้างโครงเรื่องขึ้นมาโดยใช้เหตุความขัดแย้งทางการเมือง ซึ่งเกิดจากแนวคิดที่ไม่ตรงกัน จากกลุ่มตัวอย่างเรื่องสั้นที่นำมาศึกษาในงานวิจัยนี้มีทั้งเรื่องราวในประเทศและต่างประเทศ ดังนั้น จึงปรากฏทั้งในรูปแบบความขัดแย้งระหว่างคนในชาติเดียวกัน และต่างชาติ

4. ความขัดแย้งกับตัวเอง

ความขัดแย้งกับตัวเอง หมายถึง ความอึดอัด อึดอันตันใจเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ที่ตัวละครจะต้องตัดสินใจเลือกหรือหาทางออกแก้ไขปัญหานั้นด้วยตนเอง พบจำนวน 10 เรื่อง ได้แก่ มือปืน, ความลับที่ซาปา, เทียนดับ ฌ ห้วยแกลง, ปล่อยเกาะ, นางฟ้าในดวงจันทร์, สูดทางที่บางกอก, ในกรอบเขตโทษ, ไฟต์บังคับ, ความลับของหลวงเพื่อน และถนนชีวิต นำเสนอตัวอย่าง ดังนี้

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “มือปืน” ในรวมเรื่องสั้น **ในโลกแคบ** แสดงให้เห็นความขัดแย้งภายในตัวละครเกิดความอึดอัดสับสนที่จำเป็นต้องเลือกเอาระหว่างความถูกต้องกับเงินทอง ดังถ้อยรำพึงของตัวละคร ว่า

“ความยากจน...ความจำเป็น...ความเป็นเพื่อน...สายใยแห่งมิตรภาพ...ความถูกต้อง...มโนธรรม...อนาคต...เขาแยกไม่ออกว่าจะใ้มีน้ำหนักมากกว่ากัน...” (ทัศนาวดี, 2545, หน้า 150)

เรื่องสั้น “ไฟต์บังคับ” ในรวมเรื่องสั้น **ฟาติมะห์: หญิงสาวผู้มองเห็นลม** แสดงให้เห็นภาวะความจำเป็นที่ต่อสู้กับความสามารถของตัวละคร ความขัดแย้งดังกล่าวทำให้เกิดเหตุการณ์เรื่องราวต่าง ๆ ดังข้อความตัดตอนจากบทประพันธ์ว่า

“...เฮอะ...!...เต๋นเซียงฮีน...ห้าเอี้ย ! ผมก้มหน้าลง เบ้าปาก ห่านิด ! มันคิดของมันเองคนเดียว คิดเองเออเอง จัดการเสร็จสรรพทุกอย่าง แม้แต่เงินที่เก็บรวบรวมกันสองร้อยเพื่อไว้เติมพันธะกร้อนัน บัดนี้กลายเป็นเงินมัดจำการชกของผม ซึ่งไม่มีทางเลี้ยงไปไหนได้ ยังไง ๆ คำนี้ผมก็ต้องเปลี่ยนสภาพจากนักกีฬาตะกร้อไปเป็นนักมวยครั้งแรกในชีวิต...” (ทัศนาวดี, 2557, หน้า 31)

เรื่องสั้น “ปล่อยเกาะ” ในรวมเรื่องโลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม นำเสนอภาวะสับสนของตัวละคร ที่เกิดความขัดแย้งกันจนเกิดมีปัญหายุ่งยากเกี่ยวกับความรัก ดังข้อความตอนหนึ่งว่า

“...มองดูโทรศัพท์อีกครั้ง เสียงพิเศษที่ตั้งไว้ มันไม่เคยดังขึ้นอีกเลย ตั้งแต่วันที่หล่อนบอกลาด้วยเหตุผลสั้น ๆ ว่า ครูจุน ๆ อย่างเขาจะพาหล่อนลำบาก เขาอึ้งมีนไปทั้งหัว ปล่อยโทรศัพท์ร่วงลงข้างหมอน คือนั่นกว่าจะหลับลงได้ไม่รู้ว่าตีกี่ปานใด...” (ทัศนาวดี, 2547, หน้า 127)

การใช้ความขัดแย้งภายในจิตใจตัวเองมาสร้างเป็นโครงเรื่อง ถือ เป็นการต่อสู้เพื่อเลือกตัดสินใจด้านใดด้านหนึ่ง อันอาจส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่นทั้งที่เป็นการตัดสินใจถูกต้องและผิดพลาด

5. ความขัดแย้งกับธรรมชาติ

ความขัดแย้งกับธรรมชาติ หมายถึง เรื่องสั้นที่กำหนดให้ตัวละครแสดงบทบาทพฤติกรรมเพื่อต่อสู้กับภัยธรรมชาติทั้งทางตรงและทางอ้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น น้ำท่วม พายุถล่ม ไฟไหม้ แผ่นดินไหว ความแห้งแล้ง ความอดอยากยากจน พบจำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ ผู้พิทักษ์, ควายใบไม้กับวันสุดท้ายของเลียม, สมรภูมิชีวิต, บ่าเอย องเอย และเคว้ง นำเสนอตัวอย่าง ดังนี้

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “ผู้พิทักษ์” ในรวมเรื่องสั้นในโลกแคบ แสดงให้เห็นปัญหาการเดินทางกลับบ้านของตัวละครจากเหตุการณ์พายุ ดังบทคัดตอนจากเรื่องสั้นที่ว่า

“...ผู้คนบนฝั่งยังจ้องมาที่พวกเรา ตาทุกคนแทบไม่กะพริบ เมื่อแกนใบพัดเริ่มจมลงในน้ำ เรือก็โคลงเคลงไปตามฝั่ง ผมร้องบอกให้ทิดทรงเลียบตามฝั่งไปช้า ๆ คลื่นลูกแล้วลูกเล่าที่ไล่กันเข้ามาถีบกระแทกเรือ พาหนะของเราพบกับมัจจุรย์ มันผงกหน้ากระดกหลัง น้ำกระเซ็นเข้ามา ผมต้องคอยวิดน้ำออก...” (ทัศนาวดี, 2545, หน้า 75)

เรื่องสั้น “สมรภูมิชีวิต” ในรวมเรื่องสั้นนางฟ้าในดวงจันทร์ กล่าวถึงสภาพชีวิตตัวละครที่ต้องมาประสบชะตากรรมจากความยากจน ความแห้งแล้งของหมู่บ้าน และความเจริญของโรงงานอุตสาหกรรมที่ทำให้ธรรมชาติเปลี่ยนแปลงไป จนต้องเร่เข้ามาขายตัวในเมือง ดังบทคัดตอนจากคำประพันธ์ที่ว่า

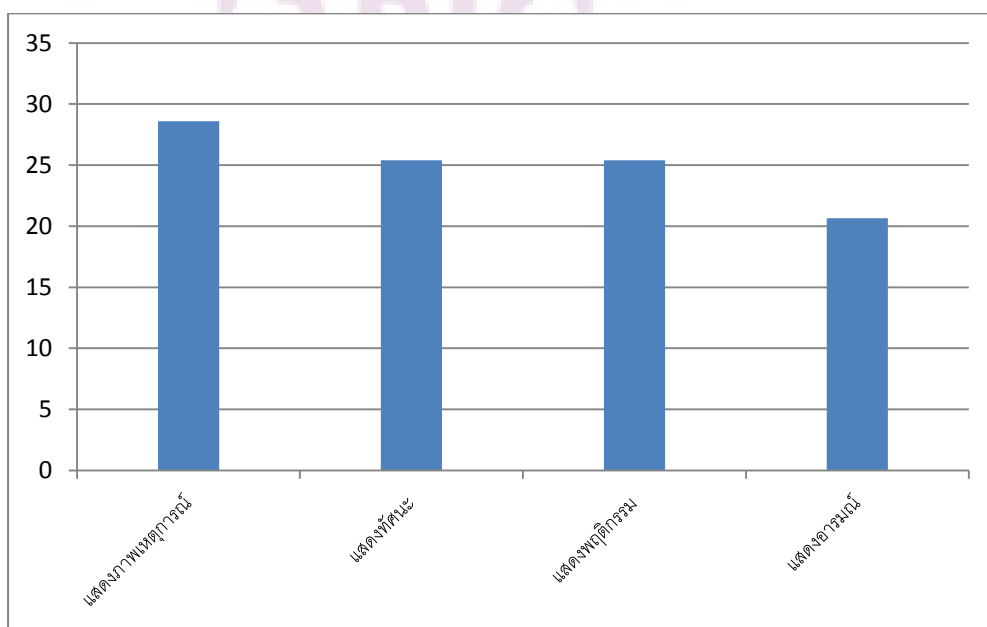
“...วันนั้นหล่อนจะกลับบ้านเสียที กลับไปดูแลแม่อย่างใกล้ชิดในบั้นปลายชีวิต กลับไปมองสายน้ำที่ไหลเอื่อย ๆ เหมือนสายธารชีวิต โอ..สายน้ำอันเป็นที่มาของชื่อหล่อน บัดนี้ มันคงไม่ใสสะอาดเหมือนเมื่อก่อนแล้ว โรงงานอุตสาหกรรมหลายแห่งคายน้ำเสียลงมาอย่างกักขะมันส่งกลิ่นแห่งความหายนะคละคลุ้งไปทั่ว...ไม่ผิดอะไรกับชีวิตหล่อนขณะนี้...” (ทัศนาวดี, 2550, หน้า 14)

เรื่องสั้น “เคว้ง” ในรวมเรื่องสั้น**หมูบ้านแอโรบิก** กล่าวถึงโครงเรื่องที่ใช้ความขัดแย้งกับธรรมชาติชนบทกับในเมือง รวมทั้งความยากจนของตัวละครที่ตกอยู่ในภาวะ “เคว้งคว้าง” ไร้อนาคตเป็นตัวดำเนินเรื่อง ดังบทตัดตอนจากเรื่องสั้นว่า

“...แต่ชีวิตเราตอนนี้กำลังเผชิญชะตากรรมที่น่ากลัวที่สุด อยู่ที่นี่เหมือนเศษมนุษย์ กลับบ้านก็ไม่มีคุณค่าในสายตาของคนที่นี่ เราทำลังเคว้งคว้าง และไม่อยากก้มลงจ้านกับความจริง...” (ทัศนาวดี, 2551, หน้า 30)

การใช้ความขัดแย้งของตัวละครกับธรรมชาติมากำหนดเพื่อสร้างโครงเรื่องส่วนใหญ่มักเกิดจากปัญหามนุษย์ทำร้ายธรรมชาติ จนเกิดความสูญเสียในวิถีชีวิตความเป็นอยู่

สรุป อุตลักษณ์ในด้านการสร้างโครงเรื่องในการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นของทัศนาวดี โดยยึดลักษณะของการสร้างปัญหาหรือข้อขัดแย้งเป็นหลัก จากการศึกษา กลุ่มตัวอย่างพบว่า โครงเรื่องสร้างขึ้นจากความขัดแย้งกับสังคมวัฒนธรรม จำนวน 21 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 33.33 จากความขัดแย้งกับคนอื่น จำนวน 17 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 26.98 จากความขัดแย้งทางการเมือง จำนวน 10 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 15.88 จากความขัดแย้งกับตัวเอง จำนวน 10 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 15.88 และจากความขัดแย้งกับธรรมชาติ จำนวน 5 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 7.93 ดังแสดงด้วยภาพแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพ 6 สรุปอุตลักษณ์ด้านการสร้างโครงเรื่องในเรื่องสั้นของทัศนาวดีในรอบสองทศวรรษ

พัฒนาการด้านการสร้างโครงเรื่องในการสร้างสรรค์เรื่องสั้นของทัศนาวดีในรอบ 2 ทศวรรษ แสดงให้เห็น ดังสรุปในตารางต่อไปนี้

ตาราง 14 พัฒนาการอัตลักษณ์ด้านการสร้างสรรค์โครงเรื่องในเรื่องสั้นของทัศนาวดี

ทศวรรษที่ 1 (2535-2545)	ทศวรรษที่ 2 (2546-2556)
เรื่องสั้นในช่วงแรก ผู้เขียนมุ่งให้ความสำคัญในประเด็นความขัดแย้งกับคนอื่น โดยเฉพาะในการทำงานร่วมกัน การใช้ชีวิตร่วมกันในสังคม ไม่ว่าจะเป็นบรรยากาศชีวิตราชการ ระบบราชการที่ล้มเหลว มีปัญหา หรือเกิดความเข้าใจไม่ตรงกันกับคนอื่นที่มีแนวความคิดทัศนคติที่แตกต่างกัน	เรื่องสั้นในช่วงหลัง ผู้เขียนเริ่มให้ความสำคัญกับสังคมวัฒนธรรมมากกว่า เรื่องส่วนตัว เริ่มขยายเรื่องราวและขอบเขตให้กว้างขึ้น สังคม และการเมืองที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก ส่งผลต่อวิธีการสร้างโครงเรื่องของผู้เขียนเป็นอย่างมาก นักเขียนได้แสดงความชัดเจนว่า เรื่องานหรือกลุ่มความคิดมีทิศทางไปในด้านใด

อัตลักษณ์ด้านการสร้างตัวละคร

แนวคิดเกี่ยวกับตัวละครในวรรณกรรมเรื่องสั้นของ ธัญญา สังขพันธ์านนท์ (2539), ไพโรจน์ บุญประกอบ (2539), ประคอง เจริญจิตรกรรม (2551), ยุวพาส์ ชัยศิลป์วัฒนา (2552) และพิมาน แจ่มจรัส (2556) อธิบายโดยสรุปได้ว่า ตัวละครเป็นผู้ประกอบพฤติกรรมตามเหตุการณ์ในเรื่อง ผู้เขียนอาจสร้างขึ้นจากจินตนาการ การรับข้อมูลข่าวสาร หรือข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นก็ได้ นำเสนอได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม บทบาทเกิดจากแรงบันดาลใจหรือความปรารถนาอย่างใดอย่างหนึ่ง การกำหนดลักษณะของตัวละคร แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ ตัวละครมิติเดียว และตัวละครหลายมิติ

จากแนวคิดข้างต้น จึงกำหนดเป็นกรอบแนวคิดที่จะใช้เป็นฐานในการวิเคราะห์อัตลักษณ์การสร้างตัวละครตัวละคร 3 ประเด็น ดังนี้

- 1. การสร้าง** คือ การระบุถึงที่มาของตัวละครว่าผู้เขียนได้มาจากจินตนาการ ข่าวเหตุการณ์หรือข้อเท็จจริง
- 2. การนำเสนอ** คือ วิธีการให้ข้อมูลตัวละครของผู้เขียนใช้ลักษณะบอกโดยตรงหรือโดยนัย
- 3. แรงจูงใจ** คือ การกำหนดปัจจัย เจือปนไขหรือมูลเหตุที่กระตุ้นให้ตัวละครแสดงบทบาทพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เกิดจากแรงจูงใจภายในหรือแรงจูงใจภายนอก

จากการศึกษาบทบาทและพฤติกรรมของตัวละครในรวมเรื่องสั้น 7 เล่ม ของทัศนาวดี รวม 63 เรื่อง ผู้ศึกษาได้พิจารณาวิเคราะห์ตามประเด็นที่ตั้งวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดไว้ ผลการวิเคราะห์จำแนกตัวละครได้ 4 ประเภท ได้แก่ 1) ตัวละครที่มีพฤติกรรมดี 2) ตัวละครเปลี่ยนพฤติกรรมจากดีเป็นร้าย 3) ตัวละครที่มีพฤติกรรมร้ายและ 4) ตัวละครเปลี่ยนพฤติกรรมจากร้ายเป็นดี โดยอธิบายถึงอัตลักษณ์การสร้างสรรค์ตัวละคร ตามลำดับดังต่อไปนี้

1. ตัวละครที่มีพฤติกรรมดี

ตัวละครที่มีพฤติกรรมดี หมายถึง ตัวละครที่แสดงบทบาทตลอดทั้งเรื่องออกมาในทางพึงปรารถนา ปรากฏในเรื่องสั้น จำนวน 28 เรื่อง อาทิ พี่ชายคนที่สี่, กำแพง, ผู้ช่วยครู, หมู่บ้านแอโรบิก ถือว่าปรากฏมากที่สุดโดยแสดงให้เห็นอัตลักษณ์การสร้างสรรค์ตัวละคร ดังนี้

การสร้าง ปรากฏตัวละครที่ผู้เขียนสร้างขึ้น 3 แบบ คือจากจินตนาการ 14 เรื่อง จากการรับข้อมูล ข่าวสาร เหตุการณ์สิ่งแวดล้อม 5 เรื่อง และจากข้อเท็จจริง 9 เรื่อง

การนำเสนอ แบ่งเป็นวิธีการนำเสนอตัวละครได้ 2 แบบ คือ นำเสนอโดยตรง 14 เรื่อง และ นำเสนอโดยอ้อมผ่านการบรรยายพฤติกรรมหรือคำพูด 14 เรื่อง

แรงจูงใจ การแสดงบทบาทหรือพฤติกรรมของตัวละครมีที่มาจาก 2 กรณี คือ เกิดจากการแรงกระตุ้นภายใน 10 เรื่อง แรงกระตุ้นภายนอก 18 เรื่อง

ตัวอย่างการสร้างตัวละคร เช่น เรื่องพี่ชายคนที่สี่จากรวมเรื่องสั้นชุดในโลกแคบ ผู้เขียนได้สร้างตัวละครขึ้นจากข้อเท็จจริงซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตพี่ชายตนเอง นำเสนอโดยตรง คือ แสดงให้เห็นลักษณะด้อยของเขาและอุปนิสัยบางอย่าง ดังบทตัดตอนจากเรื่องสั้นต่อไปนี้

“...พี่ชายคนที่สี่ค่อนข้างโศกเศร้า เขาจบแค่ปอสองเท่านั้น พอขึ้นปอสสามได้เดือนกว่าก็ล้มป่วยเกือบไม่รอดเลยไม่ได้เรียนอีก เขาเป็นคนเดียวที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ แต่ก็เป็นคนเดียวที่คอยปกป้องผมยามถูกพี่ ๆ รังแกด้วยความอิจฉาลูกคนเล็ก...” (ทัศนาวดี 2545, หน้า 19)

ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับพฤติกรรมอันเกิดจากแรงจูงใจภายในจิตใจของพี่ชาย ด้วยพื้นฐานจิตใจที่ติงามความรักความผูกพันกับน้องชาย ส่งผลให้เป็นคนโอบอ้อมอารี เสียสละและมีความสุขอยู่กับการให้ จากเหตุการณ์ในเรื่อง ตอนที่พี่ชายคนที่สี่กลับบ้านดังบทประพันธ์ว่า

“...สงกรานต์ทุกปีพี่รัตน์มักจะมีสิ่งของมาฝากพวกเราที่บ้านทุกครั้ง รวมทั้งหลาน ๆ ด้วย ผมเองไม่เคยมีอะไรตอบแทนเขาเลย เวลากลับบ้านแต่ละที หลาน ๆ มักกรูกัน

ล้อมหน้าตอมหลังเหมือนฝูงเหลือบรุมแทะควายไซ้ ๆ ที่พลัดทางมา พีรัตน์อารมณ์ดีเสมอ แกะแจเงินหลาน ๆ อย่างมีความสุข ไม่สั่งสอนหรือพูดอะไรเป็นหลักการ แจกเสียจนเกลี้ยง กระเป๋า...” (ทัศนาวดี, 2545, หน้า 23)

นอกจากนี้ ตัวอย่างเรื่อง “ความลับที่ซาปา” ในรวมเรื่องสั้นชุด**ความลับที่ซาปา** ผู้เขียนสร้างตัวละครขึ้นจากจินตนาการ โดยได้รับแรงบันดาลใจจากความเหงา ว่าเหว่ วาดฝันถึงความสมหวังในชีวิตรักของผู้เขียนเอง นำเสนอโดยอ้อมผ่านการคิดคำนึงถึงเรื่องราวในอดีต ดังบทประพันธ์ต่อไปนี้

“...ผมชอบคิดถึงอดีตมากกว่าอนาคต เหตุผลข้อเดียว คือ มันเป็นความจริง เสียตายความผิดพลาดหลายครั้งที่ไม่มีโอกาสแก้ตัว เสียตายเวลาแห่งความสุขที่ผ่านพ้นไปแค่ พริบตา เสียตายสภาพอันสงบสุขของบ้านเกิดเมืองนอน เสียตาย...” (ทัศนาวดี, 2546, หน้า 58)

การนำเสนอตัวละครผ่านบุคลิกดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงอารมณ์โหยหาอดีต ชีวิตที่ผ่านมา ส่วนใหญ่พบแต่ความผิดหวัง อย่างไรก็ตาม เขาก็ยังพร้อมที่จะเสาะหาฝันเสมอ เป็นแรงจูงใจภายนอกอันเกิดจากจังหวะ เวลา โอกาส ที่อยู่กับหญิงสาวซึ่งแอบรักมานาน ดังบทประพันธ์ต่อไปนี้

“...กลุ่มหมอกลอยล่องอยู่ในฝันฟ้าสีดำ ตลาดกำลังร้างไร้ผู้คน เสียงระฆังจาก โบสถ์เก่าแก่เงียบหายไปนานแล้ว ความหนาวเย็นปกคลุมไปทั่ว รอบข้างเงียบกริบ ไม่มีแม้เสียง เรไร..บรรรยากาศเช่นนี้ รมเร้าให้ผมตัดสินใจครั้งสำคัญ...” (ทัศนาวดี, 2546, หน้า 63)

อีกตัวอย่างจากเรื่องสั้น “ผู้ช่วยครู” ในรวมเรื่องสั้นโลกใบเก่ายังเศร้า เหมือนเดิม แสดงให้เห็นพฤติกรรมดี ๆ ของยายจันดาที่มานั่งเฝ้าหลาน แกทำหน้าที่ในโรงเรียน ช่วยแบ่งเบาครูได้สารพัด รวมทั้งการสอนแทนครูด้วย ดังบทตัดตอนจากคำประพันธ์ที่ว่า

“...บ่อยครั้งที่ครูพอหนึ่งติดธุระ ไม่ว่าธุระนั้นจะเป็นส่วนรวมหรือส่วนตัว เขามักจะ เอ่ยปากฝากเด็กกับแก ซึ่งยายจันดาจะรับปากด้วยความภาคภูมิใจที่ได้รับควมไว้วางใจให้เป็น ครูนอกทำเนียบ และยายจันดาเองก็ทำหน้าที่ได้ไม่บกพร่อง...” (ทัศนาวดี, 2547, หน้า 66)

โดยสรุปแล้ว ตัวละครที่มีพฤติกรรมดี **การสร้าง**ส่วนใหญ่มาจากจินตนาการเพื่อ จำลอง “ตัวละครในอุดมคติ” ที่อยากจะทำให้เกิดขึ้นจริงพอ ๆ กับการอาศัยประสบการณ์ในชีวิต ทั้งทางตรงและทางอ้อมของผู้เขียนเอง เช่นเดียวกับ **การนำเสนอ**ตัวละคร ส่วน**แรงจูงใจ**นั้น เกิดจากทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทั้งจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม และอิทธิพลของสังคม สิ่งแวดล้อมที่ดีมีส่วนสำคัญในการชี้แนะคนให้ทำความดี และ พยายามยืนหยัดต่อสู้กับความชั่วร้าย

2. ตัวละครเปลี่ยนพฤติกรรมจากดีเป็นร้าย

ตัวละครเปลี่ยนพฤติกรรมจากดีเป็นร้าย หมายถึง ตัวละครที่เปลี่ยนแปลงบทบาทจากเดิมที่เป็นคนดีกลายเป็นคนร้ายในภายหลัง ปรากฏในเรื่องสั้นจำนวน 20 เรื่อง อาทิ เรื่องเล่าจากชายขี้เมา, ช่างหอนาฬิกา, ผู้รอคอย แสดงให้เห็นอัตลักษณ์การสร้างสรรคตัวละคร ดังนี้

การสร้าง ปรากฏตัวละครที่ผู้เขียนสร้างขึ้น 3 แบบ คือ จากจินตนาการ 14 เรื่อง ได้จากการรับข้อมูล ข่าวสาร เหตุการณ์สิ่งแวดล้อม 5 เรื่อง และเกิดจากข้อเท็จจริง 2 เรื่อง

การนำเสนอ แบ่งเป็นวิธีการนำเสนอตัวละครได้ 2 แบบ คือ นำเสนอโดยตรง 10 เรื่อง และ นำเสนอโดยอ้อมผ่านการบรรยายพฤติกรรมหรือคำพูด 11 เรื่อง

แรงจูงใจ การแสดงบทบาทหรือพฤติกรรมของตัวละครมีที่มาจาก 2 กรณี คือ เกิดจากแรงกระตุ้นภายใน 3 เรื่อง แรงกระตุ้นภายนอก 18 เรื่อง

ตัวอย่างเรื่อง “เรื่องเล่าจากชายขี้เมา” ในรวมเรื่องสั้นชุด**ในโลกแคบ**ที่แสดงให้เห็นความผิดหวังเกี่ยวกับการลงสมัครรับเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านของตัวละคร จนในที่สุดก็กลายเป็นคนแปลกแยกของหมู่บ้านไป ดังบางตอนของเรื่องสั้นที่ว่า

“...ไอ้พวกชาวบ้านมันบ้าทั้งนั้น มันพากันยกโขยงไปเลือกเอาไอ้หมอเพลงโคราชอย่างไอ้ดวง จังไรไหมล่ะ ไอ้หมอเพลงอัปรีณ์นั้น มันยุยงชาวบ้านว่ากูเป็นคนหัวแข็ง ชอบวิจารณ์การบ้านการเมือง เป็นเค็มเป็นคอมอะไรไปโน่น...” (ทัศนาวดี, 2545, หน้า 35)

ตัวอย่างการสร้างตัวละคร เช่น เรื่อง “โสภณากรรมบนลานแล้ง” จากรวมเรื่องสั้นชุด**โลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม** ผู้เขียนได้สร้างตัวละครขึ้นจากจินตนาการเพื่อปูพื้นฐานให้รู้จักภูมิหลังตัวละคร นำเสนอโดยตรง คือ แสดงให้เห็นการดิ้นรนต่อสู้ชีวิตของเด็กหนุ่มอย่างจันที่ทำงานเก็บเงิน เพื่อจัดงานบวชของตนเอง ดังบทตัดตอนจากเรื่องสั้นต่อไปนี้

“...หลายปีทีเดียวที่ลูกอีสานอย่างจันเข้ามาทำงานในเมืองหลวง จันไม่ค่อยมีเงินเหลือให้พ่อแม่มากนัก พยายามเปลี่ยนงานที่ได้เงินดีกว่าเดิม แต่ดูเหมือนว่าจะเลวร้ายลงกว่าเก่า ข้าวของค่าครองชีพก็แพงขึ้นไม่หยุดหย่อน...เพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันบวชให้พ่อแม่หมดแล้ว มีแต่เขาเท่านั้นที่ยังไม่มีโอกาสห่มผ้าเหลือง...” (ทัศนาวดี, 2547, หน้า 117)

ลักษณะดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงฐานะที่ยากจนของครอบครัว เขาและพ่อช่วยกันหาเงินมาจัดงานบวชได้สมใจ แต่พ่อกลับโชคร้ายติดยา ชมชู้ทำร้ายร่างกายแม่เพื่อบังคับเอาเงินไปซื้อยา จันสีกมาเห็นเหตุการณ์นั้นพอดีจึงกระทำ “ปิตุฆาต” ด้วยความจำเป็น นับว่าเกิดจากแรงจูงใจภายนอกเหตุการณ์ในเรื่องที่ติดจันเห็นพอกำลังทำร้ายแม่นั้น ถือว่าตกอยู่ในสถานการณ์ที่บีบบังคับ ดังบทประพันธ์ว่า

“...ทิดจันตคตะลึงกับภาพที่เห็นอยู่ต่อหน้า พ่อกำลังวิ่งไล่กวอดแม่พร้อมเสียงคำรามดุๆ ในมือถือมีดอีโต้เล่มใหญ่ เสียงแม่ร้องลั่นปนสะอื้น เมื่อมองมาเห็นลูกชายที่เพิ่งสึก แกริบวิ่งเข้าหาหมายพึ่งพา แต่อนิจจา เท้าของแกไปสะกูดเอาของพื้น ร่างของแกล้มลงพร้อมกับมีดในมือของผู้เป็นพ่อพุ่งเข้ากลางหลัง... โหดร้ายสุดความอดกลั้น ทิดจันกระโจนพรวดทีเดียวถึงขวานที่ตกอยู่ข้างกองพื้น กระหน่ำฟันพอบังเกิดเกล้าไม่นับ...” (ทัศนาวดี, 2547, หน้า 122-123)

นอกจากนี้ ตัวอย่างเรื่อง “จึงเรียนมาเพื่อทราบ” จากรวมเรื่องสั้นชุด **หวังว่าประชาชนคงเข้าใจ** ผู้เขียนสร้างตัวละครขึ้นจากจินตนาการ ได้รับแรงบันดาลใจจากการสังเกตชีวิตของนักศึกษาในอีกแง่มุม นำเสนอโดยตรง คือ บอกถึงข้อมูลเบื้องต้นของตัวละคร และลักษณะบางประการที่เอื้อต่อการสร้างเหตุการณ์ลำดับต่อไป ดังบทตัดตอนจากเรื่องสั้นต่อไปนี้

“...พัชราภาไม่ใช่ชื่อในสูติบัตร หล่อนเพิ่งจะมาเปลี่ยนเอาก็เมื่อตอนรายงานตัวเข้ามหาวิทยาลัยไม่กี่วัน รวมทั้งชื่อเล่น “แอนนา” ก็เริ่มใช้ที่นี่ ถ้าเป็นไปได้ ไม่เพียงแค่อเปลี่ยนชื่อ หล่อนอยากจะทำเลือนอดีตที่บ้านแทบทั้งหมด โดยเฉพาะความสัมพันธ์กับแฟนหนุ่มตอนเรียนมัธยมปลาย ความอ่อนหัดไม่เจนจัดต่อโลก ทำให้เปลืองตั้งท้อง เคราะห์ดีที่ทำแท้งทันการ...” (ทัศนาวดี, 2554, หน้า 22)

การนำเสนอข้อมูลดังกล่าว ทำให้รู้จักสถานภาพ ความเป็นมา และบุคลิก นิสัยใจคอตัวละคร ที่เป็นเด็กสาวสวย พื้นฐานเป็นคนดีแต่เสียคนเพราะเรื่องความรัก เมื่อมาเรียนในเมืองหลวง ความจำเป็นของการใช้ชีวิตที่ต้องอาศัยเงิน อีกทั้งการหลงระเหิงไปกับความเจริญทางวัตถุ แสงสี มาคาดคิดเป็นแรงจูงใจอันเกิดจากปัจจัยภายนอก ทำให้เลือกทางเดินชีวิตด้วยการเป็นเมียน้อย ดังบทประพันธ์ ว่า

“...สังคมที่พึ่งพาใครไม่ได้ ทำให้แอนนาต้องเอาตัวรอด การตัดสินใจเป็นไปอย่างอิสระ ขึ้นปีสอง หล่อนเต็มใจที่จะเป็น “แฟนเก็บ” ของทนายความวัยคราวพ่อ ซึ่งรู้จักกันในคลับแห่งหนึ่งแถวรัชดา เขาส่งเสียให้หล่อนเดือนละเจ็ดพัน แลกกับการแวะเวียนมาหาในวันหยุด ชีวิตใหม่ของแอนนาเต็มไปด้วยสีสันหลายรูปแบบ...” (ทัศนาวดี, 2554, หน้า 24)

โดยสรุปแล้ว การสร้างตัวละครที่เปลี่ยนพฤติกรรมจากดีเป็นร้ายนั้น ส่วนใหญ่จำลองขึ้นจากจินตนาการ นิยม **นำเสนอ** ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งแสดงให้เห็นว่า โดยปกติมนุษย์มักใฝ่ดี แต่บางครั้งก็จะมีเหตุให้เปลี่ยนเป็นร้าย ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากแรงจูงใจภายนอก

3. ตัวละครที่มีพฤติกรรมร้าย

ตัวละครที่มีพฤติกรรมร้าย หมายถึง ตัวละครที่แสดงบทบาทตลอดทั้งเรื่องออกมาในทางไม่พึงปรารถนา ปรากฏในเรื่องสั้น จำนวน 8 เรื่อง อาทิ บรรณาการ, สมภารระดับ 8, เสื่อม แสดงให้เห็นอัตลักษณ์การสร้างสรรค์ตัวละคร ดังนี้

การสร้าง ปรากฏตัวละครที่ผู้เขียนสร้างขึ้น 3 แบบ คือ จากจินตนาการ 2 เรื่อง จากการรับข้อมูล ข่าวสาร เหตุการณ์สิ่งแวดล้อม 3 เรื่อง และจากข้อเท็จจริง 3 เรื่อง

การนำเสนอ แบ่งเป็นวิธีการนำเสนอตัวละครได้ 2 แบบ คือ นำเสนอโดยตรง 6 เรื่อง และ นำเสนอโดยอ้อมผ่านการบรรยายพฤติกรรมหรือคำพูด 2 เรื่อง

แรงจูงใจ การแสดงบทบาทหรือพฤติกรรมของตัวละครมีที่มาจาก 2 กรณี คือ เกิดจากแรงกระตุ้นภายใน 3 เรื่อง แรงกระตุ้นภายนอก 5 เรื่อง

การสร้าง ตัวละครประเภทนี้ปรากฏทั้ง 3 แบบ มัก**นำเสนอ**แบบตรงไปตรงมา **แรงจูงใจ**ของการแสดงออกเกิดจากภายใน เช่น ความต้องการทางเพศ ความโลภ และแรงจูงใจภายนอก เช่น อำนาจ ตำแหน่งหน้าที่การงาน แสวงหาผลประโยชน์ หรือไม่ก็เกิดจากความต้องการให้สังคมยอมรับ

ตัวอย่างการสร้างตัวละคร เช่น เรื่อง “ก๊ิกของลุงย่น” จากรวมเรื่องสั้นชุด**หมู่บ้านแอโรบิก** ผู้เขียนได้สร้างตัวละครขึ้นจากข้อเท็จจริงซึ่งเป็นชายชรามีฐานะเป็นญาติของเพื่อน นำเสนอโดยตรง คือ บอกข้อมูลทางกายภาพและลักษณะเฉพาะที่ถือเป็นจุดเด่นของตัวละคร ดังบทตัดตอนจากเรื่องสั้นต่อไปนี้

“...ลุงย่น-หนุ่มเจ้าสำราญแห่งแก่งเลิงจาน คนที่ไม่คุ้นเคยอาจเดาว่า อายุแกคงสักห้าสิบต้น ๆ อันที่จริงปีนี้ปาเข้าหกสิบสามแล้ว แกตกพุ่มมาเย็บเย็บพัน แต่เป็นคนรักษาสุขภาพร่างกายดี โดยเฉพาะเรื่องการแต่งองค์ทรงเครื่องนั้น แกจะดูพิถีพิถันเป็นพิเศษ ทั้งเสื้อผ้า เครื่องสำอาง เข็มขัด รองเท้า เรียกว่าปลัดยังอายว่าจั้นเถอะ...” (ทัศนาวดี, 2551, หน้า 65)

ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับพฤติกรรมอันเกิดจากแรงจูงใจภายในของตัวละครเอง ด้วยบุคลิกเป็นคนแต่งตัวดี นิสัยเจ้าชู้ ซิกอ ปากหวาน มักมากในกาม ไม่ว่าจะลูกเขาเมียใคร เหตุการณ์ในเรื่อง ที่แกเองเป็นคนบอกนั้นยืนยันได้ดี ดังบทประพันธ์ว่า

“...ย่น ปลัดคอย บอกว่า สาวแก่แม่มาเย็บในหมู่บ้านเสร็จแกไปแล้วมากกว่าสิบราย ต่างกรรมต่างวาระ ม่านรูดที่กระจัดกระจายกันอยู่รอบตัวเมือง แกเคยไปใช้บริการมาแล้วทั้งนั้น บ้างอาศัยผิวเผล บ้างอยากลอง บ้างมาแล้วศึก พอโดนหยอดคำหวานหน่อยก็เคลิ้มคล้อยตาม...” (ทัศนาวดี, 2551, หน้า 70)

เรื่องสั้น “สมภารระดับ 8” ในรวมเรื่องสั้น **หมู่บ้านแอโรบิก** แสดงให้เห็นพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่มุ่งแสวงหาตำแหน่ง ผลประโยชน์ และการหาเด็กสาวมาบำบัดความใคร่ ไม่ละเว้นกระทั่งลูกศิษย์ตัวเอง ดังบทคัดตอนคำประพันธ์ที่ว่า

“...กลุ่มของผู้อำนวยการถือว่าเป็นแขกประจำอันมีเงินและมีเกียรติ ดังนั้น จึงได้รับการดูแลเป็นอย่างดี เงินค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่หาได้ออกมาจากกระเป๋าของตัวเองไม่ คนนอกกลุ่มที่หนีบเข้ามาด้วยในแต่ละครั้งนั้นต่างหากที่เป็นฝ่ายควัก ส่วนใหญ่ก็พวกรับเหมาก่อสร้าง ผู้ได้บังคับบัญชา เพื่อนผู้บริหารรุ่นน้องที่ได้รับการเลื่อนขั้นเลื่อนชื้อเหมือนเช่นเขาในวันนี้ การกินดื่มแบบไม่มีลิมิตทั้งหลาย เบียร์ กับแก้ม้วน ทั้งครึ่งกั ทั้งมาลัย ไม่เว้นแม้กระทั่งค่าใช้จ่ายสำหรับ ‘ออฟเด็ก’...” (ทัศนาวดี, 2551, หน้า 101)

นอกจากนี้ ตัวอย่างเรื่อง “เลื่อม” จากรวมเรื่องสั้น **ชุดหวังว่าประชาชนคงเข้าใจ** ผู้เขียนสร้างตัวละครขึ้นจากข่าว เหตุการณ์ โดยได้รับแรงบันดาลใจจากการรับทราบข้อมูลเรื่องการรับจ้างทำผลงานทางวิชาการเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งครูชำนาญการพิเศษ จึงกำหนดตัวละครขึ้นมาเป็นครูสาวนำเสนอโดยตรง คือแสดงให้เห็นหน้าที่การงาน เพศ อายุ และรูปร่างหน้าตา ดังบทประพันธ์ต่อไปนี้

“...หล่อนบรรจุที่นี่เมื่อสี่ปีก่อน วันแรกที่เดินทางมาพร้อมกับพ่อแม่ ทั้งชาวบ้าน ครู และนักเรียนต่างตื่นตื่นดีใจกันทั่วหน้า เพราะนอกจากจะได้ครูเพิ่มขึ้น ครูคนใหม่ยังหน้าตาสะสวยราวกับนางเอกละครทีวี...” (ทัศนาวดี, 2554, หน้า 119)

การนำเสนอลักษณะตัวละครดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงหน้าที่การงาน สถานะทางสังคม การทำผลงานเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ ได้เงินประจำตำแหน่ง นับว่า เป็นแรงจูงใจภายนอก แม้ต้องทอดทิ้งการสอน หมกมุ่นกับการหาเงินมาว่าจ้างคนอื่นทำผลงาน กระทั่งค่าใช้จ่ายอื่น ๆ อีกมากมายก็ตาม เหตุการณ์ดังกล่าวนี้ นับเป็นปัญหาใหญ่ของวงการศึกษาไทย ดังบทประพันธ์ต่อไปนี้

“...ช่วงนี้หล่อนต้องวิ่งซก ๆ หาเงินกู้ ไหนจะค่าใช้จ่ายในครอบครัว ค่าจ้างทำผลงานร่วมสี่หมื่น ผู้รับงานเล่นแง่ว่าต้องยื่นหมยยื่นแมว ทุกอย่างเพิ่งเรียบร้อยเมื่อเดือนที่แล้ว ต่อจากนั้นเพื่อความชัวร์ ครูรุ่นพี่ที่ผ่านการประเมินพร้อมกับได้เสวยเงินประจำตำแหน่งแล้ว แนะนำหล่อนว่า ต้องสืบเสาะให้ได้ว่าใครเป็นคนอ่านบ้าง ซึ่งงานนี้ พอรู้คนอ่านแล้ว ต้องติดต่อดตกลงเรื่องค่าตอบแทนอีกเช่นกัน...” (ทัศนาวดี, 2554, หน้า 123)

โดยสรุปแล้ว การสร้างตัวละครประเภทนี้ ปรากฏทั้งจินตนาการ ข่าว เหตุการณ์ และข้อเท็จจริง มักนำเสนอแบบตรงไปตรงมา **แรงจูงใจ**ของการแสดงออกเกิดจากภายใน เช่น

ความต้องการทางเพศ ความโลภ และแรงจูงใจภายนอก เช่น อำนาจ ตำแหน่งหน้าที่การงาน แสงหาผลประโยชน์ หรือไม่ก็เกิดจากความต้องการให้สังคมยอมรับ

4. ตัวละครเปลี่ยนพฤติกรรมจากร้ายเป็นดี

ตัวละครเปลี่ยนพฤติกรรมจากร้ายเป็นดี หมายถึง ตัวละครที่เปลี่ยนแปลงบทบาทจากคนไม่ดีกลายเป็นคนดีในภายหลัง ปรากฏในเรื่องสั้น 8 เรื่อง อาทิ ผู้พิทักษ์, สัมพันธภาพ, ที่นี้...มีแม่ให้เช่า แสดงให้เห็นอัตลักษณ์การสร้างสรรค์ตัวละคร ดังนี้

การสร้าง ปรากฏตัวละครที่ผู้เขียนสร้างขึ้น 3 แบบ คือ จากจินตนาการ 3 เรื่อง จากการรับข้อมูล ข่าวสาร เหตุการณ์สิ่งแวดล้อม 2 เรื่อง และเกิดจากข้อเท็จจริง 3 เรื่อง

การนำเสนอ แบ่งเป็นวิธีการนำเสนอตัวละครได้ 2 แบบ คือ นำเสนอโดยตรง 6 เรื่อง และ นำเสนอโดยอ้อมผ่านการบรรยายพฤติกรรมหรือคำพูด 2 เรื่อง

แรงจูงใจ การแสดงบทบาทหรือพฤติกรรมของตัวละครมีที่มาจาก 2 กรณี คือ เกิดจากการแรงกระตุ้นภายใน 5 เรื่อง แรงกระตุ้นภายนอก 1 เรื่อง

ตัวอย่างการสร้างตัวละคร เช่นเรื่อง “สัมพันธภาพ” จากรวมเรื่องสั้นชุด **ความลับที่ซาปา** ผู้เขียนได้สร้างตัวละครขึ้นจากข้อเท็จจริงซึ่งเป็นลุงของลูกศิษย์ชาวเวียดนาม เมื่อครั้งไปเยี่ยมบ้าน นำเสนอโดยตรง คือ บอกข้อมูลด้านสถานะ บทบาทหน้าที่ในอดีต ซึ่งส่งผลในด้านทัศนคติ ดังบทตัดตอนจากเรื่องสั้นต่อไปนี้

“...ผมลุกขึ้นก้มหัวคารวะทักทายแล้วนั่งลงพร้อมกับผู้มาใหม่ วิไลวรรณบอกว่านี่คือลูกคนโตของปู่ เคยไปรบในลาวเกือบสิบปี ก่อนที่จะเข้าสู่สมรภูมิภาคใต้พร้อมกับน้องชาย...” (ทัศนาวดี, 2546, หน้า 27)

ความรู้สึกตัวละครที่เป็นทหารและเคยรบกับทหารไทย ทำให้มองคนไทยในแง่ลบ แต่ก็เปลี่ยนพฤติกรรมมาเป็นมิตร อันเกิดจากแรงจูงใจภายนอก เหตุการณ์ในเรื่อง เมื่อได้พูดคุยและรับรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของ “ผม” ซึ่งมาเป็นครูสอนหลานตนเองแล้ว ดังบทประพันธ์ว่า

“...เหล่าป่า ของฝากจากลุงวิไลวรรณขวดนั้นยังตั้งสงบอยู่ข้างแจกัน อดีตทหารแห่งกองทัพเวียดนามยัดใส่มือผมแทนน้ำใจอันล้นเหลือ พร้อมคะยั้นคะยอให้ผมตักปากรับคำว่าเดือนพฤษภาคมจะมาเยี่ยมอีกครั้ง...” (ทัศนาวดี, 2546, หน้า 32)

นอกจากนี้ ตัวอย่างเรื่อง “ที่นี่...มีแม่ให้เช่า” จากรวมเรื่องสั้นชุด **โลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม** ผู้เขียนสร้างตัวละครขึ้นจากจินตนาการ โดยได้รับแรงบันดาลใจจากการสังเกตการทำทางของแม่ลูกคู่หนึ่งที่เหมือนไม่ใช่แม่ลูกกันจริง จึงสร้างตัวละครที่รับจ้างเป็นแม่ขึ้นมา นำเสนอโดยตรง คือ แสดงให้เห็นหน้าที่การงาน ดังบทประพันธ์ต่อไปนี้

“...หล่อนงัวเจียวปากหาวยาวยืด...ขยับผ้าถุงขึ้นห่อเอว ยังมีเวลาอีกชั่วโมงกว่าจะถึงเวลาทำงาน มันเป็นงานพิเศษซึ่งทำรายได้ให้มากกว่างานที่ทำประจำเสียอีก” (ทัศนาวดี, 2547, หน้า 37)

การแสดงบทบาทสมมติเป็นแม่ไปกับนักร้องสาว แม้จะเป็นการหลอกลวงทั้งตนเองและคนอื่นก็ตาม หล่อนถือเป็นการทำงาน แต่เมื่อกลับมาหาลูกสาวที่แท้จริง จิตสำนึกอันเป็นแรงจูงใจภายในก็กลับคืนมา เหตุการณ์นี้ บอกถึงจิตวิญญาณและความเป็นแม่ ดังบทประพันธ์ต่อไปนี้

“...หล่อนเปิดประตูห้อง ลูกสาวนอนตะแคงหันหน้าเข้าข้างฝา เสียงกรนเบา ๆ ด้วยความเหนื่อยล้า นั้น เรียกให้สำนึกที่แท้จริงของหล่อนกลับคืนมา ละครดินี้ได้จบลงแล้ว ร่างที่เหยียดอยู่ตรงหน้า คือ โลกแห่งความจริงที่หล่อนไม่เคยปฏิเสธ...” (ทัศนาวดี, 2547, หน้า 45)

เรื่อง “เคว้ง” ในรวมเรื่องสั้น **หมูบ้านแอโรบิก** สร้างตัวละครอย่างหญิงสาวที่แสดงพฤติกรรมเหมือนกับว่าเป็นคนเห็นแก่ตัว เห็นแก่ได้ ดังข้อความที่ว่า

“...เขารู้ทันที่ว่า ‘อะไร ๆ’ ในความหมายของหล่อนคือเหล้าหรือไม่กี่เบียร์ และสิ่งของพวกนี้ที่มีอยู่ในร้านนั้น เจ้าของร้านจัดเก็บล่ามโซ่ไว้อย่างแน่นหนา เขานึกถึงเงินในกระเป๋าที่มีอยู่หาร้อยกว่าบาทแล้วหยุดซึ้งใจ ผู้หญิงกลางคืนอย่างหล่อนก็เหมือนกับเขา คือหาอยู่หากินไปวัน ๆ ยิ่งรายได้ยิ่งไม่แน่นอน เวียนว้ายอยู่กับน้ำเมาเหล้าบุหรี่...” (ทัศนาวดี, 2551, หน้า 22)

พฤติกรรมดังกล่าวมานั้น แสดงออกมาเพื่อความปลอดภัย ผสมกับการแสวงหาความสุขตามวัย แต่สำนึกที่ฝังอยู่ในส่วนลึกนั้น มักจะแสดงออกมาเสมอเมื่อเกิดความรู้สึกโหยหาบ้านเกิดหรืออดีตที่งดงาม เสียหายสิ่งมีค่าที่สูญสลายไป ดังเช่น

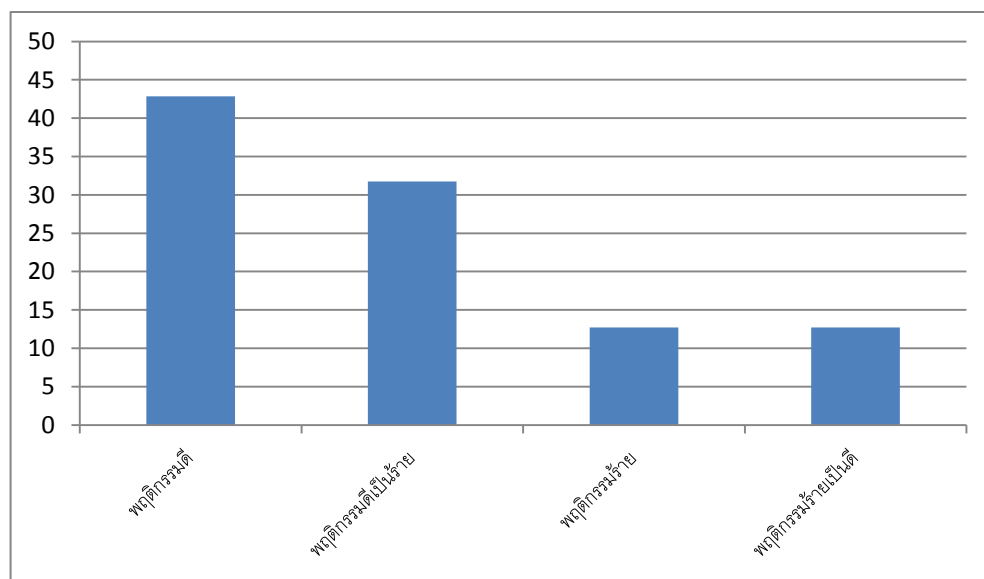
“...หล่อนสะอื้น เขารู้สึกเย็นวาบตรงหัวไหล่ ในใจคิดไปว่านี่หรือผู้หญิงที่ร้านชีวิตระริ่ระริกเหมือนชีวิตไม่เคยมีความทุกข์เลยสักครั้ง ไผ่ไปโต๊ะโน้นโต๊ะนี้ กอดจูบกับใครไม่เลือกหน้าเต็มใจให้ขี้ขี้หรือมีอะไรล้าล้าล้าล้าไปกว่านั้น ถ้าอยู่ในเงื่อนไขที่หล่อนพอใจ...”

...หากแต่บัดนี้...ความเป็นหญิงบ้านนอกที่ใส่ชื่อได้เผยตัวตนที่แท้จริงออกมาแล้ว ทั้งจากอาการและน้ำตา...” (ทัศนาวดี, 2551, หน้า 29)

การสร้างตัวละครประเภทนี้ปรากฏทั้งจากจินตนาการ ชาว เหตุการณ์ และข้อเท็จจริง ส่วนใหญ่ **นำเสนอ**แบบตรงไปตรงมาสำหรับ **แรงจูงใจ**ในการเปลี่ยนพฤติกรรมมักเกิดขึ้นจากปัจจัยภายใน เช่น จิตสำนึก ความเชื่อ ค่านิยม สำหรับแรงจูงใจภายนอกนั้นจะเกิดจากการทบทวนทำความเข้าใจและเรียนรู้จากเหตุการณ์แวดล้อม

สรุป อุตลักษณ์ในด้านการสร้างตัวละครในการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นของทัศนาวดี โดยพิจารณาพฤติกรรมตัวละครเอกเป็นหลัก จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างพบว่า

ตัวละครที่มีพฤติกรรมดี จำนวน 28 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 44.44 ตัวละครที่เปลี่ยนพฤติกรรม จากดีเป็นร้าย จำนวน 21 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 33.33 ตัวละครที่มีพฤติกรรมร้าย จำนวน 8 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 12.70 และตัวละครที่เปลี่ยนพฤติกรรมจากร้ายเป็นดี จำนวน 6 เรื่อง คิดเป็น ร้อยละ 9.53 ดังแสดงด้วยภาพแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพ 7 สรุปอัตลักษณ์ด้านการสร้างตัวละครในเรื่องสั้นของทัศนาวดีในรอบสองทศวรรษ

พัฒนาการด้านการสร้างตัวละครในการสร้างสรรค์เรื่องสั้นของทัศนาวดีในรอบสองทศวรรษ แสดงให้เห็น ดังสรุปในตารางต่อไปนี้

ตาราง 15 พัฒนาการอัตลักษณ์ด้านการสร้างตัวละครในเรื่องสั้นของทัศนาวดี

ทศวรรษที่ 1 (2535-2545)	ทศวรรษที่ 2 (2546-2556)
การสร้างสรรคตัวละครในช่วงแรก ผู้เขียนมักแสดงให้เห็นความตึงาม ความวาดหวังที่สดใสเกี่ยวกับชีวิตของตนเอง และสังคมที่ดำรงอยู่ ตัวละครเอกส่วนใหญ่จึงเป็น คนที่มีพฤติกรรมดี ต่อสู้กับความเลวร้ายหรือ อาจเป็นตัวละครรอง ซึ่งอาจจบลงด้วยชัยชนะหรือพ่ายแพ้ก็ได้	ผู้เขียนสร้างสรรค์ตัวละครโดยอิงปัจจัยภายนอกมากยิ่งขึ้น ให้ความสำคัญต่อ อคติพลหรือการกระทำของสิ่งแวดล้อม ความเปลี่ยนแปลงด้าน สังคม การเมือง วัฒนธรรม ที่ทำให้ตัวละครประสบชะตากรรมอันเลวร้าย หรือกลายเป็นคนไม่ดี โดยการกระทำของปัจจัยภายนอก ดังกล่าว

อัตลักษณ์ด้านการสร้างฉาก บรรยายฉาก

ฉากและบรรยายฉาก หมายถึง สภาพแวดล้อมทั้งหมดในขณะนั้นอันประกอบด้วย สถานที่ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ช่วงเวลา บรรยายฉากที่ตัวละครประกอบพฤติกรรมขึ้น ฉากอาจมีพลังอำนาจส่งผลต่อการแสดงบทบาทของตัวละคร หรือเป็นเพียงองค์ประกอบย่อยอย่างหนึ่งก็ได้

กรอบในการกำหนดอัตลักษณ์เพื่อศึกษาฉากและบรรยายฉากในงานวิจัยนี้ยึดเกณฑ์ที่ส่งผลต่อการแสดงบทบาทของตัวละครและมีอิทธิพลต่อการดำเนินเรื่องเป็นสำคัญ แนวทางดังกล่าวสามารถแบ่งฉากออกได้ 5 ประเภทโดยเรียงลำดับฉากที่ปรากฏในเรื่องสั้นกลุ่มตัวอย่าง 63 เรื่อง จากมากไปหาน้อย คือ 1) ฉากที่เป็นสภาพวิถีชีวิต 2) ฉากที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ 3) ฉากที่เป็นธรรมชาติ 4) ฉากที่เป็นสภาพแวดล้อมเชิงนามธรรม และ 5) ฉากที่เป็นช่วงเวลา ดังบทวิเคราะห์นำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. ฉากที่เป็นสภาพวิถีชีวิต

ฉากที่เป็นสภาพวิถีชีวิต หมายถึง สภาพแวดล้อมหรือแบบแผนในการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม อาจเกี่ยวข้องกับอาชีพ การทำมาหากิน บุคลิกลักษณะนิสัยใจคอของตัวละคร ปรากฏจำนวน 17 เรื่อง ได้แก่ ไทกินปี, เรื่องเล็ก ๆ ของเด็ก ๆ, ในโลกแคบ, อ้อมอกอันอู้อึ้ง, มือปิ่น, ความลับที่ซาปา, หยาดเหงื่อของแม่, กำแพง, ที่นี้..มีแม่ให้เช่า, เทียนดับ ณ ห้วยแกลง, พ่อตายตั้งแต่ยังไม่สิ้นลม, โศกนาฏกรรมบนลานแล้ง, มาตามเหี่ยว: นางฟ้าของแฟรงค์, เหตุการณ์ปกติ, ในกรอบเขตโทษ, เลื่อม และผู้รอคอย นำเสนอตัวอย่าง ดังนี้

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “ในโลกแคบ” ในรวมเรื่องสั้น **ในโลกแคบ** ผู้เขียนแสดงให้เห็นฉากซึ่งเป็นการดำเนินชีวิต “ครู” ของตัวละคร ที่ตกอยู่ในสภาพแวดล้อมของระบบราชการอันเลวร้ายและแสดงการต่อต้าน ดังบทตัดตอนจากบทประพันธ์ที่ว่า

“...ในการประชุมกลุ่ม...เรื่องเฮงซวยที่หยิบยกมาพูดกัน เป็นต้นว่า... ปีนี้เราจะไปเที่ยวที่ไหนกันดี...ผู้แทนให้เงินมาเกือบครึ่งแสน...ที่นี้แหละ...พวกเขาจะพากันหุ่ผึ้ง...แย่งกันเสนอสถานที่ท่องเที่ยวพัลวันพัลเก ถกเถียงเพื่อเอาชนะหักล้างกันตาดำตาแดง ไม่รู้เสียงใครเป็นเสียงใคร...ผู้แทนมันเอาใจครู...ครูเป็นหัวคะแนน...ครูเป็นฐานเสียง...ครูเป็นข้าราชการที่ชาวบ้านศรัทธา...ครูไม่มีศักดิ์ศรี...ครูขี้เมา..ครู...” (ทัศนาวดี, 2545, หน้า 106)

เรื่องสั้น “โศกนาฏกรรมบนลานแล้ง” ในรวมเรื่องสั้น **โลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม** กล่าวถึงการสร้างฉากของผู้เขียนจากภาพเหตุการณ์ที่เป็นสิ่งทำให้ตัวละครอย่าง “ทิดจัน” ต้องทำปิตุฆาต ดังความในเรื่องสั้นว่า

“...ทิดจันต้องตกตะลึงกับภาพที่เห็นอยู่ต่อหน้า พ่อกำลังวิ่งไล่กวาดแม่พร้อมเสียงคำรามคร่ำคร่า ในมือถือมีดอีโต้เล่มใหญ่ เสียงแม่ร้องลั่นปนสะอื้น เมื่อมองมาเห็นลูกชายที่เพิ่งสึก แกริบวิ่งเข้าหาหมายพึ่งพา แต่อันิจจา...เท้าของแกไปสะดุดเอากรงฟืน ร่างของแกล้มลงพร้อมกับมีดในมือของผู้เป็นพ่อฟันฉับเข้ากลางหลัง...โหดร้ายสุดความอดกลั้น ทิดจันกระโจนพรวดเดียวถึงขวานที่ตกอยู่ข้างกรงฟืน กระหน่ำฟันพ่อบังเกิดเกล้าไม่นับ...มีดในมือผู้เป็นพ่อร่วงพล็อย...เลือดสาตกระจายปนเลือดของแม่เต็มลานดิน...” (ทัศนาวดี 2547, หน้า 122-123)

เรื่องสั้น “ผู้รอคอย” ในรวมเรื่องสั้น **ฟ้าตีมะหะ: หญิงสาวผู้มองเห็นลม** ผู้เขียนเปิดเรื่องด้วยการบรรยายฉากท้องทุ่งชนบท เพื่อแสดงให้เห็นสภาพวิถีชีวิตของชาวนาที่เรียบง่ายและสงบ ดังคำประพันธ์ที่ว่า

“...ลมทุ่งยามเย็นเริงไล่กวาดใบข้าวให้เอนลู่หมอบชบราวกับยอมสยบต่อสัมผัสอ่อนโยนนั่น นกเอี้ยงสองตัวโผล่จากกิ่งพุทราข้างจอมปลวก มันร่อนลงมาตีปีกไขว่ขนบนหลังควายตู้แก ๆ ที่กำลังก้มหัวตากหญ้าจืด ๆ อยู่บนคันนา ฟ้าฟากตะวันลับถูกประดับด้วยแสงแดงระเรื่อ คนกลับจากนาตะโกนทักทายกันโหวกเหวก ภายใต้น้ำเสียงหัวน้าวแต่เศร้ายาชาชิน...” (ทัศนาวดี, 2557, หน้า 43)

ฉากที่เป็นวิถีชีวิตมักนำเสนอผ่านสภาพสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากธรรมชาติ โดยมุ่งไปที่การแสดงบรรยากาศเป็นสำคัญ อาจเกี่ยวข้องกับการแสดงพฤติกรรมด้านใดด้านหนึ่งของตัวละคร แต่ส่วนใหญ่มักสัมพันธ์กับความขัดแย้งของเรื่อง

2. ฉากที่เป็นสิ่งประดิษฐ์

ฉากที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ หมายถึง อาคารบ้านเรือน สิ่งก่อสร้างอื่น ๆ ตลอดจนสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการสร้างสรรค์เพื่อใช้ในการดำเนินชีวิต ปรากฏจำนวน 16 เรื่อง ได้แก่ ควายใบไม้กับวันสุดท้ายของเลิม, แจกันที่ว่างเปล่า, ผู้ช่วยครู, โลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม, นุดสะหวัน, บ่าเอย อยเอย, บรรณการ, เคว้ง, ผู้รับร่าง, ข้างหอนาฬิกา, จากดอนลำควนถึงสวนอัมพร, นางละคร, เส้าหลัก, เจ้าหน้าที่, ไฟดับบังคับ และสภาเหล่าชาวนาเสนอตัวอย่าง ดังนี้

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “ควายใบไม้กับวันสุดท้ายของเลิม” ในรวมเรื่องสั้น **ความลับที่ซาปาที่ใช้** “ควายใบไม้” เป็นสิ่งประดิษฐ์ที่ตัวละครสร้างขึ้นมาดำเนินเรื่อง และเป็นต้นเหตุให้เขาเองต้องประสบชะตากรรม ดังบทประพันธ์ที่อธิบายลักษณะของควายใบไม้ ของเล่นของเด็กชาวนาชนบทเวียดนาม ว่า

“...แม้ผมจะเกิดกลางท้องไร้ท้องนา แต่ในชีวิตก็ไม่เคยรู้จักควายใบไม้เลย มันอาจจะเป็นของเด็กเล่นในเวียดนามเท่านั้น ผมมองของเล่นในมือ ใบจำปาส่วนหัวที่อยู่ติดกับก้าน

ถูกฉีกออกตามลายเส้นใย ส่วนที่เหลือทั้งหมดถูกโอบเข้าด้วยกัน และยึดไว้ด้วยเศษไม้เล็ก ๆ ก้านใบเจาะเพื่อสอดเชือกฟางลวดลงไปตามความยาวของใบไม้ ขมวดปมที่ก้านใบเพื่อไม่ให้เชือกหลุด...” (ทัศนาวดี, 2546, หน้า 19)

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “ผู้ช่วยครู” ในรวมเรื่องสั้นโลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม ผู้เขียนใช้ฉากโรงเรียน ซึ่งเป็นสถานที่ในการดำเนินเรื่อง แสดงบทบาทผู้ช่วยครูของตัวละครเอกอย่างยายจันดา เนื่องจากต้องมาเฝ้าหลานชาย ดังบทตัดตอนให้เห็นฉากโรงเรียนในบทประพันธ์ว่า

“...วันแรกที่เปิดเรียน เด็กปอหนึ่งสี่ห้าคนรวมทั้งเจ้าเอ หลานชายยายจันดา แข่งกันร้องไห้ลั่นโรงเรียน เสียงเรียกพ่อแม่ย้ายายดั่งระงม ต่างวิ่งตามผู้ปกครองกลับบ้านกันเป็นพรวน จนปัญญาของครูจะวิ่งไล่จับมาได้ครบ พอตีคนหนึ่งเข้ามา อีกคนก็ร้องไห้วิ่งหนีไปอีก ในที่สุดพ่อแม่ย้ายายก็ต้องมานั่งเฝ้า ยายจันดาก็เป็นหนึ่งในจำนวนนั้น...” (ทัศนาวดี, 2547, หน้า 63)

เรื่องสั้น “ป่าเอย องเอย” ในรวมเรื่องสั้นนางฟ้าในดวงจันทร์ เป็นตัวอย่างอีกเรื่องที่ใช้สิ่งประดิษฐ์คือ “น้อน” (หมวก) เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการขอทาน ดังข้อความที่ว่า

“...ป่าเอย องเอย ๆ ๆ ๆ

งานของจางเริ่มขึ้นอีกครั้ง ไม่มีอะไรยุ่งยาก แค่ว่าพูดดั่งซ้ำ ๆ ซาก ๆ เดินไปเรื่อย มือที่ถือ น้อนเก่า ๆ ส่ายไปมาเพื่อขอเศษเงิน มันดูง่ายและน่าค้นหาเคยเสียจนความรู้สึกตายด้าน แต่บางครั้งจางก็เบื่อเหนื่อยกับการสิ้นเสียงและบั้นสีหน้าท่าทางเพื่อตึงดูความสงสาร บางทีโชคร้ายโดนดูต่ำลัทธิไสโหล่ง รวมทั้งเสียงหัวเราะเย้ยหยัน กลั่นแกล้งต่าง ๆ นานา...” (ทัศนาวดี, 2550, หน้า 67-68)

นักเขียนได้สร้างฉากที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ขึ้นมาเพื่อรองรับการกำหนดเรื่องราวและพฤติกรรมของตัวละครให้มีความสมจริง เป็นเหตุเป็นผล อาจเป็นสถานที่ สิ่งของที่สร้างจำลองขึ้นเพื่อนำมาใช้ในการดำเนินเรื่อง

3. ฉากที่เป็นธรรมชาติ

ฉากที่เป็นธรรมชาติ หมายถึง สถานที่ซึ่งเป็นสภาพอันเกิดจากธรรมชาติที่แวดล้อมตัวละคร ปรากฏในเรื่องสั้นจำนวน ปรากฏจำนวน 12 เรื่อง ได้แก่ เรื่องเล่าจากชายขี่เมา, สัมพันธภาพ, เรื่องเล่าบนหน้ากระดาษ, ปล่อยเกาะ, ริมฝั่งโปโตแม็ค, สมรภูมิชีวิต, นางฟ้าในดวงจันทร์, มือเย็นของคนยาก, ความลับของหลวงเพื่อน, ฟาติมะห์: หญิงสาวผู้มองเห็นลม, เรื่องของหมา และเซตชุมชน..ลดความเลว นำเสนอตัวอย่าง ดังนี้

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “สัมพันธภาพ” ในรวมเรื่องสั้นความลับที่ซาปา ผู้เขียนแสดงให้เห็นฉากชนบทเวียดนามที่ทำให้ตัวละครเกิดความรู้สึกที่ดี ๆ ดังบทตัดตอนจากคำประพันธ์ที่ว่า

“...ผมรู้สึกมีความสุขที่ได้สัมผัสถึงชีวิตเรียบง่าย ได้เห็นความขยันขันแข็งของ ชาวนาชาวนาสวนที่นี่ หุ่นข้าวที่เขียวขจีสลั้กับสวนผักแลดูเย็นตา ลมทุ่งโชยมาอ่อน ๆ ทำให้ทุกคน ไม่รู้สึกเหน็ดเหนื่อยกับการเดินทางแต่อย่างใด ภาพชนบทและชีวิตอันสมณะของผู้คนที่ปรากฏ แก่สายตาขณะนี้ แทบไม่น่าเชื่อเลยว่าแต่ก่อนมันคือแผ่นดินที่ระอุด้วยไฟสงครามอันโหดร้าย ที่สุดแห่งหนึ่งของโลก...” (ทัศนาวดี, 2546, หน้า 31)

เรื่องสั้น “เรื่องเล่าบนหน้ากระดาษ” ในรวมเรื่องสั้นโลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม แสดงให้เห็นฉากดอกคูณและดอกตะแบกในเมืองหลวงและชกพาให้ตัวละครเกิดความคิดคำนึง ถึงธรรมชาติของบ้านเกิดครั้งวัยเยาว์ อันเป็นเนื้อหาของเรื่อง ดังบทคัดตอนจากเรื่องสั้นว่า

“...หลายวันมาแล้วที่พี่เฝ้ามองดูดอกคูณเหลืองอร่ามเป็นพวงระย้า ราวกับ สายสร้อยจากสรวงสวรรค์เช่นเดียวกับดอกตะแบกสีม่วงที่ชูช่อล่อลม แม้มันจะไม่ขึ้นเป็นทิว เหมือนที่บ้านเกิด แต่ทุกครั้งที่มองดูก็ชกพาความรู้สึกของพี่ให้ล่องลอยไปสู่ภาพเก่า ๆ ในวัยเด็ก ขณะหลับตาก็มักมองเห็นดอกสะแบงกลางทุ่งหล่นจากขั้วหมุนตุ้ยยามต้องลมแล้ง...” (ทัศนาวดี, 2547, หน้า 76)

เรื่องสั้น “สมรภูมิชีวิต” ในรวมเรื่องสั้นนางฟ้าในดวงจันทร์ แสดงให้เห็นภาพ วัยเยาว์ของตัวละครท่ามกลางธรรมชาติของหมู่บ้านชนบท ดังบทประพันธ์ที่ว่า

“...เมื่อคิดถึงพ่อแม่ ภาพในวัยเยาว์ก็ผุดพรายขึ้นมาได้เงามืด เด็กหญิงหน้าตาน่ารักกำลังวิ่งไล่จับผีเสื้อในสวนหลังบ้าน ผมเปียดำขลับที่แม่บรรจงถักให้แกว่งไกวไปตาม จังหวะวิ่ง สายลมอ่อน ๆ พัดพาเอากลิ่นหอมของดอกกุหลาบตลบอบอวลไปทั่วบริเวณและ ซึมซับเข้าไปในหัวใจบริสุทธิ์ไร้เดียงสา...” (ทัศนาวดี, 2550, หน้า 11)

การกำหนดฉากที่เกิดจากธรรมชาตินั้น มุ่งแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของธรรมชาติที่ เป็นแรงบันดาลใจให้ตัวละครแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเช่นเดียวกับฉากประเภทอื่น ๆ ซึ่งทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการสร้างสรรค์เรื่องราวนั้น ๆ ให้มีความเหมาะสมกลมกลืน

4. ฉากที่เป็นสภาพแวดล้อมเชิงนามธรรม

ฉากที่เป็นสภาพแวดล้อมเชิงนามธรรม หมายถึง สภาพของอารมณ์ ความรู้สึก ความเชื่อ ประเพณี จารีต ศาสนาที่มีผลต่อการกระทำของตัวละคร ปรากฏจำนวน 11 เรื่อง ได้แก่ ผู้พิทักษ์, พูทโธ่เอ๊ย, เยียวบง, สายใย, กิ๊กของลุงย่น, สมภารระดับ 8, นอนสาหล่า, ทศนิยม ไม่รู้จบ, เจ้า(หน้า)ที่, หวังว่าประชาชนคงเข้าใจและถนนชีวิต นำเสนอตัวอย่าง ดังนี้

ตัวอย่างเรื่องสั้น “ผู้พิทักษ์” ในรวมเรื่องสั้นในโลกแคบ แสดงสภาพแวดล้อม เชิงนามธรรมที่ปรากฏความเชื่อความศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คุ้มครองน่านน้ำ และมีผล ต่อบทบาทของตัวละคร ดังคำประพันธ์ที่ว่า

“...นาที่ระทึกใจผ่านไปอย่างช้า ๆ เรือลำเล็ก ๆ ของเราลอยขึ้นลงอยู่กลางหุบคลื่น ทิศตรงเรียกมันว่าคลื่นหัวหงอก บอกว่ามันเป็นคลื่นที่อันตรายมาก นาน ๆ จะเกิดขึ้นสักครั้ง แกล้มไม่วายเป็นข้อห้ามให้เราทำตามคำสั่ง เราจำใจต้องเออออ นึกเสียดายบุหรี่ปริศเพราะมันเหลืออยู่น้อยลงเต็มที เราต้องแบ่งกันสูบลมคนละครึ่ง ขณะที่พ้อใหญ่ปู้ของทิศตรงสูบลมมวนต่อมวน...” (ทัศนาวดี, 2545, หน้า 79)

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “สมภารระดับ 8” ในรวมเรื่องสั้น**หมูบ้านแอโรบิก** ผู้เขียนสร้างฉากเชิงนามธรรมเกิดขึ้นในภาวะแวดล้อมอันขาดความอบอุ่นในครอบครัว มีผลต่อสภาพจิตใจของตัวละครและเป็นส่วนสำคัญในการกระทำที่ไม่เหมาะสม ดังบทตัดตอนให้เห็นอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครผ่านถ้อยคำที่สะท้อนความรู้สึกต่อแม่ในเรื่องสั้น ว่า

“...ป้านี้แม่อาจกำลังนั่งร้องไห้ แต่...ช่างปะไร...แม่มีอะไรให้หล่อนบ้างนอกจากเบ่งออกมา ซ้ำยังไม่มีปัญญาหาพ่อให้หล่อนได้ ยายตรอมใจตายเพราะแม่เตลิดไปกับใครก็ไม่รู้ แม่ทำไปเนื่องจากความจนไม่ใช่หรือ ยอยากได้อยากมีเหมือนเพื่อนคนอื่นจนท้องไส้ขึ้นมาสุดท้ายต้องชมซานกลับบ้าน ก้มหน้ารับคำนิทาและสายตาทะเยียมเยียมของเพื่อนบ้านอย่างยอมจำนน บาปกรรมทั้งหมดตกทอดมายังหล่อนโดยไม่มีทางหลบเลี่ยง...แม่นะแม่...เด็กสาวกัดฟันข่มเสียงสะอื้น...” (ทัศนาวดี, 2551, หน้า 98)

เรื่องสั้น “ทศนิยมไม่รู้จบ” ในรวมเรื่องสั้น**หวังว่าประชาชนคงเข้าใจ** แสดงให้เห็นความเชื่อความมงายเกี่ยวกับเรื่องไสยศาสตร์ของตัวละครอย่างไม่รู้จบสิ้น โดยเฉพาะเรื่องห่วยดังบทตัดตอนให้เห็นฉากที่ตัวละครขอห่วยจากต้นวาสนา ความว่า

“...ซัดแจ้ว...จะ จะ ไปเลย ๖-๙-๑ โอ...เรียงตามขวางให้อย่างเป็นระเบียบ เรียบร้อยเสียด้วย โชคดีอะไรอย่างนี้ นางรีบก้มลงกราบด้วยความปีติสมใจนึก แล้วเงยหน้าขึ้นมองดอกวาสนาที่ยาวย้อยห้อยลงมาเหมือนงวงช้างเผือก ความรู้สึกของนางเต็มไปด้วยความเชื่อมั่นศรัทธา ผู้เฒ่าผู้แก่เล่าสืบทอดกันมาแต่ครั้งโบราณว่า ปรากฏการณ์เหล่านี้เป็นคำลางบอกถึงความโชคดีชนิดอภิมหาลาภเลขที่เดียว...” (ทัศนาวดี, 2554, หน้า 143)

ฉากที่เป็นสภาพแวดล้อมเชิงนามธรรม เป็นสิ่งที่นักเขียนสร้างขึ้นมาเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติ ความเชื่อ ความศรัทธาของตัวละครต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งสืบทอดกันมาในสังคม ทั้งนี้จะสัมพันธ์กับบทบาทของตัวละครเช่นเดียวกัน

5. ฉากที่เป็นช่วงเวลา

ฉากที่เป็นช่วงเวลา หมายถึง การสร้างฉากโดยให้ความสำคัญกับเวลาที่ส่งผลหรือเป็นปัจจัยสำคัญเกิดเหตุการณ์ในขณะนั้น ปรากฏจำนวน 7 เรื่อง ได้แก่ พี่ชายคนที่สี่, ตะแบก

บานแล้วร่วง, เมืองโมยราบ, ความหวังของซัป, สูดทางที่บางกอก, หมู่บ้านแอโรบิก และจึงเรียนมาเพื่อทราบ นำเสนอตัวอย่าง ดังนี้

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “ตะแบกบานแล้วร่วง” ในรวมเรื่องสั้น ‘โลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม’ ผู้เขียนอาศัยช่วงเวลาในการอธิบายถึงความเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของตัวละครตามความเปลี่ยนแปลงของสังคม ดังบทตัดตอนจากคำประพันธ์ที่ว่า

“...ผมตกตะลึง...แต่พยายามวางสีหน้าท่าทางให้เป็นปกติจวบจนขบวนแห่ผ่านเลยไป...ร่วมยี่สิบปีกระมังที่ผมไม่ได้ย่างเหยียบมาที่บ้านเกิด ครั่งล่าสุดจำได้ว่ากำลังเรียนชั้น ม.ศ. 2 พ่อพามาบวชหน้าไฟให้ปู่ พะยอมซึ่งกำลังสวยวันสวยคืน หล่อนมาช่วยงานกับแม่ เรามีโอกาสคุยกันเนิ่นนาน คุยกันแบบหนุ่มสาว...จวบจนเวลาล่วงเลยไป...ประสาวัยรุ่น...ผมเองซักจะลืม ๆ เรื่องราวครั้งเก่าก่อนนี้ คล้ายกับว่ามันได้ดิ่งลงฝิ่งหิ่งลิกในกันบึงแห่งความทรงจำจนยากจะชูดค้น...” (ทัศนาวดี, 2547, หน้า 30-31)

เรื่องสั้น “ความหวังของซัป” ในรวมเรื่องสั้น**นางฟ้าในดวงจันทร์** อาศัยฉากที่เป็นช่วงเวลาเป็นตัวกำหนดเรื่องในตอนจบว่าความหวังของตัวละครที่จะได้ข่าวคราวของน้องชายนั้นจะเป็นจริงหรือไม่ ดังความในตอนท้ายเรื่องว่า

“...ข่าวการเป็นเจ้าของภาพประมุขเอเปคของไทยที่เพิ่งผ่านไปเมื่อปลายเดือนที่แล้ว ช่วงนั้นรัฐบาลมีนโยบายกวาดล้างขบวนการ หมายจรจัด คนพลัดถิ่น คนต่างดาวที่หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย เพื่อมิให้แฟนฟานเป็นที่อุจาดตาแก่แขกบ้านแขกเมืองผู้ทรงเกียรติ

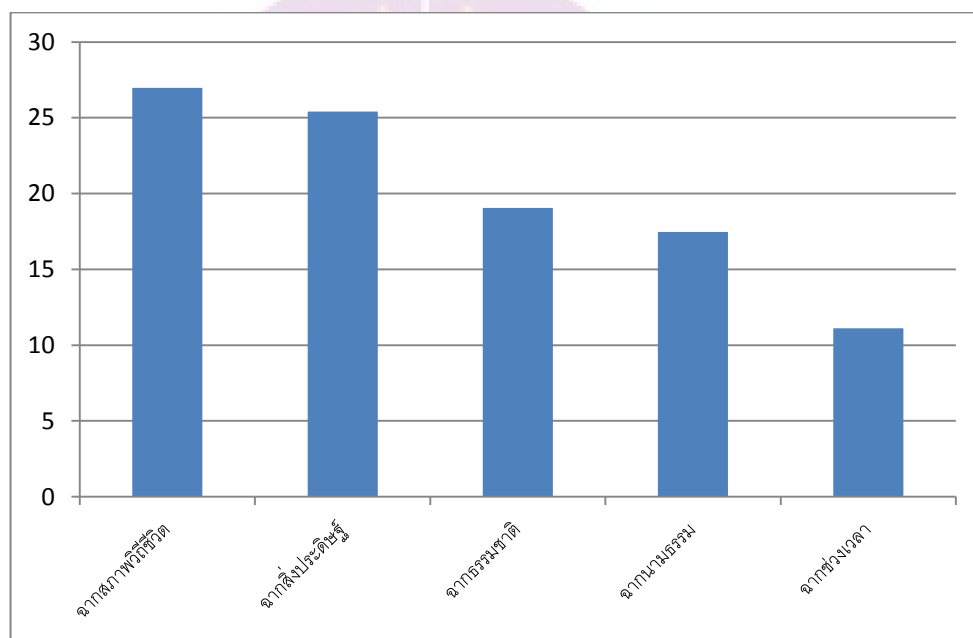
บางที...ซัปอาจจะได้รับข่าวดีในไม่ช้า...” (ทัศนาวดี, 2550, หน้า 79)

เรื่องสั้น “หมู่บ้านแอโรบิก” ในรวมเรื่องสั้น**หมู่บ้านแอโรบิก** ผู้เขียนแสดงฉากที่เป็นช่วงเวลาโดยผ่านความคิดคำนึงย้อนทวนเวลาแล้วตัดสินใจยอมรับชีวิตปัจจุบันของ “ยายแพง” ซึ่งเป็นตัวละครเอกในเรื่อง ดังบทตัดตอนในเรื่องสั้นที่ว่า

“...คิดถึงอดีตครั้งกระโน้น ตอนที่นางยังเป็นสาวรุ่น เสียงแคนเสียงพิณลอยล่องมาในคืนที่จันทร์ส่องแสงนวลเย็น นางกับเพื่อนลงช่วงเข็นฝ้าย นั่งฟังท่วงทำนองดนตรีพื้นบ้านจากหนุ่มร่วมหมู่บ้านที่เวียนมาเป็นแขกยามค่ำคืน...แปลก...คิดถึงตรงนี้ ใจของนางกลับฮึกเหิม ลืมเรื่องราวแห่งอดีตไปเสียสิ้น ปล่อยเสียงพิณเสียงแคน บทพญา และทำนองสวดสรภัญญะให้เลือนหายตายจากไปพร้อมสามี...คราวนี้แพ้ไม่ได้...นางละเลงยาหม่องแล้วคลั่งนวดตามจุดที่ขัดยอก นับประสาอะไรกะอีแค่เต็นแข่งกันห้าหกหมู่บ้าน ตอนสาว ๆ นางเคยคว้าแชมป์ร้องสรภัญญะของอำเภอมาแล้ว...” (ทัศนาวดี, 2551, หน้า 84-85)

ฉากที่เป็นช่วงเวลา แสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมของตัวละคร เวลาผ่านไป วิธีการดำเนินชีวิตย่อมปรับเปลี่ยนไปด้วยทั้งทางดีและไม่ดี เหมือนกับถ้อยคำที่ว่า “กระแสน้ำเปลี่ยนใจปลา กาลเวลาเปลี่ยนใจคน”

สรุป อุตลักษณ์ในด้านการสร้างฉาก บรรยากาศ ในการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นของทัศนาวดี จากการศึกษากลุ่มตัวอย่าง พบว่า ฉากที่เป็นสภาพวิถีชีวิต จำนวน 18 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 28.57 ฉากที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ จำนวน 16 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 25.39 ฉากที่เป็นธรรมชาติ จำนวน 12 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 19.05 ฉากที่เป็นสภาพแวดล้อมเชิงนามธรรม จำนวน 11 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 17.46 และฉากที่เป็นช่วงเวลา จำนวน 6 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 9.53 ดังแสดงด้วยภาพแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพ 8 สรุปอุตลักษณ์ด้านการสร้างฉาก บรรยากาศ ในเรื่องสั้นของทัศนาวดี
ในรอบสองทศวรรษ

พัฒนาการด้านการสร้างฉาก บรรยากาศ ในการสร้างสรรค์เรื่องสั้นของทัศนาวดีในรอบสองทศวรรษ แสดงให้เห็น ดังสรุปในตารางต่อไปนี้

ตาราง 16 พัฒนาการอัตลักษณ์ด้านการสร้างฉาก บรรยากาศ ในเรื่องสั้นของทัศนาวดี

ทศวรรษที่ 1 (2535-2545)	ทศวรรษที่ 2 (2546-2556)
การสร้างฉากและบรรยากาศในช่วงแรก ผู้เขียนได้หยิบเอาวิถีชีวิตมานำเสนอ ซึ่งสอดคล้องกับแรงบันดาลใจที่ได้รับจากประสบการณ์ตรง ชีวิตจำลองของผู้เขียนที่ปรากฏในเรื่องสั้นนั้น ได้นำมาความทรงจำเกี่ยวกับวิถีชีวิตไว้ด้วย ทั้งกลิ่นอายและความประทับใจ ความสะเทือนใจ	เรื่องสั้นในช่วงหลัง ผู้เขียนเริ่มให้ความสำคัญกับฉากที่เป็นสิ่งประดิษฐ์มากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับเนื้อหาหรือโครงเรื่องที่นำเสนอ ความเจริญทางวัตถุที่พัฒนาหรือเกิดขึ้นอย่างไม่หยุดยั้ง ส่งผลกระทบกับวิถีชีวิตของตัวละคร ฉากเหล่านี้จึงมีความสำคัญในการดำเนินเรื่องอย่างสมเหตุสมผล

อัตลักษณ์ด้านการสร้างกลวิธีการนำเสนอ

กลวิธีการนำเสนอหรือกลวิธีการเล่าเรื่อง เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า มุมมอง (Point of Views) หมายถึง การเลือกวิธีการนำเสนอเรื่องเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและน่าสนใจแก่ผู้อ่าน การเลือกวิธีการเล่าเรื่องที่ดีจะทำให้เกิดความราบรื่นในการถ่ายทอดเรื่องราวตามที่วางโครงเรื่องเอาไว้ โดยทั่วไปแบ่งประเภทของวิธีการเล่าเรื่องหรือมุมมองออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ แบบจำกัดทัศนะและไม่จำกัดทัศนะ ซึ่งไม่ละเอียดนัก ในงานวิจัยนี้จึงแบ่งประเภทของกลวิธีการนำเสนอออกเป็น 5 ประเภท โดยเรียงตามลำดับจำนวนเรื่องสั้นตามลักษณะที่พบกลวิธีการเล่าเรื่องจากมากไปหาน้อย คือ 1) เล่าผ่านสายตาพระเจ้า 2) เล่าผ่านสายตาตัวละครเอก 3) เล่าผ่านสายตาตัวละครรอง 4) เล่าผ่านสายตาบุคคลที่ 3 และ 5) เล่าผ่านสายตาผู้อยู่ในเหตุการณ์ นำเสนอบทวิเคราะห์ตามลำดับ ดังนี้

1. เล่าผ่านสายตาพระเจ้า

เล่าผ่านสายตาพระเจ้า หมายถึง กลวิธีการนำเสนอเรื่องราวในฐานะผู้รู้แจ้งเห็นจริง ทั้งการกระทำของตัวละครทั้งหมด ตลอดจนอารมณ์ความรู้สึกไม่ว่าจะแสดงออกมาหรือไม่ก็ตาม ปรากฏจำนวนมากที่สุด 33 เรื่อง ได้แก่ เรื่องเล็ก ๆ ของเด็ก ๆ, พุทโธ่เอ๋ย, หยาดเหงื่อของแม่, ที่นี้..มีแม่ให้เช่า, ผู้ช่วยครู, โลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม, โศกนาฏกรรมบนลานแล้ง, ปล่อยเกาะ, สมรภูมิจีชีวิต, นุดสะหวัน, เมืองโมยราบ, บ่าเอย อยเอย, สุตทางที่บางกอก, เคว้ง, มาตามเขี้ยว: นางฟ้าของแพรงค์, เหตุการณ์ปกติ, หมู่บ้านแอโรบิก, สมภารระดับ 8, จึงเรียนมาเพื่อทราบ, ข้างหอนาฬิกา, จากดอนลำดอนถึงสวนอัมพร, นางละคร, นอนสาหล่า, เลื่อม, ทศนิยมไม่รู้จบ, เสอหลัก, เจ้า(หน้า)ที่, มือเย็นของคนยาก, ผู้รอคอย, ถนนชีวิต, ฟาตีมะห์: หญิงสาวผู้มองเห็นลม, เรื่องของหมา และสภาเหล่าขาว นำเสนอตัวอย่าง ดังนี้

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “โลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม” ในรวมเรื่องสั้นโลกใบเก่ายัง **เศร้าเหมือนเดิม** ผู้เขียนได้กล่าวถึงชะตากรรมของหญิงชราคนหนึ่งที่พักผ่อนมาเป็นขอทาน ณ สถานีขนส่ง โดยใช้วิธีการเล่าผ่านเรื่องผ่านสายตาของ “นาง” วิธีการเล่าเรื่องนอกจากจะทำให้ทราบชีวิตของนางจากภาพที่ปรากฏแล้ว ยังล่วงรู้ถึงความคิดคำนึงและภาวะภายในอื่น ๆ ของตัวละครด้วย ดังบทตัดตอนจากคำประพันธ์ตอนต้นเรื่องที่ว่า

“...แม่เฒ่าดีดร่างขึ้นจากม้ายาวทันทีที่เสียงนกหวีดกระทบโสตประสาท นางรีบฉวยดึงท่อฟ้าเก่า ๆ ซึ่งหนุนต่างหมอน จำพรวดไปนั่งตัวลีบหลบภัยอยู่ข้าง ๆ เส้า แหวตาดตระหนกสะทกสะท้านแสดงถึงอาการตกใจสุดขีด นางจะชันเข้าหอดตัวหนึ่งอย่างนั้นจวบจนเจ้าของนกหวีดเดินเลยผ่านไป

เขาเป็นคนที่แม่เฒ่าคุ้นเคยและหวาดหวั่น นางรู้ดีว่าซักซ้าอีกสักนิด สิ่งที่ได้รับจากเขาคือเสียงตะคอกหยาบคาย และถ้ามีไอ้เอี้ยกั๊กแย็กยันอยู่อีก ร่างเหี่ยวย่นของนางจะต้องถูกมืออันทรงพลัง กระชากหล่นลงจากเก้าอี้เป็นแน่แท้...” (ทัศนาวดี, 2547, หน้า 101)

จากเรื่องสั้น “จากดอนล้าตวนถึงสวนอัมพร” ในรวมเรื่องสั้น **หวังว่าประชาชนคงเข้าใจ** ผู้เขียนใช้มุมมองในการเล่าเรื่องแบบ “ไม่จำกัดทัศนะ” หรือแบบสายตาพระเจ้าแสดงให้เห็นฉากชีวิตของตัวละครทุกตัว ทั้งที่เมืองหลวงและชนบท ตลอดจนล่วงรู้จิตใจ อารมณ์ความรู้สึกของตัวละครด้วย ดังตัวอย่าง

“...เถอะน่า..นางเพลอกัดฟัน .. หากโชคดีมีเงินกับเขา หรือเพอญูขายสวนข้างบ้านได้ในราคางาม ๆ นางจะทุ่มเงินทั้งหมดเป็นค่าจ้างให้ลูกสาวได้ทำงานดี ๆ...

ขณะนั้นโดยสารกลับเข้าหมู่บ้าน นางหลับตาพริ้ม วาดฝันไปต่าง ๆ นานา ลูกสาวนางมันสวย เรียนเก่ง หมอศุทักว่าวาสนามันดี หน้าซำยังไปไปเรียนถึงกรุงเทพเมืองฟ้าเมืองสวรรค์ แม้จะใช้เงินเปลืองจนนางแทบสิ้นเนื้อประดาตัว แต่ถึงวันนี้คิดแล้วก็คุ้มค่า เพื่อนบ้านต่างเอ่ยชื่นชมไม่ขาดปาก ช่างพาให้อิ่มอกอิ่มใจเหลือเกิน รวากับว่าลูกสาวสุดที่รักกลายเป็นนางฟ้าในเมืองสวรรค์ไปแล้วจริง ๆ...” (ทัศนาวดี, 2554, หน้า 52)

เรื่องสั้น “ผู้รอคอย” ในรวมเรื่องสั้น **ฟาติมะห์: หญิงสาวผู้มองเห็นลม** ผู้เขียนใช้มุมมองแบบ “ไม่จำกัดทัศนะ” หรือแบบสายตาพระเจ้า เห็นและรู้ความเป็นไปของชีวิตตัวละครเอกทั้งสองที่อยู่ฉากต่างกัน “ลำปาว” อยู่บ้านเกิดในชนบท ส่วน “รุณนี” อยู่ในกรุงเทพฯ ดังบทตัดตอนจากคำประพันธ์ที่ว่า

“...ลมทุ่งยามเย็นเริงไล่กวาดใบข้าวให้เอนลู่หมอบรวบรวมกับยอมสยบต่อสัมผัสอ่อนโยนนั้น นกเอี้ยงสองตัวโผลงจากกิ่งต้นพุทราข้างจอมปลวก มันร่อนลงมาตีปีกไขว้ขนบน

หลังควายตุ้ม แก่ ๆ...หลายครั้งที่ลำปาวนึกติดใจตัวเองเมื่อได้ยินเสียงคุ้ยโต้อั่วอดและบอกเล่าเรื่องราวของกรุงเทพฯเมืองฟ้าจากปากของเพื่อนร่วมวัย...” (ทัศนาวดี, 2557, หน้า 43)

“...รุ่นนี้เดินออกจากตู้โทรศัพท์ สีหน้าอึมอึมย่นองของหล่อนบ่งบอกถึงความสุขกับการใช้ชีวิตที่นี่ หล่อนเป็นหญิงสาวสวย เรืองราไปกับความเจริญของสังคมเมือง ดวงตามีแววแห่งการแสวงหาและเพื่อฝันเด่นระริกอยู่ตลอดเวลา...” (ทัศนาวดี, 2557, หน้า 48)

การเล่าเรื่องผ่านสายตาพระเจ้าเป็นการเล่าเรื่องที่เหมือนเป็นวิธีการพื้นฐาน เพราะนักเขียนมีอิสระในการรู้เห็นเรื่องราวต่าง ๆ ทั้งหมด สะดวกต่อการนำเสนอ ดังนั้น เราจึงมักเห็นการปรากฏของวิธีการเล่าเรื่องแบบนี้มากที่สุดในการเขียนบันเทิงคดีประเภทเรื่องสั้น

2. เล่าผ่านสายตาตัวละครเอก

เล่าผ่านสายตาตัวละครเอก หมายถึง การนำเสนอเรื่องราวผ่านการบอกเล่าของตัวละครหลักหรือตัวละครเอกในเรื่องเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นกับตัวละครเอกโดยตรง ปรากฏในเรื่องสั้นจำนวน 17 เรื่อง ได้แก่ ไทกินบี, ผู้พิทักษ์, ในโลกแคบ, อ้อมอกอันอุกอึ้ง, มือปืน, สัมพันธภาพ, ความลับที่ซาปา, เยียววง, กำแพง, ตะแบกบานแล้วร่วง, พ่อตายตั้งแต่ยังไม่สิ้นลม, ริมฝั่งโบโตแม็ค, ในกรอบเขตโทษ, ผู้รับรางวัล, ป่อม, หวังว่าประชาชนคงเข้าใจ และ ไฟต์บังคับ โดยใช้วิธีการเล่าเรื่อง 2 ลักษณะ คือ ผ่านสายตาของ “ผม” และ “เขา” เป็นคนเล่าเรื่อง นำเสนอตัวอย่างดังนี้

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “ผู้พิทักษ์” ในรวมเรื่องสั้นในโลกแคบ ผู้เขียนเล่าเรื่องผ่านสายตาของ “ผม” ซึ่งกำลังเผชิญกับเหตุการณ์คนขับเรือเมาเหล้า ทำให้วิตกกังวลกับการเดินทางกลับ ดั่งข้อความตอนต้นเรื่องที่ว่า

“...ผมก็ลากทิดตรงออกจากวงเหล้าชาวริมหาดจนได้ แกเซหน้าเซหลัง ผมเองก็พลอยเฉไปเฉมา แกยังไม่วายหันไปโบกไม้โบกมือให้กับกลุ่มชายสามสี่คนผู้เป็นเกลอสุราเหมือนจะบอกว่าไม่อยากจะไปสักนิด...” (ทัศนาวดี, 2545, หน้า 73)

จากเรื่องสั้น “พ่อตายตั้งแต่ยังไม่สิ้นลม” ในรวมเรื่องสั้นโลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม ผู้เขียนกำหนดการถ่ายทอดเรื่องราวผ่านสายตาของ “เขา” ซึ่งเป็นตัวละครเอกบรรยายสภาพชีวิตและเหตุการณ์ในเรื่อง ดังบทประพันธ์ตอนหนึ่งว่า

“...พ่อเคยบอกเขาถึงความหวังใญ่ อยากให้ลูกเป็นฝั่งเป็นฝา มีชีวิตที่ดี พ่อจะสั่งสอนย่าเตือนอยู่เสมอด้วยความใส่ใจในลูกคนเล็กเป็นพิเศษ ซึ่งมันอาจจะเกิดจากความใกล้ชิดกว่าลูกคนอื่น ๆ เพราะเขาอยู่กับพ่อแม่มาตลอด ทั้งยังเก็บออมเงินได้ก้อนหนึ่ง ปลูกบ้านอีกหลังไม่ห่างจากหลังเก่า...” (ทัศนาวดี, 2547, หน้า 89)

“...เขาไล่สายตามายังขาที่ถูกตัดแล้วต้องเปื้อนหน้าหนีด้วยความขมขื่น ขาที่บวมโต มีถุงพลาสติกรองบนผ้าเช็ดตัวเก่า ๆ ของเขา หนองและน้ำเหลืองไหลซึมออกมาไม่ขาด ข้าง ๆ มี ลำไส้ ตึมตึบและกระโถนเล็ก ๆ แม่ต้องคอยโบกมือไล่แมลงวันเป็นระยะ ๆ ...” (ทัศนาวดี, 2547, หน้า 91)

เรื่องสั้น “ป่ม” ในรวมเรื่องสั้น **หวังว่าประชาชนคงเข้าใจ** แสดงให้เห็นถึงวิธีการ เล่าเรื่องผ่านประสบการณ์ของ “ผม” ทั้งเรื่องส่วนตัว การทำงาน และความสัมพันธ์กับเพื่อน ซึ่งล้วนอยู่ในลักษณะรีบร้อนทำหรืออยากให้เกิดความเปลี่ยนแปลงก่อนถึงเวลาอันสมควร ดังเช่นบทตัดตอนจากคำประพันธ์ที่ว่า

“...อีสาวป่มแก๊ส อีสะใภ้ป่มแก๊ส...แม่เรียกเมียผมเช่นนั้น และเรียกติดปากมาจน บัดนี้ ผมกลับบ้านที่ไร แกจะพูดในทำนอง อีป่มแก๊สไม่มาด้วยหรือ ? มันไปเล่นไฮโลว์เสียที่ไหน ละ อีป่มแก๊ส..? ผมได้แต่ยิ้ม..ต่อมาคำพูด สาวป่มแก๊ส ยังลามมาถึงลูกสาวผมด้วย...” (ทัศนาวดี, 2554, หน้า 198)

“...พวกบ้า มันจะเอาสังคัมไปป่มแก๊ส...ผมยิ้มออก มันฉลาดเปรียบเทียบ...ป่มแก๊ส ...พูดเหมือนแม่ผมเลย บรรยากาศเริ่มกลับคืนสู่ปกติ พวกเราพลีกวิกฤตเป็นโอกาส พวกกันพูดถึง เรื่องป่มแก๊สกันสนุกปาก ย้อนความหลังจากประสบการณ์ของแต่ละคนที่เคยป่มกั๊ว มะม่วง น้อยหน้า ไม่ทันอกทันใจก็บิบบี้เสียจนแตกปริ พอกินแล้วไม่อร่อย รสชาติจี๊ดจ๊าดจนต้องโยนทิ้ง สังคัมทุกวันนี้ก็ตกอยู่ในอาการเดียวกัน...” (ทัศนาวดี, 2554, หน้า 207)

ตัวละครเอกเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในเรื่อง การเล่าเรื่องลักษณะนี้มักเป็น เรื่องราวชีวิตของตัวละครเอง หรือส่งผลกระทบต่อชีวิตของตัวละครจากความขัดแย้ง กับปัจจัยอื่น ๆ

3. เล่าผ่านสายตาตัวละครรอง

เล่าผ่านสายตาตัวละครรอง หมายถึง การนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิต เหตุการณ์ ที่เกิดขึ้นกับตัวละครหลัก ไม่ใช่เรื่องที่ส่งผลกระทบต่อตัวผู้เล่าโดยตรง ปรากฏในเรื่องสั้นจำนวน 11 เรื่อง ได้แก่ พี่ชายคนที่สี่, เรื่องเล่าจากชายขี้เมา, แจกกันที่ว่างเปล่า, เทียนดับ ณ ห้วยแกลง, นางฟ้าในดวงจันทร์, ความหวังของซัป, บรรณาการ, สายใย, กิ๊กของลุงย่น, ความลับของหลวง เพื่อน และเขตชุมชน..ลดความเลวนำเสนอตัวอย่าง ดังนี้

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “เทียนดับ ณ ห้วยแกลง” ในรวมเรื่องสั้น **โลกใบเก่ายังเศร้า เหมือนเดิม** ผู้เขียนใช้กลวิธีการเล่าเรื่องราวของ “หยอย” ครูหนุ่มที่เป็นตัวละครเอก ผ่าน สายตาของ “ผม” โดยใช้ความรักความผูกพันและเหตุการณ์ที่ร่วมเผชิญมาด้วยกันเป็นตัวดำเนินเรื่อง ดังบทตัดตอนจากคำประพันธ์ที่ว่า

“...หยอยเรียนจบปริญญาตรี เอกพลศึกษาจากวิทยาลัยครูแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ เมื่อปี 2534 เขาสอบบรรจุได้ในปีเดียวกัน และนับเป็นความสมหวังของครูกลุ่มหนองระเวียงที่อยากได้ครูนักกีฬามาสเสริมทีม

เด็กหนุ่มจากห้วยปอ อำเภอห้วยแถลงคนนี้ รู้สึกถูกชะตากับผมตั้งแต่แรกที่เจอกัน นิสัยว่าเรื่องสนุกสนานของเขาทำให้เข้ากับทุกคนได้ในเวลารวดเร็ว...” (ทัศนาวดี, 2547, หน้า 50)

เรื่องสั้น “บรรณาการ” ในรวมเรื่องสั้นนางฟ้าในดวงจันทร์ เป็นตัวอย่างอีกเรื่องหนึ่งที่ผู้เขียนใช้ “ผม” เป็นผู้เล่าเรื่องราวของ “พี่ทองมี” ซึ่งรู้จักและพักอาศัยอยู่ใกล้กัน โดยพี่ทองมีต้องดูแลเอาใจใส่และหาสิ่งของต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นของกิน ของใช้ให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังคำประพันธ์ที่ว่า

“...พี่ทองมีอายุมากกว่าผมราวสามปี ทำงานอยู่ในกระทรวงวัฒนธรรมเช่นเดียวกับสามมี ลูกหญิงชายสองคนกำลังเรียนอยู่ระดับมัธยม...เราพึ่งพาอาศัยกันเหมือนพี่น้องจนถึงขั้นทำครัวกินด้วยกันเสียเป็นส่วนใหญ่ หล่อนมีกระทะไฟฟ้า ผมมีเตาแก๊สและตู้เย็น เราช่วยกันตามประสานพลาตบ้านเมืองมา งานสอนของผมไม่หนักนัก ขณะที่หล่อนใช้เวลาส่วนใหญ่ขลุกอยู่หน้าจอคอมพิวเตอร์เพื่อเร่งเขียนงานทยอยให้อาจารย์อ่านก่อน

อาจารย์คนที่ว่านี้เป็นเหมือนมหาชีวิตของหล่อนก็ว่าได้ พี่ทองมีเล่าว่าคราวก่อนเมื่อกลับลาวแกขอตามไปด้วย...ตลอดระยะเวลาสองสัปดาห์ที่แกอยู่ในเวียงจันทร์ พี่ทองมีดูแลยิ่งกว่าพ่อ...” (ทัศนาวดี, 2550, หน้า 82)

เรื่องสั้น “ก๊ิกของลุงย่น” ในรวมเรื่องสั้นหมู่บ้านแอโรบิก ผู้เขียนเล่าเรื่องของตัวละครเอกอย่างลุงย่นผ่านสายตาของ “ผม” ดังตัวอย่างบทตัดตอนจากเรื่องสั้นที่ว่า

“...ลุงย่นแก็เป็นคนในหมู่บ้าน พอดีเพื่อนผมคนหนึ่งพาครอบครัวไปลงหลักปักฐานที่นั่น ด้วยความที่มิสนิสัยขี้เหล้า เจ้าชู้ และชอบเที่ยวเตร่เหล่าสาวเหมือนกัน ในที่สุดก็เลยกลายเป็นคู่หูต่างวัยไปโดยปริยาย กระทั่งมาข้างบ้านกลางสวนเล็ก ๆ ริมสระน้ำ จึงเป็นที่หลบนอนของทั้งคู่เวลาที่กลับดึกจนไม่กล้าปลุกเมีย และกลายเป็นที่พำนักของแขกไปไทยมาไปในตัว ลุงย่นเองก็ยึดเป็นที่หลับที่นอนอย่างถาวรในเวลาต่อมา...” (ทัศนาวดี, 2551, หน้า 66)

ตัวละครรองเป็นผู้รู้เห็นเหตุการณ์เรื่องราวของตัวละครเอก อาจนำมาจากประสบการณ์ตรงหรือปรนัยการณ้อ้อมก็ได้ ถือเป็นการเล่นที่เล่าเรื่องราวชีวิตของคนอื่น บางครั้งอาจแทรกความคิดของตนเองเข้าไปด้วย

4. เล่าผ่านสายตาบุคคลที่ 3

เล่าผ่านสายตาบุคคลที่ 3 หมายถึง การนำเสนอเรื่องราวผ่านการรับรู้ของผู้ที่เห็นเหตุการณ์ ซึ่งอาจแสดงทัศนะ อารมณ์ ความรู้สึก ข้อคิดเห็นในเหตุการณ์นั้นไปด้วยก็ได้

ปรากฏอยู่เรื่องเดียว คือเรื่อง “เรื่องเล่าบนหน้ากระดาษ” ในรวมเรื่องสั้นโลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม โดยกำหนดให้เรื่องราวทั้งหมดถ่ายทอดผ่านสายตา (การอ่านจดหมาย) ของคนกวาดขยะ ซึ่งกล่าวไว้ในตอนท้ายของเรื่อง นำเสนอตัวอย่าง ดังนี้

“...คนกวาดขยะพับกระดาษเหล่านั้นเก็บไว้ในซองดังเดิม เรื่องราวนำพาให้หล่อนคิดถึงบ้านเกิดที่จากมาแสนนาน มีความรู้สึกเหมือนกับว่าเจ้าของจดหมายฉบับนี้เป็นญาติสนิท โดยเฉพาะความเปลี่ยนแปลงหลายสิ่ง ที่มีส่วนให้ตัวเองต้องพลัดบ้านมาตายเอาดาบหน้าเช่นนี้...” (ทัศนาวดี, 2547, หน้า 84)

การเล่าเรื่องราวผ่านสายตาของบุคคลที่สามนั้น ปรากฏเพียงเรื่องเดียว ถือว่าใช้วิธีการเล่าเรื่องโดยให้คนนอกที่บังเอิญได้ยินได้ฟังเรื่องราวนั้น ๆ มา ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับหรืออยู่ในเหตุการณ์โดยตรง

5. เล่าผ่านสายตาผู้อยู่ในเหตุการณ์

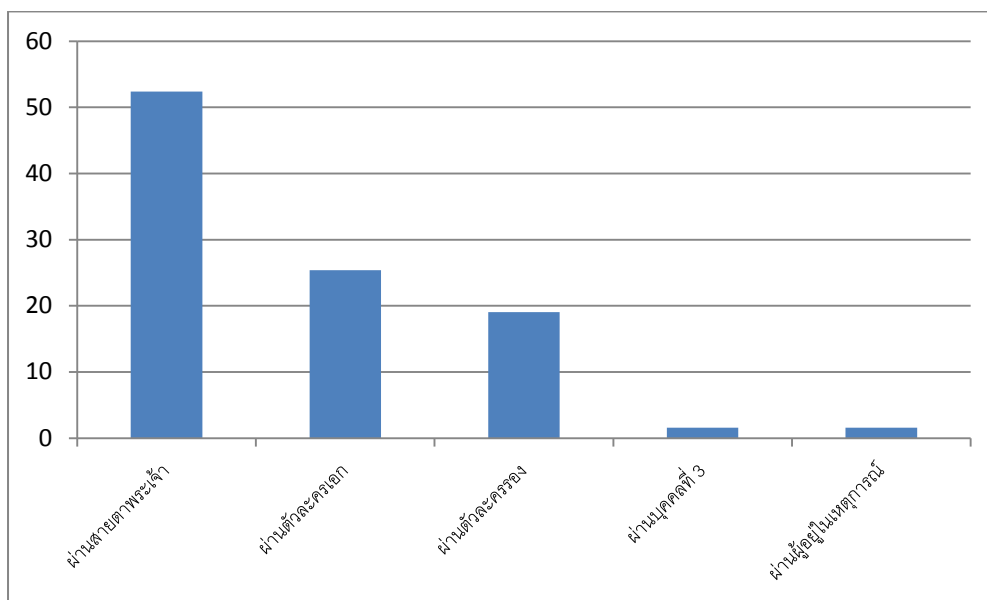
เล่าผ่านสายตาผู้อยู่ในเหตุการณ์ หมายถึง การนำเสนอเรื่องราวผ่านคนที่อยู่ในเหตุการณ์นั้นแต่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบใด ๆ ทั้งสิ้นปรากฏอยู่เรื่องเดียว คือเรื่อง “ควายใบไม้กับวันสุดท้ายของเลิม” ในรวมเรื่องสั้นความลับที่ซาปา ซึ่งเล่าผ่านสายตาของ “ผม” ที่อยู่ในเหตุการณ์ “รถชนเด็กเร่ร่อนคนหนึ่ง” ซึ่งเด็กคนนี้เคยมานั่งคุยกับลูกศิษย์ชาวเวียดนามของ “ผม” ดังคำประพันธ์ที่ปรากฏในตอนต้นเรื่อง นำเสนอตัวอย่าง ดังนี้

“...เกือบหนึ่งเดือนแล้ว แต่ภาพอันสุดสะเทือนใจนั้นยังติดตาผมอยู่ทุกเมื่อเช้าวรร่างพอมไซของเลิม ลอยละลิวหล่อนกระแทกพื้น เสียงดังเหมือนคนทุบมะพร้าว เลือดเป็นลิ่ม ๆ ทะลักออกมาทั้งปากและจมูก พวงแก้มสกปรกมอมแมมแดงฉานไปด้วยเลือด เส้นผมหลุดออกมาเป็นกระจุก หลังจากกะโหลกของเขาแฉกไปตามพื้นเกือบสามเมตร หัวใจของเด็กน้อยปีบกระตุกร่างสองสามครั้งก่อนสงบนิ่ง ดวงตาไร้เดียงสาคู่นั้น เบิกโพลงมาที่เรา มีน้อย ๆ ยังกำควายใบไม้ตัวหนึ่งไว้แน่น...” (ทัศนาวดี, 2546, หน้า 13)

ผู้เล่าเรื่องเป็นผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ แต่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเกิดเหตุการณ์นั้น ๆ ส่วนใหญ่เกิดจากวิธีการเลือกมุมมองของเหตุการณ์มาเล่า และอาจแสดงความคิดเห็นของผู้เล่าเรื่องแทรกไว้ด้วยก็ได้

สรุป อัตลักษณ์ในด้านกลวิธีการนำเสนอ ในการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นของทัศนาวดี จากการศึกษากลุ่มตัวอย่าง พบว่า เล่าผ่านสายตาพระเจ้า จำนวน 34 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 52.38 เล่าผ่านสายตาตัวละครเอก จำนวน 16 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 25.39 เล่าผ่านสายตาตัวละครรอง จำนวน 12 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 19.05 เล่าผ่านสายตาบุคคลที่ 3 จำนวน

1 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 1.59 และเล่าผ่านสายตาผู้อยู่ในเหตุการณ์ จำนวน 1 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 1.59 ดังสรุปด้วยภาพแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพ 9 สรุปอัตลักษณ์ด้านกลวิธีการนำเสนอในเรื่องสั้นของทัศนาวดีในรอบสองทศวรรษ

พัฒนาการด้านการสร้างกลวิธีการนำเสนอในการสร้างสรรค์เรื่องสั้นของทัศนาวดีในรอบสองทศวรรษ แสดงให้เห็น ดังสรุปในตารางต่อไปนี้

ตาราง 17 พัฒนาการอัตลักษณ์ด้านการสร้างสรรค์กลวิธีการนำเสนอในเรื่องสั้นของทัศนาวดี

ทศวรรษที่ 1 (2535-2545)	ทศวรรษที่ 2 (2546-2556)
เรื่องสั้นในช่วงแรกของผู้เขียน นิยมใช้การเล่าเรื่องผ่านสายตาของตัวละครเอก และการเล่าแบบไม่จำกัดทัศนะ ซึ่งใช้ได้ดีกับเรื่องที่เกิดจากประสบการณ์ตรง โดยเฉพาะวิธีการเล่าแบบไม่จำกัดทัศนะหรือสายตาพระเจ้านั้น นับว่าเล่าได้ง่าย เหมาะกับผู้ที่เริ่มเขียนเรื่องสั้น นักเขียนส่วนใหญ่ก็มักเริ่มด้วยวิธีนี้	ผู้เขียนยังคงให้ความสำคัญเลือกใช้วิธีการเล่าเรื่องผ่านสายตาพระเจ้าเสียส่วนใหญ่ แต่ให้ความสำคัญกับการเล่าผ่านสายตาของตัวละครรองมากขึ้น แสดงให้เห็นว่ามุมมองหรือกลวิธีการนำเสนอของผู้เขียน ยังใช้วิธีเดิมส่วนใหญ่ ไม่มีความเปลี่ยนแปลงมากนัก แต่ได้ลดบทบาทการเล่าเรื่องตัวละครเอกลงไป

อัตลักษณ์ด้านการดำเนินเรื่อง

การดำเนินเรื่อง หมายถึง การกำหนดลำดับเหตุการณ์ในเรื่องเพื่อเรียบเรียงให้เป็นไปตามโครงเรื่องที่วางไว้ การดำเนินเรื่องจึงเกี่ยวพันกับช่วงเวลาที่เกิดเหตุการณ์นั้นขึ้น อาจผ่านไปมาแล้วหรือตัวละครกำลังเผชิญอยู่ การศึกษารูปแบบและวิธีการดำเนินเรื่องในเรื่องสั้นหรือนวนิยายส่วนใหญ่จึงใช้เวลาในการเกิดเรื่องมาเป็นตัวกำหนด ซึ่งในงานวิจัยนี้ จากการศึกษาเรื่องสั้นกลุ่มตัวอย่างทั้ง 63 เรื่อง แบ่งประเภทของการดำเนินเรื่องได้ 4 ประเภท นำเสนอโดยเรียงลำดับจากจำนวนเรื่องสั้นที่พบในแต่ละประเภทจากมากไปหาน้อย คือ 1) ดำเนินเรื่องตามลำดับเวลา 2) ดำเนินเรื่องแบบปัจจุบัน-อดีต-ปัจจุบัน 3) ดำเนินเรื่องย้อนหลัง และ 4) ดำเนินเรื่องแบบสลับฉาก นำเสนอบทวิเคราะห์ตามลำดับ ดังนี้

1. ดำเนินเรื่องตามลำดับเวลา

ดำเนินเรื่องตามลำดับเวลา หมายถึง การลำดับเรื่องราวตามเวลาที่ผ่านมา เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าการเล่าเรื่องตามลำดับปฏิทิน ปรากฏมากที่สุดจำนวน 42 เรื่อง ได้แก่ เรื่องเล่าจากชายขี้เมา, เรื่องเล็ก ๆ ของเด็ก ๆ, ผู้พิทักษ์, พุทโธเอ๋ย, มือปืน, สัมพันธภาพ, ความลับที่ซาปา, เยี่ยวบง, หยาดเหงื่อของแม่, แจกันที่ว่างเปล่า, กำแพง, ที่นี่..มีแม่ให้เช่า, เทียนดับ ณ ห้วยแกลง, ผู้ช่วยครู, เรื่องเล่าบนหน้ากระดาษ, พ่อตายตั้งแต่ยังไม่สิ้นลม, ปล่อยเกาะ, สมรภูมิชีวิต, นางฟ้าในดวงจันทร์, เมืองโมยราบ, บ่าเอ๋ย องเอ๋ย, บรรณาการ, สุดทางที่บางกอก, เคว้ง, มาตามเขี้ยว: นางฟ้าของแฟรงค์, เหตุการณ์ปกติ, กิ๊กของลุงย่น, หมูบ้านแะโรบิก, สมภารระดับ 8, ผู้รับร่าง, จึงเรียนมาเพื่อทราบ, ช่างหอนาฬิกา, จากดอนลำดวนถึงสวนอัมพร, เสื่อม, ทศนิยมไม่รู้จบ, เจ้า(หน้า)ที่, ไฟต์บังคับ, ความลับของหลวงเพื่อน, พาติมะห์: หญิงสาวผู้มองเห็นลม, เรื่องของหมา, เขตชุมชน..ลดความเร็ว และสภาเหล่าขาว นำเสนอตัวอย่าง ดังนี้

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “ที่นี่..มีแม่ให้เช่า” ในรวมเรื่องสั้นโลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม เปิดเรื่องด้วยการนำเสนอพฤติกรรมตัวละครเกี่ยวกับการเตรียมตัวออกไปทำอาชีพเสริมคือ “รับจ้างเป็นแม่” จากนั้นก็ดำเนินเรื่องให้เห็น “บรรยากาศการทำงาน” ในตอนจบเรื่อง คือ ช่วงเวลาตีตื้นที่หล่อนกลับมาทำหน้าที่ “แม่ที่แท้จริง” ดังบทตัดตอนในคำประพันธ์ที่ว่า

“...หล่อนงัวเจียวอ้าปากหาวยาวยืด ปรี๊ดตามองนาฬิกาปลุกก่อนกดหัวมันลงให้เงียบเสียง ดูท่าคงไม่พอใจมันนัก ทั้งที่ตัวเองนั่นแหละเป็นผู้กำหนด หล่อนพลิกตัวตะแคง ๆ ไปอีกข้าง ขยับผ้าถุงที่หลุดลุ่ยขึ้นห่อเอว ยังมีเวลาอีกชั่วโมงกว่าจะถึงเวลาทำงาน มันเป็นงานพิเศษซึ่งทำรายได้ให้มากกว่างานที่ทำประจำเสียอีก...” (ทัศนาวดี, 2547, หน้า 37)

“...คืนนี้ก็เหมือนกับทุกคืน เจ็บบ่เกาะแขนหล่อนเดินเข้าไปในร้านอาหาร ส่งยิ้มให้แขกตามโต๊ะที่เดินผ่านแต่พองาม เดินไปทักทายกับผู้จัดการร้านเป็นลำดับแรกก่อนเลี้ยงไปนั่งโต๊ะสำหรับนักร้องที่ถูกจัดไว้ข้างเวที หล่อนจิบน้ำส้มคั้นที่พนักงานนำมาเสิร์ฟด้วยความเคยชินมากกว่ากระหาย เจ็บบ่มักวางตัวเจ็บบ่ ๆ ไม่ระริกระรี้เหมือนนักร้องสาวโดยทั่วไป หล่อนในฐานะรับบท “แม่มาคุม” ก็ทำตัวเจ็บบ่ขี้นไปด้วย อาการบทบาทเช่นนี้ สามารถเรียกร้องความสนใจจากเสียงกระเป่าหนักได้เป็นอย่างดี...” (ทัศนาวดี, 2547, หน้า 41)

“...หล่อนเปิดประตูห้อง ลูกสาวนอนตะแคงหันหน้าเข้าข้างฝา เสียงกรนเบา ๆ ด้วยความเหนื่อยล้า นั้น เรียกให้สำนึกที่แท้จริงของหล่อนกลับคืนมา ละครคืนนี้ได้จบลงแล้วร่างที่เหยียดอยู่ตรงหน้า คือ โลกแห่งความจริงที่หล่อนไม่เคยปฏิเสธ รอยยิ้มอันปราศจากการเสแสร้งผุดขึ้นมาเป็นครั้งแรกของคืนนี้...” (ทัศนาวดี, 2547, หน้า 45)

เรื่องสั้น “เคว้ง” ในรวมเรื่องสั้น **หมูบ้านแอโรบิก** ใช้การดำเนินเรื่องตามลำดับเวลาตั้งแต่ตอนหัวค่ำของวันส่งท้ายปีเก่าไปให้เห็นบรรยากาศอันเจ็บบ่เหงาของเมืองหลวง มาที่การสนทนากันของตัวละครเป็นตัวละครเป็นตัวละครส่วนใหญ่ จนถึงเที่ยงคืนสู่วันขึ้นปีใหม่อันเป็นตอนจบ ดังตัวอย่างบทตัดตอนจากคำประพันธ์ที่ว่า

“...เทศกาลปีใหม่มักวาดรถออกจากถนนของเมืองหลวง ประมาณว่าเหลืออยู่สักสิบเปอร์เซ็นต์ของการณ์ปกติเห็นจะได้ ย่านรามอินทราในยามนี้ หากเห็นใครจับคู่ชว่นกันลงไปตีแบดอยู่ข้างถนนก็คงไม่ผิดแปลกนัก ร้านรวงสองฝั่งคูเจ็บบ่เหงา บางร้านปิดตั้งแต่สามวันมาแล้ว...” (ทัศนาวดี, 2551, หน้า 19)

“...เขารู้ทันทีว่า ‘อะไร ๆ ในความหมายของหล่อน คือ เหล้าหรือไม่กี่เปียร์ และสิ่งของพวกนี้ที่มีอยู่ในร้านนั้น เจ้าของร้านจัดเก็บล้ามโซ่ตู้ไว้อย่างแน่นหนา เขานึกถึงเงินในกระเป่าที่มีอยู่หาร้อยกว่าบาทแล้วหยุดซึ่งใจ...วันนี้เขาจะเลี้ยง ‘คนบ้านเดียวกัน’ สักมือจะเป็นไรไป อย่างน้อยตัวเองก็จะได้มีเพื่อนคุย ประหารเวลาให้พ้นปีเก่าไปอีกวาระ...” (ทัศนาวดี, 2551, หน้า 22)

“...เสียงพลุดังก็ก้องกัมปนาท ดวงดอกไม้ไฟหลากสีพุ่งขึ้นเบื้องบนแล้วแตกกระจายแข่งกันเต็มท้องฟ้า เสียงไซโยให้ร้องปลุกสรรพสิ่งให้คืนขึ้นชมนาที่แรกของปีใหม่...” (ทัศนาวดี, 2551, หน้า 30)

เรื่องสั้น “ไฟต์บังคับ” ในรวมเรื่องสั้น **ฟาติมะห์: หญิงสาวผู้มองเห็นลม** นำเสนอเรื่องราวตั้งแต่ตอนเข้าไปจนถึงเวลาตีจิบเรื่องในวันเดียว ดังตัวอย่างในเรื่องสั้นที่เริ่มจากการประกบคู่มวยในตัวเช้า โดยตัวละครเอกถูกเพื่อนผลักขึ้นไปยืนแบบที่เล่นที่จริง แต่ดวงช่วยเกิดได้คู่ชก

“...ได้กัน เฮ้ !...จับมือเลย เอาเลย ๆ”

กลุ่มคนที่ยืนออกกันอยู่เบื้องหลังส่งเสียงกันแซ่พร้อมปรบมือดังซวด ๆ ด้วยความพอใจ เร่งเร้าให้กรรมการรวบรวมบัตรการประกบมวยคู่สุดท้าย แต่เสียงตีกติใจดังกล่าวกลับเป็นคำกลางแห่งความหายนะ เสมือนกิตติพิศาจกำลังร้องเรียกหาดวงวิญญาณของผม กรรมการสี่คนหันไปปรึกษากันเพียงชั่วครู่ ตัวแทนก็เดินไปที่ไมโครโฟน...” (ทัศนาวดี, 2557, หน้า 29)

“...ผมหลับตานิ่ง ปล่อยมันทั้งสามมุมละเลงน้ำมันมวยลงบนร่างกายเหมือนแรงแรงทั้งซากศพ ขณะที่เสียง เฮ ๆ ของคนดูมวยนั้นราวกับเสียงแห่งการเร่งเร้าตะโกนชมชู่ของเหล่าบรรดาญาติพิศาจ ในความรู้สึกของผมตอนนี้ แม้แต่เสียงปี่กลองที่ชวนให้เกิดอารมณ์ฮึกเหิมก็คล้ายคลึงคลบล่าว่ามันกลายเป็นธรณีกรรแสงไปเสียแล้ว...” (ทัศนาวดี, 2557, หน้า 37)

การดำเนินเรื่องตามลำดับเวลา ถือเป็นการเล่นเรื่องแบบพื้นฐาน ที่ลำดับเหตุการณ์จากเหตุไปหาผล ซึ่งผู้ประพันธ์เลือกมาใช้มากที่สุด ลักษณะเหมือนการเล่นนิทานตามชนบ ซึ่งนักเขียนที่เริ่มต้นใหม่ ๆ มักเลือกใช้วิธีการนี้ด้วยเช่นกัน เพราะผู้อ่านลำดับเรื่องราวตามได้ง่ายไม่สับสน

2. ดำเนินเรื่องแบบปัจจุบัน-อดีต-ปัจจุบัน

ดำเนินเรื่องแบบปัจจุบัน-อดีต-ปัจจุบัน หมายถึง การเล่าเรื่องโดยเอา “เหตุ” ในปัจจุบันซึ่งเป็น “ผล” ของอดีตมาเริ่มต้น จากนั้นจึงเล่าถึงสาเหตุที่มา แล้วแสดงภาพของปัจจุบันอีกครั้งในตอนจบเรื่อง ปรากฏจำนวน 14 เรื่อง ได้แก่ ไทกินปี, ในโลกแคบ, อ้อมอกอันอุก้อง, ตะแบกบานแล้วร่วง, โลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม, ริมฝั่งโบโดแม็ค, ความหวังของซัป, สายใย, จากดอนลำดวนถึงสวนอัมพร, นอนสาหล่า, บ่ม, หวังว่าประชาชนคงเข้าใจ, มือเย็นของคนยาก และถนนชีวิต นำเสนอตัวอย่าง ดังนี้

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “ไทกินปี” ในรวมเรื่องสั้นในโลกแคบ ใช้เวลาในการดำเนินเรื่องโดยเปิดในตอนหัวคำให้เห็นฉากบรรยากาศ ตอนเนื้อหาของเรื่องเป็นการเล่าย้อนอดีตของตัวละคร แล้วมาปิดเรื่องในปัจจุบันอีกครั้ง ดังความว่า

“...บ้านพักครูเก่า ๆ โทรม ๆ ที่ถูกทิ้งร้างมากกว่าสามปีได้ถูกปิดกวาดเช็ดถูอีกครั้ง ในบ่ายวันนี้ ฝุ่นหน้าเตอะลอยขึ้นจากพื้นห้อง มันลุกฮือเร่าร้อนรับผู้มาเยือน หยากไผ่แมงมุมที่ขึงโยงรยางค์ที่ผนังถูกไม้กวาดของเด็กไล่ต้อนมารวมเป็นก้อนสีดำ...มันเป็นการเริ่มต้นที่ค่อนข้างขลุกลักพอสมควร แต่ยังดีหน่อยที่ไม่มีใครพ่วงมาให้เป็นภาระ เด็กนักเรียนกลับกันหมดแล้ว แม้พวกเขาจะตื่นเต้นดีใจที่ได้ครูใหม่ก็ตามที พอตกคำต่างหนีหายไปเสียหมด...” (ทัศนาวดี, 2545, หน้า 45)

“...มีอยู่ครั้งหนึ่งที่ผมได้รับบทเรียนอันเจ็บแสบจากเจ้า ‘ไทกิงปี’ จนถึงขั้นประกาศของล้างของผลาญ มันเป็นวันหนึ่งในช่วงปิดภาคเรียนที่ผมและเพื่อน ๆ กำลังเล่นกันอยู่เพลิน ๆ ...” (ทัศนาวดี, 2545, หน้า 47)

“...ในความฝันของคืนนี้ เป็นภาพเหตุการณ์ในวัยเด็ก ผมจูงแขนหล่อนวิ่งหนี ‘ไทกิงปี’ ซึ่งไล่กวาดมาติด ๆ เราเตลิดไปกลางทุ่งกว้าง...น้ำตาแห่งความพ่ายแพ้ของผมตกจากร่องแก้ม หยาดหยดลงพื้นดิน ม่านตายอันพร่าลางมองตามหยดเลือดของตัวเอง ริมฝีปากสั่นระริกเริ่มสะอื้น ก่อนซบหน้าลงท้องทุ่งอีกครั้ง...” (ทัศนาวดี, 2545, หน้า 59)

เรื่องสั้น “ริมฝั่งโปโตแม็ค” ในรวมเรื่องสั้นโลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม ใช้วิธีการเปิดเรื่องจากปัจจุบันในตอนเย็นที่ฉากริมแม่น้ำเจ้าพระยา จากนั้นก็ดำเนินเรื่องส่วนใหญ่ในเรื่องราวอดีตที่ใช้ฉากในอเมริกา แล้วตอนจบก็ตัดมาที่แม่น้ำเจ้าพระยาในปัจจุบันอีกครั้ง ดังตัวอย่างบทตัดตอนเรื่องสั้นที่ว่า

“...สายลมยามค่ำจุงคลื่นคืนฝั่งอย่างอ้อยอิ่ง แสงไฟจากฝั่งศิริราชสาตกระทบผืนน้ำเป็นสีทอง บนเรือข้ามฟากผู้คนเริ่มบางตา เช่นเดียวกับเรือนักท่องเที่ยวที่ขาดช่วงไปนานแล้ว เจ้าพระยายามค่ำคืนคูสงบวังเวง ความเงิบงันรอบข้างดึงความรู้สึกผมให้คืนสู่โปโตแม็คอีกครั้ง...” (ทัศนาวดี, 2547, หน้า 147)

“...ผมเจอซาร่าครั้งแรกที่วัดไทยอันเป็นที่ตั้งของโรงเรียนสอนเด็กไทยนั่นเอง หล่อนมาทำบุญกับแม่และพ่อ แม่ของหล่อนเป็นชาวอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ฝ่ายพ่อเป็นอดีตทหารอเมริกันสมัยสงครามเวียดนาม...” (ทัศนาวดี, 2547, หน้า 149)

“...ระลอกน้ำยังคงพลิวเข้าฝั่งอย่างช้า ๆ เหมือนเหนื่อยหน่าย ท่าพระจันทร์คล้ายวงแหงลงทุกขณะ ลอนคลื่นไล่เรียงกันมา ทำให้ผมคิดถึงจดหมายบอกเรื่องราวของลูกสาวที่ตามมาเมื่อผมถึงเมืองไทยไม่นาน น้ำเสียงบอกถึงความเข้าใจและเห็นใจความรู้สึกของคนปลายทาง...” (ทัศนาวดี, 2547, หน้า 156)

เรื่องสั้น “ถนนชีวิต” ในรวมเรื่องสั้นฟาติมะห์: หญิงสาวผู้มองเห็นลม เปิดเรื่องใช้เวลาปัจจุบันเป็นฉากชีวิตของตัวละครเอก แล้วดำเนินเรื่องโดยใช้เนื้อหาแสดงความรักความผูกพันกันระหว่างพี่น้อง ก่อนจะปิดเรื่องด้วยการตัดสินใจของตัวละครเอกในปัจจุบัน ดังบทตัดตอนจากคำประพันธ์ที่ว่า

“...นักศึกษาออกจากห้องสอบไปหมดแล้ว อาจารย์ผู้คุมห้องสอบจับกลุ่มกันเดินลงชั้นล่าง เพราะชี้แจงเบียดเสียดนักศึกษาในลิฟต์ รอบกายเขาขณะนี้คงเหลือเพียงความเงิบและว่างเปล่า...” (ทัศนาวดี, 2557, หน้า 73)

“...ตั้งแต่ครั้งยังเด็ก เขาสนิทกับพี่ชายมากกว่าพี่สาว แม้มีเวลาที่อยู่ร่วมชายคากัน ไม่มากนักก็ตาม พี่สาวแต่งงานและออกรื้อนไปตั้งแต่เขาอายุสี่ขวบ อีกสามปีต่อมาพี่ชายก็ออกจากบ้าน เร่รอนรับจ้างไปกับบริษัทสร้างทางยี่สิบกว่าปี...เขาจำได้ว่าในวันแรกที่พี่ชายสะพาย กระเป๋าเก่า ๆ ของพ่อออกจากบ้าน ขณะนั้นเป็นเวลาใกล้ค่ำแล้ว เขากลับจากโรงเรียนมาทันพอดี รีบโผล่เข้าเฝ้าอยู่ดกระเป่าพี่ชาย พร้อมส่งเสียงร้องไห้โฮ...” (ทัศนาวดี, 2557, หน้า 76)

“...เขาทอดถอนใจ กัดฟันแล้วปาดเข้ตน้ำตา มองดูถนนที่เกี่ยวข้องร้อยกันระโยงรยางค์ อยู่เบื้องหน้า เส้นทางของพี่ชายได้สิ้นสุดลงแล้ว แต่เขายังต้องก้าวต่อไป ไม่เกินหนึ่งปีเขาจะแต่งงาน จากนั้นจะไปเรียนต่อปริญญาเอก...” (ทัศนาวดี, 2557, หน้า 84)

การเล่าเรื่องแบบใช้เหตุการณ์ปัจจุบันขึ้นต้น แล้วเล่าย้อนเรื่องราวในอดีต จากนั้นจึงวกมาจบลงที่เหตุการณ์ปัจจุบันอีกครั้งนั้น ส่วนใหญ่ของเรื่องจะอยู่ที่ช่วงเวลาอดีต เพื่อตอบคำถามว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนั้นเกิดจากอะไร สถานการณ์หรือภาพปัจจุบันเป็นเพียงการนำเสนอผลเท่านั้น

3. ดำเนินเรื่องย้อนหลัง

ดำเนินเรื่องย้อนหลัง หมายถึง การเล่าเรื่องโดยใช้วิธีการแสดงภาพชีวิตปัจจุบันของตัวละคร ปรากฏให้เห็นก่อนเล่าถึง “ที่ไปที่มา” ลักษณะ “ย้อนเวลาหาอดีต” และส่วนใหญ่จะจบลงในตอนจบใช้เวลาในอดีตบรรจบหรือเชื่อมโยงกับปัจจุบันในตอนต้นเรื่อง ปรากฏจำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ ควายใบไม้กับวันสุดท้ายของเลิม, โศกนาฏกรรมบนลานแล้ง, นุดสะหวัน, สายใย, ในกรอบเขตโทษ และเสาหลัก นำเสนอตัวอย่าง ดังนี้

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “ควายใบไม้กับวันสุดท้ายของเลิม” ในรวมเรื่องสั้น **ความลับที่ซาปา** เปิดเรื่องโดยให้ตัวละครย้อนถึงเรื่องราวการตายจากอุบัติเหตุรถชนของเด็กเร่ร่อนจรจัดชื่อ “เลิม” แล้วเล่ารายละเอียดชีวิตของเด็กชายผู้โชคร้ายเป็นเนื้อหาหลัก ดังตัวอย่าง

“...เกือบหนึ่งเดือนแล้ว แต่ภาพอันสุดสะเทือนในนั้นยังติดตาผมอยู่ทุกเมื่อเช้าวิน ร้างผอมโซของเลิมลอยละลิวหล่นลงกระแทกพื้น เสียงดังเหมือนคนทุบมะพร้าว เลือดเป็นลิ่ม ๆ ทะลักออกมาทั้งปากและจมูก พวงแก้มสกปรกมอมแมม แดงฉานไปด้วยเลือด เส้นผมหลุดออกมาเป็นกระจุก หลังจากกะโหลกของเขาถเ้ไปไปตามพื้นเกือบสามเมตร หัวใจเด็กน้อยบีบ กระตุกร่างสองสามครั้งก่อนสงบนิ่ง ดวงตาไร้เดียงสาคู่นั้น เบิกโพลงมาที่เรา มีน้อย ๆ ยังกำควายใบไม้ตัวหนึ่งไว้แน่น...” (ทัศนาวดี, 2546, หน้า 13)

“...สาย ๆ ของวันอาทิตย์นั้น นักศึกษาสองคน คือ สุเทพและจารุณี ได้มาชักชวนผมไปเที่ยวสวนสาธารณะ “เหวียนฉาย” ซึ่งอยู่ห่างจากที่พักราวสองกิโลเมตร ผมตอบตกลงตามนั้น...” (ทัศนาวดี, 2546, หน้า 13-14)

“...ไม่เคิล โอเว่น พิจารณาของผมก็มารับเงินจากจารุณีด้วยมือมอมแมมทั้งสองข้าง เขาหันมามองผมด้วยสายตาชอบคุณอย่างสิ้นเหลือ มันเป็นสายตาคู่เดียวกับที่เบิกโพลงอยู่กลางถนนข้างสวนสาธารณะในอีกห้านาทีต่อมา...” (ทัศนาวดี, 2546, หน้า 21)

เรื่องสั้น “โคกนาฏกรรมบนลานแล้ง” ในรวมเรื่องสั้นโลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม ที่เปิดเรื่องโดยใช้เหตุการณ์ปัจจุบัน จากนั้นก็เล่าย้อนถึงมูลเหตุอันจนมาบรรจบเป็นรอยต่อในปัจจุบันเพื่อปิดเรื่อง ดังบทตัดตอนจากคำประพันธ์ที่ว่า

“...ไม่มีใครคาดคิดมาก่อนเลยว่า ผู้ที่เพิ่งสระกราบผ้าเหลืองเมื่อวันวานอย่างทิดจันจะฆ่าพ่อบังเกิดเกล้าของตัวเองได้ลงคอ มันเป็นเหตุการณ์ที่รวดเร็ว ปุบปับและสุดโหดเหี้ยม กลืนควาเลือดคลั่งทั่วลานบ้าน ร่างของนางถูกหามขึ้นรถ เลือดแดงซัน ย้อยหยดลงเป็นทาง...” (ทัศนาวดี, 2547, หน้า 113)

“...ล่วงมาสามปีแล้วกับความหวังที่จะได้เห็นลูกชายห่มผ้าเหลืองเหมือนลูกคนอื่นที่ครบบวช มันเป็นช่วงแห่งความน้อยเนื้อต่ำใจในวาสนาชะตากรรม ยิ่งใกล้ถึงตอนเข้าพรรษา ยิ่งแล้ว ไม้ธูปจะเอาหน้าไปไว้ที่ไหน ลูกคนอื่นรุ่นราวคราวเดียวกัน บวชจนสีกออกมาแต่งงานมีลูกมีเต้ากันหมด สามปีมานี้ เสียงกลองแห่ขนาด เสียงส่ำขวัญขนาด มันช่างบาดลึกเสียดแทงหัวใจของทิดคำสียงนัก...” (ทัศนาวดี, 2547, หน้า 114)

“...โหดร้ายสุดความอดกลั้น...ทิดจันระจอนพรอดเดียวถึงขวานที่ตกอยู่ข้างกองฟืน กระหน่ำฟันพ่อบังเกิดเกล้าไม่นับ...มีดในมือผู้เป็นพ่อร่วงพล้อย...เลือดสาดกระจายปนเลือดของแม่เต็มลานดิน...” (ทัศนาวดี, 2447, หน้า 123)

เรื่องสั้น “นุดสะหวัน” ในรวมเรื่องสั้นนางฟ้าในดวงจันทร์ เปิดเรื่องโดยการนำเสนอเหตุการณ์ในปัจจุบัน แล้วเล่าย้อนถึงสาเหตุที่เกิดเรื่องราวดังกล่าวจนจบเรื่อง ดังบทตัดตอนที่ว่า

“...จากถนนเลื่อง เท้ วิง เข้ามาสักประมาณสามร้อยเมตรก็จะถึงบริเวณหอพักของนักศึกษามหาวิทยาลัยสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ขณะนี้ที่นั่นกำลังมีเรื่องโจชานเกี่ยวกับการหายตัวไปของนักศึกษาคนหนึ่ง...” (ทัศนาวดี, 2550, หน้า 35)

“...นุดสะหวันเริ่มรู้สึกว้าเหวเหมือนหนุ่มคนนี้เป็นคนดีที่สุดคนหนึ่งเท่าที่หล่อนเคยพบ ทั้งดี ทั้งซื่อ ทั้งขยัน เรียนเก่ง เจียมเนื้อเจียมตัว ผิดกับอีกคนที่คอยจ้องจับผิด เจ้าก็เจ้าการคอยแต่จะหึงหวง หาเรื่องทะเลาะไม่มีเหตุผล...” (ทัศนาวดี, 2550, หน้า 40)

“...พอลซารียื่นนั่ง ปรากฏตาซึ่งแต่ก่อนเคยซึมเซากลับฉายโชนขึ้นอย่างน่ากลัว เขาเบนสายตาไปที่มดปอกผลไม้บนโต๊ะเล็ก ๆ ข้างเตียง แล้วเดินไปหยิบหมอนขึ้นมา วุ่นกะทิกโยน ออกนอกหน้าต่าง...ฝนยังคงโปรยปรายลงมาท่ามกลางอากาศยามเย็นที่หนาวจับขั้วหัวใจ...” (ทัศนาวดี, 2550, หน้า 42)

การดำเนินเรื่องแบบย้อนหลัง เป็นวิธีการเล่าเรื่องที่ใช้เขียนนำเสนอสภาพหรือฉาก ในปัจจุบันตอนต้นเรื่อง และบอกเล่าถึงสาเหตุที่เกิดขึ้นทั้งหมดอย่างละเอียดที่ส่งผลขึ้นมา เพื่อตอบคำถามหรืออธิบายว่าสาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะอะไรนั่นเอง ซึ่งจะเล่าไปจนบรรจบกับเหตุการณ์ตอนต้นเรื่อง

4. ดำเนินเรื่องแบบสลับฉาก

ดำเนินเรื่องแบบสลับฉาก หมายถึง การดำเนินเรื่องที่ใช้ฉากหลายฉาก มักบอกเล่า เหตุการณ์ที่เกิดต่างสถานที่ในช่วงเวลาเดียวกัน ปรากฏจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ ไทกินปี, นางละคร และผู้รอคอย นำเสนอตัวอย่าง ดังนี้

ตัวอย่างจากเรื่อง “ไทกินปี” ในรวมเรื่องสั้น*ในโลกแคบ* นำเสนอเรื่องราวความรัก ของครูหนุ่มคนหนึ่ง โดยเริ่มต้นด้วยการเปิดเรื่องจากเหตุการณ์ปัจจุบัน แล้วเล่าย้อนเรื่องราว อดีต จากนั้นก็ตัดกลับมาปัจจุบันสลับกับกระแสสำนึกในอดีต ดังตัวอย่าง

“...บ้านพักครูเก่า ๆ โทรม ๆ ที่ถูกทิ้งร้างมากกว่าสามปีได้ถูกปิดกวาดเช็ดถูอีกครั้ง ในบ่ายของวันนี้ ฝุ่นหนาเตอะลอยตัวขึ้นจากพื้นห้อง มันลุกฮือเรื่อว่าต้อนรับผู้มาเยือน หยากไผ่ แฉงมุ่มที่ซึ่งโยงรยางค์ที่พ่นงูไม้กวาดของเด็กไล่ต้อนรับมารวมเป็นก้อนสีดำ...” (ทัศนาวดี, 2545, หน้า 45)

“...มีอยู่ครั้งหนึ่งที่ผมได้รับบทเรียนอันเจ็บแสบจากเจ้า “ไทกินปี” จนถึงขั้น ประกาศจงด้างจองผลาญ มันเป็นวันหนึ่งในช่วงปิดภาคเรียนที่ผมและเพื่อน ๆ กำลังเล่นกันอยู่ เพลิน ๆ...” (ทัศนาวดี, 2545, หน้า 47)

“...ผมและเพื่อน ๆ เคยไปมุ่งดูการหาเสียงที่ศาลากลางบ้านเป็นประจำ เพราะ ส่วนใหญ่เขาจะปราศรัยหาเสียงในช่วงเย็นหรือเสาร์อาทิตย์ เด็ก ๆ จะพากันวิ่งตามกันรถเพื่อแย่งกัน สูดควันหอมขึ้นสีดำนั่น พอถึงศาลากลางบ้าน รถจอดสนิท คนแปลกหน้าจะเดินลงมายกมือไหว้ ไปรอบทิศ...” (ทัศนาวดี, 2545, หน้า 52)

“...เทียนเล่มเดียวที่นั่นได้มอดดับลงแล้ว เหลือเพียงแสงจันทร์โรยล้า เสียงนก กลางคืนดังแว่วมาแต่ไกลเหมือนเสียงกระซิบลาครั้งสุดท้ายของหล่อน แต่ฟังดูอีกทีก็คล้ายเสียง เยาะเย้ยของไทกินปีที่คอยปีบปีหัวใจของผม...” (ทัศนาวดี, 2545, หน้า 58)

ตัวอย่างเรื่องสั้น “นางละคร” ในรวมเรื่องสั้นหวังว่าประชาชนคงเข้าใจ ใช้การดำเนินเรื่องแบบสลับฉาก แสดงชีวิตช่วงเวลาเดียวกันของตัวละครสามตัวคือ “คนรับใช้สาววัยรุ่น”, “แม่” และ “ดาราสาว” ในฉากต่าง ๆ กัน ดั้งบทตัดตอนจากคำประพันธ์ในเรื่องสั้นว่า

“...ดับไฟแล้ว สาวน้อยค่อย ๆ ล้มตัวลงนอน อ้าปากหายใจยาว ๆ เสียงที่หนึ่ง ความมือขึ้นไปขยับหมอนให้เข้าที่ ชักผ้าห่มขึ้นคลุมร่าง ดึงหมอนข้างเข้ามากอดแล้วหลับตา...” (ทัศนาวดี, 2554, หน้า 62)

“...หล่นนั่งดูละครเรื่องที่ลูกสาวแสดงเป็นนางเอกจนจบตอนไปอีกวัน นางเอกเป็นคนดีมีคุณธรรม เรียบร้อยอ่อนโยน ไม่อาฆาตพยาบาท มีความกตัญญูต่อพ่อแม่อย่างน่าสรรเสริญและน่าเอาแบบอย่าง...ขณะดูลูกแสดง...บางครั้งหน้าตาหล่อนเศร้าหมอง...” (ทัศนาวดี, 2554, หน้า 67)

“...‘ซัปรดตี ๆ นะนางฟ้าคนสวย’ เสียงแห่งความปรารถนาดีจากใครคนหนึ่งในกลุ่มเพื่อนซึ่งมายืนส่งข้างรถ ร้องบอกสาวสวยที่กำลังหยิบกุญแจออกจากกระเป๋าถือ... ‘มายต้องห่วงสบายมาก ไว้เจอกันใหม่นะ บาย’ หล่อนตอบเสียงอ้อแอ้ พยายามรักษาอาการเพื่อไม่ให้คนอื่นหมดหวัง...” (ทัศนาวดี, 2554, หน้า 70)

เรื่องสั้น “ผู้รอคอย” ในรวมเรื่องสั้นพาติมะห์: หญิงสาวผู้มองเห็นลม ใช้วิธีการดำเนินเรื่องด้วยการนำเสนอเรื่องราวในฉากที่ต่างกัน ณ ช่วงเวลาเดียวกัน ดั้งบทตัดตอนจากคำประพันธ์ที่ว่า

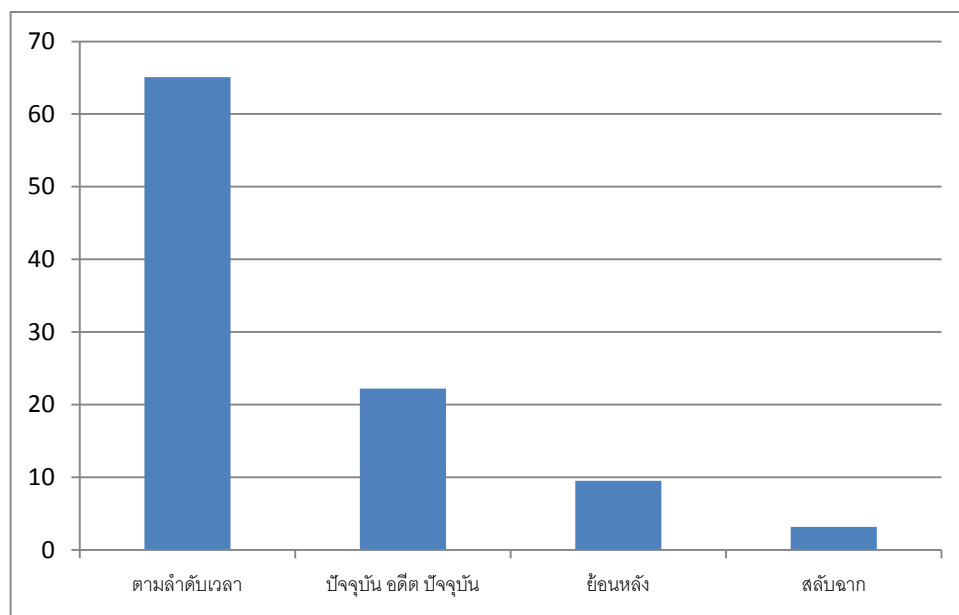
“...พ่อใหญ่มาค้นตำราเก่าแก่ที่ไม่ได้เปิดดูนานแล้ว จนเกือบลืมไปแล้วว่ามันยังมีอยู่บนเรือน หลายเดือนมาแล้วที่แกไม่ได้ทำพิธีหรือทำนายทายทักให้กับผู้ใดเลย...แม้การแต่งงานอันเป็นประเพณีเก่าแก่สืบทอดมาแต่ครั้งปู่สังกะสาอย่าสังกะสีก็ตามเกิด เดียวนี้ลูกหลานมันแหกประเพณี หนีฮีดคงไปเสียเกือบสิ้น...” (ทัศนาวดี, 2557, หน้า 47)

“...รุ่นนี้เดินออกจากตู้โทรศัพท์ สีหน้าอึมหมึมย่นองของหล่อน บ่งบอกถึงความสุขกับการใช้ชีวิตที่นี่ หล่อนเป็นหญิงสาวสวย เรียงร่าไปกับความเจริญของสังคมเมือง ดวงตามีแววแห่งการแสวงหาและเพ้อฝัน เต็มระริกอยู่ตลอดเวลา...” (ทัศนาวดี, 2557, หน้า 49)

การเล่าเรื่องแบบสลับฉาก ส่วนใหญ่ผู้เขียนจะใช้วิธีการบอกเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาเดียวกัน แต่ฉากก็กว้างตัวละครไว้แสดงบทบาทตามสภาพแวดล้อมหรือเรื่องราวที่กำหนด ทำให้ผู้อ่านทราบเบื้องหลังของตัวละครเหล่านั้นก่อนที่จะมาบรรจบกันหรือเกี่ยวข้องกันอย่างสมเหตุผล

สรุป อุตลักษณ์ในด้านการดำเนินเรื่อง ในการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นของทัศนาวดี จากการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างพบว่า ใช้วิธีการดำเนินเรื่องตามลำดับเวลา จำนวน

42 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 66.66 ใช้วิธีการดำเนินเรื่องแบบปัจจุบัน-อดีต-ปัจจุบัน จำนวน 13 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 20.64 ใช้วิธีการเล่าเรื่องแบบย้อนหลังจำนวน 6 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 9.53 และ ใช้วิธีการเล่าเรื่องแบบสลับฉากจำนวน 2 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 3.17 ดังสรุปด้วยภาพแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพ 10 สรุปอัตลักษณ์ด้านกลวิธีการดำเนินเรื่องในเรื่องสั้นของทัศนาวดี
ในรอบสองทศวรรษ

พัฒนาการด้านการสร้างกลวิธีการดำเนินเรื่องในการสร้างสรรค์เรื่องสั้นของทัศนาวดี
ในรอบสองทศวรรษ แสดงให้เห็น ดังสรุปในตารางต่อไปนี้

ตาราง 18 พัฒนาการอัตลักษณ์ด้านการสร้างกลวิธีการดำเนินเรื่องในเรื่องสั้นของทัศนาวดี

ทศวรรษที่ 1 (2535-2545)	ทศวรรษที่ 2 (2546-2556)
การดำเนินเรื่อง ผู้เขียนนิยมเล่าเรื่องตามลำดับเวลา อันเป็นวิธีเล่าแนวขนบเช่นเดียวกับนิทาน ผู้อ่านติดตามได้ง่าย ไม่สับสน อย่างไรก็ตาม มีเรื่องสั้นจำนวนหนึ่งที่ผู้เขียนนิยมเล่ารองลงมาคือ การเล่าแบบ ปัจจุบัน อดีต ปัจจุบัน โดยเนื้อหาส่วนใหญ่อยู่ที่เรื่องราวในอดีต เป็นเรื่องราวที่เป็นเหตุให้เกิดภาพปัจจุบันนั่นเอง	เรื่องสั้นในช่วงหลังของผู้เขียน ยังคงใช้วิธีการเล่าเรื่องตามลำดับเวลาเสียส่วนใหญ่ แต่ก็มีหลากหลายขึ้น บางเรื่องใช้วิธีการเล่าแบบย้อนหลัง ที่น่าสังเกตคือ มีเรื่องสั้นบางเรื่อง que เลือกการเล่าแบบสลับฉาก แสดงให้เห็นพฤติกรรมหรือชีวิตของตัวละครในแต่ละฉากที่อยู่ต่างที่กัน แต่ช่วงเวลาเดียวกัน ซึ่งไม่ปรากฏในช่วงแรก

อัตลักษณ์ด้านการส่งผลกระทบ

การสร้างสรรคัวรรณกรรมเรื่องสั้นก็เหมือนกับการสื่อสารอื่น ๆ คือมีความมุ่งหวังของผู้เขียนหรือผู้ส่งสารแนบไปด้วยกับเนื้อหาสาระในเรื่อง โดยปกติ “เสียง” ในวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดีนั้น มักเดินทางไปพร้อม “น้ำเสียง” และน้ำเสียงนี้เองที่แสดงให้เห็นอารมณ์ความรู้สึกของผู้เขียน อันเปรียบเหมือนความต้องการหรือเจตนาของผู้เขียนที่แนบไปด้วยจากการศึกษากลุ่มตัวอย่างเรื่องสั้นจำนวน 63 เรื่อง สามารถจัดแบ่งกลุ่มอัตลักษณ์ด้านการส่งผลกระทบได้ 7 กลุ่ม เรียงตามลำดับที่พบมากไปหาน้อย คือ 1) ผลกระทบต่อปัจเจกบุคคล 2) ผลกระทบต่อสังคมวัฒนธรรม 3) ผลกระทบต่อการศึกษา 4) ผลกระทบต่อการเมือง 5) ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ 6) ผลกระทบต่อบุคคลโดยรวม และ 7) ผลกระทบด้านอื่น ๆ ซึ่งแสดงด้วยบทวิเคราะห์พร้อมตัวอย่าง ดังนี้

1. ผลกระทบต่อปัจเจกบุคคล

ผลกระทบต่อปัจเจกบุคคล หมายถึง เรื่องสั้นที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิตส่วนตัว ซึ่งนำเสนอผ่านบทบาทของตัวละคร พบมากที่สุดจำนวน 20 เรื่อง ได้แก่ พี่ชายคนที่สี่, ไทกินปี, ความใฝ่ฝันกับวันสุดท้ายของเลิม, ความลับที่ซาปา, เขียวบง, แจกั้นที่ว่างเปล่า, ตะแบกบานแล้วร่วง, เทียนดับ ณ ห้วยแกลง, พ่อตายตั้งแต่มยังไม่สิ้นลม, ปล่อยเกาะ, ริมฝั่งโปโปแม็ค, นางฟ้าในดวงจันทร์, นุดสะหวัน, ความหวังของซัป, สูดทางที่บางกอก, กิ๊กของลุงย่น, ในกรอบเขตโทษ, นางละคร, มือเย็นของคนยาก และไฟดับบังคับ นำเสนอตัวอย่าง ดังนี้

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “ตะแบกบานแล้วร่วง” ในรวมเรื่องสั้นโลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม ที่นำเสนอเรื่องราวชีวิตของ “พะยอม” หญิงสาวในความทรงจำของผู้เล่าเรื่อง (ผม) ดังบทตัดตอนจากคำประพันธ์ที่ว่า

“...พ่อของพะยอมก็โดนยิงตาย เป็นที่รู้กันว่าเหตุมันมาจากการหักหลังการด้า้ว คำควาย จากนั้นฐานะที่อยู่ในชั้นมีอันจะกินของหมู่บ้านก็ทรุดลงเรื่อย ๆ ต่อมา...ชีวิตของหล่อน ยิ่งดำดิ่งสู่ความมืดมน ขณะกำลังจะจบ ม.ศ. 3 หล่อนเกิดท้องไม่มีพ่อจนต้องออกจากโรงเรียน กลางคัน...” (ทัศนาวดี, 2547, หน้า 31)

เรื่องสั้น “ในกรอบเขตโทษ” ในรวมเรื่องสั้นหมู่บ้านแอโรบิก แสดงให้เห็นถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นกับ “ผม” ที่พยายามแก้ไขปัญหาและหาทางออกจากกรณี “ลูกสาวเพื่อน มาหลงรัก” ดังข้อความในเรื่องสั้นที่ว่า

“...หลังข้อความในมือถือของวันนั้น ผมได้รับมันอีกหลายครั้ง เหมือนความรักที่ระเบิดกระจายออกมาจากการเก็บกดอดกลั้นมานาน ผมตอบบ้างไม่ตอบบ้าง...แต่ข้อความของ สาวน้อยนะสิ หนักข้อขึ้นทุกวัน รักมานานแล้ว รักหมดใจ คิดถึงทุกนาที ห้ามพ่อวิทย์รักคนอื่น เด็ดขาด แอมขอตายถ้าพ่อรัก อยากสมหวังเร็ว ๆ ...ผมตอบไป คิดแก้ไป ทั้งปลอบทั้งขู่ ขณะเดียวกันก็พยายามหนีไปจากปัญหาน้อย กลับบ้านน้อยลง และหนทางสุดท้ายคือขอย้ายไปที่อื่น...” (ทัศนาวดี, 2551, หน้า 121)

เรื่องสั้น “ไฟดับบังคับ” ในรวมเรื่องสั้นฟ้าติ่มหะ: หญิงสาวผู้มองเห็นลม แสดงให้เห็นความอัดอั้นตันใจของตัวละครที่จำเป็นต้องขึ้นรถมวดยเพราะเหตุการณ์บีบบังคับ ดังบทตัดตอนจากคำประพันธ์

“...ชอะ...!...เต๋นเซียงฮีน...ห้าเฮี้ย ! ผมก้มหน้าลงแบ่ปาก ใ้อ่าหนิด ! มันคิดของมันเองคนเดียว คิดเองเออเอง จัดการเสร็จสรรพทุกอย่าง แม้แต่เงินที่เก็บรวมกันสองร้อยเพื่อไว้ เดิมพันตะกร้อนั่น บัดนี้กลายเป็นเงินมัดจำการชกของผม ซึ่งไม่มีทางหลีกเลี่ยงไปไหนได้ ยังไง ๆ คำนี้ ผมก็ต้องเปลี่ยนสภาพจากนักกีฬาตะกร้อไปเป็นนักมวดยครั้งแรกในชีวิต...” (ทัศนาวดี, 2557, หน้า 31)

เรื่องที่ส่งผลกระทบต่อปัจเจกบุคคล เป็นเรื่องสั้นที่แสดงให้เห็นถึงภาพความเปลี่ยนแปลงในชีวิตของตัวละครด้านใดด้านหนึ่งที่ถูกเขียนได้เสียดสีเสียดแทง อันเกิดจากความต้องการตามธรรมชาติของมนุษย์ซึ่งเกิดจากการกระทำของตนเอง ผู้อื่น ธรรมชาติ ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณี

2. ผลกระทบต่อสังคมวัฒนธรรม

ผลกระทบต่อสังคมวัฒนธรรมหมายถึง เรื่องสั้นที่สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาด้านการดำเนินชีวิตของตัวละครภายใต้เงื่อนไขของสังคมและวัฒนธรรม ปรากฏจำนวน 12 เรื่อง ได้แก่ สัมพันธภาพ, กำแพง, ที่นี่..มีแม่ให้เช่า, เควัง, มาตามเขี้ยว: นางฟ้าของแฟรงค์, หมู่บ้านแอโรบิก, จึงเรียนมาเพื่อทราบ, นอนสาหล่า, เส้าหลัก, หวังว่าประชาชนคงเข้าใจ, ผู้รอคอย และความลับของหลวงเพื่อน นำเสนอตัวอย่าง ดังนี้

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “กำแพง” ในรวมเรื่องสั้นโลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม สะท้อนให้เห็นความคิดที่แตกต่างกันของตัวละคร อันเป็นผลมาจากชีวิตที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมต่างกัน แสดงให้เห็นความแตกต่างกันทางด้านสังคม วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ ดังบทคัดตอนจากคำประพันธ์ที่ว่า

“...โอกาส...ทำไมต้องฉวยโอกาสด้วย ผมไม่เข้าใจการดำเนินชีวิตท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่นี้ปรากฏออกมาเด่นชัดในคำพูดและการกระทำ ทุกคนต้องฉวยโอกาส ทุกคนต้องแย่งโอกาส แล้วความถูกต้องไปอยู่เสียที่ไหน ความเอื้ออาทรละ...หากผมถีบตัวเองออกจากพื้นถิ่น โบกมือลากระดานดำและเด็กบ้านนอกเหล่านั้นตามโอกาส มาดำรงตัวอยู่ที่นี้ มีภรรยาที่ทำงานหามรุ่งหามค่ำ มีลูกสักสองคนตามความนิยม ตื่นเช้าก็ไปคนละทิศคนละทาง บางวันไม่เจอหน้ากัน เรื่องญาติพี่น้องไม่ต้องพูดถึง นั่นหรือคือโอกาส...โอกาสที่เราต้องอยู่แบบครอบครัวเดียวดายใช้ไหม...” (ทัศนาวดี, 2547, หน้า 18-19)

เรื่องสั้น “เส้าหลัก” ในรวมเรื่องสั้นหวังว่าประชาชนคงเข้าใจ แสดงให้เห็นสภาพสังคมวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา สาเหตุหลักเกิดจากความเจริญทางด้านวัตถุ ดังเช่นตัวอย่างบทคัดตอนจากเรื่องสั้นที่ว่า

“...เมื่อคราวที่หอกระจายข่าวเดินทางเข้ามา แกและคนรุ่นก่อนก็คัดค้านว่า ไม่ควรมาตั้งครอบครัวหลักที่บ้าน แต่คนส่วนใหญ่โดยการนำของท่านกำนันไม่เห็นด้วย อ้างว่าเป็นของทางการ พ่อใหญ่พิมได้แต่นั่งเงยบ ดวงตาฝ้าฟางนั้นซุกซ่อนความโศกอาดูรไว้ภายใน แล้วนี่... เส้ารับสัญญาณโทรศัพท์..มันก็อ้างว่าเพื่อความทันสมัย เพื่อรายได้...เพื่อลูกเพื่อหลาน...ศาลากลางบ้านที่ถูกรื้อสร้างใหม่ ดึกมาถ้าไม่เจอวัยรุ่นขึ้นมาอนกั้งไปมาเป็นกลุ่ม ก็จะมีหนุ่มสาวหลบมาจูจี้กันเป็นประจำ หลักที่บ้านที่ฝังอยู่ด้านหน้าไม่เป็นที่เคารพยำเกรงอีกต่อไป...” (ทัศนาวดี, 2554, หน้า 165-166)

เรื่องสั้น “ความลับของหลวงเพื่อน” ในรวมเรื่องสั้นสั้นฟ้าตีมะหะ: หญิงสาวผู้มองเห็นลม นำเสนอเรื่องราวที่กระทบต่อสังคมวัฒนธรรมไทยอย่างยิ่ง เมื่อพ่อบังเกิดเกล้า

มีอะไรกับลูกสาวตัวเอง แม้จะไมรู้ความจริงมาก่อนก็ตาม เรื่องนี้สั้นสะท้อนความรู้สึกบนพื้นฐานวัฒนธรรมไทยอย่างยิ่ง ดังข้อความที่บรรยายผ่านอีเมลล์ของหญิงสาวในเรื่องสั้นที่ว่า

“...เรื่องที่หนูสงสัยหนักก็คือว่า หลังมีอะไรกัน คุณอารีบกลับโดยไม่บอกลา หนูออกมาจากห้องน้ำก็ไม่เห็นแล้ว กลับหนูขอเงินเพิ่มหรือคะ ริวามันคือลักษณะนิสัยของนักเที่ยว อันนี้หนูเดาเองเพราะไม่ทราบ แต่ที่สำคัญคือ...รูปคุณแม่ของหนูหายไปจากกระเป๋า สตังค์คะ ไล่เสียงเวลาและเหตุการณ์แล้ว หนูมั่นใจว่าคุณอาเป็นคนเอาไป...” (ทัศนาวดี, 2557, หน้า 66)

เรื่องสั้นที่ส่งผลกระทบต่อทางวัฒนธรรมส่วนใหญ่เกิดจากความเปลี่ยนแปลงทางสังคมตามเงื่อนไขของช่วงเวลา แสดงให้เห็นถึงความรู้สึกนึกคิด และวิถีของการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนไปและเกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา

3. ผลกระทบต่อการศึกษา

ผลกระทบต่อการศึกษา หมายถึง เรื่องสั้นที่สะท้อนให้เห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาในวงการศึกษา เช่น ระบบขององค์กร นโยบาย การจัดการเรียนการสอน การทุจริตคอร์รัปชัน ปัญหาของครู อาจารย์ นักเรียนที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษา เป็นต้น ปราบกฏในเรื่องสั้น จำนวน 11 เรื่อง ได้แก่ เรื่องเล่าจากชายซีเมา, ในโลกแคบ, อ้อมอกอันอู้อั่ง, มือปิ่น, ผู้ช่วยครู, บรรณาการ, สมภารระดับ 8, ข้างหอนาฬิกา, จากดอนล้าดวงถึงสวนอัมพร, เสื่อม และถนนชีวิต นำเสนอตัวอย่าง ดังนี้

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “มือปิ่น” ในรวมเรื่องสั้นในโลกแคบ แสดงให้เห็นปัญหา “มือปิ่นรับจ้าง” หรือการสอบบรรจุรับจ้างเข้ารับราชการครู สะท้อนให้เห็นถึงการทุจริตคอร์รัปชัน ดังบทตัดตอนจากเรื่องสั้นที่นำเสนอผ่านความคิดคำนึงของตัวละครที่ว่า

“...เขาถอนใจยาว เปื้อนหน้าหนีไปจากเพื่อน หากเป็นเมื่อก่อนเขาจะไม่ลังเลเลย เงินครึ่งล้าน ชาตินี้ทั้งชาติคงไม่มีปัญญาหามันได้เป็นกอบเป็นกำในครั้งเดียว เพื่อนทุกคนต่างยอมรับความสามารถของเขา เหมือนกับที่เขาเปี่ยมด้วยความมั่นใจว่าไม่น่าจะมีใครเหนือกว่าในเรื่องสอบบรรจุ...” (ทัศนาวดี, 2545, หน้า 149)

เรื่องสั้น “ผู้ช่วยครู” ในรวมเรื่องสั้นโลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม สะท้อนให้เห็นสภาพและบรรยากาศการจัดการเรียนการสอนในชนบท โดยนำเสนอบทบาทและพฤติกรรมของ “ยายจันดา” ที่สุดท้ายได้รับหน้าที่สอนเป็น “ผู้ช่วยครู” ดังบทตัดตอนจากเรื่องสั้นว่า

“...ครูชั้นปอหนึ่งดูท่าทางไม่ค่อยพอใจนักที่มีคนมานั่งดูตัวเองสอนอยู่ทุกวี่ทุกวัน เหมือนกับมีศิษยานุศิษย์มาคอยจับผิด แต่ก็ไม่รู้จะแก้ปัญหาวางไร เพราะเพียงแค่เอ่ยปากบอก แกกลับบ้านเท่านั้น หลายชายของแกเป็นต้องร้องไห้สะอึกสะอื้นขึ้นมาทันที...นานเข้าแกก็เลย

กลายเป็นส่วนหนึ่งของห้อง และเป็นสิ่งซาซนสำหรับครูจนทำที่ไม่พอใจนั้นหมดไป...” (ทัศนาวดี, 2547, หน้า 64)

เรื่องสั้น “ช่างหอนาฬิกา” ในรวมเรื่องสั้น **หวังว่าประชาชนคงเข้าใจ** สะท้อนให้เห็นมุมมองหนึ่งของเรื่องราวชีวิตนักศึกษาที่จากอ้อมอกพ่อแม่ จากหมู่บ้านชนบทมาใช้ชีวิตในเมืองที่ต่างก็หลงระเริงไปกับความเจริญ ไฟแสงสี โดยที่การศึกษาไม่ได้ช่วยให้พัฒนาจิตสำนึกของตัวเองเลย ดังตัวอย่างในตอนหนึ่งของเรื่องสั้น

“...ช่วงเป็นช่วงเวลาอันแสนเหมาะเจาะ ตามแผนการตลาดอันเฉียบแหลมของปั๊บบ้านนี้ นักศึกษาทุกสถาบันเพิ่งเปิดเรียนได้สัปดาห์เดียว ทุกคนพกเงินจากหยาดเหงื่อแรงงานของพ่อแม่มาเต็มกระเป๋า ทั้งค่าลงทะเบียน ค่าเช่าหอ และค่ากิจกรรมต่าง ๆ ตามแต่จะแจกแจงรายการให้บุพการีชวนขวยหาเงินมาสนอง แนนอนว่าทุกคนขอไว้เพื่อการนี้ด้วย...” (ทัศนาวดี, 2554, หน้า 38)

เรื่องสั้นที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษา ส่วนใหญ่ผู้เขียนนำเสนอสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับระบบการศึกษาของไทย ไม่ว่าจะเป็นบรรยากาศทางการศึกษาโดยรวม หรือการประพฤติตัวของบุคลากรทางการศึกษา และการทุจริตลักษณะต่าง ๆ

4. ผลกระทบต่อการเมือง

ผลกระทบต่อการเมือง หมายถึง เรื่องสั้นที่สะท้อนให้เห็นสภาพปัญหาของการเมืองในช่วงนั้น เช่นอุดมการณ์ แนวคิดทางการเมือง ความขัดแย้งทางการเมือง เป็นต้น ปรากฏในเรื่องสั้นจำนวน 9 เรื่อง ได้แก่ เรื่องเล็ก ๆ ของเด็ก ๆ, สายใย, ผู้รับรางวัล, ทศนิยมไม่รู้จบ, ปม, ฟาติมะห์: หญิงสาวผู้มองเห็นลม, เรื่องของหมา, เขตชุมชน..ลดความเลว และสภาเหล่าขานนำเสนอตัวอย่าง ดังนี้

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “ผู้รับรางวัล” ในรวมเรื่องสั้น **หมู่บ้านแอโรบิก** ที่ได้กล่าวถึงการลงมติรับรางวัลรัฐธรรมนุญ แสดงความคิดผ่านบทสนทนาของตัวละคร ดังบทคัดตอนจากคำประพันธ์ ว่า

“...บ้านเมืองมันเปลี่ยนไปแล้ว เดียวนี้ชาวบ้านเขาไม่สนใจหรอก ใครว่ามายังไงก็เอายังงั้น ก็เหมือนกับตอนเด็ก ๆ จำได้ไหม มึงทำการบ้านมา ทุกคนลอกกันหมด ผิดถูกช่างมัน เออเวลาหากบหาปลาดีกว่า”

“ถ้าพากันคิดอย่างนี้ก็น่าตกใจนะ” ผมกระดกเบียร์รวดเดียวหมดแก้ว

“การเมืองมันน่าเบื่อ ประชาชนหมดหวังแล้ว อยากทำอะไรก็ทำไปเถอะ พรุ่นีคนที่มีรางวัลเหมือนมึงไม่น่าจะกินสิบ พันกันใหม่ละ เพราะไม่เห็นใครพูดเรื่องรับรางวัลเลยสักคน...” (ทัศนาวดี, 2550, หน้า 136)

เรื่องสั้น “ทศนิยมไม่รู้จบ” ในรวมเรื่องสั้น**หวังว่าประชาชนคงเข้าใจ** แสดงให้เห็นภาพเหตุการณ์ความวุ่นวายของการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการเมืองไทย ดังบทตัดตอนจากเรื่องสั้นที่ว่า

“...อ้าว ๆ นั่นประไร..สภาฯ เกิดความวุ่นวายขึ้นแล้ว ฝ่ายหนึ่งให้ถอนคำพูด ฝ่ายหนึ่งไม่ยอม ประธานสั่งถอนคำพูดก็ไม่ยอมทำตาม เอาไมเอามากี่ตีรวน ต่ำว่าประธานเสีย ๆ หาย ๆ แล้วเดินออกจากห้องประชุมไป บางส่วนเดินวนไปวนมาไม่ยอมนั่งลง มีหลายครั้งที่ทำท่าจะปรี๋เข้าวางมวยกัน เขาเปิดตารอลุ้นให้พาดปากกันจริง ๆ แต่เอาไปเอามากี่ใจไม่ถึงทั้งสองฝ่าย ในที่สุดท่านประธานก็หมดสภาพ ต้องสั่งพักการประชุมชั่วคราว นัยว่าเป็นการพักอารมณ์ให้ลดอุณหภูมิลงมาหน่อย หรือบางทีให้ทบทวนเดี๋ยวก่อนสำหรับบทต่อไป...” (ทัศนาวดี, 2554, หน้า 146)

จากเรื่องสั้น “เรื่องของหมา” ในรวมเรื่องสั้น**ฟาติมะห์ : หญิงสาวผู้มองเห็นลม** สะท้อนให้เห็นถึงความเหลวแหลกของนักการเมืองผ่านการประชุมสภาผู้แทนราษฎร โดยเปรียบเทียบการทะเลาะกันด้วยวาจาหยาบคายนั้นเหมือนหมาที่กำลังกัดกัน ดังตัวอย่างบทตัดตอนจากเรื่องสั้น

“...เท่านั้นแหละ...ได้คำที่หมอบอยู่ข้างรั้วก็กระโจนสู่เป้าหมายด้วยความหิวโหย ข้างฝ่ายไอ้แดงหมาแสนรู้เจ้าถิ่น เมื่อเห็นคู่ริมาเหยียบจมูกถึงบ้าน แดมยังมาแย่งอาหารที่เป็นกรรมสิทธิ์อันชอบธรรมของมันอีก มันจึงกระโดดเข้าหาอย่างลึบตายน สงครามขนาดย่อมได้อุบัติขึ้น เสียงเห่าดังสนั่นพอ ๆ กับเสียงวิหุ่ ฟุนก็ตลบไปทั่วลานบ้าน เสียงหมาดังขึ้น ๆ จนกลบเสียงวิหุ่ที่ทิดมีกำลังใจจืดใจจ่อ...” (ทัศนาวดี, 2557, หน้า 117)

ผลการทบทวนของเรื่องสั้นสะท้อนการเมือง มักเกิดจากการที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอแนวคิดหรือทัศนะเกี่ยวกับการเมืองอย่างใดอย่างหนึ่ง ส่วนใหญ่จะสะท้อนให้เห็นปัญหาทางการเมืองที่เกิดจากนักการเมือง ซึ่งมีส่วนสำคัญหรือเป็นต้นตอทำให้เกิดเรื่องเลวร้ายต่าง ๆ นานา

5. ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ

ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ หมายถึง เรื่องสั้นที่สะท้อนให้เห็นปัญหาของภาวะความจำเป็นในการจับจ่ายใช้สอยเพื่อดำรงชีวิตของตัวละคร ซึ่งเกิดจากสภาพเศรษฐกิจหรือปัญหาทุนข้ามชาติ ปรากฏในเรื่องสั้น จำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ หยาดเหงื่อของแม่, โศกนาฏกรรมบนลานแล้ง, สมรภูมิจีวีต, บ่าเอย องเอย และเจ้า(หน้า)ที่, นำเสนอตัวอย่าง ดังนี้

ตัวอย่างเรื่องสั้น “หยาดเหงื่อของแม่” ในรวมเรื่องสั้น**ความลับที่ซาปา** แสดงให้เห็นสภาพการดิ้นรนของแม่ที่ปลูกผักหาบมาขายเพื่อส่งเสียลูกเรียนมหาวิทยาลัย ดังบทตัดตอนจากคำประพันธ์ที่ว่า

“...ถึงจะยากจนแสนเข็ญ แต่หยาดเหงื่อของนางก็ทำให้ลูกมีเสื้อผ้าสวย ๆ ไม่อายใคร นางเพลอี่ยม มองดูตะกร้าซึ่งบัดนี้สินค้าของนางพร่องไปบ้างแล้ว หากโชคดีขายหมดเกลี้ยง ก็คงเฉียดสามหมื่นดั่ง นางได้แต่หวัง ทั้ง ๆ ที่ไม่เคยเป็นอย่างนั้นสักวัน...เสียงห้องร้องอีกแล้ว นางรู้สึกแสบไส้ เป็นเช่นนี้มาหลายเดือน เป็นเองหายเอง นางจึงไม่ใส่ใจกับมันนัก ทั้งที่เริ่มรู้ว่าร่างกายนับวันจะร่วงโรยเพราะไม่ค่อยได้กินอาหารกลางวัน แต่นั่นเป็นสิ่งที่นางเลี่ยงไม่ได้...” (ทัศนาวดี, 2546, หน้า 86)

จากเรื่องสั้น “โคกนาฏกรรมบนลานแล้ว” ในรวมเรื่องสั้นโลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาด้านเศรษฐกิจอย่างชัดเจน ความยากจนของครอบครัวที่จำเป็นต้องหาเงินมาใช้จ่ายจัดงานบวชนั้นเป็นที่มาของโคกนาฏกรรมในเรื่องนี้ ดังบทตัดตอนให้เห็นถึงต้นเหตุของปัญหาในคำประพันธ์ที่ว่า

“...ล่วงมาสามปีแล้วกับความหวังที่จะได้เห็นลูกชายห่มผ้าเหลืองเหมือนลูกคนอื่นที่ครบบวช มันเป็นช่วงแห่งความน้อยเนื้อต่ำใจในวสานาชะตากรรม ยิ่งใกล้ถึงตอนเข้าพรรษา ยิ่งแล้ว ไม่รู้จะเอาหน้าไปไว้ไหน ลูกคนอื่นรุ่นราวคราวเดียวกัน บวชจนสึกออกมาแต่งงานแต่งงานมีลูกมีเต้ากันหมด สามปีมานี้ เสียงกลองแห่ภาค เสียงส่ำขวัญาค มันช่างบาดลึกเสียงแทงหัวใจของทิดคำสี่ยิ่งนัก...” (ทัศนาวดี, 2547, หน้า 114)

เรื่องสั้น “สมรภูมิชีวิต” ในรวมเรื่องสั้นนางฟ้าในดวงจันทร์ แสดงให้เห็นสภาพปัญหาความยากจนที่ทำให้ตัวละครเอกอย่าง “ฮา” หญิงสาวสวยของหมู่บ้านชนบทต้องเข้ามาเมืองหลวงเพื่อขายตัวเลี้ยงชีพ หาเงินส่งน้องเรียน ดังบทตัดตอนจากคำประพันธ์ที่ว่า

“...กาลเวลาผ่านไปเหมือนไฟที่เผาไหม้สังขาร พ่อล้มป่วยและทิ้งร่างลงในต้นฤดูหนาวเมื่อหลายปีก่อน ขณะที่หล่อนกำลังจะจบมัธยม แม่หมดปัญญาหาเงินมาส่งเสียลูกทั้งสองได้ หล่อนจึงเป็นฝ่ายเสียสละให้น้องเรียนต่อ ตัดสินใจเดินทางมาหางานทำในเมืองหลวง เริ่มจากการเป็นลูกจ้างร้านอาหารเล็ก ๆ รายได้ต่ำ เป็นคนงานในโรงงาน แต่งานเหล่านี้ไหนเลยจะพอเพียงให้น้องมีโอกาสเรียนสูง ๆ ได้ เมื่อทางเลือกติดตัน หล่อนจึงตัดสินใจใช้เรือนร่างแลกกับเงินเพื่ออนาคตของเขา...” (ทัศนาวดี, 2550, หน้า 12-13)

เนื้อหาของเรื่องสั้นที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ แสดงให้เห็นถึงการดิ้นรนต่อสู้ชีวิตของตัวละคร อันเกิดจากความขัดสน พยายามหาทางออกเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่สะท้อนให้เห็นโคกนาฏกรรมอันเกิดจากความผิดเคือง ความยากจน แร้นแค้น

6. ผลกระทบต่อบุคคลโดยรวม

ผลกระทบต่อบุคคลโดยรวม หมายถึง เรื่องสั้นที่สะท้อนปัญหาอันเกิดจากกิจกรรมที่ทำร่วมกันของกลุ่มคน ปรากฏในเรื่องสั้นจำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ เรื่องเล่าบนหน้ากระดาษ, โลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม, เมืองโมยราบและเหตุการณ์ปกติ นำเสนอตัวอย่าง ดังนี้

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “โลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม” ในรวมเรื่องสั้น **โลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม** นำเสนอภาพชีวิตของยายชอทานคนหนึ่ง ในสถานียขนส่ง สายตาของผู้คนต่างเห็นอกเห็นใจในชะตากรรมของแก ดังบทตัดตอนจากคำประพันธ์ที่ว่า

“...บางทีหากวันใดนายตรวจรุ่นหลานคนนี้เกิดอารมณ์ค้างมาจากที่ใดที่หนึ่งล่ะก็ มันจะจับนางเหวียงเหมือนลูกหมา กับสายตาคู่นั้นของเธอ แวบเดียวที่ตาพร่ามัวของนางรับรู้ได้ มันเต็มไปด้วยความเกลียดชัง ต้องการขู่เชิญให้เข็ดหลาบ...เมื่อแน่ใจว่าเหตุการณ์ได้สงบลงแล้ว แม่เฒ่าค่อย ๆ ขยับกายชรา สีหน้าบอกถึงอาการเมื่อยขบไปทั่วร่าง ผู้โดยสารหลายคนทอดสายตาไปที่นางอย่างเห็นใจ...” (ทัศนาวดี, 2547, หน้า 102)

เรื่องสั้น “เมืองโมยราบ” จากรวม เรื่องสั้น **นางฟ้าในดวงจันทร์** สะท้อนให้เห็นภาพการโหมพัฒนาอาคารสถานที่ สร้างสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นแบบฝึกซีโรยหน้าเพื่อต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง อันส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นที่เคยเป็นมา ดังความตอนหนึ่งในเรื่องสั้นที่ว่า

“...วันนี้ห้ายั่งตามองซ้ายมองขวาไปตามความยาวของถนนด้วยความแปลกใจ ภาพขณะที่เคลื่อนกลาด พื้นแห้งแล้งและคละคลุ้งไปด้วยฝุ่นผง บัดนี้งามตาขึ้นด้วยทิวธงหลากสี ต้นไม้ดอกไม้บานาพันธุ์ พื้นหญ้าที่ถูกขนถ่ายมาโรยสองข้างทางช่างสร้างความจำเริญตาแก่เขายิ่งนัก...แต่...สิ่งที่ยังมีค่าสำหรับเขาก็คือ...เหตุใดตำรวจจึงไล่กวาดจับนางฟ้าผู้มีอาภรณ์สวยงามเหล่านั้นด้วย...” (ทัศนาวดี, 2550, หน้า 54)

เรื่องสั้น “เหตุการณ์ปกติ” ในรวมเรื่องสั้น **หมู่บ้านแอโรบิก** แสดงเหตุการณ์ทำร้ายกันในขณะคุมหรรสพในงานบุญผ้าป่า สร้างความวุ่นวายเดือดร้อนให้กับคนที่มาชมมหรสพ ดังตัวอย่างในเรื่องสั้นที่ว่า

“...คนดูหมอลำละความสนใจนาฏกรรมของพระเณร เพราะเกิดมีการชกต่อยกัน นัวเนีย กะเทยและเด็กหญิงมุดหลบเข้าใต้เวที ผู้คนแตกฮือแหวกช่องให้ไล่ตีกัน ผู้ใหญ่เคนที่เริ่มมีหน่น้อย ๆ กระโดดขึ้นเวทีอีกครั้ง แกประกาศขอรับรองพร้อมสั่งทีมงานให้ทำหน้าที่อย่างเข้มแข็ง...” (ทัศนาวดี, 2551, หน้า 56-57)

การสร้างสรรคดีเรื่องสั้นที่ส่งผลกระทบต่อบุคคลโดยรวม ส่วนใหญ่ผู้เขียนจะเน้นปัญหาของสังคมที่เกิดขึ้น โดยนำเสนอบทบาทของตัวละครเอกที่สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาโดยรวมเสมือนเป็นภาพแทนของเรื่องราวเหล่านั้น

7. ผลกระทบด้านอื่นๆ

ผลกระทบด้านอื่นๆ หมายถึง เรื่องสั้นที่สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาและนำเสนอปรัชญาแนวคิด ที่นอกจากกล่าวมา ปรากฏในเรื่องสั้น 2 เรื่อง ได้แก่ ผู้พิทักษ์และพุทโธเอ๋ย นำเสนอตัวอย่าง ดังนี้

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “ผู้พิทักษ์” ในรวมเรื่องสั้นในโลกแคบ สะท้อนให้เห็นผลกระทบของพฤติกรรมตัวละครต่อความคิดความเชื่อที่แตกต่างกันของผู้ร่วมชะตากรรมในเหตุการณ์เดียวกัน ดังบทคัดตอนช่วงจบเรื่องในบทประพันธ์ที่ว่า

“...เรามาถึงท่าหน้าของหมู่บ้านก็พลบค่ำพอดี เมียทิดทรงยื่นอกสั้นขวัญหายพร้อมลูกสาว เด็กเลี้ยงควายบนฝั่งรีบรายงานว่า เมื่อครู่ใหญ่ ๆ พายุโหมเข้ามาอย่างบ้าคลั่ง มีเรือของเด็กหนุ่มเกิดจมลงขณะกำลังข้ามฝั่งมา เค้าระหัดดีที่มีคนเอาเรือไปช่วยไว้ทัน พอทิดทรงได้ยินเท่านั้นแหละ แกร็บยกมือขึ้นสาธุอีกครั้ง...”

‘ล้ำ...ธู...เห็นไหมล่ะ เรารอดมาได้เพราะท่านคุ้มครองแท้ ๆ ไม่ลบหลู่ท่าน มีเหล้ายากี่แบ่งให้ท่านด้วย พวกเด็กนั่นมันคงอยากลองดี ไปขี่ไปเหยี่ยวลงน้ำ ดินะใกล้หมู่บ้านลงไปช่วยได้ทัน ไม่งั้นถึงตายแน่ ๆ’

สมควรมองหน้าผม เรายิ้มตอบได้กันอย่างช้า ๆ ทิดทรงไม่รู้หรือกว่า ในตอนที่แกขึ้นไปซื้อของที่ท่าเรือ นั้น เกิดอะไรขึ้นกับพ่อใหญ่ของแก...” (ทัศนาวดี, 2545, หน้า 81)

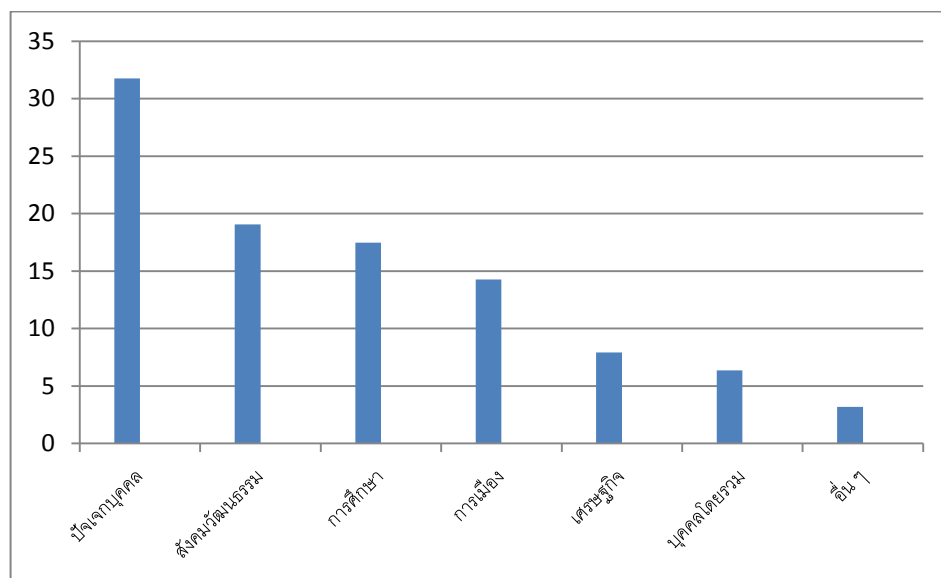
เรื่องสั้น “พุทโธเอ๋ย” ในรวมเรื่องสั้นในโลกแคบ แสดงให้เห็นความเชื่อความศรัทธาในพุทธศาสนาของผู้คนที่ผิดทิศผิดทางไป ดังตัวอย่างในเรื่องสั้นที่ว่า

“...ข่าวการจะมาถวายพระพุทธรูปไฮเทคให้กับวัดอีกสองแห่งในอำเภอใกล้เคียง ขยายวงไปอย่างรวดเร็ว ใครทราบเรื่องเป็นต้องกล่าวยกยอให้เขาเป็นพ่อพระผู้ประเสริฐ ชาวโนนสมบูรณถึงกับกำหนดวันบายศรีสู่ขวัญให้เขาอย่างยิ่งใหญ่ ไม่มีใครสนใจชายชราผู้เฒ่า แต่ดวงเด้าเหล่าแค้น ตาคณโนนตาคณนี้ สาปฟ้าแข่งลมไปเรื่อยเปื่อย...” (ทัศนาวดี, 2545, หน้า 91)

ผลกระทบด้านอื่นๆ ที่ผู้เขียนนำเสนอในเรื่องสั้นนั้น เกิดจากความคิดความเชื่อในวงการศาสนาและไสยศาสตร์ที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ แต่ก็สะท้อนให้เห็นมิติอีกด้านของมนุษย์

จากที่เสนอมากล่าวโดยสังเขปได้ว่า อุตลักษณ์ในด้านการส่งผลกระทบ ในการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นของ ทัศนาวดี จากการศึกษากลุ่มตัวอย่าง พบว่า ผลกระทบต่อปัจเจกบุคคลจำนวน 20 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 31.75 ผลกระทบต่อสังคมวัฒนธรรม จำนวน 12 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 19.05 ผลกระทบต่อการศึกษากจำนวน 11 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 17.46 ผลกระทบต่อการเมืองจำนวน 9 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 14.28 ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ จำนวน

5 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 7.93 ผลกระทบต่อบุคคลโดยรวม จำนวน 4 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 6.35 และผลกระทบในด้านอื่น ๆ จำนวน 2 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 3.18 ดังสรุปด้วยภาพแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพ 11 สรุปอัตลักษณ์ด้านการส่งผลกระทบในเรื่องสั้นของทัศนาวดีในรอบสองทศวรรษ

พัฒนาการด้านการสร้างการส่งผลกระทบในการสร้างสรรค์เรื่องสั้นของทัศนาวดีในรอบสองทศวรรษ แสดงให้เห็น ดังสรุปในตารางต่อไปนี้

ตาราง 19 พัฒนาการอัตลักษณ์ด้านการส่งผลกระทบในเรื่องสั้นของทัศนาวดี

ทศวรรษที่ 1 (2535-2545)	ทศวรรษที่ 2 (2546-2556)
ผู้เขียนตั้งจุดมุ่งหมายของการเขียนเรื่องสั้นช่วงแรก เพื่อหวังให้ส่งผลกระทบต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง อันเป็นแนวความคิดที่เกิดมาจากผลของความขัดแย้งระหว่างบุคคลนั่นเอง แสดงให้เห็นว่า เรื่องราวส่วนตัวอันเกิดมาจากแรงบันดาลใจเกี่ยวกับประสบการณ์ตรงนั้น เป็นเรื่องเฉพาะ จำกัดในวงแคบ พุ่งเป้าไปที่คนใดคนหนึ่ง	เรื่องสั้นในช่วงหลัง ผู้เขียนได้ให้ความสำคัญกับสังคมและวิถีชีวิตของผู้คนมากยิ่งขึ้น การนำเสนอเรื่องราวผ่านงานเขียน เริ่มเน้นไปที่ภาพของสังคมและวัฒนธรรม ในเชิงวิพากษ์ ให้ข้อคิดเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว แม้ผู้เขียนจะไม่บอกโดยตรง แต่ก็ได้ซุกซ่อนสารไว้ในถ้อยคำและน้ำเสียง โดยผ่านการพรรณนาและคำพูดของตัวละคร

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษาวิเคราะห์อัตลักษณ์การสร้างสรรคัวรรณกรรมเรื่องสั้นของทัศนาวดีในรอบสองทศวรรษทั้ง 9 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านแรงบันดาลใจ 2) ด้านการตั้งชื่อเรื่อง 3) ด้านการสร้างแก่นเรื่อง 4) ด้านการสร้างโครงเรื่อง 5) ด้านการสร้างตัวละคร 6) ด้านการสร้างฉาก บรรยากาศ 7) ด้านกลวิธีการนำเสนอ 8) ด้านกลวิธีการดำเนินเรื่อง และ 9) ด้านการส่งผลกระทบต่อแต่ละหัวข้อจะประกอบไปด้วยประเด็นย่อยที่ผู้เขียนเลือกหยิบไปใช้ในการสร้างสรรคัเรื่องสั้น เมื่อนำส่วนประกอบของอัตลักษณ์แต่ละด้านที่ศึกษาเรื่องสั้นแต่ละเรื่องมารวมกัน จะเห็น “กระบวนการ” ในการทำงานสร้างสรรคัที่ชัดเจนของทัศนาวดี นับเป็นกรณีศึกษาที่เกิดคุณค่าแก่การศึกษาวเคราะห์วรรณกรรมต่อไป

เพื่อเป็นการแสดงให้เห็น “อัตลักษณ์” หรือลักษณะเฉพาะของทัศนาวดีในการสร้างสรรคัวรรณกรรมเรื่องสั้น จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างเรื่องสั้นจำนวน 63 เรื่อง จึงนำเสนอสรุปผลการวิเคราะห์ในลักษณะตาราง ดังนี้

ตาราง 20 สรุปอัตลักษณ์การสร้างสรรคัวรรณกรรมเรื่องสั้นของทัศนาวดีในรอบสองทศวรรษ

	อัตลักษณ์	จำนวน	ร้อยละ		อัตลักษณ์	จำนวน	ร้อยละ
แรงบันดาลใจ	ประสบการณ์ตรง	23	36.51	ฉาก บรรยากาศ	สภาพวิถีชีวิต	17	26.98
	ข่าวสารเหตุการณ์	13	20.63		สิ่งประดิษฐ์	16	25.39
	การสนทนาแลกเปลี่ยน	12	19.05		ธรรมชาติ	12	19.05
	การสังเกตบริบทชีวิต	10	15.88		นามธรรม	11	17.47
	จากการอ่านหนังสือ	5	7.93		ช่วงเวลา	7	11.11
ข้อเรื่อง	จากเหตุการณ์สำคัญ	23	36.51	กลวิธีการนำเสนอ	ผ่านสายตาพระเจ้า	34	52.38
	จากแก่นของเรื่อง	13	20.63		ผ่านตัวละครเอก	16	25.39
	จากพฤติกรรมตัวละคร	10	15.88		ผ่านตัวละครรอง	12	19.05
	จากคำคม บทเพลง	9	14.28		ผ่านบุคคลที่ 3	1	1.59
	จากตัวละครสำคัญ	8	12.70		ผ่านผู้อยู่ในเหตุการณ์	1	1.59
แก่นเรื่อง	แสดงสภาพเหตุการณ์	18	28.59	ดำเนินเรื่อง	ตามลำดับเวลา	41	65.08
	แสดงทัศนะ	16	25.39		ปัจจุบันอดีตปัจจุบัน	14	22.22
	แสดงพฤติกรรม	16	25.39		ย้อนหลัง	6	9.53
	แสดงอารมณ์	13	20.63		สลับฉาก	2	3.17
โครงเรื่อง	ขัดแย้งสังคมวัฒนธรรม	21	33.33	ผลกระทบ	ปัจเจกบุคคล	20	31.75
	ขัดแย้งกับคนอื่น	17	26.98		สังคมวัฒนธรรม	12	19.05
	ขัดแย้งทางการเมือง	10	15.88		การศึกษา	11	17.47
	ขัดแย้งกับตัวเอง	10	15.88		การเมือง	9	14.28
	ขัดแย้งกับธรรมชาติ	5	7.93		เศรษฐกิจ	5	7.93
ตัวละคร	ดี	27	42.86		บุคคลโดยรวม	4	6.35
	ดีเป็นร้าย	20	31.74		อื่น ๆ	2	3.17
	ร้าย	8	12.70				
	ร้ายเป็นดี	8	12.70				

บทที่ 5

อัตลักษณ์การสร้างสรรคัวรรณกรรมเรื่องสั้นแนววัฒนธรรมสัมพันธ์ ชุด “พัตมา..พลัดไป” ของทัศนาวดี

ผลจากการศึกษาวิจัยในบทที่ 4 ทำให้เห็นความชัดเจนในกระบวนการสร้างสรรคังานวรรณกรรมเรื่องสั้นของทัศนาวดี นับเป็นการทบทวน แจกแจงและอธิบายถึงอัตลักษณ์ที่ผู้วิจัยในฐานะผู้ประพันธ์ ได้นำมายึดเป็นกรอบและนำเสนอไว้ในบทนี้ เพื่อกำหนดอัตลักษณ์การสร้างสรรคัวรรณกรรมเรื่องสั้นแนววัฒนธรรมสัมพันธ์ชุด “พัตมา...พลัดไป” ของทัศนาวดี ตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 โดยใช้กรอบอัตลักษณ์ที่ได้ศึกษาวิเคราะห์เรื่องสั้นจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 63 เรื่อง นำมาใช้ในการอธิบายเนื้อหาบทนี้ ซึ่งถือเป็นวิธีการทำงานที่เกิดจากการวางระบบไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้งานประพันธ์เป็นไปอย่างราบรื่น มีทิศทางที่แน่นอนและเป็นขั้นตอนตรงตามความตั้งใจของผู้ประพันธ์ ซึ่งได้กำหนดการสร้างสรรคัเรื่องสั้นไว้ 9 เรื่อง ได้แก่ 1) จ๊ะเอ๋ 2) พื้นที่ส่วนบุคคล..ห้ามเข้า ! 3) ล่องไหลไปตามกรรม 4) พัตมา...พลัดไป 5) อำนาจศาล 6) จำเลย 7) ตอนกลางของเรื่อง 8) คายฝรั่ง และ 9 เขาไปกันหมดแล้ว โดยแสดงการเตรียมข้อมูลตามกรอบอัตลักษณ์ทั้ง 9 ด้าน นำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. อัตลักษณ์ด้านแรงบันดาลใจ
2. อัตลักษณ์ด้านการตั้งชื่อเรื่อง
3. อัตลักษณ์ด้านการตั้งแก่นเรื่อง
4. อัตลักษณ์ด้านการวางโครงเรื่อง
5. อัตลักษณ์ด้านการสร้างตัวละคร
6. อัตลักษณ์ด้านการสร้างฉาก บรรยากาศ
7. อัตลักษณ์ด้านกลวิธีการนำเสนอ
8. อัตลักษณ์ด้านการดำเนินเรื่อง
9. อัตลักษณ์ด้านการส่งผลกระทบ

อัตลักษณ์ด้านแรงบันดาลใจ

การสร้างแรงบันดาลใจในการ “คิดประเด็น” ของเรื่อง หมายถึง การบอกถึงที่มาของเรื่องว่าเกิดขึ้นมาได้อย่างไร กรอบอัตลักษณ์ด้านแรงบันดาลใจที่นำมาศึกษา แบ่งออกเป็น 5 ประเภท ตามลำดับที่แสดงในตารางในภาคผนวก คือ 1) แรงบันดาลใจจากประสบการณ์ตรง

2) แรงบันดาลใจจากข่าว เหตุการณ์ 3) แรงบันดาลใจจากการแลกเปลี่ยนสนทนา 4) แรงบันดาลใจจากการอ่านหนังสือ และ 5) แรงบันดาลใจจากการสังเกตบริบทของชีวิต เรื่องสั้น ทั้ง 9 เรื่อง ได้ที่มาจากแรงบันดาลใจแตกต่างกันออกไป อธิบายลักษณะของแรงบันดาลใจ ตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้

1. แรงบันดาลใจจากการสังเกตบริบทของชีวิต แรงบันดาลใจจากการสังเกตบริบทของชีวิต หมายถึง การสังเกต พิจารณาสภาพแวดล้อม เหตุการณ์ วิถีชีวิตของผู้คน จำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ จ๊ะเอ๋, ล่องไหลไปตามกรรม, พัดมา...พลัดไป, จำเลย และเขาไปกันหมดแล้ว

1.1. จ๊ะเอ๋ แรงบันดาลใจของเรื่องนี้เกิดจากการที่ผู้ประพันธ์สังเกตปรากฏการณ์อย่างหนึ่งเวลาเดินทางไปยังที่ต่าง ๆ คือ มีการก่อสร้าง “รีสอร์ท” ขึ้นมากมายไม่ว่าจะเป็นในเมืองหรือตามชนบท จนเกิดคำถามขึ้นในใจว่า คนกลุ่มไหนบ้างที่มาใช้บริการ และจากพฤติกรรมของคนในปัจจุบันที่ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับเรื่องเพศ ไม่รักนวลสงวนตัว แทบกลายเป็นเรื่องปกติไปแล้ว ไม่ว่าจะเพศ ฐานะใด

1.2 ล่องไหลไปตามกรรม แรงบันดาลใจของเรื่องนี้เกิดจากการสังเกตวิถีชีวิตของนักศึกษา เนื่องจากผู้ประพันธ์เป็นอาจารย์สอนในมหาวิทยาลัย จึงมีความใกล้ชิดและเห็นพฤติกรรมต่าง ๆ ของนักศึกษาในปัจจุบัน บางครั้งก็อดที่จะนำมาเปรียบเทียบกับตอนที่ยังเรียนมหาวิทยาลัยไม่ได้ ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง โดยเฉพาะวัฒนธรรมการคบหาเพื่อนต่างเพศ การที่สังเกตแวตาสุนัขที่เจ้าของนำมาทิ้งก็เป็นอีกแรงบันดาลใจที่อยากนำเสนอเรื่องนี้

1.3 พัดมา...พลัดไป แรงบันดาลใจของเรื่องนี้เกิดขึ้นจากการสังเกตเห็นความเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการจัดงานเฉลิมฉลอง “พืดยศ” ตามสถานที่ต่าง ๆ ทั้งการจัดขบวนแห่ที่ใหญ่โตมโหฬาร โดยเฉพาะมหรสพร่วมสมัยที่ขัดแย้งกับงานพิธีอันดั้งเดิมแต่เก่าก่อน ความเดือดร้อนด้านการจราจร และการทำร้ายกันของบรรดาวัยรุ่นเลือดร้อน เป็นแรงบันดาลใจที่อยากนำเสนอปรากฏการณ์

1.4 จำเลย แรงบันดาลใจของเรื่องนี้เกิดจากการสังเกตปรากฏการณ์อย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านเกี่ยวกับการรับนักเรียนระดับอนุบาลและประถมศึกษาออกไปเรียนโรงเรียนในเมืองสิ่งนี้เกิดจากหลายสาเหตุ ต้นตอเกิดจากความคิด ความเชื่อ การทำธุรกิจ และการให้โอกาสทางการศึกษาอย่างเสรี สะท้อนให้เห็นถึงวิถีทางวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปของคนในหมู่บ้าน เป็นเรื่องสำคัญที่ไม่ควรละเลย

1.5 เขาไปกันหมดแล้ว แรงบันดาลใจของเรื่องนี้เกิดจากการสังเกตเกี่ยวกับวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของนักศึกษาในปัจจุบันที่หลงไปกับความเจริญทางวัตถุ ทอดทิ้ง

วัฒนธรรมรากเหง้าของบรรพบุรุษ รวมทั้งการเฝ้ามองวัฒนธรรมองค์กร การทำงานในระบบราชการที่มีข้อบกพร่องอยู่มาก

2. แรงบันดาลใจจากการสนทนาแลกเปลี่ยน หมายถึง การพูดคุย วิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ พื้นที่ส่วนบุคคล..ห้ามเข้า !, ตอนกลางของเรื่อง และค้ายฝรั่ง

2.1 พื้นที่ส่วนบุคคล..ห้ามเข้า ! แรงบันดาลใจของเรื่องนี้เกิดจากการสนทนากับเพื่อนสนิทคนหนึ่งคือ “ไพวรินทร์ ชาวงาม” กวีซีไรต์ปี 2538 จากรวมกวีนิพนธ์มาทำนกล้วย เวลาเดินทางไปบรรยายด้วยกัน เรื่องที่มักนำมาคุยกันเสมอคือเรื่องราวของคนบ้าที่เดินอยู่ข้างถนนตามสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งนับวันจะมีมากขึ้น จนเกิดข้อสงสัยร่วมกันว่า “เขาเป็นคนบ้าจริงหรือเปล่า” และวัฒนธรรมของคนบ้ากับคนดีจะอยู่ร่วมกันได้อย่างไร

2.2 ตอนกลางของเรื่อง แรงบันดาลใจของเรื่องนี้เกิดจากการได้พูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์เรื่อง “เมียฝรั่ง” กับคุณจุไรรัตน์ แสนใจรักษ์ หรือ “วันวิ รุ่งแสง” กวีสาวเจ้าของรางวัลกวีนิพนธ์ดีเด่น สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย โดยได้ข้อมูลมาว่าผู้หญิงไทยคนหนึ่งแต่งงานอยู่กับ “สามีฝรั่ง” พร้อมกันที่เดียวสองคน ฝรั่งทั้งสองคนนี้อยู่คนละประเทศและมาพักที่ภรรยาที่เมืองไทยในช่วงเวลาไม่พร้อมกัน เป็นแรงบันดาลใจให้ผู้ประพันธ์มองชีวิตได้ในอีกแง่มุมหนึ่งด้วยความระมัดระวังว่า รูปแบบชีวิตคนเรานี้ช่างหลากหลายและโลดโผน

2.3 ค้ายฝรั่ง แรงบันดาลใจของเรื่องนี้เกิดจากการสนทนากับเพื่อนสนิทอีกคนหนึ่งคือ “ดร.สว่าง ไชยสงค์” ครูชำนาญการพิเศษ หัวหน้าหมวดภาษาไทย โรงเรียนอนุกุลนารี จังหวัดกาฬสินธุ์ เนื่องจากว่า ดร.สว่าง มีความสามารถพิเศษหลายอย่าง โดยเฉพาะการเป็น “หมอมพรหมณ์” สู้ขวัญในงานพิธีมงคลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการขึ้นบ้านใหม่ บวชขนาด หรือแต่งงาน วันหนึ่ง ดร.สว่าง ได้พูดคุยถึงการไปสู้ขวัญในพิธีแต่งงานของลูกสาวเพื่อนร่วมงานกับหนุ่มฝรั่ง โดยได้เล่าถึงบรรยากาศอย่างละเอียด ผู้เขียนจึงเกิดแรงบันดาลใจที่จะนำเสนอและมองปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมนี้

3. แรงบันดาลใจจากข่าว เหตุการณ์ หมายถึง การรับฟังข้อมูลจากข่าวสารบ้านเมือง หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม อาจเป็นประเด็นที่น่าสนใจ จำนวน 1 เรื่อง ได้แก่ อำนาจศาล

อำนาจศาล แรงบันดาลใจของเรื่องนี้เกิดจากการได้ดูข่าว เหตุการณ์เกี่ยวกับความขัดแย้งทางการเมือง โดยเฉพาะเรื่องความยุติธรรมของศาล จนเกิดมีวาทกรรมติดปากในเรื่องนี้ว่า “สองมาตรฐาน” มีการวิพากษ์วิจารณ์เรื่องการทำหน้าที่ของศาลอย่างกว้างขวาง

นักวิชาการ นักการเมืองหลายคนสัมภาษณ์ออกสื่อในเรื่องนี้ ต่างมีมุมมอง เหตุผลต่างกันไประหว่างความถูกต้องตามตัวบทกฎหมาย และคุณธรรมจริยธรรม วัฒนธรรม ความเชื่อ ประเพณี โดยชี้ว่านี่คือปัญหาของความขัดแย้งประการหนึ่ง

อัตลักษณ์ด้านการตั้งชื่อเรื่อง

ชื่อเรื่องเป็นสิ่งที่สร้างความสะดุดใจให้กับผู้อ่านเป็นลำดับแรก และสามารถเข้าถึงได้ง่ายที่สุด กรอบอัตลักษณ์ด้านการตั้งชื่อเรื่องที่น่าสนใจ แบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ 1) ตั้งชื่อจากตัวละครสำคัญ 2) ตั้งชื่อจากแก่นเรื่อง 3) ตั้งชื่อจากเหตุการณ์สำคัญ 4) ตั้งชื่อจากพฤติกรรมตัวละคร และ 5) ตั้งชื่อจากคำคม บทเพลง เรื่องสั้นทั้ง 9 เรื่อง ผู้เขียนได้คิดชื่อเรื่องสั้นไว้ก่อนลงมือสร้างสรรค์ โดยอาศัยกรอบอัตลักษณ์ด้านการตั้งชื่อเรื่องดังกล่าวอธิบายลักษณะของการตั้งชื่อเรื่อง ซึ่งกำหนดที่มาของชื่อเรื่องไว้ 2 ประเภทเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้

1. **ตั้งชื่อจากแก่นเรื่อง** จำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ ล่องไหลไปตามกรรม, พัดมา..พลัดไป, อำนาจศาล, จำเลย, ตอนกลางของเรื่อง และเขาไปกันหมดแล้ว

1.1 **ล่องไหลไปตามกรรม** การตั้งชื่อเรื่องสั้นเรื่องนี้ ผู้ประพันธ์มองไปที่ภาพเหตุการณ์ในเรื่องที่สะท้อนให้เห็น “ชะตากรรม” ของนักศึกษา และ สุนัข ที่นำมาเลี้ยงว่าชีวิตไม่แตกต่างกันนัก คือไร้อนาคต ขาดสติในการดำเนินชีวิต ช่วยเหลือดูแลตัวเองไม่ได้ นำชีวิตไปผูกติดกับปัจจัยภายนอกมากเกินไป กระทั่งยอมปล่อยให้ชีวิต “ล่องไหลไปตามกรรม”

1.2 **พัดมา..พลัดไป** ตั้งชื่อเรื่องสั้นเรื่องนี้แก่นของเรื่องคือเป็นเรื่องราวที่นำเสนอ “การได้มา” และ “การสูญเสีย” โดยใช้ภาพแทนในการสื่อสาร เพื่อบอกว่าชีวิตไม่มีอะไรแน่นอน ทุกสิ่งล้วนมีพบมีจาก

1.3 **อำนาจศาล** การตั้งชื่อเรื่องสั้นเรื่องนี้อาศัยการสรุปจากแก่นเรื่องเกี่ยวกับ “อำนาจ” ของสิ่งที่คุณสองกลุ่มต่างนับถือศรัทธา โดยผู้ประพันธ์กำหนดในเรื่องให้เป็น “ศาล” ที่มีความหมายแตกต่างกัน อันนำมาซึ่งปัญหาและความขัดแย้งภายในเรื่อง

1.4 **จำเลย** การตั้งชื่อเรื่องสั้นเรื่องนี้มาจากการสรุปแก่นเรื่อง เนื่องจากเหตุการณ์ในเรื่องนั้นนำเสนอปรากฏการณ์ในสังคมปัจจุบันที่ผู้คนต่างตกเป็น “เหยื่อ” หรือเป็น “จำเลย” ในหลากหลายลักษณะ ไม่ว่าจะป็นข้าราชการ ชาวบ้าน แม้กระทั่งเด็กตัวเล็ก ๆ

1.5 **ตอนกลางของเรื่อง** การตั้งชื่อเรื่องสั้นเรื่องนี้มาจากแก่นของเรื่องที่ผู้ประพันธ์กำหนดไว้ว่า การดำเนินชีวิตนั้นเป็น “ตอนกลาง” ของชีวิต มีเกิด เป็นตอนต้น และความตายเป็นตอนปลายทาง ตัวละครที่เล่าเรื่องของตัวเองย้อนไปตั้งแต่วัยเยาว์เรื่อยมา ถือว่า

เป็นเส้นทางหรือกรณีศึกษาของชีวิตคนเราคนหนึ่ง แต่เรื่องราวเหล่านั้นก็ยังไม่สิ้นสุด トラบไตที่ยังมีลมหายใจ สิ่งที่เกิดขึ้นมันก็คือ “ตอนกลางของเรื่อง” นั่นเอง

1.6 เขาไปกันหมดแล้ว การตั้งชื่อ “เขาไปกันหมดแล้ว” มาจากแก่นเรื่องที่น่าเสนอการดำเนินชีวิตของตัวละครแบบดั้งเดิม ไม่ทันสมัย และมีคุณธรรมจริยธรรม มีความรักในวัฒนธรรมรากเหง้า ขณะที่คนส่วนใหญ่มองว่าเป็นความเชย ล้าสมัย และมีความรู้สึกไม่เป็นมิตร จนเกิดปัญหาการอยู่ร่วมกัน เพราะคนอื่น “เขาไปกันหมดแล้ว”

2. ตั้งชื่อจากเหตุการณ์สำคัญ จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ จะเอ๋, พื้นที่ส่วนบุคคล...ห้ามเข้า ! และกายฝรั่ง

2.1 จะเอ๋ การตั้งชื่อเรื่องสั้นเรื่องนี้ ผู้ประพันธ์ได้วางแผนในการเขียน โดยอาศัยฉากสำคัญของเรื่องมาเป็นชื่อเรื่อง ซึ่งได้กำหนดให้ “พ่อ แม่ และลูก” ต่างพากันนอนมาที่รีสอร์ทแห่งเดียวกัน และ “จะเอ๋” กันในที่สุด

2.2 พื้นที่ส่วนบุคคล...ห้ามเข้า ! การตั้งชื่อเรื่องนี้ได้จากเหตุการณ์สำคัญที่ตัวละครทดลองเสี่ยงเดินทางและแต่งตัวคล้ายคนเร่ร่อนจรจัดหรือคนบ้าในสายตาของคนทั่ว ๆ และเกิดเหตุการณ์โดนคนบ้าจริง ๆ ทำร้าย ทำให้คิดว่า พื้นที่บางพื้นที่ มันเป็นที่ส่วนบุคคล

2.3 กายฝรั่ง เรื่องสั้นเรื่องนี้ตั้งชื่อเรื่องจากเหตุการณ์ที่ตัวละครเอก ทำหน้าที่หมอปราบภยันในพิธีแต่งงานระหว่างหญิงสาวคนไทยกับฝรั่ง คำว่า “กาย” เป็นภาษาถิ่นอีสาน หมายถึง สิ่งของหรือเงินทองที่ใช้ในพิธีกรรม เหมือนเป็น “ค้ายกครุ” นั่นเอง

อัตลักษณ์ด้านการสร้างแก่นเรื่อง

แก่นเรื่องเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งที่เป็นตัวกำหนดทิศทางและเนื้อหาของเรื่องได้ อีกทั้งยังควบคุมให้นำเสนอตามประเด็นที่ได้วางแผนเอาไว้ กรอบอัตลักษณ์ด้านการสร้างแก่นเรื่องนั้นมักสังเกตจากการนำเสนอเรื่อง อาจปรากฏได้ทั้งในแง่ของเสียงและน้ำเสียง แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) แก่นเรื่องมุ่งแสดงทัศนะ 2) แก่นเรื่องมุ่งแสดงพฤติกรรม 3) แก่นเรื่องมุ่งแสดงอารมณ์และ 4) แก่นเรื่องมุ่งแสดงเหตุการณ์เมื่อพิจารณาตามแนวเรื่องที่วางไว้แล้ว แก่นเรื่องของเรื่องสั้นที่วางแผนสร้างสรรค์ทั้ง 9 เรื่อง อธิบายลักษณะของแก่นเรื่อง ตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้

1. แก่นเรื่องมุ่งแสดงทัศนะ ผู้เขียนวางแผนกำหนดแก่นเรื่องเพื่อแสดงทัศนะไว้ 3 เรื่อง ได้แก่ พื้นที่ส่วนบุคคล...ห้ามเข้า !, อำนาจศาล และตอนกลางของเรื่อง

1.1 พื้นที่ส่วนบุคคล...ห้ามเข้า ! การสร้างแก่นเรื่องของเรื่องสั้นเรื่องนี้ ต้องการที่จะแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมบางอย่างว่า ในบางบริบทของสังคมที่คนเรามาอยู่ร่วมกันนั้นไม่ควรก้าวร้าวละเมิดสิทธิ์กัน

1.2 อำนาจศาล การสร้างแก่นเรื่องของเรื่องสั้นเรื่องนี้เพื่อแสดงความคิดเห็น หรือทัศนะของผู้ประพันธ์ผ่านเหตุการณ์หรือความขัดแย้งกันระหว่างวิถีดั้งเดิมที่ใช้ “ศาลเจ้า” เป็นตัวแทน และวิถีใหม่ที่ใช้ “ศาลสถิตยุติธรรม” เป็นตัวแทน ความคิดที่แตกต่างกันนี้ทำให้เกิดปัญหาขึ้นในสังคม

1.3 ตอนกลางของเรื่อง เรื่องสั้นเรื่องนี้แสดงทัศนะของผู้ประพันธ์ผ่านเรื่องราวทั้งหมด โดยเสนอทัศนะว่า บทบาทของคนขณะมีลมหายใจอยู่นั้น ไม่ว่าจะสั้นหรือยาว ล้วนเป็น “ตอนกลางของเรื่อง”

2. แก่นเรื่องมุ่งแสดงภาพเหตุการณ์ ผู้เขียนวางแผนกำหนดแก่นเรื่องเพื่อแสดงเหตุการณ์ไว้ 3 เรื่อง ได้แก่ พัดมา...พลัดไป, จำเลย และกายฝรั่ง

2.1 พัดมา...พลัดไป เรื่องสั้นเรื่องนี้ ผู้ประพันธ์มุ่งนำเสนอแก่นเรื่องผ่านเหตุการณ์สำคัญสองเหตุการณ์คือ เหตุการณ์แรก คือ “งานฉลองพัดยศ” ของหลวงพ่อ และเหตุการณ์ที่สองคือ “งานสวดศพ” หลานชายของหลวงพ่อ เนื่องจากโดนคู่อริทำร้ายจนเสียชีวิตในขบวนแห่พัดยศ

2.2 จำเลย เรื่องสั้นเรื่องนี้ แสดงแก่นเรื่องที่นำมาจากเหตุการณ์ในเรื่องหลาย ๆ เหตุการณ์ที่ได้วางเอาไว้ อาทิ โรงเรียนประจำหมู่บ้านที่เกิดปัญหาเด็กไม่ยอมเรียน โรงเรียนเอกชนที่เรียกเก็บเงินเพิ่มเติม หรือเหตุการณ์สุดท้ายคือ เด็กนักเรียนอนุบาลโดนจับเพราะตำรวจค้นเจอ “ยาบ้า” ในกระเป๋า

2.3 กายฝรั่ง เรื่องสั้นเรื่องนี้นำเสนอแก่นเรื่องที่มาจากเหตุการณ์สำคัญในเรื่องคือการทำพิธีแต่งงานแบบ “ร่วมสมัย” ของพราหมณ์ มีการผสมผสานกันทางวัฒนธรรม สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของคนปัจจุบันในอีกแง่มุมหนึ่ง

3. แก่นเรื่องมุ่งแสดงพฤติกรรม ผู้เขียนวางแผนกำหนดแก่นเรื่องเพื่อแสดงพฤติกรรมไว้ 2 เรื่อง ได้แก่ ล่องไหลไปตามกรรม และเขาไปกันหมดแล้ว

3.1 ล่องไหลไปตามกรรม แก่นของเรื่องสั้นเรื่องนี้ ผู้ประพันธ์ได้กำหนดขึ้นจากภาพรวมการดำเนินชีวิตของตัวละครที่เป็นนักศึกษา อันได้รับอิทธิพล แนวความคิดจากวัฒนธรรมต่างชาติ ละเลยคุณค่าของวัฒนธรรมรากเหง้า ปล่อยชีวิตให้ล่องไหลไปตามกรรม

3.2 เขาไปกันหมดแล้ว เรื่องสั้นเรื่องนี้ นำเสนอแก่นเรื่องโดยยึดพฤติกรรมของตัวละครที่พยายามรักษาวิถีการดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิมไว้อย่างสุดความสามารถ แม้จะต้องต่อสู้และเผชิญกับปัญหาความเปลี่ยนแปลงภายนอกก็ตาม

4. แก่นเรื่องมุ่งแสดงอารมณ์ ผู้เขียนวางแผนกำหนดแก่นเรื่องเพื่อแสดงภาวะอารมณ์ไว้ 1 เรื่อง ได้แก่ **จะเอ๋**

จะเอ๋ แก่นเรื่องของเรื่องสั้นเรื่องนี้แสดงให้เห็นถึงการปล่อยกายปล่อยใจ ปล่อยชีวิตของตัวเองไปตามอารมณ์ปรารถนาโดยไม่มองเห็นความสำคัญของความถูกต้อง จนเกิดปัญหาขึ้น ทั้งในระดับบุคคล และส่วนรวม

อัตลักษณ์ด้านการสร้างโครงเรื่อง

โครงเรื่องเป็น “ชุดเหตุการณ์” สำคัญที่ผู้เขียนได้ร่างคร่าวๆเอาไว้เพื่อนำมาเรียบเรียงให้สอดคล้องกันอย่างกลมกลืน มีเหตุผล และน่าสนใจ หัวใจของโครงเรื่องอยู่ที่ “ความขัดแย้ง” (Conflict) ซึ่งในกรอบอัตลักษณ์ของการสร้างโครงเรื่องที่ยึดเอาความขัดแย้งเป็นหลัก แบ่งออกเป็น 5 ประเภทคือ 1) ความขัดแย้งกับตัวเอง 2) ความขัดแย้งกับคนอื่น 3) ความขัดแย้งกับธรรมชาติ 4) ความขัดแย้งกับวัฒนธรรม และ 5) ความขัดแย้งทางการเมือง ในรวมเรื่องสั้นแนววัฒนธรรมสัมพันธ์ชุด “พัดมา...พลัดไป” นี้ ได้ยึดเอาประเด็นปัญหาที่เกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเป็นหลัก ดังนั้นการสร้างโครงเรื่องของเรื่องสั้นทั้ง 9 เรื่อง ในรวมเรื่องสั้นชุดนี้จึงอาศัยความขัดแย้งทางวัฒนธรรมเพียงประเด็นเดียว อธิบายลักษณะของการวางโครงเรื่องที่วางแผนเอาไว้ ตามลำดับ ดังนี้

ความขัดแย้งทางวัฒนธรรม

1. **จะเอ๋** เป็นเรื่องราวของครอบครัวหนึ่ง พ่อเป็นข้าราชการตำรวจในอำเภอ แม่เป็นแม่บ้าน ลูกสาวชื่อ “จะเอ๋” เรียนชั้น ม. สอง โรงเรียนมัธยมประจำตำบล พ่อกับแม่ต่างแอบมีกิ๊ก ลูกสาวก็มีแฟน ซึ่งถือเป็น “ค่านิยมใหม่” ที่เลวร้าย ทั้งหมดมาพบกันที่รีสอร์ทแห่งหนึ่ง โดยบังเอิญ ทำให้เกิดเรื่องราวบานปลายใหญ่โต

2. **พื้นที่ส่วนบุคคล...ห้ามเข้า!** เป็นเรื่องราวระหว่างเพื่อน คนหนึ่งรับราชการครูอีกคนเป็นกวี ต่างสงสัยว่าคนที่เดินไปตามถนนเป็นคนบ้า เร่ร่อนจรจัดจริงหรือไม่ บางครั้งเกิดนึกอิจฉาชีวิตที่อิสระเสรีนั้น จนในที่สุด เพื่อนที่เป็นกวีก็ตัดสินใจทดลองใช้ชีวิตแบบใหม่ ออกเดินทางเหมือนคนบ้าที่เข้าใจ และเพียงชั่วข้ามคืน เขาก็ถูกคนบ้าทำร้าย

3. **ล่องไหลไปตามกรรม** เป็นเรื่องของนักศึกษาหนุ่มสาวที่ใช้ชีวิตร่วมกันในหอพัก โดยที่พ่อแม่ผู้ปกครองไม่รู้เรื่องด้วย ทั้งคู่ซื่อสุ้นซัพันธุ์ซึ่สุผสมพุดเดิ้ลมาเลี้ยง นับเป็นการสร้าง

รูปแบบชีวิตใหม่ของผู้ศึกษาปริญญาชนร่วมสมัย แต่พอต่อมาเมื่อความรักโรยราลง ต่างคนต่างไป เมื่อแยกทางกัน หญิงสาวก็นำสุนัขที่หมอรักแล้วเช่นกัน มาทิ้งที่วัด และสุดท้ายมันก็ตกเป็นอาหารของคนงานก่อสร้าง

4. พัดมา...พัดไป เป็นเรื่องของการทำงานฉลองพัสดุให้กับหลวงพ่อกับมีการจัดขบวนแห่ต้อนรับอย่างใหญ่โต ทั้งมโหรี ดนตรี โคโยตี้ หมอลำซึ่งจังหวะเร้าใจในขบวน และในเหตุการณ์เฉลิมฉลองนั่นเอง ้วยรุ่นเมาเหล้าไล่ทำร้ายกัน จนทำให้หลานชายหลวงพ่อตาย สุดท้าย มหรสพฉลองพัสดุของหลวงพ่อดึงดูด เป็นงานสวดศพหลานชายแทน

5. อำนาจศาล เป็นเรื่องราวเหตุการณ์ความขัดแย้งระหว่างเจ้าของรีสอร์ทกับแขกที่เข้ามาพัก ทั้งสองฝ่ายมีความเกี่ยวข้องกับผู้พิพากษา ฝ่ายหนึ่งเป็นเพื่อน อีกฝ่ายเป็นญาติ ฝ่ายญาติผู้พิพากษาเข้ามาพักที่รีสอร์ทแล้วโดนผีนางไม้หลอกหลอนจนบาดเจ็บล้มป่วย เรียกกร้องให้เจ้าของรีสอร์ทชดใช้ค่าเสียหาย จ่ายค่ารักษาพยาบาล แต่ไม่เป็นผล เกิดการถกเถียงกันระหว่างข้อกฎหมายกับความชอบธรรม วิทยาศาสตร์กับไสยศาสตร์

6. จำเลย เป็นเรื่องราวปรากฏการณ์ใหม่ในหมู่บ้านเกี่ยวกับการหลั่งไหลออกไปเรียนโรงเรียนเอกชนในตัวเมืองของเด็ก ๆ ทำให้โรงเรียนในหมู่บ้านไม่มีใครอยากส่งลูกหลานเข้าเรียน เพราะคิดว่าเซย ไม่ทันสมัย ไม่มีคุณภาพ ต่างคิดว่าการส่งลูกหลานเข้าเรียนโรงเรียนเมืองจะทำให้มีความก้าวหน้าในอนาคต ทั้ง ๆ ที่ยังมีปัญหาตามมามากมาย

7. ตอนกลางของเรื่อง เป็นเรื่องราวความสัมพันธ์ของชายหญิงคู่หนึ่ง โดยฝ่ายชายได้บอกเล่าชีวิตของหญิงสาวที่โลดแล่นไปกับวิถีวัฒนธรรมใหม่ ค่านิยมแบบใหม่ที่มีการเป็น “เมียฝรั่ง” ที่เดียวสองคน มีฐานะร่ำรวย แต่ชีวิตแห่งแสง หยาบกระด้าง ไม่มีความสุขที่แท้จริง

8. ค่ายฝรั่ง เป็นเรื่องราวของหมอปราหมณ์ ผู้ประกอบพิธีสู่ขวัญบายศรีในงานแต่งงานของลูกสาวเพื่อนที่ได้สามีฝรั่ง เหตุการณ์ในพิธีมีการประยุกต์ “ของเก่า” กับ “ของใหม่” เข้าผสมผสานกัน เช่น การปรับแต่งบทสวดเรียกขวัญให้เข้ากับยุคสมัย การ “ป้อนเค้ก” แทน “ไข่ต้ม” เป็นต้น

9. เขาไปกันหมดแล้ว เป็นเรื่องราวของการยืนหยัดใช้ชีวิตแบบดั้งเดิมที่ดูเหมือนจะเป็น “ปฏิปักษ์” กับวิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่ที่หลงมัวเมาไปกับความเจริญทางวัตถุ วัฒนธรรมใหม่ที่คนไม่เน้นคุณค่าทางจิตใจเหมือนเดิม แม้กระทั่งวัฒนธรรมองค์กร การทำงานก็เกิดปัญหาขึ้นมากมาย จึงดูเหมือนว่าคนที่ใช้ชีวิตแบบดั้งเดิม อันถูกต้องชอบธรรม กลับเป็นฝ่ายโดดเดี่ยว มีชีวิตอย่างยากลำบาก

อัตลักษณ์ด้านการสร้างตัวละคร

ตัวละครในเรื่องสั้นมีความสำคัญในฐานะเป็นผู้มีบทบาทในการดำเนินเรื่อง แสดงให้เห็นประเด็นเนื้อหา ปัญหาที่เกิดขึ้นผ่านพฤติกรรมในมิติต่าง ๆ ซึ่งอาจมีลักษณะคงที่หรือเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ ขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้ประพันธ์ที่ต้องการเน้นให้ผู้อ่านได้รับแง่คิดอย่างไร เห็นอะไรในเรื่องสั้นนั้น

ตัวละครอาจแบ่งออกได้ 3 ประเภท คือ ตัวละครเอก ตัวละครรอง และตัวละครประกอบ ส่วนใหญ่เรื่องสั้นมักมีตัวละครอยู่ระหว่าง 3-5 ตัว และมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันไป อาจคล้ายตามหรือขัดแย้งกัน ขึ้นอยู่กับการวางโครงเรื่อง และเพื่อให้เป็นเอกภาพ การศึกษาอัตลักษณ์ตัวละครในครั้งนี้ จึงจะศึกษาเฉพาะตัวละครที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในเรื่อง คือ ตัวละครเอก เท่านั้น

กรอบอัตลักษณ์ที่กำหนดขึ้นเพื่อวางแผนสร้างตัวละครนั้น มีส่วนสัมพันธ์กับหลาย ๆ องค์ประกอบ อาทิ แก่นเรื่อง โครงเรื่อง การส่งผลกระทบต่อ เป็นต้น ผู้วิจัยในฐานะผู้ประพันธ์ได้ยึดกรอบอัตลักษณ์ด้านการสร้างตัวละครตามที่นำเสนอไว้ในบทที่ 4 โดยแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) ตัวละครที่มีพฤติกรรมร้าย 2) ตัวละครที่มีพฤติกรรมดี 3) ตัวละครที่เปลี่ยนพฤติกรรมจากดีเป็นร้าย และ 4) ตัวละครที่เปลี่ยนพฤติกรรมจากร้ายเป็นดี อธิบายลักษณะของตัวละคร ตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้

1. **ตัวละครที่มีพฤติกรรมดี** จำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ พื้นที่ส่วนบุคคล...ห้ามเข้า !, อำนาจศาล, คายฝรั่ง และเขาไปกันหมดแล้ว

1.1 **พื้นที่ส่วนบุคคล...ห้ามเข้า !** กำหนดให้ตัวละครเอกเป็นศิลปิน เป็นกวี ตัวละครรองเป็นข้าราชการครู ทั้งคู่เป็นเพื่อนกัน มีรสนิยมคล้ายกัน คนที่เป็นกวีมักครุ่นคิดถึงภาพต่าง ๆ ที่ปรากฏแก่สายตา ตั้งคำถามและหาทางพิสูจน์ โดยเฉพาะเรื่องราวของนักเดินทางข้างถนนที่เขาสงสัยว่าเป็นคนบ้าเหมือนคนทั่วไปเข้าใจหรือไม่ จนตัดสินใจทดลองใช้ชีวิตแบบนั้นบ้างพฤติกรรมของเขาแม้จะแปลกแต่ก็ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ใคร

1.2 **อำนาจศาล** เรื่องสั้นเรื่องนี้กำหนดให้เหตุการณ์ในเรื่องได้รับการสื่อสารผ่านห้วงคิดคำนึงของตัวละครเอกซึ่งเป็นผู้พิพากษา ตัวเขาเองกำลังปวดหัวกับความขัดแย้งของคนสองฝ่ายที่มีความเชื่อไม่เหมือนกัน ซึ่งประเด็นดังกล่าว แม้แต่ตัวเขาเองก็ยังลังเล พยายามหาทางออกที่ดีที่สุดแต่ก็ยังหาไม่เจอ

1.3 **คายฝรั่ง** ตัวละครเอกของเรื่องนี้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถหลายด้านที่มาของเรื่องนี้ก็เกิดจากความสามารถของเขาคือเป็นพราหมณ์ในพิธีบายศรีสู่ขวัญงานแต่งงานลูกสาวเพื่อนกับฝรั่ง พฤติกรรมของเขาสะท้อนให้เห็นการปรับเปลี่ยนรูปแบบและเนื้อหาของพิธี

สู่ขวัญแต่งงานแบบเดิมให้เข้ากับยุคสมัย แม้จะดูแปลกใหม่และชวนขน แต่ก็เป็นปรากฏการณ์ที่น่าสนใจเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมประการหนึ่ง

1.4 เขาไปกันหมดแล้ว ตัวละครเอกของเรื่องนี้เป็นนักศึกษาสาวที่เข้ามาเรียนต่อในเมือง แต่วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของเธอ ยังคงสืบทอดขนบดั้งเดิมอย่างเหนียวแน่น แม้จะดูเหมือนล้าสมัย ไม่มีเพื่อนมากนัก แต่เธอก็มีความสุข ความคิดดีใฝ่ดีที่ดูคล้ายเป็นกบฏกับยุคสมัยของเธอยังมีอาจารย์อีกคนที่เป็นกำลังใจและเข้าใจ เพราะทั้งคู่มีวิถีชีวิตที่คล้ายกัน

2. ตัวละครที่เปลี่ยนพฤติกรรมจากดีเป็นร้าย จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ ล่องไหลไปตามกรรม, จำเลย และตอนกลางของเรื่อง

2.1 ล่องไหลไปตามกรรม ตัวละครเอกในเรื่องนี้เป็นนักศึกษาสาวคนหนึ่ง เธอจากบ้านมาเรียนหนังสือในเมือง จากเด็กเรียนดี มีความผูกพันกับครอบครัวก็เปลี่ยนไปเป็นคนเที่ยวเตร่เฮฮา ใช้เงินเปลืองโดยใช่เหตุ หลงวัตถุนิยม และไม่รักนวลสงวนตัว ปล่อยตัวปล่อยใจกับครองชีวิตที่เคว้งคว้าง มีดมน ไร้อนาคต

2.2 จำเลย ตัวละครในเรื่องนี้เป็นเด็กนักเรียนอนุบาลที่โดนกระแสนโยบายพัฒนาชีวิตให้เปลี่ยนแปลงไปตามรสนิยมใหม่ของผู้ประกอบการ ซึ่งเป็นผู้กำหนดชีวิต ส่งออกจากหมู่บ้านให้เข้าเรียนในโรงเรียนเอกชนในเมือง และในที่สุดต้องกลายเป็นเหยื่อให้มิจฉาชีพ

2.3 ตอนกลางของเรื่อง เป็นเรื่องราวของตัวละครหญิงสาวชาวบ้านที่เคยเป็นคนดี แต่ชะตาชีวิตทำให้เธอกลายเป็นคนกร้านโลก มีสามีหลายคน โดยเฉพาะชาวต่างชาติ อย่างไรก็ตาม ความร่ำรวยมีเงินมีทองของเธอก็ทำให้สามารถยกระดับความเป็นอยู่ของเธอ ให้สะดวกสบายไม่เว้นแม้แต่ฐานะทางสังคม

3. ตัวละครที่มีพฤติกรรมร้าย จำนวน 1 เรื่อง ได้แก่ จ๊ะเอ๋

จ๊ะเอ๋ ตัวละครในเรื่องนี้มีพฤติกรรมล่าสอนและหมกมุ่นในเรื่องเพศ ประพฤติผิดในกาม ทำลายสถาบันครอบครัว เรื่องราวที่เลวร้ายก็เกิดจากพฤติกรรมที่วุ่น

4. ตัวละครที่เปลี่ยนพฤติกรรมจากร้ายเป็นดี จำนวน 1 เรื่อง ได้แก่ พัดมา...พลัดไป

พัดมา...พลัดไป ตัวละครเป็นหลวงพ่อก่อนเคยประพฤติตัวเหลวแหลก เกเร แต่พอบวชก็เปลี่ยนเป็นพระนักปฏิบัติ จนเป็นที่ศรัทธาของคนทั่วไป กระทั่งได้รับพัดยศ อย่างไรก็ตาม การฉลองพัดยศแบบไม่ถูกต้องตามครรลอง ก็เป็นเหตุให้ต้องสูญเสียหลานชายไป

อัตลักษณ์ด้านการสร้างฉาก บรรยายภาค

ฉาก บรรยายภาคที่ปรากฏ สะท้อนให้เห็นเรื่องราว เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น พลาณภาพของเรื่องจะมีพลัง มีความเข้มข้นให้คนอ่านคล้อยตามได้มากเพียงใด จึงขึ้นอยู่กับการสร้างฉาก

สร้างบรรยากาศไปด้วย ทั้งนี้ ย่อมมีผลอย่างยิ่งต่อพฤติกรรมของตัวละคร ไม่ว่าจะเป็สถานที่ สิ่งเร้าภายในที่มีผลต่อจิตสำนึกชั่วดี หรือแม้กระทั่งช่วงเวลาที่ทำให้ตัวละครเปลี่ยนแปลง การกระทำไป ดังภาษิตที่ว่า “กระแสน้ำเปลี่ยนใจปลา กาลเวลาเปลี่ยนใจคน”

กรอบอตัลักษณ์ด้านการสร้างฉาก บรรยากาศ ในการวางแผนสร้างสรรค์เรื่องสั้น ทั้ง 9 เรื่อง ผู้วิจัยในฐานะผู้ประพันธ์ได้ยึดกรอบอตัลักษณ์ด้านการสร้างตัวละครตามที่นำเสนอไว้ในบทที่ 4 แบ่งออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ 1) ฉากที่เป็นธรรมชาติ 2) ฉากที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ 3) ฉากที่เป็นช่วงเวลา 4) ฉากที่เป็นสภาพชีวิต และ 5) ฉากที่เป็นสภาพแวดล้อมเชิงนามธรรม อธิบายลักษณะของฉาก บรรยากาศที่สร้างขึ้น ตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้

1. ฉากที่เป็นสภาพชีวิต จำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ พื้นที่ส่วนบุคคล...ห้ามเข้า !, จำเลย, คายฝรั่ง และเขาไปกันหมดแล้ว

1.1 พื้นที่ส่วนบุคคล...ห้ามเข้า ! ฉากที่ใช้ในเรื่องนี้สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของคนที่เดินทางเร่ร่อนอยู่ข้างถนน จนเกิดข้อสงสัยของใครบางคนกระทั่งเป็นแรงบันดาลใจให้ยกทดลองใช้ชีวิตแบบนั้นบ้าง

1.2 จำเลย ฉากในเรื่องนี้เป็นภาพชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปในหมู่บ้าน โดยเฉพาะโครงสร้างของครอบครัวที่ลูก ๆ ซึ่งเป็นคนหนุ่มสาว เข้าไปทำงานในเมืองใหญ่แล้วส่งหลาน ๆ มาให้ปู่ย่าตายายเลี้ยงตามใบสั่งของลูกที่เป็นคนหาเงินมาให้ใช้จ่าย

1.3 คายฝรั่ง ฉากในเรื่องนี้แสดงให้เห็นวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปในสังคมไทยอีกประการหนึ่ง คือฉากที่สะท้อนให้เห็นการจัดงานประเพณีพิธีกรรมที่แตกต่างจากเดิม โดยมีการประยุกต์ให้เข้ากับสังคมปัจจุบัน โดยเฉพาะการควบรวมกับวัฒนธรรมต่างชาติ

1.4 เขาไปกันหมดแล้ว ฉากในเรื่องนี้เป็นการสร้างเหตุการณ์ขึ้นทั้งในเมืองและชนบท แต่ทั้งสองสถานที่ตัวละครยังคงใช้ชีวิตแบบเดิม สะท้อนให้เห็นว่าสิ่งแวดล้อมไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมแต่อย่างใด

2. ฉากที่เป็นช่วงเวลา จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ ล่องไหลไปตามกรรม และตอนกลางของเรื่อง

2.1 ล่องไหลไปตามกรรม ฉากที่สร้างขึ้นในเรื่องนี้ อาศัยช่วงเวลาที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นกับชีวิตของตัวละคร จากดีเป็นร้าย และดูเหมือนว่า คนรุ่นใหม่ในปัจจุบันจะยอมจำนนกับชะตากรรมอันเลวร้ายเพราะสิ้นไร้ทางออก

2.2 ตอนกลางของเรื่อง ฉากที่สร้างขึ้น แสดงให้เห็นช่วงเวลาที่ยาวนานของการมีชีวิตอยู่ และช่วงเวลาดังกล่าว มนุษย์ก็พบเจอสิ่งต่าง ๆ มากมาย ทั้งดี เลว ผิดหวัง สมหวัง ต่างก็ต่อสู้กันไปในวันวัน รัก โลก โกรธ หลง อันเป็นเรื่องราวธรรมดาของปุถุชน

3. ฉากที่เป็นธรรมชาติ จำนวน 1 เรื่อง ได้แก่ พัดมา...พลัดไป

พัดมา...พลัดไป ใช้ฉากและบรรยากาศอันเงียบสงบ ร่มรื่นของวัดเป็นส่วนใหญ่มากำหนดเหตุการณ์ในเรื่องที่แสดงเรื่องราวเกี่ยวกับงานฉลอง การแห่พัดยศตามเส้นทางเข้าหมู่บ้าน

4. ฉากที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ จำนวน 1 เรื่อง ได้แก่ จ๊ะเอ๋

จ๊ะเอ๋ เรื่องสั้นเรื่องนี้ใช้ฉากสำคัญอันถือเป็นจุดสุดยอดของเรื่องที่ “รีสอร์ท” แห่งหนึ่ง สถานที่แห่งนี้เป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่ง ถ้าไม่มีฉากประดิษฐ์นี้ เรื่องราวจะไม่เกิดขึ้นเลย

5. ฉากที่เป็นสิ่งแวดล้อมเชิงนามธรรม จำนวน 1 เรื่อง ได้แก่ อำนาจศาล

อำนาจศาล ฉากในเรื่องนี้เกิดจากมโนสำนึกอันเป็นผลมาจากรากฐานความคิดความเชื่อที่แตกต่างกัน เป็นกระบวนการภายในของแต่ละบุคคลและกลุ่มคนที่สร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นตั้งแต่ระดับปัจเจกไปจนถึงระดับสังคมโดยรวม

อัตลักษณ์ด้านกลวิธีการนำเสนอ

กลวิธีการนำเสนอกลวิธีการเล่าเรื่อง หรือมุมมอง เป็นคำที่ใช้ในความหมายเดียวกัน คือ การถ่ายทอดเรื่องราวผ่านความรู้สึก การสัมผัสรับรู้ของคนใดคนหนึ่ง อาจอยู่ในสถานะตัวละคร ผู้อยู่ในเหตุการณ์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับเรื่อง เป็นคนนอกที่รับรู้เรื่องราวนั้นโดยไม่ได้อยู่ร่วมเหตุการณ์ ณ ช่วงเวลาดังกล่าว หรืออาจไม่ปรากฏตัวตนขึ้นแต่รู้แจ้งเห็นจริงเรื่องราวทั้งหมด รู้กระทั่งความคิดคำนึงของตัวละคร

กรอบอัตลักษณ์ด้านการสร้างกลวิธีการนำเสนอ ในการวางแผนสร้างสรรค์เรื่องสั้นทั้ง 9 เรื่อง ผู้วิจัยในฐานะผู้ประพันธ์ได้ยึดกรอบอัตลักษณ์ด้านการสร้างกลวิธีการนำเสนอตามที่ได้ระบุไว้ในบทที่ 4 ยึดตำแหน่งของการถ่ายทอดเรื่องราวเป็นหลัก แบ่งออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ 1) เล่าผ่านสายตาตัวละครเอก 2) เล่าผ่านสายตาตัวละครรอง 3) เล่าผ่านสายตาบุคคลที่สาม 4) เล่าผ่านสายตาผู้อยู่ในเหตุการณ์ และ 5) เล่าผ่านสายตาพระเจ้า

การเลือกกลวิธีการนำเสนอหรือมุมมองนั้นถือเป็นการวางแผนในการ “มอง” เรื่องนั้นตามกลวิธีและเจตนาของผู้ประพันธ์ ทั้งนี้อาจเปิดเผยเรื่องราวทั้งหมดโดยปราศจากเงื่อนไขปริศนาใด ๆ หรืออาจชักชวนประเด็นใดประเด็นหนึ่งให้ผู้อ่านนำไปขบคิดหรือคาดเดาต่อก็ได้ การสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นชุดนี้ ผู้วิจัยในฐานะผู้ประพันธ์อธิบายลักษณะของกลวิธีการเล่าเรื่องที่สร้างขึ้น ตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้

1. **เล่าผ่านสายตาพระเจ้า** จำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ จ๊ะเอ๋, ล่องไหลไปตามกรรม, พัดมา...พลัดไปและจำเลย

1.1 **จี๊เอ๋** ใช้มุมมองแบบสายตาพระเจ้า กำหนดให้รู้ถึงชีวิตจิตใจและพฤติกรรมของตัวละครเด่น ๆ ทั้งสามตัวที่อยู่ต่างสถานที่กันในเวลาเดียวกัน รู้เรื่องราวความเป็นมาทั้งหมดของตัวละคร และเปิดเปลือยให้ผู้อ่านรับรู้ภูมิหลังดังกล่าวด้วย

1.2 **ล่องไหลไปตามกรรม** ใช้มุมมองแบบสายตาพระเจ้า แสดงให้เห็นถึงเรื่องราวเกี่ยวกับชะตากรรมของชีวิตทุกชีวิตในเรื่องอย่างหลากหลาย ล่วงรู้ความรู้สึกนึกคิดของตัวละครไม่ว่าจะเป็นนักศึกษาสาว สุนัข หลวงพ่อ คนงานก่อสร้าง

1.3 **พัดมา...พลัดไป** ใช้มุมมองหรือวิธีการเล่าเรื่องแบบสายตาพระเจ้า โดยเล่าผ่านความคิดคำนึงและพฤติกรรมของตัวละครทุกตัว ผู้เล่าเรื่องตามไปรู้เห็นทุกฉาก เหตุการณ์ในเรื่องอย่างละเอียด และนำเสนอในส่วนที่มีผลต่อการดำเนินเรื่องต่อไป

1.4 **จำเลย** ใช้มุมมองแบบสายตาพระเจ้าเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับวงการศึกษาศึกษาปัญหาการจัดการศึกษาในระดับหมู่บ้าน แสดงภาพชีวิตแบบใหม่ในหลายมิติ ที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของตัวละคร

2. **เล่าผ่านสายตาตัวละครรอง** จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ พื้นที่ส่วนบุคคล...ห้ามเข้า !, ตอนกลางของเรื่อง และเขาไปกันหมดแล้ว

2.1 **พื้นที่ส่วนบุคคล...ห้ามเข้า !** ในเรื่องนี้ใช้มุมมองของตัวละครรองคือ “ผม” เล่าเรื่องราวของเพื่อนสนิทคนหนึ่งผ่านประสบการณ์ร่วมกันของทั้งคู่ และนำเสนอเหตุการณ์สำคัญในเรื่องอันเป็น “วีรกรรม” ของเพื่อนสนิทคนนี้

2.2 **ตอนกลางของเรื่อง** ผู้เขียนใช้สรรพนามในการเล่าเรื่องว่า “กู” ที่เล่าเรื่องราวของตัวเองให้เพื่อนคนหนึ่งฟัง แต่เกี่ยวโยงไปถึงตัวละครเอก อดีตหญิงสาวคนรักที่มีบทบาทสำคัญเป็นตัวละครเอกในเรื่อง

2.3 **เขาไปกันหมดแล้ว** ใช้มุมมองจากตัวละครรองคือ “ผม” เล่าเรื่องราวที่ตนเองประทับใจในพฤติกรรมของลูกศิษย์สาวคนหนึ่ง ที่ยืนหยัดอยู่กับวิถีดั้งเดิมที่สืบทอดมาแต่บรรพบุรุษ ไม่ใช่จ่ายฟุ่มเฟือย ประหยัด ไม่ยินดีเห่อเหิมไปกับวัตถุนิยมนานา ขยันขันแข็ง และผูกพันแน่นแฟ้นกับครอบครัวตนเอง

3. **เล่าผ่านสายตาตัวละครเอก** จำนวน 1 เรื่อง ได้แก่ อำนาจศาล

อำนาจศาล เรื่องสั้นเรื่องนี้ใช้มุมมองถ่ายทอดเรื่องราวผ่านความคิดคำนึงถึงเหตุการณ์ความขัดแย้งของคนสองฝ่าย และย้อนไปสู่ประสบการณ์ของตัว “ผม” เองที่มีบทบาทเป็นผู้พิพากษา ตัดสินคดีความ แต่น้ำหนักเหตุผลของคนทั้งสองฝ่ายต่างหนักแน่น และยืนยงในความเชื่อความคิดของตนเอง จน “ผม” ยังหาทางออกไม่เจอ

4. **เล่าผ่านสายตาผู้อยู่ในเหตุการณ์** จำนวน 1 เรื่อง ได้แก่ คายฝรั่ง

กายฝรั่ง เรื่องสั้นเรื่องนี้ใช้มุมมองของคนที่เข้าไปเฝ้ามองเหตุการณ์การจัดพิธีแต่งงานแบบผสมผสานวัฒนธรรมของเจ้าสาวคนไทยกับเจ้าบ่าวฝรั่ง แบบผู้สังเกตการณ์แล้วนำมาถ่ายทอดผ่านความรู้สึก

อัตลักษณ์ด้านการดำเนินเรื่อง

การดำเนินเรื่อง ในความหมายทั่วไป หมายถึง การลำดับเรื่องราวตามโครงเรื่องที่วางเอาไว้ ซึ่งไม่ได้มีความหมายเพียงว่าการเปิดเรื่อง การดำเนินเรื่อง และการปิดเรื่องเท่านั้น แต่เป็นการนำเสนอลำดับของ “ช่วงเวลา” ที่เกิดเรื่องราวขึ้นด้วย “อวัชวิธ” เฉพาะเรื่องของผู้ประพันธ์ได้กำหนดเอาไว้

กรอบอัตลักษณ์ด้านการดำเนินเรื่อง ในการวางแผนสร้างสรรค์เรื่องสั้นทั้ง 9 เรื่อง ผู้วิจัยในฐานะผู้ประพันธ์ได้ยึดกรอบอัตลักษณ์ด้านการดำเนินเรื่องที่น่าเสนอตามที่นำระบุไว้ในบทที่ 4 เป็นเกณฑ์ แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) ดำเนินเรื่องตามลำดับเวลา 2) ดำเนินเรื่องย้อนหลัง 3) ดำเนินเรื่องแบบสลับฉาก และ 4) ดำเนินเรื่องแบบปัจจุบัน-อดีต-ปัจจุบัน ซึ่งผู้วิจัยในฐานะผู้ประพันธ์อธิบายลักษณะของการดำเนินเรื่องที่สร้างขึ้น ตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้

1. **ดำเนินเรื่องตามลำดับเวลา** จำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ พื้นที่ส่วนบุคคล...ห้ามเข้า, พัดมา...พลัดไป, จำเลย, กายฝรั่ง และเขาไปกันหมดแล้ว

1.1 **พื้นที่ส่วนบุคคล...ห้ามเข้า** ! เรื่องสั้นเรื่องนี้เปิดเรื่องด้วยการเล่าที่มาที่ไปของการคบหาเป็นเพื่อนกันระหว่าง “ผม” กับ “พิณวลัย” ตั้งแต่อยู่ในเมืองหลวง จนกระทั่งกลับมาใช้ชีวิตที่บ้านเกิด ซึ่งเรื่องราวก็จบลงที่ฉากเหตุการณ์ในปัจจุบัน

1.2 **พัดมา...พลัดไป** เรื่องสั้นเรื่องนี้ใช้เวลาในการดำเนินเรื่องแค่สองวัน อย่างไรก็ตาม เรื่องราวที่ปรากฏผ่านการครุ่นคิดก็นับเป็นรายละเอียดเสริมให้เรื่องมีที่มาที่ไป เรื่องนี้เปิดเรื่องให้เห็นการเตรียมงานฉลองพัสดุ การจัดขบวนแห่ บรรยากาศสนุกสนาน จนจบลงที่การสวดศพอันเป็นผลจากการทำเลาะทำร้ายกันในขบวนแห่พัสดุตนเอง

1.3 **จำเลย** เป็นการเล่าเรื่องตามลำดับเวลา เริ่มจากปัญหาของเด็กที่ผู้ปกครองส่งเข้าเรียนในเมือง เรื่อยมาจนถึงบรรยากาศการจัดการเรียนการสอน ความขัดแย้งเรื่องแนวความคิด กระทั่งสุดท้าย ตำรวจค้นเจอยาบ้าที่ซุกมาในกระเป๋าเด็กนักเรียนอนุบาล

1.4 **กายฝรั่ง** เรื่องสั้นเรื่องนี้เล่าตามลำดับเหตุการณ์ตั้งแต่ต้นจนจบในช่วงเวลาสองวัน เริ่มต้นจากการที่ “ผม” ไปหาเพื่อนที่เป็นตัวละครเอก แล้วเข้าร่วมสังเกตการณ์การจัดพิธีแต่งงานต่างวัฒนธรรม กระทั่งจบพิธี

1.5 เขาไปกันหมดแล้ว เรื่องสั้นเรื่องนี้ดำเนินเรื่องราวตามลำดับเวลา โดยใช้ “กลอนหนึ่งบท” ซึ่งแบ่งเป็น 4 วรรค เป็นตัวควบคุมลำดับเนื้อหาของเรื่องจากต้นจนจบ

2. ดำเนินเรื่องแบบปัจจุบัน-อดีต-ปัจจุบัน จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ ล่องไหลไปตามกรรม, อำนาจศาล และตอนกลางของเรื่อง

2.1 ล่องไหลไปตามกรรม เรื่องสั้นเรื่องนี้ใช้เหตุการณ์ปัจจุบันเปิดเรื่อง เป็นเหตุการณ์ที่นักศึกษาสาวร้องไห้ อันเกิดจากการทะเลาะกับแฟนถึงขั้นเลิกจากนั้นก็เล่าย้อนไปถึงอดีตรักอันแสนหวาน โดยมีสุนัขตัวเล็ก ๆ น่ารักเป็นโซ่ของคลั่งใจ เรื่องราวตัดเข้ามาปัจจุบันในคืนหนึ่งที่สุนัขซึ่งถูกทิ้ง โดนคนงานก่อสร้างจับไปกิน

2.2 อำนาจศาล เรื่องสั้นเรื่องนี้เปิดเรื่องในเหตุการณ์ปัจจุบันที่ผู้พิพากษากำลังหาทางออกให้กับความขัดแย้งของคนสองกลุ่มอันเกิดจากความคิดความเชื่อที่แตกต่างกัน แล้วเล่าย้อนไปถึงสาเหตุ ก่อนตัดมาที่เดิมตอนเปิดเรื่องอีกครั้ง ซึ่งก็ยังหาทางออกให้กับเรื่องราวดังกล่าวไม่ได้ยุติ

2.3 ตอนกลางของเรื่อง เรื่องสั้นเรื่องนี้แสดงเหตุการณ์โดยใช้ฉากในปัจจุบัน ซึ่งตัวละครสนทนากัน แล้วคนหนึ่งที่เล่าเรื่องราวของตนเองที่เพื่อนซักถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับหญิงสาวคนหนึ่ง จากนั้นก็ตัดย้อนมาสู่เหตุการณ์ในวงสนทนาอีกครั้ง

3. ดำเนินเรื่องแบบสลับฉาก จำนวน 1 เรื่อง คือ จ๊ะเอ๋

จ๊ะเอ๋ เรื่องสั้นเรื่องนี้ดำเนินเรื่องแบบนำเสนอบทบาท พฤติกรรมของตัวละคร 3 ตัว ซึ่งอยู่คนละสถานที่ในช่วงเวลาเดียวกัน จากนั้นจึงมาพบกันในสถานที่แห่งหนึ่ง ซึ่งถือเป็นเหตุการณ์สำคัญของเรื่อง

อัตลักษณ์ด้านการส่งผลกระทบ

การสร้างสรรคัวรรณกรรมเรื่องสั้นถือเป็นวิธีการสื่อสารอย่างหนึ่ง ผู้ส่งสารหรือผู้ประพันธ์ย่อมมีเจตนาหรือคาดหวังต่องานเขียนนั้นในทางใดทางหนึ่ง โดยเฉพาะ การส่งผลกระทบต่อความรู้สึกนึกคิดของผู้อ่านในสารของเรื่องอาจสะท้อนให้เป็นปัญหาหลากหลายระดับ อาทิ ปัญหาส่วนบุคคล ปัญหาของกลุ่มคน ปัญหาของวงการใดวงการหนึ่ง หรือส่งผลกระทบวิถีชีวิตโดยรวม เป็นต้น

กรอบอัตลักษณ์ด้านการส่งผลกระทบ ในการวางแผนสร้างสรรค์เรื่องสั้นทั้ง 9 เรื่อง ผู้วิจัยในฐานะผู้ประพันธ์ได้ยึดกรอบอัตลักษณ์ด้านการส่งผลกระทบที่นำเสนอตามที่นาระบุไว้ในบทที่ 4 เป็นเกณฑ์ แบ่งออกเป็น 7 ประเภท ได้แก่ 1) ผลกระทบต่อปัจเจกบุคคล 2) ผลกระทบต่อบุคคลโดยรวม 3) ผลกระทบต่อสังคมวัฒนธรรม 4) ผลกระทบต่อการศึกษา 5) ผลกระทบต่อ

การเมือง 6) ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ และ 7) ผลกระทบด้านอื่น ๆ แต่เนื่องจากผู้วิจัยในฐานะผู้ประพันธ์ได้วางแผนสร้างสรรค์รวมเรื่องสั้นชุดนี้ในแนว “วัฒนธรรมสัมพันธ์” จึงเน้นนำเสนอปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมในสังคมปัจจุบัน สอดคล้องกับการวางโครงเรื่อง ดังนั้นการส่งผลกระทบหลัก ๆ จึงมีเพียงด้านเดียวตามแนวเรื่องคือ ผลกระทบต่อสังคมวัฒนธรรม ดังอธิบายถึงเจตนา ความคาดหวังในการสร้างสรรค์เรื่องสั้นทั้ง 9 เรื่อง ตามลำดับ ดังนี้

ผลกระทบต่อสังคมวัฒนธรรม

1. **จะเอ่** เรื่องสั้น “จะเอ่” ผู้ประพันธ์มีเจตนาแนะนำเสนอเรื่องราวที่สะท้อนให้เห็นว่าปัจจุบันทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องเพศของคนไทยได้เปลี่ยนแปลงไป จากการรักรักนวนสงวนตัวของผู้หญิง ความซื่อสัตย์ต่อคู่ครองตามขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมเริ่มถูกสั่นคลอนจากค่านิยมและความคิดเสรีที่รับเข้ามา “คติธรรม” (Moral) ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับหลักในการดำเนินชีวิตดังกรณีตัวอย่างพฤติกรรมของ “พ่อ แม่ ลูก” ในเรื่องนี้ กำลังกลายเป็นปัญหาไม่เพียงแต่ระดับครอบครัว แต่ส่งผลกระทบแผ่ขยายไปถึงระดับสังคมประเทศชาติ ปริมาณของ “ริสอร์ต” อันเป็น “วัตถุธรรม” (Material) ที่ปรากฏให้เห็นอยู่ดาษดื่น นับเป็นเรื่องที่ชวนให้หันมาช่วยกันขบคิดทบทวนเพื่อหาทางแก้ไขเป็นอย่างยิ่ง นี่คือผลกระทบจากการรับวัฒนธรรมด้านทัศนคติและค่านิยมใหม่เข้ามาแบบไม่พินิจพิจารณา เกิดความขัดแย้งกับวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ฝังามอยู่แล้ว

2. **พื้นที่ส่วนบุคคล...ห้ามเข้า!** เรื่องสั้น “พื้นที่ส่วนบุคคล...ห้ามเข้า!” ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อสารให้ผู้อ่านเห็นผลกระทบด้านวัฒนธรรมทางสังคมหรือ “สหธรรม” (Social) เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันในสังคมซึ่งในปัจจุบันได้เกิดวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ขึ้นมาหลาย บางครั้งพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของแต่ละคน อาจทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เรื่องนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงสิทธิส่วนบุคคลที่ไม่ควรก้าวล่วงกันตามหลัก “เนติธรรม” (Legal) โดยเฉพาะวัฒนธรรมการท่องเที่ยวของชาวต่างชาติที่ทำรายได้เข้าประเทศจำนวนมากนั้น รัฐต้องมีระบบบริหารจัดการที่ดี ไม่ให้ส่งผลกระทบหรือทำลายวิถีดั้งเดิมของคนในพื้นที่ หรือบางครั้งก็ต้องประนีประนอมเพื่อให้เกิดการผสมผสานที่ลงตัวอยู่ร่วมกันได้ ผู้ประพันธ์ใช้วิธีสื่อสารเจตนาในเรื่องนี้ผ่านปัญหาระดับบุคคลเพื่อให้อ่านตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องราวเหล่านี้ในระดับสังคมต่อไป

3. **ล่องไหลไปตามกรรม** เรื่องสั้น “ล่องไหลไปตามกรรม” ผู้ประพันธ์เจตนาจะสะท้อนให้เห็นผลกระทบทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต “แนวใหม่” ของนักศึกษาอันเป็นตัวแทนของคนรุ่นใหม่ที่มีโอกาสรับวัฒนธรรมใหม่ ๆ เข้ามามากกว่าคนที่ใช้ชีวิตตามขนบ แต่อย่างไรก็ตามวัฒนธรรมที่รับเข้ามามีทั้งส่วนดีและไม่ดี บางครั้งเหมือนกับว่าสิ่งที่เกิดจาก “คติธรรม” (Moral) ใหม่ ๆ นี้ก็สร้างปัญหาให้กับผู้คนไม่น้อย และนับวันความรู้สึกแบบ

“ยอมจำนน” ด้วยการคิดว่า “เป็นเรื่องธรรมดา” โดยปล่อยให้ “ค่านิยมใหม่” เข้ามามีอำนาจเหนือค่านิยมดั้งเดิมที่ดั่งามอยู่แล้วนั้น นับเป็นเรื่องที่น่าวิตกอย่างยิ่ง การหาวิธีเยียวยา “ภาวะภายใน” ของตัวละครด้วยการเลี้ยงหมา และคบเพื่อนต่างเพศเกินขอบเขตแบบ “เปื้อนแล้วทิ้ง” ینگแล้วจาก หากพอใจ” รวบรวมว่า การศึกษาไม่ได้ช่วยให้เกิดความมั่งคั่งขึ้นในชีวิต การรับวัฒนธรรมใหม่เข้ามาแบบขาดสติพิจารณา นับวันจะเป็นปัญหาที่ลุกลามขยายตัวในหมู่เยาวชนคนรุ่นใหม่ จนในที่สุดยากจะแก้ไขได้ ประเด็นตัวอย่างกรณีที่น่าเสนอในเรื่องนี้ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจึงไม่ควรละเลยเพิกเฉย

4. พัดมา...พลัดไป เรื่องสั้น “พัดมา...พลัดไป” ผู้ประพันธ์ตั้งใจตั้งชื่อเรื่องและจำลองเรื่องราวเชิงสัญลักษณ์ให้เห็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมร่วมสมัย สะท้อนสถานภาพ “วัฒนธรรมนำเข้า” และ “วัฒนธรรมรากเหง้า” ที่ปะทะกันแล้วเกิดปัญหา การฉลอง “พัดยศ” แบบใหญ่โต จัดขบวนแห่ยิ่งใหญ่อลังการ มีดนตรีปี่กลอง หมอลำซิ่ง โคโยตี้ และมหรสพมากมาย ร่วมสมโภชเฉลิมฉลองพัดยศ รวมทั้งผู้คนทุกเพศวัยต่างแสดงความยินดีด้วยการตีหม้อเล้าเมามาย เป็นการ “พัดมา” ของวัฒนธรรมใหม่ที่ขัดแย้งกับวัฒนธรรมดั้งเดิม ในที่สุดก็เกิดการสูญเสียนั่น จากการไล่ทำร้ายกันในขบวนแห่ฉลองพัดยศของวัยรุ่น จนหลานชายหลงพ้อถูกแทงเสียชีวิต นั่นคือการ “พลัดไป” หรือการ “สูญสลาย” ของวัฒนธรรมดั้งเดิม เรื่องสั้นเรื่องนี้จึงส่งผลกระทบต่อสถานะของวัฒนธรรมไทยแบบเดิมที่กำลังถูกกลืนลง นับเป็น “ภาพแทน” ของความเลวร้ายที่เกิดขึ้นในสังคม

5. อำนาจศาล เรื่องสั้น “อำนาจศาล” ผู้ประพันธ์ได้นำเสนอภาพความขัดแย้งระหว่างวัฒนธรรมเก่าและใหม่ไว้อย่างชัดเจน อันส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของผู้คนในปัจจุบันในแง่ของการอยู่ร่วมกันที่มีปัญหาอันเกิดจาก “วัฒนธรรมทางความคิด” ที่แตกต่างกัน และบางครั้งการใช้หลัก “เนติธรรม” โดยเฉพาะตัวบทกฎหมายเข้าไปตัดสินความขัดแย้งนั้น อาจไม่เป็นที่ยอมรับ ดังเช่นในเรื่องนี้ที่แต่ละฝ่ายต่างมีความเชื่อความศรัทธาต่อ “ศาล” ของตัวเอง ฝ่ายหนึ่งเชื่อใน “ศาลเพียงตา” อีกฝ่ายเชื่อใน “ศาลสถิตยุติธรรม” (ไสยศาสตร์กับวิทยาศาสตร์) นั่นคือภาพจำลองที่เกี่ยวข้องให้เห็นถึงปัญหาของวัฒนธรรมแบบผสมผสาน กรณีตัวอย่างในเรื่องสั้นเรื่องนี้สามารถเปรียบเทียบกับปัญหาการเมืองที่ยังแก้ไขไม่ได้ในปัจจุบัน โดยเฉพาะ วาทกรรม “สองมาตรฐาน” สะท้อนให้เห็นผลกระทบด้านความคิดความเชื่อที่แตกต่างกัน

6. จำเลย เรื่องสั้น “จำเลย” ผู้ประพันธ์เจตนาแสดงให้เห็นความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะด้านทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยมใหม่ที่แผ่ขยายลุกลามไปทุกพื้นที่อย่างรวดเร็ว ตามความเจริญทางเทคโนโลยีการสื่อสาร การรับอิทธิพลของวัฒนธรรมใหม่ดังกล่าว

สร้างองค์ความรู้ใหม่ วิธีคิดใหม่ ๆ ให้กับคนรุ่นใหม่ที่มี “อำนาจ” บางประการ จนสามารถนำวัฒนธรรมดังกล่าวเข้ามาแทนที่วัฒนธรรมแบบดั้งเดิมอย่างเบ็ดเสร็จ ส่งผลกระทบให้วิถีชีวิตของคนระดับรากหญ้าเปลี่ยนไปแทบทุกด้าน ในเรื่องนี้สะท้อนให้เห็น “ความคิดความเชื่อ” ของคนรุ่นใหม่ทำกำลั้ววาง “เข้าแบบ” ชีวิตให้กับคนรุ่นต่อมา โดยที่ “คนรุ่นเก่า” อันเป็นตัวแทนของวัฒนธรรมดั้งเดิมนั้น ไม่สามารถทัดทานได้ บางครั้งยังเห็นดีเห็นงามตามไปด้วย เมื่อเกิดปัญหาขึ้นก็ได้แต่ “ยอมจำนน” แบบ “กลับไม่ได้ ไปไม่ถึง” ดังนั้น การควบคุมทางวัฒนธรรมที่ไม่ลงตัวเช่นนี้ ส่งผลกระทบต่อ “คนรุ่นใหม่” โดยเฉพาะเด็ก ๆ ที่เป็นอนาคตของชาติ อาจต้องตกเป็น “จำเลย” ในที่สุด

7. ตอนกลางของเรื่อง เรื่องสั้น “ตอนกลางของเรื่อง” ผู้ประพันธ์เจตนาจะนำเสนอเรื่องราวที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตท่ามกลางปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมที่มีการถ่ายเทกันอย่างรวดเร็ว การส่งออกและนำเข้า รวมทั้งการผสมผสานกัน เป็นดัชนีอย่างหนึ่งที่ชี้วัด “ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม” ทั้งสองประเภทดังกล่าว ชื่อ “ตอนกลางของเรื่อง” สื่อความหมายเป็นนัยยะว่า ชีวิตความเป็นอยู่ที่ได้รับผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมตลอดเวลานั้น ความหมายหนึ่งคือเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชีวิตทั้งหมด (เกิด-ชีวิต-ตาย) ชีวิตได้เรียนรู้ พบเห็น ถ่ายโอน ปรับเปลี่ยนบทบาทพฤติกรรมตามความคิดความเชื่อทางวัฒนธรรม การที่ตัวละครในเรื่องนี้มี “ผัวฝรั่ง” ที่เดียวสองคนนั้น นับเป็นภาพสะท้อนที่น่าสนใจยิ่ง แสดงให้เห็นถึงรูปแบบการดำเนินชีวิตที่ “หลุด” ออกไปจากคุณธรรมจริยธรรม เพียงเพื่อต้องการมีฐานะดี และพร้อมที่จะสลัดทั้งคู่ทิ้งเมื่อได้สิ่งที่ต้องการเพียงพอ เพราะเชื่อว่า คนในยุคปัจจุบันนับถือกันที่ฐานะทางการเงิน

8. คายฝรั่ง เรื่องสั้น “คายฝรั่ง” ผู้ประพันธ์ต้องการสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อสื่อสารกับผู้อ่านให้รับรู้ถึงการ “ผสมผสานทางวัฒนธรรม” อีกรูปแบบหนึ่งในลักษณะ “ปรองดอง” ระหว่างวัฒนธรรมเก่าและวัฒนธรรมใหม่ ในเรื่องนี้เป็นกรจาลองเหตุการณ์ “พิธีแต่งงาน” ขึ้นมาระหว่าง “เจ้าสาวคนไทย” กับ “เจ้าบ่าวฝรั่ง” การปรับเปลี่ยน “บทสวดวิญ” ให้เข้ากับยุคสมัย การ “ป้อนเค้กแทนป้อนไข่” ในพิธีกรรม หรือการใช้ “เหล้าฝรั่งแทนเหล้าขาว” นับได้ว่านี่คือปรากฏการณ์ “ปรองดองทางวัฒนธรรม” ที่จะส่งผลกระทบต่อความคิดความเชื่อและเกิดการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ ต่อไปในอนาคต เรื่องสั้นเรื่องนี้แสดงให้เห็นถึงกระแสวัฒนธรรมต่างชาติที่ไม่สามารถทัดทานการเข้ามาได้ ต้องยอมรับแบบเลือกปรับ ขณะเดียวกันก็ไม่ควรละเลยคุณค่าความสำคัญของวัฒนธรรมรากเหง้า ต้องประยุกต์ให้อยู่ด้วยกันได้ในรูปแบบ “วัฒนธรรมใหม่”

9. **เขาไปกันหมดแล้ว** เรื่องสั้น “เขาไปกันหมดแล้ว” ผู้ประพันธ์ตั้งชื่อเรื่องสั้นขึ้นมาเพื่อทำนายหรือแสดงความคิดเกี่ยวกับ “แนวโน้ม” ทางวัฒนธรรมที่จะเกิดขึ้นในอนาคตว่าจะส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยในภาพรวมอย่างไร “เสียงและน้ำเสียง” ของชื่อเรื่องทิ้งน้ำหนักไปทั้งสองด้าน คือ “โหยหาอดีตที่สวยงาม” และ “ตำหนิวัฒนธรรมใหม่ที่เลวร้าย” ในเรื่องนี้ตัวละครอย่าง “สายพิณ” และอาจารย์อย่าง “เขา” ต่างก็มีแนวความคิดแบบ “อนุรักษนิยม” ที่กลายเป็นคนแปลกหน้า ตัวตลก และกบฏของยุคสมัยไปทันที อย่างไรก็ตาม ทั้งคู่ก็ถือเป็นตัวแทนของอีกฝ่ายที่ยังคงเหลืออยู่ แม้จะอ่อนกำลังลงทุกทีก็ตาม ส่วนอีกด้านนั้น ผู้ประพันธ์แสดงให้เห็นถึงผลเสียของการรับวัฒนธรรมใหม่เข้ามาใช้โดยขาดคุณธรรมจริยธรรมที่ดีงาม ขาดความรอบคอบในการกำกับควบคุมให้มีคุณภาพ อย่างเช่น ความเสื่อมถอยของระบบราชการ ระบบการศึกษา การตกเป็นทาสของวัฒนธรรมบริโภคนิยม วัตถุนิยม หรือปัญหาของแรงงานต่างด้าว เป็นต้น เรื่องสั้นเรื่องนี้ ผู้ประพันธ์แสดงให้เห็นถึงความห่วงใยที่เกิดขึ้นกับวัฒนธรรมดั้งเดิม วิถีชีวิตแบบเก่า และอยากให้อ่านหันมาทบทวนให้ความสำคัญในเรื่องนี้ด้วย

การกำหนด “อัตลักษณ์” ด้านต่าง ๆ เอาไว้ของเรื่องสั้นทั้ง 9 เรื่องนี้ เป็นกระบวนการทำงานที่ทุกอัตลักษณ์เปรียบเสมือน “ฟันเฟือง” หรือ “องค์ประกอบ” ที่สำคัญในการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นแนววัฒนธรรมสัมพันธ์ชุด “พัดมา...พัดไป” ได้อย่างเป็นระบบ เกิดความราบรื่นในการทำงานต่อไป และเพื่อให้เห็นความชัดเจนของการวางแผนการสร้างสรรค์ ผู้ประพันธ์จึงได้แสดงตารางสรุปไว้เป็นกรอบแนวทาง ดังนี้

ตาราง 21 สรุปการกำหนดอัตลักษณ์การสร้างสรรคัวรรณกรรมเรื่องสั้นแนววัฒนธรรม
สัมพันธ์ ชุด “พัฒนา...พลัดไป” ของทัศนาวดี

	อัตลักษณ์	จำนวน	ร้อยละ		อัตลักษณ์	จำนวน	ร้อยละ
แรงบันดาลใจ	ประสบการณ์ตรง	0	0	ฉาก	สภาพวิถีชีวิต	4	44.45
	ข่าวสารเหตุการณ์	1	11.11		สิ่งประดิษฐ์	1	11.11
	การสนทนาแลกเปลี่ยน	3	33.33		ธรรมชาติ	1	11.11
	การสังเกตบริบทชีวิต	5	55.56		นามธรรม	1	11.11
	จากการอ่านหนังสือ	0	0		ช่วงเวลา	2	22.22
ข้อเรื่อง	จากเหตุการณ์สำคัญ	3	33.33	กลวิธีการนำเสนอ	ผ่านสายตาพระเจ้า	4	44.45
	จากแก่นของเรื่อง	6	66.67		ผ่านตัวละครเอก	1	11.11
	จากพฤติกรรมตัวละคร	0	0		ผ่านตัวละครรอง	3	33.33
	จากคำคม บทเพลง	0	0		ผ่านบุคคลที่ 3	0	0
	จากตัวละครสำคัญ	0	0		ผ่านผู้อยู่ในเหตุการณ์	1	11.11
แก่นเรื่อง	แสดงสภาพเหตุการณ์	3	33.33	ดำเนินเรื่อง	ตามลำดับเวลา	5	55.56
	แสดงทัศนะ	3	33.33		ปัจจุบันอดีตปัจจุบัน	3	33.33
	แสดงพฤติกรรม	2	22.22		ย้อนหลัง	0	0
	แสดงอารมณ์	1	11.11		สลับฉาก	1	11.11
โครงเรื่อง	ขัดแย้งสังคมวัฒนธรรม	9	100	ผลกระทบทบ	ปัจเจกบุคคล	0	0
	ขัดแย้งกับคนอื่น	0	0		สังคมวัฒนธรรม	9	100
	ขัดแย้งทางการเมือง	0	0		การศึกษา	0	0
	ขัดแย้งกับตัวเอง	0	0		การเมือง	0	0
	ขัดแย้งกับธรรมชาติ	0	0		เศรษฐกิจ	0	0
ตัวละคร	ดี	4	44.45		บุคคลโดยรวม	0	0
	ดีเป็นร้าย	3	33.33		อื่น ๆ	0	0
	ร้าย	1	11.11				
	ร้ายเป็นดี	1	11.11				

บทที่ 6

การสร้างสรรคัวรรณกรรมเรื่องสั้นแนววัฒนธรรมสัมพันธ์ ชุด “พัดมา...พลัดไป” ของทัศนาวดี

ผลการกำหนดอัตลักษณ์ทั้ง 9 ด้าน ซึ่งอธิบาย แจกแจงไว้ในบทที่ 5 ผู้วิจัยได้ยึดเป็นแนวทางเพื่อสร้างสรรคัและเปิดเผยการสร้างสรรคัวรรณกรรมเรื่องสั้นแนววัฒนธรรมสัมพันธ์ ชุด “พัดมา...พลัดไป” ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 โดยการนำเสนอเรื่องสั้นแต่ละเรื่อง แบ่งออกเป็น 2 หัวข้อ คือ ข้อมูลการสร้างสรรคัและตัวบทที่สร้างสรรคั ตามแบบวิธีที่วางไว้ในบทที่ 5 จำนวน 9 เรื่อง นำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. จ๊ะเอ๋
2. พื้นที่ส่วนบุคคล..ห้ามเข้า !
3. ล่องไหลไปตามกรรม
4. พัดมา...พลัดไป
5. อัจฉริยะ
6. จำเลย
7. ตอนกลางของเรื่อง
8. ค่ายฝรั่ง
9. เขาไปกันหมดแล้ว

จ๊ะเอ๋

กระบวนการสร้างสรรคัวรรณกรรมเรื่องสั้น “จ๊ะเอ๋” ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ลำดับขั้น
1) ข้อมูล การสร้างสรรคั เป็นการรวบรวมข้อมูลเพื่อเตรียมการสร้างสรรคั และ 2) ตัวบทที่สร้างสรรคั นำเสนอ ดังนี้

1 ข้อมูลการสร้างสรรคั ผู้วิจัยได้วางแผนสร้างสรรคัเรื่องสั้น “จ๊ะเอ๋” โดยกำหนดอัตลักษณ์ทั้ง 9 ด้าน สรุปย่อแต่ละด้านได้ ดังนี้

- 1.1 ด้านแรงบันดาลใจเกิดแรงบันดาลใจจากการสังเกตบริบทชีวิต
- 1.2 ด้านการตั้งชื่อเรื่องได้จากเหตุการณ์สำคัญในเรื่อง
- 1.3 ด้านการสร้างแก่นเรื่องเป็นแก่นเรื่องที่มุ่งแสดงอารมณ์
- 1.4 ด้านการสร้างโครงเรื่องโครงเรื่องแสดงถึงความขัดแย้งทางวัฒนธรรม

- 1.5 ด้านการสร้างตัวละครตัวละครมีพฤติกรรมในทางร้าย
 - 1.6 ด้านการสร้างฉาก บรรยากาศใช้ฉากที่ประดิษฐ์ขึ้น
 - 1.7 ด้านการสร้างกลวิธีการนำเสนอใช้วิธีการนำเสนอหรือมุมมองการเล่าเรื่องแบบสายตาพระเจ้า
 - 1.8 ด้านการดำเนินเรื่อง ใช้วิธีการดำเนินเรื่องแบบสลับฉาก
 - 1.9 ด้านการส่งผลกระทบต่อผลกระทบต่อในด้านสังคมวัฒนธรรม
- จากประเด็นที่นำเสนอกระบวนการสร้างสรรค์เรื่องสั้น “จ๊ะเอ๋” ดังกล่าว สามารถนำมาแจกแจงรายละเอียดในรูปแบบตาราง ได้ดังนี้

ตาราง 22 กรอบข้อมูลอัตลักษณ์การสร้างสรรค์เรื่องสั้น จ๊ะเอ๋

อัตลักษณ์	รายละเอียดข้อมูล
แรงบันดาลใจ	แรงบันดาลใจของเรื่องนี้เกิดจากการที่ผู้ประพันธ์สังเกตเห็นปรากฏการณ์อย่างหนึ่งเวลาเดินทางไปยังที่ต่าง ๆ คือ มีการก่อสร้าง “รีสอร์ท” ขึ้นมากมายไม่ว่าจะเป็นในเมืองหรือตามชนบท จนเกิดคำถามขึ้นในใจว่า คนกลุ่มไหนบ้างที่มาใช้บริการ และจากพฤติกรรมของคนในปัจจุบันที่ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับเรื่องเพศ ไม่รักนวลสงวนตัวแทบกลายเป็นเรื่องปกติไปแล้ว ไม่ว่าจะเพศ ฐานะใด
การสร้างเนื้อเรื่อง	การตั้งชื่อเรื่องสั้นเรื่องนี้ ผู้ประพันธ์ได้วางแผนในการเขียน โดยอาศัยฉากสำคัญของเรื่องมาเป็นชื่อเรื่อง ซึ่งกำหนดให้ “พ่อ แม่ และลูก” ต่างพากันนอนมาที่รีสอร์ทแห่งเดียวกัน และ “จ๊ะเอ๋” กันในที่สุด
การสร้างแก่นเรื่อง	แก่นเรื่องของเรื่องสั้นเรื่องนี้แสดงให้เห็นถึงการปล่อยกายปล่อยใจ ปล่อยชีวิตของตัวเองไปตามอารมณ์ปรารถนาโดยไม่มองเห็นความสำคัญของความถูกต้อง จนเกิดปัญหาขึ้น ทั้งในระดับบุคคล และส่วนรวม
การสร้างโครงเรื่อง	เป็นเรื่องราวของครอบครัวหนึ่ง พ่อเป็นข้าราชการตำรวจในอำเภอแม่เป็นแม่บ้าน ลูกสาวชื่อ “จ๊ะเอ๋” เรียนชั้น ม. สอง โรงเรียนมัธยมประจำตำบล พ่อกับแม่ต่างแอบมีกิ๊ก ลูกสาวก็มีแฟน ซึ่งถือเป็น “ค่านิยมใหม่” ที่เลวร้าย ทั้งหมดมาพบกันที่รีสอร์ทแห่งหนึ่ง โดยบังเอิญ ทำให้เกิดเรื่องราวบานปลายใหญ่โต

ตาราง 22 (ต่อ)

อัตลักษณ์	รายละเอียดข้อมูล
การสร้างตัวละคร	ตัวละครในเรื่องนี้มีพฤติกรรมล้ำอนและหมกมุ่นในเรื่องเพศ ประพฤติผิดในกาม ทำลายสถาบันครอบครัว เรื่องราวที่เลวร้าย ก็เกิดจากพฤติกรรมที่ว่านี้
การสร้างฉาก บรรยากาศ	เรื่องสั้นเรื่องนี้ใช้ฉากสำคัญอันเป็นจุดสุดยอดของเรื่องที่ “รีสอร์ท” แห่งหนึ่ง สถานที่แห่งนี้เป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่ง ถ้าไม่มีฉากประติษฐ์นี้ เรื่องราวจะไม่เกิดขึ้นเลย
กลวิธีการนำเสนอ	ใช้มุมมองแบบสายตาพระเจ้า กำหนดให้รู้ถึงชีวิตจิตใจและพฤติกรรมของตัวละครเด่น ๆ ทั้งสามตัวที่อยู่ต่างสถานที่กันในเวลาเดียวกัน รู้เรื่องราวความเป็นมาทั้งหมดของตัวละคร และเปิดเปลือยให้ผู้อ่านรับรู้ภูมิหลังดังกล่าวด้วย
การดำเนินเรื่อง	เรื่องสั้นเรื่องนี้ดำเนินเรื่องแบบนำเสนอบทบาท พฤติกรรมของตัวละคร 3 ตัว ซึ่งอยู่คนละสถานที่ในช่วงเวลาเดียวกัน จากนั้นจึงมาพบกันในสถานที่แห่งหนึ่ง ซึ่งถือเป็นเหตุการณ์สำคัญของเรื่อง
การส่งผลกระทบ	ผู้ประพันธ์มีเจตนาำเสนอเรื่องราวที่สะท้อนให้เห็นว่า ปัจจุบันทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องเพศของคนไทยได้เปลี่ยนแปลงไป จากการรักรนวนล สงวนตัวของผู้หญิง ความซื่อสัตย์ต่อคู่ครองตามขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมเริ่มถูกสั่นคลอนจากค่านิยมและความคิดเสรีที่รับเข้ามา “คติธรรม” (Moral) ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับหลักในการดำเนินชีวิตดั่งกรณีตัวอย่างพฤติกรรมของ “พ่อแม่ และลูก” ในเรื่องนี้ กำลังกลายเป็นปัญหาไม่เพียงแต่ระดับครอบครัว แต่ส่งผลกระทบแผ่ขยายไปถึงระดับสังคมประเทศชาติ ปริมาณของ “รีสอร์ท” อันเป็น “วัตถุธรรม”(Material) ที่ปรากฏให้เห็นอยู่ดาษดื่น นับเป็นเรื่องที่ชวนให้หันมาช่วยกันขบคิดทบทวนเพื่อหาทางแก้ไขเป็นอย่างยิ่ง นี่คือนผลกระทบจากการรับวัฒนธรรมด้านทัศนคติและค่านิยมใหม่เข้ามาแบบไม่พินิจพิจารณา เกิดความขัดแย้งกับวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ดั่งามอยู่แล้ว

2. **ตัวบทที่สร้างสรรค์** ผู้วิจัยนำข้อมูลตามที่ระบุในอัตลักษณ์แต่ละด้านมาใช้เป็นกรอบในการสร้างสรรค์ ดังปรากฏเป็นเรื่องสั้นที่สมบูรณ์ต่อไปนี้

จ๊ะเอ๋

เสียงสัญญาณออกตักกลางวันดังขึ้น จ๊ะเอ๋รวบรวมสมุดหนังสือยัดลงกระเป๋า หันไปขยับตากับเพื่อนสนิท แล้วลุกขึ้นฉวยกระเป๋าตักวัดสะพายไว้ด้านหลัง อาจารย์ที่สั่งงานไว้คงไม่กลับมา ปลอ่ยให้ออดสัญญาณเวลาทำหน้าที่ไล่ให้ทุกคนไปทานข้าว จ๊ะเอ๋รีบสาวเท้าออกจากห้องอย่างเร่งรีบ

“ไม่ต้องรีบหรอกน่า” เสียงเพื่อนไล่หลังมาพร้อมกับหัวเราะ

“เร็ว..ดูต้นทางให้หน่อย” เด็กสาวพูดโดยไม่หันกลับมามองเพื่อน จุดหมายอยู่ที่ต้นมะขามข้างรั้วหลังโรงเรียน ต้องไปถึงที่นั่นให้เร็วที่สุด อาจารย์คงประชุมยังไม่เลิก นาฬิกาทองเช่นนี้ หากไม่รีบฉกฉวย โอกาสโดดเรียนตามนัดหมายคงมีอุปสรรคเป็นแน่

“เออ ๆ..ไม่ต้องห่วง กูส่งมึงไปขึ้นสวรรค์ได้แน่ วันหลังที่กูบ้าง ผลัดกัน มา ๆ กระเป๋า กูถือให้เอง” เพื่อนสาวเร่งเท้าจนทันแล้วแกะกระเป๋าออกจากรอกบ่าจ๊ะเอ๋

“พูดบ้า ๆ มึงนี่” หัวเราะคิกคักเต็มไปด้วยความสุข เอียงไหล่ให้เพื่อนแต่โดยดี ครู่เดียวก็มาถึงที่หมาย

“เฮ้ ! สวมวิญญาณสิงบวชชะนีเร็วเข้า โดดลงแล้วเดี๋ยวโยนกระเป๋าตาม”

“อีบ้า คนนะไม่ใช่สัตว์” จ๊ะเอ๋หัวเราะ ขณะถลกกระโปรง ก้าวขาขึ้นปีนปายอย่างคล่องแคล่ว ถึงกำแพงแล้วติดตัวลงทันใด ไหล่เสียดกันนั้น กระเป๋าที่ถูกเพื่อนโยนตามมาตกข้าง ๆ

“พุงนี่เจอกัน ขึ้นสวรรค์ลงมาแล้ว อย่าลืมเล่าให้ฟังบ้างนะ” เพื่อนรักไม่วายส่งเสียงเย้าหยอกลอยข้ามกำแพงตามกระเป๋า

“เออ...พูดมาก ไปไหนก็ไป หมดหน้าที่มึงแล้ว” จ๊ะเอ๋ตะโกนตอบ ล้วงมือลงหยิบมือถือออกมาจากกระเป๋ากะโปรง

สาวน้อยเดินเลาะเลียบบกำแพงมาลึบลิบเมตรก็ถึงถนนด้านหลังตามทีนัดหมายไว้ กำลังจะกดเบอร์โทรแล้วเชียว รถมอเตอร์ไซค์ชายคนรักก็วิ่งเข้ามาจอดรับ จ๊ะเอ๋ไม่รอช้า กระโดดขึ้นขึ้นซ้อนท้ายฉับไว มือขวาเกาะเอวเขาไว้มั่น ขณะที่รถวิ่งเลี้ยวกลับแล้วเร่งความเร็วออกไป

ทิ้งเสียงหยอกล้อจอบแจของบรรดาอนาคตของชาติไว้เบื้องหลัง

โทรศัพท์ดังกังวานหวานขึ้นตอนใกล้เพล หล่อนละมือจากเตารีด หันไปคว้าขึ้นมาดูหน้าจอ เมื่อรู้ว่าใครโทรมา สีหน้าของหล่อนดูอึมึมแอบสดชื่น หายเหนื่อยล้าจากงานบ้านเป็นปลิดทิ้ง

“หวัดดีค่า” หล่อนส่งเสียงหวานทักทาย

“อีกครึ่งชั่วโมงถึงนะครับคนสวย” เสียงปลายสายเข้าเรื่อง แบบไม่ให้เสียเวลา

“โอเค รอที่เดิมนะ เดียวเดินออกไป” หล่อนตอบ ก่อนตัดสาย แล้วหันไปรีด กระโปรงตัวสุดท้ายของลูกสาว เสร็จแล้วจัดการแขวนไว้บนราว พร้อมกับเสือนักเรียนและ ชุดทำงานของสามี หลังจากเก็บทุกอย่างเข้าที่เข้าทางแล้วจึงคว้าผ้าเช็ดตัวเดินเข้าห้องน้ำ

ขณะชำระร่างกาย หล่อนอดที่จะสำรวจดูเรือนร่างของตัวเองไม่ได้ ทุกส่วนล้นยังคง เค้ความสวยดูอ่อนกว่าวัย เมื่อลูบไล้สบู่ มือสัมผัสถึงความตึงตึงของเนื้อหนังมังสา ยามชะโลก ดูหน้ากระจก ใบหน้าสวย ๆ ก็ยังปรากฏขึ้นอวดตา คิดแล้วน้อยใจสามีนัก พลัน..หลังจากที่ ขบฟันถอนใจยาว รอยยิ้มที่เหี้ยมหาญก็เหยียดขึ้นติดสองมุมปาก

หล่อนก็เป็นคน มีเลือดมีเนื้อ มีความต้องการเช่นเดียวกับเขา แต่สองปีให้หลัง เขา ให้ความสุขหล่อนไม่ถึงยี่สิบครึ่ง ส่วนมากก็ตอนเมามาย อารมณ์ต่างกลับมา อ่างว่างานยุ่งบ้าง เหนื่อยเพลีย ไม่มีอารมณ์บ้าง แต่สาเหตุจริง ๆ นั้น หล่อนแอบสืบทราบมาว่า เขามีคนอื่นชุกไว้ ที่ตัวอำเภอ เคยบ่น ๆ และซักแบบโยนหินถามทาง ถึงการกลับบ้านดึก ๆ ตื่น ๆ เขาปฏิเสธเสียงลั่น พร้อมโวยวายออกอาการไม่พอใจ หรือตัดบดด้วยการขับรถหุนหันออกจากบ้านไปต่างเสียที่อื่น จนพักหลังหล่อนต้องเป็นฝ่ายยอมอมปากเก็บคำ ทำตัวเป็นแม่บ้านที่ดี รับผิดชอบงานบ้าน ทุกอย่าง ตามชนบของเมียที่คอยกินเงินเดือนหัว เป็นแม่ที่ตามอกตามใจลูกสาวคนเดียว ไม่เคย ใช้งานใด ๆ นอกจากคอยบอกคอยสอนให้ตั้งใจเล่าเรียน โดยคาดว่า สิ่งที่หล่อนกระทำนี้จะมี มัดใจผู้เป็นสามีได้หวังให้เขากลับมาเหมือนเดิม บางทีที่มีปากเสียงกัน หล่อนเคยขู่เรื่องฟ้องหย่า พาลูกหนีไปอยู่เสียที่อื่น แม้กระทั่งบอกว่าจะไปหากก็ไว้คล้ายเหงา เขาก็ไม่สนใจ แถมดูถูกอีกว่า ้วยปูนนี้ สารรูปแบบนี้ใครจะมาติดกับหลงเสน่ห์

...ทุกอย่างยังเป็นอยู่อย่างนั้น...จนหล่อนรู้สึกท้อ

และ...แม้ทุกสิ่งทุกอย่างหล่อนจะยอมได้ แต่มีสิ่งหนึ่งสิ่งเดียวที่มันทรมาณสัตว์โลก ที่ยังมีความต้องการตามธรรมชาติก็คือเรื่องพรรคอย่างว่า หล่อนพยายามอดทนต่อสู้กับมันอย่าง ถึงที่สุด แต่สุดท้ายก็ทนกับความเหงาไม่ไหว มันเริ่มจากตลาดนัดในงานประจำอำเภอวันนั้น หล่อนได้เจอกับเขา หนุ่มรุ่มน้องหล่อนเกือบลิบปี พนักงานการไฟฟ้าที่ย้ายมาใหม่ เขาเข้ามา พุดจาทำความสนิทสนม แม้รู้จากปากหล่อนว่ามีสามีแล้ว เขาก็ไม่ยอมลดละ ราวกับว่าลวงรู้ ปัญหาภายในของหล่อน หลังแลกเบอร์โทรกัน เขาขอมาส่งหล่อนที่บ้าน หล่อนเห็นว่าเป็น ตอนกลางวันจึงไม่ขัด แต่ขอลงตรงต้นตะขบห่างจากบ้านราวห้าสิบเมตร ซึ่งต่อมา สถานที่ตรงนี้ ก็กลายเป็นที่นัดหมายของเขาและหล่อนไปโดยปริยาย

คนเจ้าชู้ เจนโลก เลือผู้หญิง ใช้เวลาไม่นานในการเลียนแบบบทบาทพญาครุฑ หล่อนตกเป็นของหนุ่มรุ่มน่อง ณ ม่านรูดของป้ายวันหนึ่งในตัวจังหวัด และยอมรับอย่างเต็มอกว่า ลีลาปฏิบัติภารกิจนั้นช่างเร้าร้อนสะใจหล่อนเหลือเกิน ทดแทนสิ่งที่ขาดหายไปนานเสียจน ลั่นเอ๋อ

เมื่อมีครั้งแรก ก็มีครั้งต่อ ๆ มา หล่อนให้นี่กละอายใจเหมือนกัน แต่เมื่อคิดถึง ความเห็นแก่ตัวของสามี ประกอบกับพ่ายแพ้แก่ความต้องการของตัวเอง หล่อนจึงจำใจทำผิด บาบ และต้องแอบหลบ ๆ ซ่อน ๆ ด้วยความหวาดระแวง ทั้งยังเตรียมตัวเตรียมใจพร้อมนมรับ เหตุการณ์ทุกอย่าง เพื่อสักวันความจริงมันจะปรากฏขึ้นให้ครอบครัวพังสลาย

ริสอร์ทกลางไร่อ้อยแห่งนี้เพิ่งสร้างได้เดือนเศษ ๆ มันเป็นของนายทุนต่างถิ่น ที่ทรงอิทธิพลคนหนึ่งของจังหวัดบางคนว่านี่คือรูปแบบหนึ่งของการฟอกเงินที่ได้มาจากการ ทำธุรกิจผิดกฎหมาย เจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นคนดูแลริสอร์ทก็ไม่ใช่คนในพื้นที่ ด้วยเหตุนี้ ใครจะไปจะมา จึงไม่ต้องกังวลต่อการหลบ ๆ ซ่อน ๆ ของบรรดาเหล่าสาวกพญาครุฑ แม้ที่นี่จะอยู่ห่างไกล หนทางลำบาก ค่อนข้างเปลี่ยวและเงียบ แต่ก็ยังมีผู้มาใช้บริการไม่ขาดสาย และดูท่าว่าจะ ได้รับความนิยมนมากกว่าริสอร์ทซึ่งอยู่ริมถนนใหญ่เสียด้วยสิ

เสียงซุบซิบของหลายต่อหลายคนว่า นอกจากสถานที่อันถือเป็นอีกฟืนเฟียงแห่ง วัฒนธรรมใหม่จะเป็นวิมานนิมพิล้อย่างว่ มันยังเป็นแหล่งมั่วสุมเล่นการพนัน ขายยา เสพยา และอบายมุขอีกสารพัด แต่ก็นั่นแหละ ลองเจ้าของมีอิทธิพล เงินถึง ชาวบ้านคนใดจะกล้า ร้องเรียน เขาเป็นว่าคนปากบอนที่สุดยังต้องหุบปาก อดรนทนไม่ได้จริง ๆ ก็เพียงแต่หลุดเสียง บางเบาออกมาในวงเล็ก ๆ และทิ้งให้ลอยหายไปกับสายลม ณ ตรงนั้น ยิ่งเป็นคนของรัฐด้วย แล้ว ใครหน้าไหนมันจะกล้าเผยอเมื่อเจออำนาจอิทธิพลและเงินตรา

นายดาบตำรวจอย่างเขาก็เช่นกัน

บทบาทผู้พิทักษ์สันติราษฎร์กว่ายี่สิบปี บนเส้นทางลุ่ม ๆ ดอน ๆ ย้ายที่ทำงานมา สามสี่แห่ง จนสุดท้ายมาลงตัวที่อำเภอบ้านเกิด ภูหนี่ยี่มลินสร้างบ้านใหม่ให้ลูกเมียเมื่อสามปีที่แล้ว ชีวิตครองรักครองเรือนเริ่มไม่มีความสุข เมื่อหล่อนหาว่าเขามักกลับบ้านผิดเวลา เลิกเวรก็เที่ยว เสสากับเพื่อน ทิ้งภาระงานบ้านและลูกสาวคนเดียวที่กำลังโตให้ตกอยู่กับหล่อน แถมเมามาย มาเป็นประจำ หัวถึงหมอนก็หลับเป็นตาย มีแต่เสียงกรนสนั่นและกลิ่นเหล้าคละคลุ้งตลบ ให้งนอน

เปื้อ...เขาบอกตัวเองอย่างนั้น เมื่อมีบ้าน หนี้สินเพิ่ม รายจ่ายมากขึ้น หล่อน กลายเป็นคนขี้บ่น จู้จู้จุกจิก การทะเลาะเบาะแว้งถี่ขึ้นจนกลายเป็นเรื่องปกติยามพบหน้า ลูกสาว ม.สอง เริ่มมีชายหนุ่มมาเกาะเกาะแทะแทะ เล็ม แรก ๆ ก็เพียงแต่แอบด้อม ๆ มอง ๆ ระยะเวลาหลัง

มีมาส่งกันถึงบ้าน เขาเองไม่เห็นกับตาสักครั้งหรอก แต่เมียบ่นให้ได้ยิน พาดหัวพาดหางว่าเขาไม่สนใจอบรมสั่งสอนลูก ฝ่ายลูกสาวก็เถียงคำไม่ตกปาก บ้านหลังใหญ่จากหนี้สินที่น่าจะมีความสุขดีในสายตาชาวบ้านทั่วไป กลับมีแต่ความน่าเบื่อหน่ายสิ้นดี

บรรยากาศต่างกันอย่างกับที่...ร้านเสริมสวยของม่ายสาวพราวเสน่ห์เขามาติดพัน หลังจากผัวเก่าหล่นประสบอุบัติเหตุเสียชีวิตเมื่อสองเดือนที่แล้ว หล่อนช่างเอาอกเอาใจ ออกอ้อนนอกลေးให้เคลิ้มหลง รักษาเนื้อรักษาทรุดทรององค์เอาไว้อย่างดีสมกับการงานที่ทำ กลิ่นกายประทีนเครื่องปรุงหอมรารวกกับนางเทพอัปสร หนุ่มใหญ่หนุ่มน้อยหลายรายที่หมายเป็นคู่แข่ง ต่างยอมล่าถอยต่อหน้าตาบตำรวจมือหนักอย่างเขา หากไม่ติดปัญหาเรื่องครอบครัว ป่านนี้เขาคงชนข้าวของมาอยู่กับหล่อนอย่างเปิดเผยไปแล้ว

“ไม่เป็นไร หนูรักที่ นานแค่ไหนก็รอได้”

นั่นประไร คำพูดของผู้รับบทนางรองยิ่งทำให้เขารู้สึกรักและเห็นใจมากขึ้น แต่จะอย่างไร เขาก็ยังไม่กล้าทำอะไรประเจิดประเจ้อให้คนปากบอนคาบข้าวมาถึงครอบครัว ทุกวันยังกลับบ้านตามปกติ แม่ตึกบ้าง เมามามากก็เป็นเรื่องธรรมดาทุกอย่างมันมีทางเดินของมัน

หลังเบียร์ครึ่งโหลและข้าวเที่ยงที่ร้านอาหารแห่งหนึ่ง ด้วยความตึกคะนองในอารมณ์ผสมตึกกรี ทั้งคู่สบตาแล้วเกี่ยวก้อยกันไปเติมความสุขที่ต่างปรารถนา

“ตอนนี้เลยหรือ” หล่อนเล่นจรีตืดออดพอเป็นพิธี

“อือ...คำต้องกลับบ้าน เตี่ยผิดสังเกตุ” เขาโอบร่างระหงทรงเสน่ห์ออกจากร้าน เดินไปขึ้นรถ กลิ่นน้ำหอมของหล่อนช่างยั่วเข้าอารมณ์เหลือเกิน

ไม่นาน พาหนะคันโปรดก็พาทั้งคู่ตะบึงไปข้างหน้า มุ่งตรงไปยังวิมานส่วนตัวที่แน่ใจว่า ห้วงเวลาเช่นนี้คงไม่มีใครมาสอดรู้สอดเห็นโดยส่วนตัวของเขาแล้วไม่รู้สึกวิตกกังวลใด ๆ บ้านใกล้เรือนเคียงต่างออกไปทำงานเลี้ยงชีพ เมียขีปนของเขาทำงานบ้านคอยลูกที่ไปเรียนกลับมา ก่นด่ากันเป็นปกติ เขาเองพอออกเวรมาเหมือนวันนี้ ได้โอกาสเหมาะต้องรีบคว้าไว้เสร็จภารกิจแล้วไปเมาต่อกับเพื่อน กลับบ้านตอนเย็นย่ำค่ำคืนพร้อมความมึนเมาอ่อนเปลี้ยนอนหันข้างให้เมียในชุดเดิม เข้ามาร่วมกันใหม่

มอเตอริไซค์แต่งซิ่งตามรสนิยม พาหนุ่มรุ่นกระทรงและสาวน้อยในชุดนักเรียนคอสเพลย์ ผลุลบหายเข้าไปในม่านรุศไม่ถึงนาที บริกรวัยกลางคนก็ตรงดิ่งเข้ามาพร้อมลูกกุญแจในมือ เปิดยืมให้ทั้งคู่ที่ทำท่าตื่น ๆ ทั้งที่เคยมาใช้บริการแล้วหลายต่อหลายครั้ง

“ชั่วคราวเหมือนเดิมจ้า ขอข่าวผัดจานหนึ่ง เบียร์ด้วยสองขวด” ชายหนุ่มโอบร่างสาวน้อยหวังให้คลายความตื่นเต็นลงประคองร่างที่เริ่มแตกเนื้อสาวเดินเข้าประตู จ๊ะเอ๋ยิ้มรับ เบียดบดร่างเข้าแนบชิดเสื้อนักเรียนยู่ย่นขึ้นตามการเสียดสี

“ได้เลย ไม่ต้องห่วงที่นี่ปลอดภัยไว้กังวล” ผู้ต้อนรับกล่าวยิ้ม ๆ ปนหัวเราะออกมาเบา ๆ นาฬิกาบนผนังบอกเวลาเที่ยงครึ่ง เป็นเรื่องปกติที่เด็กวัยรุ่นจะควงคู่กันมาใช้บริการประจำ เจ้าของรีสอร์ทรับประกันความปลอดภัยให้ทั้งผู้ใช้บริการและคนดูแล เช่นเดียวกับการเปิดบาร์เปิดผับในเมืองใหญ่ที่อาจแอบซ่อนไว้ซึ่งธุรกิจผิดกฎหมายต่าง ๆ นานา

พอบริการออกไปแล้ว ชายหนุ่มรีบร่วร่างสาวน้อยเข้ามาอยู่ในวงแขน พรหมจูบไปทั่วใบหน้าเรื่อยมาตรงโอบุและลำคอระหง มืออีกข้างขยี้คาลำหน้าอกที่เพิ่งตูมเต่งขึ้นมา เสียงอู้้อักระเสาะระคนกัน ลักครู่สาวน้อยก็ดันร่างชายคนรักออกห่าง

“เดี๋ยว อาบน้ำก่อนนะ” ลิ่นเสียงสั้น เด็กสาวผละออกมาค้ำผ้าเช็ดตัวที่พับอยู่บนโต๊ะเล็ก ๆ รีบเดินเข้าห้องน้ำ

“อาบพร้อมกันได้มั๊ย” หนุ่มคนรักที่ลุ่มลงนอนบนเตียง ทำท่าลุกขึ้น สาวน้อยรีบร้องห้าม

“บ้า...ไม่เอาพี่เนี่ย เดียวก็เสร็จในห้องน้ำพอดี” พุดจบก็หันมาทำสายตายั่วยววนก่อนเข้าไปชำระร่างกายโดยจับประตูลูกไว้แต่ไม่ได้ล็อก

เด็กหนุ่มมองตาม ลูกขึ้นถอดเสื้อผ้าแล้วคว้าผ้าเช็ดตัวมาพันท่อนล่าง อันที่จริงเขาก็พูดเล่น ๆ เท่านั้น เรื่องน้ำท่าปสลอยให้หล่อนไปเถอะ เสร็จกามกิจแล้วนั่นแหละจึงค่อยอาบพร้อมกันเช่นที่ผ่านมา แหละ...บางที ถ้าเกิดอารมณ์ขึ้นอีก อาจได้ว่ากันอีกรอบให้คุ้มค่าเช่า

เสียงฝักบัวทำงานเหมือนธารน้ำเล็ก ๆ ไหลริน เขานอนรอบนเตียง จินตนาการไปยังเรือนร่างอันเพิ่งแตกเนื้อสาวนั้นด้วยอารมณ์คึกคะนอง ไม่นานบริการก็ยกอาหารและเครื่องดื่มตามสั่งมาให้ เขาเอ่ยขอบคุณและชมว่ารวดเร็วทันใจดีจึงก่อนจ่ายเงินให้ แถมทิปอีกยี่สิบบาท

“ถ้าเพลอหลับ ปายสาม น้ามาเคาะประตูเตือนด้วยนะ” เด็กหนุ่มร้องสั่งอย่างคุ้นเคย เป็นการป้องกันเอาไว้ก่อน อันที่จริงก็ระวังอยู่แล้ว เมื่อเสร็จสมอารมณ์หมายไม่มัวเขื่อระเหยเพลอนอนหลับให้กลับบ้านผิดเวลา ต่างรีบอาบน้ำชำระล้างร่างกาย แต่งตัวกลับบ้านแยกกันตรงกำแพงโรงเรียน กลับบ้านใครบ้านมัน

“ไปไหน” หล่อนมองหน้าเขา เมื่อรู้ว่าไม่ใช่เส้นทางที่เคยไป

“รีสอร์ทใหม่ ที่จริงก็มีมานานแล้วละ แต่เพิ่งพามาเพราะผมเพิ่งทราบจากเพื่อน มันบอกว่าที่นี่ปลอดภัยคน เจียบและใกล้ด้วย ราคาก็ไม่แพง กลางวันแสดก ๆ คงไม่มีอะไรหรอก” เขาหันมาตอบด้วยคำพูดอันอ่อนโยนหนุ่มนวลพลางส่งยิ้มให้ หล่อนมองสองข้างทางที่เต็มไปด้วยทิวอ้อย นี่ถ้าเป็นกลางคืนคงเปลี่ยวน่าดู แต่สถานที่เช่นนี้แหละ เหมาะนักสำหรับเรื่องอย่างว่า

เขาหักพวงมาลัยรับความคดโค้งของถนนสามสี่รอบ ไม่นานก็มาถึงสถานที่อันเป็นสมรภูมิลักแห่งใหม่ พอเอารถไปจอดไว้หน้าม่านรูด หยุดรอฟนังงานต้อนรับ ฆ่าเวลาด้วยการ

ตั้งร่างหล่อนมากอดจูบซุกไซ้รัตามอารมณ์ที่นกระหาย หล่อนบิดตัว ปิดมือเขาออกจากหน้าอก ผลักไสพอเป็นพิธี ขณะที่ความต้องการภายในเริ่มลุกโชน

บริการวัยกลางคนรูดมานอก แล้วเปิดประตูห้องให้ หล่อนก้าวลงจากรถ ขณะที่หนุ่มรุ่นน้องกำลังพูดคุยอยู่กับคนต้อนรับ รีสอร์ทแห่งนี้จัดตกแต่งได้สวยงาม แทบไม่น่าเชื่อว่าอยู่กลางไร่อ้อยอันแห้งแล้ง ต้นไม้ใบหญ้าเขียวชอุ่ม ตรงหน้าสำนักงานมีธารน้ำตกไหลรินลงมายังแอ่งน้ำที่แวดล้อมด้วยต้นกุหลาบซึ่งกำลังออกดอกชูช่อหลากสี

“เดี๋ยวขอเดินดูบริเวณสักนิดนะ แป๊บเดียวเท่านั้น” หล่อนยังทำหน้าที่ตาตื่น ๆ บอกกับชายหนุ่มคู่ขา แล้วแหวกมานอกไป

และ...เพียงสามก้าวเท่านั้น สิ่งที่น่าประหลาดแก่สายตาคนธรรมดาทำให้หล่อนยืนนิ่ง อ้าปากค้างอยู่ครู่ใหญ่ ก่อนหลุดคำออกมาสุดเสียง

“จ๊ะเอ๋”

เสียงนั้น ปนเปไปด้วยอารมณ์โกรธ ตกตะลึง เสียใจ ผิดหวัง หล่อนกระโจนเข้ากระซากร่างลูกสาวสุดที่รักออกมาจากอ้อมแขนของเด็กหนุ่มส่วนคู่ขาของหล่อนเข้าไปหลบในห้อง ภาวนาให้เหตุการณ์มันจบลงด้วยดี เขาและหล่อนจะได้สนุกกัน

“แม่...” สาวน้อยหลุดปากได้แต่นั้น ฝ่ามือขวาของบุพการีก็พัดเปรี้ยงเข้าที่พวงแก้มอันอ่อนนุ่มน่าถนอม หน้าเด็กสาวสะบัดไปตามแรงตบ เสียงร้องไห้จ้าด้วยความเจ็บปวด ขณะที่เด็กหนุ่มอาศัยจังหวะนั้น บึ่งรถคู่ชีพทยานออกประตูไปอย่างรวดเร็ว จนเกือบจะชนกับรถปิกอัพอีกคันที่เลี้ยวเข้ามา

“แล้วแม่ล่ะ มาทำอะไรที่นี่” สาวน้อยปาดน้ำตา แล้วขึ้นเสียง พยายามปิดตัวหนีจากการพันรนาการแต่ข้อมือของแม่ที่จิกลงบนหัวนั้น ทำให้ต้องยอมจำนน แต่สาวน้อยก็ยังสายสายตาหาหลักฐาน

“มาตามมิ่งนะสิ” หล่อนตอบ หลังสะอึกกับคำพูดของลูกสาวอยู่ครู่หนึ่ง

“เซอะ...อมพระมาพูดใครจะไปเชื่อ แม่มาเปิดห้องทำไม แล้วรถคันนี้ก็ไม่ใช่รถพ่อ” เด็กสาวว่าพลางสะอื้นพลาง กัดฟันยั้งหนึ่ง ซ้ำมายังรถแล้วชะเง้อมองเข้าไปข้างใน

ก่อนที่เหตุการณ์หน้าม่านรูดจะลุกลามต่อไป ภาพที่น่าประหลาดเบื้องหน้าของทั้งคู่ หลังรถคันที่ใหม่จอดสนิทพร้อมกับการก้าวลงมาของชายหญิงคู่หนึ่ง

“พ่อ...แม่...นั่นพ่อนี่” สาวน้อยตะโกน แล้วอาศัยจังหวะที่แม่อ้าปากค้างนั้น แทะมือแม่ออกจากปอขม

“ไอ้เหี้ยเหี้ย...มิ่งจบกันแล้ววันนี้” หล่อนตะโกนถ้อง ซ้ำหน้าผู้มาใหม่ หันมากระซอกเสียงใส่ลูกสาว

“จ๊ะเอ๋...เรื่องของมึงเอาไว้อีก่อน ไปตบอินันช่วยกูเดี๋ยวนี้ อย่าให้มันหนีพ้น”

“เฮ้ย ! อะไรกันเนี่ย” นายดาบตำรวจผู้มาใหม่ โพล่งออกมาได้เท่านั้น เขายืนตะลึงเหมือนนรกมนต์สะกด

ส่วนเหตุการณ์จะเป็นอย่างไรต่อไป ปล่อยให้เป็นเรื่องของสองแม่ลูกน่าจะเหมาะ..
แผ่น-ไม่แผ่น...

เอ...รีว่า...จะเข้าร่วมวงดี...

พื้นที่ส่วนบุคคล...ห้ามเข้า !

กระบวนการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้น “พื้นที่ส่วนบุคคล...ห้ามเข้า !” ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ลำดับขั้น คือ 1) ข้อมูลการสร้างสรรค เป็นการรวบรวมข้อมูลเพื่อเตรียมการสร้างสรรค และ 2) ตัวบทที่สร้างสรรค นำเสนอ ดังนี้

1. **ข้อมูลการสร้างสรรค** ผู้วิจัยได้วางแผนสร้างสรรคเรื่องสั้น “พื้นที่ส่วนบุคคล...ห้ามเข้า !” โดยกำหนดอัตลักษณ์ทั้ง 9 ด้าน ดังนี้

- 1.1 ด้านแรงบันดาลใจเกิดแรงบันดาลใจจากการสนทนาแลกเปลี่ยน
- 1.2 ด้านการตั้งชื่อเรื่องได้จากเหตุการณ์สำคัญในเรื่อง
- 1.3 ด้านการสร้างแก่นเรื่องเป็นแก่นเรื่องที่มุ่งแสดงทัศนะ
- 1.4 ด้านการสร้างโครงเรื่องโครงเรื่องแสดงถึงความขัดแย้งทางวัฒนธรรม
- 1.5 ด้านการสร้างตัวละครตัวละครมีพฤติกรรมในทางดี
- 1.6 ด้านการสร้างฉาก บรรยากาศใช้ฉากที่เป็นวิถีชีวิต
- 1.7 ด้านการสร้างกลวิธีการนำเสนอใช้วิธีการนำเสนอหรือมุมมองการเล่าเรื่อง

แบบถ่ายทอดจากสายตาตัวละครรอง

- 1.8 ด้านการดำเนินเรื่อง ใช้วิธีการดำเนินเรื่องแบบตามลำดับเวลา
- 1.9 ด้านการส่งผลกระทบต่อมุมมองผลกระทบในด้านสังคม วัฒนธรรม

จากประเด็นที่นำเสนอกระบวนการสร้างสรรค์เรื่องสั้น “พื้นที่ส่วนบุคคล...ห้ามเข้า !” ดังกล่าว สามารถนำมาแจกแจงรายละเอียดในรูปแบบตาราง ได้ดังนี้

ตาราง 23 กรอบข้อมูลอัตลักษณ์การสร้างสรรค์เรื่องสั้น พื้นที่ส่วนบุคคล..ห้ามเข้า !

อัตลักษณ์	รายละเอียดข้อมูล
แรงบันดาลใจ	แรงบันดาลใจของเรื่องนี้เกิดจากการสนทนากับเพื่อนสนิทคนหนึ่งคือ “ไพวรินทร์ ขาวงาม” กวีซีไรต์ปี 2538 จากรวมกวีนิพนธ์ ม้าก้านกล้วย เวลาเดินทางไปบรรยายด้วยกัน เรื่องที่มักนำมาคุยกันเสมอคือเรื่องราวของคนบ้าที่เดินอยู่ข้างถนนตามสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งนับวันจะมีมากขึ้น จนเกิดข้อสงสัยร่วมกันว่า “เป็นคนบ้าจริงหรือเปล่า” และวัฒนธรรมของคนบ้ากับคนดีจะอยู่ร่วมกันได้อย่างไร
การสร้างเนื้อเรื่อง	การตั้งชื่อเรื่องนี้ได้จากเหตุการณ์สำคัญที่ตัวละครทดลองเสียชีวิตทางและแต่งตัวคล้ายคนเร่ร่อนจรจัดหรือคนบ้าในสายตาของคนทั่ว ๆ และเกิดเหตุการณ์โดนคนบ้าจริง ๆ ทำร้าย ทำให้คิดว่าพื้นที่บางพื้นที่ มันเป็นที่ส่วนบุคคล
การสร้างแก่นเรื่อง	การสร้างแก่นเรื่องของเรื่องสั้นเรื่องนี้ ต้องการที่จะแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมบางอย่างว่า ในบางบริบทของสังคมที่คนเรามาอยู่ร่วมกันนั้นไม่ควรก้าวก่ายละเมิดสิทธิ์กัน
การสร้างโครงเรื่อง	เป็นเรื่องราวระหว่างเพื่อน คนหนึ่งรับราชการครู อีกคนเป็นกวีต่างสงสัยว่าคนที่เดินไปตามถนนเป็นคนบ้า เร่ร่อนจรจัดจริงหรือไม่ บางครั้งเกิดนึกถึงชีวิตที่อิสระเสรีนั้น จนในที่สุด เพื่อนที่เป็นกวีตัดสินใจทดลองใช้ชีวิตแบบใหม่ ออกเดินทางเหมือนคนบ้าที่เข้าใจและเพียงชั่วข้ามคืน เขาก็ถูกคนบ้าทำร้าย
การสร้างตัวละคร	กำหนดให้ตัวละครเอกเป็นศิลปิน เป็นกวี ตัวละครรองเป็นข้าราชการครู ทั้งคู่เป็นเพื่อนกัน มีรสนิยมคล้ายกัน คนที่เป็นกวีมักครุ่นคิดถึงภาพต่าง ๆ ที่ปรากฏแก่สายตา ตั้งคำถามและหาทางพิสูจน์ โดยเฉพาะเรื่องราวของนักเดินทางข้างถนนที่เขาสงสัยว่าเป็นคนบ้าเหมือนคนทั่วไปเข้าใจหรือไม่ จนตัดสินใจทดลองใช้ชีวิตแบบนั้นบ้างพฤติกรรมของเขาแม้จะแปลกแต่ก็ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ใคร
การสร้างฉากบรรยายภาค	ฉากที่ใช้ในเรื่องนี้สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของคนเดินทางเร่ร่อนอยู่ข้างถนน จนเกิดข้อสงสัยของใครบางคนกระทั่งเป็นแรงบันดาลใจให้อยากทดลองใช้ชีวิตแบบนั้นบ้าง

ตาราง 23 (ต่อ)

อัตลักษณ์	รายละเอียดข้อมูล
กลวิธีการนำเสนอ	ในเรื่องนี้ใช้มุมมองของตัวละครคือ “ผม” เล่าเรื่องราวของเพื่อนสนิทคนหนึ่งผ่านประสบการณ์ร่วมกันของทั้งคู่ และนำเสนอเหตุการณ์สำคัญในเรื่องอันเป็น “วีรกรรม” ของเพื่อนสนิทคนนี้
การดำเนินเรื่อง	เรื่องสั้นเรื่องนี้เปิดเรื่องด้วยการเล่าที่มาที่ไปของการคบหาเป็นเพื่อนกันระหว่าง “ผม” กับ “พิณวลัย” ตั้งแต่อยู่ในเมืองหลวง จนกระทั่งกลับมาใช้ชีวิตที่บ้านเกิด ซึ่งเรื่องราวก็จบลงที่ฉากเหตุการณ์ในปัจจุบัน
การส่งผลกระทบ	ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อสารให้ผู้อ่านเห็นผลกระทบด้านวัฒนธรรมทางสังคมหรือ “สทธรรม” (Social) เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งในปัจจุบันได้เกิดวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ขึ้นมาหลายครั้ง พื้นฐานทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของแต่ละคน อาจทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เรื่องนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงสิทธิส่วนบุคคลที่ไม่ควรก้าวล่วงกันตามหลัก “เนติธรรม” (Legal) โดยเฉพาะวัฒนธรรมการท่องเที่ยวของชาวต่างชาติที่ทำรายได้เข้าประเทศ จำนวนมหาศาลนั้น รัฐต้องมีระบบบริหารจัดการที่ดี ไม่ให้ส่งผลกระทบหรือทำลายวิถีดั้งเดิมของคนในพื้นที่ หรือบางครั้งก็ต้องประนีประนอมเพื่อให้เกิดการผสมผสานที่ลงตัวอยู่ร่วมกันได้ ผู้ประพันธ์ใช้วิธีสื่อสารเจตนาในเรื่องนี้ผ่านปัญหาระดับบุคคล เพื่อให้ผู้อ่านตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องราวเหล่านี้ในระดับสังคมต่อไป

2. **ตัวบทที่สร้างสรรค์** ผู้วิจยนำข้อมูลตามที่ระบุในอัตลักษณ์แต่ละด้านมาใช้เป็นกรอบในการสร้างสรรค์ ดังปรากฏเป็นเรื่องสั้นที่สมบูรณ์ต่อไปนี้

พื้นที่ส่วนบุคคล...ห้ามเข้า

อันที่จริงผมก็ไม่อยากนำเอาเรื่องราวอันพิสดารของตัวเองกับเพื่อนมาโพยทะนาบหน้ากระดาษนี้หรอก ทั้งยังไม่เคยคิดว่าจะนำเรื่องบ้า ๆ นี้มาเผยแพร่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมันไม่ใช่เรื่องของผมคนเดียวที่เป็นตัวละครหลักในเรื่อง ยังมีเพื่อนอีกคนที่มีความสำคัญมากกว่า แถมไม่ใช่คนธรรมดาด้วยนะ เขาเป็นนักเขียน เป็นกวีที่คนรู้จักกันทั่วประเทศ ผมก็เล่า

ไปตามประสา นักหาเรื่องเท่านั้นแหละ ไม่ใ้ใจจริตจะกร้าน ใด ๆ บอกเล่าไปตามความสัจจริง เหมือนนั่งลงจับเข้าคุยกัน มิได้มีเส้นหมึกเหมือนผู้เชี่ยวชาญด้านวรรณศิลป์แต่อย่างใด

เออ...ก็วิตกเหมือนกันว่า เพื่อนกวีของผม อาจติเตียนค่าว่าหรือแสดงความไม่พอใจ ก็เป็นได้ เขาเป็นคนอึดตาสูงนะ อึมมม...ยังงี้ก็สุดแท้จะเป็นไปละ ตอนนี้อากาศกำลังดี ฝนพรำ ๆ ลมกลางคืนโชนมาเย็นฉ่ำ กบเขียดบรรเลงเพลงสวรรค์กล่อมทุ่ง ผมกรีบไปแล้วสามสี่แก้ว เหล้าอาจทำให้ผมกล้าขึ้น นั่นอาจจะเป็นจริง แต่ลึก ๆ แล้ว ช่วงเวลาที่เก็บงำเรื่องนี้เอาไว้ฉัน ผมมีความต้องการที่จะเขียนมันออกมาตลอด หลังเหตุการณ์อันน่าระทึกของเขาที่บอกเล่าให้ผมฟังในคืนวันนั้น คิดไปคิดมามันน่าจะเป็นสิทธิ์อันชอบธรรมของผมด้วย เพราะได้เข้าไปมีส่วนเข้าไปเกี่ยวพันเรื่องนี้เหมือนกัน ถึงจะมีตัวละครหลักอย่าง "พิณวลัย" เข้ามาพ่วงด้วยในฐานะตัวละครเอก ผู้มีบทบาทโดดเด่นในเรื่องก็ตามแต่ เขาคงใจกว้างพอที่จะไม่ถึงขั้นตัดญาติขาดเพื่อนกับผมหรือหน้า...

พิณวลัย...กวีที่คนรู้จักกันทั่วทั้งประเทศ ผมเองเป็นแค่ครูน้อยมหาวิทยาลัยของรัฐแห่งหนึ่งในเมืองหลวง ลมแห่งโชคชะตาพัดพาให้คนอีสานบ้านนอกมาพบกันจนได้ ผมเองนั่นแหละที่หาเรื่องเชิญเขามาบรรยายในหัวข้อศิลปะการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจและเสริมประสบการณ์ให้กับนักศึกษา

หลังการบรรยายจบลง ผมเปิดโอกาสให้ลูกศิษย์ลูกหาถ่ายรูป ขอลายเซ็นกวีวิทยากรที่เขาชื่นชอบอีกราวครึ่งชั่วโมง จากนั้นจึงเอ่ยปากชวนไปนั่งกินดื่มที่ร้านอาหารอีสานเจ้าประจำหน้ามหาวิทยาลัย กะว่าพอสมควรมาพาดจรแล้วก็จะส่งเขากลับไปตามเส้นทางของมหากวีต่อไป

การดวลเหล้าประเภทชายเดี่ยวอุบัติขึ้นราวห้าโมงเย็น หลังชนแก้วกันสามสี่ครั้ง ความสนิทสนมก็พุ่งสูงขึ้นราวกับแห่งปรอทที่พลัดตกลงในบ่อน้ำร้อนฉะฉาน เราเริ่มถ่ายทอดแลกเปลี่ยนภูมิหลังซึ่งกันและกัน ยืดยาวเนิ่นนานตามประสาคนพลัดถิ่น พิณวลัยพักอยู่คอนโดฯ แถวงามวงศ์วานซึ่งอยู่ไม่ไกลนัก เขาเล่าประสบการณ์ชีวิตอันเร้าแค้นในวัยเด็กให้ฟัง ขณะที่ผมก็พุ่มพวยถึงความทุกข์ยากของตัวเองคืนกลับไป เหมือนดั่งจะเอาชนะคะคาน ทำนองว่า ใครผจญความยากลำบากลำบากมากกว่ากัน

วันศุกร์แห่งชาติ... ท่ามกลางฝนรินในเมืองหลวงช่วงปลายฤดู เราชนแก้วกันไปคร่ำครวญกันไป กระทั่งฟูพหลับหัวชนกันแทนแก้ว โดยมีกรรมการอย่างเจ้าของร้านลากเปลมานอนเป็นเพื่อน ตื่นเอาเกือบสว่างไว้ เราส่งท้ายกันอีกด้วยเบียร์ครึ่งลัง คราวนี้ ลุงเจ้าของร้านเข้าผสมโรงด้วย กว่าจะแยกย้ายกันได้ก็ถึงเวลาพระออกบิณฑบาต

จากวันนั้นเป็นต้นมา ครูบ้านนอกที่เข้ามาจนตรอกในเมืองหลวงอย่างผมก็ติดต่อก่อสัมพันธ์กับพิณวลัยจนกลายเป็นเพื่อนสนิทชิดเชื้อ ไปไหนมาไหนด้วยกันทุกครั้งที่จะจังหวะโอกาสมาบรรจบตามประสาหนุ่มโสด ซึ่งแน่นอนว่า การตรวจตีแบบมาราธอนคือสิ่งที่ขาดไม่ได้ และเพื่อให้การต่อสู้เป็นไปอย่างสูสี พิณวลัยจึงมักนัดผมในวันศุกร์หรือวันเสาร์ ผมเมา เขาเมา-เราพุ่มพ่าย บ่อยครั้งเขาร่ายกวี ขณะผมนั่งฟังสายหัวโคลงเคลง ตาปรือ บางทีก็หลุดเสียงลำอือ ๆ ออ ๆ แจกแจมตาม หูผมอื้อ.รับสารได้ไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย...อะไรบ้างนะ...แม่ปลุกหม่อน... กี่กระทึก...ผ้าขาวม้า...ผมฟังไม่ถนัดนัก...

ครั้งหนึ่งที่ร้านลาบยโสแถวหลักสี่ พิณวลัยนัดผมที่นี้เวลาหลังเคารพธงชาติ ตอนเย็น ผมทราบข่าวว่าเขาได้รับรางวัลบทกวียอดเยี่ยมจากองค์การหนึ่งที่จัดประกวด รับรางวัลแล้วเขาก็มาฉลองกับผมต่อ ที่จริงผมก็ทราบมาว่า รางวัลมอบกันตั้งแต่ก่อนเที่ยง เขาคงอยู่กับเลี้ยงกับเพื่อนในแวดวงศิลปินของเขา พอบ่ายคล้อยสนธยา จึงผละมาหาผมที่ร้านลาบ นั้นเป็นการจัดสรรเวลาของเขา ผมคิดว่าแค่เขานึกถึง ผมก็ดีใจแล้วละ

ผมมาถึงก่อน นั่งรอไปได้สักสองแก้ว พิณวลัยก็ลงจากแท็กซี่ เขาหอบโล่มาอวดผม ด้วยรอยยิ้มเดินทางมาถึงก่อนเจ้าตัว ไบหน้าแดงก่ำด้วยฤทธิ์เมรัย เวลาเมาพอกريمة ๆ เขามักอารมณ์ดีเสมอ ผมชอบอาการเขาตอนนี้ เหมือนไม่มีทุกข์มีโชค ร่วมวงด้วยมีความสุข ถ้ามากกว่านี้เขาจะพุ่มพ่าย ร่ายกวีตั้งว่ามา

“กินเหล้าหรือเปียร์มา” ผมถาม เขาเลื่อนเก้าอี้ลงหย่อนกัน

“เหล้าเรด เออเปียร์ดีกว่า สั่งมาเลย” เสียงเขาสั่นอ้อแอ้ คงเหนื่อยกับรถติดผสมเพื่อยจากอาการตีมาชดช่วง

“กับแก้ม ผมสั่งย่างนม และน้ำตกไปแล้ว” ผมรายงานเขาพลงชะเง้อไปทางครัว กู้หนุ่มสามคนกำลังสาละวนปรุงอาหารท่ามกลางควันโขมง

“อ้าว ทำไมไม่ลาบ ลาบยโสชม ๆ” พิณวลัยเอ่ยขึ้น ยกเปียร์ขึ้นจิบ แล้วร้องบอกสาวเสิร์ฟให้เพิ่มลาบดิบมาอีกจาน

“เยอะจัง ลาบยโส มีเยอะแยะไปหมดเหมือนไก่ย่างวิเชียรบุรี” ผมพูดลอย ๆ

“ชื่อมันขายได้ เป็นอัตลักษณ์ของเขามั้ง ลาบวัวต้องยโส ลาบเป็ดต้องอุดร ไก่ย่างต้องวิเชียรบุรี” พิณวลัยว่า ผมเพียงแต่พยักหน้ารับ

“รถติดมาก” เขาเบ้าปากบ่น

“ตอนนี้ยังติดอยู่ คงโนนแหละ ไกลเที่ยงคืน โลงหน้อย” ผมตอบออกไป เป็นสัญญาณว่า ต้องนั่งร่ำกันอีกนาน

“ผมเห็นคนบ้าสองสามคน แต่เอ...ดู ๆ แล้ว หลายต่อหลายครั้ง ผมว่า บางทีคนเหล่านี้มันไม่บ้านะ คนเร่ร่อนจรจัดนี่ไม่บ้าก็เป็นได้” เขาพูดเองเออเอง มันคงเป็นจริตของกวีนักเขียนที่ชอบสังเกต เก็บรายละเอียด ครุ่นคิดจินตนาการ กระทั่งจับเมโลดี้ของเสียงลมได้

“แล้วไง...ก็เห็นกันออกเกร่อ บ้าบ้างไม่บ้าบ้าง แต่ไอ้ที่แทบแก้ผ้าเดิน หอบหิวอะไร รุงรัง ผมเผ้ากระเซิง นั่น ผมว่าสติไม่เต็มแหง ก็คือบ้านั่นละ”

“ไม่แน่นา...เขาอาจไม่บ้า...นั่น ๆ...ดูคนนั่นสิ” พิณวลัยชี้มือไปอีกฟากถนน ผมเหลือบตาม ชายคนหนึ่งนั่งอยู่ข้างถนนที่รถติดกันเป็นพืด เขาแต่งตัวเหมือนคนปกติ ไม่ขาดรุ่งริ่ง ช่าง ๆ มีถุงปุ๋ยวางอยู่ ลักครู่ก็ล้มตัวลงนอนใกล้ถังขยะ ไม่สนใจผู้คนที่เดินผ่านไปมา

“บ้าหรือไม่บ้า” เขาถามผม ขณะหันไปหยิบช้อนตักลาบน้ำตาล

“ไม่รู้ ไม่อยาการู้ด้วย ปล่อยให้กวีจินตนาการเอาเองเถอะ ชดเปียร์ตีกันว่า อยากเมา” ผมหัวเราะร่วน รู้สึกหงุดหงิดปนขำกับอาการจ้องอย่างเอาจริงเอาจังนั้นบอกแล้วไง...มันเป็นจริตของเขา

“คุณไม่คิดอะไรเลยเหรอ” พิณวลัยถามผมอีก ผมชักหงุดหงิด อะไรกันนักกันหนา

“คิดสิ...” ผมพูดซ้ำ ๆ

“อะไร คิดอะไร” เขาถาม พลังพยักเพยิดไปยังร่างชายคนที่นอนอยู่นั้น

“คิดว่าเมื่อมีลาบยโสแล้ว ผมอยากตั้งร้าน “ก้อยโอหัง” ช่าง ๆ ”ผมยิ้มแผล่ เอียงคอ ดูท่าทีของเขา

“บ้าแล้ว...คิดได้ไงเนี่ย” มหาวิทยาลัยที่เพิ่งคว่ำรางวัลมาหมาด ๆ หัวเราะลั่น หันมาชื่นชมด้วยการชวนผมชนแก้ว

“เฮ้อ...ดื่ม ๆ วันนี้ไม่อื่นแต่ฉันไม่จ่ายว้อยยย” ผมหัวเราะตาม นึกดีใจที่ดึงเขาออกมาจากภาพข้างถนนนั้นเสียได้

“อายุมากแล้วไม่ควรอยู่ในเมืองหลวง” เขาเอ่ยขึ้นมาแบบไม่มีปี่ขลุ่ย มันเป็นประโยคแรกของเขาและของเรา หลังเปียร์ไหลผ่านลำคอของเราคนละสองแก้ว ช่วงระยะเวลากว่าสิบนาทีที่เริ่มดื่มกินกันอย่างเงิบ ๆ นั้น จู ๆ เขาก็เริ่มก่อนด้วยประโยคดังกล่าว เล่นเอาผมสะดุ้งและสะดุดในอารมณ์

ผมมองหน้า ขณะเขายกเปียร์ขึ้นกระดกอีกโดยไม่เชื่อเชิญ สีหน้าท่าทางจริงจังผนวกกับคำพูดอันหนักแน่นชัดถ้อยชัดคำ ทำให้บรรยากาศวันนี้เริ่มตึงเครียด ชักไม่รื่นรมย์ดังเจตนา เราต่างเงิบเสียงชั่วคราว ป้ายหน้าออกนอกร้าน เบิ่งมองชบวนมด...เอ๊ย...ชบวนรถติดยาวเหยียด

ขณะความเงียบทำงาน...ผมก็คิดทบทวนคำพูดของเขาเพื่อหวังจะหาคำตอบคืนกลับไป แต่แล้วกลับยิ่งคิด...จริงของพิณวลัย...วารวีย์เราไหลล่องไปกับตะวันขึ้นตะวันตก ลิบกว่าปีของผม และยี่สิบกว่าปีของเขาในเมืองหลวงแห่งราชอาณาจักรไทย คนพลัดถิ่นอย่างผม ฟังและคิดตามคำของเขา...

บา...มันเกิดเศร้าพิลึก..

“ผมจะไปแต่งงานกับสาวครูเมืองขอนแก่น เดือนหน้า” พิณวลัยรัวออกมาอีกประโยค แน่ชัดแล้ว..เรื่องทำนองนี้ไม่ล้อเล่นกันแน่..คราวนี้นอกจากสะดุ้ง ผมยังใจหายวาบ อ้าปากค้าง แก้วเบียร์ในมือแทบพลัดหลุด แม้ถ้อยคำไม่ยี่ดยาวนัก แต่มันบ่งบอกภาพชีวิตในอนาคตของเขาได้เป็นหมื่นเป็นแสนภาพ และ..บัดเดี๋ยวนั้น..มันก็ทำให้ผมเริ่มคิดจะหาทางกลับบ้านเช่นกัน..

“อ้อ..แก่แล้วมันก็ต้องกลับบ้าน เมืองหลวงมันเหมาะกับหนุ่มสาว” ผมพยักหน้า เออออเห็นดีเห็นงาม ภาพของแม่ ญาติพี่น้อง ทุงนาป่าโคก ผุดขึ้นเรียงราย

“ไม่ถามหน่อยหรือ ทำนองไปยังไงมายังไง” เขาชี้ทางให้ผมซัก

“ป” ผมส่ายหน้า กลั้วหัวเราะ พลังคิดในใจว่า มันก็แค่เรื่องธรรมดา ๆ ของปุถุชน นั้นแล หญิงสาวหลายต่อหลายคนยังสักพระได้เลย แล้วโฉนครูสาวเมืองหมอบแค้นจะสักกวีไม่ได้

ผมหัวเราะเบา ๆ อุดขำกับความคิดบ้า ๆ บวม ๆ ของตัวเองไม่ได้ ไร้เสียที่ไหนล่ะ...ใครจะไปสักกวีได้ ถึงเขาจะมีลูกมีเมีย เขาก็ยังคงเป็นกวีอยู่วันยังค่ำ หากลาออกได้ไม่ มันเป็นชีวิตจิตวิญญาณของเขา ดังที่เคยพูดไว้กับลูกศิษย์ของผม

“เฮงาก็ตามออกไป ขอนแก่นสารคามใกล้กันนิดเดียว” พิณวลัยตัดบทท้วน ๆ แล้วชูแก้วขึ้นชวนชน สีน้หน้าท่าทางของเขา ผมคาดเดาเอาว่า ผ่านการขบคิดอย่างหน่วงหนักมาหลายวัน

“จะหาทางย้ายไป หรือไม่ก็ลาออกไปสมัครเป็นศิษย์ หัดเขียนกวี เพื่อบางทีก็ได้เมียครูสวย ๆ แถวบ้าน” ผมพูดเล่น ๆ หวังให้บรรยากาศผ่อนคลาย

“พื้นที่ส่วนบุคคล ห้ามเข้า !” เขาเปิดยิ้มจนได้ ยื่นแก้วมาสะกิดแก้วเบียร์ของผม ที่วางนิ่งอยู่บนโต๊ะ เราดื่มมันรวดเดียวเกลี้ยงในเวลาไล่เลี่ย

“ล้อเล่น มิบังอาจดอก ผมมันแก่เกินเริ่มเป็นกวีแล้ว ผากแต่ลูกศิษย์ผมให้ท่านปลุกปั้นก็แล้วกัน เออ...ว่าแต่...ไปจริงหรือ” ผมถามเพื่อความแน่ใจ

“ถามทำไม สนใจด้วยรี” เขาย้อนเหมือนกับจะบอกว่า ผมได้เสียโอกาสนั้นไปแล้ว

“อ้อ...พื้นที่ส่วนบุคคล ห้ามถาม” ผมเปิดยิ้มแข็ง ๆ พิณวลัยหัวเราะ บ่นจิมำกับการโดนเอาคืนทันควัน

“ไม่ถามก็ได้ ต่อ ๆ ไป ก็รู้เองแหละ” ผมตัดบท อันที่จริงก็ไม่อยากไปไล่เสียงเรื่องของเขาสักเท่าไรหรอก

“เอาเป็นว่า ผมสนับสนุน กลับได้กลับเลยตอนนี้ ดีกว่างก ๆ เงิน ๆ คืนไปตอนแก่ตัว เตี่ยหวุดหวิดฝ่าพวงค้ำทางไม่เจอ ยุ่งตายท่า”

“คลำเจอ แต่มันเป็นพื้นที่ส่วนบุคคล แม่นป” เขาหัวเราะบ้างแบบขื่นขื่น ผมหลุดเสียงที ๆ ตาม นึกถึงเรื่องราวและภาพจากคำพูดที่เขาเจตนาโยงไปถึง

สัปดาห์ก่อน ผมขับรถไปส่งเขาที่คอนโดฯ วันนั้นเกิดอะไรไม่รู้ รถแถวถนนงามวงศ์วานติดแบบมหาโลกาวินาศ ผมเห็นซอยเล็ก ๆ ข้างหน้า ตัดสินใจให้รถเลี้ยวเข้าไปหมายทะลุหนีไปอีกทาง ปรากฏว่าเป็นทางตัน มีประตูที่ปิดสนิทขวางเอาไว้พร้อมป้ายที่เขียนว่า **“พื้นที่ส่วนบุคคล...ห้ามเข้า !”**

โคตรเซ็งระเบิดเลย รถก็ติด เลี้ยวคืนกลับก็ไม่ได้ ไหนจะกังวลเรื่องเจ้าของพื้นที่เกิดเลี้ยวรถเข้ามาจะเอ๋เป็นยู่งแน่ พิณวลัยนั่งหน้ามูบมูบอุบอิบทำนองว่า ผมทำไมไม่ถามไถ่เขาก่อน แต่ก็ไปเขาเองนั่นแหละที่ลงไปแก้ปัญหาด้วยการขอร้องจราจรช่วยโบกกันรถไว้ให้ผมถอยออกมา โดยไม่ปริปากบอกผมสักคำว่าได้ยัดแบงค์สี่แดงใส่กระเป๋าผู้พิทักษ์สันติราษฎร์นายนั้น แต่...ช่างเถอะ...ผมสังเกตเห็น...

วันศุกร์แห่งชาติ ฉากเปลี่ยนไป เวลาเปลี่ยนแปลง แต่บรรยากาศยังเหมือนเดิม แถมตอนนี้เราพบกันแทบทุกศุกร์ ส่วนใหญ่ผมจะขับรถไปหาที่บ้าน ระยะทางหกสิบกว่ากิโล ดวดดวลกันพอกรีม ๆ หน้าแดงเป็นกวนอูแล้วผมก็ขับรถกลับ บางครั้งติดลมก็อาศัยที่นอนหมอนมุ้งของเขาจนรุ่งสาง แล้วถอดถอนกันเสียสักหน่อยจึงค่อยอำลาพาจาก นาน ๆ ที่เขาจะมาหาผมที่บ้านซานเมือง ซึ่งทุกครั้งจำต้องพ่วงภรรยาและลูกชายมาด้วย เนื่องจากกวีอย่างเขานอกจากจะมี "แฟนคลับ" ทั่วประเทศแล้ว ยังจำเป็นต้องมี "แฟนขับ" เวลาไปไหนมาไหนด้วย

แม้ผมจะไม่ได้เป็นนักเขียน กวีหรือศิลปินแขนงใด ๆ แต่ผมคบหากับเขาจนกลายเป็นเพื่อนสนิทนั่น รู้สึกว่ามันทำให้ตัวเองเท่ขึ้นมาไม่น้อยที่มีเพื่อนเป็นคนมีชื่อเสียง และด้วยการงานที่เป็นครูสอนภาษาไทยในรั้วมหาวิทยาลัย จำพวกวิชาการวิพนธ์ การเขียนเชิงสร้างสรรค์ วรรณกรรมปัจจุบัน อะไรทำนองนี้ ทำให้ผมมีโอกาสได้ร่วมทางกับพิณวลัยบ่อย ๆ เขาไปในฐานะวิทยากร ผมไปเป็นผู้สังเกตการณ์ ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ตักตวงนำความรู้มาถ่ายทอดแก่นักศึกษา

หลายต่อหลายครั้ง ขณะนั่งรถเคียงคู่ไปกับผม นั่งกันมาสักระยะ ประมาธว่า เบียร์ที่ลำเลียงขึ้นมาด้วย หมุดไปสักสองกระป๋อง หรือไปเจออะเจอะคนบ้าข้างถนน พิณวลัยมักจะพูดทำนองย่ำคิดย่ำทำ และตั้งคำถามเดิม ๆ เอากับผมเสมอ

“มันบ้าจริงหรือเปล่าวะ”

“คนถามท่าจะบ้า” ผมมักตอบติดตลกไปทำนองนี้ เพราะตัวเองไม่เคยคิดอะไรมาก แต่ผู้มีจิตวิญญาณกวีอย่างเขาทำให้เป็นคนคิดมาก ช่างสังเกต ช่างเก็บรายละเอียด หรือเป็นนักเก็บข้อมูลอะไรก็ตามแต่...นั่นมันเรื่องของเขา ผมไม่เกี่ยว จะบ้าจริงบ้างปลอมไม่สน บางครั้งผมให้นึกรำคาญ อยากจอตลอดแล้วอัญเชิญเขาลงไปชักเอากับเจ้าตัวเสียให้รู้แล้วรู้รอด แต่ก็ได้เพียงคิด ไม่อยากสุมเสียงยุให้หาเรื่องโดยใช้เหตุ คงได้แต่นั่งเงิบ ๆ ปล่อยให้เขาวิเคราะห์เจาะลึกไปต่าง ๆ นานา

“ถนนหนทางทุกวันนี้สะดวกสบาย ทุ่งนาป่าเขาไม่รกเร็วเหมือนเมื่อก่อน หมูบ้านร้านค้า บัมน้ำมันเรียงรายอยู่ตลอดเส้นทาง มันเป็นไปได้นะที่คนไม่บ้า อยากใช้ชีวิตท่องเที่ยวไปบนถนนหนทางบ้าง มันก็ปลอดภัย ไม่อันตราย” เขาเริ่มวิเคราะห์

“ได้ข้อมูลไปเขียนกวี” ผมขัดคอต่อยอดให้ พิณวลัยหัวเราะทุกครั้ง แต่ระยะหลัง ๆ ผมเริ่มคิดว่าน้ำเสียงของเขาชักจะเอาจริงเอาจังหรือให้ความสนใจชีวิตข้างถนนเป็นพิเศษ จนถึงขั้นเป็นตุเป็นตะ...

“มีเงินเมื่อไหร่จะลองเปิดร้านก๋วยเตี๋ยว” ผมกล่าวขึ้นลอย ๆ

“ปะ ยังไม่ลืมอีก นั่นแหละ บ้าจริง” เขาสะบัดเสียง แล้วเราก็หัวเราะพร้อม ๆ กัน

และแล้ว...วันหนึ่งเมื่อสองเดือนก่อน สิ่งที่ผมคาดคิดเล่น ๆ ก็เกิดขึ้นจนได้ วันนั้นผมขับรถไปรับเขาที่บ้าน เพื่อไปงานค่ายวรรณกรรมที่โรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดอุดรธานี ระหว่างทางก็เช่นเคย...เมื่อเจอคนบ้าหอบหิ้วสะพานงูพระรุ้งพระรัง สวมใส่เสื้อผ้าสกปรกมอมแมมขาดวัน พิณวลัยก็จะพรวดพราด จินตนาการไปเรื่อย บางทีก็พูดในทำนองว่าอัจฉราชีวิตอิสระนี้เสียจริง คนขับอย่างผมก็ได้แต่เออ ๆ ออ ๆ ตามอย่างเสียมมิได้

“บางคนอาจบ้าจริง แต่เท่าที่สังเกตมานาน ผมว่าหลายคนอาจบ้าไม่จริง เขาไม่ใช่คนบ้า แต่เขาอยากใช้ชีวิตแบบนี้บ้าง อาจเพื่อความซ้าซากจำเริญกับครอบครัวลูกเมีย แอบหนีไปลักพัก ไปเที่ยววาทะภายในสักหน่อย แล้วค่อยคืนกลับมา คุณว่าไหม ท่านอาจารย์..” เขาทิ้งท้ายด้วยคำถาม ชนิดยั่วให้ผมตอบ

“โนคอมเมนต์ ตามแต่จะคิดเถอะ ผมมันไม่ลึกซึ้งกับชีวิตปานนั้น เข่าว่ากันว่าศิลปินกับคนบ้าจัดอยู่ในจำพวกเดียวกัน ท่านก็ลองดูสิ..จะได้หายคาใจเสียที” ผมชี้ทางให้ด้วยความรำคาญ

“ไปไหน...นี่ชวนเลยนะ เราลองไปแบบนั้นสักอาทิตย์” คำพูดเบา ๆ แต่น้ำเสียงดูท่าแล้วเอาจริงเอาจังนั่น เล่นเอาผมสะดุ้งโหยง ดีที่ยังตั้งสติได้ ไม่ถึงกับตั้งรถเขออกนอกเลนผมก็

เคยได้ยินอยู่บ้างว่า บางทีคนเหล่านั้นที่เราเห็นเดินดุ่มอยู่ข้างถนนเป็น “ตำรวจสันติบาล” ปลอมตัวหาข่าวหรือสืบคดีอะไรบางอย่าง

“เอาตอนตุลาคมก็ได้ หลังฉลองวันเกิดท่าน ปิตเทอมพอดี” คราวนี้ไม่ใช่เล่น ๆ แล้ว พิณวลัยพูดเป็นการเป็นงาน แต่ผมไม่ขอเอาด้วยประการทั้งปวง

“บ๊าย...เกิดเดินหาบของรุ่งรังไปตามถนน ลูกศิษย์มันจำได้ จอดรถลงมาขอส่งงาน แก่ จะว่าไง รับรองดั่งเสียยิ่งกว่าพระที่เป็นข่าวอยู่ตอนนี้แน่ ๆ ผมไม่หาเรื่องใส่ตัวหรอก กวีนี่คิดอะไรเพี้ยน ๆ เนาะ” ผมกึ่งตำหนิกึ่งปราม แต่ก็ไม่วายหัวเราะขึ้นเบา ๆ

อันที่จริง ความตั้งใจของเขาในครั้งนั้น มันก็ไม่ได้ทำให้ผมถึงกับช็อกหรือตกใจ ผมสังเกตบุคลิกลักษณะภายนอกของพิณวลัยก็จัดอยู่ในกวีตระกูลที่คลั่งลัทธิเสรีนิยมเอามาก ๆ ไม่สนใจเรื่องการแต่งกาย ปลอมตัวตามสบาย หนาวเดรารกรุงรัง เสื้อผ้าไม่พิถีพิถันเอาใจใส่ซักกริดไม่แคร์สายตาใคร ๆ ทั้งนี้ หลายคราวที่เขาตกเป็นเป้าสายตาเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย อาจารย์และนักศึกษาเมื่อเดินผ่านรั้วมหาวิทยาลัย แรก ๆ เวลาเดินไปด้วยกัน ผมก็รู้สึกอึดอัดเคราะห์ดีที่เขาเป็นคนมีชื่อเสียง ออกสื่อสิ่งพิมพ์และทีวีอยู่บ่อย ๆ นักศึกษาครูอาจารย์หลายคนจำได้ ยกมือไหว้ ขอลายเซ็น ขอถ่ายรูป นั่นละ ความอึดอัดแต่แรกค่อย ๆ กลายเป็นความเท่ที่มีเพื่อนเป็นคนดัง บางครั้งผมพลอยได้อานิสงส์ไปด้วย เพราะมีรูปตัวเองติดอยู่ในคอลัมน์วรรณกรรมร่วมกับเขา ทั้ง ๆ ที่ไม่ได้เป็นศิลปินแขนงใด ๆ

มืออยู่คราวหนึ่ง มันเป็นเหตุการณ์ที่ผมจะไม่มีวันลืม และทำให้ผมไม่ตกอกตกใจมากนักที่เขาแสดงเจตนาเช่นนี้ เรื่องมีอยู่ว่า ก่อนเปิดภาคเรียนแรกของการศึกษา ผมชวนพิณวลัยไปงานบุญบังไฟที่บ้านเกิดหมู่บ้านใกล้เคียงได้มีโอกาสต้อนรับมหากวี แต่ไม่มีใครรู้จักหรือทระนองมองเผิน ๆ เหมือนผมพาคนบ้ากลับมาด้วยพอ ลงรถตอนบ่าย ๆ เพื่อนเก่าก็ลากผมกับเขาเข้าร่วมวงทันที พอโดนดีกรีของสารโหดเด็ดเข้าไม่ถึงจอก พิณวลัยก็ติดลมบน เขาพร่ำพรรณนาถึงความยิ่งใหญ่ของรากเหง้าเผ่าพันธุ์และวัฒนธรรมอีสาน ผูกเสี่ยวกับทุกคนในวงนั้นไม่วายที่ผมจะชวนกลับบ้านกันก่อน แต่กวีของเราไม่ยอมลุก ยังสนุกกับการทอดคอสจนแก้วกับเพื่อนใหม่ผมได้แต่ส่ายหน้า เพื่อนเก่าครั้งแก้อ้าวงเล่นน้ำฝนด้วยกันของผมดูถูกคอสสนิทชิดเชื้อกับเขาเป็นอย่างดี บอกว่าเขาเป็นคนไม่ถือเนื้อถือตัว ทั้งยังบอกให้ผมวางใจ ให้กลับบ้านก่อนเลยเมื่อลากกลับพร้อมกันไม่สำเร็จ ผมก็ฝากฝังเขาไว้กับเพื่อน บอกสักพักให้พากันไปต่อที่บ้านผม

จากบ้ายคล้อยจนเย็นย่ำ กระทบมืด ไร่ไ้ววของพิณวลัยและเพื่อนใหม่ของเขา ผมเองโดนลากไปวัด นับเงินผ้าป่าจนมืดค่ำ ขณะเดียวกันก็โทรศัพท์ไปหาเขา เขารับสามครั้งแรก บอกไม่ต้องห่วง กำลังตระเวนไปบ้านเพื่อนคนนั้นคนนี้อยู่ เดี่ยวกลับเองได้ เมื่อถึงบ้านผมโทรไปหา

อีกครั้ง คราวนี้เจียบ ไม่มีการตอบรับใด ๆ จากโทรศัพท์เขา ผมคิดว่าคงเบตเตอร์หมดหรือไม่มีก็ คงรำคาญเลยปิดเครื่องซะ

ไม่นานกลุ่มเพื่อนผมสามสี่คนก็โซซัดโซเซมาตะโกนถามว่าเขาถึงบ้านหรือยัง ผมบอก ยัง แล้วออกตามหากัน เพื่อนว่า พิณวลัย เดินออกจากวง รำป้อไปกับขบวนแข็งของเด็กหนุ่ม ลูกหลานพวกเราไปทางทุ่งนาท้ายหมู่บ้าน บอกเดี๋ยวกลับมา จึงคิดว่าอาจเจอผมแล้วมาที่บ้าน ที่ไหนได้ เขาไปเมาเหล้าอยู่กลางถนน ผมและเพื่อนตามไปเจอขณะที่เด็กหนุ่มลากมาไว้ข้างทาง มีคนมุงอยู่เต็ม เราหิวปีกเขากลับมาบ้าน ลากมาอย่างทุลักทุเล เลยกัดสินใจยกขึ้นแบก อีกคน ถ้อย่ามเดินตาม

พอถึงบ้าน เพื่อน ๆ ก็ลากลับ หลังวางมหากวีลงนอนแผ่กลางนอกชาน แม่เดิน ออกมาเห็นถึงกับเบิกตาสะดุ้ง ถามว่านี่ใคร ผมบอกเป็นเพื่อนรักกันมาก แม่ตีหน้างง จ้องสารรูป อันหมดสภาพของเขาแล้วถามว่า เป็นอะไร ผมหยุดหัดไม่รู้จะตอบยังไง แม่ก็รู้หน้าคนเมา เลย ตอบส่ง ๆ ไปแบบไม่คิดว่า "เขาเป็นกวี" สีหน้าแม่งุนงงมากขึ้นกับคำว่ากวี ทั้งยังวิตกกังวล กับอาการของเขา ด้วยคิดไปเองว่า กวีนี้น่าจะเป็นผีปอบชนิดหนึ่ง ครูเดียวแม่รีบวิ่งเหยา ๆ กลับเข้าบ้าน ตรงไปยังหิ้งพระ ยกมือไหว้งเงินแล้วถลันออกมาพร้อมด้วยฝ่ายผูกแขน รีเข้ามา จับมืออันห้อยต่อแต่งหมดเรี่ยวแรงนั้นขึ้นมาแล้วทอพุทธโศภธรรมโมสังโฆ พร้อมกับพร่ำภาวนา ว่า "ขอให้คุณพระคุณเจ้าคุ้มครอง ไส้พองกวีหนีไปเสียให้พ้น"

ผมตกตะลึงอ้าปากค้างกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วนั้น พอได้สติถึงกับหลุด หัวเราะลั่น นอนลงซัดดินซัดขี้ขาง ๆ เพื่อนกวี จนแม่คิดไปว่าผมโดนกวีเข้าสิงไปอีกคน

“หัวเราะอะไร ผมจะลองจริง ๆ นะคุณไม่กล้าก็อย่าให้ใครรู้ ต้องเข้าใจนะว่า นี่มันเป็นการทำงานของผมอย่างหนึ่ง” พิณวลัยพูดเหมือนสั่งการ ผมหยุดหัวเราะกับเรื่องราวที่ นึกขึ้นได้นั้น หันมามองหน้ามหากวีแวบหนึ่ง

“เชิญเลยท่านผู้กล้า...กลับมาผมให้เบียร์สามลังเข้า...หรือมากกว่านั้นก็ได้ ให้อาบเอาเลย”

“โอเค...ห้ามตักตักผิดสัญญา นะ กลับจากอุดรคราวนี้ ได้โอกาสผมจะลองสักหกเจ็ดวัน”

“ไปทางไหน จะได้ส่งข้าวส่งน้ำถูก” ผมซักต่อ นึกครีမ်ในอารมณ์

“อันนั้นไม่ต้อง...ปลายทางที่สระบุรี รู้กันแค่สองคนนะ ผมจะบอกเมียว่าไปค่าย คีตวรรณกรรมที่แม่ฮ่องสอนสามสี่วัน”

“เฮอไปไกลนี่ มุสาได้สมจริง อย่าลืมพกเอทีเอ็ม สบู่ ยาสีฟัน น้ำหอม ครีမ်ทาผิว ส่วนมีดโกนหนวดนี่คงไม่ต้องละมั้ง ให้มันรุ่งรังเข้าไว้ สะพายกระเป๋าที่เมียเตรียมให้ออกจาก บ้าน ลงรถแล้วซื้อถุงปุ๋ยพาดหลังนะ เสื้อผ้าขาด ๆ ละพร้อมยัง” ผมยุส่ง ในความรู้สึกตอนนั้นถึงเชื่อ ไม่เชื่อคำพูดของเพื่อนกวีจินตนาการ ความอยาก อาจพาเขาให้เพ้อพกออกมาก็เป็นได้

“เตรียมเบียร์และกับแกล้มไว้ให้พร้อม ผมจะโทรบอกล่วงหน้าสักสองชั่วโมง” พิณวลัยทิ้งท้าย ก่อนปรับเบาะเอนกายลงเงยบังน

อ้าจ้ง...เบียร์-กับแกล้ม...ท่าจะเอาจริงวู้ย...ผมว่าความคิดหรือแรงบันดาลใจของเขา อาจเรียนรู้จากที่ใดที่หนึ่ง ซึ่งมีวัฒนธรรมการออกท่องเที่ยวทางก็ได้ บางทีฝรั่งมังค่าเขาคงถือว่าเป็นเรื่องธรรมดา มหาากวีอย่างเขาจึงมุ่งมั่นหาจังหวะ เวลา และโอกาส เดินทางแสวงหาวัตถุดิบด้วยวิธีการนี้ กระทั่งทุกอย่างลงตัว...

เสียงไอ้หลงจู้ ให้ออยู่หน้าบ้าน ผมจ้วเงยลุกจากที่นอน เปิดไฟแล้วมองดูนาฬิกาเกือบเที่ยงคืนเข้าไปแล้ว ชะโงกดูเห็นร่างใครคนหนึ่งตะคุ่ม ๆ อยู่หน้าประตู โดยมีไอ้หลงจู้ยื่นยามส่งเสียงคุ่มเซ็งอยู่

ไฟตรงถนนหน้าบ้านส่องสว่างอยู่ไม่ห่างออกไปนัก ท่ามกลางลมยามดึกของปลายฝนต้นหนาว ทรวดทรงหุ่นร่างอันคุ้นเคยยืนอยู่ตรงนั้น ผมรีบลงจากบ้าน ตรงมาไขกุญแจเลื่อนประตู หลงจู้วิ่งหลบไปหลังจากหมดภาระ

“อ้าว...ศรีภรรยาท่านเพิ่งโทรมาเมื่อเช้าวาน ถ้ามมา ผมก็ว่าไปตามที่นัดแนะกันเอาไว้ ไหงรอนแรมมาผิดเส้นทางล่ะ สระบุรีมิใช่รี” ผมเย้าหยอก นึกเห็นใจเมื่อสังเกตเห็นท่าทางอึดโรยนั้น

“อย่าเพิ่งซัดได้ไหม อาบน้ำกินเบียร์พอมิแรงแล้วจะเล่าให้ฟัง” พิณวลัยพูดด้วยน้ำเสียงหงุดหงิด แต่ผมยังกันทำไว้ด้วยความครึ้นเครง

“เบียร์เบอที่ไหน สัญญาไว้ยังงิ รวาทกเจ็ดวันจะมา มาแล้วจะโทรบอกก่อนใช้ไหม แบบนี้ผิดกติกา และอีกอย่าง นี่...เป็นพื้นที่ส่วนบุคคล ห้ามเข้าก่อนได้รับอนุญาต ยิ่งเวลาวิกาลด้วยแล้ว โทษหนัก”

“โฮ้ย...! ผมไม่สนุกด้วยนะท่านอาจารย์ใหญ่ เหนื่อยอะ คนบ้าก็เป็นไม่ได้ เซ็ง” พิณวลัยผลักผมออกไป แล้วถือวิสาสะเดินนำหน้า

“อ้าว ๆ บุกรุกซะแล้ว คนบ้าก็มีสิทธิ์โดนตำรวจจับนะเว้ย !” ผมหัวเราะสรวททำตาม

“ถูกปุ้ยไปเสียที่ไหนล่ะ” ผมรินเบียร์แล้วเส่อนให้ มหาากวีรีบไปเทรวดเดียววาบหาย

“เลิกพูดเรื่องบ้า ๆ นี่เสียที มันทายไปหมดทั้งโทรศัพทนั่นแหละ เหลือติดตัวมาแค่กระเป๋าดังค์” เขาวางแก้วลงแล้วยกมือขึ้นกวาดฟองเบียร์ออกจากเรียวหนวด

“แล้วกัน พูดกับคนบ้ามันก็ต้องเรื่องบ้า ๆ นะสิ เออ...ถามจริง ไปยังงิ” ท้ายประโยค ผมถามเพื่อนเป็นจริงเป็นจัง ดูท่าเขาเริ่มดีขึ้นหลังอาบน้ำอาบท่าและซัดเบียร์แก้วที่สอง

“ออกบ้าน ลงรถที่เมืองพล เป็ลียนเสื้อผ้า ซ้อถูกปุ้ย ยัดกระเป๋าลงในนั้น เดินลัดทุ่งนา

ลักกิโล แล้วตัดขึ้นมิตรภาพ พักปัมน้ำมันแถวสีดา บ่ายออกเดินต่อไปเรื่อย ๆ ไม่รีบร้อน กิน เบียร์ไปตามทาง คำนอนที่ปัมน้ำมันก่อนถึงตลาดแค”

“แจ่ม ๆ...โดยสวัสดิภาพ” ผมแทรกขัดจังหวะให้ผู้เล่าชดเบียร์อีก

“แต่มาวันนี้ละสิ...สาย ๆ เดินตามทางมา ดันไปเจอคนบ้าจริง ๆ เข้า มันหยุดยืนหัน หน้ามาจ้องผม คล้ายพิจารณาอะไรสักอย่าง ไอ้เราก็ตายใจนึกเสียว่ามันคงไม่มีอะไร เพราะแต่ไหนแต่ไรมา ไม่เคยได้ยินข่าวว่าคนบ้ามันชกต่อยกันสักที ที่ไหนได้ พอเดินเข้าไปใกล้รัศมีตีน มันเตะ บ้าบเข้าชายโครงแบบไม่ทันระวังตัว ผมเซเกือบล้ม ทุ้งปุ๋ยกระเด็น มันแยกเขี้ยว กระจงเข้ามา หมายขย้ำคำผม ต่อไปนะเธอ...ใส่เกียร์หมานะสิ ทั้งสัมผัสทุ้งทุ้งอย่าง เอาตัวรอดไว้ก่อน เติลิต ลงทุ่งนา ล้มลุกคลุกคลาน เคราะห์ดีที่ยังเหลือกระเป๋าตั้งค์ ซวยชิบ”

“ฮ่า ๆ ท่านมหากวี บอกแล้ว เดือนแล้ว คราวนี้เชื่อรึยัง” ผมทิ้งคำถาม

“เชื่ออะไร” หางเสียงเขาหัววน ๆ

“นักเขียน ศิลปิน กวี แม้ทำทางภาพลักษณ์ใกล้เคียงก็ไม่ใช่คนบ้า อย่าอุตราเรื่อง ใส่ตัวเองเลย บางที่ต้องหัดคิดอะไรให้ตื่นเข้าไว้ ปล่อยวางเสียบ้าง ไม่ควรคิดมากหรือ จินตนาการแบบทะลุโลก วิถีทางของคนที่แตกต่างกัน มันมีพื้นที่ของใครของมันพวกเรานะ มันเกิด มาอาภัพอัปโชค แม้แต่คนบ้าก็ไม่มีสิทธิ์เป็น เพราะ...อะไรรู้ไหม” ผมเว้นวรรคค้างไว้

“พื้นที่ส่วนบุคคล...ห้ามเข้า ! เฮ้อ ! ต่จอก ขอหลบนอนซุกแบบคนบ้าที่บ้านลัก สามวัน กลับก่อนกำหนด เมียด่าแน่นอน” พิณวลัยชูแก้วขึ้น ผมชูตาม แต่จอกไม่ได้ชนกัน ในใจ ชักลั้งเลเกี่ยวกับเรื่องนี้ จริงไม่จริง เอ..รีว่าเป็นแผนการเขาที่อยากหลบมานอนกินดื่มที่บ้านผม

เออะ...ยังงี้ ๆ ตอนนี่เราต่างระเบิดเสียงหัวเราะจนร่างหงิกงอ แก้วเบียร์ทั้งคู่สั่นสะบัด หกเรียรดแทบไม่เหลือติดกัน

ส่องโหลไปตามกรรม

กระบวนการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้น “ส่องโหลไปตามกรรม” ผู้วิจัยแบ่ง ออกเป็น 2 ลำดับขั้น คือ 1) ข้อมูลการสร้างสรรค เป็นการรวบรวมข้อมูลเพื่อเตรียมการสร้างสรรค และ 2) ตัวบทที่สร้างสรรค นำเสนอ ดังนี้

1. ข้อมูลการสร้างสรรค วิจัยได้วางแผนสร้างสรรคเรื่องสั้น “ส่องโหลไปตามกรรม” โดยกำหนดอัตลักษณ์ทั้ง 9 ด้าน สรุปย่อแต่ละด้านได้ ดังนี้

- 1.1 ด้านแรงบันดาลใจ ผู้เขียนเกิดแรงบันดาลใจจากการสังเกตบริบทชีวิต
- 1.2 ด้านการตั้งชื่อเรื่อง ได้จากแก่นของเรื่อง
- 1.3 ด้านการสร้างแก่นเรื่อง เป็นแก่นเรื่องที่มุ่งแสดงพฤติกรรม

- 1.4 ด้านการสร้างโครงเรื่อง โครงเรื่องแสดงถึงความขัดแย้งทางวัฒนธรรม
- 1.5 ด้านการสร้างตัวละคร ตัวละครมีพฤติกรรมเปลี่ยนจากดีเป็นร้าย
- 1.6 ด้านการสร้างฉาก บรรยากาศ ใช้ฉาก บรรยากาศที่เน้นเป็นช่วงเวลา
- 1.7 ด้านการสร้างกลวิธีการนำเสนอ ใช้มุมมองเล่าเรื่องแบบสายตาพระเจ้า
- 1.8 ด้านการดำเนินเรื่อง ใช้วิธีการดำเนินเรื่องแบบปัจจุบัน อดีต ปัจจุบัน
- 1.9 ด้านการส่งผลกระทบต่อผลกระทบต่อในด้านสังคม วัฒนธรรม

จากประเด็นที่นำเสนอกระบวนการสร้างสรรค์เรื่องสั้น “ล่องไหลไปตามกรรม !” ดังกล่าว สามารถนำมาแจกแจงรายละเอียดในรูปแบบตาราง ได้ดังนี้

ตาราง 24 กรอบข้อมูลอัตลักษณ์การสร้างสรรค์เรื่องสั้น ล่องไหลไปตามกรรม

อัตลักษณ์	รายละเอียดข้อมูล
แรงบันดาลใจ	แรงบันดาลใจของเรื่องนี้เกิดจากการสังเกตวิถีชีวิตของนักศึกษา เนื่องจากผู้ประพันธ์เป็นอาจารย์สอนในมหาวิทยาลัย จึงมีความใกล้ชิดและเห็นพฤติกรรมต่าง ๆ ของนักศึกษาในปัจจุบัน บางครั้งก็อดที่จะนำมาเปรียบเทียบกับตอนที่ยังเรียนมหาวิทยาลัยไม่ได้ ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง โดยเฉพาะวัฒนธรรมการคบหาเพื่อนต่างเพศ การที่สังเกตแววตาสุนัขที่เจ้าของนำมาทิ้งก็เป็นอีกแรงบันดาลใจที่อยากนำเสนอเรื่องนี้
การสร้างเนื้อเรื่อง	ผู้ประพันธ์มองไปที่ภาพเหตุการณ์ในเรื่องที่สะท้อนให้เห็น “ชะตากรรม” ของนักศึกษา และ สุนัข ที่นำมาเลี้ยงว่า ไม่แตกต่างกันนัก คือ ไร้อนาคต ขาดสติในการดำเนินชีวิต ช่วยเหลือดูแลตัวเองไม่ได้ นำชีวิตไปผูกติดกับปัจจัยภายนอกมากเกินไป กระทั่งยอมปล่อยให้ชีวิต “ล่องไหลไปตามกรรม”
การสร้างแก่นเรื่อง	แก่นของเรื่องสั้นเรื่องนี้ ผู้ประพันธ์ได้กำหนดขึ้นจากภาพรวมการดำเนินชีวิตของตัวละครที่เป็นนักศึกษา อันได้รับอิทธิพลแนวความคิดจากวัฒนธรรมต่างชาติ ละเลยคุณค่าของวัฒนธรรมรากเหง้า ปล่อยให้ชีวิตให้ล่องไหลไปตามกรรม

ตาราง 24 (ต่อ)

อัตลักษณ์	รายละเอียดข้อมูล
การส่งผลกระทบ (ต่อ)	ใหม่ ๆ นี้ก็สร้างปัญหาให้กับผู้คนไม่น้อย และนับวันความรู้สึกแบบ “ยอมจำนน” ด้วยการคิดว่า “เป็นเรื่องธรรมดา” โดยปล่อยให้ “ค่านิยมใหม่” เข้ามามีอำนาจเหนือค่านิยมดั้งเดิมที่ฝังามอยู่แล้ว นั้น นับเป็นเรื่องที่น่าวิตกอย่างยิ่ง การหาวิธีเยียวยา “ภาวะภายใน” ของตัวละครด้วยการเลี้ยงหมา และคบเพื่อนต่างเพศเกินขอบเขต แบบ “เปื้อนแล้วทิ้ง อิงแล้วจาก หากพอใจ” รวากับว่าการศึกษา ไม่ได้ช่วยให้เกิดความงอกงามขึ้นในชีวิต การรับวัฒนธรรมใหม่เข้ามาแบบขาดสติพิจารณา นับวันจะเป็นปัญหาที่ลุกลามขยายตัวใน หมู่เยาวชนคนรุ่นใหม่ จนในที่สุดยากจะแก้ไขได้ ประเด็นตัวอย่าง กรณีที่น่าเสนอในเรื่องนี้ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจึงไม่ควรละเลยเพิกเฉย

2. **ตัวบทที่สร้างสรรค์** ผู้วิจัยนำข้อมูลตามที่ระบุในอัตลักษณ์แต่ละด้านมาใช้เป็นกรอบในการสร้างสรรค์ ดังปรากฏเป็นเรื่องสั้นที่สมบูรณ์ต่อไปนี้

ล่องไหลไปตามกรรม

“ไปเลยกูกับมึงขาดกันตั้งแต่วันนี้ มึงมีใหม่ได้ กูก็มีได้ ไช้สัตว์”

“อืเหย้ย ไม่ต้องมาไล่กูหรอก แมงมารยา เปื้อนแล้วหาเรื่องสารพัด มึงอยากเจ็บตัวอีกใช้ไหม” ชายหนุ่มทำทีผละจากกองสมบัติส่วนตัวหน้าห้อง ตั้งท่าจะปรี่เข้าลงไม้ลงมืออีกรอบหญิงสาวกระซอกประตูปิดล็อกแล้วหวีดร้องขึ้นสุดเสียง ปล່อยไฮ้พลางรูดตัวลงนั่งฟังประตู

เสียงทะเลาะเบาะแว้งหรือเสียงด่าทอ ตบตีและรำให้ อันนำไปสู่การเลิกراهاคู่ใหม่ ถือเป็นเรื่องปกติธรรมดาของนักศึกษาคุณนี้ ไม่มีใครใส่ใจ แม้แต่เจ้าของหอพักเองก็ไม่กล้าเข้ามาข่มขู่ยาม กลัวเสียลูกค้า ใครรักจะอยู่เดี่ยวยู่คู่ก็ว่ากันไป เกิดปัญหาจะตีจะร้ายก็แก้ไขกันเอง ขอเพียงจ่ายค่าเช่าตามเงื่อนไขก็พอ ทุกวันนี้อะไร ๆ ก็ต้องแก่งแย่งแข่งขันกัน หอพักใหม่ ๆ ผุดขึ้นมาเหมือนดอกเห็ด ขึ้นไปตั้งกฏกติกาหุ้มหิมก็มีหวังได้กลายเป็นหอร้าง ผิดกับแต่ก่อนที่บ้านเมืองยังไม่เจริญก้าวหน้า หอพักส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบบ้านเรือนเหมือนในหมู่บ้าน เวลาลูกสาวลูกชายเข้ามาเรียน พ่อแม่ต้องมาหาหอพักให้ เหมารถมาส่ง มาฝากฝังกับเจ้าของหอ ผูกข้อต่อแขนรับเป็นลูกเป็นหลาน ไปก็ลามาก็ไหว มีของฝากของต้อนรับถึงกัน ใครจะไปจะมาใครจะคบหากับใครต้องอยู่ในสายตาผู้หลักผู้ใหญ่ ทำนองเข้าตามตรอกออกตามประตู

บัดนี้...ทุกสิ่งอย่างเปลี่ยนไปเสียสิ้น วิธีหรือหลักการของหอพักนั้นเข้าทำนอง...ปลูกเรือนตามใจผู้อยู่...นั่นหมายความว่ารายละเอียดการเข้าพักร่วมใหญ่ ผู้เช่าสามารถกำหนดเอาได้ตามอำเภอใจ แม้กระทั่งการนำหมาแมวเข้ามาเลี้ยง...

หญิงสาวยังคงนั่งรำให้สะอึกสะอื้นอยู่ที่เดิม ผมเผ้ายุ่งเหยิงรุงรัง บางส่วนเปื้อนเปียกไปด้วยธารน้ำตา รู้สึกปวดระบมไปทั่วร่าง ตั้งแต่เกิดเป็นผู้เป็นคนมา พ่อแม่พี่น้องไม่เคยตบตี แต่เจ็บกายก็ไม่เท่าเจ็บใจ น้ำตาไหลนองอาบร่องแก้ม หยดซึมลงบนชุดนักศึกษา หล่อนขมึงสายตาไปยังร่างเล็ก ๆ ที่นอนหมอบตัวสั้นอยู่อีกมุมหนึ่ง สีหน้าของมันบอกถึงอาการตกใจกลัวสุดขีด ทุกครั้งที่ร่างหล่อนกระตุกสะอื้นหรือขยับกาย มันก็สะดุ้งกระตุกร่างตาม พยายามหุดห่อตัวให้ลีบเล็กลงไปอีก ตลอดทั้งเดือนอันยาวนานที่เจ้าของชีวิตทั้งคู่เปลี่ยนไป มันโดนตีโดนตบโดนเตะสารพัด รวมทั้งไม่ได้รับความสนใจใยดีเช่นเดิม มันถูกปล่อยปละละเลยให้ตัวเหม็นสกปรกมอมแมม ผิดแต่ก่อนที่ต่างก็ช่วยกันพุ่มพุกกราบกับเป็นลูกในไส้ และ...หน้าที่สุดท้ายเมื่อครูใหญ่ที่แล้ว มันโดนตีจนผู้เคยเรียกมันอย่างอ่อนโยนว่าลูกอย่างนั้นลูกอย่างนี้ ตีตลอดไปปะทะผนังห้องอย่างจัง

“เหลือมึงอีกตัว คินนี่เป็นคินสุดท้ายของมึงแน่ ไอ้ย !” หล่อนตะโกนอย่างบ้าคลั่ง ส่งริมตที่วิลอลยละลือปลิวหรือไปยังที่หมาย แม้พลาดเป้า แต่ก็ส่งผลให้อดีตลูกสุดที่รักส่งเสียงร้องขึ้นด้วยความตกใจกลัว พลาจรวบรวมเรี่ยวแรงที่มีอยู่ วิ่งหนีตายไปซุกตัวอยู่อีกมุม

ตลาดไนต์บาร์ชาหรือถนนคนเดินกลางเมืองวันนี้ ตลาดล้าไปด้วยผู้คน que เดินจับจ่ายซื้อของ แน่นหนาว่า เมืองแห่งการศึกษาเมืองนี้ กลุ่มที่เป็นลูกค้าหลัก ๆ รวบรวมมาแปดสิบนั้น ก็คือบรรดาเหล่านักศึกษาผู้เข้ามาแสวงหาวิชาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองให้สูงขึ้นสมกับคำว่าบัณฑิตต่างก็พากันมาเดินหาของกินของใช้ จับจ่ายถ่ายมือถ่ายมือ มีทั้งมาเดี่ยวมาคู่ มากกลุ่ม สินค้าส่วนใหญ่ที่วางขาย จึงเน้นตอบสนองไปที่รสนิยมของหนุ่มสาวร่วมสมัย และเมื่อไม่กี่ปีมานี้ สัตว์เลี้ยงก็เป็นแฟชั่นหนึ่งซึ่งเป็นสินค้าที่ขายดิบขายดี แถมได้ราคางาม โดยเฉพาะสุนัขพันธุ์ต่างดาวต่างแดนทุกสายพันธุ์

ตามธรรมดาของหนุ่มสาวที่เริ่มเพาะบ่มความรัก มักมีช่วงเวลาที่แสนจะสวยสดงดงาม มองอะไรก็ล้วนเป็นสีชมพู และแสวงหาสิ่งบำรุงบำเรอภาวะภายในร่วมกัน เพื่อยึดโยงความรักไว้ให้มั่นคงยาวนาน เช่นเดียวกับเขาและหล่อนที่กำลังหวานชื่นเต็มลิตีลิตี หลังคบหากันไม่นานก็ตกลงปลงใจย้ายเข้ามาอยู่ด้วยกัน ด้วยเหตุผลยอดฮิตแบบเดิม ๆ คือ นอกจากจะตอบสนองภาวะภายในแห่งความต้องการทางเพศอันเป็นประเด็นสำคัญแล้ว ยังเป็นการประหยัดค่าเช่า คอยช่วยเหลือและให้กำลังใจเรื่องการเรียนกันอย่างใกล้ชิดและลึกซึ้ง

กรมอาชญากรรมให้วางเรียงรายอยู่ท้ายตลาด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นลูกหลานนาพันธุที่มีอายุราวเดือนเศษ เรียกว่า เป็นวัยกำลังน่ารักน่าชัง สามารถเรียกเงินในกระเป๋าลูกค้าได้โดยไม่ต้องอาศัยมือนางกวัก พวกมันนอนอยู่ในกรงที่ตั้งเรียงแถวอยู่ข้างถนน โดยแยกตามสายพันธุ์ ยอดนิยม ไม่ว่าจะเป็น พุดเต็ล ชิสู ปัก ปอม ลาบาร์ดอร์ ฯลฯ บางกรงก็เกิดจากการผสมข้ามสายพันธุ์เพื่อสนองความต้องการของลูกค้า ชนิดเพิ่มตัวเลือกให้มากขึ้นไปอีก

ในยามที่น้ำตมผักก็หวานเช่นนี้ ทั้งคู่เลือกใช้ของคลั่งใจได้ตัวหนึ่ง เป็นลูกหมาพันธุ์พุดเต็ลผสมชิสู ตัวสีขาวหูสีน้ำตาล อายุเดือนครึ่ง มันจ้องมองหล่อนด้วยสายตาไร้เดียงสา กระโดดขึ้นเกาะลูกกรงสายหางระริกกระวี ทำตาแป๋วแหวว เท่านั้นแหละ หญิงสาวถึงกับร้องออกมาพร้อมเกี่ยวเหนี่ยวแขนชายคนรัก

“ฮุย ! พี่เอส ตัวนี้น่ารักที่สุดเลย” สาวน้อยวิ่งเข้าไปนั่งยอง ๆ ตาโต ๆ ทอประกายวาวโรจน์ กระดกมือหยอกล้อ ยื่นนิ้วไปให้มันดูเคลีย

“อ้อม อยากได้ตัวนี้หรือ น่ารักดี เท่าโหดครับเนี่ย” เขานั่งลงข้าง ๆ คนรัก พร้อมเอ่ยถามราคา

“สองพันคะน้อง ไม่แพงหรอก เพศผู้ สีขาวหูน้ำตาล เข้าลักษณะหมามงคล นี้มีตัวเดียวเท่านั้น ชิสูผสมพุดเต็ลนี้ไม่ค่อยมีมานะ ขนพูนุ่ม เลี้ยงง่าย ฉลาดแสนรู้ด้วย” แม่ค้าสาธยายสรรพคุณเพื่อหว่านล้อม ต้อนลูกค้าให้ยอมจำนน

ทั้งคู่มองหน้ากัน ทำท่าคิดหนัก ต่างมาจากครอบครัวชาวบ้าน ทำไร่ทำนา ลำพังเงินรายเดือนที่พ่อแม่ดิ้นรนหามาให้ใช้จ่ายนั้น ถ้าไม่ประหยัดจริง ๆ ก็แทบไม่เหลือชนเดือน แม่ค้าดูเหมือนอ่านสีหน้าที่แทบสิ้นหวังนั้นทะลุ เช่นเดียวกับการรับรู้ถึงความปรารถนาอย่างยิ่งที่ทอประกายระริกในดวงตาหญิงสาว หล่อนสรุปลงอย่างมีอาชีพเหมือนรู้แจ้งแฉงแจ้วว่า ยังไงเสีย ลูกค้าคู่นี้ไปไม่รอดแน่

“พี่ดูแล้วน้องคงรักหมาน้อยตัวนี้มาก คงเป็นบุญวาสนาที่สร้างสมมาด้วยกัน เป็นโชคดีของมันด้วยที่จะได้ไปอยู่กับคนที่มีใจรักสัตว์ เอาจ้ พี่ลตให้สามร้อย วันนี้ไม่พร้อมไม่เป็นไร พี่จะเก็บไว้ให้ แต่อย่าเกินพຽงนี้ละ คนอื่นมาถามพี่จะบอกว่ามันป็นของน้องสาวแล้ว” แม่ค้าจัดไม้ตายตามที่วางเอาไว้ ซึ่งก็ปรากฏว่าได้ผลทันทีทันควัน

“ครับ ๆ ขอขอบคุณพี่มากเลย พຽงนี้ผมจะรีบกลับไปเอาเงินมาจ่าย” ชายหนุ่มรีบให้สัญญา

“อ้อมมีอยู่แปดร้อย เตี้ยวออกช่วยกัน” หญิงสาวยิ้มออก เกี่ยวแขนคนรักแน่นขึ้น หน้าหนาวเย็นอาบทาด้วยความสุข ก่อนตัดใจลุกขึ้นเดินจากมาด้วยความอาลัยอาวรณ์ อยากให้ข้ามวันข้ามคืนไปเสียบัดนี้ จะได้เอาว่าที่ลูกไปนอนกอดผสมใจ เวลาดวงคู่กันไปไหนต่อไหน

ก็จะเอามันใส่ตะกร้าเล็ก ๆ หิ้วไปด้วย โตขึ้นมาหน่อยจะได้อุ้มพาเที่ยววัดคนนั้นคนนี้ให้อิฉฉาเล่น ไม่ก็ผูกคอตวยไซ้เล็ก ๆ จูงเดินเล่น ความน่ารักและแสนรู้ของมันจะเป็นเสมือนไซ้ทองคำของจิตใจ พันผูกให้ความรักของเขาและหล่อนยังยืนตลอดไป

หล่อนเชื่อเช่นนั้น...เขาก็เช่นกัน

โอ...โลกใบนี้ช่างสดใสงดงามยิ่งนัก...โอ...ครอบครัวที่กำลังสร้างขึ้นมาใหม่ ช่างแสนอบอุ่นบรมสุขอะไรเช่นนั้น

“วิลลี่ อยู่กับป๊ะป้านะครับ หม่อมมาไปเรียนแล้ว มา ๆ จีบลาภกันก่อน” สวาน้อยปรีเข้าไปอุ้มเจ้าไซ้ทองคำของจิตใจขึ้นมาดอมดมพอนพัด ก่อนตัดใจวางลงพร้อมส่งสายตาดันแสดงถึงความสุจริตสุดถนอม ยิ่งเห็นมันกระโดดเข้าหา ยกขาหน้าขึ้นยื่นสายหางกระดิกกระริกระรี่เข้าไปใส่ สวาน้อยแทบไม่อาจจะตัดใจทิ้งไปได้ บางวันต้องยึดอ้อมอยู่จนไม่ทันเรียน อยู่ในห้องเรียนก็วนเวียนคิดถึงแต่ลูกหมาจนไร้สมาธิศึกษาหาความรู้ หลับตาเห็นแต่ภาพหมาน้อยยกกลอยใจ สร้อยคอของมันแขวนกระดิ่งเล็ก ๆ ส่งเสียงกังวานใสในยามกระโดดโลดเต้น ลุ่มเสียงอันไพเราะนั้นคือท่วงทำนองแห่งเพลงรักอันหวานซึ่งตรึงตรา ช่างกระดิ่งกระจุกกระจิมนั้นยังมีรูปสติกเกอร์เล็ก ๆ ของทั้งคู่ เคลือบพลาสติกอย่างดีแขวนไว้เป็นเสมือนสัญลักษณ์ของความรักรัก ความหลง

วันที่มีเรียนไม่ตรงกัน ทั้งคู่ต่างผลัดกันดูแลลูกที่กำลังโตวันโตคืน หากเรียนตรงกัน ก็ฝากเลี้ยงเสียที่ร้านในอัตราห้าสิบบาทต่อวัน บางวันที่ทนไม่ไหว อดอยากแหวบมาใกล้ซิดก็นำมา มหาวิทยาลัยด้วย แอบฝากไว้กับเจ้าหน้าที่บ้าน คนงานบ้าง ค่าเลี้ยงค่าดูแลก็แล้วแต่จะตกลงกัน

และ...แน่นอนว่า ไอ้การนำเอาลูกหมามาเลี้ยงในหอพักนั้น ส่งผลให้รายจ่ายเพิ่มขึ้นมาก แต่ด้วยความรักสุดซึ้งหัวใจ คำว่า “ยอมอดให้ลูกอ้อม” จึงเป็นสิ่งที่เต็มใจจะกระทำด้วยความสุขอันเหลือล้น ไหนจะนมแพะราคาแพงตามที่แม่ค้าแนะนำ กรง ตะกร้า ผ้าห่ม แป้ง น้ำหอม สเปรย์บำรุงขน ผ้าเช็ดตัว เสื้อผ้า ปลอกคอกสวย ๆ รองเท้า (ซึ่งต้องใช้ถึงสองคู่) ไหนจะต้องพาไปฉีดวัคซีนตามหมอนัด ค่าอาบน้ำ ตัดขนแปรงขน และอีกจุกจิกหลายรายการ รายจ่ายดังกล่าวดำเนินไปได้ด้วยดีโดยการอดออมช่วยกัน ครอบครัวเล็ก ๆ แรกเริ่มจึงอบอุ่นไปด้วยกลิ่นไอของความสุข

ครอบครัวที่ยังหาเงินเองไม่ได้ ต้องคอยอาศัยเงินจากอีกสองครอบครัวจากบ้านนอกคอกนา ที่ก็ต่างทอคงติ “ยอมอดให้ลูกอ้อม” เช่นกัน หนุ่มสาวทั้งคู่ต่างก็สรรหาความจำเป็นในการขอเงินเพิ่มขึ้น ตามแต่จะคิดค้นเหตุผลมาปบบังคับ

เวลาล่วงผ่านไปสองสามเดือน ความน่ารักน่าชังและแสนรู้ของเจ้าวิลลี่ ยิ่งทำให้ทั้งคู่ ลุ่มหลงจนคิดว่าชีวิตนี้คงขาดมันไม่ได้ เลิกเรียนต่างรีบมาดูแลประคบประหงม ให้ความรักเอาใจใส่

แบบไม่ให้ตลาดสายตา พามันออกไปวิ่งเล่นหยอกเข้าที่สนามหญ้านุ่ม ๆ ของมหาวิทยาลัย อุ้มเดินบ้าง ปล่อยให้วิ่งตามบ้าง ยั่วให้กระโดดควดสายตาคอนอื่นให้ตาลุกตาร้อน ค่ำคืนก็นอน คลอเคลียไม่ห่าง แม้กระทั่งเวลาทำกิจกรรมส่วนตัว ยังมีอารมณ์เล่นหัวกับมันไปด้วย จนอ่อนเพลียคอพับหลับไหลไปด้วยกัน โดยมีลูกขนปุกปุยนอนหลับปุ๋ยอยู่ในอ้อมกอด กลิ่นซี้ กลิ่นเยี้ยวของมันก็ดูเหมือนจะหอมหวานอบอวลไปทั่วห้องปะปนกับกลิ่นไอเสนาหาที่ล่องลอย ออกจากหัวใจสองดวง เกาะเกี่ยวกระหวัดรัตรึงกันอย่างแนบแน่น รวากับว่า โลกใบนี้มีแต่ ความสวยงามสดงดงาม

มืออยู่หนึ่ง เจ้าวิลลี่ยอดดวงใจเกิดป่วยเป็นอะไรไม่รู้ มันลุกขึ้นอ้วกกลางดึก ตัว ร้อนราวแดดเผา นอนครางหงิ ๆ ทั้งคู่ต่างตื่นตระหนกตัวสั่นนั่งกอดอยู่ครู่ใหญ่ หญิงสาวโผล่เข้าไป ซ้อนร่างอันอ่อนระทวยนั้นขึ้นมาพาลางส่งเสียงร้องไห้โฮ ชายหนุ่มตั้งสติได้ก่อน เขารีบบอกให้ คนรักอุ้มมาน้อยตามลงไป ไม่นานก็ไปถึงมอเตอร์ไซด์ไปถึงร้านหมอเจ้าประจำกลางดึก ปลุกหมอ อยู่ยาวนานกว่าจะลุกขึ้นมาเปิดประตู หมอบอกว่าหลอดลมอักเสบและมีไข้หวัดด้วย จากนั้น ก็ฉีดยาและให้ยามาสามขวดเล็ก ๆ ย้ำให้กินตามเวลาที่ระบุ เมื่อจ่ายเงินค่ารักษามาชีวิตแล้ว ก็กลับมาหอบพัก ทั้งคู่แทบไม่เป็นอันหลับอันนอน วันรุ่งขึ้น พร้อมใจกันขาดเรียนเพื่อเฝ้าดูอาการ ลูกรักอย่างใกล้ชิด แต่อาการยังไม่ดีขึ้นจนต้องพาไปหาหมออีกรอบในเย็นวันนั้น ฉีดยาอีกเข็ม รับยาขนานใหม่เพิ่มอีกสามขวด ดูเงินจากกระเป๋าไปอีกกว่าห้าร้อย จนแทบไม่เหลือซื้อ ข้าวแกง การป่วยของเจ้าวิลลี่ครั้งนี้ ทำให้ต้องหยิบยืมเงินเพื่อนสองสามราย และขาดเรียน ตลอดสัปดาห์

โอ้...อานุภาพของความรัก...ช่างยิ่งใหญ่หาใดเปรียบปาน..

บางครั้งเวลาอุ้มมันออกมาเดินเล่นแล้วโดนเพื่อนแซวเกี่ยวกับการเท่หมาน้อย ต่างก็ยิ้มกริ่มด้วยความภูมิใจ คิดเสียว่าเป็นคำพูดของพวกเขาซื่อจฉา ไม่มีปัญญาหาความสุขใส่ตัว ความสุขอันเกิดจากการตอบสนองภาวะภายในที่ใคร ๆ ต่างพยายามไขว่คว้าหา มัน ซึ่งก็ตามแต่ ความพึงพอใจของแต่ละคน เช่นเดียวกับทั้งคู่ที่ค้นพบและอึดอ้อมใจกับการเลี้ยงดูลูกหมาพันธุ์ผสมตัวนี้ ยิ่งเลี้ยงยาก ลงทุนมาก ทุ่มเทเวลามากเท่าไรก็ยิ่งเหมือนกับการตีราคาต่างวด ของความรักให้สูงค่าขึ้นไปเท่านั้น

“มึงมันก็บ้าไปได้เนะ จูหมาน้อยเดินต้อย ๆ เหมือนคนปัญญาอ่อน” กลุ่มเพื่อนที่กำลังเล่นบอลลูอยู่ตรงลานข้างสนามหญ้าส่งยิ้มเยาะหยัน เขาได้แต่เปิดยิ้มผิด ๆ คินกลับให้ ก่อนจะพาครอบครัวที่กำลังสร้างขึ้นใหม่หมาด เลี่ยงเฉไปห่าง ๆ ขณะที่แฟนสาวตีหน้า กระจ่างระงอด

“ไปเถอะ อย่าไปสนใจพวกมันเลย คนไร้ใจไม่มีความเมตตาต่อสัตว์พรรณนั้น”
หล่อนกระซอกเสียง สืบเท้าเร็วขึ้นเพื่อหนีจากสายตาและเสียงยั่วโมโหนั้น

“ลืมเพื่อนเลยนะมึง ไปกินซี่หามาซะ” หนึ่งในนั้นไม่วายเหวี่ยงคำพูดหนัก ๆ กระแทกรูหู ทำให้อารมณ์เขาเดือดพล่านขึ้นมา เพลอกระซอกใช้กระตุกคอกลูกหมาจนส่งเสียงร้องด้วยความเจ็บปวดระคนตกใจ

“ตายแล้วพี่เอส ทำไมทำกับลูกเราแบบนี้ โอ้...ลูก ขวัญเอ๊ยขวัญมา” สวายน้อยร้องเสียงหลง ส่งสายตาเขี้ยวบัดมายังคนรักพร้อมพาดฝ่ามือลงกลางหลัง แล้วรีบถลาเข้าไปอุ้มยอดดวงใจมาไว้ในอ้อมแขน พलगลูปหัวเบา ๆ เป็นการปลอบขวัญ

“โทษที พี่เดือดกับเพื่อนปากหมานั้น ไปเถอะ กลับดีกว่าเดี๋ยวเกิดเรื่อง” คราวนี้เขาเป็นฝ่ายเร่งออกเดินนำโดยไม่หันกลับมามอง หล่อนรีบรวบโซ่เส้นน้อยขึ้นมา แล้วสาวเท้าตามไปติด ๆ ทิ้งเสียงหัวเราะให้สาไว้เบื้องหลัง

“พวกบ้า !” น้ำเสียงที่กระแทกออกมานั้นเต็มไปด้วยอารมณ์โกรธเกรี้ยว

“ช่างมันเถอะน่า ไป กลับห้องเราดีกว่า” เขาตอบกลับเบา ๆ ตัดบทด้วยการชักชวนให้กลับไปปลุกปลอบเคลือบเคลือบกันบนโลกส่วนตัวที่พ่อแม่ทั้งสองฝ่ายก็ต่างไม่รู้ไม่เห็นด้วย

เสียงโทรศัพท์ตอบกลับมาเป็นครั้งที่ห้าว่า “ไม่มีสัญญาณตอบรับจากหมายเลขที่คุณเรียก” หล่อนหมดความอดทน ขว้างมันกระเด็นกระดอนไปบนเตียงนอนอันเป็นสมรภูมิลักพलगส่งสายตามองไปที่เจ้าหมาน้อยอย่างเฉื่อยชา บัดนี้ ด้วยความหงุดหงิดฉุนเฉียวในอารมณ์รักที่กำลังจืดจางราวโรย อดีตลูกรักที่ต่างเผ่าพันธุ์ผูกพันกันมาด้วยกันเป็นเวลาครึ่งปี กำลังจะกลายเป็นส่วนเกินของชีวิต

“ไปไกล ๆ น่ารำคาญ เปื่อหมา อยากฆ่าคน” หล่อนสบถพึมพำ จู้ปากย่นคิ้วอย่างหงุดหงิด พलगใช้ตีนเขี่ยมันออกไปห่าง ๆ หมาน้อยยังดี้อดดิ้งกระดิกหางทำท่าทางระริระริกรี้เข้าใส่เหมือนต้องการเอาใจ ซึ่งหากเป็นเมื่อก่อนมันก็น่าจะหมายถึงการลองใจหลอกล่อยั่วเข้าเล่นครั้งสองครั้ง จากนั้นแม่นางพ่าหาชีวิตของมันก็จะซ่อนขึ้นโอบอุ้มเอาไว้ในวงแขนและดอมดมพืดเหวี่ยงอยู่สองน่านสามน่าน

“เอ็ง ๆ ๆ” สัมผัสที่ได้รับครั้งนี้ ทำให้มันส่งเสียงร้องด้วยความเจ็บปวด ถอยกรูดไปนอนหมอบอยู่ห่างรัศมีตีน

“ฮึ้ยยยยย” สวายน้อยส่งสายตาราวดูไปยังเจ้าตัวยั่วอารมณ์ แล้วสะบัดหน้าหนีทุ่มตัวลงนอนบนเตียง

กลางรักร้ายก่อรูปขึ้นร่างเมื่อสองสัปดาห์ก่อน เมื่อเขาได้รับโทรศัพท์ของหล่อนที่กำลังอาบน้ำ เสียงตะโกนคำข่มขู่ของเขาที่กรอกเข้าไปในโทรศัพท์ดังลั่น หล่อนรีบวิ่งออกมาในชุดกระโจมอกที่น้ำยังเปียกโชกร่าง คราบสบู่ยังเปื้อนประอะทั้งเนินอก ไหลมและใบหน้า

ชายหนุ่มยื่นโทรศัพท์ให้ ส่งสายตาคาดคั่น กัดฟันจนกรามเป็นสันนูน หล่อนรับมาดูชื่อเจ้าของเลขหมาย รู้ได้ทันทีว่าเป็นเพื่อนพี่รหัสที่คอยตามจับตามตื้อหล่อนมาระยะหนึ่งแล้ว

พอเขาถาม หล่อนก็บอกตามตรงว่าเป็นเพื่อนพี่รหัส พร้อมกล่าวต่าหนิว่า ไม่น่าเป็นเพื่อนเป็นไฟอย่างนี้ ไม่มีเหตุผลเอาเสียเลย

เสียงหัวน ๆ ของหล่อนที่ตอบกลับมายังสร้างความไม่พอใจให้เขาขึ้นทบทวี เขาตะคอกใส่หน้าว่าโทรมาทำไมตึก ๆ ตื่น ๆ จะชวนกันไปไหน ไปนอนไหน

นั่นแหละ...เป็นจุดเริ่มร้ายของความรักที่เพาะบ่มกันมาครึ่งปีเขาเริ่มไม่ให้เกียรติหล่อน คำพูดคำจาหยาบกระด้าง ส่งแหวของความรักที่เริ่มโรยรา ทั้งยังหนีไปนอนที่อื่นบ่อยขึ้น ถิ่น ปล่อยความรับผิดชอบลูกหมาที่เริ่มโต และเลี้ยงยากนี้ให้เป็นภาระของหล่อนแต่ผู้เดียว การทะเลาะเบาะแว้งเกิดขึ้นบ่อยครั้งอย่างไม่มีเหตุผล ไม่มีใครฟังใคร และกลายเป็นเช่นนี้ทุกครั้งที่เจอหน้า สุดท้ายก็มาลงที่ร่างเล็ก ๆ ที่ต่างเคยโอบอุ้มถนอมดอมดมมัน

...มึงไปได้...กูก็ได้...กูก็มีจิตใจมีพ่อแม่เหมือนกัน คิดว่ากูแคร์นักรหรือ...หล่อนรำพึงขบเขี้ยวเคี้ยวฟัน คราวนี้แหละที่คิดถึงพ่อแม่เสียบ้าง ทั้งยังคิดว่าชายหนุ่มที่สนใจหล่อนมีตั้งมากมาย เมื่อมันไปกันไม่ได้ไม่มีใจให้แล้วก็ป่วยการจะยื้อยุดดุดรั้งให้เปลืองตัวเปลืองใจต่อไป

...อาหารเม็ดอาหารเหลวหมดแล้ว มึงกินเศษมามาที่นี่แหละ กูไปเที่ยวแล้ว...สาวน้อยเหมามาแห่งความหลังลงบนถาดอาหารของมันที่ราคาแพงกว่าจานข้าว เสือกไล่ไกลไปให้ แล้วพรวดลุกขึ้นกระแทกเท้าเปิดแล้วปิดประตูดังโครม กักขังอดีตพยานรักไว้อย่างเอกา

เพื่อทั้งคนทั้งหมา...

เขารู้สึก...หล่อนรู้สึก..

หมาน้อยนอนครางหงิง ๆ แหวต่าทำทางยังเต็มไปด้วยความหวาดกลัว หญิงสาวผู้เต็มพิชรักร้ายดวงละอื่นให้พุ่มพวยกับความผิดหวัง บางขณะก็ขยับมือเท้าหมายจะระบายเอากับอดีตยอดดวงใจเสียให้สาสม จำเลยรักตัวน้อยยิ่งหดตัวลั่นกระดูกจ้านนอยู่ในซอกมุมห้องเล็ก ๆ นั้น เหมือนรู้ตัวว่ายังไงเสียก็หนีไม่พ้น

...เขาขอมเปรียบเทียบความว่า ยามรัก แต่น้ำผักต้มขมขมว่าหวาน

ครั้นจิตจางห่างเหินไปเนิ่นนาน แต่น้ำตาลก็ว่าเปรี้ยวไม่เหลือวแล...

หล่อนไม่ได้ตั้งใจคิดถึงกลิ่นของสุนทรภู่นี้หรือ แต่มันเหมือนพุ่งเข้ามาโอบตีซ้ำอย่างถือนิวสาสะ น้ำตาไหลรินลงนงหน้า ป่านนี้ไอ้ท่าเอสมันเตลิดไปถึงไหนแล้วก็ช่างแม่มัน

เถอะ จะลงนรกหมกไหม้หรือขึ้นสวรรค์ชั้นใดกับอีกคู่คนใหม่ที่ไหนก็ไปเลย ที่แล้วมาถือชะว่าทานให้หมามันกิน

หมา...ดวงตาที่เคยทอประกายรักเมตตาห่วงหาอาทร บัดนี้ เบิกกร้าวลุกโชนไปด้วยเพลิงแค้นอันอัดแน่นด้วยเปลวความชิงชัง บัดนี้...นาที่นี้...โลกทั้งโลกของหล่อนเต็มไปด้วยความเลวร้ายสิ้นดี สาวน้อยกรีดร้องลั่นห้อง ครว้ากรงเล็ก ๆ ใก้ลมมือขว้างสู่เป้าหมายที่นอนหุดตัวลั่นน่นอย่างถนัดถนี่ เสียงที่ร้องลั่นด้วยความตื่นกลัวและเจ็บปวดนั้นยิ่งย่ำมิโหดดีตนางฟ้าที่กลายเป็นนางยักษ์นางมารมากยิ่งขึ้น ณ โมงยามนี้หล่อนเหมือนคนขาดสติ ตรงเข้ากระซากสร้อยคอเล็ก ๆ ที่ห้อยกระดิ่งเสียงใสและรูปอันเคยเป็นพยานรักชาติติดมือ แล้วขว้างมันออกทางหน้าต่าง ปลิวหรือหายไปในความมืด หมาน้อยคอสะบัดตามแรงกระซาก ส่งผลให้ร่างเล็ก ๆ กระเด็นไปติดข้างฝาผนังจนจุกแอ็ก ๆ แวดตาเต็มไปด้วยความตื่นตระหนกสุดขีด สาวน้อยอย่างสามชุกเข้าหา คีบคอมันขึ้นมาขึ้นมาจับยัดเข้าไปในกรง ปิดประตูเสียงดัง แล้วใช้ตีนถีบเสือกไล่ไปห่าง ๆ

“ที่นี่ไม่ใช่บ้านมึงอีกต่อไป ไม่เกินครึ่งชั่วโมงกูจะพามึงไปอยู่บ้านใหม่ ไ้อ้หมาเวร !”

หลวงพ่อดี ๆ ดึงร่างลั่นเท้านั้นออกมาจากกรงสีฟ้าฝ่ามือเหยี่ยวอันอวลอุ่มไปด้วยเมตตาธรรมลูบลงบนหัวสมาชิกใหม่ มันยังคงก้มหน้ารับชะตากรรม ส่งเสียงครางหงิง ๆ หางตกลูกลงดิน ขยับตัวกระพือ ๆ ลากขาข้างที่เจ็บไปซึก ๆ

“เฮ้อ...! อนิจจัง วิญญาณขารา” หลวงพ่อพิมพ์พาลางซ้อนร่างที่ลั่นกระตุกนั้นขึ้นมาเศษเดนแห่งความรักอันยังมีมหาใจหันมองเจ้าของฝ่ามือธรรมอย่างวิงวอน

“ฮือ...ไม่ต้องกลัว อยู่กับเพื่อน ๆ ที่เขาเดินทางมาลวงหน้าที่นี่แหละ ดูลี ตัวเล็กนิดเดียว เขาคงเบื่อแล้วสินะ เขาไปแลกคุแลกถังกี่ไม่ได้ อย่างมากก็คงแค่ซัน” หลวงพ่อหัวเราะหึ ๆ รอยยิ้มอันอ่อนโยนปรากฏบนใบหน้าชรา ก่อนอุ้มลุกเดินขึ้นไปยังกุฏิ พलगร้อบอกชายขี้เรื้อนที่มาอาศัยชั่วคราวที่บึงบุญหลวงพ่อตั้งแต่ปีกลายให้หาอาหารมาประทังชีวิตตามมีตามเกิด

“อยู่ที่นี้ ในเขตอภัยทานนี่ มีที่วิ่งเล่นเยอะแยะ ไม่ต้องโดนกักขัง แต่ต้องหัดช่วยเหลือตัวเองบ้าง เหมือนเพื่อน ๆ เขา อยู่ ๆ ไป เดี่ยวก็เก่งเองแหละ” หลวงพ่อพูดขึ้นเบา ๆ คล้ายจะปลุมนิเทศไปในตัว ก่อนวางมันลงข้าง ๆ บันไดกุฏิ หมาน้อยวิลลี่เงยหน้าขึ้นมองเจ้าของเสียงด้วยสายตาเศร้าหม่นน่าเวทนา

“เมื่อวานหายไปสองตัว หลวงพ่อ” ชายขี้เรื้อนผู้ไร้หัวนอนปลายเท้ารายงาน หลวงพ่อชราได้แต่พยักหน้าแล้วหลับตาลง เดียวนี้ แม้วารธแลงหมาจะไม่มีทางเข้ามาตระเวนได้ในตัวจังหวัด แต่ก็ยังมีคนใจบาปแอบมาขโมยหมาในวัด ส่งออกไปตามหมู่บ้านเพื่อเอาไปแลกถังกน้ำ

หรือซื้อขายกันตามราคาที่แตกต่างกันพอใจ หรือบางทีการหายไปของหมาวัดเหล่านี้ อาจจะมี
หมายถึง การแปรสภาพเป็นเมนูชั้นดีของกลุ่มซีเม่าที่ชอบเบิบพิสดารก็เป็นได้

“ข้าวพอเหลือมัย” หลวงพ่อถามชายซีเรื้อนผู้ปลูกเฟิงพักอยู่ข้างกุฏิอย่างไม่แน่ใจ
บางวันชายซีเรื้อนก็อาศัยเก็บผักบุ้งริมคลองหลังวัดมาลวกจิ้มน้ำพริกคลุกเศษข้าวพอประทัง

“เหลืออยู่นิดหน่อยสักหยิบมือ หมาผู้ดี มันจะกินหรือครับ” ชายซีเรื้อนก้มมองหมา
น้อยที่หมอบลั่นอยู่ข้าง ๆ

“ลองดู ท่ามันจะอดมาทั้งวัน พรุ่งนี้ก็ว่ากันใหม่ หาน้ำให้มันด้วยนะ สงสาร
สัตว์โลก” เมื่อฝากฝังหมาน้อยเคราะห์ร้ายแล้ว หลวงพ่อก็เดินขึ้นกุฏิไป เศษเดนความรักเงยหน้าขึ้น
มอง ชัยบจะตาม แต่ชายซีเรื้อนรีบซ่อนเอาร่างของมันเดินไปยังเฟิงพัก จัดการคลุกข้าวเปล่า ๆ
กับน้ำต้มผักเย็นชืดลงในจานสังกะสี

“กินซะ กันตาย ชินเล่นตัวไม่รอดนะมึง เอาชีวิตไว้ก่อน”

ลมหนาวโชนมาเป็นระลอก ไร่รวงสองข้างทางเปิดไฟสว่างโร่เริ่มชีวิตกลางคืน
ยายอ้วน-แม่ค้าลูกชิ้นหน้าประตูวัดเจ้าประจำ เช่นรถเข้ามาสักครู่ใหญ่ ลูกชิ้นปนแป้งหลายชนิด
ไม่ละห่าบาทแถมน้ำจิ้มปรุงเองทำรายได้เป็นกอบเป็นกำ นักศึกษาส่วนใหญ่มาอุดหนุนอย่าง
อุ้นหนาฟาดัง บ้างก็มาด้วยวิธีการบอกต่อว่าน้ำจิ้มยายอ้วนรสก็เด็ดผักก็สด บ้างก็เสมาตามกลุ่ม
กลัวตกกระแส และก็ติดใจจนกลายเป็นความเคยชินต้องกินกันแทบทุกวัน ยายอ้วนเจ้าของ
รถเข็นต้องเพิ่มลูกมือที่มีอยู่คนเดียวเป็นสองคน และแต่ละวัน พอล่วงเข้าสามทุ่มเท่านั้น
ทุกอย่างบนรถเข็นก็ว่างเปล่า สินค้าทั้งหมดเปลี่ยนเป็นแบงก์เป็นเหรียญให้กระเป๋ายายอ้วน
โป่งตุ่งในยามเข็นรถกลับ

ข้าง ๆ บริเวณที่ตั้งรถเข็นเป็นประตูวัด มองเข้าไปข้างใน หมาพันธุ์ผสมหลายรุ่น
หลายวัยร่วมยี่สิบตัววิ่งไล่หยอกล้อเล่นกันในบริเวณลานวัด มันแยกกลุ่มกันเล่นตามขนาดและ
นิสัยใจคอ กะประมาณได้สี่ห้ากลุ่ม เสียงเห่าเสียงขู่พร้อมกระโจนเข้าพืดเหวี่ยงกันตามประสา
แต่...มีอยู่ตัวหนึ่งสีขาวหูน้ำตาลที่แอบหลบอยู่ข้างประตู มันไม่เข้ากลุ่มหรือสนใจเล่นหัวกับตัวใด
เหมือนยังทำใจกับบางสิ่งบางอย่างไม่ได้ สายตามันมองมายังหนุ่มสาวคู่หนึ่งที่กำลังยืนรอคิวซื้อ
ลูกชิ้นยายอ้วน

“หมาน่ารักจังนะหนู” เจ้าของกิจการลูกชิ้นรถเข็นทักทายสาวน้อยลูกค้าประจำที่อุ้ม
เจ้าขนขาวฟูไว้ในอ้อมแขน พลังส่งลูกชิ้นให้ชายหนุ่มที่ควงคู่มาด้วยกัน

“เฟิงได้มาสองวันเองคะยาย” หล่อนตอบพร้อมยกเจ้าขนฟูขึ้นสุดดมอวดลูกค้าคนอื่น
ให้อิจฉา ก่อนเดินตามเพื่อนชายไปยังมอเตอร์ไซด์ที่จอดอยู่ไม่ไกลนัก

ยายอ้วนแก้มให้พอฟ่าน ๆ ตามมารยาทแม่ค้า แล้วกลับไปสาละวนกับการขาย ลูกชิ้นต่อ ไม่มีเวลาจะคิดตั้งคำถามแบบสอดรู้สอดเห็นทำนองว่า...แล้วไอ้ตัวเก่าคนเก่ามันไปเสียที่ไหน...เลิกกันแล้วหรือจะ...

ใบมะม่วงร่วงลอยคว้างตามแรงลม หลังซุ้มประตูวัด...ปรากฏร่างผู้มาใหม่ซุกบังตัวอยู่ข้างเสา อย่างโดดเด่นยวบ ดวงตาเล็ก ๆ มองลอดผ่านแสงไฟและเงามืดยามราตรี ตามติดสาวน้อยที่เพิ่งจากไป ติดตามไปจนเกินระยะสุดสายตา ดวงตาอันฉายแววบอกถึงความหดหู่สิ้นหวังนั้น หลบลงต่ำ หดร่างเล็กอันสทกปรกมอมแมมหมอบนั่งสนิทอยู่เช่นนั้น โดยไม่โย้ติต่อเห็นหมัดและบาดแผลสีห้าแห่งตามร่างกายที่ถูกผู้อยู่ก่อนรับน้องใหม่เมื่อสามวันที่แล้ว

เดือนแรมลอยอยู่กลางฟ้าส่องแสงริบหรี่แวดล้อมด้วยแสงดาวระยิบ ติ๊กแล้วแต่เสียงเพลงเสียงเคาะฆดเหล่าจากเพิงพักคนงานก่อสร้างหอพักหลังวัดยังคงบรรเลงอย่างออกรส ใครคนหนึ่งผละจากวง ฉวยจานพลาสติกเดินโซซัดโซเซไปตักกับแก้มมาเพิ่ม

“เร็ว ๆ นะโว้ย ! ผัดกะเพรารสเด็ด เออ...มึงได้มายังไงวะ” เสียงอ้อแอ้ของใครอีกคนร้องเร่

“ข้างประตูวัด โชคดีที่มันไม่เข้าฝูง มายังนี่อาจชวดแตก”

พัดมา...พลัดไป

กระบวนการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้น “พัดมา...พลัดไป” ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ลำดับชั้น คือ 1) ข้อมูลการสร้างสรรค เป็นการรวบรวมข้อมูลเพื่อเตรียมการสร้างสรรค และ 2) ตัวบทที่สร้างสรรค นำเสนอ ดังนี้

1. ข้อมูลการสร้างสรรค ผู้วิจัยได้วางแผนสร้างสรรคเรื่องสั้น “พัดมา...พลัดไป” โดยกำหนดอัตลักษณ์ทั้ง 9 ด้าน ดังนี้

- 1.1 ด้านแรงบันดาลใจเกิดแรงบันดาลใจจากการสังเกตบริบทชีวิต
- 1.2 ด้านการตั้งชื่อเรื่องได้จากแก่นเรื่อง
- 1.3 ด้านการสร้างแก่นเรื่องเป็นแก่นเรื่องที่มุ่งแสดงเหตุการณ์
- 1.4 ด้านการสร้างโครงเรื่องโครงเรื่องแสดงถึงความขัดแย้งทางวัฒนธรรม
- 1.5 ด้านการสร้างตัวละครตัวละครมีพฤติกรรมเปลี่ยนจากร้ายเป็นดี
- 1.6 ด้านการสร้างฉาก บรรยากาศใช้ฉากที่เป็นธรรมชาติ
- 1.7 ด้านการสร้างกลวิธีการนำเสนอใช้วิธีการนำเสนอหรือมุมมองการเล่าเรื่องแบบสายตาพระเจ้า
- 1.8 ด้านการดำเนินเรื่อง ใช้วิธีการดำเนินเรื่องตามลำดับเวลา

1.9 ด้านการส่งผลกระทบต่อมรดกทางวัฒนธรรม

จากประเด็นที่นำเสนอกระบวนการสร้างสรรค์เรื่องสั้น “พัดมา...พัดไป” ดังกล่าว สามารถนำมาแจกแจงรายละเอียดในรูปแบบตาราง ได้ดังนี้

ตาราง 25 กรอบข้อมูลอัตลักษณ์การสร้างสรรค์เรื่องสั้น พัดมา...พัดไป

อัตลักษณ์	รายละเอียดข้อมูล
แรงบันดาลใจ	แรงบันดาลใจของเรื่องนี้เกิดขึ้นจากการสังเกตเห็นความเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการจัดงานเฉลิมฉลอง “พัดยศ” ตามสถานที่ต่าง ๆ ทั้งการจัดขบวนแห่ที่ใหญ่โตมโหฬาร โดยเฉพาะมหรสพร่วมสมัยที่ขัดแย้งกับงานพิธีอันดั้งเดิมแต่เก่าก่อน ความเดือดร้อนด้านการจราจร และการทำร้ายกันของบรรดาวัยรุ่นเลือดร้อน เป็นแรงบันดาลใจที่อยากนำเสนอปรากฏการณ์
การสร้างเนื้อเรื่อง	ตั้งชื่อเรื่องสั้นเรื่องนี้แก่นของเรื่องคือเป็นเรื่องราวที่นำเสนอ “การได้มา” และ “การสูญเสีย” โดยใช้ภาพแทนในการสื่อสาร เพื่อบอกว่าชีวิตไม่มีอะไรแน่นอน ทุกสิ่งล้วนมีพบมีจาก
การสร้างแก่นเรื่อง	เรื่องสั้นเรื่องนี้ ผู้ประพันธ์มุ่งนำเสนอแก่นเรื่องผ่านเหตุการณ์สำคัญสองเหตุการณ์คือ เหตุการณ์แรกคือ “งานฉลองพัดยศ” ของหลวงพ่อก และเหตุการณ์ที่สองคือ “งานสวดศพ” หลานของหลวงพ่อกเนื่องจากโดนคู่อริทำร้ายจนเสียชีวิต ในขบวนแห่พัดยศ
การสร้างโครงเรื่อง	เป็นเรื่องของการจัดงานฉลองพัดยศให้กับหลวงพ่อก มีการจัดขบวนแห่ต้อนรับอย่างใหญ่โต ทั้งมโหรี ดนตรี โคโยตี้ หมอลำซึ่งจังหวะเร้าใจในขบวน และในเหตุการณ์เฉลิมฉลองนั่นเอง วัยรุ่นเมาเหล้าไล่ทำร้ายกันจนทำให้หลานชายหลวงพ่อกตาย สุดท้าย มหรสพฉลองพัดยศของหลวงพ่อกต้องงด เป็นงานสวดศพหลานชายแทน
การสร้างตัวละคร	ตัวละครเป็นหลวงพ่อกที่ก่อนเคยประพฤติตัวเหลวแหลก เกเร แต่พอบวชก็เปลี่ยนเป็นพระนักปฏิบัติ จนเป็นที่ศรัทธาของคนทั่วไป กระทั่งได้รับพัดยศ อย่างไรก็ตาม การฉลองพัดยศแบบไม่ถูกต้องตามครรลอง ก็เป็นเหตุให้ต้องสูญเสียหลานชายไป
การสร้างฉากบรรยาย	ใช้ฉากและบรรยากาศอันเงียบสงบ ร่มรื่นของวัดเป็นส่วนใหญ่ มากำหนดเหตุการณ์ในเรื่องที่แสดงเรื่องราวเกี่ยวกับงานฉลอง การแห่พัดยศตามเส้นทางเข้าหมู่บ้าน

ตาราง 25 (ต่อ)

อัตลักษณ์	รายละเอียดข้อมูล
กลวิธีการนำเสนอ	ใช้มุมมองหรือวิธีการเล่าเรื่องแบบสายตาพระเจ้า โดยเล่าผ่านความคิดคำนึงและพฤติกรรมของตัวละครทุกตัว ผู้เล่าเรื่องตามไปรู้เห็นทุกฉาก เหตุการณ์ในเรื่องอย่างละเอียด และนำเสนอในส่วนที่มีผลต่อการดำเนินเรื่องต่อไป
การดำเนินเรื่อง	เรื่องสั้นเรื่องนี้ใช้เวลาในการดำเนินเรื่องแค่สองวัน อย่างไรก็ตามเรื่องราวที่ปรากฏผ่านการครุ่นคิดก็นับเป็นรายละเอียดเสริมให้เรื่องมีที่มาที่ไป เรื่องนี้เปิดเรื่องให้เห็นการเตรียมงานฉลองพัทยศ การจัดขบวนแห่ บรรยากาศสนุกสนาน จนจบลงที่การสวดศพอันเป็นผลจากการทำเลาะทำร้ายกันในขบวนแห่พัทยศนั่นเอง
การส่งผลกระทบ	ผู้ประพันธ์ตั้งใจตั้งชื่อเรื่องและจำลองเรื่องราวเชิงสัญลักษณ์ให้เห็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมร่วมสมัย สะท้อนสภาพ “วัฒนธรรมนำเข้า” และ “วัฒนธรรมรากเหง้า” ที่ปะทะกันแล้วเกิดปัญหา การฉลอง “พัทยศ” แบบใหญ่โต จัดขบวนแห่ยิ่งใหญ่อลังการ มีดนตรี ปี่กลอง หมอลำซิ่ง โคโยตี้ และมหรสพมากมาย ร่วมสมโภชเฉลิมฉลองพัทยศ รวมทั้งผู้คนทุกเพศวัยต่างแสดงความยินดีด้วยการตีมโหรีเล่นมโหรี เป็นการ “พัดมา” ของวัฒนธรรมใหม่ที่ขัดแย้งกับวัฒนธรรมดั้งเดิม ในที่สุดก็เกิดการสูญเสียขึ้น จากการไล่ทำร้ายกันในขบวนแห่ฉลองพัทยศของวัยรุ่น จนหลานชายหลงพ้อถูกแทงเสียชีวิต นั่นคือการ “พัดไป” หรือการ “สูญสลาย” ของวัฒนธรรมดั้งเดิม เรื่องสั้นเรื่องนี้จึงส่งผลกระทบต่อสถานะของวัฒนธรรมไทยแบบเดิมที่กำลังถูกละเลย เป็น “ภาพแทน” ของความเลวร้ายที่เกิดขึ้นในสังคม

2. **ตัวบทที่สร้างสรรค์** ผู้วิจัยนำข้อมูลตามที่ระบุในอัตลักษณ์แต่ละด้านมาใช้เป็นกรอบในการสร้างสรรค์ ดังปรากฏเป็นเรื่องสั้นที่สมบูรณ์ต่อไปนี้

พัดมา...พัดไป

ตะวันยังลับไหลอยู่ใต้โค้งฟ้าโหมงยามเช่นนี้ หากเป็นทุกเมื่อเชื่อกันว่าอันปกติวิสัยหมู่บ้านหนองบัวกลางก็คงจะยังเงียบสงบในนิทรารมย์ รอเวลาไก่โด้งตัวแรกโง่งคองขันเรียกแสงอุษาสว่าง ปลุกเพื่อนจากเรือนชานบ้านอื่น ฟันตื้นขึ้นมาประชันเสียงรับกันเป็นทอด ๆ จากนั้น

ผู้คนหลายร้อยชีวิตจึงค่อยเรียงลำดับขยับตัวจากที่นอน ลุกขึ้นทำภารกิจของแต่ละคน พอ ๆ กับตะวันที่งัวเจียงขึ้นลิ้มตา สาดแสงทองจับขอบฟ้า ไล่่นกกาโบยบินออกจากกรวงรัง ไก่โต้งหยุดทำหน้าที่เรียกขานดวงตะวัน โดดลงจากคอนย้ายมาขึ้นบนอกแล้ว พลังส่งเสียงกุก ๆ เรียกตัวเมีย ไล่กันนั้น สรรพเสียงลอยล่องออกจากเรือนชานทั้งเสียงผู้คน รถรา เสียงหุงหาอาหาร

แต่...สามสี่วันมานี้ โมงยามเช่นนี้ หนองบัวกลางเหมือนหลับ ๆ ตื่น ๆ ไม่ได้มีฝัน โดยเฉพาะวันนี้ที่ถือเป็นวันสำคัญ ซึ่งทุกคนต่างคอยรอ โฆษกของวัดทำหน้าที่แทนไก่โต้งตัวแรก ด้วยการประกาศผ่านเสียงตามสาย ปลุกพุทธศาสนิกชนให้ลุกขึ้นจัดแจงเตรียมตัวสำหรับงาน มุทิตามหากุศล ฉลองพัชยศให้พระครูเจ้าอาวาส เริ่มจากทบทวนกำหนดการของวันนี้ อ่านรายนามผู้บริจาค เชิญชวนไปยังหมู่บ้านใกล้เคียงให้มาร่วมงานบุญอันนานปีจะมีสักครั้ง ตามรายละเอียดในป้ายโฆษณาประชาสัมพันธ์ที่ปักบอกบุญเรียงรายตามถนนหนทางไกลนับสิบกิโล รอบรัศมีหมู่บ้าน

นางตื่นขึ้นอาบน้ำแต่งตัวก่อนใครอื่น ประพรมตัวด้วยแป้งน้ำหอม ใส่ชิ้นใหม่ เสื้อไหมใหม่เอี่ยมที่ลูกหลานจัดเตรียมไว้ให้ เปิดหีบเก่า ๆ หยิบสร้อยทองและกำไลเงินมาสวมใส่ของมีค่าสองอย่างนี้ สามีผู้ล่วงลับดับขันธ์เป็นคนหามาให้นาง ตั้งแต่ทองราคาบาทละสามร้อย นางเงยหน้าขึ้นมองภาพถ่ายสามีในกรอบติดฝาผนัง ปิดเปลือกตาลง ขอบตาเหี่ยวย่นร้อนผ่าว ขณะพึมพำ

"แกเฮ้ย...ดีใจกับลูกใหม่...ผู้คนเคารพศรัทธาทัวร์ทั่วสารทิศ บุญญาบารมีแผ่ไปไกล แกไม่น่าด่วนจากไปเลยนะ" นางพรวดำกุกตะกักได้เพียงแค่นี้ ก็อนสะอื้นก็วิ่งขึ้นจุกแน่นลำคอ ก้มลงกราบรูปสามี กล่าวคำสาธุ ครั่งแล้วครั่งเล่า ในวาระวัยที่ล่วงเข้าหกสิบ วันนี้ถือเป็นวันที่นางมีความสุขที่สุดอีกวันหนึ่ง

ยี่สิบห้าปีแล้วที่นางตกพุ่มหม้าย ด้วยอุบัติเหตุทางรถยนต์ของสามี ทิ้งภาระลูกห้าคนให้นางเลี้ยงดูไปตามบุญตามกรรม ลูกชายคนโตวัยสิบหก เติลิดเข้าไปเลี้ยงโชคในเมืองหลวง หลังเก็บกระดูกพ่อได้ไม่กี่วัน ส่วนที่เหลือ พอจบประธมก็ออกมาทำไร่ทำนา ประดับประดาของชีวิตกันไป จนแต่งงานแต่งงานเป็นฝั่งเป็นฝา มีหลานห้าหกคนให้นางร่วมแบกภาระอีกรุ่น

เรือนหลังเดิมนี้นางอยู่กับลูกสาวคนเล็กและครอบครัว ส่วนลูกสาวอีกคน ออกเรือนไปอยู่คนละฟากทาง ซึ่งตอนนี้ก็คงกำลังงัวเจียงขึ้นเตรียมตัวไปร่วมงานเช่นเดียวกับนาง ส่วนลูกชายอีกสองคน ซึ่งเป็นน้องไล่เลี้ยงกันมากับเจ้าอาวาสก็คงพาลูกเมียเดินทางมาถึงในไม่ช้า

หลายวันผ่านมา นางเดินเห็นไปทางไหนก็ได้ยินได้ฟังแต่คำอนุโมทนา สาธุ สรรเสริญเยินยอที่มีลูกเป็นอภิชาติบุตร

นึกถึงตอนนี้ นางได้แต่หลับตาพรึม ยิ้มแทบไม่หุบ คิดว่าคงเป็นเพราะแรงบุญกุศล ที่นางเพียรเข้าวัดฟังธรรมตั้งแต่วันสามมีตายจาก ฝ่าความทุกข์ยากลำบากมานาน เลี้ยงลูกทั้งสี่ ด้วยความอดทน จนเป็นฝั่งเป็นฝา ส่วนพี่ชายคนโตก็ไม่ใช่เป็นไฉนเป็นพวย สองสามปีกลับมาบ้านครั้ง ในสภาพเมาหย่าเป เงินทองไม่เคยยื่นใต้มือผู้เป็นแม่ มิหนำซ้ำนางยังต้องหาหยิบยืมเงินส่งค่ารถ กลับไปทำงาน หลังสร้างหนี้ไว้ที่ร้านค้า เป็นขี้ปากชาวบ้านที่ติฉินนินทาให้นางอับอายทุกข์ทันทัน จนคิดฆ่าตัวตายหนีกองทุกข์ก็หลายครั้ง

จู่ ๆ เหมือนสวรรค์ดลบันดาล ลูกชายคนโตของนาง ชมซานกลับมาบ้านด้วยสภาพ อิดโรย เชื่องซึม บอกกับนางว่า โคนไล่ออกจากงาน ออกจากหญิงสาว เพื่อนฝูงหายหน้า ล้มเหลวและสิ้นหวังในชีวิตทางโลก ขอบวชทดแทนพระคุณพ่อแม่ และไถ่บาปที่ทำไม่ได้ไว้ ทั้งหลายทั้งปวง

นั่นเป็นเหตุการณ์เมื่อสิบปีที่แล้ว หมู่บ้านเล็ก ๆ อย่างหนองบัวกลาง ที่เคยกราบ นิมนต์พระต่างถิ่นมาจำพรรษาเพื่อมิให้วัดร้าง วนเวียนอยู่อย่างนี้รูปแล้วรูปเล่ามานาน มาบัดนี้ก็ได้ ลูกในบ้านหว่านในสวน ปวารณาตัวถือครองเพศบรรพชิต เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรสืบทอด พระพุทธศาสนา พัฒนาวัดให้เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน ด้วยวัตรปฏิบัติที่งดงาม เปี่ยม ด้วยเมตตาธรรมของเจ้าอาวาสหนุ่มใหญ่ ทำให้มีวันนี้

วันนี้...วันที่ชาวบ้าน เจ้าหน้าที่ ข้าราชการในท้องถิ่น พร้อมจิตพร้อมใจกันจัดขบวน แห่อันยิ่งใหญ่ไปรับพัดยศของท่านเจ้าอาวาส-ปิยบุตรของนาง การจัดงานฉลองพัดยศ อันถือเป็นงานบุญมหากุศลครั้งยิ่งใหญ่ของหมู่บ้านคราวนี้ สร้างความภูมิใจและอับอายให้แก่นางอย่างยิ่ง

แต่...ขณะเดียวกัน ความกังวลบางอย่าง ก็ดูตึงตังความปลื้มปีตินี้ลดทอนลงมา...

ปานนี้...หลานชายจอมเกเรยังไม่กลับถึงบ้าน...

พัดหน้านาง...หัวใจใฝ่ธรรมของหลวงปู่เจ้าอาวาส โคนสะกิดด้วยชื่อของ ฐานันดรพัดยศนี้ ความรู้สึกไหลย้อนไปเมื่อครั้งยังหนุ่มแน่นด้วยความสังเวชในตน ใช้ชีวิต สัมมะเลเทเมา จมอยู่ในห้วงอบายมุข สร้างความเดือดร้อนและอับอายแก่แม่ผู้เป็นหม้าย หมกมุ่นมกมายทุ่มเทความรักให้กับหญิงสาวคนนั้น กระทั่งพ่ายแพ้พียง จนจำต้องตัดสินใจ หันหลังให้กับชีวิตทางโลก เดินเข้าสู่ร่มกาสาวพัตร์ วันนี้...บัดนี้... ใบหน้าของหญิงสาวคนนั้น ยังตามมาหลอกหลอนหัวใจให้ร้อนรุ่ม...โอหนอ...มารผจญแท้ ๆ..

แสงอรุณเริ่มคลี่ท่มลานวัด ผู้คนเริ่มทยอยกันเข้ามาตามนัดหมาย เร่งให้หลวงปู่ สลัดความรู้สึกออกจากภวังค์แห่งภาพเลวร้ายในอดีตเหล่านั้น ตัดใจลุกขึ้นจัดครองผ้าสมณเพศ มองออกไปทางหน้าต่างกุฏิ พระเนตรสามรูปกำลังเดินขึ้นไปบนศาลาการเปรียญเพื่อเตรียม ฉันทดาหารเช้า

ขณะเดินลงมา เสียงมิโหรีปี่กลองเริ่มอุ่นเครื่องประโคมขึ้นแล้วในหมู่บ้าน จากมติที่ประชุมของชาวบ้าน เพื่อให้ยิ่งใหญ่สมเกียรติงานฉลองพัศคของเจ้าอาวาสที่เป็นเลือดเนื้อเชื้อไข ไม่ให้น้อยหน้าหมู่บ้านอื่น มีการจัดเตรียมมหรสพไว้ทั้งกลางวันและกลางคืน ไม่ว่าจะป็นขบวนพ้อนรำที่ซุ่มซ้อมกันมาแรมเดือน หมอลำซึ่ง โคโยตี และภาพยนตร์ หัวใจของหลวงพ่อดมผัสได้ถึงแรงศรัทธา และการให้ความสำคัญของชาวบ้านต่อประเพณีพิธีกรรมนี้

หากแต่...อีกซีกหนึ่งก็อดวิตกไม่ได้กับเหตุการณ์ทะเลาะวิวาทที่เกิดขึ้นในงานบุญ จนถือเป็นเรื่องปกติ ตั้งแต่สมัยที่ตนยังเป็นวัยรุ่น และนับวันจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น จากไล่ชกต่อยกันธรรมดา จนถึงใช้มีด ปืน เอากันถึงตาย..

“พวกมันมาแน่...ลูกพี่” เจ้าของบ้านซึ่งเป็นหนึ่งในหนุ่มรุ่นกระตักห้าหกคน ที่รวมกลุ่มกันตั้งแต่เย็นวานเอ๋ยขึ้น พร้อมกับติดกันบุหรี่ปริ้วหรือออกนอกวง

“กูจะพาพวกมึงสั่งสอนมันให้เซ็ดหลาบ เตรียมตัวให้พร้อม” ลูกพี่ที่เพิ่งปลดประจำการทหารมาไม่นาน ตอบด้วยน้ำเสียงดุดัน สีหน้าและแววตาบ่งบอกถึงความเหี้ยมเกรียม คุกุ่นไปด้วยไปแค้น ลูบแผลเป็นที่แก้มซ้ายพร้อมขบฟันแน่น ภาพที่ถูกเจ้าถิ่นทำร้ายจนแตกกระเจิงที่งานฉลองป้ายหมู่บ้านคือห้าของบ้านหนองขาม จนลูกน้องถูกฟันกลางหัว ตนเองถูกฟันที่แก้ม ภาพนั้นยังติดตาอยู่ทุกเมื่อเชิ้อวัน มันสร้างความอับอาย ไร้ศักดิ์ศรีที่พลาดพลั้ง แม้เวลาผ่านไปนานนับเดือนแล้ว แต่ก็เหมือนสะสมความแค้นจนถึงจุดระเบิด ในโอกาสวันนีที่มาถึง..

“ได้เลยลูกพี่ งานนี้จัดให้หนัก” หนุ่มน้อยคนเดิมกล่าวตอบ ในแววตาเต็มไปด้วยความเหี้ยมกระหือรือ เขาเพิ่งเรียนจบชั้น มอสาม พ่อแม่ไปทำงานกรุงเทพฯ ปล่อยให้บ้านปูนชั้นเดียวทำหมู่บ้านหลังนี้ให้เขาครอบครอง ใช้เป็นแหล่งซ่องสุมรวมกลุ่มเด็กเหลือขอ ย่อมหัวเงาเหว ลักลอบ ปิดมอเตอร์ไซด์เสียงดัง ก่อความรำคาญไปทั่วหมู่บ้าน กินเหล้าเมายา หาเรื่องทำดีทำต่อยกับวัยรุ่นหมู่บ้านข้างเคียง ไม่เว้นแม้แต่เครือญาติ ทั้งจงใจและไม่จงใจ สร้างความเดือดร้อนให้แก่พ่อแม่ ปู่ย่าตายายอยู่เป็นประจำ

“งานนี้ กูจะให้ไอ้วิทย์เป็นพระเอก เพราะเป็นงานฉลองพัศคหลวงลุงของมัน” ลูกพี่ชี้นิ้วมาทางหนึ่งในกลุ่มลูกน้องจอมเกรที่กำล้งยกแก้วเบียร์ขึ้นชด

“เอานี้ไป มึงกล่ำมัย” ลูกพี่ยื่นมีดคมกริบวาววับ ยาวขนาดไม้บรรทัดให้ ถามล่ำทับด้วยน้ำเสียงดุดัน

“ร้อยเปอร์” เด็กหนุ่มหัวแดง ยื่นมือไปคว้าหมับ ลูกพี่โยนผักให้อีกครึ่ง หลานเจ้าอาวาสรับไว้ด้วยมืออีกข้าง สายตามองเพื่อนด้วยความมั่นใจ คึกคะนอง เสียงมิโหรีปี่กลองกลางหมู่บ้าน เร่งเร้าอารมณ์ให้ฮึกเหิม ผสมกับตึกกริในร่าง จนบางคนลุกขึ้นตีดันไปตามจังหวะ

ระยะทางเกือบกิโลจากปากทางถึงหมู่บ้านบัดนี้คึกคักเนื่องแน่นไปด้วยผู้คน ที่มารอต้อนรับขบวนผู้นำชุมชน ข้าราชการ พระสงฆ์สามเณร และหลวงพ่ोज้าอาวาส ที่เดิน ทาง ไปรับพัศยศในตัวอำเภอ ขบวนพ่อนำตั้งแถวยาวเหยียด เสียงมโหรีปี่กลองเริ่มอุ่นเครื่องขึ้นแล้ว ขณะที่ดนตรีของหมอลำซึ่งและโคโยตี้ถูกจัดไปท้ายขบวนสำหรับกลุ่มคนรักสนุกก็กำลังรอเวลา ให้ความม่วนชื่น เมื่อขบวนพัศยศเดินทางมาถึง

เสียงโฆษกวัดประกาศเตือนเรื่องการกระทบกระทั่งกันของวัยรุ่น ย้ำครั่งแล้วครั่งเล่า ว่า งานนี้เป็นงานมหากุศล อย่าให้มีเหตุการณ์ร้ายแรงขึ้นเป็นอันขาด ทุกคนล้วนพี่น้องเครือญาติ กันทั้งนั้น ตำรวจสามสี่นายและ อปพร.ที่มากดูแลความสงบเรียบร้อย ตลอดจนคนเฒ่าคนแก่ เริ่มมีสีหน้าวิตกกังวล เมื่อเห็นเหล่าวัยรุ่นขี่เมา ตะโกนโหวกเหวกสอดแทรกเข้ามา ดังขึ้นเรื่อย ๆ...

“มันจะต้องตีกันอีกแน่” ใครคนหนึ่งพูดขึ้นพร้อมส่ายหน้า

“บอกไม่เอาดนตรี โคโยตี้ก็ไม่ฟังกัน เสียงส่วนใหญ่ลากไปจนได้ แต่ขบวนพ่อนำต้อนรับก็น่าจะพอ เฮ้อ !” น้ำเสียงของอีกคน แสดงถึงความอ่อนอกอ่อนใจ

“มันไปกันใหญ่แล้วเด็กสมัยนี้ บอกเตือนไม่ได้หรอก มันตะคอกคิน แถมยังจะหา เรื่องเราอีก ปล่อยไปตามบุญตามกรรมก็แล้วกัน ไป โน่น ๆ ให้นำขบวนมาแล้ว” อีกคนเติมต่อ พลังซึ่งไปทางขบวนรถดับดับคันที่ไปรับพัศยศ กำลังเคลื่อนขบวนเข้ามา โฆษกวัดประกาศย้ำ ในเรื่องการจัดลำดับตำแหน่ง โดยหัวขบวนเป็นกลุ่มพ่อนำ ตามด้วยรถขบวนพัศยศที่มีหลวง พ่ोज้าอาวาสนำหน้า จากนั้นก็ข้าราชการในชุดปกติขาว นั่งเรียงรายกันบนขบวนรถดับดับคันที่ ประดับประดาอย่างสวยงามด้วยแพรพรรณมัดจีบและดอกไม้หลากสีล้น ปิดท้ายด้วยโคโยตี้ สามนางและหมอลำซึ่งที่อยู่บนรถดับดับเปิดข้างเป็นเวที เพื่อเอาใจวัยรุ่น สร้างความครึกครื้น ตามยุคตามสมัย

หลังจัดขบวนพร้อมแล้ว เสียงดนตรีพื้นบ้านของคณะพ่อนำก็ระโคมขึ้นเบิกฤกษ์ ก่อนเคลื่อนขบวน จากนั้นจังหวะดนตรีอันเร้าร้อนของหมอลำซึ่งก็ตามมาติด ๆ แข่งกับสีลา การเต้นยั่วยวนของสาวโคโยตี้ นุ่งน้อยห่มน้อยในจังหวะแดนซ์กระจาย

นับเป็นการจัดงานที่สมเกียรติ เป็นมหากุศลอันยิ่งใหญ่ของหมู่บ้าน งานฉลอง พาศยศนี้นานที่มีครั้ง และนี่เป็นครั้งแรกของบ้านหนองบัวกลาง

หลวงพ่อนั่งพนมมือหลับตาพรึม บางขณะก็เปิดเปลือกตาขึ้นแต่พองาม ใบหน้าอัน อิ่มเอิบนั้นเปี่ยมด้วยอาการสำรวมในธรรม หากแต่โสศประสาทอันเป็นหนึ่งในทวารทั้งห้า ที่รับ เสียงดนตรีอันเร้าร้อนหลังขบวนนั้น กลับชักพาให้ใจไขว้เขว สั่งการให้นิ้วเท้ากระดิกตาม...

“โอ...นรกกินบาล...” หลวงพ่อเม้มริมฝีปาก ขบฟันเกร็งกราม จิกนิ้วเท้าตึงแน่น ช่มห้ามการกระทำผิดบาปมหันต์นั้น ประหวัดถึงเรื่องราวพระที่เคยเคารพนับถือ ซึ่งบวชอยู่ใน

เมืองหลวง ลีนเคื่อนมาให้ญาติพี่น้อง เภารถขึ้นไปบนเครื่องสังฆทานที่มีคนมาถวาย กลับไปขาย
ในต่างจังหวัด อุปมาตั้งการปล่อยนกแล้วเวียนจับมาปล่อยอีก นึกแล้วได้แต่ทอดถอนใจ ขณะ
ขบวนเคลื่อนไปช้า ๆ จิตใจหลวงพ่อกลับร้อนรุ่มไม่สงบลงได้ และยิ่งหวาดหวั่นมากยิ่งขึ้น เมื่อ....

ท้ายขบวนแห่งงานมหามงคลอันเฉลิมฉลองด้วยหมอลำซิ่งและโคโยตี้ ไม่ถึง
เพลง...ผู้คนแตกฮือออกสองข้างทาง เสียงหวีดร้องด้วยความตกใจฟังไม่ได้ศัพท์ วัยรุ่นสองกลุ่ม
ต่างหมู่บ้าน กรูเข้าทะลุบอนกันนิ้วเนียบ ลมพัดฝุ่นตลบขึ้นอบฟ้า เสียงเอะอะโวยวาย ผรุสวาท
ดังแทรกแหวกอากาศฟังไม่ได้ศัพท์ เข้ามาทางหัวขบวน

พลัน...เสียงร้องโอดโอยโหยหวนด้วยความเจ็บปวดก็ดังก้องสะท้อนถนน กลิ่นคาว
เลือดพุ่งเข้าปะทะจมูกหลวงพ่อย่างจัง

“ไอ้วิทย์...” หลายต่อหลายเสียงตะโกนลั่น ฝุ่นลูกรังค่อย ๆ จางหายไป ปรากฏร่าง
หนึ่งค่อย ๆ ทรุคฮวบลงข้าง ๆ รถที่หลวงพ่อบริเวณข้าง

“ไอ้วิทย์ถูกแทง ตายแล้ว ๆ” เสียงดังแข็งแชนั้นทำให้หลวงพ่อดึงกับเบิกตาก้าง ค้าง...
นั่งจับอยู่ที่ร่างนองเลือดของหลานชายท่ามกลางความซุลมุนอลหม่าน เสียงเพลงเสียงลำและ
เสียงดนตรีพร้อมใจกันหยุดทำงาน มีแต่เสียงเรียกร้องหารถ สลับเสียงร่ำไห้ ร่างที่ทรุดลงแน่นิ่ง
ถูกหามขึ้นรถอย่างฉุกฉะหุก เลือดเป็นลิ่ม ๆ เปรอะทะลักออกมาจากหน้าอก หยดตกเรียราย
ตามพื้นถนน

สิบวินาที...ต่อจากนั้น...ทุกอย่างก็สงบลง เมื่อร่างอาบเลือดสิ้นกระตักเฮือกขึ้นสอง
สามครั้ง...สองสามครั้งเท่านั้น !

อาทิตย์กำลังลาจากโค้งขอบฟ้าลมพัดใบไม้แห่งรวงพรุลงเกลื่อนลานวัด ปะรำพิธิ
ร้างไร้ผู้คน เครื่องขยายเสียงของวัดถูกเคลื่อนย้ายไปยังบ้านงานศพ เสียงธรรณิกันแสงดังแทรก
ความเจียบปล่อยลอยทั่วหมู่บ้าน โคโยตี้ หมอลำซิ่ง เจียบหายไปพร้อมความคึกคะนองของวัยรุ่น

หลวงพ่อก้อย ๆ ลุกขึ้น หยิบยามกระชับร่อนป่า เดินลงจากกุฏิ พระสามรูปยืนรอ
อยู่ข้างปะรำพิธิ มัคทายกยืนถือตาลปัตรอยู่ข้างกัน สายตาทุกคู่ดูอ้างว้าง รันทดหดหู่ ก่อนออก
จากเขตอภัยทานเจียบ ๆ บรรยากาศซึมเซาเศร้าหม่น โอบคลุมจับทุกชั่วหัวใจ ป่าไหลกระจาย
ทั่วรายทาง

**“กุสะลาธัมมา อะกุสะลาธัมมา อัมพยากะตา ธรรมมา กะตะเมธัมมา...อรูปีโนธัมมา
อิเม ธัมมา กุสะลา ฯ...”**

ขณะเปล่งเสียงผ่านลำคอ หลวงพ่อดำเนินเสียงสะอื้นไห้ของโยมแม่และน้องสาว
ลอยแทรกเข้ามา และคลับคล้ายว่า โสตประสาทอีกซีกหนึ่งกระทบกับคำวิพากษ์วิจารณ์

การจัดงานฉลองพัศศอย่างรุนแรง ดวงหน้าของอดีตหญิงคนรัก ลอยวูบเข้ามาเยาะเย้ย..พัศศหน้านางเด่นชัดขึ้น ชัดขึ้น...เสียงเซ็งแซ่ของคำสาปแข่งดังขึ้นทุกขณะ...

ทุกขณะ...

อำนาจศาล

กระบวนการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้น “อำนาจศาล” ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ลำดับชั้น คือ 1) ข้อมูลการสร้างสรรค เป็นการรวบรวมข้อมูลเพื่อเตรียมการสร้างสรรค และ 2) ตัวบทที่สร้างสรรค นำเสนอ ดังนี้

1. ข้อมูลการสร้างสรรค ผู้วิจัยได้วางแผนสร้างสรรคเรื่องสั้น “อำนาจศาล” โดยกำหนดอัตลักษณ์ทั้ง 9 ด้าน สรุปย่อแต่ละด้านได้ดังนี้

- 1.1 ด้านแรงบันดาลใจเกิดแรงบันดาลใจจากข่าวและเหตุการณ์
- 1.2 ด้านการตั้งชื่อเรื่องได้จากแก่นของเรื่อง
- 1.3 ด้านการสร้างแก่นเรื่องเป็นแก่นเรื่องที่มุ่งแสดงทัศนะ
- 1.4 ด้านการสร้างโครงเรื่องโครงเรื่องแสดงถึงความขัดแย้งทางวัฒนธรรม
- 1.5 ด้านการสร้างตัวละครตัวละครมีพฤติกรรมในทางดี
- 1.6 ด้านการสร้างฉาก บรรยากาศใช้ฉากที่เป็นนามธรรม
- 1.7 ด้านการสร้างกลวิธีการนำเสนอใช้วิธีการนำเสนอหรือมุมมองการเล่าเรื่องผ่านสายตาดตัวละครเอก
- 1.8 ด้านการดำเนินเรื่อง ใช้วิธีการดำเนินเรื่องแบบปัจจุบัน อดีต ปัจจุบัน
- 1.9 ด้านการส่งผลกระทบต่อผลกระทบในด้านสังคม วัฒนธรรม

จากประเด็นที่นำเสนอกระบวนการสร้างสรรคเรื่องสั้น “อำนาจศาล” ดังกล่าวสามารถนำมาแจกแจงรายละเอียดในรูปแบบตาราง ได้ดังนี้

ตาราง 26 กรอบข้อมูลอัตลักษณ์การสร้างสรรคเรื่องสั้น อำนาจศาล

อัตลักษณ์	รายละเอียดข้อมูล
การสร้างเนื้อเรื่อง	การตั้งชื่อเรื่องสั้นเรื่องนี้อาศัยการสรุปจากแก่นเรื่องเกี่ยวกับ “อำนาจ” ของสิ่งที่คุณสองกลุ่มต่างนับถือศรัทธา โดยผู้ประพันธ์กำหนดในเรื่องให้เป็น “ศาล” ที่มีความหมายแตกต่างกัน อันนำมาซึ่งปัญหาและความขัดแย้งภายในเรื่อง

ตาราง 26 (ต่อ)

อัตลักษณ์	รายละเอียดข้อมูล
การสร้างแก่นเรื่อง	การสร้างแก่นเรื่องของเรื่องสั้นเรื่องนี้เพื่อแสดงความคิด หรือทัศนคติของผู้ประพันธ์ผ่านเหตุการณ์หรือความขัดแย้งกันระหว่างวิถีดั้งเดิมที่ใช้ “ศาลเจ้า” เป็นตัวแทน และวิถีใหม่ที่ใช้ “ศาลสถิตยุติธรรม” เป็นตัวแทนความคิดที่แตกต่างกันนี้ทำให้เกิดปัญหาขึ้นในสังคม
การสร้างโครงเรื่อง	เป็นเรื่องราวเหตุการณ์ความขัดแย้งระหว่างเจ้าของรีสอร์ทกับแขกที่เข้ามาพัก ทั้งสองฝ่ายมีความเกี่ยวข้องกับผู้พิพากษา ฝ่ายหนึ่งเป็นเพื่อน อีกฝ่ายเป็นญาติ ฝ่ายญาติผู้พิพากษาเข้ามาพักที่รีสอร์ทแล้วโดนผีนางไม้หลอกหลอนจนบาดเจ็บล้มป่วย เรียกร้องให้เจ้าของรีสอร์ทชดใช้ค่าเสียหาย จ่ายค่ารักษาพยาบาล แต่ไม่เป็นผล เกิดการถกเถียงกันระหว่างข้อกฎหมายกับความชอบธรรม วิทยาศาสตร์กับไสยศาสตร์
การสร้างตัวละคร	เรื่องสั้นเรื่องนี้กำหนดให้เหตุการณ์ในเรื่องได้รับการสื่อสารผ่านห้วงความคิดคำนึงของตัวละครเอกซึ่งเป็นผู้พิพากษา ตัวเขาเองกำลังปวดหัวกับความขัดแย้งของคนสองฝ่ายที่มีความเชื่อไม่เหมือนกัน ซึ่งประเด็นดังกล่าว แม้แต่ตัวเขาเองก็ยังลังเล พยายามหาทางออกที่ดีที่สุดแต่ก็ยังหาไม่เจอ
การสร้างฉากบรรยาย	ฉากในเรื่องนี้เกิดจากมโนสำนึกอันเป็นผลมาจากรากฐานความคิดความเชื่อที่แตกต่างกัน เป็นกระบวนการภายในของแต่ละบุคคลและกลุ่มคนที่สร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นตั้งแต่ระดับปัจเจกไปจนถึงระดับสังคมโดยรวม
กลวิธีการนำเสนอ	เรื่องสั้นเรื่องนี้ใช้มุมมองถ่ายทอดเรื่องราวผ่านความคิดคำนึงถึงเหตุการณ์ความขัดแย้งของคนสองฝ่าย และย้อนไปสู่ประสบการณ์ของตัว “ผม” เองที่มีบทบาทเป็นผู้พิพากษา ตัดสินคดีความ แต่นำหนักเหตุผลของคนทั้งสองฝ่ายต่างหนักแน่น และยืนยันในความเชื่อความคิดของตนเอง จน “ผม” ยังหาทางออกไม่เจอ
การดำเนินเรื่อง	เรื่องสั้นเรื่องนี้เปิดเรื่องในเหตุการณ์ปัจจุบันที่ผู้พิพากษากำลังหาทางออกให้กับความขัดแย้งของคนสองกลุ่มอันเกิดจากความคิดความเชื่อที่แตกต่างกัน แล้วเล่าย้อนไปถึงสาเหตุ ก่อนตัดมาที่เดิมตอนเปิดเรื่องอีกครั้ง ซึ่งก็ยังหาทางออกให้กับเรื่องราวดังกล่าวไม่ได้อยู่ดี

ตาราง 26 (ต่อ)

อัตลักษณ์	รายละเอียดข้อมูล
การส่งผลกระทบ	ผู้ประพันธ์ได้นำเสนอภาพความขัดแย้งระหว่างวัฒนธรรมเก่าและใหม่ไว้อย่างชัดเจน อันส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนในปัจจุบันในแง่ของการอยู่ร่วมกันที่มีปัญหาอันเกิดจาก “วัฒนธรรมทางความคิด” ที่แตกต่างกัน และบางครั้งการใช้หลัก “เนติธรรม” โดยเฉพาะตัวบทกฎหมายเข้าไปตัดสินความขัดแย้งนั้น อาจไม่เป็นที่ยอมรับ ดังเช่นในเรื่องนี้ที่แต่ละฝ่ายต่างมีความเชื่อความศรัทธาต่อ “ศาล” ของตัวเอง ฝ่ายหนึ่งเชื่อใน “ศาลเพียงตา” อีกฝ่ายเชื่อใน “ศาลสถิตยุติธรรม” (ไสยศาสตร์กับวิทยาศาสตร์) นั่นคือภาพจำลองที่เกี่ยวข้องให้เห็นถึงปัญหาของวัฒนธรรมแบบผสมผสาน กรณีตัวอย่างในเรื่องสั้นเรื่องนี้สามารถเปรียบเทียบกับปัญหาการเมืองที่ยังแก้ไขไม่ได้ในปัจจุบัน โดยเฉพาะ วาทกรรม “สองมาตรฐาน” สะท้อนให้เห็นผลกระทบด้านความคิดความเชื่อที่แตกต่างกัน

2. **ตัวบทที่สร้างสรรค์** ผู้วิจัยนำข้อมูลตามที่ระบุในอัตลักษณ์แต่ละด้านมาใช้เป็นกรอบในการสร้างสรรค์ ดังปรากฏเป็นเรื่องสั้นที่สมบูรณ์ต่อไปนี้

อำนาจศาล

มันเริ่มส่อเค้ามาแล้วหนหนึ่งเมื่อสามเดือนก่อนครั้งนั้นแค่มีอบชุมชนข้ามสะพานบุกมายังบ้านผม เพื่อให้ไปเจรจากับเพื่อนเจ้าของรีสอร์ทที่ทำลายศาลอันเก่าแก่ของเจ้าแม่ทิพย์วารี อันเป็นที่เคารพศรัทธาของพวกเขาขอเรียกร้องก็คือให้สร้างศาลขึ้นมาใหม่ริมฝั่งน้ำไม่เช่นนั้นอิทธิฤทธิ์ของเจ้าแม่จะบันดาลให้เกิดภัยพิบัติอย่างใหญ่หลวง สร้างความเดือดร้อนแสนสาหัสแก่ผู้คนในละแวก ซึ่งผมก็รับปากจะช่วยเป็นสื่อกลางให้ แต่พอนำเรื่องนี้ไปพูดคุยกับเพื่อนเพื่อหาทางออก มันกลับหาว่าเป็นเรื่องไร้สาระ

“ผีสาวนางไม้ที่ไหนมี โลกมันไปถึงไหนแล้ว มึงเป็นถึงผู้พิพากษา เป็นผู้รักษากฎหมายให้ตรงไว้ซึ่งความยุติธรรม ที่ดินตรงนี้กูซื้อหาอย่างถูกต้อง ได้มาโดยชอบธรรม กูจะทำอะไรในที่ดินมันก็เป็นสิทธิ์ของกู มึงอย่าดันทุรัง ๆ ไปกับชาวบ้านหน่อยเลยนะ”

นั่นคือคำที่สวนกลับมา ผมพยายามอธิบายให้นักเรียนนอกอย่างมันฟัง มันไม่ยอมทำเดียว บอกให้เอาข้อกฎหมายมาวาง มีมาตราไหนบ้างที่จะเอาโทษกับมันได้ นิสัยดีอรันไม่ยอมใครมาแต่ไหนแต่ไร ทำเอาผมต้องส่ายหน้า

“เราอยู่ในชุมชน อะไรรอยมได้ ไม่เสียหายนักก็ควรโอนอ่อนผ่อนตามเขามั่ง” ผมพยายามหวานล่อม

“พวกโง่งมมายุ มึงจะเอาผีมาบีบบังคับกูหรือ บ้าจริง ใช้ ! มันไม่เสียหาย ตั้งศาลขึ้นไม่กี่บาท หรือแต่กูไม่ทำ กูไม่เชื่อไม่ศรัทธาที่ว่า บ้านกูที่ดินกู มาวุ่นวายชื้อโน่นชื้อนี้ให้ทำตามได้ไง เพื่อนไปแล้ว” เพื่อนผมมันดัดบทย่างไม่โยดีพอชาวบ้านทราบว่าการเจรจาของผมไม่เป็นผล ต่างตำท้อสาปแช่งต่าง ๆ นานา บรรยายากาศสองฝั่งแม่น้ำที่เคยสงบร่มเย็นเริ่มเปลี่ยนไป ความไม่พอใจอัดอั้นอยู่ในหัวอกชาวบ้านทุกคน จนกระทั่ง..

มาครั้งนี้เกิดเรื่องใหญ่ขึ้นอีกจนได้ เมื่อแขกที่เข้ามาพักรีสอร์ตรายหนึ่ง เข้าแจ้งความว่าภรรยาโดนผีเจ้าแม่หลอกหลอนและทำร้ายจนบาดเจ็บล้มป่วยต้องห้ามเข้าโรงพยาบาลกลางดึก เจ้าทุกข์กดดันให้ตำรวจส่งสำนวนฟ้องศาลเพื่อเรียกร้องค่าเสียหาย ซึ่งแน่นอนว่าไม่มีตำรวจรายใดบ้าจี้ทำเช่นนั้น พอเรื่องนี้แดงขึ้น คนในชุมชนเห็นสبโอกาสก็รวมตัวกันเข้าผสมโรงกับผู้เสียหาย คราวนี้ลูกกลมใหญ่โตถึงขั้นส่งตัวแทนบุกไปหาผมถึงที่ทำงานเมื่อกลางวันที่ผ่านมา เหตุการณ์นี้ตกเป็นข่าวในโทรทัศน์และโลกออนไลน์ทันที ซึ่งก็คงปรากฏเป็นข่าวใหญ่บนหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ทุกฉบับในวันรุ่งขึ้น

ผมเอนหลังลงบนพนักเก้าอี้ ทอดสายตาเลื่อยไล้ไปตามสายน้ำ ผ่านคู้โค้งเบื้องหน้า ข้ามไปยังอีกฝั่งปากอันเป็นที่ตั้งรีสอร์ตสไตล์เรือนไทยของเพื่อนซึ่งเยื้องออกไปราวกิโลเศษ เห็นแนวต้นลำพูริมฝั่งบดบังรีสอร์ตยี่สิบกว่าหลัง มองเห็นเพียงเรือนยอดแหลมโผล่ขึ้นเป็นจุด ๆ ยามเย็นย่ำที่ความมืดกำลังโรยตัว หิ่งห้อยนับพันนับหมื่นเปล่งประกายแสงวิบวับ

ลมยามเย็นโบกโบยมารวยริน หอบเอากลิ่นดินกลิ่นน้ำ กลิ่นดอกไม้ใบหญ้าล่องไหลมาเช่นทุกวัน และระเบียงชั้นสองของบ้านริมน้ำแห่งนี้ก็น่าจะเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจในยามกลับจากเลิกงานได้อย่างพิเศษทีเดียว ปกติทุกค่ำถ้าไม่มีธุระอื่นใด ผมก็มักจะกลับมามาใช้ที่ริมระเบียงเพื่อทอดอารมณ์ผ่อนคลายจากความเหน็ดเหนื่อยเคร่งเครียดเสมอ ๆ

แต่..ไม่ใช่วันนี้..

แม้เปลือกตาจะปิดลงแล้วก็ตามที่ ใช้ว่าภาพรีสอร์ตแห่งนั้นจะถูกกลบหลบหายไป ด้วย มันยังคงสว่างโพลนในความรู้สึกของผม ยิ่งอยากกลบออกไปเสียให้พ้น มันเหมือนมายายั่วหลอน ช่างไร้ผลสิ้นดี สายลมและบรรยากาศอันเงียบสงบ ไม่ได้ทำให้จิตใจคลายจากความสับสนวุ่นวายไปได้

“ยังงั้นมันก็เป็นไปไม่ได้” ผมยืนยันกับคนทั้งสอง หนึ่งในนั้น คือ สามียของคนป่วยอีกคนเป็นตัวแทนชุมชนซึ่งเจ้าหน้าที่พาขึ้นมา โดยเริ่มจากบอกว่ามาขอคำปรึกษา เพื่อหาทางร้องทุกข์กล่าวโทษเพื่อนรักของผมให้จ่ายค่ารักษาพยาบาล ค่าทำขวัญ หลังชายผู้เป็นสามี

อ้างว่าภรรยาของเขาถูกนางไม้หลอกหลอนจนซ็อกหมดสติ ต้องห้ามส่งโรงพยาบาลในกลางดึกคืนที่ผ่านมา

เขาเล่าว่าอาการของภรรยาที่น่าเป็นห่วง นอกจากหัวโนทางคิ้วซ้ายแตกต้องเย็บถึงห้าเข็มแล้ว ยังกุมสติไม่อยู่ ร้องโวยวายตื่นตกใจตลอดเวลา หมอต้องให้ยานอนหลับเพื่อระงับอารมณ์ที่ก่กั้วสุดขีดนั้น

“แล้วเรื่องนี้ใครจะรับผิดชอบ ก็เห็น ๆ กันอยู่ว่าเมียผมโดนผีหลอกในรีสอร์ต หลอนว่ามันห้อยหัวไต่ลงมาจากเสาดกน้ำมันที่มัดด้วยผ้าเจ็ดสี ยื่นแลบลิ้นปลิ้นตาแล้วโอดลงมา นั่งทับอกหลอนจนหายใจไม่ออก จากนั้นยังลุกขึ้นผลักเรอตกเตียงจนหัวฟาดผนังห้อง ท่านไม่เชื่อเหรอ คนที่อยู่ข้างล่างนับร้อยเป็นพยานได้” เขาฟ้องเสียงดังพร้อมหันกลับไปด้านหลังชี้มือกวาดออกไปเปะปะท่าทางเอาจริงเอาจัง ตามลั้งเกตุดู นิสัยคงไม่ยอมใครง่าย ๆ เช่นเดียวกับเพื่อนของผมซึ่งเป็นคู่กรณี ผมเข้าใจว่า เขานี้เขาคงบุกไปยังสถานที่ดังกล่าวอีกครั้งเมื่อเรียกร้องเอากับเพื่อนผมไม่เป็นผลจึงขอความร่วมมือกับชาวบ้านในละแวกซึ่งไม่พอใจเรื่องดังกล่าวเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว รวมตัวกันได้ก็แวะไปดูอาการภรรยาที่โรงพยาบาล จากนั้นจึงไปแจ้งความยังสถานีตำรวจแล้วลุยมาหาผม

“พยานทั้งห้าคนที่มากับผมยืนยันได้ว่ารีสอร์ตหลังนี้มีผีสิงจริง สองคนแรกเป็นอดีตแม่บ้าน ส่วนอีกสามคนเป็นคนเต่าคนแก่ในพื้นที่ ต่างเคยเจออะเจอะมาแล้วทั้งนั้น ท่านจะฟังพวกเขาบ้างไหม หรือจะนั่งอยู่บนหอคอยชั้นสามนี้” เจ้าทุกข์หมุนตัวกลับมาเผชิญหน้าผมอีกทีหลังจากชะงักกุมวลชนที่ส่งเสียงวิพากษ์วิจารณ์อยู่เบื้องล่าง

“อืม...ผมเองไม่รู้จะพูดยังไง ก็รู้ทั้งรู้ว่า...จะให้ศาลไปเอาผิดกับผีได้ไง มันไม่มีตัวตนที่จะตามจับตัวมาได้สวนพิจารณาโทษได้” ผมกล่าวอย่างหัวเสียใช้ว่าจะเข้าข้างเพื่อนรัก กฎหมายก็ต้องว่ากันไปตามหลักการของมัน นี่พวกเขาจะให้ผมใช้ปัญญาปรุงแต่งสำนวนเพื่อส่งฟ้องเสียเองดูเหมือนจะเจอบางด้าน

“ข้าแต่ท่านผู้พิพากษา” คราวนี้เป็นทีของตัวแทนชุมชนที่เคยรบกันมากับเพื่อนผมแล้วครั้งหนึ่ง เขากล่าวด้วยน้ำเสียงแตกตัน อันที่จริงผมก็คุ้นเคยกันตามประสาคนในละแวก เคยพูดคุยแลกเปลี่ยนถามทุกข์สุขกันเอง ๆ เวลางานบุญตามประเพณีก็ทำบุญร่วมกิจกรรมกันอยู่เสมอ เขาเงิบฟังข้อเรียกร้องของเจ้าทุกข์อยู่นาน เมื่อส่อเค้าว่าไม่มีผล ทั้งยังประเมินด้วยการตรวจจับอารมณ์ความรู้สึกของผมว่าคงไม่ให้ความร่วมมือกับข้อเรียกร้องดังกล่าว เขาจึงเริ่มใช้คำพูดเสียดเย้ยเหมือนเป็นคนอื่นคนไกล

“ผมและเจ้าทุกซบบุกมาถึงห้องทำงานท่านนี่ ไม่ได้กดดันให้ท่านออกคำสั่งให้ตำรวจไปจับผีมาเข้าคุก แต่ความเสียหายที่เกิดขึ้น เจ้าของรีสอร์ทนั่นแหละต้องรับผิดชอบ หรือว่าท่านมีเจตนาช่วยเหลือเพื่อน” ทั้งคู่ผสมโรงกันดิ่งด้นและไม่วายพาดพิงมาถึงผมเสีย ๆ หาย ๆ

เหตุการณ์อันไม่ปกตินี้เริ่มเป็นที่สนใจของนักข่าวประจำศาลสามสี่คน ทั้งหมดพุ่งตรงขึ้นมาบันทึกทั้งภาพและเสียงไว้ด้วยความกระตือรือร้น ต่างคิดว่านี่เป็นข่าวซึ่งน่าจะเรียกความสนใจมากที่สุดข่าวหนึ่งในวันนี้

พอนักข่าวเริ่มทำงาน ทั้งคู่ก็หันไปฟ้องเอาแก่นักข่าว ร่ายยาวมาตั้งแต่เข้าพักที่รีสอร์ท รายละเอียดเกี่ยวกับอิทธิฤทธิ์ของผีนางไม้ที่ชื่อเจ้าแม่ทิพย์วาริ ซึ่งเล่นงานเสียชีวิตคนบาดเจ็บช็อกหมดสติ พาส่งโรงพยาบาลเอง โดยเพื่อนผมไม่รับผิดชอบ ทั้งยังล่าหน้า ออกอาการหงุดหงิด บอกว่าไม่รู้อะไรด้วย เขาตั้งต้นจะให้มันยอมรับผิด บังคับให้เชื่อว่ามีผีที่นี้ ให้จับผีมาลงโทษ ทั้งคู่มีความเชื่อกันคนละอย่าง ไม่มีทางตกลงกันได้ เพื่อนผมบอกว่าไม่ทราบแม้กระทั่งว่าใครอุทริเอาผ้าเจ็ดสีไปมัดเสาต้นนั้น ลงท้ายก็เหมือนเดิม คือ ให้ไปฟ้องศาลเอาเอง

“ระวังคำพูดด้วยครับ นักข่าวก็มี คุณรู้ตัวไหมว่ากำลังดูหมิ่นศาล ผมไปเกี่ยวอะไรด้วยเล่า ทุกอย่างก็ว่ากันไปตามตัวบทกฎหมายทั้งนั้น” ผมชักโมโห ตั้งแต่ทำหน้าที่ผู้พิพากษามาเยี่สิบกว่าปี ไม่เคยเจอคดีบ้า ๆ อย่างนี้จริงอยู่ ผมมาตั้งรกรากที่นี่นานนับสิบปีแล้ว ความเชื่อความศรัทธาของชาวบ้าน ตลอดจนความศักดิ์สิทธิ์อะไรนั่นก็เคยได้ยินมา แต่ใช้การที่จะไปเรียกค่าเสียหายจากเพื่อนโดยให้เหตุผลว่าผีบ้านมันไปหลอกหลอนนั่นเห็นท่าจะยาก แต่ไหนแต่ไรมา มันไม่เคยเชื่อเรื่องผีนางไม้ใด ๆ ทั้งสิ้น มันทุ่มเงินเกือบเยี่สิบล้านซื้อที่ริมน้ำสร้างรีสอร์ทสร้างบ้านพักส่วนตัว ทำธุรกิจของมันโดยไม่ฟังเสียงแนะนำของคนเฒ่าคนแก่ให้ทำนั่นทำนี่ที่ถือว่า เป็นเรื่องคร่ำครึไร้สาระ นั่นก็เป็นสิทธิ์ส่วนตัว

“แล้วจะให้ทำยังไง ประชาชนถ้าไม่ฟังพาดศาลผู้ทรงไว้ซึ่งความยุติธรรมแล้วจะฟังใคร เมียผมยังคงนอนป่วยอยู่โรงพยาบาล อยู่ในอาการสะดุ้งผวาตกใจกลัวอยู่ตลอดเวลา ทุกคนที่อยู่ข้างล่างเป็นพยานได้ ไปกับผมไหม ไปถามหมอเอาเอง หัวเธอกะแทกผนังจนสมองได้รับความกระทบกระเทือน ท่านลองคิดดูถ้าเป็นเมียเป็นลูกของท่านจะทำยังไง คิดถึงหัวอกประชาชนคนเดือดร้อนบ้าง บอกแล้วไงว่าผมไม่ได้ให้ไปไล่จับผีมาลงโทษ ผมบอกหน้าไปขอความเมตตาจากเจ้าของรีสอร์ทเพื่อนท่านแล้ว แต่เขากลับหัวเราะเยาะหยัน ไม่ยินยอมซ้ำยังดูด่าทำทนายให้ไปฟ้องร้องเอาเอง” น้ำเสียงเขาลั่นสะบัดด้วยอารมณ์โกรธ ผมได้แต่นั่งมองพลางล่าหน้า กวาดสายตาไปยังตัวแทนชุมชนและนักข่าวที่กำลังทำงานอย่างเต็มที่

บัดนี้...ห้องทำงานของผมแคบไปถนัด พยานที่อ้างว่าเคยพบเห็นผีนางไม้ก็ขึ้นมาสมทบอีกทั้งห้าคน รวมทั้งหญิงชราผู้หนึ่งที่เป็นตัวแทนของชุดหลัง แกมมองดูผมและกล่าวขึ้นซ้ำ ๆ

“ที่ริมหน้าต่างนั้นมีผีจริง เป็นนางไม้ชื่อเจ้าแม่ทิพย์วาริ ท่านก็คงรู้ มีศาลเล็ก ๆ ใต้ ต้นประดู่เป็นที่สิงสถิต คนแถวนั้นเคยเห็นบ่อย ๆ ป้าก็เคยเห็น เจ้าแม่ใจดีไม่ทำร้ายใครหรอก ยังเคย ช่วยเด็กตกน้ำให้รอดชีวิตตั้งหลายราย พอเจ้าของเดิมขายที่แล้ว นายทุนเข้ามาปรับทำเป็น รีสอร์ท โถกกลบทำลายศาลของเจ้าแม่เสีย คราวนี้แหละเจ้าแม่จึงเฮี้ยนขึ้นมาเพราะความ โหดร้ายเห็นแก่ตัวของมนุษย์ แม้ว่าแม่บ้านรีสอร์ทจะลอบเอาผ้าเจดสีไปผูกบูชาแก้เคล็ดก็ยังไม่เป็นผล นี่เป็นเรื่องจริงที่คนแถวนั้นรู้ดี แต่เจ้าของรีสอร์ทเป็นคนคือร้อนไม่ฟังใคร หาว่าไร้สาระ บ้าทราบบว่าท่านเป็นเพื่อนกันและบ้านอยู่ฝั่งตรงข้าม ก็มาบอกเล่าตามประสาคนแก่” ผม พยักหน้าอันเครียดเคร่ง ดังที่บอกมาแล้วว่าผมเองก็เคยได้ยินมาบ้าง ทั้งจากปากคนเฒ่าคนแก่ ผู้นำชุมชน และอีกหลายต่อหลายคน รวมทั้งภรรยาของผมที่ปักใจเชื่อเต็มร้อย

“สรุป ท่านจะเอาอย่างไร แสดงว่าเมียผมเจ็บฟรีใช้ไหม หากหล่อนเป็นบ้าเสียสติ ขึ้นมาจริง ๆ ละ ใครรับผิดชอบ กฎหมายนะมันว่าของมันอย่างนั้นก็ใช้ ผมยอมรับ แต่คนเรามัน ต้องอยู่ร่วมกัน ดูแลกันบ้าง ท่านลองเก็บไปคิดดู ผมว่าท่านกล่อมเพื่อนได้แต่ไม่ยอมทำ ชาวบ้านว่าครั้งที่แล้วก็เช่นกัน ถ้าท่านบอกเพื่อน หาทางออกซะแต่ที่แรก เรื่องร้ายมันคงไม่เกิด กับเมียผม” เขาทำท่าหัวฟัดหัวเหวี่ยง เปิดตาถลึงจ้องหน้าผม

“ผมในฐานะตัวแทนชุมชน ท่านก็รู้จักผมดี เรื่องราวมันบานปลายถึงเพียงนี้แล้ว แม้ ใครจะว่าขัดกฎหมาย หมิ่นอำนาจศาล เราคงยอมให้รีสอร์ทอยู่เช่นนั้นไม่ได้ หากไม่ยอมชอม กันบ้าง แด่ให้สร้างศาลเจ้าแม่ขึ้นในที่ดินริมน้ำ จัดงานฉลองเล็ก ๆ เขาไม่ยอมทำเดี่ยว มันอยู่ ด้วยกันไม่ได้แล้ว ผมฝากท่านไว้ก็แล้วกัน ถ้าไม่อยากให้รุ่นวายเสียหายกันไปใหญ่ก็ลองพูดกับ เพื่อนดู” ผู้นำกลุ่มทิ้งท้ายไว้ด้วยคำขู่ สีหน้าท่าทางทุกคนจริงจัง ผมได้แต่นั่งถอนหายใจ มือกุมขมับ จนบัดนี้ แม้กลับมาถึงบ้าน ผมก็ไม่รู้จะแก้ปัญหายังไง

เสียงตะโกนโหวกเหวกของภรรยาดึงผมให้หลุดออกมาจากเรื่องราวเมื่อตอน กลางวัน หล่อนกึ่งลากกึ่งจูงลูกสาวย่าเท้าตึงตั้งขึ้นบันไดมา ผมถลันจากกระเบื้องบ้านเข้าไปดู หน้าหล่อนซีดเผือด รีบออกคำสั่งให้ผมปิดประตูตรงระเบียงทันที

“นี่คุณ ! ไปทำทนายผีสาวสะละสิ มันถึงมาลงเอากับฉันและลูก” หล่อนโวยวายพร้อม อาการหอบเหนื่อย พลังทรุดตัวลงนั่งบนโซฟา ส่วนลูกสาวเลี้ยงไปตีมน้ำในตู้เย็นผมแน่ใจว่า ป่านนี้นักข่าวก็คงประคองเรื่องราวอันแปลกพิสดารนี้แพร่สะพัดไปตามสื่อต่าง ๆ เรียบร้อย

“อะไรล่ะ” ผมยิ้มแบบใจดีสู้เสือ เดินไปตั้งประตูเข้ามาพอเป็นพิธี พยายามสร้าง บรรยากาศให้คลี่คลาย หล่อนเป็นครูสอนวิทยาศาสตร์ก็จริง แต่ก็เชื่อทางไสยศาสตร์อยู่ไม่น้อย

“ฉันเห็นมากับตาเมื่อครู่ ต่ามากับสองตานี้ ตรงโค้งสวนมะพร้าวก่อนถึงสะพานข้ามไปรีสอร์ต ชุดแดงไปเหลืองตัดดอกจำปา เดินหายเข้าไปในป่า ยังหันมามองฉันด้วย ลีกลงไปในดวงตางามคู่นั้นเต็มไปด้วยความอาฆาตมาดร้าย” หล่อนตะกุกตะกัก ห่อตัวทำท่าขมลูก

“แอนนี่ เห็นกับแม่เขาหรือเปล่า” ผมหันไปชักเอากับลูกสาวที่กำลังประคองแก้วน้ำมาให้แม่ดับความตื่นเต้น

“ไม่เห็นหรอกค่ะพ่อ แต่แม่เหมือนตกใจอะไรสักอย่าง ดิ่งรถเซออกนอกเลน ดีที่ตอนนั้นไม่มีรถสวนมา”

“ตาฟาด อุปทานไปเองละมั้ง ไปอาบน้ำพักผ่อนซะเถอะ แฮ้อ...! บ้าจริง ก่อนนอนก็จุดธูปเทียนไหว้พระสวดมนต์ซะ จิตใจจะไม่ฟุ้งซ่าน” ผมตัดบทพลางส่ายหน้า หันหลังกลับไปพร้อมถอนใจ พยายามตั้งสถานการณ์ให้กลับสู่ภาวะปกติ แต่ก็ไม่วายหันหน้าไปทางแม่น้ำอีกครึ่ง ส่วนลึกของความรู้สึกเริ่มสับสนล้นคลอนเหมือนตั้งลำถกเถียงกับคำพูดของตัวเอง

“ฉันเห็นจริง ๆ จะให้ตายก่อนใช้ใหม่จึงจะเชื่อ ไม่นงไม่นอนมันแล้วบ้านนี้ ไปยัยแอน ไปบ้านน้ำนิต เอาเสื้อผ้าของใช้ส่วนตัวไปด้วย ปล่อยพ่อแกอยู่บ้านคนเดียวให้ผีมาหักคอซะ” หล่อนเสียงดังขึ้นอีก ก่อนผลุนผลันเข้าห้องไป ลักครู่ก็ออกมาเ็นรอลูกสาวพร้อมกระเป๋าเสื้อผ้า ผมเองนั่งดูหล่อนด้วยความรู้สึกที่ปั่นป่วน นิ่งเฉย ไม่ตัดทาน ปล่อยให้หล่อนกับลูกไปตามอารมณ์เดือดดาลที่แสดงออกมาทั้งท่าทางและเสียงเครื่องยนต์

ผมหลับตาลง ใจยังวนเวียนคิดถึงเรื่องวุ่นวายดังกล่าว แฮ้อ..

อันที่จริงเรื่องราวทำนองนี้ ใช้ว่าลูกบ้านนอกอย่างผมจะไม่เคยมีประสบการณ์อย่างเช่นเมื่อราวอายุสี่ขวบ ในเวลาตะวันตกของวันหนึ่งกลางฤดูหนาว ผมเดินลงมาจากบ้าน ได้ทุนบ้านมีตปอวางอยู่เต็ม ถัดจากนั้นเป็นรั้วที่พ่อขนเอาไม้ลำปอมากองไว้สำหรับเป็นเชื้อไฟหุงหาอาหารและก่อไฟกันหนาว บนกองไม้ลำปอนั้นเองที่ผมแลเห็นนางฟ้าตัวเล็ก ๆ สูงขนาดไม้บรรทัดใส่ชุดสีฟ้าอ่อนสวมชฎาสีเหลืองอร่ามเหมือนตัวละครจักร ๆ วงศ์ ๆ แสงสุดท้ายของตะวันตกส่องรำไร มองเห็นนางฟ้าตัวเล็กนั้นร้ายรำบนกองไม้ลำปออย่างชัดเจน ผมเพ่งมองด้วยความตกตะลึงเหมือนโดนมนต์สะกด เห็นใบหน้าชัดเจนว่าเป็นหน้าของพีเนียน ลูกป่าเขียวที่ก่อนหน้านี้ชอบมาอุ้มผมเดินเที่ยวเล่นบ่อย ๆ พอผ่านวัยสาวรุ่นไม่นาน พีเนียนก็หายออกจากหมู่บ้านไปทำงานที่อุดรและกลายเป็นเมียเช่าฝรั่งก่อนหอบหิ้วกันไปอยู่อเมริกา เมื่อสองวันที่แล้ว ผมได้ยินแม่ ป้าเขียว และญาติ ๆ พูดกันว่าพีเนียนป่วยตาย แต่ทางบ้านก็ไม่มีปัญญาจะนำศพกลับมาได้

ผมจ้องภาพนางฟ้าที่กำลังร้ายรำในอาการปกติเหมือนไม่รู้ว่ามีคนจ้องมองอยู่ ผมตะลึงกับภาพเบื้องหน้าอยู่ราวนาทีเศษจึงได้สติคืนมา ส่งเสียงตะโกนเรียกแม่ที่กำลังนั่งข้าวอยู่

บนบ้าน พอแม่รีบวิ่งลงมา พี่เนียนในร่างนางฟ้าตัวน้อยก็หายวับไป ผมเล่าเหตุการณ์นี้ให้แม่ฟัง แม่ได้แต่ยื่นมือโบหน้าโศกสลดแล้วโอบรับผมไว้

หรือ...อีกสิบปีต่อมาก็เป็นอีกครั้งหนึ่งที่ผมจำได้อย่างแม่นยำว่าทั้งยังมีพยานซึ่งสามารถยืนยันได้ นั่นก็คือเหตุการณ์ผีปอบเข้าสิงร่างน้ำเตียน

เรื่องมันมีอยู่ว่า ผมและเพื่อนคู่หูชื่อเวหา เรากำลังอยู่ในวัยแตกพาน ในเชิงกีฬา ตะกร้อแล้ว เราสองคนขึ้นชื่อลือชาในละแวกนั้นว่าไม่เป็นรองใคร ถึงวันหยุดเสาร์อาทิตย์ เรามักชวนจักรยานกันออกล่าเดมพ์น แถบหมู่บ้านใกล้เคียงที่มีงานบุญหรือจากการนัดแนะทำทายกันไว้

ในเช้าของเสาร์วันหนึ่งมีงานบุญผ้าป่าที่บ้านผำ ซึ่งห่างหมู่บ้านผมออกไปราว หกกิโลเมตร บักหล่องหรือเวหาปั่นจักรยานคันใหม่ของมันมารับผมไปเตะตะกร้อเดมพ์น ผ่านบ้านเหล่าดอกไม้ บ้านหนองคู แล้วข้ามสะพานเล็ก ๆ ก่อนเข้าบ้านผำ รถจักรยานกระเด็น กระดอนไปบนเส้นทางเล็ก ๆ อันขรุขระ

บรรยากาศในวันนั้น คนมามุงดูเต็มสนาม มือดีต่างถื่นเข้ามาไกลจากอีกอำเภอ เกมแรกเราแพ้ สูญเงินเดมพ์นหมดตัว แต่คนบ้าดีเดือดอย่างบักหล่องไม่เคยยอมใคร มันตัดสินใจทุบหม้อข้าวหม้อแกงโดยตีราคาจักรยานคันใหม่ห้าร้อยบาทเป็นเดมพ์น ชนิดว่าถ้าแพ้ต้องเดินกลับ พร้อมเตรียมคิดหาเหตุผลถึงการหายไปของจักรยานเพื่อให้รับโทษทัณฑ์เบาที่สุดจากพ่อแม่ของมัน แต่ปรากฏว่าสวรรค์ยังเห็นใจ เรากลับเป็นฝ่ายได้รับชัยชนะ ได้เดมพ์นห้าร้อยบาท บวกลบกลบหนี้ทั้งในส่วนของคนเล่นข้างเราที่ให้มาแล้วมีกำไรคนละร้อยกว่าบาท เราปลัดกันปั่นจักรยานกลับบ้านด้วยความชื่นมื่น เมื่อถึงบ้านและกำลังจะไปอาบน้ำบาดาลที่วัด ก็ได้ยินเสียงคนร้องบอกกันอย่างแตกตื่นว่าผีปอบเข้าสิงน้ำเตียน เราทั้งคู่วิ่งไปดูด้วยความอยากรู้อยากเห็น พยายามเบียดแทรกเข้าไปชะโงกดูอาการน้ำเตียน ซึ่งนั่งตาขวางผมเผ้ากระเซิงอยู่บนเสื่อ ประจันหน้ากับพ่อใหญ่จารย์แองที่กำลังหยิบกำนมะยมขึ้นมาจากขัน พร้อมสะบัดน้ำมนต์ไปยังร่างน้ำเตียน ส่งผลให้แกร์องโอดโอยด้วยความเจ็บปวดแสบร้อน หมอผีประจำหมู่บ้าน คาคันถาม เป็นใคร...มาจากไหน...มายังไง...ยื้อต่อกันไปมาอยู่ครู่หนึ่ง ปอบในร่างน้ำเตียนก็ยอมแพ้ และเปิดปากออกมา

คำสารภาพของปอบในร่างน้ำเตียน ทำให้ผมกับคู่หูเลิกล้มความตั้งใจที่จะชำระล้างร่างกายที่เหนียวเหนอะ เผลอหัวกระโจนขึ้นบ้านไปนอนคลุมโปงตั้งแต่ตะวันยังไม่ตกดิน

กูชื่อแพง...กูชวนจักรยานมากับเด็กหนุ่มสองคน มันไปเตะตะกร้อเดมพ์นที่บ้านผำที่แรกมันแพ้เสียเดมพ์นหมด มันเอาจักรยานลงเป็นเดมพ์นได้เงินคืนแล้วปั่นจักรยานกลับ กูเกาะหลังมันมาด้วย ตอนมันทำจักรยานล้มตรงสะพาน กูกระเด็นไปติดต้นดอกกรัก เกือบกระโดดขึ้นเกาะหลังมันไม่ทัน...

...เป็นไปได้ไง...จนทุกวันนี้ ผมยังหาคำตอบเพื่อไขปริศนานี้ไม่ได้...แม้แต่เรื่องราว
ครั้งหนึ่งเกี่ยวกับผีแม่ม่ายที่เวลานอนผู้ชายทั้งหมู่บ้านถูกบังคับให้ทาปากแดง นุ่งชิ้น ใส่เสื้อคอ
กระเช้าเพื่อป้องกันการไหลตาย บางคนหาว่าเป็นเรื่องงมงาย พอไม่ทำตามก็ถูกเพื่อนบ้าน
ต่อต้านนิพนทาว่าร้าย โดนตั้งข้อรังเกียจสารพัด กลายเป็นคนขวางโลกไม่เคารพศอกิตกาบ้านเมือง
ใช้วิธีการกดดันต่าง ๆ นานา แม้แต่พ่อแม่ลูกเมียก็ถึงกับเอ่ยปากไล่ออกจากบ้านให้ไปตายเสียที่อื่น

ผมทอดถอนใจ บางครั้งเรื่องที่ยืนยันไม่ได้ อยู่เหนือหลักการทางวิทยาศาสตร์
ดูเหมือน ไร้สาระแต่ในบริบททางสังคมและวิถีชุมชนกลับมีพลังอำนาจสำแดงอิทธิฤทธิ์ให้เห็นอยู่บ่อย ๆ

ปานนี้ เจ้าทุกข์บางที่อาจยังอยู่ในชุมชนที่เกิดเหตุ ปลุกพระตามชาวบ้านให้ลุกฮือขึ้น
ต่อต้านเพื่อนของผม และอาจบานปลายถึงกับก่อมีอบชุมนุมขับไล่อย่างที่เขาว่า

ผมตัดสินใจลองเสียงกตโทรทัศน์หาเพื่อนผู้เชื่อมั่นในตัวเองสูง ด้วยความหวังว่า บางที
จากการพูดคุยกัน เขาคงยอมรับฟังและพิจารณาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับวิธีการหาทางออกในเรื่องนี้บ้าง

“กูถามมึงด้วยคำถามง่าย ๆ มึงเชื่อว่าผีมีจริงมั๊ย” เพื่อนผมกระแทกเสียงมา
หลังจากผมเล่าเรื่องที่เกิดขึ้นเมื่อตอนกลางวันให้ฟังผมหยุดถอนใจนิดหนึ่ง คิดถึงทั้งเรื่องราว
ของพี่เนียน ผีปอบและผีแม่ม่าย ตลอดจนเจ้าแม่ทิพย์วาริ

“บั้งไฟพญานาคที่หนองคาย...มึงฟังกูนะ” ผมตั้งสติแล้วเริ่มต้น

“พญานาคมีจริงไหม...ไม่...เราเรียนมาว่าถ้าเกิดมีพญานาคต้องมีพญาครุฑเพราะ
ไล่กินกันอยู่ ทีนี้ถ้ามีครุฑก็ต้องมีพระนารายณ์ โอ๊ย...มึงไล่ไปต่อเถอะ สนุกตายละ..แล้วเป็นไง...
มึงไปพูดกับคนแถวหนองคาย บึงกาฬได้ไหมว่าพญานาคไม่มีจริงในแม่น้ำโขง บั้งไฟพญานาค
เป็นความเชื่อของคนโง่ เพื่อนเอ๊ย...กูกับมึงเรียนหนังสือเล่มเดียวกันมา มึงฟังกูบ้างสิ” ผมทิ้ง
ท้ายแล้วหยุดดูท่าทีของเพื่อน

“มันไม่มีจริงหรอก ผีसानางไม่นะ นี่รู้ไหมพวกมันยังมาชุกชุม มันทำตัวไม่น่ารัก
เลย ตอนนี่มึงรู้หรือเปล่าว่ามันกำลังปลุกพระตามชาวบ้านแถวนี้ก่อมีอบไล่กู เวรกรรม ! กูจะ
ศรัทธาศาลของมึงหรือศาลนางไม้นั้นดีโว้ย !”

“ศาลทุกศาลมีอำนาจ มีความเชื่อความศรัทธาอุ่มชูอยู่ทั้งนั้น บางทีนะ...เพื่อนรัก...
เราต้องแยกแยะให้ได้ สรรพสิ่งในโลกนี้ล้วนมีข้อยกเว้น อย่ายึดติดยึดมั่นเลย ธรรมชาติของ
แต่ละอย่างแตกต่างกัน กูว่าการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งเหล่านี้แม้จะฝืนความรู้สึกอยู่บ้างก็คงไม่
ถึงกับเสียหายนัก เชื่อกูเถอะ ปล่อยวางได้ก็ปล่อยวางเสียบ้างเถอะวะ นี่ไม่ใช่เข้าข้างชาวบ้าน
ชาวเมืองหรอก มันเป็นทางออก อย่าให้ลูกหลานใหญ่โตเลย มึงต้องอยู่กับวิถีของชาวบ้านได้
ใหม่เก่าต้องอยู่ด้วยกัน เชื่อกูสักครั้งสิ” ผมร้องขอ คิดว่านี่คือทางออกที่ดีที่สุดแล้ว

“ผีมีจริงมั๊ย กูขอถามมึงซ้ำ ทำไมวะ มันจึงมีอำนาจให้ผู้พิพากษาอย่างมึงต้องมาขอร้องฎในเรื่องทำเหวทำนองนี้ซ้ำแล้วซ้ำเล่า อำนาจที่มองไม่เห็นกระนั้นหรือ รู้ไหมมึงกำลังบีบบังคับเอากฎหมู่มาบังคับกู” เพื่อนตะคอกส่งท้าย

“พจน์...ในสถานการณ์แบบนี้ มันเป็นทางออกที่ดีที่สุด มึงต้องอยู่กับชาวบ้านอยู่กับชุมชน ต้องฟังเขาเสียบ้างสิ มันไม่เสียหายอะไรนี่หว่า ยกที่ย้ายหนีได้เสียที่ไหนเล่า โอนอ่อนบ้างเพื่อนเอ๋ย”

“ไม่ ! บ้าบอจริงไอ้ผู้พิพากษา นี่โดนใบสั่งใครกันล่ะ อ้างวิถีชุมชน อ้างเสียงส่วนใหญ่ นั่นนี่ เอาี่มั๊ยล่ะ มึงกล้าสั่งกูเป็นลายลักษณ์อักษรมั๊ยเอามั๊ย ถ้ามึงตัดสินใจเป็นทางการได้เช่นนั้น กูจะสู้ สู้ถึงฎีกา หากแพ้กูจะยอม เอาใหม่ล่ะ”

เสียงตะโกนอย่างเดือดดาลจบลงไปพร้อมตัดสายทึง ผมได้แต่ส่ายหน้าดิ๊ก ๆ เมียไปทาง เพื่อนไปทาง คราวนี้เรื่องคงไม่จบลงง่าย ๆ แน่

จริงอยู่...หากว่าตามตัวบทกฎหมายแล้ว ชาวบ้านไม่มีทางชนะเพื่อนผมได้ เอาเรื่องเอาราวอะไรกับมันไม่ได้ แม้แต่เรียกร้องค่าทำขวัญค่ารักษาพยาบาล หากแต่กาลข้างหน้า มันก็อยู่ด้วยกันลำบาก ความต้องการของคนส่วนใหญ่ ที่มีความคิดความเชื่อ ความศรัทธาตามวิถีที่สืบทอดมาแต่ครั้งบรรพบุรุษ ก็ควรดำรงอยู่ได้ในยุคโลกาภิวัตน์ ปรับจนเข้าหากัน ลดทิวลงแล้วอยู่กันด้วยความเข้าใจ

ผมปล่อยความคิดไปเรื่อยเปื่อย ล่องไหลตามสายน้ำสายลม และดูเหมือนมันจะไหลไปเรื่อยห่างไกลออกไป ๆ ประหนึ่งได้พัดพาเอาความสุขสงบปราศจาก

ปิดข้อมือดูนาฬิกาแล้วหลับตาลง ไกลสองทุ่มเต็มที ผมไม่มีอารมณ์เปิดดูข่าวทีวีซึ่งแน่นอนว่าคงมีเรื่องราวที่ศาลเมื่อตอนกลางวันด้วย ภาพนางฟ้าพีเนียนตัวน้อย เหตุการณ์ปอบเข้าน้ำเดือย ผีแม่มา ยายชานุ่นขึ้น ทาปากแดงเล็บแดง ลอยวูบเข้ามาเป็นฉาก ๆ

ที่สุดเป็นภาพของเจ้าแม่ทิพย์วาริตตามคำบอกเล่าสด ๆ ร้อน ๆ ของภรรยา แต่...มันกลับแตกต่างจากภาพก่อนหน้านี้ กลิ่นดอกจำปารววยรินมาตามลม ผสมกลิ่นดาวเรืองคละคลุ้งเล่นเอาผมสะดุ้งขึ้น เปิดเปลือกตาเบิ่งมองฝ่าความมืดข้ามไปอีกฝั่ง

ปากฝั่ง...ซึ่งกำลังจะเป็นสมรภูมิประลองอำนาจศาล

จำเลย

กระบวนการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้น “จำเลย” ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ลำดับขั้น คือ 1) ข้อมูลการสร้างสรรค เป็นการรวบรวมข้อมูลเพื่อเตรียมการสร้างสรรค และ 2) ตัวบทที่สร้างสรรค นำเสนอ ดังนี้

1. **ข้อมูลการสร้างสรรค** ผู้วิจัยได้วางแผนสร้างสรรคเรื่องสั้น “จำเลย” โดยกำหนดอัตรลักษณ์ทั้ง 9 ด้าน สรุปรย่อแต่ละด้านได้ดังนี้

- 1.1 ด้านแรงบันดาลใจเกิดแรงบันดาลใจจากการสังเกตบริบทชีวิต
- 1.2 ด้านการตั้งชื่อเรื่องได้จากแก่นของเรื่อง
- 1.3 ด้านการสร้างแก่นเรื่องเป็นแก่นเรื่องที่มุ่งแสดงเหตุการณ์
- 1.4 ด้านการสร้างโครงเรื่องโครงเรื่องแสดงถึงความขัดแย้งทางวัฒนธรรม
- 1.5 ด้านการสร้างตัวละครตัวละครมีพฤติกรรมเปลี่ยนจากดีเป็นร้าย
- 1.6 ด้านการสร้างฉาก บรรยากาศใช้ฉากที่เป็นวิถีชีวิต
- 1.7 ด้านการสร้างกลวิธีการนำเสนอใช้วิธีการนำเสนอหรือมุมมองการเล่า เรื่องผ่านสายตาพระเจ้า
- 1.8 ด้านการดำเนินเรื่อง ใช้วิธีการดำเนินเรื่องตามลำดับเวลา
- 1.9 ด้านการส่งผลกระทบต่อผลกระทบต่อในด้านสังคม วัฒนธรรม

จากประเด็นที่นำเสนอกระบวนการสร้างสรรคเรื่องสั้น “จำเลย” ดังกล่าว สามารถนำมาแจกแจงรายละเอียดในรูปแบบตาราง ได้ดังนี้

ตาราง 27 กรอบข้อมูลอัตรลักษณ์การสร้างสรรคเรื่องสั้น จำเลย

อัตรลักษณ์	รายละเอียดข้อมูล
แรงบันดาลใจ	แรงบันดาลใจของเรื่องนี้เกิดจากการสังเกตปรากฏการณ์อย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านเกี่ยวกับการรับนักเรียนระดับอนุบาลและประถมศึกษาออกไปเรียนโรงเรียนในเมืองสิ่งนี้เกิดจากหลายสาเหตุ ต้นตอเกิดจากความคิด ความเชื่อ การทำธุรกิจ และการให้โอกาสทางการศึกษาอย่างเสรี สะท้อนให้เห็นถึงวิถีทางวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปของคนในหมู่บ้าน เป็นเรื่องสำคัญที่ไม่ควรละเลย
การสร้างเนื้อเรื่อง	การตั้งชื่อเรื่องนี้นำมาจากการสรุปแก่นเรื่อง เนื่องจากเหตุการณ์ในเรื่องนั้นนำเสนอปรากฏการณ์ในสังคมปัจจุบันที่ผู้คนต่างตกเป็น “เหยื่อ” หรือเป็น “จำเลย” ในหลากหลายลักษณะ ไม่ว่าจะเป็นข้าราชการ ชาวบ้าน แม้กระทั่งเด็กตัวเล็ก ๆ

ตาราง 27 (ต่อ)

อัตลักษณ์	รายละเอียดข้อมูล
การสร้างแก่นเรื่อง	แสดงแก่นเรื่องที่น่ามาจากเหตุการณ์ในเรื่องหลาย ๆ เหตุการณ์ที่ได้วางไว้ อาทิ โรงเรียนประจำหมู่บ้านที่เกิดปัญหาเด็กไม่ยอมเรียน โรงเรียนเอกชนที่เรียกเก็บเงินเพิ่มเติม หรือเหตุการณ์สุดท้ายคือ เด็กนักเรียนอนุบาลโดนจับเพราะตำรวจค้นเจอ “ยาบ้า” ในกระเป๋า
การสร้างโครงเรื่อง	เป็นเรื่องราวปรากฏการณ์ใหม่ในหมู่บ้านเกี่ยวกับการหลังไหลออกไปเรียนโรงเรียนเอกชนในตัวเมืองของเด็ก ๆ ทำให้โรงเรียนในหมู่บ้านไม่มีใครอยากส่งลูกหลานเข้าเรียน เพราะคิดว่าเซย์ไม่ทันสมัย ไม่มีคุณภาพ ต่างคิดว่าการส่งลูกหลานเข้าเรียนโรงเรียนเมืองจะทำให้มีความก้าวหน้าในอนาคต ทั้ง ๆ ที่ยังมีปัญหาตามมามากมาย
การสร้างตัวละคร	ตัวละครในเรื่องนี้เป็นเด็กนักเรียนอนุบาลที่โดนกระแสบริโภคนิยมพัฒนาชีวิตให้เปลี่ยนแปลงไปตามรสนิยมใหม่ของผู้ปกครอง ซึ่งเป็นผู้กำหนดชีวิต ส่งออกจากหมู่บ้านให้เข้าเรียนในโรงเรียนเอกชนในเมือง และในที่สุดต้องกลายเป็นเหยื่อให้มิจฉาชีพ
การสร้างฉากบรรยายภาค	ฉากในเรื่องนี้เป็นภาพชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปในหมู่บ้าน โดยเฉพาะโครงสร้างของครอบครัวที่ลูก ๆ ซึ่งเป็นคนหนุ่มสาว เข้าไปทำงานในเมืองใหญ่แล้วส่งหลาน ๆ มาให้ปู่ย่าตายายเลี้ยงตามคำสั่งของลูกที่เป็นคนหาเงินมาให้ใช้จ่าย
กลวิธีการนำเสนอ	ใช้มุมมองแบบสายตาพระเจ้าเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับวงการศึกษา ปัญหาการจัดการศึกษาในระดับหมู่บ้าน แสดงภาพชีวิตแบบใหม่ในหลายมิติ ที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของตัวละคร
การดำเนินเรื่อง	เป็นการเล่าเรื่องตามลำดับเวลา เริ่มจากปัญหาของเด็กที่ผู้ปกครองส่งเข้าเรียนในเมือง เรื่อยมาจนถึงบรรยายภาคการจัดการเรียนการสอน ความขัดแย้งเรื่องแนวความคิด กระทั่งสุดท้ายตำรวจค้นเจอยาบ้าที่ซุกมาในกระเป๋าเด็กนักเรียนอนุบาล

ตาราง 27 (ต่อ)

อัตลักษณ์	รายละเอียดข้อมูล
การส่งผลกระทบ	<p>ผู้ประพันธ์เจตนาแสดงให้เห็นความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะด้านทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยมใหม่ที่แผ่ขยายลูกกลมไปทุกพื้นที่อย่างรวดเร็ว ตามความเจริญทางเทคโนโลยีการสื่อสาร การรับอิทธิพลของวัฒนธรรมใหม่ดังกล่าว สร้างองค์ความรู้ใหม่ วิธีคิดใหม่ ๆ ให้กับคนรุ่นใหม่ที่มี “อำนาจ” บางประการ จนสามารถนำวัฒนธรรมดังกล่าวเข้ามาแทนที่วัฒนธรรมแบบดั้งเดิมอย่างเบ็ดเสร็จ ส่งผลกระทบให้วิถีชีวิตของคนระดับรากหญ้าเปลี่ยนแปลงไปแทบทุกด้าน ในเรื่องนี้สะท้อนให้เห็น “ความคิดความเชื่อ” ของคนรุ่นใหม่ทำกำลังวาง “เป้าแบบ” ชีวิตให้กับคนรุ่นต่อมา โดยที่ “คนรุ่นเก่า” อันเป็นตัวแทนของวัฒนธรรมดั้งเดิมนั้น ไม่สามารถทัดทานได้ บางครั้งยังเห็นดีเห็นงามตามไปด้วย เมื่อเกิดปัญหาขึ้นก็ได้แต่ “ยอมจำนน” แบบ “กลับไม่ได้ ไปไม่ถึง” ดังนั้นการควบคุมทางวัฒนธรรมที่ไม่ลงตัวเช่นนี้ ส่งผลกระทบต่อ “คนรุ่นใหม่” โดยเฉพาะเด็ก ๆ ที่เป็นอนาคตของชาติ อาจต้องตกเป็น “จำเลย” ในที่สุด</p>

2. **ตัวบทที่สร้างสรรค์** ผู้วิจัยนำข้อมูลตามที่ระบุในอัตลักษณ์แต่ละด้านมาใช้เป็นกรอบในการสร้างสรรค์ ดังปรากฏเป็นเรื่องสั้นที่สมบูรณ์ต่อไปนี้

จำเลย

ธงชาติซบนิ่งอยู่บนยอดเสา ลมยามเย็นหยุดทำงานเหมือนเป็อหน้าภรรยาอันซ้าซาก นกกระยางตัวเดิมบินเคว้งคว้างอยู่กลางฟ้าเหนือไร่อ้อย แล้วลับหายไปทางดอนปู่ตา ครู่เดียวก็กลับมาอีก วนเวียนเช่นนั้นสามสี่รอบ เหมือนกับที่กำลังตามหาอะไรสักอย่าง หรือมันกำลังสับสน ล้าบากล้าบน

ริมระเบียงอาคารเรียนชั้นเดียว ผอ. ลดสายตาลงมาทอดยาวไปทางประตูโรงเรียน แล้วพลอยหลับตา พลังถอนหายใจ

สองสามปีให้หลัง จำนวนเด็กนักเรียนลดลงไปเรื่อย ๆ จากหลักร้อยเหลือไม่ถึงแปดสิบ เด็กประถมทยอยย้ายเข้าไปเรียนในเมืองตามค่านิยมของพ่อแม่ผู้ปกครอง จะห้ามหรือ

บังคับก็ได้ มันเป็นสิทธิ์อันชอบธรรมของเขา การให้คำแนะนำหรือพูดจาว่านล้อมดูจะได้ผลน้อยเหลือเกิน

“ก็ที่ลูกหลาน ผอ.ละ ทำไมไม่สอนเอง ยังส่งเข้าไปเรียนในเมืองทั้งนั้น” นั่นคือเสียงสะท้อนกลับมาแรง ๆ ชนิดที่ได้แย้งไม่ได้ คำตอบที่ได้รับทำให้ถึงกับนิ่งอึ้ง หน้าชาเหมือนโดนตบ เจอทางตันอีกรอบนี้ก็ต้องปล่อยเลยตามเลย เวลาไปประชุมที่เขตแต่ละครั้งก็โดนตำหนิถึงเรื่องคุณภาพการเรียนการสอน อันเข้าใจว่าเป็นสาเหตุหลักของการย้ายโรงเรียน ผู้บังคับบัญชากำชับเรื่องนี้หนักหนา ทำนองว่าต้องสร้างความมั่นใจให้กับชุมชน ไม่งั้นก็ถือว่าการบริหารงานล้มเหลว

เมื่อ สมศ.เข้ามาประเมินคราวที่แล้ว เขาและคณะครูเตรียมการล่วงหน้าราวสามเดือน ช่วงเวลาดังกล่าว นักเรียนแทบไม่ได้เรียนอะไร วัน ๆ เอาแต่หาทางสร้างหลักฐานเท็จขึ้น รอดตรวจ อดฉากให้ดูดี ถึงวันสุดท้ายลงทุนตกแต่งรถไถนา ผูกผ้าไหม ประดับประดาด้วยดอกไม้สดหลายสี ไปรอรับท่านกรรมการประเมินถึงปากทางเข้าหมู่บ้าน ทางขึ้นอาคารเรียน ห้องที่เตรียมเอกสารประเมินก็ปูลาดด้วยพรมแดง กรรมการท่านเดินดูห้องพอผ่าน ๆ พลิกดูเอกสารสามสี่หน้า เป็นอันจบการประเมิน จากนั้นก็มาถึงรายงานเลี้ยงรับ กินดื่ม ซึ่งจัดขึ้นในร้านหฺรู่ของตัวจังหวัด หมดเท่าไรเท่ากันละ..

“เฮ้อ..!” เขายกมือข้างหนึ่งขึ้นกุมขมับ เปิดเปลือกตาขึ้นมองไปทางเดิมอีกครั้ง

สามในห้าจูงหลานมาทำเรื่องย้ายโรงเรียน ส่วนอีกสองคนเพิ่งรับหลานวัยสี่ขวบมาจากกรุงเทพฯ เพื่อบอกกล่าวตามมารยาทว่าจะส่งหลานเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลในอำเภอ ตามใบสั่งของลูกที่ส่งเงินมาให้ใช้จ่าย

“คิดดีแล้วเหอครับ โรงเรียนบ้านเราก็มี รอให้เด็กมันโตก่อนมั้ยยาย” เขาพูดได้เพียงเท่านี้ ไม่รู้จะสรรหาคำใดมาชักจูง เพราะคำตอบหรือการตัดสินใจทั้งหมดมาจากเหมืองหลวงโน่น เขารู้มาว่า ครูอนุบาลที่เป็นลูกศิษย์ของเขา พูดจาชักชวนและสั่งจ้องเด็ก ๆ เหล่านี้ไว้ตั้งแต่ทราบข่าวการตั้งครรรค์เลยทีเดียว

ทั้งหมดเลี้ยวลับหายออกสู่ถนนหน้าโรงเรียนไปแล้ว อีกฝากหนึ่งของถนนเป็นวัดซึ่งก็มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเช่นเดียวกัน เดิมทีก็ขึ้นกับกรมศาสนา ต่อมาองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นโอนเข้าไปในสังกัดเพื่อดูแลเอง ครูก็มีอนาคตขึ้นไม่ต่างจากในโรงเรียนรัฐบาล จากการสำรวจเด็กถึงเกณฑ์เข้าเรียนอนุบาลหนึ่งในปีนี้ มีทั้งหมด 14 คน เข้าเรียนที่ศูนย์วัดท่า ไปเรียนอนุบาลเอกชนในอำเภอเสียสี่ เหลือมาโรงเรียนแค่ห้าคน ต่างก็อ้างเหตุผลของใครของมัน นอกจากความเชื่อมั่นในคุณภาพการศึกษาแล้ว อีกสองสามปัจจัยหลักที่มีน้ำหนักไม่แพ้กันหรืออาจจะ

มากกว่าด้วยซ้ำก็คือ ค่านิยมของผู้ปกครอง ความพอใจของเด็ก และกลุ่มญาติพี่น้องที่เป็นครุ
 นันเอง

เด็ก ๆ ของหมู่บ้านที่แยกย้ายกันไปเรียนจึงแตกแยกออกเป็นสามกลุ่ม เลิกเรียนก็
 จับกลุ่มเล่นหัวกลุ่มใครกลุ่มมัน การเย้ยเยาะหยัน เหยียดหยาม อวดอ้างคุยข่มกันเป็นสาเหตุ
 หนึ่งของการกลั่นแกล้งทะเลาะตบตี ลูกลามไปจนถึงขั้นผู้ใหญ่ต้องมาผัดใจกันไปด้วย ความร่วมมือ
 ในงานบุญประเพณีหรือกิจกรรมใด ๆ ในหมู่บ้านที่เคยรวมใจเป็นอันหนึ่งอันเดียวก็พลอย
 ลดน้อยถอยลง หลายต่อหลายครั้งที่มีความเห็นขัดแย้งกัน แม้ว่าเรื่องบางเรื่องไม่น่าจะเป็น
 ปัญหา

โอ...ปรากฏการณ์เช่นนี้ ช่างคล้ายตามกันไปกับบรรยากาศของการเลือกตั้งท้องถิ่น
 ที่ทำลายสายสัมพันธ์ญาติพี่น้องเสมือนเชื้อไฟที่เพิ่มเติมส่งสมรภูมิการประทุใหม่ให้ย่อยยับ

ครูอนุบาลของศูนย์วัดทั้งสามคน ต่างก็เป็นศิษย์เก่าของที่นี่ หนึ่งในนั้นเป็นลูกศิษย์
 ที่เขาเคยสอนมาด้วย ทุกคนล้วนมองโรงเรียนในแง่ลบและพยายามหาวิธีแย่งเด็กอนุบาลมาให้
 ได้มากที่สุด โดยเฉพาะลูกศิษย์ของเขา ดูเหมือนจะทำตัวเป็นปฏิปักษ์อย่างชัดเจน ไม่เหลือความ
 เคารพบนอบอย่างควรจะเป็น ไม่เหลือคำว่า คุณตุ้ระรา นุสาสกา อีกต่อไป

สาเหตุมันเกิดจากการรับสมัครครูอัตราจ้างของโรงเรียนเมื่อสองปีก่อน มีคนมา
 สมัครสามคน ซึ่งก็ล้วนเป็นศิษย์เก่าของที่นี่ เป็นเพื่อนที่เรียนรุ่นเดียวกันและเล่นหัวกันมาตั้งแต่
 เด็ก ๆ เรียนจบปริญญามาจากที่เดียวกันอีกด้วย เขาเองที่เพิ่งย้ายมาเป็น ผอ. ที่นี่ได้เพียงสองปี
 ต้องตกอยู่ในภาวะลำบากใจอย่างหนัก ภาระยาที่เป็นครูโรงเรียนเดียวกันและเป็นคนในหมู่บ้าน
 ออกใบสั่งให้เลิกหลานตนเอง ทั้งที่รู้ว่าอ่อนที่สุด ผู้บังคับบัญชาอย่างเขาไหนจะกล้าขัดใจ
 ผู้บังคับบัญชาชื่ออย่างหล่อนได้

แน่นอน...การร้องเรียนเกิดขึ้นหลังการประกาศผล แต่ในที่สุดก็เงียบหายไปเหมือน
 คลื่นกระทบฝั่ง ยิ่งเพิ่มความริ้วฉานระหว่างพี่น้องมากขึ้น คนพลาดหวังทั้งสอง คนหนึ่งเข้าเป็นครู
 ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่วัด อีกคนไปเป็นครูโรงเรียนอนุบาลเอกชนในอำเภอ

เกือบสามสิบปีที่เป็นครุมา ดูเหมือนปัญหาอันเกิดจากความขัดแย้งและความ
 เปลี่ยนแปลงนี้ดูหนักหน่วงยิ่งนัก มากกว่าครั้งใด ๆ

“มันบ้า ! เพื่อนกันแท้ ๆ พูดยังไงก็ดันทุรังอยู่นั่นแหละ” ภาระยาของเขากระแทก
 กันส่งน้ำหน้ากเฉียดเจ็ดสิบลงบนโซฟาหนามุ่ม อารมณ์โกรธผนวกกับหน้าตาที่เริ่มเหี่ยวยุ่นตาม
 วารวัยเพิ่มความน่ากลัวไม่ยากเข้าใกล้หรือต่อล้อตอแย และเขารู้ดีว่าหากแสดงอาการ
 หงุดหงิดรำคาญด้วยการเดินหนี สงครามย่อย ๆ ก็พร้อมที่จะระเบิดขึ้นทันที ซึ่ปนาวุธของหล่อน
 คงเบนเข็มจากเพื่อนที่เป็นเป้าหมาย พุ่งตรงมายังเขาเป็นแน่นอน

“ช่างมันเถิด อยากทำอะไรมันก็เป็นสิทธิ์ของเขา ว่าความไปก็มีแต่เสียกับเสีย” เขาพูดหวังให้สติ แต่มันกลับเหมือนยัดค้อนพินเพิ่มเข้าไปในกองไฟ

“ไอ้ย ! นี่เป็นพ่อพระหรือยอมรับว่าตัวเองไม่มีคุณภาพ ฮะ” หล่อนตวาดแหว แหวตาไม่หลงเหลือร่องรอยของเจ้าสาวคนสวยเมื่อยี่สิบปีที่แล้ว

คนไม่มีคุณภาพ...หล่อนตำหนิเขาเช่นนี้เสมอ ๆ ทั้งเรื่องงานบ้าน งานโรงเรียน งานเจ้างานนาย หรือแม้กระทั่งการต่อรองใด ๆ เพื่อประโยชน์ของโรงเรียน คนที่มาจากต่างภาคต่างถิ่นอย่างเขา ถูกผู้เป็นภรรยาโขกสับมาตลอด ระยะเวลาหลัง ๆ ทุกอย่างหล่อนเป็นคนบริหารจัดการเองทั้งสิ้น ไม่ว่าจะที่บ้านหรือที่โรงเรียน หากว่าเขาจะงะเง้องซ่า ไม่ทันคน

“ก็นั่นมันลูกเขาหลานเขา ไปห้ามได้ชะที่ไหน โกรธคือโง่โง่คือบ้า” เขาพยายามยกคำคมขึ้นมาประกอบคำอธิบายเพื่อให้หล่อนยอมรับความจริง

“บ้า ! บ้า ! บ้า ! อะไรก็ไม่ดีซักอย่าง เพราะเคยชอบมันใช้ไหม อีเพลินนะ” หล่อนตะคอกเสียงลั่นพร้อมพ่นความหลัง แล้วพรุดขึ้นกระแทกเท้าเดินออกไปทางถนนหน้าบ้าน

เขาส่ายหน้าเหน้อยหน่าย ลูกจากเก้าอี้หน้าจอคอมพิวเตอร์ที่กำลังพิมพ์ทำรายงานโครงการส่งเขต มองตามหลังหล่อนไปด้วยความเข้าใจอารมณ์คุกรุ่นฉุนเฉียวนั้น โน่น ! เดินวนอยู่โน่น เลยหกโมงเย็นมาครู่ใหญ่แล้ว อีกหน้อยรถโรงเรียนของลูกชายคนเล็กคงมาถึง

หล่อนคงเครียดหลายอย่างทั้งเรื่องที่บ้าน โรงเรียน ทั้งยังต้องวางแผนเตรียมการวิ่งหาเส้นสายเพื่อให้ลูกซึ่งกำลังจบ ป.6 เข้าเรียนในห้องที่ดีที่สุดของโรงเรียนประจำจังหวัด เพราะดูๆแล้ว เด็กติดเกมแบบโง่หัวโง่เข่าอย่างลูกชาย คงสอบไม่ได้แน่นอน ถึงห้องธรรมดาก็เถอะ ส่วนตัวเขาไม่ชอบวิธีการนี้เลย และไม่เคยมุ่งเดินเรื่องไม่ถูกต้อง แต่ภรรยาเขากลับหาว่าไม่มีความสามารถไปเสียนั้น

เดือนที่แล้ว ทางโรงเรียนจัดงานบุญผ้าป่า ระดมหาเงินมาสร้างรั้วโรงเรียน ได้เงินมาเพียงสี่หมื่นเศษ ซึ่งนับว่าน้อยมากเมื่อเทียบกับที่อื่น ส่วนมากก็มาจากลูกหลานวานเครือฝ่ายภรรยานั่นแหละเป็นหลัก นั่นเป็นดัชนีชี้ให้เห็นว่ามีการแบ่งฝ่ายแบ่งพวกในหมู่บ้านแล้วอย่างชัดเจน อันส่งผลให้เด็กนักเรียนลดจำนวนลงไปเรื่อย ๆ

ดอกตะแบกปลิดปลิวร่วงหล่อนลงตามแรงลม ห่มคลุมทางเดินข้างสนามฟุตบอล เป็นสัญญาณอย่างหนึ่งว่า เวลาของการปิดเรียนปลายภาคการศึกษา กำลังใกล้เข้ามา นักเรียนส่วนใหญ่สอบเสร็จแล้ว มาโรงเรียนวิ่งเล่นกันไป ครูยังคงมาทำงานตามปกติ ทุกคนมาเซ็นชื่อลงเวลาพอเป็นพิธีแล้วต่างแยกย้ายไปทำธุระของใครของมัน พอว่ากล่าวตักเตือนก็แค่รับปากไปแกลน ๆ ไม่มีใครให้ความสำคัญหรือยำเกรงนัก ภรรยาของเขาขับรถเข้าอำเภอเพื่อทำธุระทั้งเรื่องหาคนช่วยลูกชาย รับเงินค่าสอนให้ กศ.น. ซึ่งเป็นรายได้เสริมทางหนึ่งของครอบครัว จะ

ว่าไปก็เหมือนกรรมนำทัณฑ์ เขาและภรรยาตระเวนหาคนมาเรียน กศ.น. มาหลายรุ่นหลายปี ก็จบกันไปแบบไม่มีคุณภาพอันใด ไม่มีการเรียนการสอนอย่างจริงจัง มาบ้างไม่มาบ้าง ถ่ายรูปไว้รายงานก็พอ ลูกชายคนโตยังรับหน้าที่ “มือปืนรับจ้าง” สอบแทนลุงบ้าน้ำอาเป็นประจำ โดยคำแนะนำแกมบังคับของแม่ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาครอบครัวตัวจริง และ...เช่นเดิม...ด้วยการรู้เห็นเป็นใจของเขา..

เข้านี้ ศาลากลางบ้านคึกคักตั้งแต่พระออกบิณฑบาต เสียงเพลงลูกทุ่งร่วมสมัย สลับกับเสียงโฆษณาสัมพันธ์ผ่านหอกระจายข่าว บอกให้รู้ว่าวันนี้ โรงเรียนอนุบาลในอำเภอจะออกมาแสดงผลงานของนักเรียนที่ส่วนหนึ่งก็เป็นลูกหลานในหมู่บ้าน ทั้งยังมีวงดนตรีลูกทุ่งและหมอลำซึ่งมาให้ชมอีกด้วย

รถโฆษณาวิ่งผ่านหน้าโรงเรียนไป หลังจากตระเวนเชิญชวนผู้ปกครองทั้งหลายกลับบ้านในย่านตำบล มันคงเป็นรูปแบบการทำการตลาดเช่นเดียวกับเมื่อครั้งที่โรงเรียนในตัวจังหวัดเคยออกมา แล้วนำลูกชายหัวแก้วหัวแหวนของเขากับอีกหลาย ๆ คนเข้าไปด้วยนั่นเอง

เขานิ่งนึก...ภาพจากวิดีโอที่แสดงผลงานทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นคนตรี วิชาการ กีฬา กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ วันสำคัญ ถูกนำเสนอบนจอขนาดยักษ์ จากนั้นก็มีการแสดงของเด็ก ๆ ซึ่งแน่นอนว่า เด็ก ๆ ของหมู่บ้านทุกคนต่างมีส่วนร่วมด้วยทั้งนั้น สลับกับนักร้องสาวสวยหมอลำซึ่ง และหางเครื่องนุ่งน้อยห่มน้อย สร้างความถูกอกถูกใจให้กับพ่อแม่เป็นอย่างดี

มันเหมือนในหนังในละครนะ-ดูดีมีระดับ ให้เกียรติ ให้ความสำคัญ และเชิดชูศักดิ์ศรีชาวบ้าน ลุงบ้าน้ำอาปุ๋ยตายายต่างนั่งเก้าอี้ที่เขาจัดให้ โปรยยิ้มกริ่ม ยื่นมือไปรับน้ำชา กาแฟ ไอบัวดินร้อนเย็นตามจะสั่งความเรียกเอาจากคุณครูสาวสวยที่แปลงร่างมาเป็นบริกรบ้างก็เลือกที่จะนั่งไขว่ห้างดูดีมีน้ำจากแก้วพลาสติกหลังกระแทกหลอดเล็ก ๆ ทะลุฝาปิด... แชะ !

บา...โรงเรียนของเขาช่างยอดเยี่ยมจริง ๆ เข้ามารับ เย็นมาส่ง ตื่นมาแค่จับลูกหลานอาบน้ำแต่งตัวแล้วจึงออกมาขึ้นรถที่ถนนหน้าบ้าน รถมาจอดรับ คุณครูยกมือสวัสดีทักทาย แล้วเดินลงมาจูงเอาลูกหลานกับมือ บนรถ เด็ก ๆ ที่นั่งรออยู่ก่อน ต่างผลัดกันจับไม้ครุฑคาราโอเกะเป็นที่สนุกสนาน ชุตนักเรียนก็สวดสะอาดสะอ้านไม่แพ้ลูกผู้ดีมีเงินในละครทีวี เมื่อโบกมือลาลูกหลานแล้วเป็นอันหมดภาระของการเลี้ยงดูลูกหลานรายวัน วันทั้งวันที่ว่างจากไร่นาก็มีเวลาเข้าบ่อนไฟไฮโลว์ ดีโก้ ก็ว่ากันไป เงินรายได้มาจากโน้น ! ลูกหลานที่เป็นพ่อแม่ของเด็ก ๆ เหล่านั้นที่จับยัดใส่รถเข้าอำเภอ และ..ในโลกแห่งเทคโนโลยี บางคนยังโชคดีได้รับเลือกจากดีเจวิทยุชุมชนให้เป็น “หน้าม้า” ขายสินค้าจำพวกน้ำยาสมุนไพร ยารักษาโรคหรือวิตามินวิเศษต่าง ๆ แค่พุดตามสคริปตามใบสั่งก็ได้เงินมาตั้งหลายพัน..

โลกมันเปลี่ยนไปแล้ว วิถีใหม่ ชีวิตใหม่...

โน่น...! เห็นไหม เรียนจบอนุบาล โรงเรียนจัดงาน “วันบัณฑิตน้อย” ได้ใส่ชุดครุยน่ารัก ๆ จัดพิธีมอบกันใหญ่โต พ่อแม่ผู้ปกครองแต่งตัวสวยเต็มยศ มากันอย่างพร้อมเพรียง น่าภูมิใจเสียจริง ๆ...

เฮ้ย ! ...เขาสะบัดหัวไปมา ชาติใจตัวเองที่ไม่สามารถลบภาพเหล่านั้นออกไปเสียได้ มันเป็นความจริงของยุคสมัยที่เกิดขึ้นแล้วในหมู่บ้าน เงินรายหัว 1,700 ต่อปีของเด็กอนุบาล เปลี่ยนมือสูญหายเข้าไปยังเขตอภัยทานและเดินทางเข้าสู่ตัวอำเภอ รวมแล้วปีละสองถึงสามหมื่น บ้างไปด้วยความพร้อมทางการเงิน บ้างหวั่นคุณภาพการศึกษาของบุตรหลาน บ้างไปตามกลุ่มตามฝ่าย และอีกหลายคนที่ส่งลูกหลานหนีไปด้วยทิวี่มานะ บางรายไปแล้วเหมือนโดนหลอก แต่กลัวอับอายขายหน้าเสียจึงที่ต้องย้ายเด็กกลับมาหมู่บ้าน หลายเสียงบ่นเล็ดลอดมาได้ยินว่า โรงเรียนอนุบาลเวลาออกมาประชาสัมพันธ์นั้น ไม่ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายที่เพิ่มเข้ามามากนัก พอเข้าไปเรียนจริง ๆ คูลี...ค่าครูฝรั่ง ค่าเรียนดนตรี ค่าคอมพิวเตอร์ ค่ารถ ค่ากิจกรรม ค่าชุด ค่าเรียนพิเศษ ฯลฯ และอีกสารพัดสารเพที่ต้งจ่ายเพิ่ม..

สุดท้าย...เลยตามเลย เพื่อความมีหน้ามีตาที่ต้องดิ้นรนกันไป

“ไม่ได้บังคับค่ะ” คุณครูคนสวยมักบอกอย่างนี้ แต่ใครล่ะจะยอมให้ลูกหลานตัวเองน้อยหน้า โดยเฉพาะการเรียนพิเศษหลังเลิกเรียน ไม่เรียนก็ต้องรอกลับพร้อมคนที่เรียนอยู่ดี จะให้มันนั่งก้มหน้าร้องไห้ซัด ๆ เขียน ๆ ดินเล่นอยู่หรือไง มันก็ต้องเรียนต้องจ่ายไปล่ะ

เตลิดเปิดเปิง...คิดแล้วเขาก็นึกโกรธตัวเองที่วนเวียนอยู่แต่กับเรื่องนี้มานานนับ สัปดาห์ บางอย่างก็รู้เอาโดยการทำงานที่เกี่ยวข้องกัน บางเรื่องก็พยายามหาข้อมูลเพื่อนำมาใช้ปรับปรุงแก้ไขในโรงเรียนให้เรียกความเชื่อมั่นศรัทธาให้ผู้ปกครอง

ปีที่แล้ว อุตสาห์จัดหาชุดครุยให้เด็กอนุบาลและเด็กประถมที่จบหลักสูตรใส่รับประกาศนียบัตรตามคำสั่งของภรรยา แต่ก็ล้มเหลวไม่เป็นท่า ผู้ปกครองต่างโจมตีว่าค่าใช้จ่ายเกินไป และบางคนถึงขั้นเบียดไปอย่างหน้าตาเฉย กลุ่มที่ลูกไปเรียนที่อื่นก็ไม่ให้ความร่วมมือ แถมยังเป็นตัวยุงต่อต้านเสียอีก บางคนพูดจาเสียตลิวะยะหยันว่าจัดพิธีการไม่เป็นตกลงเหมือนเด็กเล่นขายของ เทียบกับที่อื่นไม่ติดฝุ่น

วันนี้ที่ศาลากลางบ้าน จำนวนคนที่ไปรวมกัน อาจเป็นตัวชี้วัดประการหนึ่งว่า ปีการศึกษาหน้า นักเรียนจะหายออกไปจากหมู่บ้านอีกเท่าไร

“เจ้าของโรงเรียนมาเอง บริจาคเงินให้วัด ให้กองทุนหมู่บ้าน และมอบอุปกรณ์กีฬาให้ตัวแทนเยาวชน ต่างดีใจชื่นมื่นกันถ้วนหน้า” ภรรยาเขาว่าพลางถอนใจ หล่อนแก่เร็วเพราะ

ไปทุกซักรือนสารพัดเรื่อง อันที่จริง ว่าไปแล้ว หล่อนก็ตกอยู่ในฐานะกลืนไม่เข้าคายไม่ออก เช่นเดียวกัน นอกจากลูกชายแล้ว หลาน ๆ อีกหลายคนยังขึ้นรถรับส่งไปเรียนที่อื่นเช่นเดียวกัน

“เขาใจดีมีเงิน ก็ดีแล้วที่เศรษฐีให้ความสำคัญกับการศึกษา” เขาตอบแบบไม่รู้จะหา คำอะไรดีไปกว่านี้ เขาเป็นคนภาคกลาง เวลาภรรยาพูดกับเขาก็พูดไทยกลาง ลูกหลานที่เข้าไป เรียนในเมืองก็จับกลุ่มกันเฉพาะญาติพี่น้อง เวลาพูดกันก็ออกสำเนียงไทยปนลาว ทำนองว่า... “มันบ่ใช่เบาอะ” “สิเดินไปหยั่ง” “พูดบ่ม่วงเลยเนาะ” “ฮ้ายเอาจักบาดเต็ลละ”

“มาทุ่มลงทุนขนาดนี้ มันคุ้มหรือ” หล่อนตั้งข้อสงสัยอีก เขานึกขัดใจที่หล่อนเป็นคนชอบมองอะไร ๆ ในแง่ลบเสมอ โดยเฉพาะเมื่อรู้สึกว่าคุณเองเป็นฝ่ายเสียผลประโยชน์หรือ ตกเป็นฝ่ายเพลี่ยงพล้ำ

“คนที่เขารักสิ่งใด ชอบสิ่งใด มักไม่คำนึงถึงผลกำไรขาดทุนหรือ โดยเฉพาะคนที่ มีเงินเหลือเฟือ มันเป็นความสุขของเขา ความสุขที่เกิดจากการให้ อย่าคิดมากเกินไป” เขาว่า ความจริงแล้ว โรงเรียนอนุบาลก็มีจำนวนนักเรียนในตัวอำเภอไปเรียนมากพอแล้ว แต่เจ้าของคง ต้องการให้โอกาสเด็ก ๆ บ้านนอก เข้าเรียนโรงเรียนที่ดีมีคุณภาพ มีเครื่องมือเครื่องมือนันทรมัย สร้างความทัดเทียมกับเด็กในเมือง คงไม่มีเจตนาแย่งเด็กโดยตรงหรอกน่า...เขาพยายามมอง ในแง่ดี..เป็นไปได้ที่เจ้าของโรงเรียนอาจหวังผลระยะยาว สร้างความนิยมและฐานคะแนนเพื่อ ลงเล่นการเมืองระดับประเทศในอนาคตก็มีชาวที่ยังไม่กรองหรือกว่า การเลือกตั้งนายก อบต. ที่ผ่านมา มีการซื้อเสียงรูปแบบใหม่โดยไม่ใช้เงินเหมือนเดิม ยิ่งในหมู่เยาวชนวัยเลือกตั้งที่มี มากกว่ากลุ่มอื่น ผู้ชนะการเลือกตั้งเป็นลูกน้องคนสนิทของเศรษฐีเจ้าของโรงเรียนอนุบาล ในอำเภอ แหล่งชาวที่ยังไม่กรอง...สรุปด้วยเสียงกระซิบเบา ๆ ให้ฉายาว่า...“นายกยาบ้า”

“ก็มองกันแบบนี้แหละ เหมือนปล่อยเลยตามเลย ไม่คิดทำอะไร สมควรแล้วที่ทาง เขตเขาตำหนิมา” หล่อนหันมาตะคอกเขาอีกด้วยความขัดใจ ก่อนสะบัดกันขนาดเขื่อง เดินเข้า ครวัหลังบ้าน

ไม่คิดทำอะไร...เขารู้สึกเบื่อหน่ายกับคำซ้ำ ๆ ซาก ๆ นี้มาก โรงเรียนมีครู 6 คน งานธุรการแทบทุกอย่างเขาเป็นคนรับผิดชอบ ไม่จำเป็นไม่รบกวนเวลาสอนของ ผู้ใต้บังคับบัญชา แต่ดูเหมือนทุกคนรวมทั้งศรีภรรยาของเขาด้วย ต่างไม่ค่อยให้ความสำคัญที่จะ ทุ่มเทให้หน้าที่ ย้ำเตือนบ่อยก็ไม่ได้ มันย้อนมาเข้าตัว หล่อนนั้นแหละเถียงแหว ๆ ในที่ประชุม ชาวบ้านต่างรู้ดี เสียงที่ได้ยินเข้าหูทำนองว่า “เพราะความยากจน หมดทางไป” ทำให้เขารู้สึก หดหู่ยิ่งนัก ครูปางคนอ้างปัญหาหนี้สิน บ้านอยู่ไกล เด็กติดเกม ดีไม่ได้ ไม่สนใจเรียน ผู้ปกครอง ไม่ให้ความร่วมมือ ชุมชนแตกแยก นโยบายการศึกษาเปลี่ยนไปเรื่อยตามรัฐธรรมนูญ ปรับตัวไม่ทัน สุดท้ายก็บอกตรง ๆ ว่า เบื่อหน่าย หมดกำลังใจ

โรงเรียนเอกชนที่ทำการตลาดอย่างมืออาชีพ คุณดั่งเด็ก ๆ ออกจากหมู่บ้านเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อย ๆ เจ้าของโรงเรียนก็ขยันออกพบปะผู้ปกครอง ร่วมกิจกรรมในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะกิจกรรมธรรมะสำหรับเยาวชน การส่งเสริมกีฬาต้านยาเสพติด และดนตรีพื้นเมือง เร็ว ๆ นี้ เขายังมอบเงินให้ผู้ใหญ่บ้านซึ่งชื่นชอบมวยเป็นชีวิตจิตใจ ให้สร้างค่ายมวยขนาดย่อมเพื่อเด็ก ๆ ในหมู่บ้านด้วย เรียกว่ารูปธรรมเหล่านี้ “ได้ใจ” ชาวบ้านไปเต็ม ๆ ขณะที่ปัญหายาเสพติดยังเป็นปัญหาหนักของทุกภาคส่วน

“ค่อยเป็นค่อยไปครับท่าน ผอ. ช่วย ๆ กัน กรุงโรมไม่ได้สร้างเสร็จในวันเดียว” เจ้าของโรงเรียนอนุบาลกล่าวกับเขาเมื่อมีโอกาสพบกันเดือนที่แล้ว ดวงตาที่ฉายแววเปี่ยมไปด้วยความหวังโยนาคดของชาติ แต่แฝงไปด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจนั้น ทำให้เขารู้สึกชื่นชมศรัทธา นี่หากข้าราชการทุกคนและผู้มีเงิน มีอำนาจ คิดอย่างนี้ ปัญหาเหล่าต่าง ๆ ก็คงคลี่คลายลงและค่อย ๆ หมดไปจากชุมชน โดยเฉพาะ ยาบ้า

เสียงตะโกนโหวกเหวกต่อ ๆ กันปลุกให้เขาตื่นจากภวังค์ ภรรยาของเขาไวกว่า หล่อนถลันออกจากครัว วิ่งกระแทกเท้าตึง ๆ ไปสมทบกับญาติพี่น้องที่ถนนหน้าบ้าน แล้วพากันวิ่งเดินกึ่งวิ่งไปยังศาลากลางบ้าน สถานที่ซึ่งโรงเรียนอนุบาลมาหาลูกค้า เขายืนตะลึงปากทำตริ้งนึ่งอยู่ตรงประตู หัวสมองมีนตีบกับเสียงแข็งแ่งที่เข้ามากระทบโสตประสาท

“ตำรวจจับยาบ้าได้ในกระเป๋าคู่เด็กอนุบาล !”

ตอนกลางของเรื่อง

กระบวนการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้น “ตอนกลางของเรื่อง” ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ลำดับขั้น คือ 1) ข้อมูลการสร้างสรรค์ เป็นการรวบรวมข้อมูลเพื่อเตรียมการสร้างสรรค์ และ 2) ตัวบทที่สร้างสรรค์ นำเสนอ ดังนี้

1. ข้อมูลการสร้างสรรค์ ผู้วิจัยได้วางแผนสร้างสรรค์เรื่องสั้น “ตอนกลางของเรื่อง” โดยกำหนดอัตลักษณ์ทั้ง 9 ด้าน สรุปย่อแต่ละด้านได้ ดังนี้

- 1.1 ด้านแรงบันดาลใจเกิดแรงบันดาลใจจากการสนทนาแลกเปลี่ยน
- 1.2 ด้านการตั้งชื่อเรื่องได้จากแก่นของเรื่อง
- 1.3 ด้านการสร้างแก่นเรื่องเป็นแก่นเรื่องที่มุ่งแสดงทัศนะ
- 1.4 ด้านการสร้างโครงเรื่องโครงเรื่องแสดงถึงความขัดแย้งทาง วัฒนธรรม
- 1.5 ด้านการสร้างตัวละครตัวละครมีพฤติกรรมเปลี่ยนจากดีเป็นร้าย
- 1.6 ด้านการสร้างฉาก บรรยากาศใช้นานที่เป็นช่วงเวลา

1.7 ด้านการสร้างกลวิธีการนำเสนอใช้วิธีการนำเสนอหรือมุมมองการเล่าเรื่องผ่านสายตาดัวละครรอง

1.8 ด้านการดำเนินเรื่อง ใช้วิธีการดำเนินเรื่องแบบปัจจุบัน อดีต ปัจจุบัน

1.9 ด้านการส่งผลกระทบต่อผลกระทบต่อในด้านสังคม วัฒนธรรม

จากประเด็นที่นำเสนอกระบวนการสร้างสรรค์เรื่องสั้น “ตอนกลางของเรื่อง” ดังกล่าวสามารถนำมาแจกแจงรายละเอียดในรูปแบบตาราง ได้ดังนี้

ตารางที่ 28 กรอบข้อมูลอัตลักษณ์การสร้างสรรค์เรื่องสั้น ตอนกลางของเรื่อง

อัตลักษณ์	รายละเอียดข้อมูล
แรงบันดาลใจ	แรงบันดาลใจของเรื่องนี้เกิดจากการได้พูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์เรื่อง “เมียฝรั่ง” กับคุณจูไรรัตน์ แสนใจรักษ์ หรือ “วันรวิ รุ่งแสง” กวีสาวเจ้าของรางวัลกวีนิพนธ์ดีเด่น สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย โดยได้ข้อมูลมาว่า ผู้หญิงไทยคนหนึ่งแต่งงานอยู่กับ “สามีฝรั่ง” พร้อมกันที่เดียวสองคน ฝรั่งทั้งสองคนนี้อยู่คนละประเทศและมาพักที่เมืองไทยในช่วงเวลาไม่พร้อมกัน เป็นแรงบันดาลใจให้ผู้ประพันธ์มองชีวิตได้ในอีกแง่มุมหนึ่งด้วยความระมัดระวังว่า รูปแบบชีวิตคนเรานี้ช่างหลากหลายและโหดโหด
การสร้างเนื้อเรื่อง	การตั้งชื่อเรื่องสั้นเรื่องนี้มาจากแก่นของเรื่องที่คุณประพันธ์กำหนดไว้ว่า การดำเนินชีวิตนั้นเป็น “ตอนกลาง” ของชีวิต มีเกิดเป็นตอนต้นและความตายเป็นตอนปลายทาง ตัวละครที่เล่าเรื่องของตัวเองย้อนไปตั้งแต่วัยเยาว์เรื่อยมา ถือว่าเป็นเส้นทางหรือกรณีศึกษาของชีวิตคนเราประการหนึ่ง แต่เรื่องราวเหล่านั้นก็ยังไม่สิ้นสุด ตราบใดที่ยังมีลมหายใจ สิ่งที่เกิดขึ้นมันก็คือ “ตอนกลางของเรื่อง” นั่นเอง
การสร้างแก่นเรื่อง	เรื่อง เรื่องสั้นเรื่องนี้แสดงทัศนะของผู้ประพันธ์ผ่านเรื่องราวทั้งหมดโดยเสนอทัศนะว่า บทบาทของคนขณะมีลมหายใจอยู่นั้น ไม่ว่าจะสั้นหรือยาว ล้วนเป็น “ตอนกลางของเรื่อง”

ตาราง 28 (ต่อ)

อัตลักษณ์	รายละเอียดข้อมูล
การสร้างโครงเรื่อง	เป็นเรื่องราวความสัมพันธ์ของชายหญิงคู่หนึ่ง โดยฝ่ายชายได้บอกเล่าชีวิตของหญิงสาวที่โลดแล่นไปกับวิถีวัฒนธรรมใหม่ ค่านิยมแบบใหม่ที่การเป็น “เมียฝรั่ง” ที่เดียวสองคน มีฐานะร่ำรวย แต่ชีวิตแห้งแล้ง หยาบกระด้าง ไม่มีความสุขที่แท้จริง
การสร้างตัวละคร	เป็นเรื่องราวของตัวละครหญิงสาวชาวบ้านที่เคยเป็นคนดี แต่ชะตาชีวิตทำให้เธอกลายเป็นคนกร้านโลก มีสามีหลายคน โดยเฉพาะชาวต่างชาติ อย่างไรก็ตาม ความร่ำรวยมีเงินทองของเธอก็สามารถยกระดับความเป็นอยู่ของเธอให้สะดวกสบาย ไม่เว้นแม้แต่ฐานะทางสังคม
การสร้างฉาก บรรยากาศ	ฉากที่สร้างขึ้น แสดงให้เห็นช่วงเวลาที่ยาวนานของการมีชีวิตอยู่ และช่วงเวลาดังกล่าว มนุษย์ก็พบเจอสิ่งต่างๆ มากมาย ทั้งดี เลว ผิดหวัง สมหวัง ต่างก็ต่อสู้กันไปมาในวังวน รัก โลภ โกรธ หลง อันเป็นเรื่องธรรมดาของปุถุชน
กลวิธีการนำเสนอ	ผู้เขียนใช้สรรพนามในการเล่าเรื่องราวว่า “กู” ที่เล่าเรื่องราวของตัวเองให้เพื่อนคนหนึ่งฟัง แต่เกี่ยวโยงไปถึงตัวละครเอก อดีตหญิงสาวคนรักที่มีบทบาทสำคัญเป็นตัวละครเอกในเรื่อง
การดำเนินเรื่อง	เรื่องสั้นเรื่องนี้แสดงเหตุการณ์โดยใช้ฉากในปัจจุบัน ซึ่งตัวละครสนทนากัน แล้วคนหนึ่งก็เล่าเรื่องราวของตนเองที่เพื่อนซักถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับหญิงสาวคนหนึ่ง จากนั้นก็ตัดย้อนมาสู่เหตุการณ์ในวงสนทนาอีกครั้ง
การส่งผลกระทบ	ผู้ประพันธ์เจตนาจะนำเสนอเรื่องราวที่ส่งผลกระทบต่ออาการดำเนินชีวิตท่ามกลางปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมที่มีการถ่ายเทกันอย่างรวดเร็ว การส่งออกและนำเข้า รวมทั้งการผสมผสานกัน เป็นดัชนีอย่างหนึ่งที่ชี้วัด “ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม” ทั้งสองประเภทดังกล่าว ชื่อ “ตอนกลางของเรื่อง” สื่อความหมายเป็นนัยยะว่าชีวิตความเป็นอยู่ที่ได้รับผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมตลอดเวลานั้น ความหมายหนึ่งคือเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชีวิตทั้งหมด (เกิด-ชีวิต-ตาย) ชีวิตได้เรียนรู้ พบเห็น ถ่ายโอน

ตาราง 28 (ต่อ)

อัตลักษณ์	รายละเอียดข้อมูล
การส่งผลกระทบ (ต่อ)	ปรับเปลี่ยนบทบาทพฤติกรรมตามความคิดความเชื่อทางวัฒนธรรม การที่ตัวละครในเรื่องนี้มี “ผิวฝรั่ง” ที่เดียวสองคนนั้น นับเป็นภาพสะท้อนที่น่าสนใจยิ่ง แสดงให้เห็นถึงรูปแบบการดำเนินชีวิตที่ “หลุด” ออกจากคุณธรรมจริยธรรม เพียงเพื่อต้องการมีฐานะดี และพร้อมที่จะสละทิ้งค้ำกึ่งเมื่อได้สิ่งที่ต้องการเพียงพอ เพราะเชื่อว่า คนในยุคปัจจุบันนับถือกันที่ฐานะทางการเงิน

2. **ตัวบทที่สร้างสรรค์** ผู้วิจัยนำข้อมูลตามที่ระบุในอัตลักษณ์แต่ละด้านมาใช้เป็นกรอบในการสร้างสรรค์ ดังปรากฏเป็นเรื่องสั้นที่สมบูรณ์ต่อไปนี้

ตอนกลางของเรื่อง

ความเดิมครั้งที่แล้ว...ยังจำได้นะเพื่อน..

คืนที่แล้ว ภูเล่าเรื่องราวสมัยวัยเยาว์ลำดับมาจนพรากจากอกพ่อแม่ตั้งแต่จบมัธยมต้น ไม่รู้สินะ ก็มึงบอกอยากฟัง ภูก็เล่าของภูไป ความที่หาใช่คนความจำเป็นเลิศ และไม่ใช่นักเล่าเรื่องที่ตื่นก มึงอาจต้องใช้ความอดทนรับฟังมากกว่าปกติ อันนี้ช่วยไม่ได้ ก็มึงเป็นเพื่อนภูนี่ ยกเปียร์สองล้งมาเยี่ยมยามถามข่าวถึงบ้านเราไม่เจอกันนานเท่าไรแล้วนะเพื่อนรัก...อืมมมม...ดูสิ...ยังทวนกันอยู่เลยเมื่อคืนนี้...อ้อ...ใช่ ๆ...แปดปี..เฮ้อ..เพิ่งคุยกันไปหยก ๆ...อาจเพราะภูมีนหัว...เมาค้าง...

เฮอ...เฮ้อ ๆ...แปดปีก็แปดปี ตลกจริง ๆ เพื่อน เวลาผ่านไปไวเหลือเกินนะ แล้วเราพุกกันที่ระเบียงก็ทุ่มก็ยามกันละเนี่ย ช่างมันเถอะ ภูก็ว่าไปเรื่อยเปื่อย ตอนหลับใครจะมัวดูเวลาเล่า...ใช้ไหม จำได้แต่เพียงว่า เราเริ่มคุยกันตอนหลังเวลาเคารพธงชาติได้ไม่นาน

อะไรนะ...อ้อก็พี่เล่าให้ฟังไง...แผลเป็นตรงนี้แหละ หน้าแข่งขวา ผลงานของอินวลอย่าสนใจ เลขที่เวลาภูคิดย้อนอดีต ชอบเอามือมาลูบมันทุกที ติดจนเคยชิน บางครั้งยังนึกจูนเฉียวเอากับตัวเองจนอยากตัดมือทิ้งเสีย

ทำไม...มึงอยากฟังซ้ำอีกทำไม ติดใจอะไรนั้ ก็แคไอนอินวลมันกัดคาร์วีบ้านของเขา มันผ่านมามาตั้งสามสิบปีแล้ว ปานนี้ไม่รู้ว่าอินวลมันไปเกิดเป็นหมาเหมือนเดิมหรือเป็นนางฟ้าก็ไม่รู้สินะ แต่ถ้าจะให้เดา กูว่ามันน่าจะเป็นนางฟ้านางสวรรค์โน้นล่ะ ฐานได้กระทำวีกรรมความดีความชอบให้เจ้านายมัน

แน่ะ...เมมาเธอตอนนั้นเพื่อน...ด้านกูเองก็เล่าไปแบบคนเมมานั้นแหละ ย้อนไปหน่อยก็ได้ เมาแบบรวบรัดเหมือนครุทวนเนื้อหาเพื่อนำเข้าสู่บทเรียนนะ มา ๆ ถอนสักครึ่งก่อน น้ำแข็งก้อนเดียวพอ ชนแก้วเปิดอรุณกันเลยมา..

อา...คือเรื่องมันมีอยู่ว่า...

หลังเลิกเรียนวันนั้น กูรีบวิ่งกลับบ้าน โยนกระเป๋าไว้ข้างฝา โดดลงนอกชานได้ก็ลับเท้าเร็วจี๋ไปบ้านไอ้ตุ๋เพื่อช่วยมันทำการบ้านตามที่รับปากเอาไว้ พอเท้าก้าวลอดรีวลวดหนามได้เพียงข้างเดียวเท่านั้นแหละ อินวล์มันซุดโพรงนอนกกลูกอยู่ตรงนั้นพอดี คงไม่ต้องเดาให้ยากนะว่าเกิดอะไรขึ้นกับเด็กชายวัยสิบขวบ กูร้องไห้ด้วยความเจ็บปวดระคนตกใจจากคมเขี้ยวของหมาแม่ลูกอ่อน กระซากขาที่เลือดอาบนองออกจากปากอินวล์ได้ก็ล้มตึงลงข้างรั้ว เสียงปล่อยไฮดิ่งไปถึงบ้านกูซึ่งอยู่ห่างออกไปราวสามสิบเมตร แม่ที่เพิ่งกลับจากนา รีบวางหาบลงตรงลานบ้าน ลนลานเข้ามาซ่อนร่างลูกชาย ไล่เลียกับพ่อซึ่งปล่อยควายทิ้ง กิ่งเดินกิ่งวิ่งเข้ามาสมทบ แล้ววิวาทะระหว่างสองครอบครัวที่มีฐานะต่างกันก็ระเบิดขึ้น ลุงกำนันตั้งข้อรังเกียจกูเป็นทุนเดิมและกีดกันไม่ให้คบหาสนิทสนมกับลูกสาวแก พร้อมปฏิเสธรับผิดชอบแม้แต่ค่าหยูกยา เรื่องค่าทำขวัญไม่ต้องพูดถึง บอกว่ากูเป็นฝ่ายบุกรุกบ้านแกเอง พุดจบกก็กระซากแขนลูกสาวคนสุดท้องหายลับไปจากช่องหน้าต่าง...เหมือนวิญญูณร้ายสิง...พ่อตีกูซ้ำด้วยไม้ที่ฉวยติดมือได้บริเวณนั้น ก่อนเดินหนีไปอย่างไรดี ปล่อยให้แม่เป็นคนประคองกูไปยังสถานีอนามัยด้วยน้ำตานองหน้า

แต่...เหตุการณ์เลวร้ายในวันนั้น ไม่ได้ทำให้มิตรภาพและความรู้สึกดี ๆ ระหว่างเด็กวัยเยาว์สองคนลดลง ผู้ใหญ่ก็ส่วนผู้ใหญ่ลิวะ ช้านาน ๆ เข้าเราก็เปลี่ยนจากความประทับใจสนิทสนมที่สะสมกันมา จากความชอบกลายเป็นความรักแบบหนุ่ม ๆ สาว ๆ ฟังมี หากทว่า...ความสุขหวานชื่นนั้นก็เพียงแต่ห้วงเวลาสั้น ๆ หรือก ตูเข้าเรียนในต้วจังหวัด กูเรียนมัธยมประจำตำบล เราก็ห่างกันไป แต่ถามใจกู กูคงเดิมนะ แบบรักครั้งแรกนะรู้ไหม ส่วนไอ้ตุ๋ มันเปลี่ยนไปแล้ว จนบัดนี้หรือเปล่า..ไม่รู้สิ..

อืมมมม...ก็ทำนองนั้นแหละ... “กระแสน้ำเปลี่ยนใจปลา กาลเวลาเปลี่ยนใจคน” เเท่ดีนี่คำนี้...มึงเอามาจากไหนนะ ขออีกแก้วสิเพื่อน ตกกลางคืนนี้ กูจะไม่เล่าเรื่องอื่นให้มึงฟังละนะ.. กำลังติดเครื่องแล้ว เมาเรื่องราวที่เกี่ยวกับไอ้ตุ๋ อินวล์ และแผลเป็นตรงขาขวาของกูนี้แหละ มา..มา..ตำจอก..

เราเป็นเพื่อนกันมาก็ปีแล้วนะ...เดี๋ยวคิดก่อน...อะไรนะ...ยี่สิบห้าเธอ...เออ ๆ...ใช่ ๆ เราทำงานด้วยกันที่โรงงานเฟอร์นิเจอร์แฉวนวนคร เทียวหัวหกกันชีวิตด้วยกัน พอเมมามาย กูก็มักเพ้อถึงไอ้ตุ๋ จำได้ใช้ไหมเพื่อน พรำรำพันไปก็ลูปแผลเป็นที่ขาขวาปะปะไป ตลกนะ

เฉลยแล้วนะ...ต่ออะไรอีกล่ะ...

อ้อ.ง.ขอโทษ กูนี่แย่จ้ง เพิ่งพูดไปหยก ๆ แท้ ๆ สับสนว่ะ...ชีวิตคนไซค์ร้ายด้านความรักก็อย่างนี้แหละ

บ้านเมืองเรามันเปลี่ยนไปมาก คนอายุเลยหลักสี่อย่างเรา ๆ มันอดคิดถึงอดีตที่ผ่านมาไม่ได้หรอก ก็มันต่างจากตอนนี้มากนี่นา ภาพเก่าภาพใหม่มันตัดขวางกันโดยสิ้นเชิง มึงว่าไหมเพื่อน สมัยก่อนไฟฟ้าก็ไม่มี ตกหน้าแล้งไปนั่งรอนอนรอน้ำกินน้ำใช้ที่บ่อกกลางทุ่ง หนุ่มสาวหาบน้ำเรียงแถวยาวเหยียดใต้คันนาท่ามกลางเปลวแดดร้อนเปรี้ยว มีเสียงขับลำกล่อมทุ่งลอยล่องเข้าประโลมหมู่บ้าน สุขชื่นมื่นท่ามกลางความร้อนแล้งทั้งคนฟังและคนร้อง คำคืนเดือนหงาย เด็ก ๆ ลงเล่นกันตึกตื้น หนอง ๆ เป่าแคนตีพิณไปจับสาว ล่วงถึงเวลานอน พ่อแม่พาเรานอนตรงนอกชาน ลมเป่าเย็นสบาย ไม่ต้องอาศัยพัดลม อย่างมากก็มีแต่พัดไม้ไผ่ ผิดกันนักกับเดี๋ยวนี้ โลกมันร้อนขึ้นจริง ๆ อะไร ๆ ก็พลอยร้อนรนไปเสียหมด

กูคิดว่า ความเปลี่ยนแปลงของหมู่บ้าน อันส่งผลต่อวิถีชีวิตของผู้คน มันล่อเค้ากลางตั้งแต่เริ่มมีถนนลูกรัง ตามด้วยไฟฟ้า และความเจริญทางวัตถุใหม่ ๆ ที่ล้าเลียงเข้ามาไม่ขาดสายนั้น อาจมีส่วนดีและไม่ดีเป็นธรรมดาละ แต่กูคิดว่ามันไม่ดีเสียมากกว่า

พยักหน้า-ยิ้มเศร้า ๆ...เฮอ...มึงนี่เป็นนักฟังที่ดีนะเพื่อนนะ ชมเสียหน่อย การสื่อสารของมึง กูพอเข้าใจความรู้สึกอยู่หรอก...จริงที่กูว่าใช่มั๊ย...?

เฮ้อ...! กูกำลังใช้เรื่องราวของสาวตุ๋ แทนภาพที่กำลังเกิดขึ้นกับหมู่บ้าน มึงเองคงทราบเจตนาที่-ก็อยากฟังเองมิใช่รี ถึงตอนนี้อ่าห้ามกูเสียให้ยาก ไม่มีทางปิดปากแน่เพื่อน มา ๆ รินมา..

พอเนื้อตัวเริ่มแตกหนุ่มแตกสาว จะด้วยอาหารการกินที่แร้นแค้นหรืออุดมสมบูรณ์ก็อย่าไปคิดให้หนักสมองนะ เอาเป็นว่าพ่อกูแม่กูก็เลี้ยงดูมาจนเนื้อหนังมังสาเติบโตขึ้นได้เหมือนเพื่อนร่วมวัยก็แล้วกัน ไอ้ตุ๋มันก็เป็นสาวสวยประจำหมู่บ้านละ เราต่างแยกย้ายกันไปตามเส้นทางของแต่ละคน เส้นทางที่มีความแตกต่างทางฐานะเป็นตัวกำหนดโอกาสของชีวิต พอกูจบมัธยมต้นโรงเรียนประจำตำบลนั้นแล้ว กูก็เร่ขายแรงงานแถวชลบุรีอยู่สี่ห้าปี ก่อนเข้าเมืองหลวงมาเจอกันกับมึงใจละ อยู่ด้วยกันหลายปีจนมึงแต่งงานมีครอบครัว จากนั้นเพื่อนเจ้าบ่าวของมึงก็เร่รอนทำงานไปเรื่อย รวบรัดแม่เงย...กูเรียน กศ.น. ต่อด้วย ราม...สอบบรรจุเป็นครู...ก็เป็นมาจนบัดนี้...

ไ้..เส้นทางทูลกันดารใหม่..เหมือนละครน้ำเน่าเลยว่ะ..ฮิ้ว..!

สำหรับสาวตุ๋-กูก็ได้ฟังข่าวจากปากคนนั้นคนนี้ เวลากลับบ้านตอนฟ้าป่าสงกรานต์ แรก ๆ ก็คิดว่าหล่อนจะไปได้ดี มีอนาคตสดใสตามที่พ่อแม่วาดหวังเอาไว้ แต่สุดท้าย

ชีวิตก็มีปัญหาจนได้ ตู่มั่นท้องป่องตอนเรียนมหาวิทยาลัยปีสอง โดยฝ่ายชายไม่รับผิดชอบ ชีวิตการเรียนของหล่อนสิ้นสุดลงเพียงแค่นั้น หอบลูกกลับมาเลี้ยงที่บ้านเกิด ไม่ทันไรก็เตลิดเข้ากรุง ก็คนมันใจแตกแล้วนี่นาว่าม้าย...ไม่นานก็ได้ข่าวอีกว่า ไปเป็นหมอนวดแถวพญา หายไประวดห้าปี คงสามีญี่ปุ่นมาเยี่ยมบ้าน ชีวิตท่าจะดีขึ้น ร่ำรวยมีเงินมีทอง พาลูกชายไปเที่ยวถึงแดนซาอุดี แต่ยังไม่ทันไรหรอก แค่อสองฤดูฝนเท่านั้น ไฉนหายไประวดห้าปีไม่รู้ ตู๊กก็เป็นหม้ายเนื้อหอมอีกครั้ง

มึงคงยังไม่รู้ใช่ไหมว่า...ปีนั้นเผชิญเป็นปีที่ถูกลอบบรรจู้ได้ด้วยละ ตู่มั่นดันดันมาหาญาติบ้านพักครู ชวนแต่งงานอยู่กินกันแบบดี้อ ๆ ชะงั้น บอกขอเริ่มต้นกันใหม่ ร่ำรวยถึงภาพเก่า หนหลัง บอกขอโอกาสเริ่มต้นกันใหม่ เรียกว่ามาสู่ขอก็ไมเกินจริงนักนะ ใช้ได้นะคำนี้ หล่อนกล้าขึ้นมากจนถูกตกใจ ทำอะไรไม่ถูก แต่ก็ปฏิเสธไป

แล้วไงล่ะเธอ...ไอ้ตู่มั่นร้องไห้เสียใจ ปล่อยโฮไม่อายใครเหมือนตอนที่ถูกรุกอินวล กัด มันมุดลูกขึ้นหันหลังกลับทันที-เตลิดออกจากหมู่บ้านอีกครั้งเหมือนไร้สิ้นความหวังใด ๆ หายเงียบไปสามปี จนกูย้ายกลับมาสอนที่บ้าน ก็สอนลูกชายหล่อนนั่นแหละ ตอนนั้นมันเรียน ป.6 แล้ว

สงกรานต์-ตุ๊กกลับมาพร้อมสามีฝรั่งแก่ช้วนอร์เวย์ ท่าทางร่ำรวยกว่าเจ้าญี่ปุ่น คอ นิ้ว ข้อมือของหล่อนเหลือองอะร่ำอ่วมไปด้วยทองหยอง ผิวพรรณพลอยดูมีสง่าราศีขึ้นผิดหูผิดตา ก็หล่อนมีรูปเป็นทรัพย์อยู่แล้วนี่ พ่อแม่ก็เริ่มแก่ชราลงไปมาก ทั้งคู่ไม่ปรึกษาอันใดกับการดำเนินชีวิตของลูกสาวเหล่า ฝรั่งมันมาปีละสามเดือน กินเที่ยวอย่างมีความสุข ใช้ชีวิตหรูหรา เป็นที่อิจฉาของหลาย ๆ คน

อืมมมม...กูเมาขึ้นอีกรอบละเพื่อนเออ...ถอนมาที่จอกแล้วจำไม่ได้ ฮ่า ๆ ๆ รินมาอีกกับแก้มหมัดเธอ..ช่างแม่ง..กำลังติดลม..

มึงเชื่อม้าย...นี่ไม่ใช่เมาแล้วแต่เต็มนะ ได้ยินครั้งแรกก็สะดุ้งโหยง...เบิกตาค้างเหมือนโดนผีหลอกกลางวัน จนกระทั่งถึงวันที่เห็นกับตา ตู่มั่นกำลังสร้างบ้านเออ...ศฤหาสน์ลิวะ บนเนื้อที่สี่ไร่ซึ่งซื้อมาจากญาติห่าง ๆ กัน

พอเจ้านอร์เวย์กลับไป ตู่มั่นก็หายไประวดห้าปีด้วย ใคร ๆ ก็นึกว่าคงตามสามีไปถึงนอร์เวย์ แต่ที่ไหนได้ ปรากฏว่า ไม่ !

กลางฤดูฝนหล่อนกลับมาบ้านพร้อมคู่ขาอีกคน เป็นฝรั่งเยอรมัน...โง่ง...สุดยอดม้าย คนรักเก่าของกู สองฝรั่งผลัดกันมาสร้างบ้านช่วยกันคนละไม้คนละมือ คราวละสามเดือน ชีวิตอันมากด้วยประสบการณ์พาหัวใจดีตสาวงามบ้านนอกให้กร้านกล้า ดังดาราจอกแก้วจอกเงินที่ตีบทได้กระจุย ถึงคิวใครมาก็อ้ออได้สนิทใจไม่เคยอะเชิน แม้จะเป็นเรื่องน่ารังเกียจ แต่ชาวบ้านจะทำอะไรได้ก็ไอ้ตู่มั่นมีเงินนี่นา ทั้งเลี้ยงดูปู่เสื่อ ใจมันกว้างราวมหาสมุทร ใครมาเหยียบย่ำไม่เคย

ชัด ทั้งยังขยันทำบุญกุศล บริจาคন্ন้ให้วัด บ้าน โรงเรียน ทุกคนพร้อมใจกันรูดชิปปากเสียดักเก็บความเวทนาสงสารเจ้าฝรั่งสองเชื้อชาตินั้นไว้ในใจ เรื่องนี้ ถ้าถามกูก็ตัดสินลำบากว่าจะสงสารใครมากกว่ากัน

ในส่วนของกู ได้แต่ปลงอนิจจังสังขารไปละ โลกมันหมุนเร็วเหลือเกิน แต่ฐานะที่เคยยากจนแร้นแค้นของกูยังงังก็เหมือนเดิม ลำบากลำบากกันไป เงินเดือนคนโสด เลี้ยงดูแม่ดูแลหลาน ๆ น้อง ๆ แทบไม่เหลือ กูหมดแล้วทั้ง สหกรณ์ ซพค. และกู้ธนาคารอาคารสงเคราะห์มาสร้างบ้านหลังนี้ไง ก็กูมันไม่มีมรดกทรัพย์สินเป็นต้นทุนอะไรนี่นา มึงคงเคยได้ยินคำพูดเสียดเย้ยนะว่า “ครูไม่กูแต่ระเบิด” สำหรับกู...มีใครจ้างให้ไปทุระเบิดก็จะไปละวะ...ขอให้ได้เงินตามจำนวนกูต้องการ...เฮอะ ๆ...

สาวความไปเรื่อย ๆ เลยนาะ จากแปลเป็นตรงชาขวากูแท้ ๆ ไล่เสียงชะเป็นเรื่องเป็นราว คิดซ้ำ ๆ กูว่าเรื่องใด ๆ ในโลกนี้มันน่าจะโยงโยเข้ากันได้หมดนะ บางอย่างอาจจากความแบบถูกลู่ถูกบ้างก็ช่างมัน ขอให้มันมาร่วมวงกันได้เถอะ จะโดยตรง โดยอ้อม โดยเทียบเคียงอะไรก็ช่างเถอะ แล้วแต่ลักษณะ

ครั้งหนึ่ง มันก็หลายปีมาแล้วละ กูเข้ามาอบรมในต้วจังหวัด วันนั้นก่อนกลับก็ไปเดินตากแอร์ที่ห้าง เจอกับไอ้ตุ้เข้าพอดี ขณะเดินผ่านหน้าร้านเอ็มเค หล่อนอยู่ในนั้นพร้อมด้วยเจ้านอร์เวย์และแม่

เฮอ...กลัวถาม...สิมบอกมึงไป ตอนนั้นจำได้ว่า พ่อไอ้ตุ้เพิ่งตายไปไม่ถึงปีละ พ่อไอ้ตุ้เห็นกู มันรีบลุกออกมาตึงกูเข้าไปนั่งด้วย เรียกว่าจุกใจมึงบังคับกันเลยทีเดียว คิด ๆ ดู กูว่ามันคงฝังใจในรักครั้งแรกและความผูกพันวัยเยาว์อยู่มาก

“ตุ้มมารับลูก เลยกพาแม่มาเที่ยวด้วย มา ๆ กินข้าวด้วยกันก่อน ห้ามปฏิเสธ” ตุ้มว่าพร้อมขยับที่ให้กูนั่งข้าง ๆ แม่ของหล่อน แล้วย้ายตัวเองไปนั่งเปียดกับสามีที่ฝั่งตรงข้าม พลังร้องขอแก้วเบียร์เพิ่ม

เข้าท่าเหมือนในหนังมัย ฉากนี้...!

ฮ่า ๆ มา ๆ...หมดแก้วแล้ว น้ำแข็งสองก้อนพอ กินก็เมา ไม่กินก็คอแห้ง ผิดคอ เล่าไปไม่ไหลลื่น เอายังไงแน่...เฮ้อ...! ...ชีวิต..

อา...ต่อเลยนะ กูจะพยายามรวบรัดให้จบไว ๆ ละ เราจะได้พักผ่อนกลางวัน แล้วตื่นไปหาหล่อนเย็นนี้ไงละ มึงฮ่อนไปแต่เมื่อคืนแล้วมิใช่หรอ...ไอ้บ้า...วันพระ...หล่อนถือ

กูนั่งเอือคู้กับอดีตแม่ยายในฝัน ยืนแก้วเบียร์ขึ้นกระทบกับฝรั่งมันตามคำเชื้อเชิญ จิบนิดหน่อยตามมารยาทแบบชัดใจตัว วางแก้วลงแล้ว ไอ้ตุ้ก็แนะนำผมอย่างเป็นทางการ ซึ่งอันที่จริงเราก็เคยเจอกันหลายครั้ง แต่ไม่มีโอกาสคุยกัน เพราะครูบ้านนอกอย่างกูกับ

ภาษาอังกฤษนั้นไม่ถูกใจโลกกันนัก แต่คำแนะนำไอ้ตุ้ ฎพอบจับความได้ว่า มันบอกก็คืออดีตคนรักเก่าสมัยเด็ก ๆ ฟรังมันหัวเราะลั่นด้วยความขบขัน ในขณะที่ฎออกท่าเองะะ หันรีหันขวาง อยากรุกเดินหนีไปเสีย

“แนวกินบ่แซบ แม่อยากเคี้ยวหมาก” แม่หล่อนกระซิบข้างหู ฎ สิ้นหน้าท่าทางเต็มไป ด้วยความอึดอัด เรื่องอาหารการกินคงไม่เท่าไร แต่อยากเคี้ยวหมากนี่สิ คงอดกลั้นมานาน ตั้งแต่อยู่บนรถสปอร์ตคันหรูแล้ว พุดกับฎก็คงกลัวโดนว่า จนกระทั่งไอ้ตุ้มันขอตัวไปห้องน้ำ แกจึงมาระบายเอากับฎ

“ให้ตุ้มันกลับมาก่อน สิพาออกไปเคี้ยวดอก ไปตอมน้ำมันบ่คือ” ฎกล่าวตอบเบา ๆ พลังส่งยิ้มให้บักหัวแดง แล้วชวนกระแทกแก้วอีกครั้งเป็นการกลบเกลื่อน คราวนี้ฎชุดเสียเกลี้ยง

วางแก้วแล้วฎลอบสังเกตการแต่งกายของแก กางเกงเทา เสื้อครีม สไตส์แฟชั่นแบบคุณนายในละครทีวี ดูท่าหญิงชราจะรู้ กระซิบกับฎอีกว่า “บ่มีมันกะหามาบังคับให้ใส่อยากอายคนหลาย” แกยิ้มเชิออ ๆ โบหน้าเหี้ยมย่นกร้านแดดกร้านลมปรากฏความอึดอัดพิศวงขึ้นมาจากหัวใจ ซอนไซไปทั่วแล้วมารวมกันที่หน่วยตา

ฎกินหมี่หยกและหมูหมักสองสามคำ จึงวางแผนทำที่ว่าจะพาแม่ไปเข้าห้องน้ำ และหลังยื่นดูแกเคี้ยวหมากด้วยความเอร็ดอร่อยอยู่ครู่หนึ่ง ฎก็ขอตัวเผ่นกลับโดยไม่ขอเข้าไปบอกลาเจ้าภาพ แต่แกขอร้องให้อยู่เป็นเพื่อนก่อน เมื่อกินหมากเสร็จ (พอลวก ๆ) แม่ยายนอร์เวย์ก็บอกผมเดินไปส่งพอใกล้ร้าน ผมก็ชี้ทางให้แก แล้วหันหลังกลับ

ขณะเดินกลับออกมา ผมก็ได้พบกับลูกศิษย์เก่าโดยบังเอิญ รายนี้เข้ามาเรียนในเมืองไม่ค่อยได้กลับบ้าน ดูโตเป็นหนุ่มขึ้นมา ย่อมหัว เจาะหู ใส่กำไรขาตามประสาวัยรุ่นนั่นละ เขามาพร้อมกับเด็กสาวท่าทางเปรี้ยวจัด มึงคงเดาออกนะว่าคงเป็นแฟนกัน...และคงเดาได้อีกนั่นแหละว่า เจ้าเด็กหนุ่มนี้เป็นใคร

“หวัดดีครับ คุณครูมาทำอะไรครับ” เจ้าหนุ่มทักทาย ฎ ไม่แสดงอาการตื่นเต้นดีใจที่เจอครูประจำชั้นคนเก่าแต่อย่างใด แข้งขาพร้อมที่จะก้าวจากไปโดยเร็วชนิดไม่ต้องรอคำตอบ

ชื่อของนิคหน้อย ครูไปก่อนละจ้” ฎรีบเดินออกมาหามอเตอร์ไซด์ตัวเอง นึกในใจซ้ำ ๆ ว่า น่าจะตอบมันไปตรง ๆ...ฎมากินข้าวกับแม่มึง...ฮ่า ๆ...

อะไรนะ...อ้อ...เจ้าเยอรมันนะรี

ไอ้นั่น ฎไม่ได้สัมผัสอะไรกับมันนักหรอก เมียเคยพามามอบคอมพิวเตอร์ให้โรงเรียนครั้งหนึ่ง อายุน่าจะมากกว่าเจ้านอร์เวย์นะ แต่รายนี้ชอบตีเม มาแล้วมีอารมณ์ ชอบยื่นกอดจูบลูบไล้เมียแบบไม่อายสายตาใคร

รินเปียร์มาอีกหน่อยเพื่อน อย่าให้ขาดตอน ใกล้เคียงดั่ง..

มา ๆ ชนแก้วกันก่อน-เอาแก้วมาตักกัน เหมือนฝรั่งมันตักกันที่กูจะเล่าให้ฟังต่อไปนี่
ใช้...เมื่อศฤหาสน์เสร็จเรียบร้อย ใหญ่โตโอ้อ่า พร้อมสรรพไปด้วยเฟอร์นิเจอร์ราคาแพง
แต่..สุดท้ายมันก็เกิดเหตุการณ์อย่างว่าขึ้นจนได้ ฝรั่งมันคงไม่โง่งนักหรอก และทั้งคู่น่าจะระแคะ
ระคายมานานแล้ว ยุคสมัยนี้ ข้อมูลข่าวสารหาอะไรที่เป็นความลับได้ยากยิ่งมึงว่ามั๊ย...

“ฝรั่งตักกัน ๆ”

ป้ายคัลอยจวนเลิกเรียนของวันหนึ่ง ราว ๆ กลางเดือนสิงหาคะ ขณะฝนตกพริ้ว ๆ
พลันเสียงเด็กตะโกนบอกต่อ ๆ กันดังแซ่แซ่ แข่งกับเสียงฝนมา เจ้าลิงทโมนหลายราย คว้าได้
กระเป๋าก็แผ่นแพ้วออกนอกโรงเรียน ตรงไปยังเวทีมวยจำเป็นกลางถนนหน้าศฤหาสน์ โดยไม่ฟัง
คำห้ามปรามของครูคนใด

กูไม่ได้ไปดูหรอก ก็ไม่ใช่ธุระกงการอะไรของตัวเองนี่หว่า ว่ามั๊ย ยิ่งเป็นครูบา
อาจารย์ด้วยแล้วยิ่งไม่เหมาะะ กูก็จำมาจากชาวบ้านนั่นแหละ เขาเล่าให้ฟังในวันต่อมา หลัง
สงครามนานาชาติสงบนั้นแหละ ชาวจากการถกเถียงก่อนลงมือว่า เจ้านอร์เวย์มันไปค้นเจอ
ภาพถ่ายของไอ้ตุ๋กับเจ้าเยอรมัน ไม่รู้ถ่ายกันตอนไหนหรืออิท่าไหนละนะ แต่ผลของการตีใจ
หลักฐาน พร้อมความระแวงมานาน ทำให้มันแอบย้อนกลับมาจนจะเอ่กับอีกฝ่าย

อะไรนะเพื่อน...อ้อ...ไอ้ตุ๋นะหรอ..พอเจอเหตุการณ์ฟ้าผ่ากลางวันเปรี้ยง ๆ แบบนี้ มัน
ก็ตกใจ หันรีหันขวางทำอะไรไม่ถูก

แต่...เชื่อไหม เหมือนเตรียมตัวเตรียมใจไว้นานแล้ว ไม่ถึงสองนาที่ ชาวบ้านว่า ไอ้ตุ๋
มันด่ากราดทั้งสองคน ลั่ง ๆ เล็ง ๆ ฟังไม่ได้ศัพท์ เหมือนจะบอกส่งในตอนท้ายว่า อยากฟาด
ปากกันก็เชิญตามสบาย อะไรทำนองนี้มั้ง มันก็เลยกระโจนเข้าพันตุ๋กันพักใหญ่ กระทั่งมีคนมา
ดึงแยกออกไป

ไม่ถึงสัปดาห์ ชาวว่าทั้งคู่ไม่เอาแล้วหญิงไทยคนนี้ ลาที่ไทยแลนด์ ลาแล้วอิสาน
ลาก่อนหนองสะแบง...อิ้ตุ๋ศรีภรรยา และบักโจ้...ลูกบุญธรรม...ลาแล้วลาที่...-บ้านหลังใหญ่ รถคัน
หรู เงินก้อนโต..”

ยังไ้...ก็เสร็จมันละสิ เข้าทางเลย ไอ้ตุ๋มันใช้ชีวิตอิสระอีกครั้ง คราวนี้มันคงพูนสุข
มากกว่าตอนไอ้ยุ่นหนีจากหลายเท่านั้น บักโจ้ลูกชาย จบม.ปลายแบบทุลักทุเล ส่งเข้าเรียน
มหาวิทยาลัยเอกชนในเมืองหลวง ตู่มันมีเงินหลายล้าน กินดอกธนาคาร จ่ายหนี้บัตรเครดิต มี
คนรับจ้างทวงหนี้ให้อย่างเป็นทางการเป็นล่ำเป็นสัน แถมซื้อที่เพิ่มแล้วเปิดร้านคาราโอเกะที่ข้างศฤหาสน์
ตามประสาคนรักสนุกและคนที่เกิดมามีรูปเป็นทรัพย์-จบ !

อ้าว ! แล้วกัน ตีหนังงทำไมเพื่อน...ก็มันจบแล้ว งงทำหอกอันใดฤ...นี่ ๆ...จะเหลืออยู่
ก็แต่ไอ้แผลเป็นของกูนี่ใจ เริ่มใหม่มันก็เหมือนคูหนึ่งม้วนเดิมนั้นแหละ

อ้อ...ก็บอกแล้วไงว่า คำนี้เราจะไปกันแน่นอน เมื่อคืนมันวันพระ ร้านหล่อนไม่เปิด
อยากเห็นไอ้ตุ้เหร...คนรักเก่าของกูคนนี่ ยิ่งตึกยิ่งโดนแสงสี ยิ่งเมานิด ๆ ยิ่งมีเสน่ห์ห้วะ ความ
จริงก็นาน ๆ ครั้งหรือที่กูจะไปนั่งที่นั่น ส่วนใหญ่คนอื่นลากไป แบบจำใจเสียมิได้ มันละอายจน
ไม่อยากจะหน้ากันสักเท่าไร ภาพความสัมพันธ์ระหว่างกูกับหล่อน ยังติดตามมาหลอกหลอน
เสมอ โดยเฉพาะในวันที่หล่อนบุกไปขอกูตอนเป็นครูใหม่ ๆ

อีกอย่าง...ทั้งน้องสาวกู และญาติสนิทอีกสองสามคน ต่างก็ไปกู้เงินไอ้ตุ้มัน

เอ...ไฉนนี่ ก็บอกจบแล้ว ๆ มึงมาเป็นคนชี้สังสัยเอาอะไรตอนกูกำลังมานะ คนมา
พูดความจริงนะไฉนเพื่อน มันก็มีบ้างละ คนมันเคยรักกันมาตั้งแต่เด็ก กูก็ยังโสดนี่หว่า มัน
ผูกพันกันโดยส่วนลึกของความรู้สึก มึงไม่โดนไม่รู้หรือ...

ไม่รู้ อย่าซัก นอน ๆ กูเมาแล้ว เพลียหนักด้วย พูดมากกว่านี้เดี๋ยวไม่ตื่นตื่น ตื่นแล้ว
อาบน้ำล้างหน้าล้างตา แล้วกูจะพามึงไป

ชีวิตยังคงดำเนินต่อไป กูกับหล่อน ไม่ตายก็ยังไม่จบหรือเพื่อน

เฮาน่า..

หากกูตายก่อน มึงก็ควานหาตอนจบของเรื่องนี้เอากับคนอื่นก็แล้วกัน

ค้ายฝรั่ง

กระบวนการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้น “ค้ายฝรั่ง” ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ลำดับ
ขั้น คือ 1) ข้อมูลการสร้างสรรค เป็นการรวบรวมข้อมูลเพื่อเตรียมการสร้างสรรค และ 2) ตัวบท
ที่สร้างสรรค นำเสนอ ดังนี้

1. ข้อมูลการสร้างสรรค ผู้วิจัยได้วางแผนสร้างสรรคเรื่องสั้น “ค้ายฝรั่ง” โดย
กำหนดอัตลักษณ์ทั้ง 9 ด้าน สรุปย่อแต่ละด้านได้ดังนี้

- 1.1 ด้านแรงบันดาลใจเกิดแรงบันดาลใจจากการสนทนาแลกเปลี่ยน
- 1.2 ด้านการตั้งชื่อเรื่องได้จากเหตุการณ์สำคัญในเรื่อง
- 1.3 ด้านการสร้างแก่นเรื่องเป็นแก่นเรื่องที่มุ่งแสดงเหตุการณ์
- 1.4 ด้านการสร้างโครงเรื่องโครงเรื่องแสดงถึงความขัดแย้งทาง วัฒนธรรม
- 1.5 ด้านการสร้างตัวละครตัวละครมีพฤติกรรมในทางดี
- 1.6 ด้านการสร้างฉาก บรรยากาศใช้ฉากที่เป็นวิถีชีวิต

1.7 ด้านการสร้างกลวิธีการนำเสนอใช้วิธีการนำเสนอหรือมุมมองการเล่าเรื่องผ่านสายตาผู้อยู่ในเหตุการณ์

1.8 ด้านการดำเนินเรื่อง ใช้วิธีการดำเนินเรื่องตามลำดับเวลา

1.9 ด้านการส่งผลกระทบต่อผู้ชมผลกระทบต่อในด้านสังคม วัฒนธรรม

จากประเด็นที่นำเสนอกระบวนการสร้างสรรค์เรื่องสั้น “ค้ายฝรั่ง” ดังกล่าว สามารถนำมาแจกแจงรายละเอียดในรูปแบบตาราง ได้ดังนี้

ตาราง 29 กรอบข้อมูลอัตลักษณ์การสร้างสรรค์เรื่องสั้น ค้ายฝรั่ง

อัตลักษณ์	รายละเอียดข้อมูล
แรงบันดาลใจ	แรงบันดาลใจของเรื่องนี้เกิดจากการสนทนากับ “ดร.สว่าง ไชยสงค์” ครูชำนาญการพิเศษ หัวหน้าหมวดภาษาไทย โรงเรียนอนุภูวนารี จังหวัดกาฬสินธุ์ เนื่องจากว่า ดร.สว่าง มีความสามารถพิเศษหลายอย่าง โดยเฉพาะการเป็น “หมอปราหมณ์” ผู้ช่วยในงานพิธีมงคลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น การขึ้นบ้านใหม่ บวชนาค หรือแต่งงาน วันหนึ่ง ดร.สว่างได้พูดคุยถึงการไปช่วยเหลือในพิธีแต่งงานของลูกสาวเพื่อนร่วมงานกับหนุ่มฝรั่ง โดยได้เล่าถึงบรรยากาศอย่างละเอียด ผู้เขียนจึงเกิดแรงบันดาลใจที่จะนำเสนอและมองปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมนี้
การสร้างเนื้อเรื่อง	เรื่องสั้นเรื่องนี้ตั้งชื่อเรื่องจากเหตุการณ์ที่ตัวละครเอก ทำหน้าที่หมอปราหมณ์ในพิธีแต่งงานระหว่างหญิงสาวคนไทยกับฝรั่ง คำว่า “ค้าย” เป็นภาษาถิ่นอีสาน หมายถึง สิ่งของหรือเงินทองที่ใช้ในพิธีกรรม เหมือนเป็น “ค้ายกครู” นั่นเอง
การสร้างแก่นเรื่อง	เรื่องสั้นเรื่องนี้นำเสนอแก่นเรื่องที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในเรื่อง คือการทำพิธีแต่งงานแบบ “ร่วมสมัย” ของพราหมณ์ มีการผสมผสานกันทางวัฒนธรรม สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของคนปัจจุบันในอีกแง่มุมหนึ่ง
การสร้างโครงเรื่อง	เป็นเรื่องราวของหมอปราหมณ์ ผู้ประกอบพิธีสู่ขวัญบายศรีในงานแต่งงานของลูกสาวเพื่อนที่ได้สามีฝรั่ง เหตุการณ์ในพิธีมีการประยุกต์ “ของเก่า” กับ “ของใหม่” เข้าผสมผสานกัน เช่น การปรับแต่งบทสวดเรียกขวัญให้เข้ากับยุคสมัย การ “ป้อนเค้ก” แทน “ไข่ต้ม” เป็นต้น

ตาราง 29 (ต่อ)

อัตลักษณ์	รายละเอียดข้อมูล
การสร้างตัวละคร	ตัวละครเอกของเรื่องนี้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถหลายด้านที่มาของเรื่องนี้ก็เกิดจากความสามารถของเขาที่เป็นพราหมณ์ในพิธีบายศรีสู่ขวัญงานแต่งงานลูกสาวเพื่อนกับฝรั่ง พฤติกรรมของเขาสะท้อนให้เห็นการปรับเปลี่ยนรูปแบบและเนื้อหาของพิธีสู่ขวัญแต่งงานแบบเดิมให้เข้ากับยุคสมัย แม้จะดูแปลกใหม่และชวนขนลุก แต่ก็ปรากฏการณ์ที่น่าสนใจเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมประการหนึ่ง
การสร้างฉากบรรยายภาค	ฉากในเรื่องนี้แสดงให้เห็นวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปในสังคมไทยอีกประการหนึ่ง คือฉากที่สะท้อนให้เห็นการจัดงานประเพณีพิธีกรรมที่แตกต่างจากเดิม มีการประยุกต์ให้เข้ากับสังคมปัจจุบัน โดยเฉพาะการควบรวมกับวัฒนธรรมต่างชาติ
กลวิธีการนำเสนอ	เรื่องสั้นเรื่องนี้ใช้มุมมองของคนที่เข้าไปเฝ้ามองเหตุการณ์การจัดพิธีแต่งงานแบบผสมผสานวัฒนธรรมของเจ้าสาวคนไทยกับเจ้าบ่าวฝรั่ง แบบผู้สังเกตการณ์แล้วนำมาถ่ายทอดผ่านความรู้สึก
การดำเนินเรื่อง	เรื่องสั้นเรื่องนี้เล่าตามลำดับเหตุการณ์ตั้งแต่ต้นจนจบในช่วงเวลาสองวัน เริ่มต้นจากการที่ “ผม” ไปหาเพื่อนที่เป็นตัวละครเอก แล้วเข้าร่วมสังเกตการณ์การจัดพิธีแต่งงานต่างวัฒนธรรม กระทั่งจบพิธี
การส่งผลกระทบ	ผู้ประพันธ์ต้องการสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อสื่อสารกับผู้อ่านให้รับรู้ถึงการ “ผสมผสานทางวัฒนธรรม” อีกรูปแบบหนึ่งในลักษณะ “ปรองดอง” ระหว่างวัฒนธรรมเก่าและวัฒนธรรมใหม่ ในเรื่องนี้เป็นกรจำลองเหตุการณ์ “พิธีแต่งงาน” ขึ้นมาระหว่าง “เจ้าสาวคนไทย” กับ “เจ้าบ่าวฝรั่ง” การปรับเปลี่ยน “บทสู่ขวัญ” ให้เข้ากับยุคสมัย การ “ป้อนเด็กแทนป้อนไข่” ในพิธีกรรม หรือการใช้ “เหล้าฝรั่งแทนเหล้าขาว” นับได้ว่านี่คือปรากฏการณ์ “ปรองดองทางวัฒนธรรม” ที่จะส่งผลกระทบต่อความคิดความเชื่อและเกิดการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรมด้านอื่นๆต่อไปในอนาคต เรื่องสั้นเรื่องนี้แสดงให้เห็นถึงกระแสวัฒนธรรมต่างชาติที่ไม่สามารถตัด

ตาราง 29 (ต่อ)

อัตลักษณ์	รายละเอียดข้อมูล
การส่งผลกระทบ (ต่อ)	ทานการเข้ามาได้ ต้องยอมรับแบบเลือกรับ ขณะเดียวกันก็ไม่ควร ละเลยคุณค่าความสำคัญของวัฒนธรรมรากเหง้า ต้องประยุกต์ให้อยู่ด้วยกันได้ในรูปแบบ “วัฒนธรรมใหม่”

2. **ตัวบทที่สร้างสรรค์** ผู้วิจัยนำข้อมูลตามที่ระบุในอัตลักษณ์แต่ละด้านมาใช้เป็นกรอบในการสร้างสรรค์ ดังปรากฏเป็นเรื่องสั้นที่สมบูรณ์ต่อไปนี้

คายนั่ง

ราวครึ่งชั่วโมง ที่ผมนั่งอาบเหงื่ออยู่ใน บขส. มหาสารคาม มันเป็นบ่ายวันเสาร์ที่ ทรมาณเหลือหลาย นอกจากอากาศจะร้อนอบอ้าวชนิดหนักหนาสาหัสแล้ว สถานีขนส่งประจำ จังหวัด ซึ่งน่าจะนับได้ว่ามีขนาดเล็กที่สุดในประเทศไทยแห่งนี้ ยังอัดแน่นไปด้วยผู้คน ที่ส่วนใหญ่เป็นนักเรียน นักศึกษา พวกเขากำลังรอรถเพื่อกลับบ้านกัน แหละ...ส่วนใหญ่ต่างอยู่ในโลก หน้าจอโทรศัพท์ตัวเอง

ในช่วงเวลาดังกล่าว นอกจากจะรู้สึกกระวนกระวายกับการรอคอยเพื่อน ประกอบกับอากาศและผู้คนพลุกพล่านจนแน่นแล้ว ยังหงุดหงิดเอากับเด็กสองพี่น้องที่ทะเลาะเพราะ ยื้อแย่งกันเล่นเกมคูกี้รัน จนผู้เป็นแม่ต้องหย่าศึกด้วยฝ่ามือเข้ากลางหลัง แล้วกระซอกมือถือไปเสีย ผลที่ตามมากลับเลวร้ายกว่านั้น เด็กสองคนร้องไห้ลั่น ที่สุด แม่ก็ดึงแขนทั้งคู่ เดินแหวกผู้คนข้ามไปยังอีกฟากถนน

เสียงโทรศัพท์ดังขึ้น เพื่อนบอกว่าเข้ามาไม่ได้ รถมากคนมาก บอกให้ผมเดินอ้อมมาด้านหลัง เขาจอดรออยู่ข้างตลาดใต้รุ่ง ผมบ่นส่งท้ายสองสามคำ ก่อนพาร่างกายเหนียวเหนอะหนะพุ่งออกไปทันที

“โทษที่เพื่อนมัวเถียงกันเรื่องนางไอ่ลูกครึ่ง” ดร.ไสว ว่า พลังกวาดทองหนังสือ ออกจากเบาะหน้า

“ไม่เป็นไร พ่อพราหมณ์” ผมแค้นยิ้ม โยนกระเป๋าตามไปที่เบาะหลัง ก่อนมุดหัวเข้าไปหย่อนกายลงข้างคนขับ ปรับเบาะเอนลงนอนตากแอร์

“เฮ้อ! เย็น ๆ เหนื่อยไปแล้วค่อยไป รอในรถนี้แหละ ไปจ่ายค่าน้ำค่าไฟก่อน” เพื่อนพราหมณ์ของผมเปิดประตูรถ แล้วรีบจ้ำอ้าวข้ามถนนไปยังร้านเซเว่นอีเลฟเว่น ที่ห่างออกไปราวห้าสิบลเมตร

ผมนอนหลับตา หายใจเข้าออกยาว ๆ ด้วยความอ่อนแรง เออ...โลกมันร้อนขึ้นจริง ๆ

ดร.ไสว เขาเป็นเพื่อนสมัยเรียนปริญญาตรีด้วยกัน เขาโชควาสนาดีกว่าผม เรียนเก่ง รูปหล่อ เป็นครูบาอาจารย์ มีเมียสวยแถมค่อนข้างรวยเสียด้วย ลูกหญิงชายสองคนเรียนเก่ง นิสัยดี เรียกว่า สถานะครอบครัวจัดอยู่ในขั้นสมบูรณ์พูนสุข ผิดกับผมที่เป็นช่างภาพก็ก๊กก็อก เร่ร่อนเข้าออกบริษัทโฆษณานั่นนี่ไปเรื่อย ที่สุดก็ออกมาทำงานอิสระ แต่ก็ยังไม่เป็นได้เป็นพยาย ยังว่ายวนกับเหล่าเปียร์และเทียวเตรเฮธา ใช้ชีวิตเสเพลเหมือนเดิม ต่างกับ ดร.เพื่อนรัก ดูเขา สุขุมขึ้น เป็นคนน่าเลื่อมใสศรัทธา เรื่องธรรมะก็แตกฉาน เป็นหมอสูตตรหมอพราหมณ์ ในพิธีกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะยกเสาเอก ขึ้นบ้านใหม่ สะเดาะเคราะห์ สู่ขวัญแต่งงาน งานบวช หรือ งานมงคลอย่างอื่น แม้กระทั่งเป็นหมอดู เรียกว่าเป็นที่พึ่งของชุมชนได้สารพัด ภาพลักษณ์ ของเขาเป็นเช่นนี้ในสายตาคนทั่วไป แต่สำหรับเพื่อนผู้เคยหัวทกกันชีวิตมาด้วยกัน ผมรู้ว่าเขามีหมวกอยู่หลายใบ และหมวกใบต่าง ๆ ที่กล่าวมา ผมแน่ใจว่าเขาโยนมันออกจากกรงไปก่อนที่จะเจอหน้ากันแล้ว กับผม...เขาเป็นทั้งนักรัก นักดื่ม นักเที่ยวที่ไม่เคยขัดใจเพื่อน บางครั้งคนเลว ๆ อย่างผมก็ให้รู้สึกละอายที่จะเสนอหน้ามาเยี่ยมยามเขา เพราะมาที่ไรก็ได้แต่กอดคอชักชวน สะสมแต้มตุ๊กที่ร้าน ดั้นเดินสู่ขุมมรกตทุกทีไป

ครั้งล่าสุด เมื่อสามเดือนที่แล้ว ผมจากมาด้วยความรู้สึกผิดบาป หลังบังคับให้เพื่อนพาเที่ยวกินดื่ม ต่อบาบอบนวดแล้วจบลงที่รีสอร์ท เข้ามาผมขับรถของเขาพาเข้าบ้าน จอดรถได้คว่ากระเป๋าชิ้นมอเตอร์ไซค์รับจ้างมา บขส. โดยไม่ปลุกเพื่อน ปล่อยให้ทำหน้าที่ลูกเมีย แสนดีของเขารับภาระดูแลหยอดน้ำข้าวต้มต่อไป

งานนี้ ถ้าไม่ใช่เขาออกปากเอ่ยชวน และเกริ่นถึงที่มาที่ไป ก็คงอีกนานนับปีโน่นแหละ..”

“คนโตมันใช้มัย” ผมถามพ่อพราหมณ์ หลังดูเขาจัดเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ไว้เรียบร้อยแล้ว พอเสร็จจากอาหารค่ำ ทั้งแขกที่ดีและสามีที่รักของครอบครัวก็ออกมานั่งรับลมคุยกันเจียบ ๆ ที่โต๊ะหินอ่อนหน้าบ้าน

“ใช่ เพิ่งอายุสิบแปดเอง ใช้อี๊ดมันแต่งงานอายุเกือบสามสิบ” ดร.ไสวพูดถึงเพื่อนหญิงของเราสมัยเรียนด้วยกัน วันนี้อร่อนเป็นครูที่โรงเรียนบ้านเกิด ห่างตัวจังหวัดออกไปราวสิบกิโลเมตร และกำลังจะได้ลูกเขยฝรั่งอเมริกา โดยมีเพื่อนเป็นหมอสูตตรขวัญให้ในวันพรุ่งนี้

“มันโทรหาญ บอกชวนเป็นคนแรก หลังจากติดต่อพ่อพราหมณ์ได้ ที่จริงยังไม่ค่อยกล้าสู้หน้าเมียมึงเท่าไร แต่พอมึงโทรมาอีกที ความหน้าด้านมันก็เล่นคืนกลับ” ผมหลุดหัวเราะ

“งานแรกที่กลุ่มชวัญให้ฝรั่ง” เพื่อนรักยิ้มพร้อมหัวเราะที ๆ ในลำคอ สมัยเรียนด้วยกัน เขาเป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอน มีความจำเป็นเลิศ และฉายแววเป็นหมอสุนทรชวัญมาตั้งแต่ครั้งนั้นแล้ว

“ค่าครูค่าคายนางาม” ผมงระเซ้า รู้ว่าเพื่อน ดร.คงไม่คิดเรื่องนั้น ยังไงเสียลูกเขยเพื่อน มันก็เหมือนลูกเขยพวกเรา

“คายน คายน คายน คายน-ใครขายไขไก่ คิดถึง อ.ไพบูลย์นะ” เพื่อนรักของผมเบี่ยงไปอีกทาง ผมหัวเราะในปาก นึกเห็นภาพนั้นในอดีตทันควัน ในช่วงโมงภาษาศาสตร์ อ.ไพบูลย์ท่านมักยกตัวอย่างการออกเสียงการออกเสียงภาษาไทยของฝรั่งให้ฟังบ่อย ๆ

“ไอ้บ้า ! คายนี่หมายความว่าคายนครุวิชัย ! ว่าแต่ว่ามึงเตรียมบทลู่ชวัญเวอร์ชันเขยฝรั่งไว้แล้วใช่ไหม กูรู้แหละ” ผมจ้องหน้าอย่างรู้ทันกัน เรื่องดัดแปลงของเก่าที่มีมาแต่โบราณนี้หมอพราหมณ์สาวกนั้นนึก เข่าว่ามันไม่ผิด ปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัย สื่อสารกับคนรุ่นใหม่ให้เข้าใจเป็นใช้ได้ ส่วนคนรุ่นเก่าจะเป็นลม จะสาปแช่งเป็นอีกเรื่อง

“กุหนักใจอยู่นี้ เพราะเราเอกไทยนะ เตรียมไม่ทันทรอกบทสวดไทยปนอังกฤษนะ กะว่าจะเอาให้มันพอร่วมสมัยไปด้วยกันหน่อยก็แล้วกัน อยากรู้อะไรคงมีคนแปลให้มันฟังทรอกน่า”

“ยังไง ไอ้ที่ว่าร่วมสมัยนะ ลองชยบชช” ผมแหง

“เฮ้ย ! ไม่ได้ ๆ เสียของ เอาไว้พรั่งนี้ ไป ๆ นอนกัน ห้ามชวนไปก่อคดีวันนี้ ตื่นเช้าถึงบ้านไอ้ฮึดเดี่ยวตัวเอง เสร็จงานก่อน จะตามใจมึง” ดร.ไสวต์ดบท

“อืมมมม...พรั่งนี้ก็พรั่งนี้”

“ไอ้โฮ ! กาแพก่อนได้มัยพอพราหมณ์” ผมเบิกตาสำรวจกายเพื่อนรัก เขาอยู่ในชุดสีขาวสะอาดตา หนดเคราเมื่อวานไม่เหลือแล้ว ลูกปะคำห้อยคอดูขริ่มขลัง ออกท่าทางสำรวมตั้งแต่บัดนี้ที่เดียว ภาพที่ปรากฏเบื้องหน้า เล่นเอาผมต้องตั้งสติปรับอารมณ์ตาม

“กุญแจมา ไปเลยถ้านั้น เดี่ยวสาย” ผมยื่นมือไปรับกุญแจ นึกขัดใจ นี่มันเพ็งหกโมงเช้า ระยะเวลาแค่สิบโลเอง

“เอาก่อนก็ได้ กูก็เสียนเหมือนกัน” เขาส่งมะเหงกเดินทางสู่เป้าหมายอย่างแม่นยำ เพราะเหยื่อไม่ทันตั้งตัว

“เหี้ยพราหมณ์เฮ้ย ! แม่่ง ! เดี่ยวตั้งคอกขาด” ผมคว้าหมับเข้าที่สร้อยมหามงคล พลังหัวเราะร่วม มืออีกข้างยังคลำหัวบ่อย ๆ

“เฮ้ย ๆ ! เบา ๆ มันจะเสียนงาน ไอ้ฮึดเล่นมึงแน่” เพื่อนพราหมณ์ของผมโบกไม้โบกมือทำยอมน ผมปล่อยสร้อยปะคำหลุดจากมือ ปล่อยให้เจ้าของเดินไปชงกาแพ กลิ่นหอมกรุ่นของมันไชยเตะจุมุก

“เอ...วานนี้ว่าจะไรนะ...นางไอ่ลูกครึ่ง” ผมถามหลังซดกาแฟอีกแฉก

“มันสามปีมาแล้วละ...ที่พูดถกเถียงกันเมื่อวานก็เรื่องลูกสาวไอ่อี๊ดนี่แหละ ปีนั้นไม่ได้เป็นเทพินางไอ่ของอำเภอ เพราะเขาเลือกเอาสาวน้อยลูกครึ่งไทยเยอรมัน กรรมการคงบ้าจี้หรือห่อไปตามสมัยนิยม บ้างก็ว่าลูกมันสวยแต่นิสัยไม่ดี ชอบเที่ยวเตร่ตามสถานบันเทิง ไอ่อี๊ดมันคงผิดหวังมาก พอดีกับเพื่อนครูที่โรงเรียน มันทำธุรกิจหาผ้าฝรั่งทางอินเทอร์เน็ต มันจึงได้ขายฝรั่งสมใจ และไม่มานคงได้หลานฝรั่งลูกครึ่งไว้ประกวดนางสาวไทย หรือไม่ก็เป็นดาราดาราไปโน่น มันหวังเช่นนั้นล่ะกว่า”

“ไอ่อี๊ดเวอร์...สมัยเรียนด้วยกัน แม่่ง มันก็ดีสุดๆ ๆ ทะเยอทะยาน ปากดีไม่มีใครเทียบ แล้วตัวมันล่ะ เป็นใคร” ผมซัก

“ผอ. โรงเรียน เป็นพ่อหม้ายมาก่อน ลูกติดตัวมาคนหนึ่ง ไก่ไล่เกษียณแล้วมั้ง คงสักสองสามปี ไม่มีบทบาททำอะไรหรอก ในครอบครัวไอ่อี๊ดจัดการทั้งหมด”

“อือ...ไปรีบไป กูชักเริ่มตื่นตื่นกับการเก็บเกี่ยวความทรงจำในวันนี้มากกว่า” ผมรวบรัด ดร.ไสว เดินไปฉวยกระเป๋าที่ขนาดกะทัดรัด ผมอดแซวไม่ได้ว่า พร่าหมณ์ทำไมไม่ใช้ย่าม เขาบอกอย่างกวนตีนว่าเป็นพร่าหมณ์อินเตอร์

...ชั้นหมากมาแล้ว...ชั้นหมากมาแล้วมาแล้วน้องแก้วรับด้วย วันนี้คนสวยแต่งชุดอะไร...

เสียงเพลงอันเป็นสัญลักษณ์ในพิธีแต่งงาน ดังแหวกอากาศมาแต่ไกล ผมเลี้ยวรถเข้าจอดใต้ต้นมะม่วง ในสวนข้างบ้านของเจ้าภาพที่เพิ่งถ่างเบิกพื้นที่เสียจนเตียนโล่ง อี๊ดกุกกุกจอมารับด้วยตนเองตามที่สื่อสารกับเพื่อนพร่าหมณ์ระหว่างเดินทาง เจ้าภาพพาเราเดินผ่าแขกหรือ ผ่านโต๊ะจีนที่ลานหน้าบ้านขึ้นมายังห้องโถงตรงทำพิธี เครื่องพิธีกรรม พานบายศรีหมากพลู กล้วยอ้อย ฝ่ายผูกแขน และอีกสารพัด ถูกจัดแจงไว้เรียบร้อย ขณะข้างล่างกำลังลับสนจอบแจ สาละวนอยู่กับการเตรียมกันประตุงเงินประตุงทองจัดคนล้างเท้าเจ้าบ่าวขึ้นเรือน

“เจ็ดโมง เก้านาที่นะ เริ่มพิธี เสร็จแล้วเลี้ยงอาหารเข้าแขก” เสียงทุ้มทุ้มของพร่าหมณ์บอกกับเจ้าภาพ ผมสังเกตท่าทางเพื่อน สงสัยวิญญาณพร่าหมณ์ของจริงจากประเทศอินเดียเดินทางมาเข้าสิงทันเวลา

“หกโมงครึ่งแล้ว เดี่ยวโทรนัดหมายกับฝ่ายโน้นก่อน ตั้งชบวนอยู่ที่บ้านป่า” สีหน้าท่าทางเพื่อนสาวของเราดูไม่ออกว่าเป็นสุขหรือไม่ ดูเอนไปในทางวุ่น ๆ ตะโกนบอกให้หลานสาวเข้าไปดูเจ้าสาวที่กำลังแต่งตัวอยู่ในห้อง เพื่อนพร่าหมณ์ของผมได้รับอนุญาตเข้าไปเก็บตัวในอีกห้องหนึ่ง

“ตามสบาย อยู่รอดปลอดภัยดีอ้อ! กูออกไปเก็บบรรยากาศข้างนอกล่ะ” ผมกระซิบข้างหู แล้วเดินออกมาทักเจ้าภาพเจ้าเพื่อน

“งานโครงการมัน สงสัยมึงคงถูกไอ้ฮึดใช้เช่นเดียวกับกูเสียแล้วล่ะ” หมอสูตรตีกรีต็อกเตอร์อิม

“เพื่อนเราคงทยอยกันมา...เฮ้อ ๆ...ใช้ฝีมือถ่ายภาพให้เป็นประโยชน์ล่ะ ช่วยหน่อยเพื่อน ที่จริงจ้างเขามาแล้วละ แต่เห็นมึงล่องตี เอาเลยนะ ถือว่างานตัวเอง ตามสะดวก” ฮึดบอกถึงสังการ อิมลวก ๆ แล้วผละไปทางอื่น

...บอกกับพี่เถิดนวนน้อง ประตุเงินประตุทองน้องอยู่ทางไหน จะได้จ่ายเพื่อเบิกทางเข้าไปหานวนนางแม่ผิวสีใช่...

ผมเดินออกมาตรงถนนหน้าบ้าน มองไปยังชบวนชั้นหมากลูกผสมที่กำลังเคลื่อนตัวเข้ามา ก่อนเร่งสาวเท้าเข้าไปร่วมชบวน ช่วยเจ้าภาพเก็บบรรยากาศและสังเกตการณ์ไปในตัว

หัวชบวนชั้นหมาก แลเห็นเจ้าบ่าวร่างสูงโย่งดูโดดเด่นพร้อมกับเพื่อนร่วมชาติอีกสามคน มีผู้ใหญ่บ้านและเมียทำหน้าที่เฒ่าแก่ เดินประกบมากับกลุ่มผู้สูงอายุ เอาไว้โต้ตอบทักทายกับญาติผู้ใหญ่ฝ่ายเจ้าสาวตามประเพณี นอกนั้นก็เป็นการจัดตั้ง มีมโหรีปี่กลองและกลุ่มซี้เมาปิดท้าย เหล้า ไวน์หลากหลายยี่ห้อ ถือเป็นลาภปากของนักดื่มที่บ้าน เป็นวาระสุดพิเศษที่ทุกคนก็ไมรู้เหมือนกันว่าจะมีอีกไหม...เมื่อไร...

เจ้าบ่าวและเพื่อนหัวแดงทั้งสาม ถูกจับแต่งองค์ ทรงเครื่องในชุดใจกระเบนสีม่วง เสื้อขาวดูสดใสกระจ่างตาดี ดูท่าทางสนุกครื้นเครงเสียมากกว่าสำรวม มีเพื่อนชาวไทยคอยเป็นล่ามแปลให้เดินประกบข้าง ๆ โดยเฉพาะเวลาใครซักถามหรือสั่งให้ทำ บางทีก็พากันออกไม้ออกมือตามเสียงเร้าของดนตรี หลายคนออกอาการฮึดฮัด หลายคนอิม หลายคนคงรู้สึกเช่นเดียวกับผม...หยวน ๆ กันไป...

ผมเก็บภาพไปพลางอิมพลาง พอมาถึงด้านประตุเงินประตุทอง มีการกักด่านหยอกล้อเล่นกันตามประเพณี เรียกค่าบัตรผ่านประตุ ต่อรองกันจนตกลงยินยอม ฝ่ายฝรั่งก็ดูเก้ ๆ กัง ๆ เฮ้อ ๆ ดูอาการซักถาม ขึ้นเสียงเหมือนถกเถียงเอาจริงเอาจัง ที่สุดก็ตอบตกลง ส่วนไอ้คนแปลก็คงไม่สันทัด แต่ก็ล่อมแก้มไปได้ แน่นอนว่า เงินค่าด่านวันนี้ไม่ใช่สกุลไทย เฒ่าแก่ถือวิสาสะล้วงควานเอาจากกระเป๋าเจ้าบ่าวนั่นเอง

เด็กสองคนที่รอล้างเท้าเจ้าบ่าวก็เหมือนถูกหวยเลยละ เท้าทั้งสี่คู่ รับเงินคู่ละพันที่เดียว คราวนี้เป็นแบงก์สีหม่น

พอขึ้นมาบนเรือน กลุ่มขบวนเจ้าป่าวถูกจัดให้นั่งรออยู่มุมหนึ่ง ผมอดขำความ
 หลักรหัสของการนั่งพับเพียบของฝรั่งตัวโต ๆ ไม่ได้ แต่รู้สึกพวกเขาจะปรับตัวได้ดี อดทนและอมยิ้ม
 อยู่ตลอดเวลา

ไม่นานจนทราบมานการนั่งของเจ้าป่าวเกินไปนัก พ่อเพื่อนพราหมณ์ของผมก็เดิน
 ออกมานั่งพานบายศรีก่อนใครอื่น สีหน้าเขาราบเรียบ เครื่องขีมน่าศรัทธา มองมายังผมเหมือน
 เห็นสาวก ผิดกับก่อนหน้านั้นนัก ผู้เฒ่าผู้แก่ช่วยกันจัดแจงที่นั่งของของเจ้าป่าว พลังร้องเรียก
 เจ้าสาวและเพื่อนปรากฏตัวให้ยลโฉมเสียที ลักครู่...เจ้าสาวก็นวดนวดออกมาด้วยชุดไทย
 สีงาช้าง เพื่อนเจ้าสาวสองคนก็แต่งตัวสวยลดหลั่นลงมา ทั้งหมดเข้าไปนั่งในพิธีข้าง ๆ
 พ่อพราหมณ์...หญิงชายชวยชวา..”

ได้มงคลฤกษ์...พราหมณ์ก็จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย กลิ่นควันธูปลอยอบอวล
 ชับบรรยากาศให้น่าศรัทธาเลื่อมใสมากยิ่งขึ้น ญาติฝ่ายเจ้าป่าวเจ้าสาวแยกกันนั่งคนละปาก
 ด้านหลังและกระจายโอบล้อมเข้าเป็นวง ถัดจากนั้นก็แขกเหรื่อนั่งต่อกันไปจนเต็มห้องโถง แดม
 มีคนชายลือตเตอรืสะพายแพงกระดานมานั่งปะปนด้วยสองสามราย

หมอพราหมณ์เริ่มนำเข้าสู่พิธีการ หลังสวดบูชาพระรัตนตรัยแล้วก็ผูกโยงด้วย
 สายสิญจน์จากพานบายศรีที่ตกแต่งอย่างสวยงาม ทอดยาวไปยังมือของคู่บ่าวสาว เพื่อนร่วม
 พิธี เวียนวนมาจนก่อนด้ายสายสิญจน์มาบรรจบที่มือหมอสวด เพื่อนพราหมณ์ของเขาบรรจง
 ม้วนด้ายมงคลนั้นบรรจุเข้าไว้ในพาน ผมสังเกตเห็นว่า เขาชำเลื่องไปทางเจ้าป่าวและเพื่อนต่างชาติ
 ด้วยความกังวลกับทำนองพับเพียบอยู่ไม่น้อย แอบเห็นเขาเหล่ตามาที่ผมพร้อมส่งอมยิ้มอ่อน ๆ
 หลับตาลง ค่อย ๆ เปล่งวจีเริ่มโอมอ่านคำบายศรี

“ศรี ๆ สิทธิพระพร บวรอันวิเศษ อะติเรกกะเตโช ไชยะตุระวัง ไชยะมังคะลัง ตะโต
 โลกัง สุขัง พะลัง อะวะหา วิวะโหไชยะมหามงคล...ศรี ๆ มื่อนี้แมนมือดี วันดีถือมุตโซค โตกใบนี้
 แมนโตกไม้จันทร์ ชันใบนี้แมนชันไม้แก้ว...”

เจ้าป่าวและเพื่อนเริ่มเหงื่อไหลไคลย้อย พยายามฝืนกลั้นทำนองให้คงเดิม มีการขยับ
 เปลี่ยนขาหลายครั้ง ล่ามคอยกระซิบให้อดทน ทำนองหลอกว่าใกล้เสร็จพิธีแล้ว...”

“บัดนี้ ช้อยจักเชิญเอาขวัญผัวเมียเจ้านี้ให้มาเทียมเนื้อ มาอยู่เฮื้อในคิง ช้อยจักเชิญ
 เอาขวัญนางงามให้เข้ามาเทียมคู่ ทั้งขวัญเจ้าผู้เป็นผัว มาเยื้อขวัญเฮื้อ...”

เสียงเรียกขวัญต่อท้ายพราหมณ์ดังขึ้นแข็งแ่งพร้อมกันก็ก้องห้องโถง เล่นเอาฝรั่ง
 ถึงกับสะดุ้ง หันซ้ายแลขวา พี่เลี้ยงและล่ามที่อยู่ข้าง ๆ คอยกระซิบบอก พลังจับเหงื่อให้
 ทำทางตกใจประหลาดใจปรากฏบนใบหน้าอบเหงื่อขึ้น

“...ขวัญเจ้าไปซอกใช้เก็บดอกมาลา ก็ให้มาสามีอนี่วันนี้...ขวัญเจ้าไปอยู่คลองถม ไปซื้อนมอยู่เซเว่น ไปหลงเดินอยู่ในฝับ กะให้เฮอริ อัพ กลับมาสามีอนี่วันนี้ ขวัญเจ้าไปเดินขบวน ขวัญเจ้าชวนกันกินพิซซา ตำปาดำข้าวแช่บเวอร์หรือเอ็มเค หลงเกเรผิดคองผิดฮิต ผิดจารีต ประเพณี หลงบีกชีและโลดส์ หลงจัดหนักจัดเบา ซ้อยจ๊กเชิญขวัญเจ้าพร้อมพริ้วทั้งสอง มาเป็น คู่ครองกันสามีอนี่วันนี้ มาเย้อขวัญเฮีย...”

ลูกคู่พริ้วขึ้นขานรับกันอย่างพริ้วพร้อม เพื่อนเจ้าบ่าวในพิธีพาขวัญคนหนึ่งนึกสนุก เปล่งเสียงเลียนแบบบ้าง ล่ามได้ตบสี่ข้างบอกพร้อมยกนิ้วชี้ขึ้นจูปาก เรียกเสียงหัวเราะครืนใหญ่ ...บอกแล้วไง...งานนี้...หยวน ๆ...

เพื่อนพราหมณ์ของผมทำหน้าที่สวดไปเรื่อย ดันไปเรื่อย จนถึงฉากสำคัญอีกตอน...

“มื่อนี้แมนมื่อดี วันนี้แมนมื่อเฮ้า ผู้เฒ่าเกิดเป็นสาวกะว่าแมนมื่อนี้ ซ้อยท่านได้แทน เฮือนกะว่าแมนมื่อนี้ นอนหลับได้เงินหมื่นกะว่าแมนมื่อนี้ นอนตื่นได้เงินแสน แบนมื่อไปได้ดอลลาร์ ขาท้าวกายขานางกะว่าแมนมื่อนี้...”

“เดี๋ยวก่อน ๆ ยังไม่ก่ายเลย” เสียงใครคนหนึ่งซัดจังหวะขึ้น เป็นผลให้ ดร.เพื่อนผม ต้องเบรคชั่วคราว...ล่ามออกไปไหนไม่รู้ สงสัยลุกไปห้องน้ำ...พ่อพราหมณ์หันไปมองหน้า เจ้าบ่าวแล้วกระซิบบอกไมค์

“เซอร์...พุดยัวร์เลจออนเซอร์เลจพลีส์” ฝรั่งเศสเหวี่ยงท่อมใบหน้า ทำอะไรไม่ถูก สุดท้ายไม่พ้นพ่อพราหมณ์ต้องจับเข้าขึ้นเกยให้..

“โอเค ๆ โอ อันเคอร์สแตน” เจ้าบ่าวพยักหน้าแบบผินทน เอียงคอไปทางเจ้าสาวที่ เอาแต่อมยิ้มกลั่นหัวเราะ

บทสวดจากปากเพื่อนพราหมณ์ของผม ดำเนินไปอย่างทุลักทุเล หลายช่วงตอนที่ ต้องหยุดลง เพื่อให้เจ้าบ่าวและเพื่อนเปลี่ยนอิริยาบถ ซึ่งก็เป็นทีที่เข้าใจโดยอนุโลมหรือหยวน ๆ นั้นแล

ที่เรียกเสียงหัวเราะได้มากที่สุด เห็นจะเป็นตอนเสร็จพิธีแล้ว มีการผูกข้อต่อแขน และป้อนไข่ต้มที่อยู่ในพานบายศรี เจ้าบ่าวถึงกับตาเหลือกตาค้าง คนเฒ่าคนแก่ก็เหลือเกิน บังคับให้กลืนลงคอไป ห้ามคายเพราะมันเป็น “ไข่คาย” ล่ามต้องรีบส่งน้ำให้กระเดือกตามลงไป พร้อมป้อนเค้กแก้วคาวและน้ำอึกรอบ ช่วงนี้ผมสังเกตเห็นอาการท้อแท้เริ่มปรากฏบนใบหน้าแดง ๆ นั้น คงคิดแล้วว่า ไอ้การได้เมียคนไทยนี่มันไม่ง่ายเอาเสียเลย...

บรรยากาศค่อยลดความตึงเครียดลง เมื่อถึงพิธีส่งบ่าวสาวเข้าหอ...บนเตียงสี่ศรีม โรอยด้วยกสิบกุหลาบ คนเชียร์ให้อุ้มเจ้าสาว้วยสิบบาดขึ้นเตียงแล้วหอมแก้ม คราวนี้เจ้าบ่าว แสดงได้สมบทบาทไม่เคยอะเขิน เจ้าสาวไม่นอยหน้า แต่ดูเหมือนจะใส่จริตจนเกินงามไปหน่อย

เฮ้อ...! ทุกอย่างจบลงด้วยประการฉะนี้ แม่ยายอึดคงรออีกนานกว่าจะได้หลาน ลูกครึ่ง ขึ้นเวทีประกวดนางไอ่ แก่แค้นให้แม่ของมัน..

“สุดยอดวะเพื่อนไอ้พราหมณ์ยุคโลกาภิวัตน์ มา ๆ ชนแก้ว ๆ” ผมเปิดฉากชวนพระเอกตัวจริงของงานวันนี้กระดกไวน์ที่เขยฝรั่งของเราฝากมาเป็นของขวัญ นอกนั้นยังไม่ “แบล็ค” แทนเหล่าชาว ที่ถือเป็น “เหล่าคาย” ตามพิธีกรรมแบบโบราณสำรองไว้ในรถ เพื่อนพราหมณ์เปรยว่า ไอ้ไอ้ดปรีทว่า เพื่อให้สมศักดิ์ศรีเขยฝรั่ง ใช้เหล้านอกแทนได้ไหม เขาตอบตกลงทันทีแบบไม่ต้องคิด เพราะหลังเสร็จพิธีแล้ว “เหล่าคาย” ที่ว่าต้องตกเป็นกรรมสิทธิ์ของพ่อหมอตตามชนบ...

“เดี่ยวแตรมลมตก ไวน์เหล้านี้หมด ต่อด้วยเหล่าคายฝรั่ง” เพื่อนพูดล้อ มวลกับแก้มช่างเข้ากันดีแท้...ฮอตดอก แซนวิช ส้มวัว...

“คิดได้ไงวะไอ้พราหมณ์ ทั้งเซเว่น คลองถม บิ๊กซี โลตัส” ผมยิ้มพลางสายหน้า

“ผสมปนเปกันได้กลมกลืนอยู่นา...เอาตัวรอดได้ละงานนี้ กูถามคนเฒ่าคนแก่แล้วมันไม่ผิดอะไร หยวน ๆ ไป” ดร.พราหมณ์หัวเราะร่วน

“คล่องจงกันดี งานหน้ากว่ามี รถไฟฟ้า สะพานลอย แอร์พืดลิ่งค์ ชัวร์ ฮ่า ๆ” ผมคลั่งแก้วไปมา หลับตาลงก็เห็นแต่หน้าเขยฝรั่งตาเหลือกตาค้างตอนโดนบ้อนไซ่ สำลักสำรอกออกมาแต่ก็ยังโดนยัดเข้าไปใหม่เป็นที่น่าสงสาร

“คาย คาย คาย คาย” ผมยิ้ม พลังกระดิกแก้วสลับซ้ายขวา เข้าจังหวะ

“ใคร ชาย ไซ่ ไก่อ” ดร.ไสว ตอบรับ

“เฉียด...นาที่นี้ต้องปรับตามยุคสมัย...ใคร คาย ไซ่ ไก่อ ไร่ !”

โดยไม่ได้นัด...เราระเบิดเสียงหัวเราะขึ้นพร้อมกัน ผลัดกันชวนชนแก้วเวียน ๆ ววน ๆ จนไวน์หมดขวด และอีกขวด ๆ จึงพากันออกจากร้านสุกี้ เพื่อนพราหมณ์ เจ้าภาพของผมคลีซองค่าทำขวัญบ่าวสาวครั้งนี้ออกมา

“เขาใส่ซองมาให้สีพัน พร้อมผ้าห่มฝรั่งอีกผืน จ่ายเมื่อกี้ไปแค่หกร้อย ยังเหลือ ๆ เพื่อน ราตรีนี้ยาวไกล ไป ๆ เรา ไปที่ชอบ ๆ”

“ไปนวด” ผมชี้ช่อง

“นั่นแล...กูคั่นคายนื้อตัวเต็มที” เพื่อนรักผมแก้งเกาแขนไปมา

“เปรต...วันนี้วนเวียนแม่งกับเรื่อง ‘คาย’ นี้แหละ” ผมสตาร์ทรถ พร้อมหันไปล้อเพื่อน “คาย คาย”

“กูก็คาย มึงก็คาย” หน้าพ่อพราหมณ์แดงเป็นกวนอู ออกปากสั่งการ “ไป ๆ อาบน้ำ นวด...หลับ ตื่น ออกมากระเป่าเบาแล้วก็...”

“กินเหล้าคายกับส้มวัว” ผมต่อทันที

“คาย คาย คาย คาย และก็ คาย ฮีว...!”

เจ้าภาพวันนี้ทิ้งท้ายพร้อมหัวเราะลั่นแทรกเสียงคำรามของเครื่องยนต์

เขาไปกันหมดแล้ว

กระบวนการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้น “เขาไปกันหมดแล้ว” ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ลำดับชั้น คือ 1) ข้อมูลการสร้างสรรค เป็นการรวบรวมข้อมูลเพื่อเตรียมการสร้างสรรค และ 2) ตัวบทที่สร้างสรรค นำเสนอ ดังนี้

1. **ข้อมูลการสร้างสรรค** ผู้วิจัยได้วางแผนสร้างสรรคเรื่องสั้น “เขาไปกันหมดแล้ว” โดยกำหนดอัตลักษณ์ทั้ง 9 ด้าน สรุปย่อแต่ละด้านได้ดังนี้

- 1.1 ด้านแรงบันดาลใจเกิดแรงบันดาลใจจากการสังเกตบริบทชีวิต
- 1.2 ด้านการตั้งชื่อเรื่องได้จากแก่นของเรื่อง
- 1.3 ด้านการสร้างแก่นเรื่องเป็นแก่นเรื่องที่มุ่งแสดงพฤติกรรม
- 1.4 ด้านการสร้างโครงเรื่องโครงเรื่องแสดงถึงความขัดแย้งทาง วัฒนธรรม
- 1.5 ด้านการสร้างตัวละครตัวละครมีพฤติกรรมในทางดี
- 1.6 ด้านการสร้างฉาก บรรยากาศใช้นิทานที่เป็นวิถีชีวิต
- 1.7 ด้านการสร้างกลวิธีการนำเสนอใช้วิธีการนำเสนอหรือมุมมองการเล่าเรื่องผ่านสายตาดูตัวละครรอง
- 1.8 ด้านการดำเนินเรื่อง ใช้วิธีการดำเนินเรื่องตามลำดับเวลา
- 1.9 ด้านการส่งผลกระทบต่อผลกระทบในด้านสังคม วัฒนธรรม

จากประเด็นที่นำเสนอกระบวนการสร้างสรรค์เรื่องสั้น “เขาไปกันหมดแล้ว” ดังกล่าว สามารถนำมาแจกแจงรายละเอียดในรูปแบบตาราง ได้ดังนี้

ตาราง 30 กรอบข้อมูลอัตลักษณ์การสร้างสรรคเรื่องสั้น เขาไปกันหมดแล้ว

อัตลักษณ์	รายละเอียดข้อมูล
แรงบันดาลใจ	แรงบันดาลใจของเรื่องนี้เกิดจากการสังเกตเกี่ยวกับวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของนักศึกษาในปัจจุบันที่หลงไปกับความเจริญทางวัตถุ ทอดทิ้งวัฒนธรรมรากเหง้าของบรรพบุรุษรวมทั้งการเฝ้ามองวัฒนธรรมองค์กรการทำงานในระบบราชการที่มีข้อบกพร่องอยู่มาก

ตาราง 30 (ต่อ)

อัตลักษณ์	รายละเอียดข้อมูล
การสร้างเนื้อเรื่อง	การตั้งชื่อ “เขาไปกันหมดแล้ว” มาจากแก่นเรื่องที่น่าเสนอการดำเนินชีวิตของตัวละครแบบดั้งเดิม ไม่ทันสมัย และมีคุณธรรมจริยธรรม มีความรักในวัฒนธรรมรากเหง้า ขณะที่คนส่วนใหญ่มองว่าเป็นความเชย ล้าสมัย และมีความรู้สึกไม่เป็นมิตร จนเกิดปัญหาการอยู่ร่วมกัน เพราะคนอื่น “เขาไปกันหมดแล้ว”
การสร้างแก่นเรื่อง	เรื่องสั้นเรื่องนี้ นำเสนอแก่นเรื่องโดยยึดพฤติกรรมของตัวละครที่พยายามรักษาวิถีการดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิมไว้อย่างสุดความสามารถ แม้จะต้องต่อสู้และเผชิญกับปัญหาความเปลี่ยนแปลงภายนอกก็ตาม
การสร้างโครงเรื่อง	เป็นเรื่องราวของการยืนหยัดใช้ชีวิตแบบดั้งเดิมที่ดูเหมือนจะเป็น “ปฏิกิริยา” กับวิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่ที่หลงมัวเมาไปกับความเจริญทางวัตถุ วัฒนธรรมใหม่ที่คนไม่เน้นคุณค่าทางจิตใจเหมือนเดิม แม้กระทั่งวัฒนธรรมองค์กร การทำงานก็เกิดปัญหาขึ้นมากมาย จึงดูเหมือนว่าคนที่มีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม อันถูกต้องชอบธรรม กลับเป็นฝ่ายโดดเดี่ยว มีชีวิตอย่างยากลำบาก
การสร้างตัวละคร	ตัวละครเอกของเรื่องนี้เป็นนักศึกษาสาวที่เข้ามาเรียนต่อในเมือง แต่วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของเธอ ยังคงสืบทอดขนบดั้งเดิมอย่างเหนียวแน่น แม้จะดูเหมือนล้าสมัย ไม่มีเพื่อนมากนัก แต่เธอก็มีความสุข ความคิดดีใฝ่ดีที่ดูคล้ายเป็นกบฏกับยุคสมัยของเธอยังมีอาจารย์อีกคนที่เป็นกำลังใจและเข้าใจ เพราะทั้งคู่มีวิถีชีวิตที่คล้ายกัน
การสร้างฉากบรรยายภาค	ฉากในเรื่องนี้เป็นการสร้างเหตุการณ์ขึ้นทั้งในเมืองและชนบท แต่ทั้งสองสถานที่ที่ตัวละครยังคงใช้ชีวิตแบบเดิม สะท้อนให้เห็นว่าสิ่งแวดล้อมไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมแต่อย่างใด

เขาไปกันหมดแล้ว

ลูกสาวชานา...วันอาทิตย์...

ตะวันยอแสงโรยอ่อนทาบฟ้า ถนนริมคลองภายในมหาวิทยาลัยดูเงียบเชียบ ได้ยินแต่เสียงลมแผ่วกระซิบใบไม้ บรรยากาศหลังหอยออกมักเป็นเช่นนี้ทุกที่หรือเปล่า เขาเองไม่แน่ใจนัก ไกลออกไปฟากคลองอีกฝั่ง กลุ่มคนงานก่อสร้างกำลังไต่บันไดไม้ไผ่ข้างผนังตึกลงมา ส่วนใหญ่เป็นแรงงานพม่า ทุกวันนี้แรงงานต่างด้าวเข้ามามาก กระจายไปทั่วประเทศ คนเวียดนามหรือลาวมักทำงานตามร้านอาหารหรือในตลาดสด สำหรับคนไทยเจ้าถิ่นถือว่าเป็นงานที่ไร้เกียรติ ต้องโน่น...เดินทางเข้าเมืองใหญ่ ตอกบัตรหน้าบริษัท มีรถรับส่ง หรือไม่กี่ทำงานในห้าง งานคนรับใช้ในบ้านไม่ทำกันแล้วเช่นกัน

เย็นวันอาทิตย์ หอพักนักศึกษาสามหลัง ซ่างตึกที่กำลังก่อสร้างใหม่นั้นยังเงียบเหงา หลายคนอาจอ่อนล้าจากการเดินทางแล้วเก็บตัวพักผ่อนในห้อง บางคนอาจยังไม่ถึงส่วนหนึ่งอาจไปทำธุระข้างนอก ซึ่งธุระที่ว่าก็คงหลากหลายต่างผู้ต่างคน และบางส่วนก็คงใช้ชีวิตตามผลการออกสลากวันนี้เช่นกัน

เดินออกจากห้องทำงานมาร่วมลิบนาที่ กระจ่างใส่งานของลูกศิษย์ที่หิวกลับมาด้วยเหมือนน้ำหนักเพิ่มขึ้นทุกก้าวย่าง เขาคิดแล้วก็ซ่า ๆ มันจะเป็นไปได้อย่างไร วารวัยที่รุ่งโรยกระมังที่ทำให้รู้สึกเช่นนี้ หรือว่าพักนี้ไม่ค่อยได้ออกกำลังกายก็มีส่วน

สาวทำอีกไม่นานก็ถึงบ้านพักเก่า ๆ โทรม ๆ เหนือเริ่มซึมแผ่นหลังและใบหน้า เขาหายใจหอบ เหงียงกระจ่างปากบันไดเอาไว้แล้วเดินกลับออกมา หวังว่าร้านปะยางหน้ามหาวิทยาลัยคงยังไม่ปิด จักรยานคู่ชีพของเขาได้รับการรักษาอยู่ที่นั่น

ฟ้าสลัวลงรวดเร็ว เมฆครึ้มทึมเทา ลมพัดใบไม้ร่วงพร้อมกับเสียงครางครืนเบื่องบน เป็นสัญญาณว่าคืนนี้ฟ้าฝนคงตกลงมาเสียที หลังทิ้งช่วงมาเกือบครึ่งเดือน แต่ไม่แน่หรอกนะ...อะไร ๆ มันไม่แน่นอนอนทั้งนั้น

พอทอดเท้ามาถึงหัวโค้งตรงสะพานข้ามคลอง ขณะเขาก็มก้าวรูด ๆ ไปตามทาง เสียงอันคุ้นเคยก็ลอยแทรกความเงียบเข้ามา

“อาจารย์คะ ไปไหนคะ”

“เขาหยุด หันมองตาม ยิ้มให้กับสาวน้อยที่ยืนอยู่กลางสะพาน หล่อนกำลังเดินกลับออกมา ซ่างหลังสะพานเป้ สองมือหิ้วของพะรุงพะรัง

“ครูจะรีบไปเอาจักรยาน เดี่ยวร้านปิด” เขาตะโกนกลับ พลังหยุดรถลูกศิษย์ที่เร่งเท้ามาหา

“กลับบ้านมาเหรอสายพิณ” เขาถาม ขณะอีกฝ่ายหยุดเท้าตรงหน้า ยกไหล่ข้างหนึ่งขึ้นเซ็ดเหงื่อที่แก้ม

“คะ อาจารย์ ไปดำเนินาช่วยแม่ เอาข้าวสารและอาหารมาจากบ้านด้วยคะ เดี่ยวหนู จะแบ่งให้อาจารย์”

ยังไม่ทันเอ่ยตอบ สาวน้อยก็วางสัมภาระลง ถังใหญ่เป็นข้าวสาร ค่ะเนว่าคงหนักไม่ ต่ำกว่าห้ากิโล อีกสองถุงเป็นอาหารพื้นบ้านทั้งแห้งและสด หล่อนซ่อนสายตาขึ้นมองเขา ยิ้ม เป็นอันหนึ่งอันสว่างวาบท่ามกลางความมืดโรยตัว

“ห้ามปฏิเสธนะคะอาจารย์ นี่ฝีมือแม่และหนู ไม่อ่อยก็ไม่ต้องอ่อยคะ”

เขาอ่อยตัวลงนั่งข้าง ๆ มองดูท่าทางอันคล่องแคล่วของลูกศิษย์สาวชาวนาที่กำลัง แบ่งอาหารจากหมู่บ้านให้

“อาจารย์นั่งข้าวเหนียวไหมคะ ถ้าไม่มีหนูจะแบ่งให้ มันอยู่ในเป้ แต่คงเย็นสนิท ไปแล้ว” หล่อน หัวเราะเสียงใส

สถานการณ์บีบบังคับเขาอย่างเสร็จสรรพ เด็กสาวแบ่งหมกหน่อไม้ หมกปลานา และปลาแห้งส่วนหนึ่งให้ เขาไม่มีอะไรตอบแทนลูกศิษย์นอกจากรอยยิ้ม ยิ้มอย่างภูมิใจ และ คำขอใจด้วยน้ำเสียงอันอ่อนโยนที่สุด

ฝนไม่แรงอย่างที่คิด แต่ก็ยังดี อากาศกำลังเย็นสบาย ระบายฝนบางเบาตั้งมา คล้ายปลอบประโลมให้คลายความเหนื่อยล้าลงได้บ้าง

อาหารค้ำมีอันนี้ ออ่อยถูกปากที่สุดในรอบหลายเดือน ขณะลิ้มรสฝีมือบ้าน ๆ จาก ข้อมูลที่ได้พูดคุยกันบ้างบางเวลา ทำให้เขาอดหลับตาจินตนาการไปถึงวิถีชีวิตของลูกศิษย์สาว คนนี้ไม่ได้

สายพินเรียนปีที่สามแล้ว เป็นลูกศิษย์ในสาขาวิชาของเขาโดยตรง เขาจำได้ว่า หลังสอบผ่านและรายงานตัว ทั้งพ่อแม่และตัวลูกสาวเอง เดินมาแสดงเจตนาเข้าพักในหอใน ต่างจากคนอื่น ๆ ที่ส่วนใหญ่พยายามหาเหตุผลเพื่อออกไปอยู่ข้างนอก เพื่อออกไปใช้ชีวิต อิสระเสรี เทียบเตรเฮฮาตามประสาวัยรุ่นทั่วไป ถึงจะมีระเบียบให้นักศึกษาชั้นปีที่หนึ่งต้องพัก หอในก็เถอะ แต่สายพินไม่ใช่ หล่อนนั่งรถโดยสารกลับบ้านทุกสัปดาห์ กลับไปช่วยงานพ่อแม่ หอบการบ้านไปทำ และมาพร้อมกับข้าวของอาหารการกินจากบ้านเช่นนี้ประจำ

เขาคิดถึงเหตุการณ์ตอนค่ำแล้วก็อมยิ้ม สายพินหน้าตาสวยคมคาย แต่ความสวย ไม่ได้ฉาบทาด้วยเครื่องสำอางใด ๆ ด้วยนิสัยเรียบร้อย ขยันขันแข็ง ประหยัดอดออม ไม่มี เครื่องใช้ราคาแพง ๆ ราวเรียงอยู่ในโลกย้อนยุค ไม่อิจฉาริษยาใคร ยิ่งทำให้เด็กสาวสวยงามมี คุณค่ามากยิ่งขึ้น

เขาขึ้นตรงระเบียบบ้านพัก ทอดสายตาฝ่าม่านฝนข้ามคลองไปยังหอพักนักศึกษา ดวงไฟระเบียงห้องหลายห้องยังส่องสว่างอยู่

และ...เสื้อลายแดงขาวตัวนั้นเขาจำได้..

สายพิน-ลูกสาวคนดีของชาวนา กำลังสลัดผ้าขึ้นแขวนตาก

เขาคลี่ยิ้มพริ้มตาให้กับภาพพระยะไกลเกินสงสัยถึงนั้น

ขณะ...หูทั้งสองข้างถูกกระแทกด้วยเสียงเพลงอันเร้าร้อนจากพีรมงคลองที่เรียงรายอยู่อีกฟากของมหาวิทยาลัย

วิปริตบนทางที่ย่างก้าว

บ้านเกิด...ไกลออกไปร่วมสามร้อยกิโล ทำให้เขาไม่ได้กลับบ่อยนัก ทั้งแม่วัยแปดสิบอยู่กับครอบครัวพี่สาว ทำนาทำไร่เลี้ยงชีพไปตามอัธภาพ เคยคิดจะรับแม่มาอยู่ด้วยหลายครั้ง แต่นึกภาพความเป็นไปแล้วให้สงสาร คนแก่มักติดบ้าน แม่คงไม่มีความสุขแน่ หน้าที่ลูกที่พอทำได้คือส่งเงินเดือนให้แม่ทุกเดือน ด้วยระยะทางและหน้าที่การงานรุมทำให้ไม่ได้กลับบ่อยนัก กลับไปเยี่ยมบ้างตามโอกาส วันหยุดของเขา มักหมดไปกับการเตรียมสอน หาข้อมูล อ่านหนังสือ และตรวจงาน ซึ่งเดิมทีก็จะปั่นจักรยานมาที่ห้องทำงาน แต่ระยะหลัง เขาเลือกที่จะหอบกลับมาบ้านพักเสียมากกว่า

ใช้ว่าจะไม่ชอบนั่งอาบแอร์เย็นฉ่ำมากกว่าการนอนฟังพัดลมหรือปูเสื่อตรวจงาน อ่าน ๆ เขียน ๆ ที่ได้ดูบ้าน แต่ในวันหยุด ห้องทำงานของเขาซึ่งนั่งรวมกันหลายคนนั้น มักจอแจพลุกพล่านไปด้วยนักศึกษาระดับปริญญาโท ปริญญาเอก เดินเข้า ๆ ออก ๆ ทั้งวัน พวกเขาส่วนใหญ่เป็นครู มีบ้างที่ประกอบธุรกิจส่วนตัว และข้าราชการฝ่ายอื่น ๆ ห้องทำงานจึงดูวุ่นวายมากกว่าวันธรรมดาเสียอีก หลายคนชอบหัวของฝากติดไม้ติดมือมาด้วย ส่วนใหญ่ก็เป็นกระเช้าของขวัญ จำพวกผลไม้ หรือเครื่องตีம்பำรุงร่างกายราคาแพง ๆ

ดูแล้วมันก็เหมือนวัฒนธรรมใหม่สำหรับคนที่ร่ำเรียนระดับสูงที่มีเงินเดือนมีรายได้ อาจถือเป็นเรื่องปกติสำหรับเครื่องบรรณาการที่ติดไม้ติดมือมาอย่างที่ว่า ค่าลงเลิกงาน อาจารย์ก็ล่าเสียงด้วยสองมือขึ้นรถเก๋งคันงามกลับบ้าน ต่างกันลิบลับกับตอนที่เขาเรียนปริญญาโท ซึ่งไม่เคยปรากฏขนบแบบนี้ ถึงในวันสอบจบ อาจารย์ผู้สอนเองเป็นผู้ขึ้นอาสาเลี้ยงฉลองให้เป็นรางวัลในความวิริยะอุตสาหะของลูกศิษย์ เรียกว่ากว่าจะจบออกมาได้แสนยากแสนเย็น

ก็ไม่รู้สินะ...อะไรถูกอะไรผิด...เหมาะไม่เหมาะ กาลเวลาอาจเปลี่ยนแปลงความหมายของสิ่งเดียวกันไปแล้ว

เวลากลับบ้าน แม่และพี่สาวก็อดถามไม่ได้ว่า เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยไม่มีสอนพิเศษหรือ คงพากันงุนงงสงสัยว่า ทำไมผมยังจนอยู่ตักดานทั้งที่เป็นครูมาเยี่สิบกว่าปี แม้จะรู้ว่า เงินเดือนเกินครึ่งส่งให้แม่ใช้และส่งหลานเรียน เหลือไว้กับตัวเองพอใช้ชนเดือนเท่านั้น

“ไม่มีสอนหรอก อาจารย์เขาเยอะ” เขาตัดบท

“เขาไม่แบ่งให้สอนบ้างเหรอ” พี่สาวถามอีก แต่ไม่แต่ก็ไม่เอ่ยปากซักไซ้อะไรต่อ และ...เมื่อเห็นเขาเงยบ เรื่องก็สิ้นสุดอยู่แค่นั้น

ไม่นานมานี้ ชาวใหญ่ที่สิ้นสะเทือนวงการการศึกษาไทยคงหนีไม่พ้นเรื่องคุณภาพ การศึกษาไทยอยู่อันดับรั้งท้ายของประเทศในกลุ่มอาเซียน ทุกฝ่ายทุกระดับที่มีหน้าที่รับผิดชอบ ต่างออกมาตีโพยตีพาย โยนความผิดให้กันและกัน จนเกิดแนวคิดจะปฏิรูปการศึกษาไทยครั้ง ใหญ่ขึ้นอีกครั้ง และแน่นอนว่างบประมาณที่ทุ่มลงมาคราวนี้คงทำให้อิ่มหมื่นพันล้านถ้วนหน้า

แหละเร็ว ๆ นี้เช่นกัน ชาวโต้งตั้งขึ้นหน้าหนึ่งหนังสือพิมพ์ เกี่ยวกับเรื่องจ้างเพื่อน ทำการบ้านของเด็กอนุบาล นับว่าสร้างความฮือฮาและตกตะลึงให้กับคนในวงการการศึกษา เป็นอย่างยิ่ง เหมือนกระแสน้ำเอนาที่ไหลทวนย้อนกลับจากระดับอุดมศึกษาสู่ปฐมวัย นับเป็น ความมหัศจรรย์ของการศึกษาไทย รวมทั้งปรากฏการณ์หลักสูตรเร่งรัด เรียนง่าย จบง่าย เวลา สั้นลง ๆ

เออ...ไม่รู้สินะ...เขาคิด...นึกถึงชาวเด็กอนุบาลนี่ที่ไร ใบหน้าเด็กน้อยคนหนึ่งก็ผุด ขึ้นมาประกอบเรื่องเสียทุกที มันเกิดจากประสบการณ์และความนึกคิดส่วนตัวของเขาที่โยงใย คละเคล้ากันไปเองกระมัง...

ห้องทำงาน ในเช้าวันเสาร์ยังเงียบเชียบ นักศึกษาระดับปริญญาโทในชุดนายดาบ ตำรวจ ผลักประตูเข้ามาและโค้งคำนับตามมารยาท ในมือหิ้วกระเป๋าเครื่องตีพิมพ์บำรุงร่างกาย ยี่ห้อมีตราแดง เดินผ่านหน้าเขา ก่อนบรรจงวางไว้บนโต๊ะข้าง ๆ

“วันนี้ท่านจะเข้ามาไหมครับอาจารย์ ผมโทรติดต่อไม่ได้” นายดาบเอี้ยวหน้ามาถาม

“ไม่รู้สิ คุณเขียนโน้ตไว้ก็แล้วกัน” เขายื่นกระดาษให้

“ขอบคุณครับ”

เขาลุกเดินออกมานอกห้อง ที่หน้าตึก รถเก๋งของนายดาบหมอบติดพื้น เสียง เครื่องยนต์ครางเบา ๆ ในนั้นมีเด็กหญิงตัวน้อยนั่งก้มหน้าก้มตาเล่นเกมอยู่เบาะหน้า

“ลูกสาวผมครับอาจารย์ เพิ่งเรียนอนุบาลสอง ปิดเทอมแล้วจะส่งไปเรียนพิเศษ ในห้างครับ ผมเข้าเวรที่นั่นพอดี”

“ลูกสาวน่ารักนะ” เขายิ้มให้ พลางนึกได้ว่า ปายนี่คงต้องนั่งรถโดยสารไปซื้อของใช้ จำเป็นที่ห้างสรรพสินค้าดังกล่าว

และปายนั่นเอง...

ท่ามกลางแดดแผดเปรี้ยว นายดาบกับพวกกำลังปฏิบัติหน้าที่อย่างเอาจริงเอาจัง มอเตอร์ไซค์ร่วมห้าสิบคัน จอดเรียงรายอยู่ข้างถนน ส่วนใหญ่เป็นของนักศึกษารวมสถาบันกับ

นายดาบ เจ้าของรถกำลังยื่นต่อคิวเสียค่าปรับในจำนวนเงินที่ตามแต่จะผิดข้อหาใดบ้าง จากนั้นก็กลับไประดมโพสต์ต่อสาปแช่งเสียให้หายแค้นในโลกออนไลน์

...ถูก-ผิด-สมควร-ไม่สมควร...นายดาบ ลูกสาว ผู้บังคับบัญชา อาจารย์สอนอนาคต เทศกาลสำคัญ บรรณการ จับ ปรับ ริดไถ...

ผมเดินข้ามถนน เร่งเท้ารีบเดินเข้าไปในห้าง ไม่อยากเห็นภาพนั้น แต่ก็ยังติดตาอยู่ดี แกรม...ภาพของสายพิณที่เดินน้ำตาซึมเข้ามาหาเมื่อวาน เหมือนตอกย้ำอะไรบางอย่าง...

“อาจารย์คะ งานหนูหายค่ะ...”

“หนูส่งกับมือที่โต๊ะ ส่งคนแรก ก่อนเพื่อนหลายวันแต่อาจารย์ท่านว่าหนูยังไม่ส่ง”

“ท่านให้หนูส่งดูจำนวนงานที่ส่งทั้งหมด เรื่องที่ทำรายงานก็เลือกเอาโดยอิสระ...”

“เปล่าค่ะ อาจารย์ท่านไม่ได้บันทึกชื่อรายงานไว้”

“ชื่อเรื่องนี้ของหนูค่ะ แต่ปกไม่ใช่ ช่างใน เนื้อหาของหนูพิมพ์เอง”

“ไม่เป็นไรค่ะอาจารย์ หนูไม่บอกหรือว่าใคร แต่หนูเสียใจ กว่าจะทำออกมาได้วันนี้ก็ต้องกลับไปบ้าน แม่ไม่สบายค่ะ หนูจะพยายามทำใหม่ อาจารย์ท่านขีดเส้นตายวันจันทร์”

...สายพิณ-ครูเชื่อเธอ...

เขาก้าวเท้าเข้าไปในห้าง นึกสงสารลูกศิษย์สาวขึ้นมาจับใจ ขณะเดียวกันก็ให้คิดถึงข้อมูลตำราวิชาการของตัวเองที่หายไปพร้อมแฟรชไดรฟ์เมื่อเดือนที่แล้ว...

ปานนี้...ช่างเถอะ...ไม่เป็นไรนะ...

ถูก...ผิด...สัมฤทธิ์ผล คักดีศรีคนมันต่างกัน...

หรือว่า...ไม่ต้องมีก็ได้...คักดีศรีมันกินไม่ได้...

เขาเดินผ่านกระเช้าของขวัญราคาแพง คิวาสบู ยาสีฟันที่ลดราคาติดมือ..

ความหลังยังจำเรื่องราว

เขาเป่าลมหายใจยาวยี่ตวงปากกลางบนกองรายงานของนักศึกษา ชำเลืองดูนาฬิกาบนข้อมือแล้วเอนลงพิงพนักเก้าอี้ ปิดเปลือกตาจ้องแสง

ป้ายสีโหมงแล้ว นี่ถ้าเป็นวันศุกร์ เขาคงเลือกที่จะเดินทางกลับบ้าน ไปนอนคุยกับแม่ ล้างเท้า นวดขา และหาอาหารอร่อย ๆ ตามอรรถภาพไปกินด้วยกัน และในวันนี้ แม่มักจะเล่าเรื่องราวตอนที่เขาเกิดได้อย่างแม่นยำทุกครั้งทุกปีที่เขามีโอกาสกลับไป

เช้าวันนี้มีเหตุการณ์น่าตื่นตื้นเต้นนิดหน่อย เขาเดินเข้ามาในห้องทำงาน บนโต๊ะปรากฏมีกระเช้าของขวัญวางอยู่ นึกแปลกใจว่า ใครกันนะช่างใส่ใจและรู้ว่าวันนี้เป็นวันคล้ายวันเกิด

ของเขา อาจเป็นลูกศิษย์คนใดคนหนึ่งที่สืบเอาจากเพชฌุ๊กในโลกออนไลน์ก็ได้ รู้สึกขัดใจเพราะไม่ชื่นชมวิธีการเช่นนี้

หรือว่าจะจะเป็นเพื่อนร่วมงาน...โอ...ยิ่งแล้วใหญ่...ไม่มีทางเป็นไปได้ แทบพูดได้ว่าเขาไม่มีเพื่อนสนิทพอที่จะมารู้หรือใส่ใจเรื่องทำนองนี้หรอก เขาทำงานตามหน้าที่ ไม่เสสา ไม่ชอบเข้าสังคมมานานแล้ว รู้สึกหวาดกลัวกับการคบหาใครต่อใคร โลกทุกวันนี้เปลี่ยนไปไหนแล้ว ก่อนหน้าที่ย้ายมาใหม่ ๆ เขาเคยลองพบปะพูดคุยกับเพื่อนร่วมงานหลายต่อหลายคน ปรากฏว่าลับหลังต่างคนต่างนินทา กัน แย่งชิงอำนาจ ผลประโยชน์ทั้งนั้น ที่สุด...เขาจึงเต็มใจที่จะโดดเดี่ยวตัวเอง ตั้งใจที่จะทุ่มเทให้กับการทำหน้าที่ครูเพียงอย่างเดียว

พอนั่งลงบนเก้าอี้...ใจกำลังจذبอยู่กับการ์ตูนที่ห้อยต่อแฉ่งอยู่นั้น เขายังไม่ทันจะเอื้อมไปคลี่ออกอ่านหรอก..

“ขอโทษทีคะอาจารย์ หนูวางผิดโต๊ะ” คุณครูสาวในชุดสีกาเก็ดลันเข้ามายืนตรงหน้า หล่นพุดพร้อมส่งยิ้มอาย ๆ เขาสะดุ้งนิดหนึ่งก่อนรับยิ้มและพยักหน้า

“ท่านจะเข้ามาที่โฌงคะ อ้อ...ไม่เป็นไรคะ หนูจะโทรถึงท่านเอง ขอโทษอาจารย์อีกทีนะคะ” ครูสาวพุดจบก็จัดการเคลื่อนที่กระเช้านั้นไปวางโต๊ะข้าง ๆ ก่อนรีบขอตัวกลับโดยทันที

เขาส่งยิ้มตามท้ายทอยหล่นไปพลงสายหน้า นอกจากโทรศัพท์หาแม่ และใส่บาตรหน้าบ้านพักในตอนเช้าแล้ว ในปีนี้ วันพิเศษของเขาก็ดำเนินไปตามปกติ สอนตั้งแต่เข้าไปจนบ่ายคล้อย

ดิ่งลึกลงไปสู่อดีตอันเนิ่นนาน วันนั้นนอกจากระลึกถึงพระคุณพ่อแม่แล้ว เขาจะหวนคิดถึงวันนั้นทุกครั้ง ครั้งที่ยังเป็นครูประถม ครั้งที่มันเป็นค่าของวันสั่งปิดภาคเรียน ซึ่งเขาเองกำลังเตรียมตัวกลับบ้าน กลับไปหาแม่เหมือนเช่นทุกปี เด็ก ๆ กลับบ้านกันไปตั้งแต่บ่ายสอง บ้านพักครูของโรงเรียนที่อยู่ห่างจากหมู่บ้านราวกิโลนั้น มีเขาอยู่เพียงคนเดียว และกำลังจัดเก็บสัมภาระ หวังจะบึ่งมอเตอร์ไซด์ให้ไปทันข้าวเย็นที่บ้าน อาหารการกินทุกอย่างที่นี้ไม่เหลือติดครัวแล้ว

แต่...ดูสิ...พายุเจ้ากรรมกลับเดินทางมาถึงแบบไม่ทันให้ตั้งตัว พ้ามืดครึ้มลงอย่างรวดเร็ว และฝนก็เทลงมาราวกับฟ้ารั่ว ตกตั้งแต่บ่ายสี่โมงกว่าจนมืดค่ำ ซ้ำยังไม่มีการว่าจะหยุด

เขานั่งฟังผนังห้องข้างบันไดบ้านพัก มองดูฟ้าแลบแปลบปลาบ ลมหอบฝนสาดซัดเข้ามาอย่างบ้าคลั่ง ทั้งหนาวเย็นเปียกชื้น ป่านนี้แม่คงรอคอยเขาอยู่ รู้สึกหิวแต่ไม่มีอะไรให้รองท้อง ตัดสินใจเข้านอน กุมท้องไว้ ชมตาหลับ รอรุ่งเช้า

ในโลกอันโดดเดี่ยว นอนฟังเสียงฝน ใกล้เคียงหลับฝัน พลัน...ได้ยินเสียงเท้ากระทบบันได พร้อมเสียงเรียกและเคาะผนังห้อง

“คุณครูครับ ๆ” เสียงลูกศิษย์แม่ ๆ เขาติดตัวขึ้นจากที่นอน เดินออกมาพร้อมตะเกียง ภาพที่ปรากฏแก่สายตาฉัน เด็กน้อยสองพี่น้องชายหญิง พี่ชายชั้นปอสี่ น้องสาวปอหนึ่ง ยืนตัวสั่นเปียกฝนอยู่ตรงหน้า มือพี่ชายถือร่มขาด ๆ ร่องไหล่สะพายกระติบข้าวเหนียว ส่วนน้องสาวยื่นนำสงสาร มือที่ถือถุงพลาสติกไว้นั้นสั่นเทา ริมฝีปากแต่นระริกไม่ยอมหยุด

“พอบอกผมกับน้องเอาข้าวมาส่งครูครับ” เด็กชายพูดพร้อมกับสั่นหัวไปมา เม็ดฝนกระเด็นออกจากใบหน้า ขณะที่น้องสาวยังยืนตัวสั่น ดวงตาแป๋วแหวนนั้นบอกถึงอาการหนาวเหน็บได้ชัดเจนนัก เขารีบวิ่งกลับไปเอาผ้าเช็ดตัวมาให้ทั้งคู่

“เช็ดตัวก่อน แล้วนั่งลงกินข้าวกับครู รู้ไหมวันนี้วันเกิดครู เราจะฉลองด้วยกัน” เขาเอื้อมมือไปขี้หัวเด็กชาย มองมายังเด็กหญิงตัวน้อยด้วยสายตาสุดรัก...

ภาพคืนนั้น ยังประทับในความทรงจำเขาเด่นชัด ไม่มีวันลืมเลือน รอยยิ้ม อาการสั่นหนาว ข้าวเหนียวเปียกฝน ปั้งกบ ปลาตัวเล็ก ๆ เย็นชืดนั้น อร่อยยิ่งนัก...

“อาจารย์คะ” เสียงเรียกนั้นทำให้เขาตื่นจากภวังค์

“สายพิณ มีอะไรเหรอ” เขายิ้มให้ลูกศิษย์คนดี เด็กสาวมาพร้อมกับเพื่อนอีกสองคน ต่างคุกเข่าลงตรงหน้า

“พวกหนูจะขออนุญาตไปทำกับข้าวให้อาจารย์ทานได้ไหมคะ ห้ามบอกว่าจะไม่เพราะไปซื้อมาแล้วคะ” สาวน้อยยิ้มระรื่น หล่อลมมักอารมณ์ดี สุขภาพจิตดีเช่นนี้เสมอ ไม่ทุรนทุรายไปกับการเปลี่ยนแปลงของโลกเอาเสียเลย

“ไหน ๆ ชื่ออะไรมาบ้าง” เขากถามไม่จริงจังจ้องหน้าลูกศิษย์สาวทั้งสาม ใจให้นึกประหวั่นถึงเหตุการณ์สุดประทับใจที่ผ่านมาแล้วเนิ่นนาน

“อาจารย์อยากทานอะไรพิเศษล่ะคะ” สายพิณถามขึ้นอีก ขณะที่เพื่อนอีกสองคนนั่งอมยิ้มอย่างเดียว

“ข้าวเหนียวปั้งกบ ปั้งปลาก็ออแล้ว” เขาตอบแบบไม่ต้องคิด รายการอาหารในวันพิเศษของครูเล่นเอาสามสาวทำหน้าวอยง

ถึงคราว...เขาไปกันหมดแล้ว...

ลมหนาวระลอกแรกเดินทางมาถึงเมื่อตอนเย็นย่ำ ต้นมะยมหน้าบ้านพักสลัดใบร่วงพรุคว้างหล่นลงซบดิน แรงลมผลัดต้นบางส่วนพลิกกลิ้งสิ้นไถลออกเกลื่อนถนน บางส่วนลมอุ้มลอยละลิวปลิวลงสู่ลำคลอง นกหลงทางตัวหนึ่งบินมาเดี่ยวดาย วกวนกลับไปกลับมาเหนือ

ยอดตึกก่อนลับหายไปพร้อมความมืดดำแห่งสีฟ้า กลางคืนเดินทางมาถึงเร็วกว่าวันวาน แลหะ
พรุ่งนี้คงเร็วขึ้น ๆ

นักศึกษาทยอยกันสอบเสร็จ ปิดเรียนหนึ่งเดือน บ้างก็กลับบ้าน บางส่วนอยู่ทำงาน
ที่ค้างส่งอาจารย์ และมีไม่น้อยที่นัดกันเลี้ยงฉลองใหญ่ราวกับว่าได้ผ่านพ้นความทุกข์ยากแสน
สาหัสไปหมดสิ้นแล้ว ต่อไปเหลือแต่สิ่งที่เป็นมงคลดีงาม มีแต่ความเจริญก้าวหน้าในชีวิต
เสียงเพลงจึงยังคงดั่งคลื่นแข่งกันในร้านรวงแถวริมคลองยาวเหยียด คลองสายที่ไม่เคยหลับไหล
คลองสายที่ดูตึงหยาดเหงื่อแรงกายพ่อแม่ ที่แปรสภาพเป็นเงินซึ่งถ่ายเปลี่ยนมาอยู่ในมือลูก ๆ
บางร้านถึงกับขึ้นป้ายฉลองปิดเทอมให้เป็นกาลเฉพาะ เช่นเดียวกับครั้งที่บรรดาเหล่าบัณฑิตมา
ฉลองรับปริญญา นับเป็นกลยุทธ์การตลาดที่ชาญฉลาดของเหล่าผู้ประกอบการ นักศึกษา
ปริญญาชนจะรู้ทันหรือไม่ก็ตาม แต่เขาคิดว่านี่เป็นการเฟรคหลง หลงจากการมอมเมาให้มัวเมา

ร้อยพ่อพันแม่มาอยู่ด้วยกัน ต่างคนต่างความคิดต่างวิถี ความเป็นกลุ่มก้อนใหญ่
น้อยขึ้นอยู่กับความรักชอบในสิ่งเหมือนกัน สายพินก็เหมือนกับนักศึกษาทั่วไป เดิมที่มีเพื่อน
สนิทเป็นสิบ พอขึ้นปีสองกลุ่มของหล่อนลดเหลือห้าหกคน และบัดนี้ก็จะคนไม่แน่ใจนักที่ยัง
เอาการเอางาน นิสัยเรียบริ่อย ชัยันชนแข็ง กระทั่งเพื่อนสองคนที่ไปมาด้วยกันบ้างนั้นอาจโดน
ลมหนาวครวนี้พัดพาไปแล้วก็ได้

เขายืนมองใบไม้ร่วงที่ระเปียง ผ่านเลยสายตาไปยังหอพัก ป้ายคล้ายวันนี้สายพิน
แหวะมาหา พร้อมข้าวเหนียวใหม่ที่เคยนำมาให้ก่อนหน้านี้ บอกลาจะกลับบ้านในวันรุ่งขึ้น งานในมา
หมดลงแล้วด้วยเร็วแรงของเธอ น้องและพ่อแม่ โดยไม่ใช้เครื่องจักรกลใด ๆ ตอนเก็บเกี่ยว
มีญาติมาช่วยสามสี่คน แต่นวดข้าวเองแบบครอบครัวสามัคคีท่ามกลางเดือนหงาย

“ไม่เหนื่อยคะ สนุกและดีใจ เดือนหงาย สายลมเย็น ไม้ร้อน” เธอเล่าด้วยอาการ
รื่นเริงเช่นเคย

“แล้วกลับบ้าน ทำอะไร” เขาถามพร้อมคลี่ยิ้มที่มุมปาก ดวงตาสาวน้อยวาวโรจน์
เหมือนตื่นตื่นรอคอยวันพรุ่งนี้มะรืนนี้

“รับจ้างตัดอ้อยคะคุณครู ชัยันก็ได้มาก หนูไปกับพ่อแม่ น้องอยู่ทำงานบ้าน ไร่อ้อย
เดิมเป็นที่นาที่อยู่ไม่ไกล เดินเอา ป้ายสีโม่งก็กลับคะ”

เขาหลับตาเห็นภาพนักศึกษาสาวพนมมือไหว้ลารับคำกล่าวอวยพร ภาพที่วิ่งซ้อน
เขามาเป็นสาวชาวบ้านในชุดเสื้อแขนยาวกางเกงเก่า ๆ มีผ้าปิดหน้าเหลือดวงตาส่องทาง กำลัง
แบกล้ออ้อยไปมัดรวมกันท่ามกลางเปลวแดดและลมหนาว ปากร้องหมอล้อลลอปไปด้วย
เม็ดเหงื่อสูกอมระหว่างคิ้ว หยดหยายะเลาะเลื้อยลงขอบตา...ช่างเป็นภาพที่งดงามเหลือเกิน...

สายพิณหายไปจากระเบียง คงเหลือแต่เสื้อผ้าแกว่งไกวช้า ๆ บนราว บนหอพักที่ เหลือไม้ก็คน หล่อนคงเตรียมตัวเก็บสัมภาระที่จำเป็นกลับบ้าน หรือไม้ก็นอนพักผ่อนเอาแรง งานหนักที่บ้านรออยู่ เป็นสิ่งที่สาวน้อยคุ้นชินและเต็มใจทำร่วมกับพ่อแม่ มากกว่าพลัดถิ่นไปทำงานที่อื่น

แสงนีออนใต้ถุนหอพัก สาดส่องให้เห็นควันไฟลอยออกมาจากเพิงพักคนงานต่าง ดาว ใต้โคนต้นจามจุรี หนุ่มสามสี่คนจับกลุ่มเฝ้ายาวความเมื่อยล้าและดับความคิดถึงบ้านด้วย เหล้าโรง เขารู้สึกไม่สบายใจทุกครั้งที่มองเห็นภาพดังกล่าว เพิงพักคนงานไม่ไกลไปจากหอพัก นักศึกษาหญิง แม้จะยังไม่เห็นเหตุร้ายเกิดขึ้นก็ตามที แต่ฉาก เวลา สถานที่ อารมณ์ บรรยากาศ กระทั่งโอกาส อาจเป็นไปได้ทั้งนั้น

เขาเคยเปรยระบายกับเพื่อนที่ดูแล้วว่าพอคุยกันได้ อีกฝ่ายก็บอมนยิ้ม ไม่รู้รู้สึกว่าเป็น เรื่องน่ากังวล ทั้งยังกล่าวตอบมาอย่างน่าตกใจ

“อาจารย์ โลกทุกวันนี้มันไปถึงไหนแล้ว มีแต่เด็ก ๆ ของเรามั่งที่จะไปย่ำมันเสียเอง ริไม่ก็...ก็เหมือนกับที่เป็นข่าวเมื่อเดือนก่อน”

ใช่...เรื่องมันเกิดขึ้นจริง แต่คนเป็นครูก็ไม่ควรละเลย ลูกศิษย์ไม่ใช่สายเลือดเครือญาติ แต่เขาเป็นทั้งลูกทั้งศิษย์ ครูต้องอบรม สั่งสอน กระทั่งปกป้องจากสิ่งเลวร้าย สิ่งที่มาดมมาให้ หลงทางผิด ๆ ซึ่งเขาเองก็พร่าปาว ๆ ในห้องเรียนประจำ บางคนตั้งใจฟัง บางคนยิ้ม บางคน ก้มหน้า บางคนหันออกหน้าต่าง บางคนซุบซิบกัน

“เราเข้าไปยุ่งกับเขานักไม่ได้หรอกครับ เดี่ยวเป็นได้ความรำคาญ นิินทาว่าร้าย ตอบกลับมาก ทุกวันครูอย่างเราต้องทำหน้าที่อย่างระวังกังวล จู้จี้กวดขันมาก เออะอะมันจะฟ้อง ศาลปกครอง ประเมินการทำหน้าที่เราต่ำไปเสียนี้ เฉย ๆ ไปเสียเถอะครับ”

คำพูดที่คล้ายจะเป็นการหวังดีอยู่ในที่นั้นยังวนเวียนในความรู้สึก ภาพนักศึกษา คนสวยในชุดสาวเชียร์เปียร์โดนแรงงานเถื่อนลักคอดมีดจี้ลูกกระเดือกที่เป็นข่าวครึกโครม และ พุดพรักระทอนกระแทนไม่เต็มภาษาว่า “เมียมม นี่เมียมม มันนอกใจ” นั้น เต็มไปด้วยเรื่องราว ที่สะท้อนภาพอันน่าวิตกยิ่งของยุคสมัย หลังตำรวจจู่โจมเข้าช่วยเหลือตัวประกันได้อย่าง จวนเจียน จากการสอบสวนได้ความว่า นักศึกษาสาวเช่าห้องพักอยู่ใกล้กับสถานที่ก่อสร้าง อาคารพาณิชย์ เช่าแต่งตัวไปเรียน เย็นแต่งตัวไปทำงาน แรงงานหนุ่มเฝ้ามองทุกวัน สืบเสาะ จนได้ความว่า สาวสวยแอบทำอาชีพขายตัวลับ ๆ ด้วย แรงปรารถนาทำให้ยอมเก็บออมเงินมา สามสี่เดือน หุ่หมดหน้าตักให้กับความต้องการของตนเอง ซึ่งก็ไม่ผิดหวัง แต่ก็แค่ครั้งเดียวหน เดียว พอไม่มีเงินก็หมดสิทธิ์ มันไม่ใช่ความรัก...

ฟ้ามีตสนิทแล้ว ลมหนาวยังคงโยกโยนเสื้อผ้าสามสี่ชุดตรงราวระเบียง เจ้าของยังไม่มีการแว่วจะออกมาเก็บ เสียงเพลงแปลกแปร่งลอยออกมาจากโคนต้นจามจุรี เขารู้สึกกังวลจนต้องกดโทรศัพท์ไปถึงศิษย์รัก

“สวัสดิ์ค่ะ อาจารย์ยังไม่กลับหรือคะ”

“ครูกลับพุงนี้ ยืนดูลมแกว่งผ้าเธอเล่น มาเก็บซะ เดี่ยวลมพัดตก” เขาพูดแก้เก้อ

“ค่ะ หนูกำลังเลือกหนังสือกลับไปอ่านที่บ้าน อาจารย์กลับมาวันไหนคะ” เสียงหวาน ๆ ลอยมาตามสาย

“ยังไม่แน่หรือก ทางบ้านครูก็ปลูกอ้อยเช่นกัน” เขาตอบพร้อมหลุดเสียงหัวเราะ

“เพื่อนล่ะ... หอเจียบจัง วันนี้” เขาถามต่อ อันที่จริงหอใน นับวันจะเจียบเหงา เพราะนักศึกษาไม่นิยม หาเหตุออกไปอยู่ข้างนอกเสมอ ๆ จำนวนจึงลดลงเรื่อย ๆ ที่เหลือส่วนใหญ่ก็รอจังหวะเวลาที่จะออกไปอยู่ข้างนอกใช้ชีวิตอย่างเสรี หรือบางทีก็แค่ฝากชื่อไว้ แต่ความจริงไปพักค้างที่อื่นก็มี

“เขาไปกันหมดแล้วค่ะ...” สาวน้อยตอบพลางหัวเราะร่วน ลมหนาวหอบเสียงเพลงจากร้านรวงริมคลอง ลอยก้องมาตามลม เสียงดังสับสนปนเปื้อนกับเสียงเพลงต่างดาวเสียงอยู่หมัด

“อืมมมม... มาเก็บผ้าแล้วไปนอนเอาแรงซะ พุงนี้เราไปกันมั้ง”

“ไปไหนคะอาจารย์ กลับบ้านดีกว่า” เด็กสาวตอบมา

“ไปตัดอ้อยไ้... ผืนดีคนเก่ง”

อาจารย์หนุ่มระเบิดเสียงหัวเราะขึ้น ก่อนตัดสายคล้องคล้ายว่าลูกศิษย์สาวยังหัวเราะไม่หยุด...

กล่าวโดยสรุป ภาพรวมการสร้างสรรคัวรรณกรรมเรื่องสั้นแนววัฒนธรรมสัมพันธ์ชุด “พัดมา... พัดไป” นี้ ผู้ประพันธ์ใช้กลวิธีการเล่าเรื่องที่หลากหลาย นำเสนอเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ทางสังคมอันเกิดจากความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในหลายมิติ แสดงให้เห็นแนวคิด มุมมองที่ชวนให้ครุ่นคิดถึงสภาพของสังคมวัฒนธรรมที่กำลังเปลี่ยนไปจากอิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ โดยไม่ได้แสดงตนเป็นผู้พิพากษาเรื่องราวเหล่านั้น แต่พยายามสร้างความสนใจให้กับผู้อ่าน ให้ใช้สติปัญญาแก้ปัญหาและหาทางออกร่วมกัน เพื่อสร้างสรรค์สังคมที่เป็นอยู่ให้เกิดความสงบสุขอย่างยั่งยืน

บทที่ 7

บทสรุป

วิทยานิพนธ์ นี้แบ่งการนำเสนอเนื้อหาออกเป็น 7 บท ได้แก่ 1) บทนำ 2) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3) วิธีดำเนินการวิจัย 4) อุตลักษณ์การสร้างสรรคัวรรณกรรมเรื่องสั้นของทัศนาวดีในรอบสองทศวรรษ 5) อุตลักษณ์การสร้างสรรคัวรรณกรรมเรื่องสั้นแนววัฒนธรรมสัมพันธ์ชุด "พัฒนา...พลัดไป" ของทัศนาวดี 6) การสร้างสรรคัวรรณกรรมเรื่องสั้นแนววัฒนธรรมสัมพันธ์ชุด "พัฒนา...พลัดไป" ของทัศนาวดี และ 7) บทสรุป สำหรับการนำเสนอผลการวิจัยในบทนี้ ผู้วิจัยแบ่งประเด็นสำคัญออกเป็น 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย
2. อภิปรายผลการวิจัย
3. ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ข้อมูลตัวบทวรรณกรรมเรื่องสั้นผลงานของทัศนาวดีเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 63 เรื่อง จากรวมเรื่องสั้นจำนวน 7 เล่ม เพื่อศึกษาอุตลักษณ์การสร้างสรรคัวรรณกรรมเรื่องสั้นของทัศนาวดีในช่วงสองทศวรรษ โดยประมวลแนวคิดทฤษฎีจาก ม.ล.ต๋อย ชุมสาย (2516), สายทิพย์ นุกูลกิจ (2523), กุหลาบ มัลลิกะมาส (2535), เปลื้อง ณ นคร (2535), ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2538), ธัญญา สังขพันธานนท์ (2539), ประคอง เจริญจิตกรกรรม (2551), ยุวพาส์ ชัยศิลป์วัฒนา (2552), และ เอ็ดการ์ วี.โรเบิร์ต (Edgar, 1988) ใช้กำหนดอุตลักษณ์ เพื่อวางกรอบที่ชัดเจนสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 และใช้กรอบอุตลักษณ์ดังกล่าวมากำหนดเพื่อวางแผนสร้างสรรคัวรรณกรรมเรื่องสั้นแนววัฒนธรรมสัมพันธ์ชุด "พัฒนา...พลัดไป" ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 จากนั้นจึงสร้างสรรคัวรรณกรรมเรื่องสั้นแนววัฒนธรรมสัมพันธ์ชุด "พัฒนา...พลัดไป"ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 โดยประยุกต์ใช้แนวคิดของจินดา ดวงจินดา (2526), สมบัติ จำปาเงิน (2539), และพิมาน แจ่มจรัส (2556) ผลการวิจัยทำให้เกิดความเข้าใจเบื้องหลังการสร้างสรรคัวรรณกรรมเรื่องสั้นของทัศนาวดี ตลอดจนเป็นแนวทางสำหรับการวิเคราะห์ วิจัย และการสร้างสรรคัเรื่องสั้น ผู้วิจัยจะนำเสนอสรุปผลการวิจัย ตามลำดับวัตถุประสงค์ ทั้ง 3 ข้อ ดังนี้

1. การศึกษาอัตลักษณ์การสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นของทัศนาวดีในช่วงสองทศวรรษ โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 63 เรื่อง ปรากฏอัตลักษณ์ทั้ง 9 ด้าน สรุปดังนี้

1.1 ด้านแรงบันดาลใจ ผลการวิจัยเกี่ยวกับอัตลักษณ์ด้านแรงบันดาลใจ แบ่งที่มาของแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ที่ปรากฏออกเป็น 5 ประเด็นย่อย นำเสนอเรียงตามลำดับ ได้แก่ 1) จากประสบการณ์ตรง จำนวน 22 เรื่อง 2) จากข่าวสาร เหตุการณ์ จำนวน 13 เรื่อง 3) จากการสนทนาแลกเปลี่ยน จำนวน 13 เรื่อง 4) จากการสังเกตบริบทชีวิต จำนวน 10 เรื่อง และ 5) จากการอ่านหนังสือจำนวน 5 เรื่อง

1.2 ด้านการตั้งชื่อเรื่อง ผลการวิจัยเกี่ยวกับอัตลักษณ์ด้านการตั้งชื่อเรื่อง แบ่งที่มาของการตั้งชื่อเรื่องออกเป็น 5 ประเด็นย่อย นำเสนอเรียงตามลำดับ ได้แก่ 1) ตั้งชื่อจากเหตุการณ์สำคัญ จำนวน 23 เรื่อง 2) ตั้งชื่อจากแก่นของเรื่อง จำนวน 13 เรื่อง 3) ตั้งชื่อจากพฤติกรรมตัวละคร จำนวน 10 เรื่อง 4) ตั้งชื่อจากคำคม บทเพลง จำนวน 9 เรื่อง และ 5) ตั้งชื่อจากตัวละครสำคัญ จำนวน 8 เรื่อง

1.3 ด้านการสร้างแก่นเรื่อง ผลการวิจัยเกี่ยวกับอัตลักษณ์ด้านการตั้งชื่อเรื่องแบ่งที่มาของการสร้างแก่นเรื่องออกเป็น 4 ลักษณะ นำเสนอเรียงตามลำดับ ได้แก่ 1) แก่นเรื่องแสดงภาพเหตุการณ์ จำนวน 18 เรื่อง 2) แก่นเรื่องแสดงทัศนะ จำนวน 16 เรื่อง 3) แก่นเรื่องแสดงพฤติกรรม จำนวน 16 เรื่อง และ 4) แก่นเรื่องแสดงอารมณ์ จำนวน 13 เรื่อง

1.4 ด้านการสร้างโครงเรื่อง ผลการวิจัยเกี่ยวกับอัตลักษณ์ด้านการสร้างโครงเรื่อง แบ่งที่มาของการสร้างโครงเรื่องโดยยึดหัวใจของโครงเรื่องคือความขัดแย้งเป็นหลัก แบ่งออกเป็น 5 ประเด็นย่อย นำเสนอเรียงตามลำดับ ได้แก่ 1) ขัดแย้งสังคมวัฒนธรรม จำนวน 21 เรื่อง 2) ขัดแย้งกับคนอื่น จำนวน 14 เรื่อง 3) ขัดแย้งทางการเมือง จำนวน 11 เรื่อง 4) ขัดแย้งกับตัวเอง จำนวน 10 เรื่อง และ 5) ขัดแย้งกับธรรมชาติ จำนวน 7 เรื่อง

1.5 ด้านการสร้างตัวละคร ผลการวิจัยเกี่ยวกับอัตลักษณ์ด้านการสร้างตัวละคร แบ่งที่มาของการสร้างตัวละคร โดยยึดพฤติกรรมหรือบทบาทของตัวละครเอกในเรื่องเป็นหลัก แบ่งออกเป็น 4 ประเด็นย่อย นำเสนอเรียงตามลำดับ ได้แก่ 1) พฤติกรรมในทางดีจำนวน 28 เรื่อง 2) พฤติกรรมเปลี่ยนจากดีเป็นร้าย จำนวน 21 เรื่อง 3) พฤติกรรมในทางร้ายจำนวน 8 เรื่อง และ 4) พฤติกรรมเปลี่ยนจากร้ายเป็นดี จำนวน 6 เรื่อง

1.6 ด้านการสร้างฉาก บรรยากาศ ผลการวิจัยเกี่ยวกับอัตลักษณ์ด้านการสร้างฉาก บรรยากาศ แบ่งประเภทของการสร้างฉาก บรรยากาศในเรื่องออกเป็น 5 ประเด็นย่อย นำเสนอเรียงตามลำดับ ได้แก่ 1) ฉากสภาพวิถีชีวิตจำนวน 18 เรื่อง 2) ฉากสิ่งประดิษฐ์จำนวน 16 เรื่อง

3) ฉากที่เป็นธรรมชาติ จำนวน 12 เรื่อง 4) ฉากที่เป็นนามธรรม จำนวน 11 เรื่อง และ 5) ฉากที่เป็นช่วงเวลา จำนวน 6 เรื่อง

1.7 ด้านการสร้างกลวิธีการนำเสนอ ผลการวิจัยเกี่ยวกับอัตลักษณ์ด้านการสร้างกลวิธีการนำเสนอ แบ่งประเภทของการสร้างกลวิธีการนำเสนอในเรื่องออกเป็น 5 ประเด็นย่อย นำเสนอเรียงตามลำดับ ได้แก่ 1) นำเสนอผ่านสายตาพระเจ้า จำนวน 34 เรื่อง 2) นำเสนอผ่านสายตาดัวละครเอก จำนวน 16 เรื่อง 3) นำเสนอผ่านสายตาดัวละครรอง จำนวน 12 เรื่อง 4) นำเสนอผ่านสายตาคูคณิกที่ 3 จำนวน 1 เรื่อง และ 5) นำเสนอผ่านสายตาผู้อยู่ในเหตุการณ์ จำนวน 1 เรื่อง

1.8 ด้านการดำเนินเรื่อง ผลการวิจัยเกี่ยวกับอัตลักษณ์ด้านการดำเนินเรื่อง แบ่งที่มาของการสร้างการดำเนินเรื่องออกเป็น 4 ประเด็นย่อย นำเสนอเรียงตามลำดับ ได้แก่ 1) การดำเนินเรื่องตามลำดับเวลา จำนวน 42 เรื่อง 2) การดำเนินเรื่องแบบปัจจุบัน-อดีต-ปัจจุบัน จำนวน 13 เรื่อง 3) การดำเนินเรื่องแบบย้อนหลัง จำนวน 6 เรื่อง และ 4) การดำเนินเรื่องแบบสลับฉาก จำนวน 2 เรื่อง

1.9 ด้านการส่งผลกระทบ ผลการวิจัยเกี่ยวกับอัตลักษณ์ด้านการส่งผลกระทบ แบ่งประเภทของการสร้างเรื่องเพื่อส่งผลกระทบออกเป็น 7 ประเด็นย่อย นำเสนอเรียงตามลำดับ ได้แก่ 1) กระทบต่อปัจเจกบุคคล จำนวน 20 เรื่อง 2) กระทบต่อสังคมวัฒนธรรม จำนวน 12 เรื่อง 3) กระทบต่อการศึกษา จำนวน 11 เรื่อง 4) กระทบต่อการเมือง จำนวน 9 เรื่อง 5) กระทบต่อเศรษฐกิจ จำนวน 5 เรื่อง 6) กระทบต่อบุคคลโดยรวมจำนวน 4 เรื่อง และ 7) กระทบต่อด้านอื่น ๆ จำนวน 2 เรื่อง

การนำเสนอบทสรุปวิเคราะห์อัตลักษณ์การสร้างสรรคดีนี้ แสดงให้เห็นเส้นทางการประพันธ์ และพัฒนาการของทัศนาวดี ทั้งในด้านความคิด ประเด็น การมองโลก สังคม กลวิธีการเขียน และศิลปะการใช้ภาษาบนเชิงคติในกรอบสองทศวรรษที่ผ่านมา

2. การกำหนดอัตลักษณ์การสร้างสรรคดีวรรณกรรมเรื่องสั้นแนววัฒนธรรมสัมพันธ์ ชุด “พัดมา...พลัดไป” ของทัศนาวดี ผู้วิจัยได้ยึดกรอบอัตลักษณ์ทั้ง 9 ด้านที่กล่าวมา เพื่อวางแนวทางในการสร้างสรรคดีเรื่องสั้นจำนวน 9 เรื่อง ได้แก่ 1) จะเอ๋ย, 2) พื้นที่ส่วนบุคคล...ห้ามเข้า!, 3) ล่องไหลไปตามกรรม, 4) พัดมา...พลัดไป, 5) อำนาจศาล, 6) จำเลย, 7) ตอนกลางของเรื่อง, 8) คายฝรั่ง และ 9) เขาไปกันหมดแล้ว นำเสนอสรุปผลการกำหนดอัตลักษณ์การสร้างสรรคดีเรื่องสั้นตามลำดับ ดังนี้

2.1 จะเอ๋ย ด้านแรงบันดาลใจ เกิดแรงบันดาลใจจากการสังเกตบริบทชีวิต ด้านการตั้งชื่อเรื่อง ได้จากเหตุการณ์สำคัญในเรื่อง ด้านการสร้างแก่นเรื่อง เป็นแก่นเรื่องที่มุ่งแสดง

อารมณ์ ด้านการสร้างโครงเรื่อง โครงเรื่องแสดงถึงความขัดแย้งทางวัฒนธรรม ด้านการสร้างตัวละคร ตัวละครมีพฤติกรรมในทางร้าย ด้านการสร้างฉาก บรรยากาศ ใช้ฉากที่ประดิษฐ์ขึ้น ด้านการสร้างกลวิธีการนำเสนอ ใช้วิธีการนำเสนอหรือมุมมองการเล่าเรื่องแบบสายตาพระเจ้า ด้านการดำเนินเรื่อง ใช้วิธีการดำเนินเรื่องแบบสลับฉาก ด้านการส่งผลกระทบ มุ่งผลกระทบในด้านสังคมวัฒนธรรม

2.2 พื้นที่ส่วนบุคคล...ห้ามเข้า ! ด้านแรงบันดาลใจ เกิดแรงบันดาลใจจากการเล่น สันทนาการแลกเปลี่ยน ด้านการตั้งชื่อเรื่อง ได้จากเหตุการณ์สำคัญในเรื่อง ด้านการสร้างแก่นเรื่อง เป็นแก่นเรื่องที่มุ่งแสดงทัศนะ ด้านการสร้างโครงเรื่อง โครงเรื่องแสดงถึงความขัดแย้งทางวัฒนธรรม ด้านการสร้างตัวละคร ตัวละครมีพฤติกรรมในทางดี ด้านการสร้างฉาก บรรยากาศ ใช้ฉากที่เป็นวิถีชีวิต ด้านการสร้างกลวิธีการนำเสนอ ใช้วิธีการนำเสนอหรือมุมมองการเล่าเรื่องแบบถ่ายทอดจากสายตาตัวละครรอง ด้านการดำเนินเรื่อง ใช้วิธีการดำเนินเรื่องแบบตามลำดับเวลา ด้านการส่งผลกระทบ มุ่งผลกระทบในด้านสังคม วัฒนธรรม

2.3 ล่องไหลไปตามกรรม ด้านแรงบันดาลใจ เกิดแรงบันดาลใจจากการสังเกต บริบทชีวิต ด้านการตั้งชื่อเรื่อง ได้จากแก่นของเรื่อง ด้านการสร้างแก่นเรื่อง เป็นแก่นเรื่องที่มุ่งแสดงพฤติกรรม ด้านการสร้างโครงเรื่อง โครงเรื่องแสดงถึงความขัดแย้งทางวัฒนธรรม ด้านการสร้างตัวละคร ตัวละครมีพฤติกรรมเปลี่ยนจากดีเป็นร้าย ด้านการสร้างฉาก บรรยากาศ ใช้ฉากที่เน้นเป็นช่วงเวลา ด้านการสร้างกลวิธีการนำเสนอ ใช้วิธีการนำเสนอหรือมุมมองการเล่าเรื่องแบบสายตาพระเจ้า ด้านการดำเนินเรื่อง ใช้วิธีการดำเนินเรื่องแบบปัจจุบัน อดีต ปัจจุบันด้านการส่งผลกระทบ มุ่งผลกระทบในด้านสังคม วัฒนธรรม

2.4 พัดมา...พัดไป ด้านแรงบันดาลใจ เกิดแรงบันดาลใจจากการสังเกตบริบทชีวิต ด้านการตั้งชื่อเรื่อง ได้จากแก่นเรื่อง ด้านการสร้างแก่นเรื่อง เป็นแก่นเรื่องที่มุ่งแสดงเหตุการณ์ ด้านการสร้างโครงเรื่อง โครงเรื่องแสดงถึงความขัดแย้งทางวัฒนธรรม ด้านการสร้างตัวละคร ตัวละครมีพฤติกรรมเปลี่ยนจากร้ายเป็นดี ด้านการสร้างฉาก บรรยากาศ ใช้ฉากที่เป็นธรรมชาติ ด้านการสร้างกลวิธีการนำเสนอ ใช้วิธีการนำเสนอหรือมุมมองการเล่าเรื่องแบบสายตาพระเจ้า ด้านการดำเนินเรื่อง ใช้วิธีการดำเนินเรื่องตามลำดับเวลา ด้านการส่งผลกระทบ มุ่งผลกระทบในด้านสังคม วัฒนธรรม

2.5 อำนาจศาล ด้านแรงบันดาลใจ เกิดแรงบันดาลใจจากข่าวและเหตุการณ์ด้านการตั้งชื่อเรื่อง ได้จากแก่นของเรื่อง ด้านการสร้างแก่นเรื่อง เป็นแก่นเรื่องที่มุ่งแสดงทัศนะ ด้านการสร้างโครงเรื่อง โครงเรื่องแสดงถึงความขัดแย้งทางวัฒนธรรม ด้านการสร้างตัวละคร ตัวละครมีพฤติกรรมในทางดี ด้านการสร้างฉาก บรรยากาศ ใช้ฉากที่เป็นนามธรรม ด้านการสร้างกลวิธี

การนำเสนอ ใช้วิธีการนำเสนอหรือมุมมองการเล่าเรื่องผ่านสายตาดตัวละครเอก ด้านการดำเนินเรื่อง ใช้วิธีการดำเนินเรื่องแบบปัจจุบัน อดีต ปัจจุบัน ด้านการส่งผลกระทบ มุ่งผลกระทบในด้านสังคม วัฒนธรรม

2.6 จำเลย ด้านแรงบันดาลใจ เกิดแรงบันดาลใจจากการสังเกตบริบทชีวิต ด้านการตั้งชื่อเรื่อง ได้จากแก่นของเรื่อง ด้านการสร้างแก่นเรื่อง เป็นแก่นเรื่องที่มุ่งแสดงเหตุการณ์ ด้านการสร้างโครงเรื่อง โครงเรื่องแสดงถึงความขัดแย้งทางวัฒนธรรม ด้านการสร้างตัวละคร ตัวละครมีพฤติกรรมเปลี่ยนจากดีเป็นร้าย ด้านการสร้างฉาก บรรยากาศ ใช้ฉากที่เป็นวิถีชีวิต ด้านการสร้างกลวิธีการนำเสนอ ใช้วิธีการนำเสนอหรือมุมมองการเล่าเรื่องผ่านสายตาพระเจ้า ด้านการดำเนินเรื่อง ใช้วิธีการดำเนินเรื่องตามลำดับเวลา ด้านการส่งผลกระทบ มุ่งผลกระทบในด้านสังคม วัฒนธรรม

2.7 ตอนกลางของเรื่อง ด้านแรงบันดาลใจ เกิดแรงบันดาลใจจากการสนทนาแลกเปลี่ยน ด้านการตั้งชื่อเรื่อง ได้จากแก่นของเรื่อง ด้านการสร้างแก่นเรื่อง เป็นแก่นเรื่องที่มุ่งแสดงทัศนะ ด้านการสร้างโครงเรื่อง โครงเรื่องแสดงถึงความขัดแย้งทาง วัฒนธรรม ด้านการสร้างตัวละคร ตัวละครมีพฤติกรรมเปลี่ยนจากดีเป็นร้าย ด้านการสร้างฉาก บรรยากาศ ใช้ฉากที่เป็นช่วงเวลา ด้านการสร้างกลวิธีการนำเสนอ ใช้วิธีการนำเสนอหรือมุมมองการเล่าเรื่องผ่านสายตาดตัวละครรอง ด้านการดำเนินเรื่อง ใช้วิธีการดำเนินเรื่องแบบปัจจุบัน อดีต ปัจจุบัน ด้านการส่งผลกระทบ มุ่งผลกระทบในด้านสังคม วัฒนธรรม

2.8 คายฝรั่ง ด้านแรงบันดาลใจ เกิดแรงบันดาลใจจากการสนทนาแลกเปลี่ยน ด้านการตั้งชื่อเรื่อง ได้จากเหตุการณ์สำคัญในเรื่อง ด้านการสร้างแก่นเรื่อง เป็นแก่นเรื่องที่มุ่งแสดงเหตุการณ์ ด้านการสร้างโครงเรื่อง โครงเรื่องแสดงถึงความขัดแย้งทาง วัฒนธรรม ด้านการสร้างตัวละคร ตัวละครมีพฤติกรรมในทางดี ด้านการสร้างฉาก บรรยากาศ ใช้ฉากที่เป็นวิถีชีวิต ด้านการสร้างกลวิธีการนำเสนอ ใช้วิธีการนำเสนอหรือมุมมองการเล่าเรื่องผ่านสายตาผู้อยู่ในเหตุการณ์ ด้านการดำเนินเรื่อง ใช้วิธีการดำเนินเรื่องตามลำดับเวลา ด้านการส่งผลกระทบ มุ่งผลกระทบในด้านสังคม วัฒนธรรม

2.9 เขาไปกันหมดแล้ว ด้านแรงบันดาลใจ เกิดแรงบันดาลใจจากการสังเกตบริบทชีวิต ด้านการตั้งชื่อเรื่อง ได้จากแก่นของเรื่อง ด้านการสร้างแก่นเรื่อง เป็นแก่นเรื่องที่มุ่งแสดงพฤติกรรม ด้านการสร้างโครงเรื่อง โครงเรื่องแสดงถึงความขัดแย้งทาง วัฒนธรรม ด้านการสร้างตัวละคร ตัวละครมีพฤติกรรมในทางดี ด้านการสร้างฉาก บรรยากาศ ใช้ฉากที่เป็นวิถีชีวิต ด้านการสร้างกลวิธีการนำเสนอ ใช้วิธีการนำเสนอหรือมุมมองการเล่าเรื่องผ่านสายตาดตัวละครรอง

ด้านการดำเนินเรื่อง ใช้วิธีการดำเนินเรื่องตามลำดับเวลา ด้านการส่งผลกระทบ มุ่งผลกระทบต่อในด้านสังคม วัฒนธรรม

การกำหนดอัตลักษณ์ที่ใช้เป็นกรอบสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นครั้งนี้ ทำให้เห็นความชัดเจนของการวางแผนทำงานของนักเขียนทั้งกรอบที่เป็นตัวบทตามทฤษฎีองค์ประกอบของเรื่องสั้น และกรอบที่เป็นบริบทอันเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้วรรณกรรมยึดโยงกับสังคม

3. การสร้างสรรค์และเปิดเผยการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นแนววัฒนธรรมสัมพันธ์ชุด “พัดมา...พลัดไป” ผู้วิจัยได้สร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นตามกรอบที่วางไว้ในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลสรุปเรื่องสั้นแนววัฒนธรรมสัมพันธ์ที่สร้างสรรค์ขึ้นมาทั้ง 9 เรื่อง ปรากฏลักษณะเนื้อหาแบ่งได้ 5 ลักษณะ ได้แก่ 1) วิถีเก่าเดียวตาย 2) อันตรายจากสิ่งใหม่ 3) เชื้อไฟเริ่มปรากฏ 4) บริบทเปลี่ยนตามกาล, และ 5) ผสมผสานที่ลงตัว สรุปการนำเสนอตามลำดับดังนี้

3.1 วิถีเก่าเดียวตาย ได้แก่เรื่องสั้น **เขาไปกันหมดแล้ว** นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสถานภาพของวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่ถูกสิ้นคลอนอย่างหนักจากการเข้ามาของวัฒนธรรมใหม่ คนที่ยึดถือปฏิบัติตามแบบวัฒนธรรมดั้งเดิมอย่างเคร่งครัดเหลือน้อยลงทุกที และถูกปฏิเสธจากสังคมรูปแบบใหม่

3.2 อันตรายจากสิ่งใหม่ ได้แก่เรื่องสั้น **จ๊ะเอ๋, ล่องไหลไปตามกรรม, พัดมา...พลัดไป และจำเลย** นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับผลร้ายของวัฒนธรรมใหม่อันเกิดจากการนำมาใช้แบบไม่เข้าใจ สร้างค่านิยม ความเชื่อที่ไม่ถูกต้อง ส่งผลร้ายต่อตนเอง คนอื่น และสังคมโดยรวม

3.3 เชื้อไฟเริ่มปรากฏ ได้แก่เรื่องสั้น **อำนาจศาล** นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับความขัดแย้งจากการปะทะกันของวัฒนธรรมเก่าและวัฒนธรรมใหม่ จนเกิดปรากฏการณ์ที่สร้างปัญหาให้กับสังคม

3.4 บริบทเปลี่ยนตามกาล ได้แก่เรื่องสั้น **พื้นที่ส่วนบุคคล...ห้ามเข้า ! และตอนกลางของเรื่อง** นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับปรากฏการณ์จากผลของการรับวัฒนธรรมใหม่ที่เกิดขึ้นในสังคม โดยเป็นการแสดงภาพเชิงให้แง่คิดทั้งด้านบวกและด้านลบ

3.5 ผสมผสานที่ลงตัว ได้แก่เรื่องสั้น **กายฝรั่ง** นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการรับวัฒนธรรมใหม่เข้ามาปรับใช้กับรูปแบบและวิถีวัฒนธรรมดั้งเดิมอย่างกลมกลืนและดำรงอยู่ด้วยกันได้ราบรื่น ยอมรับซึ่งกันและกัน

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยในวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นในการอภิปรายออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1. อัตลักษณ์ในการสร้างสรรค์วรรณกรรม

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประมวลแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์วิจารณ์วรรณกรรมเพื่อกำหนดกรอบอัตลักษณ์ จาก ม.ล.ต้อย ชุ่มสาย (2516), สายทิพย์ นุกูลกิจ (2523), กุหลาบ มัลลิกะมาส (2535), เปลื้อง ณ นคร (2535), ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2538), ธัญญา สังขพันธานนท์ (2539), ประคอง เจริญจิตรกรรม (2551), ยุวพาส์ ชัยศิลป์วัฒนา (2552), และ เอ็ดการ์ วี.โรเบิร์ต (1988) และนำมาใช้ในการศึกษาผลงานสร้างสรรค์ที่ผ่านมาของทัศนาวดี จำนวน 63 เรื่อง และใช้กำหนดเป็นกรอบในการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นชิ้นใหม่ในแนววัฒนธรรมสัมพันธ์ จำนวน 9 เรื่อง อัตลักษณ์การสร้างสรรค์วรรณกรรมแบ่งออกเป็น 9 ด้าน

ผลการวิจัยดังปรากฏในข้อสรุป สามารถอภิปรายอัตลักษณ์ในการสร้างสรรค์วรรณกรรมได้ 2 ลักษณะ คือ อัตลักษณ์ที่เป็นตัวบท และอัตลักษณ์ที่เป็นบริบท

อัตลักษณ์ที่เป็นตัวบท แบ่งอัตลักษณ์ออกเป็น 7 ด้าน ได้แก่ การตั้งชื่อเรื่อง, การสร้างแก่นเรื่อง, การสร้างโครงเรื่อง, การสร้างตัวละคร, การสร้างฉาก บรรยากาศ, กลวิธี การนำเสนอ และกลวิธีการดำเนินเรื่อง ตั้งข้อสังเกตได้ว่า **การตั้งชื่อเรื่อง** ในวรรณกรรมเรื่องสั้นของทัศนาวดีส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการใช้ฉาก เหตุการณ์สำคัญในเรื่องมาหลอมเป็นชื่อเรื่อง **การสร้างแก่นเรื่อง** ที่แสดงสภาพเหตุการณ์มีจำนวนมากที่สุดแต่ก็มีจำนวนใกล้เคียงกับแก่นเรื่องแสดงทัศนะ แก่นเรื่องแสดงพฤติกรรม และแก่นเรื่องแสดงอารมณ์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวิธีการนำเสนอเรื่องและองค์ประกอบในตัวบทอื่น ๆ ด้วย **การสร้างโครงเรื่อง** ปรากฏความขัดแย้งของตัวละครกับสภาพสังคมและวัฒนธรรมมากที่สุด แสดงให้เห็นถึงปัญหาอันเกิดจากความเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยรวมที่ถือเป็นเรื่องสำคัญ ไม่ควรมองข้ามหรือปล่อยให้เกิดความยุ่งยากซับซ้อนมากขึ้น ขณะเดียวกันการนำเสนอเรื่อง que แสดงให้เห็นความขัดแย้งทางการเมือง และความขัดแย้งกับคนอื่นก็ปรากฏขึ้นในจำนวนไม่น้อย สะท้อนให้เห็นความแตกต่างด้านความคิด อิสระในการแสดงออกที่มีมากขึ้น กล้าที่จะวิพากษ์ ต่อสู้ ไม่ยอมจำนน ซึ่งถือเป็นปรากฏการณ์ที่ยังคงดำรงอยู่และมีความชัดเจน **การสร้างตัวละคร** การวิจัยครั้งนี้เลือกศึกษาพฤติกรรมของตัวละครเอกเพียงตัวเดียว ปรากฏตัวละครที่มีพฤติกรรมในทางที่ดีมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า ผู้ประพันธ์ต้องการสร้างตัวละครที่ดีให้มีบทบาทโดดเด่น แม้บางครั้งเนื้อหาจะนำเสนอเรื่อง que ร้ายจนดูเหมือนผู้ประพันธ์เองมองโลกในแง่ร้ายก็ตาม แต่ตัวละคร

เอกส่วนใหญ่อีกจะถูกกำหนดให้มีพฤติกรรมที่ดีต่อผู้กับความเลวร้ายที่ส่วนใหญ่เป็นบทบาทของตัวละครรองและตัวละครประกอบ **จาก บรรยายภาค** ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับฉากที่เป็นสภาพวิถีชีวิตซึ่งง่ายต่อการนำเสนอหรือกำหนดปัจจัยในการกำหนดเหตุการณ์ในเรื่อง โดยเฉพาะเรื่องสั้นที่ใช้ฉากต่างประเทศคือที่เวียดนามและอเมริกา แสดงให้เห็นถึงสภาพวิถีชีวิตต่างแดนในแง่มุมต่าง ๆ **กลวิธีการนำเสนอ** การนำเสนอหรือการเลือกวิธีเล่าเรื่องแบบสายตาพระเจ้าหรือแบบไม่จำกัดทัศนะเป็นวิธีที่ผู้ประพันธ์เลือกใช้มากที่สุด วิธีการเล่าเรื่องแบบนี้ถือเป็นพื้นฐานของการเล่าเรื่อง และง่ายต่อการนำเสนอ อย่างไรก็ตามวิธีการอื่น ๆ ที่นำมาใช้มากเช่นเดียวกันคือการนำเสนอผ่านตัวละครเอกซึ่งเป็นการถ่ายทอดเรื่องราวชีวิตตัวเองและการนำเสนอผ่านตัวละครรอง ซึ่งเป็นการมองเรื่องราวของคนอื่น **การดำเนินเรื่อง** เรื่องสั้นส่วนใหญ่ใช้วิธีการดำเนินเรื่องตามลำดับเวลาเหมือนกับการเล่านิทานแบบเดิมของไทยที่เริ่มจากการปูพื้นเรื่อง อธิบายเหตุ และแสดงผล แต่ก็มีหลายเรื่องที่ใช้วิธีการแสดงผลก่อนแล้วบอกที่มา จบลงด้วยสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

อัตลักษณ์ที่เป็นบริบท แบ่งอัตลักษณ์ออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านแรงบันดาลใจและด้านการส่งผลกระทบ **ด้านแรงบันดาลใจ** ที่ผู้ประพันธ์นำมาใช้มากที่สุดคือแรงบันดาลใจจากประสบการณ์ตรง อย่างไรก็ตาม การรับข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์ การสนทนาแลกเปลี่ยนและการสังเกตบริบทของชีวิตก็มีส่วนสร้างแรงบันดาลใจสำหรับการสร้างสรรค์เรื่องสั้นในปริมาณที่ใกล้เคียงกัน แสดงให้เห็นว่านักเขียนต้องเป็นผู้ที่ให้ความสนใจกับเรื่องราวที่เกิดขึ้นทั้งกับตนเอง คนอื่น และสังคมโดยรวม ซึ่งจะเชื่อมโยงกับ **ด้านการส่งผลกระทบ** ที่งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่ามีผลกับชีวิตส่วนตัวของบุคคลมากที่สุด ด้านสังคม วัฒนธรรม การศึกษาและการเมือง เป็นเจตนาหรือความต้องการของผู้ประพันธ์เป็นลำดับรองลงมา

ภาพรวมของการศึกษาอัตลักษณ์การสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นในรอบสองทศวรรษของทัศนาวดี จะพบว่ามีความหลากหลายและใช้กลวิธีสร้างสรรค์ที่หลากหลาย เริ่มจากเรื่องส่วนตัว การมองและวิเคราะห์สังคมรอบข้าง นำเสนอปัญหาที่เกิดขึ้น และควรได้รับความสนใจหาทางแก้ไข โดยมีลักษณะพิเศษคือการนำเสนอภาพชีวิตในต่างแดน ซึ่งก็ถือเป็นเรื่องจากประสบการณ์ที่นำมาถ่ายทอดในรูปแบบงานเขียนบันเทิงคดี เรื่องสั้นทั้ง 63 เรื่องจึงแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางความคิดบนเส้นทางการประพันธ์ของทัศนาวดี ผลงานทั้งหมดสอดคล้องกับข้อสังเกตเกี่ยวกับสถานการณ์ของนักเขียนของวิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2531, หน้า 185) ว่า นักเขียนคนเดียวเปรียบเสมือนคนสามคนคือ เป็นนักประพันธ์, เป็นหน่วยหนึ่งของคนรุ่นนั้น และเป็นพลเมืองของสังคมด้วย อันสามารถอธิบายขยายความเชื่อมโยงไปถึงกระบวนการและกลวิธีการสร้างสรรค์ของนักเขียนได้ เช่นเดียวกับแนวคิดของ ตรีศิลป์ บุญขจร (2542, หน้า 4) ที่กล่าว

ว่า อิทธิพลจากสังคมไม่ว่าจะเป็นด้าน ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา ปรัชญา และการเมือง ย่อมเป็นสิ่งกำหนดโลกทัศน์และชีวิตทัศน์ของนักเขียน

2. การสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้น

ในการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นจำนวน 9 เรื่อง เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยครั้งนี้ แสดงให้เห็นวิธีการ กระบวนการสร้างสรรค์ที่เป็นระบบ มีแบบแผนในการวางขั้นตอนที่ชัดเจน กรณีเรื่องสั้นที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่นี้ได้กำหนดแนวเนื้อหาไว้ชัดเจนคือ “วัฒนธรรมสัมพันธ์” เป็นปรากฏการณ์ร่วมสมัยในสังคมไทยอันเกิดจากการผสมผสานทางวัฒนธรรม ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน ดังนั้นโครงเรื่องและการส่งผลกระทบที่เป็นผลจากการกำหนดแนวเรื่องจึงเป็นเอกภาพ กล่าวคือ เป็นเรื่องที่แสดงความขัดแย้งและส่งผลกระทบด้านสังคมวัฒนธรรมทั้ง 9 เรื่อง ส่วนอัตลักษณ์ด้านอื่น ๆ จะเห็นว่าแรงบันดาลใจส่วนใหญ่ได้มาจากการสังเกตบริบทชีวิต ชื่อเรื่องส่วนใหญ่สกัดมาจากแก่นของเรื่อง แก่นเรื่องนิยมแสดงภาพเหตุการณ์และนำเสนอทัศนะ ตัวละครมีพฤติกรรมดั้งเดิมที่และเปลี่ยนจากดีเป็นร้ายตามเงื่อนไขของวัฒนธรรมสังคม นิยมฉาก บรรยายภาค ที่สะท้อนให้เห็นสภาพวิถีชีวิต มักนำเสนอเรื่องแบบไม่จำกัดทัศนะหรือแบบสายตาพระเจ้า และดำเนินเรื่องตามลำดับเวลา สิ่งที่น่าสังเกตประการหนึ่งก็คือ ผลของการกำหนดอัตลักษณ์เพื่อใช้ในการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นนั้น ทำให้มีความชัดเจนในกรอบที่ถูกกำหนดขึ้นโดยตัวบทและบริบท ส่งผลให้การผลิตงานสร้างสรรค์เป็นไปอย่างราบรื่น

3. ข้อค้นพบใหม่

งานวิจัยครั้งนี้ ปรากฏองค์ความรู้ที่ค้นพบใหม่ 3 ประเด็น คือ กรอบอัตลักษณ์ในวรรณกรรมสร้างสรรค์ ลักษณะเรื่องสั้นแนววัฒนธรรมสัมพันธ์ และการวิเคราะห์เบื้องหลังการประพันธ์ อธิบายได้ ดังนี้

3.1 กรอบอัตลักษณ์ในวรรณกรรมสร้างสรรค์ กระบวนการสร้างสรรค์งานวรรณกรรมมีลักษณะเช่นเดียวกับการผลิตชิ้นงานโดยทั่วไปกล่าวคือ มีขั้นเตรียมการขั้นปฏิบัติการ และผลของการผลิต โดยพบว่า อัตลักษณ์การสร้างสรรค์วรรณกรรมแบ่งออกเป็น 9 ประการ คือ ขั้นเตรียมการ (Input) ได้แก่ แรงบันดาลใจ ขั้นปฏิบัติการ (Process) ได้แก่ การตั้งชื่อเรื่อง การสร้างแก่นเรื่อง การสร้างโครงเรื่อง การสร้างตัวละคร การสร้างฉาก บรรยายภาค กลวิธีการนำเสนอ และกลวิธีการดำเนินเรื่อง ขั้นผลของการผลิต (Output) ได้แก่ การส่งผลกระทบ ซึ่งผู้ประพันธ์เองกำหนดเอาไว้ แต่อาจไม่ได้บันทึกอย่างเป็นทางการ ทั้งนี้การกล่าวถึงลักษณะย่อยของอัตลักษณ์ที่นำมาใช้ ไม่ว่าจะก่อนหรือหลังการสร้างสรรค์ย่อมตรงกันเสมอ หากแต่มีประโยชน์ต่างกันคือ เมื่อกำหนดอัตลักษณ์ก่อนการสร้างสรรค์

จะทำให้ผู้ประพันธ์มองเห็นภาพชัดเจนและทำงานอย่างราบรื่น และเมื่ออธิบายถึงอัตลักษณ์ที่นำมาใช้หลังจากสร้างสรรค์แล้วจะทำให้เกิดความเข้าใจตรงกันระหว่างผู้สร้างและผู้เสพ

3.2 การสร้างสรรค์เรื่องสั้นแนววัฒนธรรมสัมพันธ์ ถือเป็นเรื่องสั้นแนวใหม่ที่ยึดเอาเนื้อหาเป็นหลัก เนื้อหาดังกล่าวแสดงให้เห็นภาพสังคมใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์ที่ส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนรับส่งทางวัฒนธรรมได้สะดวกง่ายดาย โดยจากเรื่องสั้นทั้ง 9 เรื่องที่สร้างสรรค์ขึ้นมาพบว่า สิ่งสื่อสารผ่านฉาก เหตุการณ์ เรื่องราว หรือบทบาทของตัวละครนั้นปรากฏภาพของวัฒนธรรมสัมพันธ์ในยุคปัจจุบัน 5 ลักษณะ คือ วิถีเก่าที่เดียวดาย อันตรายจากสิ่งใหม่ เชื้อไฟเริ่มปรากฏ บริบทเปลี่ยนตามกาล และผสมผสานที่ลงตัว

3.3 การวิเคราะห์เบื้องต้นหลังการประพันธ์ ผลของการวิเคราะห์มีความเที่ยงตรง 100 เปอร์เซ็นต์ เพราะผู้ประพันธ์เป็นคนนำเสนอด้วยตัวเอง ถือเป็นมิติใหม่ของการศึกษาด้านวรรณกรรม เนื่องจากเท่าที่ผ่านมา การศึกษาเชิงวิเคราะห์วิจารณ์วรรณกรรมมาจากผู้อ่าน แม้จะถือหลักทฤษฎีทางวรรณกรรมมาวิเคราะห์ มักจะอธิบายจากตัวบทในส่วนที่เป็นโครงสร้างองค์ประกอบ แต่แรงบันดาลใจและความมุ่งหวังเป็นเรื่องเฉพาะของผู้ประพันธ์ซึ่งเป็นผู้รู้ดีที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ในแง่ของการวิเคราะห์วิจารณ์ ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นกรอบอัตลักษณ์ซึ่งเปรียบเสมือนการกำหนดหัวข้อหรือประเด็นเพื่อแจกแจงให้เห็นองค์ประกอบต่าง ๆ ของงานวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นทั้งตัวบทและบริบท พร้อมกับคำอธิบายที่ไปที่ไปหรือเบื้องหลังประเด็นนั้น ๆ ด้วยตัวของนักประพันธ์เอง ซึ่งนับว่าเป็นวิธีการสื่อสารเพื่อการสร้างความเข้าใจกันระหว่างนักเขียนกับนักอ่านได้อย่างหมดจด อัตลักษณ์ที่กำหนดขึ้นมาแล้วยังสามารถนำไปใช้เป็นหัวข้อเพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์วิจารณ์วรรณกรรมเรื่องเล่าประเภทบันเทิงคดีอื่น ๆ ได้ด้วย

1.2 ในแง่กระบวนการสร้างสรรค์วรรณกรรม แม้จะมีคำกล่าวว่าการเขียนสอนกันไม่ได้ แต่อย่างไรก็ตาม มีผู้ที่ใฝ่ฝันจะเป็นนักเขียนจำนวนมาก ต่างมองหาแนวทางที่จะก้าวไปบนเส้นทางสายนี้จนประสบผลสำเร็จ คำแนะนำอย่างหนึ่งที่ได้ยินบ่อย ๆ คือ นักเขียนนั้นจะต้องเป็นนักอ่าน ไม่เฉพาะการอ่านหนังสือเท่านั้น ต้องอ่านโลก อ่านชีวิต อ่านปรากฏการณ์ทางสังคมหมั่นสังเกตบริบทรอบข้าง และที่สำคัญคือต้องกล้าที่จะลงมือเขียน งานวิจัยนี้ได้แสดงให้เห็นแบบวิธีการสร้างสรรค์และขั้นตอนการทำงานของนักเขียนตั้งแต่ขั้นเตรียมการ โดยใช้

วิธีการกำหนดอัตลักษณ์ด้านต่าง ๆ เพื่อวางรูปแบบและเนื้อหาในวรรณกรรมเรื่องสั้นแต่ละเรื่อง จากนั้นก็มาถึงขั้นปฏิบัติการ คือการสร้างสรรคตามที่วางไว้ในกรอบอัตลักษณ์ หากผู้ที่จะเริ่มงานเขียนมีการจัดกระทำข้อมูลตามกรอบอัตลักษณ์จะช่วยไม่ให้สับสน เห็นภาพรวมคร่าว ๆ และมีความมั่นใจในการลงมือสร้างสรรค์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงคิดว่างานวิจัยนี้จะเป็นแนวทางที่เกิดประโยชน์สำหรับผู้ศึกษาเพื่อนำไปปรับใช้ในการเริ่มต้นเขียนหนังสือ โดยเฉพาะวรรณกรรมบันเทิงคดีในรูปแบบต่าง ๆ ได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ผลการวิจัยครั้งนี้ แสดงให้เห็นถึงมิติใหม่ของวงการวรรณกรรมไทย เป็นการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีทางวรรณกรรมอย่างเป็นระบบของนักเขียนเพื่อประมวลองค์ความรู้ มากำหนดกรอบอัตลักษณ์แล้วนำมาใช้อธิบายผลงานสร้างสรรค์ของตนเอง ทั้งนี้ถือเป็นการสร้างความกระจ่างแก่นักวิเคราะห์ วิจัยและผู้อ่านทั่วไป สามารถลดช่องว่างของการศึกษา ตีความวรรณกรรมที่ผิดเพี้ยนไปจากความเป็นจริงหรือเจตนาของผู้ประพันธ์ได้ ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรได้มีการศึกษาโดยนำเอากรอบอัตลักษณ์ดังกล่าวไปเป็นแนวทางในการศึกษา วิเคราะห์ผลงานของนักเขียนคนอื่น โดยเฉพาะผลงานสร้างสรรค์บันเทิงคดีประเภทเรื่องสั้น นวนิยายของนักเขียนที่ได้รับการยอมรับหรือได้รางวัลระดับชาติ เช่น ลาว คำหอม, อัศศิริ ธรรมโชติ, ชาติ กอบจิตติ, นิคม รายยวา, แดนอรัญญา แสงทอง น่าจะได้มีการศึกษาในลักษณะเดียวกัน

2.2 เนื่องจากวรรณกรรมเป็นผลิตผลอันทรงคุณค่าทางสังคม วัฒนธรรม การศึกษาวรรณกรรมทำให้ทราบวิถีชีวิตของผู้คนในมิติต่าง ๆ โดยเฉพาะการเปิดโลก วรรณกรรมเพื่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนนั้น นับว่ามีความสำคัญในการช่วยส่งเสริมให้เกิด การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันและกันในระดับภูมิภาค ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการศึกษา วรรณกรรมอาเซียนโดยใช้แนวทางเดียวกับวิทยานิพนธ์นี้ ทั้งในการศึกษาตัวบทวรรณกรรม เฉพาะเรื่อง และการศึกษาเปรียบเทียบ อันจะทำให้เห็นลักษณะความเหมือนและต่างกัน ระหว่างวรรณกรรมไทยกับวรรณกรรมเพื่อนบ้าน ทั้งนี้เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน ส่งผลให้ อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เกิดความรัก สามัคคี และร่วมมือกันเพื่อสร้างสรรค์สร้างความสำเร็จ มั่นคงอย่างยั่งยืนต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระแส มาลายาภรณ์. (2530). **วรรณกรรมปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- กาญจนา ประสงค์เงิน. (2526). **การศึกษาเรื่องสั้นไทยที่เสนอปัญหาสังคมชนบทอีสาน พ.ศ. 2501-2505**. วิทยานิพนธ์ อ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2535). **วรรณคดีวิจารณ์** (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เกศินี จุฑาวิจิตร. (2550). **ผลกระทบวิกฤติเศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์กับโลกทัศน์นักเขียนไทย: ภาพสะท้อนสังคมและการเมืองจากวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นระหว่างปี 2540-2544**. วิทยานิพนธ์ ปร.ด., มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- เครือฟ้า แก้วคุ้ม. (2533). **วิเคราะห์เรื่องสั้นของ อัศศิริ ธรรมโชติ**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- จันทนา วงษ์วิโรจน์. (2541). **วิเคราะห์เรื่องสั้นรางวัลดีเด่นของคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติในช่วง พ.ศ. 2533-พ.ศ.2539**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- จินดา ดวงจินดา. (2526). **การเขียนเรื่องสั้น**. กรุงเทพฯ: ปาณยา.
- เจด็จ ศชฤทธิ์. (2549). **กระบวนการตีความยากจน: ภาพสะท้อนที่ปรากฏในเรื่องสั้นไทยร่วมสมัย(พ.ศ.2501-2545)**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- เจือ สตะเวทิน. (2510). **ศิลปะการประพันธ์**. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- เจือ สตะเวทิน. (2516). **เรื่องสั้นตัวอย่าง**. กรุงเทพฯ: ดิกษาภัณฑพานิช.
- ชัยพร แสงกระจ่าง. (2555). "40 ปี เรื่องสั้นไทย (2514-2554) ถนนเก่าสายไปสู่ทางช้างเผือก". **40 เรื่องสั้น 40 บทกวี 40 ปี สมาคมนักเขียนฯ**. กรุงเทพฯ: เม็ดทราย พรินต์ติ้ง.
- ชลดา สุทธิวรการต์. (2552). **ศึกษาความขัดแย้งของตัวละครในเรื่องสั้นรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด พ.ศ. 2550**. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ศศ.ม., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิชย์. (2536). **คนกับหนังสือ**. กรุงเทพฯ: สารคดี.

- โชคชัย บัณฑิตศิลปะศักดิ์. (2542). **การวิเคราะห์สังคมไทยจากเรื่องสั้นในนิตยสาร “ช่อกระเจต” ช่วงพ.ศ. 2535-2539**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.
- ดลฤทัย ขาวดีเดช. (2540) **ภาษาจินตภาพในเรื่องสั้นของอัศศิริ ธรรมโชติ**. วิทยานิพนธ์ อ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ
- ตรีศิลป์ บุญขจร. (2542). **นวนิยายกับสังคมไทย พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๕๐๐**. กรุงเทพฯ: โครงการตำรา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ต๋อย ชุมสาย, ม.ล. (2516). **วรรณกรรมพินิจเชิงจิตวิทยา**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ทองสุข เกตุโรจน์. (2529). **การเขียนแบบสร้างสรรค์**. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ทัศนาวดี. [นามแฝง]. (2545). **ในโลกแคบ**. กรุงเทพฯ: น้ำหวาน.
- ทัศนาวดี. [นามแฝง]. (2546). **ความลับที่ซาปา**. กรุงเทพฯ: น้ำหวาน.
- ทัศนาวดี. [นามแฝง]. (2547). **โลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม**. กรุงเทพฯ: น้ำหวาน.
- ทัศนาวดี. [นามแฝง]. (2550). **นางฟ้าในดวงจันทร์**. กรุงเทพฯ: แม่โพสพ.
- ทัศนาวดี. [นามแฝง]. (2550). **สมภารระดับ 8**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ทัศนาวดี. [นามแฝง]. (2551). **หมู่บ้านแอโรบิก**. กรุงเทพฯ: แพรวลำนำกพิมพ์.
- ทัศนาวดี. [นามแฝง]. (2554). **หวังว่าประชาชนคงเข้าใจ** (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาสารคาม: ปังใบ.
- ทัศนาวดี. [นามแฝง]. (2557). **ฟ้าตีมะห้: หญิงสาวผู้มองเห็นลม**. กรุงเทพฯ: ไร่ลาย.
- ธนิกาญจน์ จินาพันธ์. (2552) **โลกาภิวัตน์วัฒนธรรม: สื่อกับท้องถิ่นนิยมในวรรณกรรมไทยร่วมสมัย**. วิทยานิพนธ์ อ.ด., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ธนศ เวศรภาดา. (ม.ป.ป.). **ดินสอขอเขียน**. กรุงเทพฯ: ปาปรัส.
- ธัญญา สังขพันธ์านนท. (2538). **ปรากฏการณ์แห่งวรรณกรรม**. ปทุมธานี: นาคร.
- ธัญญา สังขพันธ์านนท. (2539). **วรรณกรรมวิจารณ์**. ปทุมธานี: นาคร.
- ธีระ นุชเปี่ยม. (2541). **การเมืองโลกหลังสมัยใหม่**. กรุงเทพฯ: ศิลปะสยาม.
- นภสมน นิจรันดร. (2550). **โนรา: สัญลักษณ์พิธีกรรม ตัวตนคนใต้รอบลุ่มทะเลสาบสงขลายุคโลกาภิวัตน์**. วิทยานิพนธ์ ร.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- นัทธนัย ประสานนาม. (2548). **เรื่องสั้นแนวเสียดสีของไทยระหว่าง พ.ศ. 2535-2545: การศึกษาแนวคิดและกลวิธี**. วิทยานิพนธ์ อ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

- นันทวัลย์ สุนทรภาระสถิต. (2547). **เรื่องสั้นบันทึกเหตุการณ์ทางการเมือง 14 ตุลาคม และ 6 ตุลาคม 2519**. วิทยานิพนธ์ อ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- นาธิกา มงคลคำนวนเขตต. (2527). **เรื่องสั้นไทยประเภทมุ่งเสนอแนวคิดระหวาง พ.ศ. 2475-2484**. วิทยานิพนธ์ อ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- นิชาพร ยอดมณี. (2551). **การศึกษาวิเคราะห์เรื่องสั้นของสุทธิพงษ์ ธรรมวุฒิ: การนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับมนุษย์**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- นิโลบล นาคพลังกุล. (2546). **ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ในเรื่องสั้นไทยระหว่าง พ.ศ.2532-2543**. วิทยานิพนธ์ อ.ม., มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- บุญยงค์ เกศเทศ. (2535). **เขียนไทย**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- บุญเรียง เขียดแก้ว. (2545). **วิเคราะห์การเล่าเรื่องในเรื่องสั้นของอัษฎัน**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา.
- ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ. (2539). **แฉนวนวรรณกรรม** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- เบญจนาฏ วัฒนมณี. (2539). **เรื่องสั้น “แนวทดลอง” ของไทยช่วง พ.ศ. 2525-พ.ศ. 2535**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, กรุงเทพฯ.
- ปฏิพันธ์ อุทยานกุล. (2545). **การใช้กิจกรรมส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์เพื่อสอนเขียนเรื่องสั้นสำหรับนักศึกษาวิชาเอกภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ปทุมวดี ล้ำเลิศ. (2551). **กลวิธีการใช้ภาษาในเรื่องสั้นแนวฆาตกรรมของสรจักร ศิริบริรักษ์: การศึกษาเชิงวิเคราะห์**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ประกิจ จันตะเคียน. (2524). **วิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องสั้นของอาจินต ปัญจพรรค**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, กรุงเทพฯ.
- ประทีป เหมือนนิล. (2523). **วิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องสั้นของมนัสจรรยา**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, กรุงเทพฯ.
- ประสิทธิ์ กาพย์กลอน (2518). **การเขียนภาคปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ประสิทธิ์ รุ่งเรืองรัตนกุล. (2522). **สายธารวรรณกรรม**. กรุงเทพฯ: พี.พี.

- ประเสริฐ ไสววรรณ. (2533). **วิเคราะห์นวนิยายและเรื่องสั้นที่สะท้อนชีวิตชาวชนบทอีสานของคำพูน บุญทวี**. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, กรุงเทพฯ
- ปรีชา หิรัญประดิษฐ์. (2538). **เอกสารการสอนชุดวิชาการอ่านภาษาไทย หน่วยที่ 8-15**. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เปลื้อง ณ นคร. (2507). **คำบรรยายวิชาการประพันธ์และหนังสือพิมพ์**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- เปลื้อง ณ นคร. (2535). **ศิลปะแห่งการประพันธ์**. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- พจนจิตต์ อธิคมนันท์ (2554). **การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พรพิมล สาลิการินทร์. (2535) **วิเคราะห์แนวคิดและคุณค่าเชิงวรรณศิลป์ของเรื่องสั้นรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน**. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2538). **วัฒนธรรมไทยสู่ยุคเป็นผู้นำและเป็นผู้ให้** (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- พิมาน แจ่มจรัส. (2556). **เขียน** (ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: แสงดาว.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์, กวิสรา รัตนากร, พรรณี มั่นสโพบูลย์, นุชน้อย สติรอังกุล, อัจจิมา เกิดผล, สวางค์ ดำเนินสวัสดิ์ และคณะ. (2538). **ภาษาไทย 1** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพโรจน์ บุญประกอบ. (2539). **การเขียนสร้างสรรค์เรื่องสั้น-นวนิยาย**. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
- ไพโรจน์ ขาวงาม. (2555). **เพลงกวีเปลี่ยนชีวิต**. กรุงเทพฯ: พิมพ์คำ.
- มาชะ ชิตตะสังคะ. (2554). “วัฒนธรรมและภาษาสื่อสารของกลุ่มชาติพันธุ์บริเวณภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย”. **วารสารลุ่มน้ำโขงศึกษา**, 1(1), 18.
- ยุวพาส์ ชัยศิลป์วัฒนา. (2552). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวรรณคดี** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- รื่นฤทัย สัจจพันธุ์. (2553). **อิทธิพลวรรณกรรมต่างประเทศที่มีต่อวรรณกรรมไทย** (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- วรรณพร ปนแก้ว. (2547). การศึกษาวิเคราะห์การสื่อความหมายในเรื่องสั้นของวินทร์
เลี้ยววาริณ. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- วราภรณ์ วงษ์แสงจันทร์. (2540). แนวคิดเรื่องสั้นตีภาพในเรื่องสั้นของนักเขียนกลุ่มกบฏ
สั้นตีภาพ. วิทยานิพนธ์ อ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- วัชรา บุญจรรยา. (2545). วิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอเรื่องในงานเขียนของวินทร์
เลี้ยววาริณ. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร,
กรุงเทพฯ.
- วาณิช จรุงกิจอนันต์. (2537). ซอยซีไรต์. กรุงเทพฯ.
- วาสนา เกตุภาค. (ม.ป.ป.). การเขียน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วาสนา ไชยรัตน์. (2534). การวิเคราะห์เรื่องสั้นของสุรชัย จันทิมาธร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.,
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, กรุงเทพฯ.
- วาสนา ศรีออนนิล. (2539). วิเคราะห์แนวคิดในเรื่องสั้นของศรีดาวเรือง. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.,
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, กรุงเทพฯ.
- วิทย์ ศิวะศรียานนท์. (2531). วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- วินัย ผลเจริญ. (2550). โลกาวัดน์เสรีนิยมใหม่กับความพ่ายแพ้ของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์
ร.ม., มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- วิมลมาศ ปฤษฎากุล. (2550). อัตลักษณ์พื้นถิ่นในบันเทิงคดีภาคใต้ (พ.ศ. 2522-2546).
วิทยานิพนธ์ อ.ด., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ศิริรัตน์ แอดสกุล. (2556). ความรู้เบื้องต้นทางสังคมวิทยา (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิวกานท์ ปทุมสูติ. (2540). การอ่านเพื่อชีวิต. กรุงเทพฯ: ต้นอ้อ แกรมมี.
- สกุล บุญยทัต. (21-27 มีนาคม 2554). ปากกาชนนก. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 58(27),
73-74.
- สมเกียรติ รัชต์มณี (2528). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนเรื่องสั้นเชิง
สร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยการใช้เพลงไทยร่วมสมัย
และภาพการ์ตูนประกอบการสอนวิชาภาษาไทย ท 042 โรงเรียนพุทธโธสง
จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สมบัติ จำปาเงิน. (2539). หลัคนักเขียน. กรุงเทพฯ: ดนออกแกรมมีจำกัด.

สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์. (2547). **25 ปีซีไรต์**

รวมบทวิจารณ์คัดสรร. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

สรณัฐ ไตลังคะ. (2550). **เรื่องสั้นไทยแนวคตินิยมสมัยใหม่ พ.ศ. 2507–2516.** วิทยานิพนธ์

อ.ด., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

ลัจฉุณี ละออบ. (2554). **เขียนอย่างนักเขียนมืออาชีพ.** กรุงเทพฯ: พิมพ์คำ.

สายทิพย์ นุกูลกิจ. (2523). **วรรณคดีวิจารณ์.** กรุงเทพฯ: ชัยศิริการพิมพ์.

สายทิพย์ นุกูลกิจ. (2534). **วรรณกรรมไทยปัจจุบัน.** กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

สิทธา พิณีภูวดล. (2539). **ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวรรณคดีวิจารณ์.เอกสารการสอนชุดวิชา**

ภาษาไทย 7 (วรรณคดีวิจารณ์ สำหรับครู). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

กรุงเทพฯ: อักษรไทย.

สิริมณี ตีร์ศรี. (20 กุมภาพันธ์ 2554). **ทัศนาวดี ในทัศนะที่ว่าด้วย “หวังว่าประชาชนคง**

เข้าใจ”. **กรุงเทพธุรกิจ, 9.**

สิริยา สัมมาวาจ. (มกราคม–มิถุนายน 2546). **“บริโภคนิยม: วัฒนธรรมสากลในยุค**

โลกาภิวัตน์”. **วารสารสุขุขทัยธรรมาธิราช. 16(1), 89.**

สุจินต์ หลงขาว. (2550). **การศึกษาเรื่องสั้นของนิคม รายยวา.** วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.,

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.

สุชาติ สวัสดิ์ศรี. (2518). **ถนนสายที่นำไปสู่ความตาย.** กรุงเทพฯ: พิมพ์เศศ.

สุदारตัน เสรีวัฒน์. (2522). **วิวัฒนาการเรื่องสั้นในเมืองไทยตั้งแต่แรกจนถึง พ.ศ. 2475.**

กรุงเทพฯ: เทพนิมิตการพิมพ์.

สุทัศน์ วงศ์กระบอกถาวร. (2550). **บันเทิงคดีประเภทเรื่องสั้น.** กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

สุธินี วงศ์วัฒนานุกูล. (2554). **วิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมไทยจากเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัล**

พานแว่นฟ้า พ.ศ. 2550–2553. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิม

พระเกียรติ, กรุงเทพฯ

สุนิสา คิวกุล. (2541). **การวิเคราะห์เรื่องสั้นของปกรณ ปนเฉลียว.** วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.,

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, กรุงเทพฯ

สุนิภา ไกรนรา (2542). **การนำปัญหาสังคมและสีสะท้อนถึงภาคใต้มาใช้ในการแต่ง**

เรื่องสั้น ของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยทักษิณ,

สงขลา.

- สุปราณี มณฑานุช.(2533). **เรื่องสั้นไทยแนวสัญลักษณ์ของไทย พ.ศ.2500-พ.ศ.2530.**
 วิทยานิพนธ์ อ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- สุภา ศาตวรรณ. (2525). **วิเคราะห์เรื่องสั้นของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช.** วิทยานิพนธ์
 กศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, กรุงเทพฯ.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2557). **ทฤษฎีสัจนิยมวิทยา (พิมพ์ครั้งที่ 7).** กรุงเทพฯ:
 สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุริชัย หวันแก้ว. (2547). **เผชิญหน้าโลกาภิวัตน์ทางวัฒนธรรม.** กรุงเทพฯ: เด็อนตุลา.
- สุวรรณภา เกรียงไกรเพชร. (บรรณาธิการ). (2547). **มองข้ามบันทึกเขียน : เรื่องสั้นไทย
 ในทัศนะนักวิจารณ์.** กรุงเทพฯ: กิจไพศาลการพิมพ์และซัพพลายส์จำกัด.
- เสนาะ เจริญพร. (2556). **سابอดีตของสามเรื่องสั้นในسابอีสาน. WRITER. 2(13), 121-127.**
- เสาวนีย์ ทองถนอม. (2544). **วิเคราะห์เรื่องสั้นของวินทร์ เลียววาริณตั้งแต่ พ.ศ. 2537-
 2542.** วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- โสภณ สารสัมฤทธิ์ผล (กรกฎาคม-ธันวาคม 2554). **หมู่บ้านแอโรบิก: ยั่วล้ออย่างรื่นรมย์.
 วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. 2(15), 185-188.**
- อนงค์ จันทรวงศ์. (2551). **ศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการใช้ภาษาและภาพสะท้อน
 สังคมไทยจากเรื่องสั้นในช่วง พ.ศ. 2545-พ.ศ. 2549.** วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.,
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- อภิศักดิ์ ธีระวิไลษฐ์. (2553, พ.ศ.-ส.ค.). **การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครัวเรือน
 อีสานในยุคโลกาภิวัตน์. วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์
 (มหาวิทยาลัยขอนแก่น). 27(2), 22-23.**
- อัญชลีพล ส่งแสง. (2545) **ภาพสะท้อนสังคมไทยระหว่างพุทธศักราช 2538-2542.**
 วิทยานิพนธ์ อ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- อารีญา หุตินทะ. (2539) **ภาพลักษณ์สังคมเมืองในเรื่องสั้นไทยร่วมสมัย ระหว่าง
 พุทธศักราช 2534-2536.** วิทยานิพนธ์ อ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ
- อินทราภรณ์ สุนทรวัฒน์. (2551). **ฉากในเรื่องสั้นของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์.** วิทยานิพนธ์
 กศ.ม. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- เอกนรินทร์ สีพันธ์. (2554). **การใช้ภาพประกอบกิจกรรมในการสอนเพื่อส่งเสริมความคิด
 สร้างสรรค์ในการเขียนเรื่องสั้นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5.** วิทยานิพนธ์
 ศษ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

Breakfast, J. (July 14, 2014). **Modernization Theory**.Wikipedia. Retrived July 20, 2014, from http://www.en.m.wikipedia.org/wiki/Modrenization_theory.

Ember. C.R. and Ember, M. (1993). **Anthropology**. New Jersey: Pretige–Hall, Inc.

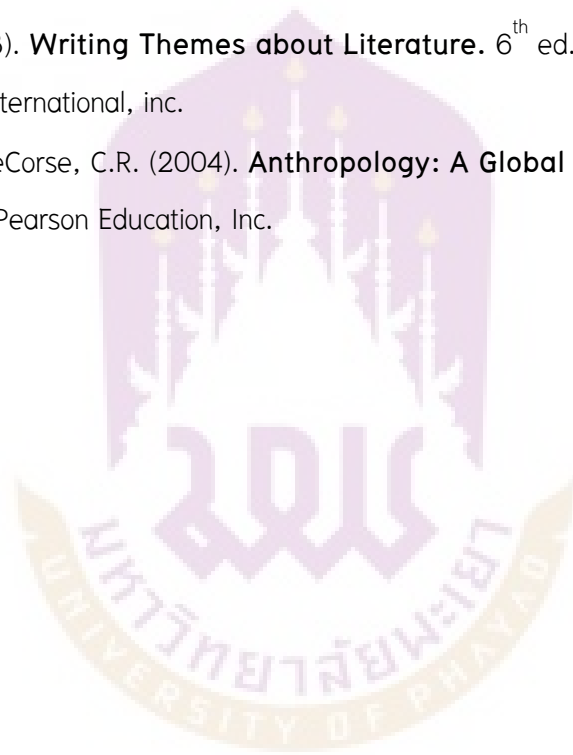
Friedl, J. (1981). **The Human Portrait: Introduction to Cultural Anthropology**. New Jersey: Pretige–Hall, Inc.

Carl, H.G. (1961). The short story, **Collier’s Encyclopedia, ED**. Louis Shores: XVII.

Krejcie, R.V. and Morgan, D.W. (1970). Determining Simple Size for Research Ativities. **Educational and Phychological Measurement**. 30: pp.607–610.

Edgar, V.R. (1988). **Writing Themes about Literature**. 6th ed. New York: Pentice – Hall International, inc.

Scupin, R. and DeCorse, C.R. (2004). **Anthropology: A Global Perspective**. New Jersey: Pearson Education, Inc.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก ตารางเก็บข้อมูลอัตลักษณ์การสร้างสรรคัวรรณกรรมเรื่องสั้นของทัศนาวดี
ในรอบสองทศวรรษ

ตาราง 31 ข้อมูลอัตลักษณ์ด้านแรงบันดาลใจ

ลำดับ ที่	ชื่อเรื่องสั้น	ประสบการณ์ ตรง	ข่าว เหตุการณ์	สนทนา แลกเปลี่ยน	อ่าน หนังสือ	สังเกต บริบท ชีวิต
1	พี่ชายคนที่สี่	●				
2	เรื่องเล่าจากชายขี้เมา	●				
3	ไทกินบี	●				
4	เรื่องเล็ก ๆ ของเด็ก ๆ		●			
5	ผู้พิทักษ์				●	
6	พุทโธเอ๋ย					●
7	ในโลกแคบ	●				
8	อ้อมอกอันอุกอ้ง	●				
9	มือปืน		●			
10	ควายใบไม้กับวันสุดท้าย ของเลิม	●				
11	สัมพันธภาพ	●				
12	ความลับที่ซาปา	●				
13	เยียวบง			●		
14	หยาดเหงื่อของแม่	●				
15	แจกันที่ว่างเปล่า	●				
16	กำแพง			●		
17	ตะแบกบานแล้วร่วง					●
18	ที่นี่...มีแม่ให้เช่า					●
19	เทียนดับ ณ ห้วยแกลง	●				
20	ผู้ช่วยครู	●				
21	เรื่องเล่าบนหน้ากระดาษ		●			
22	พ่อตายตั้งแต่ ยังไม่สิ้นลม	●				
23	โลกใบเก่ายังเศร้า เหมือนเดิม				●	

ตาราง 31 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ชื่อเรื่องสั้น	ประสบการณ์ ตรง	ข่าว เหตุการณ์	สนทนา แลกเปลี่ยน	อ่าน หนังสือ	สังเกต บริบท ชีวิต
24	โศกนาฏกรรมบนลาน แจ้ง		●			
25	ปล่อยเกาะ			●		
26	ริมฝั่งโปโตแม็ค	●				
27	สมรภูมิชีวิต					●
28	นางฟ้าในดวงจันทร์	●				
29	นุดสะหวัน			●		
30	เมืองไมยราบ	●				
31	ป่าเอย อองเอย			●		
32	ความหวังของซัป			●		
33	บรรณาการ			●		
34	สายใย		●			
35	สุดทางที่บางกอก	●				
36	เคว้ง					●
37	มาดามเซียว: นางฟ้า ของแฟรงค์				●	
38	เหตุการณ์ปกติ					●
39	ก๊ิกของลุงย่น			●		
40	หมู่บ้านแอโรบิก					●
41	สมภารระดับ 8			●		
42	ในกรอบเขตโทษ		●			
43	ผู้รับรางวัล				●	
44	จึงเรียนมาเพื่อทราบ		●			
45	ข้างหอนาฬิกา					●
46	จากดอนลำดวน ถึงสวนอัมพร	●				
47	นางละคร		●			
48	นอนสาหล่า		●			
49	เสื่อม			●		

ตาราง 31 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อเรื่องสั้น	ประสบการณ์ตรง	ข่าวเหตุการณ์	สนทนาแลกเปลี่ยน	อ่านหนังสือ	สังเกตบริบทชีวิต
50	ทศนิยมไม่รู้จบ					●
51	เสาหลัก	●				
52	เจ้า(หน้า)ที่	●				
53	ป่อม			●		
54	หวังว่าประชาชนคงเข้าใจ	●				
55	มือเย็นของคนยาก		●			
56	ไฟต์บังคับ	●				
57	ผู้รอคอย					●
58	ความลับของหลวงเพื่อน		●			
59	ถนนชีวิต				●	
60	ฟ้าตีมะหะหญิงสาว		●			
61	ผู้มองเห็นลม เรื่องของหมา		●			
62	เขตชุมชน. ลดความเลว			●		
63	สภาเหล่าขาว	●				
	รวม	23	13	12	5	10

ตาราง 32 ข้อมูลอัตลักษณ์ด้านการตั้งชื่อเรื่อง

ลำดับ ที่	ชื่อเรื่องสั้น	จาก ตัวละคร สำคัญ	จากแก่น เรื่อง	จาก เหตุการณ์ สำคัญ	จาก พฤติกรรม ตัวละคร	จาก คำคม บทเพลง
1	พี่ชายคนที่สี่	●				
2	เรื่องเล่าจากชายขี้เมา			●		
3	ไทกินบี					●
4	เรื่องเล็ก ๆ ของเด็ก ๆ			●		
5	ผู้พิทักษ์		●			
6	พุทโธเอ๋ย					●
7	ในโลกแคบ				●	
8	อ้อมอกอันอุกอึ้ง		●			
9	มือปืน					●
10	ควายใบไม้กับวันสุดท้าย ของเลิม			●		
11	สัมพันธภาพ		●			
12	ความลับที่ซาปา			●		
13	เยียวบง					●
14	หยาดเหงื่อของแม่		●			
15	แจกันที่ว่างเปล่า			●		
16	กำแพง		●			
17	ตะแบกบานแล้วร่วง					●
18	ที่นี่...มีแม่ให้เช่า				●	
19	เทียนดับ ณ ห้วยแกลง			●		
20	ผู้ช่วยครู				●	
21	เรื่องเล่าบนหน้ากระดาษ			●		
22	พ่อตายตั้งแต่ ยังไม่สิ้นลม			●		
23	โลกใบเก่ายังเศร้า เหมือนเดิม		●			
24	โศกนาฏกรรมบนลาน แจ้ง			●		
25	ปล่อยเกาะ					●

ตาราง 32 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ชื่อเรื่องสั้น	จาก ตัวละคร สำคัญ	จากแก่น เรื่อง	จาก เหตุการณ์ สำคัญ	จาก พฤติกรรม ตัวละคร	จาก คำคม บทเพลง
26	ริมฝั่งโบโตแม็ค			●		
27	สมรภูมิชีวิต			●		
28	นางฟ้าในดวงจันทร์	●				
29	นุดสะหวัน	●				
30	เมืองโมยราบ			●		
31	ป่าเอย องเอย					●
32	ความหวังของซั๊บ	●				
33	บรรณาการ				●	
34	สายใย		●			
35	สุดทางที่บางกอก			●		
36	เคว๊ว				●	
37	มาตามเขี้ยว: นางฟ้า ของแฟรงค์	●				
38	เหตุการณ์ปกติ			●		
39	ก๊ิกของลุงย่น			●		
40	หมู่บ้านแอโรบิก			●		
41	สมภารระดับ 8				●	
42	ในกรอบเขตไทย		●			
43	ผู้รับรางวัล				●	
44	จึงเรียนมาเพื่อทราบ				●	
45	ข้างหอนาฬิกา			●		
46	จากดอนลำดวน ถึงสวนอัมพร		●			
47	นางละคร	●				
48	นอนสาหล่า					●
49	เลื่อม				●	
50	ทศนิยมไม่รู้จบ		●			
51	เสาหลัก		●			
52	เจ้า(หน้า)ที่	●				

ตาราง 32 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ชื่อเรื่องสั้น	จาก ตัวละคร สำคัญ	จากแก่น เรื่อง	จาก เหตุการณ์ สำคัญ	จาก พฤติกรรม ตัวละคร	จาก คำคม บทเพลง
53	บ่ม		●			
54	หวังว่าประชาชนคงเข้าใจ					●
55	มือเย็นของคนยาก			●		
56	ไฟดับบังคับ			●		
57	ผู้รอคอย		●			
58	ความลับของ หลวงเพื่อน			●		
59	ถนนชีวิต				●	
60	ฟ้ามะหิ:หญิงสาว ผู้มองเห็นลม	●				
61	เรื่องของหมา			●		
62	เขตชุมชน. ลดความเลว			●		
63	สภาเหล่าขาว			●		
	รวม	8	13	23	10	9

ตาราง 33 ข้อมูลอัตลักษณ์ด้านการสร้างแก่นเรื่อง

ลำดับ ที่	ชื่อเรื่องสั้น	มุ่งแสดง ทัศนะ	มุ่งแสดง อารมณ์	มุ่งแสดง พฤติกรรม	มุ่งแสดง เหตุการณ์
1	พี่ชายคนที่ดี			●	
2	เรื่องเล่าจากชายซีเมา	●			
3	โทกินปี		●		
4	เรื่องเล็ก ๆ ของเด็ก ๆ	●			
5	ผู้พิทักษ์	●			
6	พุกโธ่เอ๋ย	●			
7	ในโลกแคบ		●		
8	อ้อมอกอันอบอุ่น		●		
9	มือปืน				●
10	ควายใบไม้กับวันสุดท้าย ของเลิม				●
11	สัมผัสภาพ	●			
12	ความลับที่ซาปา	●			
13	เยียวบง		●		
14	หยาดเหงื่อของแม่			●	
15	แจกันที่ว่างเปล่า		●		
16	กำแพง	●			
17	ตะแบกบานแล้วร่วง			●	
18	ที่นี่..มีแม่ให้เช่า			●	
19	เทียนดับ ณ ห้วยแกลง			●	
20	ผู้ช่วยครู			●	
21	เรื่องเล่าบนหน้ากระดาษ				●
22	พ่อตายตั้งแต่ ยังไม่สิ้นลม				●
23	โลกใบเก่ายังเศร้า เหมือนเดิม				●
24	โศกนาฏกรรมบนลานแล้ง				●
25	ปล่อยเกาะ		●		
26	ริมฝั่งไปโตแม็ค		●		

ตาราง 33 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ชื่อเรื่องสั้น	มุ่งแสดง ทัศนะ	มุ่งแสดง อารมณ์	มุ่งแสดง พฤติกรรม	มุ่งแสดง เหตุการณ์
27	สมรภูมิชีวิต				●
28	นางฟ้าในดวงจันทร์				●
29	นุดสะหวัน			●	
30	เมืองโมยราบ				●
31	ป่าเอย องเอย			●	
32	ความหวังของซัป		●		
33	บรรณการ			●	
34	สายใย	●			
35	สุดทางที่บางกอก		●		
36	เคว้ง				●
37	มาตามเขี้ยว: นางฟ้า ของแฟรงค์	●			
38	เหตุการณ์ปกติ				●
39	ก๊ิกของลุงย่น			●	
40	หมู่บ้านแอโรบิก				●
41	สมภารระดับ 8			●	
42	ในกรอบเขตไทย		●		
43	ผู้รับร่าง	●			
44	จึงเรียนมาเพื่อทราบ			●	
45	ข้างหอนาฬิกา				●
46	จากตอนลำดวน ถึงสวนอัมพร		●		
47	นางละคร			●	
48	นอนสาหล่า				●
49	เสื่่อม			●	
50	ทศนิยมไม่รู้จบ			●	
51	เสาหลัก				●
52	เจ้า(หน้า)ที่				●
53	ป่ม	●			
54	หวังว่าประชาชนคงเข้าใจ	●			

ตาราง 33 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ชื่อเรื่องสั้น	มุ่งแสดง ทัศนะ	มุ่งแสดง อารมณ์	มุ่งแสดง พฤติกรรม	มุ่งแสดง เหตุการณ์
55	มือเย็นของคนยาก		●		
56	ไฟดับบังคับ				●
57	ผู้รอคอย	●			
58	ความลับของ หลวงเพื่อน			●	
59	ถนนชีวิต				●
60	พาดิมะห์: หญิงสาว ผู้มองเห็นลม	●			
61	เรื่องของหมา		●		
62	เขตชุมชน. ลดความเลว	●			
63	สภาเหล่าขาว	●			
	รวม	16	13	16	18

ตาราง 34 ข้อมูลอัตลักษณ์ด้านการสร้างโครงเรื่อง

ลำดับที่	ชื่อเรื่องสั้น	ขัดแย้ง กับตัวเอง	ขัดแย้ง กับคนอื่น	ขัดแย้งกับ ธรรมชาติ	ขัดแย้งกับ วัฒนธรรม	ขัดแย้งทาง การเมือง
1	พี่ชายคนที่สี่		●			
2	เรื่องเล่าจากชายซีเมา				●	
3	ไทกินบี					●
4	เรื่องเล็ก ๆ ของเด็ก ๆ		●			
5	ผู้พิทักษ์			●		
6	พุทโธเอ๋ย				●	
7	ในโลกแคบ		●			
8	ข้อหมอกอันอุกฉิ่ง		●			
9	มือปืน	●				
10	ควายใบไม้กับวันสุดท้าย ของเลิม			●		
11	สัมพันธภาพ					●
12	ความลับที่ซาปา	●				
13	เยียวบง				●	
14	หยาดเหงื่อของแม่		●			
15	แจกันที่ว่างเปล่า		●			
16	กำแพง		●			
17	ตะแบกบานแล้วร่วง				●	
18	ที่นี่...มีแม่ให้เช่า				●	
19	เทียนดับ ณ ห้วยแกลง	●				
20	ผู้ช่วยครู		●			
21	เรื่องเล่าบนหน้ากระดาษ				●	
22	พ่อตายตั้งแต่ ยังไม่สิ้นลม		●			
23	โลกใบเก่ายังเศร้า เหมือนเดิม		●			
24	โศกนาฏกรรมบนลาน เลี้ยง		●			
25	ปล่อยเกาะ	●				

ตาราง 34 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อเรื่องสั้น	ขัดแย้ง กับตัวเอง	ขัดแย้ง กับคนอื่น	ขัดแย้งกับ ธรรมชาติ	ขัดแย้งกับ วัฒนธรรม	ขัดแย้งทาง การเมือง
26	ริมฝั่งโปโตแม็ค				●	
27	สมรภูมิชีวิต			●		
28	นางฟ้าในดวงจันทร์	●				
29	นุดสะหวัน		●			
30	เมืองไมยราบ				●	
31	ป่าเอย องเอย			●		
32	ความหวังของซัป					●
33	บรรณาการ				●	
34	สายใย					●
35	สุดทางที่บางกอก	●				
36	เคว้ง			●		
37	มาตามเซียว: นางฟ้า ของแฟรงค์				●	
38	เหตุการณ์ปกติ				●	
39	ก๊ิกของลุงย่น				●	
40	หมู่บ้านแอโรบิก				●	
41	สมภารระดับ 8				●	
42	ในกรอบเขตโทษ	●				
43	ผู้รับร่าง					●
44	จิ้งเรียนมาเพื่อทราบ		●			
45	ข้างหอนาฬิกา				●	
46	จากดอนลำดวน ถึงสวนอัมพร				●	
47	นางละคร				●	
48	นอนสาหล่า		●			
49	เสื้อม		●			
50	ทศนิยมไม่รู้จบ				●	
51	เสาหลัก				●	
52	เจ้า(หน้า)ที่		●			
53	ป่ม					●

ตาราง 34 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อเรื่องสั้น	ขัดแย้ง กับตัวเอง	ขัดแย้ง กับคนอื่น	ขัดแย้งกับ ธรรมชาติ	ขัดแย้งกับ วัฒนธรรม	ขัดแย้งทาง การเมือง
54	หวังว่าประชาชนคงเข้าใจ				●	
55	มือเย็นของคนยาก		●			
56	ไฟต์บังคับ	●				
57	ผู้รอคอย				●	
58	ความลับของ หลวงเพื่อน	●				
59	ถนนชีวิต	●				
60	ฟ้าตีมะหะ: หญิงสาว ผู้มองเห็นลม					●
61	เรื่องของหมา					●
62	เขตชุมชน. ลดความเลว					●
63	สภาเหล่าขาว					●
	รวม	10	17	5	21	10

ตาราง 35 ข้อมูลอัตลักษณ์ด้านการสร้างตัวละคร

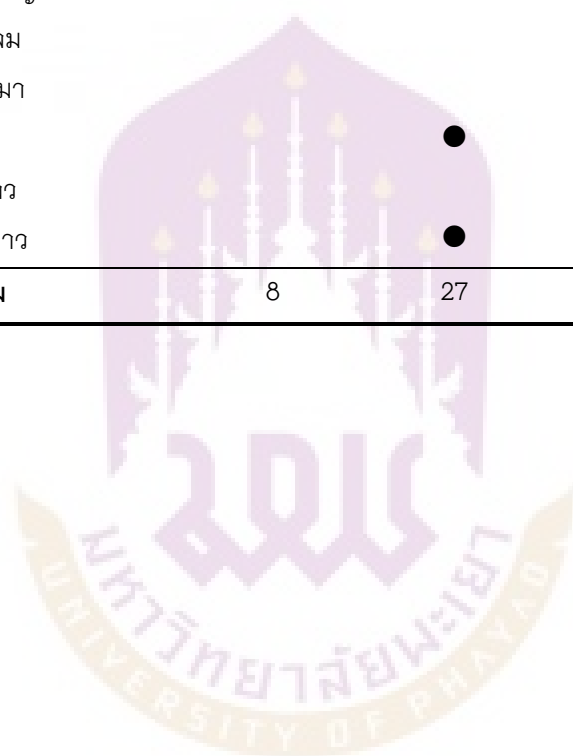
ลำดับที่	ชื่อเรื่องสั้น	ตัวร้าย	ตัวดี	ดีเป็นร้าย	ร้ายเป็นดี
1	พี่ชายคนที่สี่		●		
2	เรื่องเล่าจากชายขี้เมา			●	
3	โทกินปี			●	
4	เรื่องเล็ก ๆ ของเด็ก ๆ		●		
5	ผู้พิทักษ์				●
6	พุกโธเอ้อย			●	
7	ในโลกแคบ		●		
8	ข้อมอกอันอุกฉิ่ง		●		
9	มือปืน			●	
10	ควายใบไม้กับวันสุดท้าย ของเลิม		●		
11	สัมพันธภาพ				●
12	ความลับที่ซาปา				●
13	เยี้ยวบง		●		
14	หยาดเหงื่อของแม่		●		
15	แจกันที่ว่างเปล่า			●	
16	กำแพง		●		
17	ตะแบกบานแล้วร่วง			●	
18	ที่นี่...มีแม่ให้เช่า				●
19	เทียบดับ ฌ ห้วยแกลง			●	
20	ผู้ช่วยครู		●		
21	เรื่องเล่าบนหน้ากระดาษ		●		
22	พ่อตายตั้งแต่ ยังไม่สิ้นลม		●		
23	โลกใบเก่ายังเศร้า เหมือนเดิม		●		
24	โคกนาฏกรรมบนลานแล้ง			●	
25	ปล่อยเกาะ		●		
26	ริมฝั่งโปโตแม็ค		●		

ตาราง 35 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อเรื่องสั้น	ตัวร้าย	ตัวดี	ดีเป็นร้าย	ร้ายเป็นดี
27	สมรภูมิชีวิต		●		
28	นางฟ้าในดวงจันทร์			●	
29	นุดสะหวัน			●	
30	เมืองโมยราบ			●	
31	ป่าเอย อองเอย		●		
32	ความหวังของซัป		●		
33	บรรณการ	●			
34	สายใย		●		
35	สุดทางที่บางกอก		●		
36	เคว้ง				●
37	มาตามเขี้ยว: นางฟ้า ของแฟรงค์				●
38	เหตุการณ์ปกติ	●			
39	ก๊ิกของลูยอน	●			
40	หมู่บ้านแอโรบิก		●		
41	สมภารระดับ 8	●			
42	ในกรอบเขตโทษ		●		
43	ผู้รับร่าง			●	
44	จึงเรียนมาเพื่อทราบ			●	
45	ข้างหอนาฬิกา			●	
46	จากดอนลำควน ถึงสวนอัมพร	●			
47	นางละคร	●			
48	นอนสาหล่า			●	
49	ล้อม	●			
50	ทศนิยมไม่รู้จบ	●			
51	เสาลัก		●		
52	เจ้า(หน้า)ที่			●	
53	ป่ม			●	
54	หวังว่าประชาชนคงเข้าใจ		●		

ตาราง 35 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อเรื่องสั้น	ตัวร้าย	ตัวดี	ดีเป็นร้าย	ร้ายเป็นดี
55	มือเย็นของคนยาก			●	
56	ไฟต์บังคับ		●		
57	ผู้รอคอย				●
58	ความลับของ หลวงเพื่อน				●
59	ถนนชีวิต			●	
60	ฟ้าตีมะหะ: หญิงสาว ผู้มองเห็นลม		●		
61	เรื่องของหมา			●	
62	เขตชุมชน. ลดความเลว		●		
63	สภาเหล่าขาว		●		
	รวม	8	27	20	8

ตาราง 36 ข้อมูลอัตลักษณ์ด้านการฉาก บรรยายภาค

ลำดับที่	ชื่อเรื่องสั้น	ฉาก ธรรมชาติ	ฉาก ประดิษฐ์	ฉาก ช่วงเวลา	ฉาก วิถีชีวิต	ฉาก นามธรรม
1	พี่ชายคนที่สี่			●		
2	เรื่องเล่าจากชายขี่เเม	●				
3	ไทกินปี				●	
4	เรื่องเล็ก ๆ ของเด็ก ๆ				●	
5	ผู้พิทักษ์					●
6	พุทโธเอ๋ย					●
7	ในโลกแคบ				●	
8	อ้อมอกอันอุกฉิ่ง				●	
9	มือปืน				●	
10	ควายใบไม้กับวันสุดท้าย ของเลิม		●			
11	สัมพันธภาพ	●				
12	ความลับที่ซาปา				●	
13	เยี้ยวบง					●
14	หยาดเหงื่อของแม่				●	
15	แจกันที่ว่างเปล่า		●			
16	กำแพง				●	
17	ตะแบกบานแล้วร่วง			●		
18	ที่นี่...มีแม่ให้เช่า				●	
19	เทียนดับ ณ ห้วยแถลง				●	
20	ผู้ช่วยครู		●			
21	เรื่องเล่าบนหน้ากระดาษ	●				
22	พ่อตายตั้งแต่ ยังไม่สิ้นลม				●	
23	โลกใบเก่ายังเศร้า เหมือนเดิม		●			
24	โศกนาฏกรรมบนลานแจ้ง				●	
25	ปล่อยเกาะ	●				
26	ริมฝั่งโปโตแม็ค	●				

ตาราง 36 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อเรื่องสั้น	ฉาก ธรรมชาติ	ฉาก ประดิษฐ์	ฉาก ช่วงเวลา	ฉาก วิถีชีวิต	ฉาก นามธรรม
27	สมรภูมิชีวิต	●				
28	นางฟ้าในดวงจันทร์	●				
29	นุดสะหวัน		●			
30	เมืองโมยราบ			●		
31	ป่าเอย องเอย		●			
32	ความหวังของซัป			●		
33	บรรณาการ		●			
34	สายใย					●
35	สุดทางที่บางกอก			●		
36	เคว้ง		●			
37	มาตามเขี้ยว: นางฟ้า ของแฟรงค์				●	
38	เหตุการณ์ปกติ				●	
39	ก๊ิกของลุงย่น					●
40	หมู่บ้านแอโรบิก			●		
41	สมการระดับ 8					●
42	ในกรอบเขตโทษ				●	
43	ผู้ร่ำรวย		●			
44	จึงเรียนมาเพื่อทราบ			●		
45	ข้างหอนาฬิกา		●			
46	จากดอนลำดวน ถึงสวนอัมพร		●			
47	นางละคร		●			
48	นอนสาหล่า					●
49	เลื่อม				●	
50	ทศนิยมไม่รู้จบ					●
51	เสาหลัก		●			
52	เจ้า(หน้า)ที่		●			
53	ป่ม					●
54	หวังว่าประชาชนคงเข้าใจ					●

ตาราง 36 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อเรื่องสั้น	ฉาก ธรรมชาติ	ฉาก ประดิษฐ์	ฉาก ช่วงเวลา	ฉาก วิถีชีวิต	ฉาก นามธรรม
55	มือเย็นของคนยาก	●				
56	ไฟต์บังคับ		●			
57	ผู้รอคอย				●	
58	ความลับของ หลวงเพื่อน	●				
59	ถนนชีวิต					●
60	ฟ้าดีมะหะ: หญิงสาว ผู้มองเห็นลม	●				
61	เรื่องของหมา	●				
62	เขตชุมชน. ลดความเลว	●				
63	สภาเหล่าขาว		●			
	รวม	12	16	6	18	11

ตาราง 37 ข้อมูลอัตลักษณ์ด้านกลวิธีเล่าเรื่อง

ลำดับที่	ชื่อเรื่องสั้น	สายตา ตัวละคร เอก	สายตาดัว ละครรอง	สายตา บุคคลที่ 3	สายตา ผู้อยู่ใน เหตุการณ์	สายตา พระเจ้า
1	พี่ชายคนที่สี่		●			
2	เรื่องเล่าจากชายซีเมา		●			
3	โทกินปี	●				
4	เรื่องเล็ก ๆ ของเด็ก ๆ					●
5	ผู้พิทักษ์	●				
6	พุทโธเอ๋ย					●
7	ในโลกแคบ	●				
8	ข้อมอกอันอุกอึ้ง	●				
9	มือปิ่น	●				
10	ควายใบไม้กับวันสุดท้าย ของเลิม				●	
11	สัมพันธภาพ	●				
12	ความลับที่ซาปา	●				
13	เยี้ยวบง	●				
14	หยาดเหงื่อของแม่					●
15	แจกันที่ว่างเปล่า			●		
16	กำแพง	●				
17	ตะแบกบานแล้วร่วง			●		
18	ที่นี่...มีแม่ให้เช่า					●
19	เทียนดับ ณ ห้วยแกลง			●		
20	ผู้ช่วยครู					●
21	เรื่องเล่าบนหน้ากระดาษ			●		
22	พ่อตายตั้งแต่ ยังไม่สิ้นลม	●				
23	โลกใบเก่ายังเศร้า เหมือนเดิม					●
24	โศกนาฏกรรมบนลานเลี้ยง					●
25	ปล่อยเกาะ					●

ตาราง 37 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อเรื่องสั้น	สายตา ตัวละคร	สายตาดัว ละครรอง	สายตา บุคคลที่ 3	สายตา ผู้อยู่ใน เหตุการณ์	สายตา พระเจ้า
26	ริมฝั่งโปโตแม็ค	●				
27	สมรภูมิชีวิต					●
28	นางฟ้าในดวงจันทร์		●			
29	นุดสะหวัน					●
30	เมืองโมยราบ					●
31	ป่าเอย องเอย					●
32	ความหวังของซั๊บ		●			
33	บรรณาการ		●			
34	สายใย		●			
35	สุดทางที่บางกอก					●
36	เคว๊ว					●
37	มาตามเขี้ยว: นางฟ้า ของแฟรงค์					●
38	เหตุการณ์ปกติ					●
39	ก๊ิกของลุงย่น		●			
40	หมู่บ้านแอโรบิก					●
41	สมภารระดับ 8					●
42	ในกรอบเขตไทย	●				
43	ผู้รับรางวัล	●				
44	จึงเรียนมาเพื่อทราบ					●
45	ข้างหอนาฬิกา					●
46	จากดอนลำดวน ถึงสวนอัมพร					●
47	นางละคร					●
48	นอนสาหล่า					●
49	เลื้อม					●
50	ทศนิยมไม่รู้จบ					●
51	เสาสลัก					●
52	เจ้า(หน้า)ที่					●

ตาราง 37 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อเรื่องสั้น	สายตา	สายตาตัว	สายตา	สายตา	สายตา
		ตัวละคร	ละครรอง	บุคคลที่ 3	ผู้อยู่ใน	พระเจ้า
		เอก	เหตุการณ์			
53	บ่ม	●				
54	หวังว่าประชาชนคงเข้าใจ	●				
55	มือเย็นของคนยาก					●
56	ไฟดับดับ	●				
57	ผู้รอคอย					●
58	ความลับของ หลวงเพื่อน		●			
59	ถนนชีวิต					●
60	ฟ้ามะหิ:หญิงสาว ผู้มองเห็นลม					●
61	เรื่องของหมา					●
62	เขตชุมชน. ลดความเลว		●			
63	สภาเหล่าขาว					●
รวม		16	12	1	1	33

ตาราง 38 ข้อมูลอัตลักษณ์ด้านการดำเนินเรื่อง

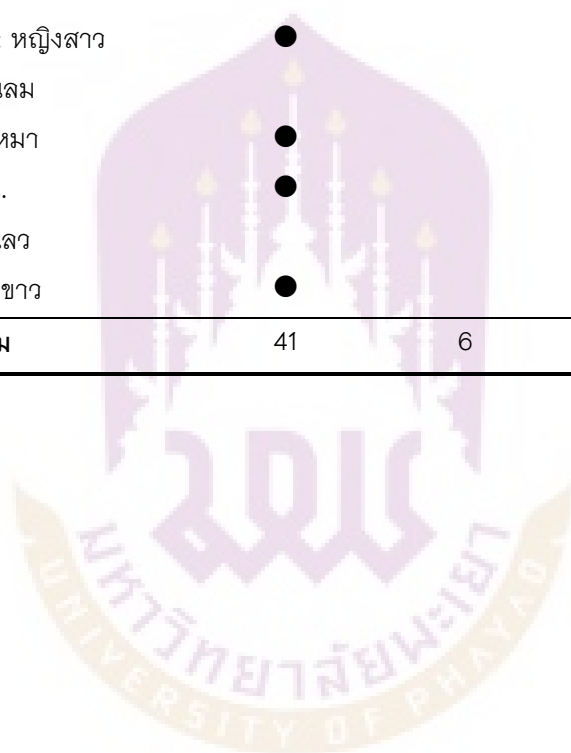
ลำดับที่	ชื่อเรื่องสั้น	ตาม ลำดับเวลา	ย้อนหลัง	สลับฉาก	ปัจจุบัน อดีต ปัจจุบัน
1	พี่ชายคนที่สี่		●		
2	เรื่องเล่าจากชายชี่เมา	●			
3	ไทกีนปี				●
4	เรื่องเล็ก ๆ ของเด็ก ๆ	●			
5	ผู้พิทักษ์	●			
6	พุทโธเอื้อย	●			
7	ในโลกแคบ				●
8	อ้อมอกอันอุกฉิ่ง				●
9	มือปืน	●			
10	ควายไบไม้กับวันสุดท้าย ของเลิม		●		
11	สัมพันธภาพ	●			
12	ความลับที่ซาปา	●			
13	เยี้ยวบง	●			
14	หยาดเหงื่อของแม่	●			
15	แจกันที่ว่างเปล่า	●			
16	กำแพง	●			
17	ตะแบกบานแล้วร่วง				●
18	ที่นี่..มีแม่ให้เช่า	●			
19	เทียนดับ ณ ห้วยแถลง	●			
20	ผู้ช่วยครู	●			
21	เรื่องเล่าบนหน้ากระดาษ	●			
22	พ่อตายตั้งแต่ ยังไม่สิ้นลม	●			
23	โลกใบเก่ายังเศร้า เหมือนเดิม				●
24	โศกนาฏกรรมบนลานเลี้ยง		●		
25	ปล่อยเกาะ	●			
26	ริมฝั่งโปโตแม็ค				●

ตาราง 38 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อเรื่องสั้น	ตาม ลำดับเวลา	ย้อนหลัง	สลับฉาก	ปัจจุบัน อดีต ปัจจุบัน
27	สมรภูมิชีวิต	●			
28	นางฟ้าในดวงจันทร์	●			
29	นุดสะหวัน		●		
30	เมืองโมยราบ	●			
31	ป่าเอย อองเอย	●			
32	ความหวังของซัป				●
33	บรรณาการ	●			
34	สายใย				●
35	สุดทางที่บางกอก	●			
36	เคว้	●			
37	มาตามเขี้ยว: นางฟ้า ของแฟรงค์	●			
38	เหตุการณ์ปกติ	●			
39	ก๊ิกของลูน	●			
40	หมู่บ้านแอโรบิก	●			
41	สมการระดับ 8	●			
42	ในกรอบเขตโทษ		●		
43	ผู้รับรางวัล	●			
44	จึงเรียนมาเพื่อทราบ	●			
45	ข้างหอนาฬิกา	●			
46	จากดอนลำดวน ถึงสวนอัมพร				●
47	นางละคร			●	
48	นอนสาหล่า				●
49	เลื่อม	●			
50	ทศนิยมไม่รู้จบ	●			
51	เสาหลัก		●		
52	เจ้า(หน้า)ที่	●			
53	ป่ม				●
54	หวังว่าประชาชนคงเข้าใจ				●

ตาราง 38 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อเรื่องสั้น	ตาม ลำดับเวลา	ย้อนหลัง	สลับฉาก	ปัจจุบัน อดีต ปัจจุบัน
55	มือเย็นของคนยาก				●
56	ไฟต์บังคับ	●			
57	ผู้รอคอย			●	
58	ความลับของ หลวงเพื่อน	●			
59	ถนนชีวิต				●
60	ฟ้าตีเมฆหิมะ: หญิงสาว ผู้มองเห็นลม	●			
61	เรื่องของหมา	●			
62	เขตชุมชน. ลดความเลว	●			
63	สภาเหล่าขาว	●			
	รวม	41	6	2	14

ตาราง 39 ข้อมูลอัตลักษณ์ด้านการส่งผลกระทบ

ลำดับที่	ชื่อเรื่องสั้น	ปัจเจกบุคคล	บุคคลโดยรวม	สังคมวัฒนธรรม	การศึกษา	การเมือง	เศรษฐกิจ	อื่นๆ
1	พี่ชายคนที่สี่	●						
2	เรื่องเล่าจากชายซีเมาเป็น				●			
3	โทกินปี	●						
4	เรื่องเล็ก ๆ ของเด็ก ๆ					●		
5	ผู้พิทักษ์							●
6	พุทโธเอ๋ย							●
7	ในโลกแคบ				●			
8	อ้อมอกอันอุกอึ้ง				●			
9	มือปืน				●			
10	ควายใบไม้กับวันสุดท้าย ของเลิม	●						
11	ล้มพันธภาพ			●				
12	ความลับที่ซาปา	●						
13	เยียววง	●						
14	หยาดเหงื่อของแม่						●	
15	แจกันที่ว่างเปล่า	●						
16	กำแพง			●				
17	ตะแบกบานแล้วร่วง	●						
18	ที่นี่..มีแม่ให้เช่า			●				
19	เทียนดับ ณ ห้วยแกลง	●						
20	ผู้ช่วยครู				●			
21	เรื่องเล่าบนหน้ากระดาษ		●					
22	พ่อตายตั้งแต่ยังไม่สิ้นลม	●						
23	โลกใบเก่ายังเศร้า เหมือนเดิม		●					
24	โคกนาฏกรรมบนลานแล้ง						●	
25	ปล่อยเกาะ	●						
26	ริมฝั่งโบริตแม็ค	●						

ตาราง 39 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อเรื่องสั้น	ปัจเจกบุคคล	บุคคลโดยรวม	สังคมวัฒนธรรม	การศึกษา	การเมือง	เศรษฐกิจ	อื่นๆ
27	สมรภูมิชีวิต						●	
28	นางฟ้าในดวงจันทร์	●						
29	นุดสะหวัน	●						
30	เมืองไมยราบ		●					
31	ป่าเอย องเอย						●	
32	ความหวังของซั๊บ	●						
33	บรรณาการ				●			
34	สายใย					●		
35	สุดทางที่บางกอก	●						
36	เคว้ัง			●				
37	มาตามเขี้ยว: นางฟ้าของแฟรงค์			●				
38	เหตุการณ์ปกติ		●					
39	ก๊ิกของลุงย่น	●						
40	หมู่บ้านแอโรบิก			●				
41	สมภารระดับ 8				●			
42	ในกรอบเขตโทษ	●						
43	ผู้รับร่าง					●		
44	จึงเรียนมาเพื่อทราบ			●				
45	ข้างหอนาฬิกา				●			
46	จากคอนล้าดวนถึงสวนอัมพร				●			
47	นางละคร	●						
48	นอนสาหล่า			●				
49	เสื่่อม				●			
50	ทศนิยมไม่รู้จบ					●		
51	เสอหลัก			●				
52	เจ้า(หน้า)ที่						●	
53	ป่ม					●		

ตาราง 39 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อเรื่องสั้น	ปัจเจกบุคคล	บุคคลโดยรวม	สังคมวัฒนธรรม	การศึกษา	การเมือง	เศรษฐกิจ	อื่นๆ
54	หวังว่าประชาชนคงเข้าใจ			●				
55	มือเย็นของคนยาก	●						
56	ไฟดับบังคับ	●						
57	ผู้รอคอย			●				
58	ความลับของหลวงเพื่อน			●				
59	ถนนชีวิต				●			
60	ฟาติมะห์: หญิงสาวผู้มองเห็นลม					●		
61	เรื่องของหมา					●		
62	เขตชุมชน. ลดความเลว					●		
63	สภาเหล่าขาว					●		
	รวม	20	4	12	11	9	5	2

ภาคผนวก ข ตารางการบันทึกข้อมูลการกำหนดอัตลักษณ์การสร้างสรรคัวรรณกรรม
เรื่องสั้นแนววัฒนธรรมสัมพันธ์ชุด “พัดมา...พัดไป” ของทัศนาวดี

ตาราง 40 การกำหนดอัตลักษณ์ด้านแรงบันดาลใจ

ลำดับที่	ชื่อเรื่องสั้น	ประสบ การณ์ตรง	ข่าว เหตุการณ์	สนทนา แลกเปลี่ยน	อ่าน หนังสือ	สังเกต บริบท ชีวิต
1	จ๊ะเอ๋					●
2	พื้นที่ส่วนบุคคล...ห้ามเข้า !			●		
3	ล่องไหลไปตามกรรม					●
4	พัดมา...พัดไป					●
5	อำนาจศาล		●			
6	จำเลย					●
7	ตอนกลางของเรื่อง			●		
8	ค้ายฝรั่ง			●		
9	เขาไปกันหมดแล้ว					●
	รวม	0	1	3	0	5

ตาราง 41 การกำหนดอัตลักษณ์ด้านการตั้งชื่อเรื่อง

ลำดับที่	ชื่อเรื่องสั้น	จาก ตัวละคร สำคัญ	จาก แก่น เรื่อง	จาก เหตุการณ์ สำคัญ	จาก พฤติกรรม ตัวละคร	จากคำ คม บท เพลง
1	จ๊ะเอ๋			●		
2	พื้นที่ส่วนบุคคล...ห้ามเข้า !			●		
3	ล่องไหลไปตามกรรม		●			
4	พัดมา...พัดไป		●			
5	อำนาจศาล		●			
6	จำเลย		●			
7	ตอนกลางของเรื่อง		●			
8	ค้ายฝรั่ง			●		
9	เขาไปกันหมดแล้ว		●			
	รวม	0	6	3	0	0

ตาราง 42 การกำหนดอัตลักษณ์ด้านการสร้างแก่นเรื่อง

ลำดับที่	ชื่อเรื่องสั้น	มุ่งแสดง ทัศนะ	มุ่งแสดง พฤติกรรม	มุ่งแสดง อารมณ์	มุ่งแสดง เหตุการณ์
1	จ๊ะเอ๋			●	
2	พื้นที่ส่วนบุคคล...ห้ามเข้า !	●			
3	ล่องไหลไปตามกรรม		●		
4	พัดมา...พลัดไป				●
5	อำนาจศาล	●			
6	จำเลย				●
7	ตอนกลางของเรื่อง	●			
8	คายฝรั่ง				●
9	เขาไปกันหมดแล้ว		●		
รวม		3	2	1	3

ตาราง 43 การกำหนดอัตลักษณ์ด้านการสร้างโครงเรื่อง

ลำดับที่	ชื่อเรื่องสั้น	ขัดแย้ง กับ ตัวเอง	ขัดแย้ง กับ คนอื่น	ขัดแย้งกับ ธรรมชาติ	ขัดแย้งกับ วัฒนธรรม	ขัดแย้ง ทาง การเมือง
1	จ๊ะเอ๋				●	
2	พื้นที่ส่วนบุคคล...ห้ามเข้า !				●	
3	ล่องไหลไปตามกรรม				●	
4	พัดมา...พลัดไป				●	
5	อำนาจศาล				●	
6	จำเลย				●	
7	ตอนกลางของเรื่อง				●	
8	คายฝรั่ง				●	
9	เขาไปกันหมดแล้ว				●	
รวม		0	0	0	9	0

ตาราง 44 การกำหนดอัตลักษณ์ด้านการสร้างตัวละคร

ลำดับที่	ชื่อเรื่องสั้น	ตัวละครที่ เป็นตัวร้าย	ตัวละครที่ เป็นตัวดี	ตัวละคร จากดี เป็นร้าย	ตัวละคร จากร้าย เป็นดี
1	จ๊ะเอ๋	●			
2	พื้นที่ส่วนบุคคล...ห้ามเข้า!		●		
3	ล่องไหลไปตามกรรม			●	
4	พัดมา...พลัดไป				●
5	อำนาจศาล		●		
6	จำเลย			●	
7	ตอนกลางของเรื่อง			●	
8	กายฝรั่ง		●		
9	เขาไปกันหมดแล้ว		●		
	รวม	1	4	3	1

ตาราง 45 การกำหนดอัตลักษณ์ด้านการฉาก บรรยากาศ

ลำดับที่	ชื่อเรื่องสั้น	ฉาก ธรรมชาติ	ฉาก ประดิษฐ์	ฉาก ช่วงเวลา	ฉาก วิถีชีวิต	ฉาก นามธรรม
1	จ๊ะเอ๋		●			
2	พื้นที่ส่วนบุคคล...ห้ามเข้า!				●	
3	ล่องไหลไปตามกรรม			●		
4	พัดมา...พลัดไป	●				
5	อำนาจศาล					●
6	จำเลย				●	
7	ตอนกลางของเรื่อง			●		
8	กายฝรั่ง				●	
9	เขาไปกันหมดแล้ว				●	
	รวม	1	1	2	4	1

ตาราง 46 การกำหนดอัตลักษณ์ด้านกลวิธีการนำเสนอ

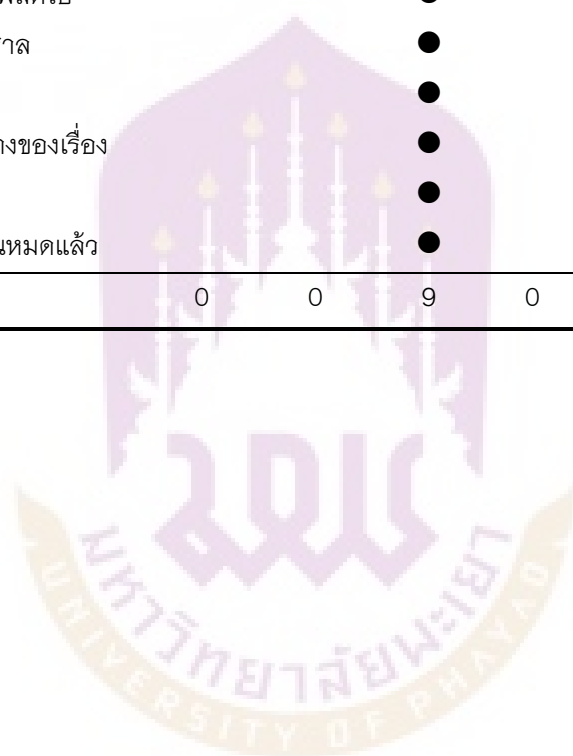
ลำดับที่	ชื่อเรื่องสั้น	สายตา	สายตาดัว	สายตา	สายตาผู้	สายตา
		ตัวละคร	ละครรอง	บุคคลที่	อยู่ใน	พระเจ้า
		เอก		3	เหตุการณ์	
1	จ๊ะเอ๋					●
2	พื้นที่ส่วนบุคคล...ห้ามเข้า !		●			
3	ล่องไหลไปตามกรรม					●
4	พัดมา...พลัดไป					●
5	อำนาจศาล	●				
6	จำเลย					●
7	ตอนกลางของเรื่อง		●			
8	ค้ายฝรั่ง				●	
9	เขาไปกันหมดแล้ว		●			
	รวม	1	3	0	1	4

ตาราง 47 การกำหนดอัตลักษณ์ด้านการดำเนินเรื่อง

ลำดับที่	ชื่อเรื่องสั้น	ตาม	ย้อนหลัง	แบบ	ปัจจุบัน	อดีต
		ลำดับเวลา		สลับฉาก	ปัจจุบัน	
1	จ๊ะเอ๋			●		
2	พื้นที่ส่วนบุคคล...ห้ามเข้า !	●				
3	ล่องไหลไปตามกรรม					●
4	พัดมา...พลัดไป	●				
5	อำนาจศาล					●
6	จำเลย	●				
7	ตอนกลางของเรื่อง					●
8	ค้ายฝรั่ง	●				
9	เขาไปกันหมดแล้ว	●				
	รวม	5	0	1		3

ตาราง 48 การกำหนดอัตลักษณ์ด้านการส่งผลกระทบ

ลำดับที่	ชื่อเรื่องสั้น	ปัจเจก	บุคคล	สังคม	การ	ต่อการ	เศรษฐกิจ	อื่น ๆ
		บุคคล	โดย	วัฒนธรรม	ศึกษา	เมือง	กิจ	
1	จ๊ะเอ๋			●				
2	พื้นที่ส่วนบุคคล... ห้ามเข้า !			●				
3	ล่องไหลไปตามกรรม			●				
4	พัดมา...พลัดไป			●				
5	อำนาจศาล			●				
6	จำเลย			●				
7	ตอนกลางของเรื่อง			●				
8	คายฝรั่ง			●				
9	เขาไปกันหมดแล้ว			●				
รวม		0	0	9	0	0	0	0

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ นามสกุล	นายสุทัศน์ วงศ์กระบากถาวร
วัน เดือน ปี เกิด	วันที่ 16 ตุลาคม 2507
ที่อยู่ปัจจุบัน	116 หมู่ที่ 2 ตำบลแก่งเลิงจาน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
ที่ทำงานปัจจุบัน	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์
ประสบการณ์ทำงาน	
พ.ศ. 2552-ปัจจุบัน	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
พ.ศ. 2552	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
พ.ศ. 2540	อาจารย์ 1 ระดับ 5 โรงเรียนบ้านคอนหวาย อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
พ.ศ. 2528	ครู 2 ระดับ 2 โรงเรียนโนนสะอาดราษฎร์อำนวยการอำเภอย ห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์
พ.ศ. 2526	ครู 1 ระดับ 1 โรงเรียนบ้านหนองบัวคำ อำเภอพิมาย จังหวัด นครราชสีมา
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2538	กศ.ม. (ภาษาไทย), มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม
พ.ศ. 2532	กศ.บ. (ภาษาไทย), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขต มหาสารคาม, มหาสารคาม

ผลงานตีพิมพ์

ที่เกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์

สุทัศน์ วงศ์กระบากถาวร. (อยู่ระหว่างการตีพิมพ์). “อัตลักษณ์การสร้างสรรค์ชื่อเรื่อง
ในวรรณกรรมเรื่องสั้นของทัศนาวดี” วารสารรวมยา, 14(3).

สุทัศน์ วงศ์กระบากถาวร. (อยู่ระหว่างการตีพิมพ์). “อัตลักษณ์การสร้างสรรค์ตัว
ละครในวรรณกรรมเรื่องสั้นของทัศนาวดี” วารสารช่อพะยอม. 28(1).

ผลงานตีพิมพ์อื่น ๆ

- ทัศนาวดี [นามแฝง]. (2554). **ไม่มีเธอ...ไม่มีตะวัน**. มหาสารคาม: ปังใบ.
- ทัศนาวดี [นามแฝง]. (2545). **ในโลกแคบ**. กรุงเทพฯ: น้ำหวาน.
- ทัศนาวดี [นามแฝง]. (2546). **ความลับที่ซาปา**. กรุงเทพฯ: น้ำหวาน.
- ทัศนาวดี [นามแฝง]. (2547). **โลกใบเก่ายังเศร้าเหมือนเดิม**. กรุงเทพฯ: น้ำหวาน.
- ทัศนาวดี [นามแฝง]. (2550). **นางฟ้าในดวงจันทร์**. กรุงเทพฯ: แม่โพสพ.
- ทัศนาวดี [นามแฝง]. (2550). **สมการระดับ 8**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.
- ทัศนาวดี [นามแฝง]. (2551). **หมู่บ้านแอโรบิก**. กรุงเทพฯ: แพรว.
- ทัศนาวดี [นามแฝง]. (2554). **หวังว่าประชาชนคงเข้าใจ** (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาสารคาม: ปังใบ.
- ทัศนาวดี [นามแฝง]. (2555). **ฮานอย...รอยอดีต**. มหาสารคาม: กากะเย็บ.
- ทัศนาวดี [นามแฝง]. (2557). **ฟ้าตีมะห้: หญิงสาวผู้มองเห็นลม**. กรุงเทพฯ: ไร่ลาาย.
- ทัศนาวดี [นามแฝง]. (2558). **สัญญาหน้าเสาธง**. กรุงเทพฯ: ไร่ลาาย.
- สุทัศน์ วงศ์กระบากถาวร. (2550). **บันทึกคดีประเภทเรื่องสั้น**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.